ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
רביעי

שער
עשירי

מאמרי אדמו״ר האמצעי

ויקרא

— חלק ב —

•

מאת

כ״ק אדמו״ר הרב הגאון הגדול החסיד והעניו אור עולם
מופת הדור איש אלקים קדוש וטהור כ״ק שם תפארתו
מוה״ר **דובער** נבג״מ וי״ע
— אדמו״ר האמצעי —

הוצאה שני׳ עם תיקונים

חועתק וחוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע״י חיים תשס״ז

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים״
770 איסטערן פאַרקווייַ ברוקלין, נ.י.
שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושתים לבריאה
שנת הקהל
שנת המאה להולדת כ״ק אדמו״ר זי״ע

MAAMOREI ADMUR HAOEMTZOEE
VAYIKRO VOLUME TWO

Copyright © 1985
by
Kehot Publication Society
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders:
291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / Fax: (718) 778-4148
www.kehotonline.com

All rights reserved, including the right to reproduce this book
or portions thereof, in any form,
without prior permission, in writing, from the publisher.

ISBN 0-8266-5578-5
ISBN 0-8266-5481-9 (set)
Library of Congress Catalog Number: 84-52839

Printed in the United States of America

ב"ה

פתח דבר

(להוצאת תשמ"ו)

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתועדות דאור ליו"ד כסלו [יום גאולת כ"ק אדמו"ר האמצעי] תשמ"ה אודות הדפסת מאמרי כ"ק אדמו"ר האמצעי שנמצאים לע"ע בכת"י, הננו מו"ל כרך שני על ספר ויקרא הכולל דרושים על פרשיות תזריע — בחוקותי.

המאמרים נלקטו מכו"כ ביכלאך מכתבי־יד מעתיקים[1] כמצויין בפרטיות בשוה"ג לתחלת כל מאמר. ונסדרו ע"פ סדרי פרשיות התורה והמועדים.

בסוף הספר הוספנו: ד"ה להבין מ"ש בס' עמה"מ בענין רל"א שערים — המיוסד על ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח שנדפס בהוספות ללקוטי תורה ויקרא (נ, א).

העריכה וההערות בשולי העמוד נערכו ע"י הרה"ת ר' אלכסנדר זיסקינד שי' פיקארסקי.

מערכת „אוצר החסידים"

עשק"מ חודש כסלו, ה'תשמ"ו
ברוקלין, נ.י.

---

1) המאמרים שהיו תח"י בכמה כתבי־יד, נדפסו ע"פ אחד מהם, וכמה שינויים צויינו בשוה"ג. מכמה מאמרים הי' תח"י (לע"ע) רק כת"י מעתיק אחד, ואפשר שאינו מדויק וכו'. ובבקשה רבה שכל מי שיש בידו עוד כת"י או נוסח שונה בד"ה הנ"ל יודיענו בהקדם, וזכות הרבים תלוי בו.

פתח דבר

(להוצאת תשס"ב)

באשר הוצאה הקודמת של ספר מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב אזלה מן השוק.

הננו מוציאים לאור הוצאה חדשה, ונתקנו בה כמה מטעויות הדפוס שנפלו בהוצאה הקודמת, ותיקונים מכת"י שלא הי' תח"י בהוצאה הקודמת. כמו"כ הוספנו המשך נוסף למאמר ד"ה אם בחוקותי.

מערכת „אוצר החסידים"

נר ה' דחנוכה, ה'תשס"ב
שנת הקהל
שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

מפתח

תוריע

איתא בגמרא אם בהרת קדמה ..... תמג
להבין ההוא עובדא דרב"נ ..... תנו

אחרי

כי ביום הזה יכפר ..... תפד
ביאור להבין . . חיי צער ..... תצא
ביאור שני . . להבין . . כי ביום הזה יכפר ..... תקטו

קדושים

דבר . . קדושי' תהיו ..... תקלג
קדושים תהיו . . אני הוי' ..... תקפב
קדושי' תהי' כי קדוש אני ..... תקצג

אמור

להבין ענין ג"פ קדוש ..... תרכא
והניף את העומר תנופה ..... תרמג
הנה כתיב והניף את העומר ..... תרנ
להבין ענין שתי הלחם ..... תרנז

ל"ג בעומר

להבין ענין הילולא דרשב"י ..... תרסו

בהר

וידבר . . כי תבואו . . ושבתה הארץ ..... תרצט
והנה מעתה י"ל ..... תשח
את שבתותי תשמרו ..... תשיח
להבין שרשי הדברים הנ"ל ..... תשכב

בחוקותי

אם בחוקותי ..... תשלו
וזהו אם בחוקותי ..... תשנג
והתהלכתי בתוככם ..... תשסד
והתהלכתי בתוככם – ואולך אתכם קוממיות ..... תשפה
כתי' והתהלכתי בתוככם ..... תתצ

הוספה

להבין מ"ש בס' עמה"מ בענין רל"א שערים ..... תתקטו

איתא בגמרא אם בהרת קד[מה] לשער לבן טמא [אם שער לבן קדמה לבהרת טהור] ספק קו"ה אומר טהור ומתיבתא דרקיע אומרים טמא, אמרו מאן נוכח רבה בר נחמני וכו' שאמר אני יחיד בנגעים ואמר טהור וכו' וראי' לדבר [שנאמר] לטהרו או לטמאו כו'. ולהבין ענין הפלוגתא קו"ה ומתיבתא דרקיע, הלא אורייתא הוא רצונו וחכמתו יתברך ומסתמא אם אמר כך רצונו הוא ג"כ כך ומסתמא היה רצונו מקודם גם כן כך, ואיך היו [המתיבתא דרקיע] אומרים נגד רצונו ית'. גם להבין מפני מה הוא הפלוגתא דווקא בספק ולא בוודאי. גם להבין מהו ענין הלשון קו"ה ומתיבתא דרקיע. אך [כדי] להבין כל זה צריך להבין [מקודם] מפני מה נעשו נסים לתנאים ואמוראים יותר מנביאים [ולא נחשב להם לאות ומופת] כי בנביאים למעלה גדולה יחשב להם מה שעשו נסים כמו משה רבינו ע"ה שקרע את הים והיה בששים רבוא [ישראל] ונכתב בתורה [הנס] לאות ולמופת, וברבי פנחס בן יאיר שאמר לגינאי נהרא חלוק מימיך כו' ועשה ג"כ אותו הנס בעצמו [ולא נחשב לו לאות ולמופת כלל], וגם [להבין] באליהו כתוב בנביאים לאות ולמופת שהחי' את הילד, ובתנאים דהי[ינו] ברבי שאמר לו אנטנינוס לרבי יודע אני בכם שהקטן [שבכם] יכול לחיות את המתים,

---

איתא בגמרא: נעתק מבוך 624 כת, א. והניתן בין האריחים ניתוסף ע"פ בוך 406 מג, ב. 943 קיט, א [ובסיומו נרשם: סליק דרוש של בהרת דשנת תק"ע לפ"ק, וכנראה טעות המעתיק, וצ"ל: תקס"ט (ראה ספר המאמרים תקס"ט ע' שמא הערה 29)].

נמצא גם בבוך 98 קמב, א. 659 מב, א (חסר). 1244 ג, א [ובראשו נרשם: תורת אדמו"ר שנאמר בליבאוויץ. ובסיום המאמר כותב: סליק תורה של אדמו"ר בליבוויץ שנת תקצ"ב (?). וקאי על שנת אמירתו ע"י הצ"צ].

מאמר זה הוא (אולי) הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי מהגדפס בס' הנחות הר"ם ע' קנד. ובתוס' הערות וכו' בלקוטי תורה תזריע כב, סע"ב. ונאמר עוה"פ (ככמה וכמה מאמרים) ע"י כ"ק אדמו"ר האמצעי [ולעת עתה לא נתברר שנת אמירתו, אבל (לכאו') הוא לפני שנת תקס"א, שאז נאמר מאמר זה באורוכה]. וע"י הצ"צ [בשנת תקצ"ב (?) כנ"ל].

מאמר זה באורוכה (ובשינויים) — ראה ד"ה שלאוח"ז.

איתא בגמרא: ראה בבא מציעא פו, א.

וראי' לדבר (שנאמר) לטהרו או לטמאו: בלקוטי תורה [כאן כב, ר"ע"ג]: "ובגמ' במסכת נזיר (דס"ה ע"ב) פי' הטעם דאמר קרא [תזריע יג, נט] לטהרו או לטמאו האויל ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה (והובא בהר"ש ספ"ד דנגעים)". ועד"ז בדרך מצותיך מצות טומאת המצורע פ"ג (קב, ב). סד"ה שלאוח"ז.

שו"ה אם — ומסתמא היה . . כך: בבוך 943; 1244 ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות כך . . כך.

אך (כדי) להבין כל זה: ראה לקמן ע' תנו.

נסים לתנאים ואמוראים: ראה גם אור התורה תזריע כרך ב ע' תקלא. כרך ג ע' תתיז. כרך ד ע' אינב. שיר השירים כרך ב ע' תפא.

משה . . שקרע את הים והיה בששים רבוא: ראה בשלח יד, כא ואילך. בא יב, לז.

וברבי פנחס בן יאיר: ראה חולין ז, א.

באליהו כתוב בנביאים: מלכים א יז, יז-כג.

ברבי שאמר לו אנטנינוס: ראה עבודה זרה י, ב.

וכמו כן ברבה ששחט את רבי זירא והחי' אותו [וכמ"כ] רבים כמוהו ולא נחשב להם לאות ולמופת. וזהו מן הנמנע לאמר שהיו צדיקים יותר [מהנביאים] כמ"ש בירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים, וגם בנביאים היה [צריך להיות] להם הזדככות החומר ביותר כדי להשרות עליהם השכינה. אך הענין הוא [ש]הנביאים היה להם מסירת נפש [יותר מתנאים ואמוראים] אך לא על התורה, ותנאים ואמוראים היה להם מסירת נפש [רק] על התורה, כמו ברבי עקיבא שהלך ללמוד [תורה] כ"ד שנים והיו מהלכין מישיבה לישיבה ללמוד תורה, ומחמת שהיה להם מסירת נפש [גדולה] על התורה דוקא שהוא ממקום גבוה יותר על כן לא נחשב להם לאות ולמופת כי התורה מחכמה נפקת שבה שורה א"ס ב"ה ממש כמש[ארז"ל] משחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה [בעולמו] אלא ארבע אמות של הלכה.

ולהבין ענין ארבע אמות [של הלכה], אך הענין שיש ב' מקיפים מקיף ומקיף למקיף, מקיף הוא [מה] שיכול לכנוס אח"כ בפנימי כמש[ארז"ל] עד ארבעין שנין [לא קאים אינש על דעתי' דרבי'] אבל לאחר ארבעין שנין קאים, שנמשך מאור המקיף יותר בפנימי, ומקיף למקיף הוא מה שאינו יכול לכנוס בפנימי [כלל], וזהו שורה בארבע אמות של אדם כמשארז"ל ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום ובכל מקום קונה לו מקומו כמ"ש אל יצא איש ממקומו, וזהו כי משיורי המקיף נעשה היכלות ושורה גם כן על הלבושים אבל ביותר הוא שורה על ההיכלות. וזהו [ענין] אין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה כי בזמן שבהמ"ק היה קיים היה השראת השכינה בבית קודש הקדשים שהוא ענין שנתפס בבית קדשי

ברבה ששחט את רבי זירא: מגילה ז, ב.

בירה תוכיח . . ולא חזרה לאחרונים: יומא ט, ב.

בנביאים . . הזדככות החומר: ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז.

ברבי עקיבא שהלך ללמוד: כתובות סב, ס"ע"ב ואילך.

התורה מחכמה נפקת: נסמן לקמן ע' תסא.

משחרב בהמ"ק . . של הלכה: ראה ברכות ח, א. לקמן ע' תשלה. ד"ה ועשית שנים כרובים תקפ"א (?) תקפ"ו (?) בתורת חיים תרומה תסב, ב ואילך. אור התורה דרושים לשבת שובה כרך ו ע' ב'תקב.

ב' מקיפים מקיף ומקיף למקיף: ראה גם ביאורי הזהר פקודי נה, ג.

עד ארבעין שנין . . קאים: ראה עבודה זרה ה, ב. זהר (רע"א מהימנא) וארא כה, א. וראה ג"כ לקמן ע' תתצז. לקוטי תורה אחרי כת, ד. ספר המאמרים תקס"ו ע' קנט. אור התורה בהר כרך ב ע' תרא. תבא ע' תתשלד. קונט' דרושי חתונה תרנ"ב ע' כג. המשך תער"ב ח"א ע' קנג. ע' רסו. ח"ב ע' תתסז. ח"ג ע' א'שפה. לקוטי לוי יצחק הערות לזהר בראשית ע' ב. לקוטי שיחות י"ב י"ג תמוז כרך ח ע' 337.

ומקיף . . שורה בארבע אמות של אדם: ראה אמרי בינה שער הציצית פכ"א. ד"ה אתה אחד מכ"ק אדה"א [קה"ת תשכ"ה] ע' 9.

ארבע אמות של אדם: בבא מציעא י', א.

אל יצא איש ממקומו: בשלח סז, כט.

המקיף . . על הלבושים: ראה עץ חיים שער (מ"ב) דרושי אבי"ע פ"ג. וראה ג"כ ס' מאמרי אדה"ז- פרשיות התורה ח"א ס"ע קצז ואילך. ח"ב ע' תשצה. ע' תתיב. תורת חיים בשלח רנה, ב ואילך.

הקדשים ובארון [כמארז"ל] מקום הארון אינו מן המדה כי אינו תופס מקום כי היה עשרים אמה לכל רוח ומקום ארון אינו מן המדה כי הוא [ענין] שנתפס ואינו תופס כמ"ש הוא תפיס בכולא [עלמא] ולית מאן דתפיס בי' [הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו]. ועכשיו שורה בתוך ארבע אמות של הלכה, כי הקב"ה בעצמו לית מחשבה תפיסא בי' כלל אפילו מחשבה דא"ק מחשבה קדומה, כי בחינת א"ק הוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות [ש]הוא ענין כלל הכללי ומקור כל המקורות על פרטי פרטים ואינה נתפס [אלא] בבחינת חכמה [ד]מלכות דא"ס ב"ה שהוא ענין גילוי עצמותו כמו שהוא בפני עצמו והוא בחינת מקור התורה בחינת עצמיות ושורה בארבע אמות של הלכה כי כל השונה הקב"ה יושב ושונה כידוע.

אך צריך להבין מהו ענין קודשא בריך הוא. הענין הוא כי בכוונת האריז"ל כתוב כוונת ברוך על ב' אופנים, [הא'] ברוך הוא יסוד אבא שנמשך לבינה, [והב'] ברוך הוא גם כן הארת הכתר שמאיר לחכמה. אך שניהם אמת כי בבחינת ברוך יש ב' פירושים, ברוך הוא לשון נפעל וברוך לשון מפעיל, לשון נפעל [הוא] שנתברך ומקבל הברכות ממקום אחר ממקום גבוה יותר דהיינו מהארת הכתר, ולשון מפעיל הוא שמברך לבינה גם כן. ו[לכן] יש בבחינת ברוך ב' כוונת הנ"ל שהוא מתברך מקודם ואח"כ מברך לבינה. ולכאורה זה שהוא בבחינת משפיע מפעיל ומברך לאחר הוא גבוה במעלה ממה שהוא מתברך, אבל באמת אינו כן כי הוא על דרך משל כל תלמיד שאין שפתותיו נוטפות מור כו', כי תלמיד כשצריך לשמוע מרבו אזי צריך לצמצם את עצמו ולכבוש בעצמו בבחי' ביטול לגבי הרב, ומופת על זה שאינו משיב לאחר בשעה ששומע [מרבו] כשאחר שואל ממנו איזה דבר לומר לו, לא שהוא אינו יודע [מה] להשיב כי אנו רואים [בחוש] שאח"כ הוא

מקום הארון אינו מן המדה: יומא כא, א. וראה לעיל בח"א ע' קפח ושנ"ג.

שו"ה כי — עשרים: ארצ"ל עשר. ראה מגילה י, ב.

הוא תפיס בכולא . . ב": נסמן לקמן ע' תפב. וראה אמרי בינה שער הק"ש פי"ג.

הוא מקומו של עולם: נסמן לקמן ע' תשפו.

לית מחשבה תפיסא ב": תקוני זהר בהקדמה יז, א.

צופה ומביט עד סוף כל הדורות: ברכת זכרונות.

כל השונה הקב"ה יושב ושונה: ראה תנא דבי אליהו רבא רפי"ח.

שו"ה אמות — יושב . . כידוע: בבוך 1244: קורא . . כנגדו ור"ל.

אך צריך להבין: לפסקא זו ראה לקמן ע' תנז ואילך.

ענין קודשא בריך הוא: ראה לקמן ע' תנז. ע' תתיב. הנסמן לעיל בח"א ע' רעו. לקוטי תורה מסעי צא, ג. אור התורה סידור ע' קפב-ד.

בבחינת ברוך יש ב' פירושים: ראה גם לקמן ע' תנח. שערי אורה שער החנוכה כ, א. אור התורה סידור ע' קפב ואילך.

כל תלמיד שאין שפתותיו נוטפות מור: ראה שבת ל, ב.

שו"ה לצמצם — ולכבוש בעצמו: בבוך 406; 943; 1244 — ולכווץ א"ע.

משיב, [אלא בודאי מה שלא השיב לו מקודם הוא] מחמת הכיווץ וביטול לגבי הרב ע"כ אינו משיב, [אבל] אח"כ יכול לאמר ולהסביר [את הדבר] לאחר יותר ויותר, וכל מה שהי' [לו מקודם] הכיווץ [והביטול] ביותר יכול להסביר אח"כ ביותר. נמצא מובן מזה שהוא מתברך הוא בחינה יותר גבוה ממה שהוא מברך לאחר, כי [כשהוא מתברך] הוא בבחי' כיווץ בעצמותו לעילתו ובטל אליו אבל אח"כ [כש]הוא משפיע לאחר אינו יכול להשפיע כמו שהוא קיבל בעצמו מעילתו. וזהו מ"ש בזוה"ק איהו ברוך ואיהי ברכה, כי בינה כשמקבל מחכמה הוא בחינת ברכה. מכל זה מובן שברוך הוא בחינת חכמה הגלויה. ובחינת קדוש הוא מלכות דא"ס ב"ה שנעשה מקור לנאצלים, כי קדוש הוא לשון מובדל שאינו בגדר מציאות כלל רק שהוא כמו שהוא בפני עצמו, ובחינת הוא ממוצע בין בחינת קדוש [ובין] בחינת ברוך, כי ברוך הוא ענין המשכה וקדוש הוא ענין הבדלה שאינו בגדר מציאות כלל ובחינת הוא בגדר מציאות אבל אין אנו יודעים המציאות. וזהו שהחכמה מאין תמצא הוא לשון מציאה, כמו עד"מ המוצא מציאה שיודע שהמציאה לא נעשה מעצמה בזה המקום רק שנפלה מאחר אבל אינו יודע מי הוא שנאבד ממנו, כן הוא גם כן החכמה מאין תמצא בבחינת מציאה שיודע ש[הוא] נמשך מלמעלה ממנו אבל אינו יודע מהו במציאות. והוא בחינת חכמה סתימאה שנקרא הוא ונקרא גם כן בחינת מ"י כמ"ש במ"א. וזהו ענין קודשא בריך הוא כו'.

וזהו ענין שהקב"ה יושב ושונה כנגדו, שבלימוד התורה הוא ממשיך [אור] א"ס ב"ה בעצמו מן בחינת קדוש לבחי' ברוך שיהי' בחינת קודשא בריך הוא [ברוך ונמשך] בכ[ו]ל[הו] עלמין דהיינו בבי"ע, כי בחינת קודשא בריך הוא הוא בכל העולמות, כי [בחי'] מלכות דאצי' נעשה עתיק לבריאה ומלכות דבריאה נעשה עתיק ליצירה וכן הוא עד רום המעלות, ובחי' המל' הנ"ל הוא בחי' קדוש לגבי המקום הנעשה עתיק, ובחינת הוא [הוא] בחינת שנעשה מקור למקום הנמוך ממנו דהיינו בחינת עתיק, ובחינת ברוך הוא המשכה. וזהו יושב [ושונה] כי יושב הוא בחי' השפלה שמשפיל א"ע ויושב על הכסא כי משפיל א"ע להיות נמשך בחינת קודשא ב"ה בכ"ע, וזהו כנגדו

שו"ה שהוא — בעצמותו: ניתוסף ע"פ בוך 98.
איהו ברוך ואיהי ברכה: זהר תרומה קסב, א. (רעיא מהימנא) ואתחנן רסד, ב.
שו"ה קדוש — כמו שהוא בפני עצמו: בבוך 1244: בחי' שא"א להשיגה והוא רדל"א וכו'.
שו"ה ענין — כלל: ניתוסף ע"פ בוך 98.
שהחכמה מאין תמצא . . מציאה: נסמן לקמן ע' תנח.
שו"ה גם — מלמעלה ממנו: בבוך 1244: ממנו היינו מבחי' אין.
שו"ה ונקרא — מ"י: בבוך 943: מה.
שו"ה וזהו — ענין . . הוא: ניתוסף ע"פ בוך 98.
שו"ה הנ"ל — הוא . . ובחינת: בבוך 943 ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות ובחינת . . ובחינת.
בכ"ע: בכל עלמין.

ממש כמו שהוא לומד באיזה אופן שהוא לומד כן הוא ממשיך בבחי' ואשים דברי בפיך [כו']. וזהו בשלש [שעות] ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה שניות [יושב ו]דן שלישית [יושב ו]זן כו', כי בתחילה הוא ממשיך בחי' קוב"ה בחינת תורה [כנ"ל] שהוא בבחי' א"ס [ממש] בלי גבול ואח"כ דן בבחינת קו המדה להיות הגילוי בבחי' קו וחוט ואח"כ יושב וזן בבחי' המשכה בגילוי ממש. וזהו הטריפני לחם חוקי, לחם [הוא] בחי' השפעה בבחינת חוקי חוק וגבול בבחי' קו ומדה [כו'] וחוק הוא גם כן השפעה, וזהו אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, שמים וארץ הם בחינת זעיר ונוקבי' בחי' חוקות חק וגבול בבחינת קו ומדה, ופי' אם לא בריתי יומם שהוא בחי' תורה בחי' קודשא ב"ה שהוא ממשיך לבחינת עצמיות בעסק התורה ביום ובלילה כמ"ש והגית בו יומם ולילה כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי [בחי'] חק וגבול דהיינו קו המדה לא [שמתי] כדי שיהי' יכול להיות בבחי' קץ וגבול לדבר ע"כ אנו ממשיכים יומם ולילה שלהיות שאנו ממשיכים [ע"י התורה] בחי' א"ס ובחינת אין קץ להיות תמיד בגילוי [ממש] ע"כ מצות התורה הוא דוקא והגית בו יומם ולילה [כו'] אבל [באמת בעשיית] מצות יש להם שיעור וקצבה, והוא עד"מ באש שצריך תמיד לנפוח [בו] כי כשאינו נופח [תמיד] אינו מתלהב ואדרבה יכול לכבות. וזהו קול ה' חוצב להבות אש שהוא בחינת תורה. והוא עד"מ כצור שמכין בו ויוצא ממנו אש שתמיד יכול להוציא אש ממנו בלי גבול בכל עת שירצה, וזהו בטיש בוצינא דקרדינותא שהוא בחי' גבורה דעתיק בטיש בבחי' בטישא להוציא מן ההעלם אל הגילוי, ויכול להוציא תמיד, כמו

שו"ה ממש — שהוא לומד (הב'): בבוך 943 ליתא.

ואשים דברי בפיך: ישעי' נא, טז.

בשלש (שעות) ראשונות . . זן: ראה עבודה זרה ג, ב.

הטריפני לחם חוקי: משלי ל, ח.

שו"ה המשכה — הטריפני . . לחם: בבוך 98: ליתא . . חוקי הוא ג"כ בחי' השפעה וזהו הטריפני לחם.

שו"ה בבחינת — וחוק הוא ג"כ השפעה: בבוך 98: 943 — ליתא. וראה הערה שלפנ"ז.

אם לא בריתי יום ולילה: ירמי' לג, כה.

שו"ה אם — לא . . ופי': בבוך 943 ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות אם . . אם.

שו"ה בחינת — ופי' . . יומם: ניתוסף ע"פ בוך 1244 . . ניתוסף ע"פ בוך 98. ובבוך 943: כו'.

בריתי . . בחי' תורה: שבת לג, א.

שו"ה בעסק התורה: כ"ה בבוך 98. ובכת"י זה: בתורה כעסק התורה.

והגית בו יומם ולילה: יהושע א, ח.

שו"ה בעסק — ולילה: בכת"י זה נוסף: כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה שלהיות שאם ממשיכים בבחי'. וכנראה שהוא טעות המעתיק. ובשאר הכת"י ליתא.

שו"ה בעסק — כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה: בבוך 943 ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות ולילה . . ולילה.

שו"ה לא — כדי: ניתוסף ע"פ בוך 1244.

שו"ה באש — תמיד: ניתוסף ע"פ בוך 98.

קול ה' חוצב להבת אש: תהלים כט, ז.

עד"מ בוטישא דצור להוציא האש [כנ"ל], והוא מחמת גבורה דעתיק דוקא שהוא בחי' תגבורת האור, אבל להוציא מים מן הצור הוא בבחינת גבול כי הוא נמשך מבחינת חסד דעתיק שהוא דוקא בבחי' גבול ומדה [וכמ"ש במ"א].

וז"ש בע"ח שהעלאת מ"ן מן עשרה הרוגי מלכות [אינו בטל לעולם כו' והוא בחי' עצמות המ"ן] כו', [ולכאורה מפליא מ"מ דוקא עשרה הרוגי מלכות כו'] הלא כמה וכמה נהרגו על קדושת השם. אך הענין כי הם נהרגו על ענין התורה שהוא בחי' בלי גבול וזמן שעסקו בה יומם ולילה והמשיכו בחינה שהוא בחי' עצמיות כו' על כן אינו בטל לעולם. וזהו אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו. והוא עד"מ מי שרוצה איזה דבר ואינו יכול [להשיגו שיהי'] אצלו אזי הוא דואג [בקרבו] אבל אם הגיע [והשיג] הדבר [ההוא] ונעשה רצונו אזי [שוב] אינו דואג. וזהו במילי דעלמא, אבל בתורה אינו כן כי התורה הוא בלי גבול עילוי אחר עילוי, וכל מה שהוא מבין יותר אזי מבין שאינו מבין כלום ורוצה [עוד] יותר על כן דואג לבו בקרבו תמיד, [ו]ע"כ מוסרין לו סתרי תורה. אבל מי שאין לו דעת אזי כשאומרים לו דבר זה אזי הוא אינו דואג שסובר שהוא הכל מה שהוא צריך ואין צריך לו עוד. ומכל זה יובן שמחמת מסירת נפש שהיה להתנאים והאמוראים על התורה ואין הקב"ה שורה אלא בארבע אמות של הלכה כו' על כן היו יכולים לעשות נסים יותר מבדורות הראשונים, כי [מס"נ שלהם] נמש[ך] ממקום גבוה יותר מהמס"נ שמוסרים נפש בתפילה, כי מסירת נפש שבתפלה הוא ע"י התבוננות והוא בחינת השגה, אבל בחינת התורה הוא בחי' עצמיות כו', ובעת [ההוא של] התנאים והאמוראים היה זמן של מצות התורה, כי בכל דור ודור נתגלה [אותה] בחינה שדור הזה עושה אותה יותר משאר מצות וזריזין בה יותר, ועכשיו בדור הזה נתגלה מצות הצדקה.

ועתה צריך להבין ענין מתיבתא דרקיע, כי למעלה הם יושבים בישיבה של מעלה ועוסקים בתורה, וצריך להבין מהו ענין התורה שעוסקים בה הנשמות ומלאכים, הלא התורה והמצות הם בענינים גשמים כמו [עד"מ] ציצית ותפילין וכיוצא בהם. גם להבין מאמר רבותינו זכרונם לברכה אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, מהו זה הענין שמביא תלמודו בידו. ולהבין זה

שו"ה הוא — ומדה: בבוך 98; 943; 1244 — ליתא.
וז"ש בע"ח: לפסקא זו ראה לקמן ע' תסא ואילך.
וז"ש בע"ח: ראה שם שער הכללים פ"א. שער (לט) מ"ן ומ"ד פ"א.
שו"ה והוא — מ"מ: מפני מה.
אין מוסרין סתרי תורה: נסמן לקמן ע' תסא.
ועתה צריך להבין: לפסקא זו ראה לקמן ע' תסו ואילך.
אשרי מי שבא לכאן: פסחים נ, א.

צריך להבין ענין מה שכתוב לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, כי יש בחינת תורה בכל מקום, תורה דבריאה ותורה דיצירה ותורה דעשי' והוא מדברים גשמים כמו [עד"מ] דומם צומח חי מדבר, שאין לך עשב מלמטה שאין לו שורש ומזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו גדל, ונמצא שיש שורש גם כן לבחי' צומח כמו לבחי' מדבר כו', ומזל מקבל ממה שלמעלה ממנו [כו'] עד רום המעלות, ע"כ נקראים המלאכים בשם חיות ובהמות כי הם שורש ומקור לבהמות וחיות גשמים. נמצא כל מה שיש למטה בגשמיות יש למעלה ברוחניות גם כן, וכמו שיש צמר וכבשים למטה כן יש צמר וכבשים שרשם למעלה. ע"כ הם עוסקים [הנשמות והמלאכים] בתורה ומצות ברוחניות כמו שהוא שם. ובתורה יש בחי' סתום וגליא, גילוי הוא כמו שהוא בתורה שלפנינו וסתום הוא כמו שהוא בעולם שלמעלה, וכן בכל עולם ועולם נגד עולם שלמטה ממנו נקרא סתום, כי מה שגלויה הוא באצילות סתום בבריאה ומה שהוא גלוי בבריאה סתום הוא ביצירה ומה שהוא סתום וכו', על כן הם עוסקים בתורה בגילוי ובסודז אך ורק כמו שהוא ברוחניות. וזהו שאמרו [רז"ל] אשרי מי שבא לכן ותלמודו בידו כי מה שעסק בתורה הגלויה שהוא בעשי' למעלה מגלין לו הגילוי שביצירה שהוא סוד עשי'. ועל כן אמרו המלאכים מה אנוש כי [תזכרנו] כו' תנה הודך על השמים שהם רצו שהתורה ינתן להם עד שהשיב להם מה כתוב בה לא תרצח כו' כי כלום יצר

לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו: **נסמן לקמן ע' עתר.**

שאין לך עשב מלמטה: **ראה בראשית רבא פ"י, ו. השמטות לזח"א רנא, א. זהר תרומה קעא, ב. קדושים פו, א. מורה נבוכים ח"ב פ"י.**

שו"ה שאין — שורש: **ניתוסף ע"פ בוך 98.**

שו"ה גם — צומח כמו לבחי' מדבר כו': **בבוך 98; 1244 — דצ"ח [943: דצח"מ] הנ"ל.**

נקראים המלאכים בשם חיות ובהמות: **יחזקאל א, י.**

שו"ה למעלה — צמר וכבשים (הב') . . הם: **ניתוסף ע"פ בוך 1244 . . בבוך 943 ליתא.**

ובתורה יש בחי' סתום וגליא: **זהר אחרי עג, א.**

שו"ה ברוחניות — שהוא: **ניתוסף ע"פ בוך 98.**

שו"ה בתורה — כמו שהוא: **ניתוסף ע"פ בוך 98. ובבוך 406: היסוד.**

שו"ה ועולם — באצילות: **כ"ה בבוך 1244. ובכת"י זה: ביצירה.**

שו"ה סתום — ומה . . ומה שהוא סתום וכו': **כ"ה בבוך 98; 1244. ובכת"י זה: סתום הוא בעשי' ומה . . ניתוסף ע"פ בוך 1244.**

שו"ה הגלויה . . סוד עשי': **בבוך 943: בעוה"ז ולא הי' מבין אזי למעלה מגלין לו סוד התו' של אותו הדבר.**

אמרו המלאכים: **שבת פח, סע"ב ואילך.**

מה אנוש . . תנה הודך . . לא תרצח: **תהלים ח, ה. ב . . יתרו כ, יג.**

שו"ה כן — תנה הודך על השמים: **ניתוסף ע"פ בוך 98.**

שו"ה כן — שהם רצו . . שהשיב להם מה . . תרצח כו' כי כלום יצר הרע יש ביניהם: **בבוך 98: שרצו . . שאמר להם משה . . תגאף כלום יש ניאוף בבם כו'.**

שהשיב להם . . כלום יצר הרע: **ראה ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' (תקה"ו) תקז. לקוטי תורה בהעלותך לו, ב. לקמן ע' תסט.**

הרע יש ביניהם שהם רצו התורה שיקיימו אותה כאשר היא ברוחניות וכנ"ל [רק שמל"ת] אינם יכולים לקיימם כו' וד"ל.

וצריך להבין ענין רקיע, כי הנשמות והמלאכים הם מקבלים השגתם מבחי' רקיע כמ"ש ורקיע על ראשי החיות רקיע כעין הקרח הנורא. כי יש ב' בחינות חיות חיוון עילאין וחיוון תתאין, חיוון עילאין הוא בחינת חג"ת דאצילות ורקיע שעליהן הוא בחי' בינה דאצילות וחיוון תתאין הוא בחי' פני [ארי' פני] שור [פני] נשר כו' ורקיע שעליהם הוא בחי' מלכות דאצילות. וצריך להבין מקודם ענין אור מים רקיע [יום ליום יביע אמר ו]בחינת אור יש בה ב' בחינות בחי' אור ובחי' אויר ביו"ד, כי ענין אור יש בה ג' בחינות, בחינה האחד הוא מה שהאור מאיר בעצמיות, ובחינה ב' הוא מה שנתפשט ומאיר לחוץ ונקרא הארה, והמקור שהאור נמשך ממנו דהיינו מן הצור שהאור נמשך ממנו שמוצאו מן הצור האש הוא בחינה ג'מ"ל. גם להבין גם כן [ענין] יסוד האש, כי הפילוסופים אומרים כי יסוד האש אינו אש ממש רק או[י]ר דק שאי אפשר עליו לאמר שהוא אש ממש, כי בבחינת ארמ"ע אש הוא גבוה במעלתו מן השלשה בחינות ואנו רואים [בחוש] שרוח אינה נתפס בראי' ואש [נתפס בראי' ו]הוא יש יותר מן הרוח, ע"כ אומרים שאינו בבחי' אש ממש רק בחי' אויר דק שיכול אח"כ להתהות ממנו אש ממש. כי יש שלשה בחי' אוירים אויר אחד מה שיוצא מן הארץ ונעשה ממנו אידים ואויר ב' [הוא] בחי' יסוד הרוח ואויר ג' הוא בחי' או[י]ר דק יסוד האש שזה אינו אש ממש ואדרבה הוא בקרירות רק שזהו אויר דק שממנו נתהווה אח"כ האש [ממש]. והרמב"ן ז"ל מסכים גם כן על זה שכתב על פסוק ויבדל

וצריך להבין: לפסקא זו ראה לקמן ע' תסט ואילך.

ורקיע על ראשי החיות . . הנורא: יחזקאל א, כב (ושם: ודמות . . החי'. וראה לקמן ע' תסט).

ב' בחינות חיות: נסמן לקמן ע' תסט.

ורקיע . . בינה . . מלכות: ראה לקוטי תורה (כאן) כב, ג שמציין לזהר ויקהל דרי"ג, סע"א. עיי"ש.

אור מים רקיע . . אמר: תהלים יט, ג. עץ חיים שער (יא) המלכים פ"ו. זהר תרומה קלו, ב. קסז, א. אור התורה חיי שרה כרך ד תשפח, ב. לקמן ע' תע.

אור ובחי' אויר ביו"ד: ראה זהר בראשית טז, ב. רעיא מהימנא פינחס רמה, ב. תקוני זהר תי"ח (לז, ב). ת"ל (עד, א). תס"ט (קח, ב).

שו"ע ומאיר — והמקור . . ג'מ"ל: בבוך 943: ובחי' ג'מל הוא מה שהאור עצמו נמשך מן המקור דהיינו מן הצור שיוצא ממנו האש כו'.

שו"ה ומאיר — שהאור . . הצור: בבוך 98; 1244: שמוציא ממנו.

הפילוסופים אומרים: ראה לקמן ס"ע תע ואילך.

ארמ"ע אש הוא גבוה במעלתו: ראה שמות רבא פכ"ג, יג. במדבר רבא פי"ד, יב. זהר וארא כג, ב. רמב"ם הל' יסודי התורה ספ"ג ורפ"ד. סידור שער החנוכה רעג, ג. תורה אור מקץ מג, ב. ועוד.

שו"ה אש — רק . . ממש: בבוך 406 ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות ממש . . ממש.

שו"ה האש: כ"ה בבוך 98. 943. 1244. ובכת"י זה: יסוד האש.

והרמב"ן ז"ל: ראה גם לעיל בח"א ע' קכג.

ויבדל אלקים . . אור וחושך משתמשין כאחד: בראשית א, ד. וראה ברש"י שם ופסוק יד. לעיל בח"א ע' קסב.

אלקים בין האור ובין החשך, ואמרו במדרש שקודם הבדלה הי' אור וחושך משתמשין כאחד, וכתב הרמב"ן ע"ז שזה [האור ש]היה קודם הבדלה [הוא] רק או[י]ר דק ואח"כ נבדל ויצא בחי' אש ובחינת חושך בגילוי. וכן הוא למעלה גם כן בחי' אויר הוא בחי' טהירו עילאה, כי קודם בריאת העולמות היה אור אסב"ה ממלא כל המקום החלל ו[נת]צמצם [ונעשה] מקום פנוי והוא בחי' אויר, ואח"כ נמשך דרך קו וחוט שהוא בחי' אור, ואח"כ נתפשט בחינת הארה והוא שלשה בחינות הנ"ל. והשלשה בחי' [הנ"ל] ישׁ[נם] גם כן בבחינת חכמה עצמה אויר אור והארה, אויר הוא בחינת או[י]ר דק[יק] כמו עד"מ בגולגלתא יש אויר בין ב' הקרומין בין קרום שעל עצם הגולגלת[א] ובין הקרום שחפיא על מוחא, כן [הוא] גם כן למעלה כמבואר במ"א [וד"ל], ואור הוא בחי' חכמה עצמה [כו'], והארה הוא בחינת ברק המבריק, והוא בחי' מים שיורדין ממקום גבוה למקום נמוך. וזהו בחי' אויר ואור ומים. ובחינת רקיע הוא כמ"ש ועל דמות החיות רקיע כעין הקרח הנורא והוא בחי' קרח כמ"ש בזוהר אגלידו מיא שגגלד המים [ונעשה רקיע], והוא עד"מ כמו מים שנקרשים שמים עצמן הם נקרשים רק שקודם היו בבחינת מים שניידו לכאן ולכאן ובקרישה נעשה העמדה במקום אחד, והמים והקרח הם דבר אחד והראי' שמשקל שהיה במים יהי' ג"כ בקרח וכן יכול הקרח להתמסמס אח"כ למים כמ"ש ישב רוחו יזלו מים. ו[כמו] כן [הוא] למעלה גם כן שבחינת רקיע הוא בחי' קרח שנגלד המים [כמו] בחי' ברק המבריק הנ"ל שאינו בבחי' קיום והעמדה רק בבחינת מים שניידו לכאן ולכאן שיכול להיות מן כח ברק העמדה על זה האופן או על זה האופן. וכשנתפשט לבינה בהתרחבות נעשה קיום והעמדה רק על זה האופן. וזהו בחי' רקיע בחי' בינה. וזהו מתיבתא דרקיע כי כל הנשמות והמלאכים אינם יכולים לקבל רק מבחינת רקיע שהוא קיום והעמדה רק על אופן אחד, כמשל הרב שמסביר לתלמידו שאינו יכול התלמיד לקבל רק כשאומר לו על אופן אחד ובהגבלה כדי שיבין.

וצריך להבין גם כן ענין הבהרת, כי הנה כתיב אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת כו', אדם הוא א' דם, דם הוא בחי' מוחין

אויר הוא בחי' טהירו עילאה: ראה מאורי אור מערכת טהירו סעיף יז.

אור אסב"ה ממלא . . החלל: ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב.

מקום פנוי והוא בחי' אויר: ראה מאורי אור מערכת אויר סעיף קנג.

בגולגלתא יש אויר בין ב' הקרומין: ראה ספר הערכים חב"ד כרך ב ע' רמב ואילך.

מים שיורדין ממקום גבוה למקום נמוך: תענית ז, א.

ועל דמות החיות רקיע: ראה לעיל ע' תנ הערה ד"ה ורקיע.

כמ"ש בזוהר אגלידו מיא: ראה זהר לך עז, א.

מים שניידו: ראה ערובין מו, א.

ישב רוחו יזלו מים: תהלים קמז, יח.

אדם כי יהיה בעור בשרו: תזריע יג, ב.

אדם הוא א' דם: ראה של"ה כא, א. אמרי בינה שער הקי"ש פצ"ח. לקמן ע' תשנו. לעיל בח"א ע' רצז.

דאימא וא' הוא מוחין דאבא, כי בדם יש בו שליש מים שהוא בחי' מוחין דאבא. וצריך להבין ענין אכילה מקודם. כי הנה אמרו אכל ולא שתה אכילתו דם. וצריך להבין ענין אכילה מה פעולה עושה, שאי אפשר לומר [ש]מחמת האכילה עצמה הוא חי והאכילה עצמה היא המחיה אותו ממש, שהרי אנו רואים שניתוסף חיות בכל האברים בעינים ובמוח ובכל האברים וזה אי אפשר לאמר שהחיות הזה [שנתוסף] היה במאכל עצמו [ממש]. גם עוד [יש] מופת חרוץ על זה שהחיות אינו מן האוכל עצמו כי אנו רואים שכשאדם באיזה פחד ונבהל מאוד מאיזה דבר אזי מחמת פחד [והבהלה] יכול להגביה דבר [כבד מאד] שאינו בכוחו להגביהו אותו דבר כשאינו נבהל, וזהו כי מחמת שנבהל אזי בא כח המקיף לפנימי וניתוסף לו כח יותר. וע"כ אנו רואים שכח ניתוסף לו [הוא] מנפש עצמה ולא מחמת אכילה עצמה, אלא ענין אכילה הוא שמקשר הנפש עם הגוף כי מן האכילה נעשה דם ומן השתי' נעשה מים שמעורבים עם הדם, שהמים הם הם המ[ול]יכים את הדם לכל האברים כי הדם בעצמו לא הי' יכול להתפשט כי הדם בעצמו לא הי' כולל ההתפשטות ומן האכילה והשתי' נעשה דם כדי שיוכל הנפש להתפשט בדם ונעשה הדם חומר לצורה להנפש כי הדם הוא הנפש. נמצא שאין האכילה בעצמה היא המחי' אותו רק שהוא בחי' חומר כדי שיתפשט הנפש, ועיקר החיות הוא מהנפש. וע"כ יש ב' בחי' עורקין וגידין, גידין יש בהם דם ועורקין אין בהם דם. וע"כ [אמר] אכל ולא שתה אכילתו דם כי א"א לשרות נפשו בלא בחי' מים כנ"ל. וכדי שיתפשט בחי' עצמיות צריך אור אבא ואור אמא, אור אבא [הוא] בחי' מים ואור אמא [הוא] בחי' דם. כי באור בינה לבד א"א שיתלבש בחי' עצמיות רק ע"י אור אבא שהוא בחי' מים שהם מוליכים את הדם כדי שתהא יכולה בחי' עצמיות בחי' הנפש להתפשט. וזהו בחי' דפיקא אחוריים דע"ב הוא פק"ד ובדופק יכול להבין החולשה [שבנפש] כי החולשה הוא מחמת פגם הנפש שפגם בנפש ונסתלק אור אבא שאינו יכול לשרות בנפש, והדופק הוא המראה החולשה כי הדפק הוא בחי' נקודה, בחי' קמ"ץ הוא ג' דפיקות ב' למעלה וא' למטה, פתח ב' דפיקות לרוחב וכדומה,

---

בדם יש . . מים: ראה הערה הבאה.

אכל ולא שתה אכילתו דם: שבת מא, א. וראה לעיל ח"א ע' קלט. ושו"נ.

שו"ה ממש — ובכל האברים וזה: ניתוסף ע"פ בוך 1244. ובבוך 943: כו'.

שו"ה רואים — שכשאדם באיזה פחד ונבהל מאוד: כ"ה בבוך 943. ובכת"י זה: בשעה שאדם נפחד.

שו"ה כי . . שנבהל אזי: ניתוסף ע"פ בוך 98.

שו"ה האברים — כי . . ההתפשטות: בבוך 943 ליתא.

שו"ה האברים — כי הדם בעצמו לא הי' כולל ההתפשטות: בבוך 1244 ליתא.

כי הדם הוא הנפש: נסמן לקמן ע' תעג.

שו"ה נפשו — מים: כ"ה בבוך 943. ובכת"י זה: דם מים.

עורקין וגידין: ראה עץ חיים שער (מ) פנימיות וחיצוניות דרוש יב. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתכ. אמרי בינה הנ"ל.

אחוריים דע"ב הוא פק"ד: ראה טעמי המצות [להאריז"ל] פ' וירא.

קמץ הוא ג' דפיקות: ראה טעמי המצות שם.

והוא מחמת שפגם באיזה מדה מהנפש, כי [בחי'] קמ"ץ הוא בחי' כתר ובחי' פתח הוא חכמה, ובאיזה פגם שפגם במדה באיזה נקודה כן מראה הדופק הדופקת. ומכל זה יובן שצריך מוח דאבא ומוח אמא.

וזהו ענין הבהרת כמ"ש בזוהר בחי' נגע סגירו דנהורא ומפרש בע"ח שהוא הסתלקות אור אבא ובהסתלקות אור אבא אזי א"א להמשיך בחי' עצמיות על [בחי'] מוחין [דאימא] לבד שהוא בחי' דם [כנ"ל]. וזהו בחי' בהרת לבנה כי מחמת ההסתלקות [אור אבא כנ"ל] נעשה נגע בחי' לבנה שאין בה [בחי'] דם כי נסתלק אור אבא בחי' המים להוליך את בחי' הדם בכל האברים ויכול להיות יניקה לנוגה, כי באצילות יש גם כן בחי' נוגה והוא ההתראות שנתראה בחי' אצי' בבחי' כלים החיצונים שלה, כי הכלים שלה פנימי' קודם שבא להתגלות הוא מיוחד ובטל בעצם, אבל כלים חיצונים שנראים ונגלים אזי זה ההתגלות [הוא] בחי' יש ודבר מה והוא בחי' התגלו', [שיש הוא בחי' התגלות אבל] באמת הוא בטל כי הוא וגרמוהי חד וההתראות שמראה שהוא בחי' אני באמת הוא בטל הוא בחי' נוגה, והוא עד"מ אדם גדול [שהוא גדול] באמת אינו מראה לאחרים כלום וההתראות שמראה הוא מעט כי צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה שאמירה שלהם הוא מעט ומראה לעם בחי' מעט אבל [הם] עושים הרבה כי אינו נחשב להם לכלום מה שהן עושים לאדם, משא"כ אדם שאינו גדול כ"כ והוא בחי' יש [הוא להיפך] מראה א"ע בגדל' שעשה דבר גדול ובאמת אינו עושה כלום, וזהו רשעים אומרים הרבה וכו' אסתרי בלגינא קיש קיש קריא כנ"ל. [וכמו] כן הוא למעלה ג"כ, כי מה שהוא בבחי' ריבוי אור ומיעוט כלים והוא גדול באמת אזי הוא בטל באמת וההת[ת]ראות [ה]כלי הוא מעט, [אבל] מה שהוא במיעוט אור וריבוי הכלים [אזי] ההתראות הוא הרבה וכו'. וזהו ג"כ בחי' שבירת הכלים שמחמת שהיו אורות תקיפין בבחי' גילוי [מחמת זה] נסתלק האור וההארה שנתראה שהוא בבחי' תקיפין מחמת זה נעשה השבירה למטה

כמ"ש בזוהר בחי' נגע סגירו דנהורא: זהר תזריע מט, ב.

ומפרש בע"ח: שער (לח) לאה ורחל פ"ז.

שו"ה בהרת — כי . . לבנה: בבוך 943 ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות לבנה . . לבנה.

שו"ה שאין — את בחי': בבוך 943 ליתא.

שו"ה והוא — אצי' בבחי' . . שלה (הב'): ניתוסף ע"פ בוך 98.

הוא וגרמוהי חד: בספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' יג-יד [וראה לקמן ע' תתקיח הערה כמא'] הובא בשם מאמר אליהו — ראה תקוני זהר בהקדמה ג, ב.

שו"ה וההתראות — אני: בבוך 98: 406; 943; 1244: אצי'.

צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה: נדרים כא, ע"ב. בבא מציעא פה, א.

שו"ה לכלום — לאדם, משא"כ אדם: בבוך 98: 1244: והאדם. ובבוך 943: אבל מי.

רשעים אומרים הרבה: בבא מציעא שם.

אסתרי בלגינא קיש קיש קריא: בבא מציעא פה, ב.

שו"ה וזהו — כנ"ל: בבוך 98: 943: ליתא. ובבוך 1244: כו'.

[ב]בחי' יש גמור. וזהו ששים המה מלכות ושמונים פלגשים כו', ששי' המה מלכות הוא אור וכלי דששה קצוות דאצילות ושמונים פלגשים הוא בחי' נוגה כמ"ש ופלגשו ושמה ראומה [ראי"ו מ"ה] שנראה דבר מה וכו'. ובעבודה הוא ג"כ כך כי מי שהוא באמת עובד את ה' אזי אינו נחשב לו העבודה לכלום ואינו מראה [א"ע] בהתראות שום דבר כי אינו נחשב לו לכלום, אבל מי שאינו עובד [ה'] באמת אזי מראה כל שהוא עושה שהוא הרבה שלומד הרבה ומתפלל הרבה, וכל מה שמראה א"ע ליש ודבר שעושה הרבה ואומר שהוא עשה הרבה אזי הוא סימן שנשמתו אינו ממקום גבוה. וזהו והאיש משה עניו מאוד כו' כי ההתראה שהי' מראה הוא מעט ואינו נראה כי הוא הי' בבחי' ביטול ממש ואינו נראה לכלום. ו[עפ"ז] יובן ג"כ הענין הנ"ל ממ"ש את קשתי נתתי בענן, שענין הקשת הוא הג' גוונין שבקשת [ש]הם [הג'] גוונים שבשמש [עצמה] רק שבשמש אינן נראים [כלל] ואינו נראה רק [על] הענן, כי השמש מאיר על הענן שהוא דבר עב ומגושם ונראה מחמת זה השלשה גוונין שבשמש ובמים עכורים יכולים ג"כ לראות. [נמצא מ]ובן מזה [שמפני] שבשמש [עצמה] הוא אור גדול אינו מראה התראות הגוונין ורק על דבר עב הוא נראה. וזהו ג"כ הענין שבאצילות [באמת] אינו נראה [כלום] שהוא וגרמוהי חד אבל למטה בבי"ע נראה, וביותר בעולם העשי' יש גמור, כי בעולם אצילות הוא מקור לבי"ע. ו[מעתה] צריך להבין ג"כ ענין שערות כי [שערות] הם ענין המשכות וע"כ באהרן כתיב זקן אהרן שהם בחי' המשכות מחסדי', ובלוים כתיב והעבירו תער על כל בשרם שהם היו מבחי' גבורות ואלו היו להם שערות היו ממשיכים בחי' גבורות לעולם וא"א להתקיים העולם בבחי' גבורה.

ומכל זה יובן ענין הגמרא [הנ"ל] אם בהרת קדמה לשער לבן, דהיינו הסתלקות אור אבא הי' קודם ואח"כ הי' המשכת בחי' שער לבן וכו'

ששים המה מלכות ושמונים פלגשים: שיר השירים ו, ח.

שו"ה בנבחי') — ששי' . . נוגה: בבוך 943 ליתא.

שו"ה מלכות — הוא אור וכלי דששה קצוות: בבוך 98: אורות וכלים.

ופלגשו ושמו ראומה (ראי"ו מ"ה) שנראה דבר מה: וירא כב, כד. בכתר שם טוב [קה"ת] סשט"ו (מ, ד) בשם הבעש"ט, בד"ה אל תצר את מואב (קה"ת תשל"ו — יודפס בע"ה לפ' דברים) ע' 10 בשם הה"מ. וראה ספר המאמרים תקס"ט ע' רעג. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' רכג. הנסמן במראי מקומות ללקוטי תורה [קהת תשד"מ] בהר מג, א. לקמן ע' תקכט.

שו"ה מי — שהוא עושה . . שעושה הרבה: בבוך 943: הדברים שעשה.

והאיש משה עניו מאוד: בהעלותך יב, ג.

את קשתי נתתי בענן: נח ט, יג. וראה ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' תסה. שערי אורה שער החנוכה מד, סע"א. אמרי בינה שער התפילין פכ"ד. תורת חיים בראשית לז, ד.

זקן אהרן . . והעבירו תער: תהלים קלג, ב. בהעלותך ח, ז. וראה ביאורי הזהר תזריע ע, ד. קרח צד, ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' עתר. לקוטי תורה קרח נד, סע"א ואילך. והנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ב ח"א ע' רכו. ע' רלא. והנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז שם ח"ב ע' תסה. אמרי בינה שער הציצית פ"כ. פכ"ב.

שו"ה המשכות — מחסדי': בבוך 406: מחכמה סתימאה.

טמא ודאי ואין בו שום ספק כי יש יניקה להחיצונים וד"ל. ואם שער לבן קדמה לבהרת, [היינו] שמקודם הי' המשכה ואח"כ נסתלק אור אבא טהור, שאעפ"י שנסתלק אור אבא [אעפ"כ] הי' המשכה [מקודם] ונשאר [ההמשכה] גם כן אחר ההסתלקות. ספק קוב"ה אמר טהור ומתיבתא דרקיע אומרים טמא, כי שניהם אמת, כי לכאורה איך שייך ספיקא קמי קוב"ה הלא הכל גלוי לפניו. אך הענין הוא שמחמת שהוא ספק לנבראים ע"כ הוא [אומר] טהור, כי החיצוני' לא יוכלו לינק מהקדושה רק כשיודעים בודאי [ולא מספק], כי החיצונים אין להם יניקה בדבר הסמוי מן העין, כי הם בחי' צרי עין כשרואה איזה דבר אפילו מעט [הוא מקנא], כי יש בחי' טוב עין וצר עין, טוב עין הוא שאינו תופס אצלו [שום דבר ל]הרבה רק למעט יחשב, אבל בחי' צר עין הוא להיפך שרואה דבר מעט ונראה בעיניו לדבר גדול שמקנא לחבירו ואינו רוצה שיהי' לחבירו כלום רק לעצמו, וזהו רק על מה שרואה [בעיניו ואפי' על דבר מועט], אבל אם אינו רואה כלום דהיינו שספק אצלו אינו בבחי' צר עין [ע"ז]. ע"כ קוב"ה אמר טהור שהוא ממ"נ טהור אם קדמה השער לבן לבהרת [וודאי] טהור [כנ"ל] ואפילו אם קדמה הבהרת לשער לבן וקמי גלוי, אבל למטה הוא ספק ג"כ טהור שהם לא יוכלו לינק מהקדושה כשאינן יודעים בבירור, ומתיבתא דרקיע אומרים טמא [הוא מפני] כי הם אין מקבלים רק מבחי' רקיע [כנ"ל] והוא בחי' פרסא ואינם יכולים לקבל כמו שהוא למעלה מהפרסא כי למטה מהפרסא [הוא] ספיקא דאורייתא לחומרא כמו שהוא כלל [בכ"מ] בתורה הנגלות לנו. ואעפ"י שכל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו ויכול להתגלות למטה מהפרסא כמו [שהוא] למעלה מהפרסא, אבל מ"מ יש מקום שאינו יכול לקבל למטה מהפרסא כמו שהוא למעלה מן הפרסא [עכ"ז הם אינם] מקבלים רק ההיפך לגמרי, כמו תלמיד [שמקבל] מרבו שיש שכל שאינו מובן כפשוטו כמו שהוא בהרב עצמו רק כשאומר לו ההיפך לגמרי, כמו"כ כאן שאינן יכולים לקבל רק ההיפך שהוא טמא כי ספיקא דאורייתא לחומרא בתורה הנגלית.

ו[עתה] צריך להבין ענין רבה בר נחמני שהוא המכריע, כי ענין המכריע הוא שמוציא דבר שאינו נגלית להיות בגילוי, כמו עד"מ ב' שחולקים [בדבר] ואינם יודעים האמת שהוא בהעלם וזה שמכריע מוציא הדבר לאמיתו בגילוי ממש, כמו"כ רבה בר נחמני [הי'] יכול להוציא מהעלם אל הגילוי כמו שהוא למעלה מהפרסא להיות ג"כ בגילוי למטה מהפרסא [מחמת] שהוא הי' יחיד בנגעים ונשמתו [היתה] ממקום גבוה ביותר שהי' יכול להמשיך למטה כמו [שהוא] למעלה, וע"כ אמר טהור כמו קוב"ה. ומצא בתורה הגילוי רמז לדבר [דכתי'] לטהרו או לטמאו אעפ"י שאינו טעם גמור רק רמז. כי בתורה יש קרי וכתיב והכתיב הוא ענין הבקיעה שבוקע האור

שו"ה טמא — ואין . . וד"ל: ניתוסף ע"פ בוך 1244.

ספיקא דאורייתא לחומרא: ביצה ג, ב.

שו"ה הקורא — מהפרסא . . למעלה: ניתוסף ע"פ בוך 98; 1244.

מהעלם אל הגילוי, כי בתורה יש רזין שאינם נגלים וע"י הכתב יובן שיש רזין שאינם נגלים והוא בוקע הקרום, והוא כמו הכוכבים בוקעים [את ה]רקיע התחתון שהכוכבים עצמן הם ברקיע עליון מזה [הרקיע] שנראה לנו, וכן [הענין] הוא ג"כ בסוכה [שמצותה] עד שיהי' הכוכבים נראים מתוכה. וע"כ [לא] מצא בתורה רק רמז [לזה כמו ענין הכתי'] שהוא ענין הבקיעה כמו שהוא למעלה מהפרסא שיתגלה למטה מהפרסא. ולא מצא זה רק רבה ב"נ שהי' נשמתו גבוה [כנ"ל] והי' יכול להמשיך למטה [כמה שהוא למעלה], אבל הדין הוא כמו המתיבתא [דרקיע], כי יחיד ורבים הלכה כרבים ואינו יכול להתגלות [למטה] רק באופן שיהי' טמא, רק לעתיד שיתגלה המקיף אז יהי' הלכה כהקב"ה ויהי' טהור [וד"ל].

(בעז"ה שבת פ' תזריע תקפ"א)

להבין ההוא עובדא דרבה בר נחמני (במס' ב"מ פרק השוכר את הפועלים [דף פ"ו ע"א]) קא מפליגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קדמה לשער לבן טמא (דשער לבן שפרח בו הוא סימן לטומאה) ואם שער לבן קודמת לבהרת טהור, ספק הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרו טמא (ופירש"י הקב"ה אומר טהור לפי מ"ש בתורה), אמרו מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים ואהלות שדרו בתרי' ולא מצי מלאך המות למקרב גביה כו' עד כי קא נייחי נפשו אמר טהור טהור כו'.

דהנה יש להבין לכאורה במה שאנו מוצאים בעוצם הפלא' האותות והמופתים שהיו עושים התנאים והאמוראים שלא נעשו משנים

שו"ה מהעלם — וע"י . . נגלים: ניתוסף ע"פ בוך 98.

הכוכבים בוקעים . . עליון מזה: ראה רמב"ם הלכות יסודי התורה רפ"ג.

בסוכה . . הכוכבים נראים מתוכה: שו"ע אדה"ז הלכות סוכה סתרל"א, ס"ה.

הדין כמו המתיבתא (דרקיע): רמב"ם ספ"ב מהלכות טומאת צרעת. וראה לקוטי תורה (כאן) כד, ד.

יחיד ורבים הלכה כרבים: ברכות ט, א.

להבין ההוא עובדא: נעתק מבוך 118 קו, א [ובכותרת: בעז"ה בהרת]. והניתן בין האריחיים ניתוסף ע"פ בוך 1119 קנד, א [ומשם נעתקה הכותרת שבריש המאמר]. נמצא גם בבוך 113 רכה, א. 154 לט, ב. 184 שפג, ב. 253 מט, א. 295 שכת, א [ובכותרת: בעז"ה שבת פ' תזריע מאדמו"ר ר' דובער זצ"ל]. 393 פו, א. 499 ריז, א. 979 ו, א [ובכותרת: תורת אדמו"ר בהרת]. 1218 יז, א [ובכותרת: כנראה שזהו מאדמו"ר רמ"מ — אבל בכ"מ בהבוך מוכח שלא דק בזה].

למאמר זה ראה מאמר שלפנ"ז. וש"נ.

דשער לבן . . סימן לטומאה: רש"י שם ד"ה אם בהרת.

הפלא' האותות . . התנאים והאמוראים: ראה לעיל ע' תמג הערה ד"ה נסים.

קדמונים רק לדורות הראשונים לס"ר ומשה עמהם כמו בקי"ס ושאר האותות שהיו במצרים ובמדבר. שהרי אמרו ברפב"י שהפך נהר גינאי ליבשה כשהלך למצות פ"ש באמרו נהר גינאי חלוק לי מימיך כו' וחלק לו, וזאת הייתה לפלא גדול לס"ר וע["י] משה במטהו עפ"י דבר ה' שאמר לו הרם את מטך וגו' ורפב"י עשה פלא זה לבדו ובדיבור בעלמא, וכן כמה ניסים המופלאים שנזכר בגמרא שעשה ר"ח בן דוסא ור"א הגדול, וגם כמה עובדות מניסים ומופתים נוראים שנעשה לתנאים ואמוראים שלא נעשה בדורות הראשונים גם לנביאים שהרי אמר אנטנינוס לרבי ידענא דזוטרי דבכו מחיי' מתים (וכעובדא דרבה שחטי' לרבי זירא ובעי רחמי עלי' ואחי' וכמה מעשים כהנה), ונס דתה"מ מבואר בכתובים על אליהו ואלישע לאות ופלא גדול מאוד והוא אמר דגם זוטרי' דבכו מחי' מתים כו'. אך הענין הוא לפי שע"י מעלות ומדריגות עסק התורה של התנאים והאמוראים ראוי להיות ניסים גדולים כאלו ע"י [התנאים ואמוראים] שהיו מופלאים במעלות עסק התורה יותר מדורות הראשונים, כי בחי' מס"נ שלהם על שקידת התו' לא הי' כמוהו עדיין (ואין זה דבר פלא לפי שבזמנים הללו הי' עת וזמן מדריגות בחי' הארת אור החכ' שבמל' להיות במקום היכל ק"ק הנק' ד"א של הלכה וד"ל. ומ"ש ראשונים לבם כפתחו של אולם כו' הכל על דורות חכמי המשנה שהן הזוגות וב"ש וב"ה עד רבינא ורב אשי סוף הוראה כו'). אך מזה הטעם [ב]לבד אינו מתורץ עדיין לעוצם הפלא' הניסים שלהם יותר מדורות הקדמונים, כי בחי' מעלת מס"נ על קדוה"ש הי' בכמה דורות שלפניהם, אלא מטעם מס"נ שלהם על התורה דוקא בשקידה רבה ועצומה לא פסק פומי' מגרסי' כלל וכלל והיו מוסרים נפשם ממש ע"ז, כמו ר"ח בן תרדיון שנשרף עם ס"ת שבחיקו כו' וכיוצא בו.

ושורש הדברים הנה תחילה יש להבין בכללות ענין ההשתלשלות בבחי' ממלא וסובב, דבחי' סובב כ"ע הוא למעלה מבחי' ההשתלשלות ונק' בשם הקב"ה כידוע. ופי' קדוש ידוע שהוא בחי' הבדלה בערך להיותו

לס"ר ומשה עמהם כמו בקי"ס: נסמן לעיל ע' תמג.

שהרי אמרו ברפב"י: **ראה חולין ז, א.**

פ"ש: **פדיון שבוים.**

הרם את מטך: **בשלח יד, טז.**

ר"ח בן דוסא: **ראה ברכות לג, א. לד, ב. תענית כד, ב ואילך.**

ור"א הגדול: **ראה בבא מציעא נט, ב.**

אמר אנטנינוס לרבי: **ראה עבודה זרה י, ב.**

דרבה שחטי' לרבי זירא: **מגילה ז, ב.**

מבואר בכתובים על אליהו ואלישע: **(אליהו) מלכים א יז, יז-כג. (אלישע) מלכים ב ד, לב ואילך. יג, כא.**

היכל ק"ק הנק' ד"א של הלכה: **נסמן לעיל ע' תמד הערה ד"ה משחרב.**

ראשונים לבם כפתחו של אולם: **ראה ערובין נג, א.**

ר"ח בן תרדיון שנשרף עם ס"ת שבחיקו: **ראה עבודה זרה יח, א.**

הקב"ה . . קדוש . . ברוך: **נסמן לעיל ע' תמה.**

נבדל בערך מבחי' השתלשלות ונק' סוכ"ע כידוע, ופי' ברוך הוא בחי' חכמה שנק' אור אבא כמ"ש בזוהר הקדוש דאיהו ברוך ואיהי ברכה, פי' חו"ב נק' תרין רעין כו' אבל איהו שהוא אור אבא נק' ברוך ובחי' בינה נק' ברכה. והנה יש בתיבת ברוך שני פירושים, הפי' האחד מלשון והמלך שלמה ברוך שר"ל שמבורך הוא מזולתו שברכו כבר והיינו שהוא ברוך הוי' שברכו הוי' וכמו גם ברוך יהי' כו', שכ"ז הוא בחי' מקבל, ונק' איש מבורך שקיבל ברכות הרבה. והפי' הב' בתיבת ברוך הוא בחי' מקור ההשפעה והברכה לזולתו דוקא מלשון המבריך את הגפן כו' או מלשון בריכה, אבל הוא מקור המעיין שממנה נתקבצ' מי הבריכה, וכן בענין הברכות הרי האיש המברך לזולתו נק' ברוך שממנה נמצאת הברכה והמקבל הברכה נק' ברכה כמו בריכת מים שנתקבצו מן המעיין. ומעתה מ"ש בזוה"ק דאיהו ברוך ואיהי ברכה כנ"ל, בהכרח שמפרש פי' ברוך בבחי' מקור משפיע לבינה וע"כ נק' הבינה ברכ"ה כו'. וגם הנה ר"ת מאותיות ברו"ך מורה על היותו בחי' מקור המשפיע כי ראשי תיבות דברוך הרי"ש והוא"ו והכא"ף והבי"ת היינו ראש ומקור כל ברכה והוא תיבת רוכ"ב שנק' בחי' משפיע כידוע וד"ל.

אך הנה ב' הפירושים הנ"ל אמת. דהנה פי' האחד שבחי' חכמה הנרמז בתיבת ברו"ך הוא [בחי'] מקבל ודאי אמת שהרי נאמר והחכ' מאין תמצא, פי' מאין הוא בחי' הכתר, ופי' תמצא לשון מציאה, עד"מ המציאה שאדם מוצא איזה חפץ שלא נודע מהיכן באתה לידו כו', כך בחי' התהוות אור החכ' מלמעלה מן החכ' שהוא אור הכת"ר שנק' אין לא נודע מקור מחצבה, כי בחי' המשכת החכ' מלמעלה באה בדרך צמצום והעלם גדול מאוד, כמו עד"מ השערות שצומחין מ[ה]ראש שיש חיות מצומצם ונעלם מאוד בחלל השערה ממותרי המוח[ין] כו', כך אמרו דאור אבא יונק ממזל הח' דונוצר כו' שנמשך מאור הכת"ר, ולכך אמר תמצא כמו המציאה שלא

דאיהו ברוך ואיהי ברכה: נסמן לעיל ע' תמו.

תרי"ב נק' תרין רעין: ראה זהר ויקרא ד, א.

בחיבת ברוך שני פירושים: נסמן לעיל ע' תמה.

והמלך שלמה ברוך: מלכים א ב, מה.

שור"ה והנה — ברוך: כ"ה בבוך 1119. ובכת"י זה: יהי' ברוך.

גם ברוך יהי': תולדות כז, לג.

המבריך את הגפן: כלאים רפ"ז.

ראשי תיבות דברוך: תקוני זהר ת"ע קכ, ב.

שור"ה המשפיע — והבי"ת: ניתוסף ע"פ בוך 393.

והחכ' מאין תמצא: איוב כח, יב. וראה לעיל ע' תמו. ובח"א ע' קכב ובהנסמן שם.

מאין הוא בחי' הכתר: באגה"ק סי"ז [קכו, רע"א]: בזוה"ק. ראה משפטים קכא, סע"א והחכמה כו' ובכ"מ [שיעורים בספר התניא שם ע' 1476]. וראה זהר שלח קנח, ב. תקוני זהר תמ"ב (פא, ב). ת"ע (קכז, א). פרדס שער (ג) אם הא"ס הוא הכתר פ"א. שער (יד) המציאות פ"ב. שער (כג) ערכי הכינויים מערכת אין.

דאור אבא יונק ממזל הח' דונוצר: ראה זהר (אדרא זוטא) האזינו רפט, ב. עץ חיים שער הכללים פ"ה. לקמן ע' תשעה. הנסמן לעיל בח"א ע' קכג.

נודע מקורו לעוצם הצמצום הגדול וההעלם כו' מפני שאין אור השפע מכת"ר לחכ' באה בבחי' השתלשלות דרך עו"ע שהוא בחי' גילוי אור ההשפעה בבחי' קירוב [הערך] אלא ההמשכה באה בבחי' דילוג הערך שהוא ב[בחי' ה]ריחוק גדול כו'. משא"כ ההמשכה והשפע שנמשך ונשפע מחכ' למדות היא באה בבחי' השתלשלות עו"ע בבחי' קירוב הערך כידוע, עד"מ מהשפעת שכל וסברא דחכ' כ"ח מ"ה שהוא נק' נקודת המושכל הבא רק בסקירה והברקה בנקודה א' בלבד ואח"כ מתפשט לאורך ורוחב בהשגה שנק' בינה כידוע, הרי עצם ומהות נקודה זו מתפשטת בהשגה בדרך עו"ע שהעלול מתהוה מבחי' כח העילה ממהותה ממש. וכמו"כ בהמשכת ההשגה דבינה למדות אהוי"ר שנק' אם הבנים כידוע הרי מהות ההשגה דבינה מתפשטת בהתפעלות האהבה כידוע ואם לא תבטל האהבה כו'. תמצא בהכרח שיש ערך מן המדות לשכל והשגה דבינה ומכ"ש השגה דבינה לחכ' (וכנודע שיש בהשגה דבינה ג"כ בחי' התפעלות מדות וכן יש בחי' ההשגה דבינה בחכ' וכמ"ש בס"י והב"ן בחכ' כו'), אבל בחי' התהוות החכ' מלמעלה מן החכמה הוא בא דרך דילוג ע"י בחי' צמצום והעלם גדול. וז"ש והחכ' מאי"ן בבחי' אין והעלם כו'. ולזה הטעם יתפרש תיבת ברוך שהוא בחי' חכ' בבחי' מקבל ע"י צמצום והעלם גדול. אך הנה עכ"ז הוא קצת גילוי אור מעליון לתחתון שהרי נאמר תמצא מאין דכת"ר בבחי' מציאות דבר מה אעפ"י שלא נודע למטה כמו שהוא למעלה ממש אבל אפס קצהו נודע כו'. אבל בחי' מל' דא"ס עצמו שנעשה מקור לכתר עליון כמ"ש בתיקונים אוא"ס מלגאו כתרא עילאה מלבר כו' הנה הארת מל' דא"ס מרומם ומתנשא כו' בערך נבדל לגמרי מהארת הכת"ר, וגם ע"י דילוג המדריגות הרבה כמו הדילוג דאור הכת"ר בחכ' ג"כ לא יוכל לקבל אלא רק בבחי' מקיף בהעלם גדול מלמעלה, והוא הנק' קדוש ומובדל לגמרי. וזהו אתה קדוש ושמך קדוש את"ה עצמות אוא"ס וגם בחי' שמ"ך שהוא מל' דא"ס ג"כ קדוש ומובדל לגבי הכת"ר. וז"ש דאפי' אור צח כו' אוכם הוא לגבי עילות העילות (ומה שעצמות א"ס נק' קדוש משום דלגבי בחי' הזיו והאור שנמשך ממנו הנק' מל' דא"ס הוא נק' בחי' מאור העצמי ע"כ הוא קדוש ומובדל בערך גם מבחי' שמך, כידוע שאין ערוך להתפשטות אותיות לגבי העצמו' כו'). וא"כ לפי פי' זה בתיבת ברוך,

---

דחכ' כ"ח מ"ה: זהר (רע"א מהימנא) צו כח, א. לד, א.

דבינה . . שנק' אם הבנים: ראה זהר ויחי ריט, א. יתרו פד, א. פה, ב. פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת אם הבנים. לקוטי תורה דרושים לשמ"ע פח, ד.

בהשגה דבינה . . התפעלות מדות: ראה ג"כ ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' ריג. פירוש המלות פנ"א (לא, ג).

וכמ"ש בס"י והב"ן בחכ': פ"א, מ"ד.

אוא"ס מלגאו כתרא עילאה מלבר: ראה תקוני זהר סתכ"ב (סח, ב).

אתה קדוש ושמך קדוש: תפלת העמידה.

אור צח . . עילת העילות: ראה תקוני זהר ת"ע (קלה, ב).

שו"ה ערוך — כו': החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בדך 1119.

הנה דרך כללות השתלשלות נקרא בחי' מל' דא"ס שבכת"ר בשם בחי' סוכ"ע הכללי והוא הנק' קדוש, ובחי' הארת אור הכת"ר בחכ' נק' ברוך, והגם שבא דרך דילוג כנ"ל מ"מ נתגלה אפס קצהו כו' ונק' בחי' ממלא כ"ע בדרך כללות. וזהו פי' הקב"ה הקדוש בתחילה והוא בחי' מל' דא"ס שבכת"ר, וברוך אח"כ מכת"ר לחכ' שהוא בחי' ראשית הגילוי מן העלם העצמות כו' וד"ל.

ו[ה]פי' השני בתיבת ברוך שהוא בחי' משפיע לזולתו שלמטה היינו כנ"ל ג"כ אמת, וע"ז אמר בזוה"ק דאיהו ברוך כו' כנ"ל. והענין הוא כידוע בע"ח דאור אבא הוא נק' שורש כל האצילות כו' לפי שהחכ' הוא עד"מ בחי' נקודת הב[רק]ת השכל שממנו נמשך בהתפשטות ההשגה דבינה כנ"ל והמשכה זאת מחכ' לבינה כו' והוא מאין ליש כידוע, וע"כ לגבי המדות הנולדים מן ההשגה דבינה נק' בחי' חכמ"ה ובינה אב ואם והחכ' נק' אב כידוע כי ממנו עיקר ההמשכה לבינה ומבינה מתפשט האור להמדות כידוע ונק' אם הבנים. ונמצא בחי' משפיע הראשון בבחי' הגילוי באצילות הוא בחי' אור החכ' וז"ש דאיהו ברוך, ובינה נק' ברכה לפי שהוא בחי' מקבל הראשון לגבי שפע החכ' כמו עד"מ הבריכה שמקבלת המים מן המעיין כנ"ל וד"ל. ולפי"ז בתיבת ברוך הנה יתפרש פי' קדוש ג"כ בבחי' אור א"ס שבכת"ר כנ"ל אלא שענין ברוך הוא היפך בחי' קדוש, שהקדושה הוא בבחי' העלם דעצמות והברכה היא בבחי' הגילוי דאור אבא באצילות ומקדוש נמשך להיות ברוך ע"י הכת"ר שנק' ממוצע בין עצמות אוא"ס לנאצלים כידוע וד"ל (וזהו פי' הקב"ה בכל מקום, וכולל ב' מדריגות הכללים בבחי' סובב וממלא, קדוש הוא בחי' סובב וברוך הוא בחי' ממלא לב' הפירושים הנ"ל, וגם דרך פרטיות יש בכל עולם בחי' קדוש וברוך כמו מל' דאצילות שנעשה כת"ר לבריאה כו' ונק' קדוש. וע"כ שרפים דבריאה שהם בבחי' המוחין דחילו ורחימו שכליים כו' אומרים קדוש והחיות והאופנים שהן בבחי' יצירה שהוא בחי' המדות שבכל עולם כו' אומרים ברוך דהיינו בחי' המשכות מוחין דחו"ב במדות שלמטה מבחי' קדוש כנ"ל. וזהו שהאופנים מתנשאים לעומת השרפים ואומרים ברוך דהיינו אחר שהשרפים אומרים קדוש לשון הבדלה בהעלם כו' האופנים מתנשאים לנגדם לומר בהיפך מבחי' [ה]קדושה והוא בחי' הברכ"ה שהוא בחי' הגילוי מן ההעלם עכ"פ לב' פירושים הנ"ל וד"ל).

כידוע בע"ח: ראה שם שער (מז) סדר אבי"ע פ"ב.

שו"ה הנולדים — בחי': כ"ה בבוך 1119. ובכת"י זה: ברוך בחי'.

בחי' חכמ"ה ובינה אב ואם: ראה תניא פ"ג.

שו"ה ונק' — בבחי': כ"ה בבוך 1119. ובכת"י זה: לגבי שפע הראשון בבחי'.

הכת"ר שנק' ממוצע: ראה עץ חיים שער (מב) דרושי אבי"ע פ"א. סידור שער בהמ"ז קב, ד. שער האלול רלב, ד. שער הל"ג בעומר שו, ב. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקפו. אור התורה תהלים ע' תתקסא. אמרי בינה ח"ג פקמ"א. לקוטי תורה במדבר יב, א. שיר השירים ח, א. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' קצא. המשך תרס"ו ע' קב.

שו"ה שהוא — וד"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1119.

והנה התנאים והאמוראים הי' כל עסקם במס"נ גדולה בבחי' המשכות אוא"ס ב"ה שע"י התורה דוקא והיינו שהיו ממשיכים בחי' גילוי אוא"ס ב"ה ברצונו וחכמתו שבתורה שנק' כת"ר וחכ' (דהגם שאמרו דאורייתא מח"ע נפקת, היינו שיוצאות לגילוי מחכ' אבל שרשו העצמי בכת"ר שהן תר"ך עמודי אור והן תרי"ג ארחין דגולגולתא דא"א כמ"ש במ"א). והוא ענין הנ"ל בפי' הקב"ה שנמשך מבחי' מל' דא"ס ב"ה שנק' קדוש הנק' סובב הכללי להיות ברוך בבחי' גילוי מן ההעלם מכת"ר לחכ' כו' כנ"ל. והיינו מפני שע"י עסק התורה שלהם הקב"ה זה יושב ושונה כנגדם [כו'] כמ"ש ה' צלך כו' כידוע. ופי' הקב"ה שונה היינו שנמשך מבחי' העלם עצמותו לידי גילוי ברצונו וחכ' שנק' כת"ר לחכמה כידוע וד"ל.

ולהבין זה בתוס' ביאור הנה תחילה י"ל פי' הפסוק פיקודי הוי' ישרים משמחי לב דלכאורה אינו מובן מ"ש לשון משמחי לב לשון מפע[י]ל דמשמע שהלב לא הי' שמח בתחילה ופיקודי הוי' משמחין אותו, ומאיזה הטעם לא הי' הלב בשמחה. וגם מדקאמר משמחי [ד]משמע שצריך לשמחו להוציאו מן העצבות והדאגה כמו עד"מ היין שישמח לב עצב כו' ומהיכן יהי' הלב עצב ודואג כו'. אך הענין הוא כמו שארז"ל שאין מוסרין סתרי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו, וזה המאמר אינו מובן למה לא

שו"ה אוא"ס — (דהגם: **החצאי עיגול** ניתוסף ע"פ בוך 1119.

דאורייתא מח"ע נפקת: **זהר בשלח** סב, א. **יתרו** פה, א. (רע"א מהימנא) **משפטים** קכא, א. **קדושים** פא, א. **חוקת** קפב, א. **ואתחנן** רסא, א.

דאורייתא מח"ע נפקת . . אבל שרשו העצמי בכת"ר: **באור התורה בראשית** כרך ו תתרכג, ב: "ומקור דברים אלו נא' מפני רבינו ז"ל שבועות תקנ"ה בד"ה ויהי קול מעל לרקיע" — נדפס בס' מאמרי אדה"ז־נביאים ע' רלד. וראה הנסמן שם ע' שכה.

בכתר שהן תר"ך עמודי אור: **פרדס שער** (ח) מהות והנהגה פ"ג. פי' הר"מ בוטריל לספר יצירה פ"ב, מ"ג [ירושלים תשכ"ב לט, ד] בשם רבי יהודה ברבי נסים. **אגרת הקדש** סכ"ט (קמט, סע"ב). ונמנו בפרטיות בספר **שיעור קומה** [להרמ"ק] סצ"ג (צא, א).

תרי"ג ארחין דגלגלתא: **זהר** (**אדרא רבא**) נשא קלו, א.

הקב"ה זה יושב ושונה כנגדם: **ראה תנא דבי אליהו רבא** רפי"ח.

שו"ה כנ"ל — זה: **בבוך** 154 **ליתא**.

כמ"ש ה' צלך: **תהלים** קכה, ה. **ראה** של"ה שער הגדול ל, א. ספר מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"א ע' שמה **ובהנסמן לשם. שערי תשובה** ח"א **שער התפלה** פכ"ו. **לקוטי שיחות תצא** כרך ט ע' 148.

פיקודי הוי' ישרים משמחי לב: [**תיבת ישרים** ניתוספה ע"פ בוך 253. 393]. **תהלים** יט, ט.

שו"ה משמחי — לשון: ניתוסף ע"פ בוך 154.

שאין מוסרין סתרי תורה: **ראה חגיגה** יג, א. **וראה לעיל** ע' תמח. **לקמן** ע' תרכד. ספר המאמרים תקס"ד ע' סד. סה"מ תקס"ח ח"א ע' קסב. **אור התורה אמור** כרך ג ע' תתמד. **דרושים לפסח** כרך ד ע' תתקצה. **דרושים לר"ה** ע' א'תיד. ס' מאמרי אדה"ז־נביאים ע' רסג. **דרך חיים שער התפלה** פכ"ח **ואילך**. פצ"ג (צט, רע"ג). סה"מ תרע"ח ע' נ. ס' מאמרי אדה"ז־הקצרים ע' שמה. **לקוטי תורה תזריע** כג, א. **דרך מצותיך מצות טומאת המצורע** פ"ג (קג, א).

ימסרו לו ס"ת רק אחר שלבו מלא דאגה בתחילה, והלא כתיב עבדו את הוי' בשמחה כו' ישמח ישראל בעושיו וכיוצא. אמנם הענין ידוע שזהו ההפרש בין שורש התפלה לשורש התורה. דהנה התפלה היא רק בחי' הכנה לתו' ושורש ענינה הוא היפך ענין התורה. דהנה עיקר ענין התפלה הוא ההתפעלות מן ההתבוננות בגדולת אוא"ס ב"ה דהיינו בעוצם הפלאת ערכו מערך [ה]השתלשלות שבד' עולמות דאבי"ע עד שנק' סתימא דכל סתימין כו' וכיוצא בזה והיינו איך שגם כל מקור ההשתלשלות דאבי"ע לא נמשך רק מבחי' הארה דהארה שבמל' דא"ס שנמשך בקו"ח דק כו', וגם לזה אין ערוך כלל לגבי בחי' העצמות א"ס ולא כערך טיפה בים שיש ערך במספר כו' אלא כערך בחי' המספר לגבי [ל]מעלה מבחי' מספר וכמ"ש ולגדולתו אין חקר כו' וכמ"ש בס"י לפני אחד מה אתה סופר כו' פי' לפני אחד דקו"ח שכולל י"ס דאצילות מה אתה סופר כו' כמ"ש אנת הוא חד ולא בחושבן י"ס כו' לאו דאית לי' מכל אינון מדות כלל כידוע, וזהו הכלל [ה]גדול בבחי' א"ס דכל הקרוב קרוב קמי' עצמותו ית' יותר יותר כלא חשיב מפני שבחי' אוא"ס למעלה עד אין קץ בעילוי אחר עילוי כו'. וא"כ כל מה שמתבונן האדם יותר בעוצם הפלאת מעלת ערך אוא"ס איך שהוא מרומם ונשגב כו', יותר יורחק אוא"ס מהשגתו ויותר מרחוק הוי' נראה לו. וע"כ מסיבת זאת אנו רואים שכל מה שיעמיק האדם בהתבוננות זאת יותר יפול לבבו יותר בדאגה על עוצם ריחוק השגתו באוא"ס כי הרי כל מה שיעמיק האדם יותר בזה יותר יכיר עוצם הפלאת ריחוק אוא"ס מבחי' השתלשלות כנ"ל וע"כ יותר יתרחק מלהשיג באוא"ס ונפש החפיצה וחשיקה להתדבק באוא"ס מקרוב דוקא היינו שיתפס בכלי השגתו, ובסיבה זו יתרחק יותר בהשגתו, ע"כ ממילא יפול לבבו במרירות ודאגה בזה, כידוע בכל מי שחפץ מאוד בדבר ולא ישיגנו בין באיזה אהבה או באיזה שכל יפול לבו בדאגה עד שימאוס בחייו כו', וכך גם כאן יתמרמר מאוד בנפשו מסיבת התבוננות כזאת. וזהו עיקר ענין התפילה בשרשה שהוא שיהי' לבו דואג בקרבו מהעדר גילוי אלקות בנפשו (ולא עצבון גשמי ח"ו). ואחר התפילה מיד יעסוק בתומ"צ והיא תשמח את לבבו להוציאו מן הדאגה הנ"ל, וכמ"ש זאת נחמתי בעניי כי אמרת"ך חייתנ"י, פי' בעניי היינו ע"י התפלה שלפני הוי' וישפוך ל[ב]בו בדאגה מטעם הנ"ל, אך אמרתך חייתנ"י שישמח את הלב ונותן בו חיות גדול ע"י עסק התורה

עבדו את הוי' בשמחה כו' ישמח ישראל בעושיו: תהלים ק, ב. קמט, ב.

ההפרש בין . . התפלה . . התורה: ראה ג"כ ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' תמד ואילך.

ולגדולתו אין חקר: תהלים קמה, ג.

וכמ"ש בס"י לפני אחד מה אתה סופר: פ"א, מ"ז.

אנת הוא חד . . מדוח כלל: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

מרחוק הוי' נראה לו: ע"ד ירמי' לא, ב.

שר"ה שכל — עד: כ"ה בבוך 1119. ובכת"י זה: עד שימאוס בחייו כו', וכך גם כאן יתמרמר מאד בנפשו לסיבת התבוננותו על. וכנראה נשתרבב מלקמן שר"ה באיזה.

זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חייתנ"י: תהלים קיט, א.

הרי ממשיך בחי' גילוי אור א"ס ב"ה עצמו ברצונו וחכמתו ע"י שהקב"ה יושב ושונה כנגדו כנ"ל. ואז בחי' סובב הכללי שהוא בחי' מל' דא"ס שלפני הקו כו' מאיר על נפשו בבחי' גילוי בהיותו לומד ברצונו וחכמתו ונעשית נפשו כלי גמור להשראה זאת. וע"כ אמר כי אמרתך חייתני כו'.

וזהו שארז"ל אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו דוקא, כי ס"ת היינו בחי' השגות פנימיות התורה בטעמים וסודות העליונים בכל פרטי האופנים דיני המצוה, ומי שלבו דואג בקרבו בתפילה כנ"ל הנה מזה מוכח שנפשו משגת עכ"פ בעוצם הפלאת ערך אא"ס מהשתלשלות שהרי כל מי שאינו משיג כ"כ לא יהי' לבו דואג כ"כ על רחוקו כנ"ל, ואז ראוי הוא לרזי תורה דהיינו שיהי' בחי' גילוי אוא"ס ב"ה על נפשו בהשגתו לאוא"ס שברצונו וחכמתו שבפנימיות התורה כו' וד"ל. ומזה הטעם יובן עוצם מעלות ומדריגות התנאים והאמוראים בעסקם בתורה תמיד יו[מ]ם ולילה ממש עד שהרבה עשו כרשב"י שתורתו אומנתו ולא הספיקו גם לתפלה כי לבם הי' דואג בקרבם ברגע א' שמתבונן בגדולת אוא"ס ולא הי' צריכין להאריך בזה כ"כ וכמו ר' יהודה שהי' מצלי מל' יום לל' יום כו', ע"כ הי' עיקר עסקם רק בבחי' גילוי אוא"ס בתו' להיות משמחי לב מן הדאגה. וזהו פי' משמחי לב לשון מפעיל, וגם משמעו להוציא[ו] מן הדאגה כי אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו דוקא כנ"ל והתורה ומצות משמחין את הלב ומוציאין דאגתו כו' וכמ"ש כי אמרתך חייתני כנ"ל וד"ל.

אך עדיין יש להבין טעם ענין השקידה הרבה שהיו מתמידין בעסק התורה ושוקדים עליו יום ולילה לא ישבותו כידוע בכמה מקומות בגמרא בעוצם הפלאות התמדה והשקידה שלהם בתו' כו'. והנה יובן זה בהקדם עוד ענין א' והוא מ"ש בס"י דע"ס דאצילות הן כדמיון שלהבת הקשורה בגחלת דהיינו שהשלהבת מתעל[מ]ת וקשורה בהעלם גדול בתוך הגחלת. ואמנם ע"י המפוח שיופחו בגחלת יוציאו השלהבת בגילוי [מההעלם, וכל שיפחו בכח יותר יותר יוצא אור השלהבת בגילוי] רב ביותר, אמנם צריכים לנפוח במפוח בתמידות כי בהפסק הנפיחה במפוח אפי' רגע יחזור אור השלהבת לתוך העלמו בגחלת. וזהו משל ודמיון גשמי'. וכמו"כ עד"ז יש משל ודמיון רוחני' יותר והוא בבחי' הכחות הרוחני' שכלולים בהעלם בנפש ואין יוצאים בגילוי אור נבדל כ"א ע"י התעוררות שיעוררו בנפש, כמו כח החכמה

שהרבה עשו כרשב"י: **ברכות לה, ב.**

כרשב"י שתורתו אומנתו: **שבת יא, א.**

ר' יהודה שהי' מצלי מל' יום לל' יום: **ראש השנה בסופה.**

יום ולילה לא ישבותו: **ע"ד לשון הכתוב נח ט, כב.**

בכמה מקומות בגמרא: **ראה כתובות סב, סע"ב. לעיל ע' תמד.**

בס"י דע"ס . . שלהבת הקשורה בגחלת: **ס"א, מ"ו.**

שכלולה בה בהעלם גדול בנפש ולא נראית לבחי' יש כלל וכלל, אך לא תצא מן ההעלם לגילוי כמו להשכיל מושכלות הרבה אלא ע"י התעוררות שיעוררו לנפש המשכלת להוציא כח החכ' הכלולה בה לידי גילוי. ובמה מעוררים, הנה ידוע דע"י השבח שמשבחין לאדם שהוא חכם שמעוררים בזה לנפשו לעורר כח החכ' הכלול בה שיוצא לידי גילוי או ע"י תלמיד המחכים את רבו בשאלותיו שהן בחי' העלאות מ"ן לעורר כח חכמת רבו הנעלמה וכלולה בנפשו כו'. וכיוצא בזה בשאר המדות כמו כח החסד הכלול בנפש יוציאו אותו לידי גילוי אור נבדל אם במיעוט או בריבוי הכל עפ"י ערך ההתעוררות שלמטה, כמו כאשר שישבחוהו בחסדו או לעורר מדת חסדו ע"י [ה]אהבה או חסד מזולתו אליו ואז כמים הפנים כו'. וכיוצא בזה תלמיד המחכים את רבו כו' כנ"ל. ועד"ז בשאר המדות. וכמו"כ יובן למעלה בבחי' י"ס העליונות דאצילות כמו חכם ומבין וחו"ג וכיוצא שהן קשורים ונעלמים בעצמות אוא"ס כמו משל ודמיון הגשמי דהשלהבת הקשורה בהעלם בגחלת שיוצא אור השלהבת ע"י המפוח [כו'] כנ"ל או כדמיון ומשל הרוחני' דיו"ד כחות הנעלמים בנפש שיוצאין מן ההעלם ע"י שבחים בהעלאת מ"ן (והיינו שורש ענין פסוד"ז בשבחים דהללוי"ה לשון בהילו נרו כו', כמ"ש במ"א באריכות) או באתדל"ת כמו בחסד וחכ' שיעוררו מלמטה כמ"ש יהי חסדך עלינו כאשר יחלנו לך כו' כי רוח אייתי רוח [כו'] כמ"ש אם ישים אליו לבו כו' כידוע. והנה בחי' חכ' ראשית כל המדות ומקורן ע"י עסק התורה של התנאים בחכ' שבתורה מלמטה יעוררו למעלה להוציא בחי' החכ' הכלולה בעצמות א"ס, כמו משל המפוח להשלהבת אשר בגחלת או כמו תלמיד המחכים וכיוצא כו' כנ"ל, וע"כ לא פסקו אפי' רגע מתלמודם כדי להיות בחי' גילוי אוא"ס בכת"ר וחכ' תמידי בלי הפסק. והטעם אשר הי' זה בכח עסקם בחכ' למטה לעורר כ"כ למעלה מעלה כ"כ הוא מפני ששרשם הי' בבחי' חכ' שבזו"ן שנק' מוחין דגדלות דאור אבא כידוע. ולכך נאמר עליהם אשר תקראו אתם את"ם אפי' מוטעים כו' ובחי' קדושת יו"ט היינו גילוי אור

שו"ה שכלולה — בה . . לגילוי: בבוך 154 ליתא.

ידוע דע"י השבח שמשבחין: ראה סידור שחרית נו, ב. תורה אור וישב ל, א. ויחי קג, ג. לקוטי תורה קדושים כט, ג. שערי אורה שער החנוכה יח, א ואילך. דרך מצותיך קמח, א.

שו"ה לנפשו — החכ' . . כח: בבוך 154 ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות כח . . כח.

תלמיד המחכים את רבו: חגיגה יד, א.

פסוד"ז בשבחים . . בהילו נרו: איוב כט, ג. וראה הנסמן לעיל בהערה ד"ה ידוע.

יהי חסדך עלינו כאשר יחלנו לך: תהלים לג, כב (בדילוג השם). וראה סידור דרושים לחתונה קכט, ג. אמרי בינה שער הציצית פ"ב (ב, א). שער התפילין פל"א.

רוח אייתי רוח: ראה זהר תרומה קסב, רע"ב. וירא צט, רע"ב. סידור ערב שבת קסג, ד [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשג]. אמרי בינה שער התפילין פל"א. אור התורה חנוכה כרך ב רפו, א.

אם ישים אליו לבו: איוב לד, יד. וראה סידור שם קסד, רע"א.

אשר תקראו אתם את"ם אפי' מוטעים: אמור כג, ב. ד. לז. ראש השנה כה, א.

קדושת יו"ט היינו גילוי אור אבא באמא: ראה לקוטי תורה צו יב, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' תלט. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקכד.

אבא באמא כמ"ש במ"א באורך ודי"ל (ואמנם בלתי התעוררות התנאים מלמטה לא יש גילוי אור א"ס בחכ' שבתורה אבל בהעלם עכ"פ גנוז בה, וה"ז כמו משל התיבה [ש]גנזו בה אבנים טובות שבלקיחתה לוקח האבנים טובות אעפ"י שאינו רואה אותם כי לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה. וע"כ גם עכשיו שאין ביכולתינו לעורר למעלה בחי' גילוי אוא"ס ב"ה בעסקינו בתורה כמוהם מ"מ בהעלם ישכון בה ולעתיד יתגלה או בג"ע כמ"ש שם אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו).

ואחר כ"ז יובן טעם ענין הפלאות הנסים הגדולים שהיו התנאים עושים שלא הי' כמוהו בדורות שלפניהם כנ"ל באריכות, לפי שהי' בכוחם להוציא לאור בחי' הארת עצמות א"ס שנק' סדכ"ס שלפני הקו"ח כו', ואז ממילא יוכל להיות שינוי המשכות האורות בכלים למעלה, כמו אור החסד בכלי הגבורה כו', וממילא יהי' נס זה נפלא למטה מטה בבי"ע גם בד"י הגשמי', כמו שאמר רחב"ד מי שאמר לְשמן וידליק כו' או להחיות המתים וכה"ג, או להפוך ים ליבשה כמו שעשה רפב"י שאמר גינאי נהרא חלוק לי מימך וחלק לו. כי הנה בחי' ים ויבשה למעלה באצילות הוא בחי' עלמא דאתכסי' ועלמא דאתגלי' שהוא בחי' [בינה ו]מל', וז"ש כי שאל נא לימים ראשונים ולמקצה השמים עד קצה השמים, מקצה השמים עד קצה השמים אתה שואל כו', פי' ימים ראשונים הם בחי' ז"ת דבינה ומתלבשים בז"א שנק' שמים, וע"כ נק' קצה השמים דלעילא וכללותו נק' עלמא דאתכסי' דבינה, וקצה השמים דלתתא היינו מבחי' החסדי' דז"א המתגלים במל' [שנק' עלמא דאתגליא כו', אבל למעלה מימים ראשונים דבינה אי אתה שואל כו'. אך] הנה בבוא גילוי אור מעצמות המאציל בחו"ב דאצילות ע"י עסק התורה שלמטה כנ"ל אזי נתהפך ים ליבשה דהיינו שבחי' העלם דבינה נעשה [ב]בחי' גילוי כי גם מה שלפני ימים הראשונים דבינה בא לידי גילוי כנ"ל, מפני שלפני עצמות אוא"ס שבבחי' קדוש כנ"ל הרי שווים בחי' העלם וגילוי, וע"כ

משל התיבה . . שאינו רואה אותם: ראה גם סידור ערב שבת קסו, ב. לקמן ע' תתעה. לעיל בחי"א ע' נה ובהנסמן שם.

לקיחה ע"י דבר אחר: סוכה לז, א. שו"ע אדה"ז הל' לולב סתרנ"א, ס"י.

שו"ה בתורה — שם: בכמה כתי' ליתא.

אשרי מי שבא לכאן: פסחים נ, א.

בד"י: בד' יסודות.

מי שאמר לשמן וידליק: תענית כה, א. ראה לעיל בחי"א ע' שכח ובהנסמן שם. וראה גם לקמן ע' תרכז. ע' תשצא.

גינאי נהרא חלוק לי מימיך: חולין ז, א.

כי שאל נא לימים ראשונים: ואתחנן ד, לב (בדילוג).

שו"ה ראשונים — עד: בבוך 393; 1218: ועד. אבל בשאר הכת"י כבפנים.

שו"ה ראשונים — מקצה . . השמים: ניתוסף ע"פ שאר הכת"י. ואולי נשמט בכת"י זה מפני תיכות הדומות השמים . . השמים.

מקצה השמים . . אתה שואל: תגיגה יא, סע"ב.

קצה השמים . . עלמא דאתכסי': ראה זהר תרומה קלו, סע"א.

נאמר הפך ים ליבשה כו' כמ"ש במ"א בענין קי"ס באריכות. וגם כאן מאחר שרפב"י הי' מוציא בחי' ההעלם דע"ס לידי גילוי ע"י עסקו בתורה הרי בהכרח שהי' מאיר בנפשו מבחי' עצמות אוא"ס שלמעלה מבחי' [העלם] וגילוי דע"ס כו' [ו]ע"כ הי' בכוחו להפוך הנהר ליבשה מיד באמרו גינאי נהרא חלוק לי מימך כו' וגם לו לבדו נעשה נס נפלא כזה שלא נעשה רק לס"ר ישראל ומשה עמהם כנ"ל. ועד"ז כל פרטי אופני הניסים שנעשו ע"י התנאים עד שאמר זוטרא דבכו מחיי' המתים כנ"ל הגם שנס דתחה"מ לא נזכר רק באליהו ז"ל ואלישע בדרך סיפור נפלא ביותר, אך מטעם שקידתם על התורה במס"נ הי' ביכולתם כ"ז דהיינו רק מפני שהקב"ה יושב ושונה כנגד' כו' וד"ל.

ואחכ"ז הנה י"ל כללות ענין ההוא עובדא דרבה בר נחמני במה שאמר קא מפלגי במתיבתא דרקיע, מתיבתא דרקיע זו מה היא, ואיך יחלוקו עם הקב"ה כו'. כי הנה שורש התו' ידוע שירדה בבחי' ההשתלשלות מח"ע הקדו[מ]ה בעצמותו ית' אוא"ס ב"ה עד למטה מטה, וע"כ ודאי יש תורה דאצילות ותו' דבריאה כו' עד התורה שלנו שנתלבשה בדברים גשמיי' בעשי'. והנה התו' שלנו אנו רואים שנתלבשה בענינים גשמי' כמו מצות ציצית בצמר גשמי' דנוגה מצמר כבשי' גשמי', ויש בזה דינים הרבה דהיינו באופן שיהי' הטלית מקיף ועוטף כלבוש וחוטי ציצית יהי' תלוים בו, וכ"ז הוא עפ"י חכ' וטעם כמוס המורה על בחי' הארת אור המקיף והמשכת אור פנימי' כמו ל"ב נתיבות חכ' וכיוצא כידוע בענין פרשה ציצית בפרע"ח. אך הנה כמו שיש צמר גשמי' למטה מצמר כבשים כן יש בחי' צמר רוחני' מצמר כבשים רוחני' בבחי' החי' שיש בכל עולם ועולם מעולמות עליונים הרוחני' דבריאה ויצירה עד עולם העשי' החומרי' כידוע שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל כו' וגבוהים עליהם בבחי' חומר וצורה עד שיש בכל עולם כל פרטי חלק דצ"ח בבחי' הרוחני' כמו שיש גם בעשי' בבחי' הגשמי'. והנה מאחר שבחי'

הפך ים ליבשה: תהלים סו, ו. וראה לעיל בח"א ע' שפד.

שו"ה נזכר — ז"ל: בבוך 154; 1119 — ליתא.

שו"ה ואחכ"ז — הנה: ניתוסף ע"פ בוך 154.

שו"ה הקדו(מ)ה — בעצמותו ית' . . ודא': בבוך 1119: בעצמות . . ניתוסף ע"פ בוך 154.

תורה דאצילות ותו' דבריאה: בשער הכוונות בפי' ברוך אלקינו שבראנו לכבודו: בזהר בראשית. וראה תקוני זהר ד, סע"ב. מדבר קדמות להחיד"א מערכת תורה אות ט. הערה בספר המאמרים ה'ש"ת ע' 68. לקוטי הש"ס [להאריז"ל] ברכות בסופה ד"ה ת"ח (ה, א). סידור שער החנוכה עדר, סע"ב. לקוטי תורה תזריע כג, סע"א. אור התורה תרומה ע' א'שעג. ואתחנן כרך ו ע' ב'רנ.

שו"ה דאצילות — בדברים . . שנתלבשה: ניתוסף ע"פ בוך 154. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות שנתלבשה . . שנתלבשה.

פרשה ציצית בפרע"ח: שער (ג) הציצית.

שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל: נסמן לעיל ע' תמט.

האצילות הוא בחי' מקור לבי"ע כידוע הרי בהכרח שגם באצילות יש כל פרטי חלקי' דצ"ח בבחי' אצילות, כידוע שיש בחי' דומם שבאצילות וצומח וגם [בחי'] ח"י ומדבר כדמיון עולם הגשמי' למטה, וא"כ יש בחי' כבשים גם באצילות, ועז"נ והכבשים הפריד יעקב שהוא בעל עולם האצילות. ויש ג' מדריגות בכבשים דאצילות עקודי"ם נקודי"ם וברודי"ם אשר הציל כ"ז מבחי' לב"ן העליון כו' כמ"ש בס' הקבלה באורך. ועי"כ גם כל עניני מצות ציצית בפרטי דינים בטלית מצמר כבשים דוקא ובחוטי' תלוים כו' ישנה באצילות כמו בעשי' למטה, והיינו שהמצו' דציצית בעולם האצילות שיהי' הטלית המקיף מצמר כבשים כו' שבבחי' האצילות כו', וע"ז רמזו מנין שהקב"ה מתעטף בציצית ומניח תפילין כו' מפני שכל המצות הנעשות בחלקי' דצ"ח דעשי' גשמי' נעשות למעלה בחלקי דצ"ח הרוחני' דאצי', וכמו ציצית מצמר כבשים הנה כתיב עוטה אור כשלמה וכתיב לבושי' כתל"ג חיוו"ר ושע"ר רישי' כעמר נקי כו' והקב"ה (ז"א דאצילות) מתעטף בציצית היינו בחי' לבושו"ו דאצילות מבחי' צמר כבשים דאצילות שנק' עמר נקי, וכיוצא בזה הקב"ה מניח תפילין מבחי' עור בהמה טהורה שבבחי' אצילות וכתובים בה ד' פרשיות קד"ש והי' כו' (או כמארז"ל תפילין דמארי עלמא כתיב בהו ומי כעמך ישראל כו'), ובחי' הד' בתי' דתפילין דאצילות הן בחי' ד' מוחין דז"א בבחי' מקיפי' בבליטה על הראש דז"א כמו התפילין על ראש האדם למטה (כי בחי' ז"א דאצילות נק' אד"ם דאצילות כמ"ש על הכסא דמות כמראה אדם כידוע, וכתיב כתפארת אדם לשבת בית שהוא בחי' היכל ובית דאצילות מבחי' דומם א"ק שבאצילות, ועד"ז יש שם יריעות עיזים ולבושי' מחלק הצומח וחי' דכבשים ובהמות וכו'), ובחי' כת"ר של תפילין דאצילות מאחורי

באצילות יש . . דצ"ח . . ומדבר: ראה ביאורי הזהר נשא פט, א ואילך. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' קיג. אור התורה וישב כרך ו תתרצה, א. ספר המאמרים תקס"ו ע' קמ.

והכבשים הפריד יעקב . . עקודי"ם נקודי"ם וברודי"ם: ויצא ל, מ. לא, יב.

מנין שהקב"ה מתעטף בציצית ומניח תפילין: ראה ברכות ו, א. ראש השנה יז, ב. פסיקתא דרב כהנא פ"ה פרשת החדש (נה, א). ושי"נ. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"א, ה"ט. תורה אור מקץ לה, ב. והנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' סד. סידור שער התפילין ז, ג.

שו"ה דעשי' — דאצי': ניתוסף ע"פ בוך 154.

עוטה אור כשלמה וכתיב לבושי' כתל"ג חיוו"ר ושע"ר רישי' כעמר נקי: תהלים קד, ב. דניאל ז, ט. ראה לקוטי תורה שלח מד, ב. מז, ב. ספר המאמרים תק"ע ע' קכא. אמרי בינה שער הציצית פ"ב (ב, ר"ע"ב). פ"ו (ה, סע"ב). תורת חיים לך פג, ב.

תפילין דמארי עלמא כתיב בהו ומי כעמך ישראל: [כ"ה בכמה כת"י. אבל בכת"י זה ועוד הובא כישראל — הכתוב דשמואל ב ז, כג]. דברי הימים א יז, כא. ראה ברכות שם. וראה סידור שער התפילין טז, ג. אמרי בינה שער התפילין רפכ"ט.

על הכסא דמות כמראה אדם: ראה יחזקאל א, כו (לעיל בח"א ע' ב ושנ"ב).

כתפארת אדם לשבת בית: ישעי' מד, יג.

שו"ה מבחי' — א"ק . . עיזים . . וכו') . . כת"ר: בבוך 1119 ליתא. ובשאר הכת"י: אבן . . ליתא . . החצאי עיגול ניתוסף משם . . קשר.

הראש דז"א הוא ג"כ כמו דלי"ת שברצועות התפילין של ראש שלמטה וכמ"ש וראית את אחורי וארז"ל מלמד שהראה למשה קשר של תפילין כו', והוא בחי' דלי"ת רבתי דאח"ד שהוא בחי' מל' דתבונה שנעשו מבחי' אחוריים דאימא וע"כ הוא מבחי' עור בהמה כמו הרצועה הגשמי כנ"ל. והענין הזה מובן ומבואר במ"א ג"כ שהוא עד"מ אור השכל שבנפש הרוחני' שבמהותה לפעמים היא מתלבשת בלבושי' רוחני' כמוהו ויותר במעלה ממנה כמו שמשכלת שכל והשגה של דבר חכ' אלקות ולפעמים בחכ' חיצוני' שלמטה ממנה שהם בחי' לבושים גסים ביותר, ולפעמים תתלבש בלבושי' גסים ביותר כדמיון המחשבה הגשמי' שחושב ומדמה בשכל דברי' בטלים לגמרי שזה קרוב לדמיון שיש בבהמה ואז נמשלה לבהמה בכח המדמה הגשמי' שהוא לבוש גס ביותר, והוא הנק' בחי' [ע]ור בהמה, שהוא בחי' הרצועה שנמשך מן הבתים כו' שנעשי' מבחי' לבושי' החיצונים ביותר, והוא בחי' הלבשת מל' דתבונה הנק' מחשבת שכל כידוע שמתלבשת בלבוש גשמי' וחיצוני' ביותר בהיותה מקבלת מבחי' אחוריים דאימא שהיא בחי' חיצוניות בינה עצם ההשגה כו', והוא הנק' חשמ"ל שנק' עו"ר החשמל וכמ"ש במ"א בענין ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות [ע]ו"ר כו' וד"ל. והדוגמא מזה למעלה יובן בבחי' קשר של תפילין דאצילות דהיינו שבחי' בינה דאצילות מתלבש בלבוש עור בהמ"ה דאצילות והוא בחי' הרצועה דקש"ר של תפילין של ראש מאחורי ז"א, וז"ש וראי"ת א"ת אחורי"י כו' וכנ"ל וד"ל.

והנה כיוצא בכל זה יובן בשאר כל המצות שמפורשות פרטי דיניהם בתו' שלנו שיש גם כולם בכל פרטי דיניהם גם בבחי' האצילות, והוא הנק' תו' דאצילות, ואותן הנשמות שמלובשים בגופים למטה בעוה"ז הגשמי' שלומדים דינים כל המצות הנעשי' בגשמי' זוכין המה ללמוד כל דיני המצות הנעשי' בבחי' הרוחני' דעולמות הרוחני' דבריאה ויצירה שהוא בגעה"ע ועה"ת כו', והנשמות שבעולם העליון דבריאה עצמה זוכין להשיג בסוד מעשה המצות שנעשים בבחי' האצילות כמו שמשיגים למטה בפנימיות וסוד הוי' במצות הגשמי' כו' (ולכך מכריזין אשר"י מ"י שב"א לכאן ותלמוד"ו בידי"ו כו'). וא"כ הרי מכל זה מובן עכ"פ איך שהנשמות לומדים בג"ע העליון דאצילות ודבריאה ויצירה כו' בכל פרטי דיני המצות שיש שם כו'. וזהו כללות ענין ההוא עובדא דרבה בר נחמני שהיו חלוקים בדין הנגעי'

וראית את אחורי . . קשר של תפילין: תשא לג, כג. ראה ברכות ז, א. וראה בארוכה לקמן בדרושי והתהלכתי.

קשר של תפילין . . דלי"ת רבתי דאח"ד . . מל' תבונה: ראה שלחן ערוך (וסידור) אדה"ז הל' תפילין סכ"ז, סי"ז. פרי עץ חיים שער התפילין פ"ה. סידור שער הק"ש עז, ב. עח, ד. אמרי בינה שער הק"ש פע"ו ואילך. אור התורה סידור ע' קסד. לקוטי תורה (כאן) כג, ב. אמור לב, ב. ס' הנחות הר"פ ע' קנט. לקמן ע' תתעד.

ויעש ה' לאדם ולאשתו: ראה בראשית ג, כא (ושם: ה' אלקים וכ"ה בבוך 295, אבל בשאר הכת"י הוא כבפנים). סידור שער המילה (קמז, ד). קמח, ד ואילך. תורה אור לך יב, ג ואילך. שער האמונה ספמ"ד ואילך.

במתיבתא דרקיע, כי יש שם ישיבה בג"ע דאבי"ע שנק' מתיבתא דרקיע, ובכל עולם יש מתיבתא כמובן בזוה"ק פ' שלח לך בעובדא דרבי שמלאי [כו'] וכמה רזין דאורייתא שקיבל רשב"י מרב מתיבתא כו'. והלימוד לפרקים הוא בסוד דיני המצות כמו למטה ממש כנ"ל רק שלומדים שם סוד דיני הציצית בתכל"ת ולב"ן כמו שהוא בבחי' הרוחני' אם הם בבחי' האצילות או בבחי' בריאה כו' כנ"ל כאו"א משיג בסוד הגנוז שלמעלה מאותו העולם, כמו בחי' תכל"ת ולב"ן דאצילות משיגים בבריאה כו' ודבריאה משיגים ביצירה כו' ודיצירה משיגים בעשי' וכיוצא בזה בכל המצות, אבל הלימוד הקבוע הוא בדיני המצות ע"ד בחי' המעשה דשם ממש כמו שלומדין למטה (ומ"ש המלאכים תנה הודך על השמים כו' וא"ל כלום יצה"ר יש בכם כו' עיין ביאור זה במ"א). וגם כאן בההוא עובדא נחלקו בדיני הנגעים בספק אם בהרת קד"ה לשער לבן כולהו מתיבתא דרקיע אמרו טמא כו' דהיינו בבחי' רוחניות הנגעי' באותו עולם, וכמשי"ת בהמשך הענין שער לבן ובהרת למעלה כו'.

אך הנה עדיין יש להבין למה נק' מתיבת"א דרקי"ע, רקיע זה מהו שייך לענין ישיבה בלימוד כו' ולמה נק' המתיבתא ע"ש הרקיע דוקא, וגם מהו ענין מחלוקתם עם הקב"ה במתיבתא, וגם לפירש"י דפי' הקב"ה אומר טהור לפי מ"ש בתורה, מ"מ איך יחלקו עמו הלא ודאי האמת כמוהו מאחר שהוא נתן לנו את התורה כי הוא בחי' חכמתו ורצונו ית', וודאי האמת כמוהו ואיך יחלקו עמו כו'. אך הענין יובן עפ"י הקדמה בתחילה בפי' הקב"ה שהוא בחי' הארת סובב, וישנו בכל עולם בפרט והיינו באצילות נק' הקב"ה בחי' סובב דאצילות שהוא בחי' הארת פנימי' הכת"ר בחכ' כנ"ל בפי' קדוש וברוך כו', וכמו"כ מאצילות לבריאה ומבריאה ליצירה כו' כנ"ל, והרי כל מי ששונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו כנ"ל באריכות, א"כ [ב]כל מתיבתא שבכל עולם מד' עולמות אבי"ע יש בחי' גילוי סובב הנק' קוב"ה ששונה לנגדו, והוא כללות ענין הזה שא' [כולהו] מתיבתא דרקיע אמרי טמא והקב"ה אומר טהור כו'. אך י"ל למה נק' מתיבתא דרקיע ואיך יחלקו עמו כו'. דהנה אמרו בזוה"ק ע"פ השמים שמים כו' דאית רקיע ואית רקיע רקיע עילאה ורקיע תתאה כו'. והענין הוא כי כתיב ועל ראשי החיות רקיע כו', ויש ב' מיני חיות הא' חיוון עילאין והב' חיוון תתאין ועכאו"א רקיע כו' והרקיע שעל ראשי חיוון עילאין נק' רקיע עילאה והרקיע שעל ראשי חיוון תתאין נק' רקיע

בזוה"ק פ' שלח לך: קסב, א (ושם: אילאי).

תנה הודך על השמים . . כלום יצה"ר יש בכם: תהלים ח, ב. ראה שבת פט, א (ותיבת כלום ליתא שם. אבל הובא בילקוט שמעוני תהלים שם ה). לעיל ע' תמט ובהנסמן שם.

בזוה"ק ע"פ השמים שמים: תהלים קטו, טז. זהר ויקהל ריג, סע"א. לקוטי תורה (כאן) כב, ד.

דאית רקיע . . חיוון עילאין . . תתאין: ראה זהר ויקהל ריא, א. הערה שלפנ"ז.

ועל ראשי החיות רקיע: כ"ה גם לעיל בח"א ע' קנט. וראה יחזקאל א, כב. לעיל ע' תנ.

תתאה. וביאור הדברים הנה בחי' חיוון תתאין הוא בחי' חג"ת דבריאה שנק' מרכבה דבריאה כי פני ארי' להימין כו', ובחי' רקיע שעל ראשי החיות הללו הוא בחי' בינה שבמל' דאצילות והוא בחי' אור מקיף שלמעלה מכלי השגתם המצומצמת במדה וגבול כו' ולכן נק' בשם רקיע (והוא ענין הפרסא הנזכר באד"ר גבי הני ג' דאסתלקו ופרסא נטיל לון וכמ"ש במ"א). וז"ש ועל ראשי החיות, למעלה מבחי' המוחין שלהן יפרש הרקיע הזה. וזהו הנק' רקיע תתאה. וכמו"כ יש בחי' חיוון עילאין בבחי' האצילות, והוא בחי' חג"ת דאצילות, ובחי' הרקיע שעל גבי ראשי החיות הללו הוא בחי' בינה שבבינה דאצילות עצמה שמאיר בבחי' מקיף על המדות חג"ת כו' והוא הנק' רקיע עילאה שבאצילות. וז"ש השמי"ם שמי"ם לה' ב' מיני שמי"ם שמי"ם עילאין שהוא רקיע דבינה דאצילות ושמים תתאין שהוא רקיע דמל' דאצילות בבריאה, ושניהם הם שמים לה' שהוא בחי' ז"א [אלא שבאצי' השמים דבינה שמי' להוי' דאצי' שהוא בחי' ז"א] דאצילות והשמים דמל' דאצילות הוא לבחי' הוי' דבריאה שהוא בחי' ז"א דבריאה כו' וד"ל.

ולהבין זה בתוס' ביאור ענין רקיע שעל ראשי החיות הנ"ל, הנה יש להקדים ביאור ענין מ"ש בזוה"ק בפי' אמ"ר שהוא כולל ג' מדריגות או"ר מי"ם רקי"ע ר"ת אמ"ר. והענין הוא כי בחי' אור הוא בחי' החכ' וכידוע בפי' יהי אור כו'. והנה מבואר בזה"ק בכמה דוכתי שיש הפרש בין אור לאוי"ר ביו"ד ונק' אויר קדמון והאור נק' אור קדמאה כו'. וביאור ענין ההפרש הנה יובן עד"מ ממהות האו"ר והאוי"ר הגשמי' למטה ממש, שהרי אנו רואים בטבע מהות האור שהוא איזה מהות מציאות גשמי' שנתפס בחוש הראות עכ"פ ויש בו ממשות ליד בחוש המישוש, אבל האוי"ר הדק אינו נתפס בחוש הראות ולא בחוש המישוש כלל רק שנמצא מציאותו בהעלם ודקות גדול שהרי נמצא במשקל (ואעפ"י שבסדר ד' יסודות דארמ"ע האש גבוה מן הרוח היינו דוקא מן הרוח אבל לא מן האוי"ר כי שרש האוי"ר הדק הוא בבחי' ומדריגה היותר עליון גם מיסוד האש כי גם מציאות האש והאור נמצא מבחי' האוי"ר הדק שלמעלה מכולם וכמ"ש הרמב"ם

פני ארי' להימין: כ"ה גם לעיל בח"א ע' רכד. וראה יחזקאל א, י.

הפרסא הנזכר באד"ר: זהר נשא קמד, א-ב. וראה גם לקמן ע' תצג.

מ"ש בזוה"ק בפי' אמ"ר: נסמן לעיל ע' תנ.

בפי' יהי אור: ראה בראשית א, ג. סידור שער החנוכה עדר, א. הנסמן לעיל בח"א ע' קסה.

הפרש בין אור לאוי"ר: נסמן לעיל ע' תנ.

דארמ"ע האש גבוה מן הרוח: נסמן לעיל ע' תנ.

וכמ"ש הרמב"ם: ראה מורה נבוכים ח"ב פ"ל. בבוך 1119: הרמב"ן. ראה רמב"ן בראשית א, א. וראה ג"כ לעיל ע' תנ. תורה אור מגלת אסתר צו, ג. צז, א. הנחת כ"ק אדה"א בספר המאמרים תקס"ו ע' קנב. ביאורי הזהר קרח צה, סע"א. סה"מ תקס"ד ע' לה. ס' מאמרי אדה"ז-מאורדיל ע' רעח. כללים ושאלות נדפסו בסו"ס אור תורה [קה"ת תשל"ג] ס"ע יז. לקוטי ביאורים [להרב ר' הלל מפאריטש] שער היחוד ביאור לס"ג קרוב לסופו [כ, ג].

דיסוד האש הרוחני' אינו אלא אור דק מאוד וחשוך גם לא אוי"ר חם כו' אלא שממנו נמשך למטה ונמצא מציאות אור ואש כו', דאל"כ הי' מהראוי שגם בלילה יאיר מבחי' מקור האש כמו שמאיר השמש ביום כו', וא"כ הרי מציאות האור הוא רק בחי' גילוי ההעלם דקות האוי"ר [כו'] וד"ל). וכמו"כ יובן למעלה ההפרש בין בחי' אור העליון ובין בחי' אוי"ר העליון, דבחי' אור העליון הוא נתפס עכ"פ באיזה מציאות דבר מה והוא בחי' אור החכ' כמ"ש יהי אור שיהי' במציאות דבר מה ולכך נק' כ"ח מ"ה לשון מהות ג"כ הגם שפי' מה זה היינו ג"כ בחי' אי"ן היינו מפני שהחכ' מאין תמצא מציאותה דהיינו [מ]בחי' העלם דאוי"ר קדמון שהוא בחי' הכת"ר שלמעלה מבחי' החכ' שלא נק' עדיין בשם מציאות דבר מה כמו האו"ר והיינו כדמיון בחי' אוי"ר למטה שאינו נתפס בחוש הראות וידוע דבחי' ראי' הוא בחכ' ולהיותו למעלה מעלה מבחי' החכמה ע"כ נמשל לאוי"ר שאינו נתפס בראות, והיו"ד רומז לבחי' הצמצום העדר ההתפשטות כידוע, ואותיות אור שבתיבת אוי"ר הוא בחי' החכ' שנמשך משם למטה בבחי' הגילוי מן ההעלם (כמשל התהוות האור הגשמי' מבחי' האוי"ר הדק העליון כנ"ל וד"ל).

ויובן כ"ז בתוס' ביאור עד"מ הידוע בנפש האדם שיש בה כללות כח השכל הנק' משכי"ל ההילו"י להשכי"ל כל דבר חכ' שיעסוק בכח שכלו זה, וכאשר כבר עוסק בכח שכלו זה וממציא איזה שכל וסברא חדשה אך עדיין לא בא בבחי' גילוי במוח ממש הנק' בריקה וסקירה הוא הנק' או"ר, כי או"ר פירושו שיש בכחו להאיר דהיינו טרם שמאיר כמו מאיר עיני חכמים בהלכה מפני שיש בכחו להאירם נק' או"ר, וההתפשטות הארה שלו כאשר כבר מאיר אורו נק' הארה ולא אור, כמו אור הנר או אור השמש הרי גם טרם התפשטות הארתו נק' אור אבל בחי' הברקת השכל בכלי המוח נק' הארת אור דחכמ"ה שהוא בחי' התפשטותה. ונמצא יש כאן ג' מדריגות הא' בחי' כללות כח ההיולי של המושכל כאשר עדיין אינו עוסק בשום חכ' ולא נק' גם בשם אור עדיין אלא נק' אוי"ר להיותו בבחי' ההעלם הגדול מאוד, אך כשעוסק בדבר חכ' ומתפשט כח המשכי"ל הגם שאינו מתפשט בכלי המוח,

---

שו"ה מציאות — וד"ל): החצע"ג ניתוסף ע"ס בוך 1119.

החכ' . . כ"ח מ"ה: נסמן לעיל ע' תנט. וראה לקמן ע' תרכא.

כ"ח מ"ה לשון מהות: ראה ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' שמא. ח"ב ע' תרחצ. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תרמד. ע' תתיח. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' קעה. שער האמונה פ"ב. תורת חיים חיי שרה קלג, א. ד"ה ועשית שנים כרובים תקפ"א (?) תקפ"ו (?) בתורת חיים שמות תנד, ב.

דבחי' ראי' הוא בחכ': ראה פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת ראי'. ספר המאמרים תקס"ד ע' רו. תורה אור משפטים עה, א. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רסד. לקוטי תורה צו יז, ב. שער האמונה פכ"ד. פנ"מ. שערי אורה שער החנוכה מ, א. אמרי בינה שער הק"ש פע"ב.

והיו"ד רומז לבחי' הצמצום: ראה תורה אור יתרו עב, א.

שו"ה האור — וד"ל): החצאי ע"גול ניתוסף ע"ס בוך 1119.

מאיר עיני חכמים בהלכה: ערובין יג, ב.

הוא הנק׳ אור הנמצא הגילוי מבחי׳ העלם דמשכיל, וזו היא מדריגה הב׳. אבל גם בחי׳ גילוי זה עדיין נק׳ העלם לגבי גילוי הברקת השכל בכלי המוח הנק׳ הארה והתפשטות של האו״ר כנ״ל. וזו היא מדריגה הג׳ שנק׳ מי״ם. כי הנה גם המי״ם שרשה בחכ׳ כידוע אך הוא בחי׳ התפשטות דאור החכמ״ה בלבד ולכך נמשל למי״ם כמו המים שהולכים ונמשכים מגבוה לנמוך והם תמיד בתנועה והמשכה ממקום למקום כמו שאמרו דמיא נייד״י ואזל״א כו׳ כידוע. וזהו משל להבין ג׳ מדריגות שלמעלה, הא׳ נק׳ או״ר הקדמון שהוא בחי׳ כת״ר עליון ועליו נאמר יש״ת חוש״ך סתר״ו פי׳ חושך הוא בחי׳ העלם הגדול (וה״ז כמו כח המשכיל ההיולי שהוא בהעלם גדול כנ״ל), והב׳ בחי׳ חכ׳ שנק׳ או״ר כמ״ש יהי אור בגילוי מן ההעלם דאוי״ר קדמון (כמו המצאת כח המשכיל להשכיל כל פרטי חכמה, אך עדיין אינו נמשך במוח כנ״ל), והג׳ בחי׳ התפשטות הארת אור בחכ׳ שנמשל למים (כמשל המים שנרגשים במציאות יותר והן נייד״י כנ״ל). וזהו שלא נזכר מאמר בהתהוות המים כמ״ש יהי אור כי שרש המים נכלל בבחי׳ אור כי אין המים רק בחי׳ התפשטות של האור כשיורד למטה ונתגשם כו׳ כנ״ל. אך בבחי׳ רקיע א׳ מאמר מיוחד בשבילו והוא מ״ש יהי רקיע בתוך המים כו׳. וביאור ענין הרקיע היינו בחי׳ ההשגה דבינה לאורך ורוחב בתפיסא והבנה גמורה שנמשך מבחי׳ הברקת השכל מאין ליש, והוא הנק׳ רקיע להיותו דבר מוגבל במציאות מורגש מאוד והוא מוגבל באופנים פרטים, ולכך הרקיע הוא עומד תמיד ואינו נייד והולך כמו המים להיותו בחי׳ הגשמ״ת החכ׳ שמתפשטת בכלי המוח בבריקה וסקירה, וה״ז כמו מים דאגל[י]דו ונעשה קרח, וז״ש ועל ראשי החיות כעין הקרח כו׳ וכמ״ש במ״א. וזהו ג״כ בחי׳ רקיע שעל ראשי החיות כנ״ל. וזהו כללות ענין אמ״ר הנזכר בזוה״ק בפי׳ יו״ם ליו״ם יבי״ע אמ״ר או״ר מי״ם רקי״ע (ומ״ש [במ״א] בזוה״ק בפי׳ אמ״ר א״ש מי״ם רו״ח היינו בחי׳ חו״ג דאו״א שבדע״ת שנק׳ רוח שכלול מאש ומים, אך בחי׳ רקיע זה שעל ראשי החיות שנק׳ שמים לה׳ דז״א כנ״ל היינו ג״כ א״ש ומי״ם יחד אבל הוא מבחי׳

המי״ם שרשה בחכמה: ראה תניא פ״ג.

המים שהולכים ונמשכים מגבוה לנמוך: תענית ז, א.

דמיא נייד״י ואזל״א: ראה ערובין מו, א.

יש״ת חוש״ך סתר״ו: תהלים יח, יב.

שו״ה הגדול — כח: ניתוסף ע״פ בוך 393.

יהי רקיע בתוך המים: בראשית א, ו.

וכמ״ש במ״א: ראה לעיל בח״א ע׳ קס. ביאורי הזוהר בשלח מה, ב.

שו״ה רקיע — (ומ״ש: החצע״ג ניתוסף ע״פ בוך 1119.

בזוה״ק בפי׳ אמ״ר א״ש מי״ם רו״ח: הובא בשם הזוהר בכ״מ, ומהם: סידור שער הלולב רסד, ד [נדפס ג״כ בספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תמו]. ביאורי הזוהר בלק קז, ג [נדפס ג״כ בסה״מ שם ע׳ רפח]. ספר המאמרים תקס״ד ע׳ רנג. פירוש המלות פ״ל. וראה ג״כ סידור שחרית לשבת קפא, ב. תורה אור בראשית ו, ד. לקוטי תורה נצבים מז, ב. שיר השירים יב, ב. ספר המאמרים תקס״ד ע׳ ו. ע׳ לג. סה״מ תקס״ט ע׳ קג. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ קכו. שער היחוד פל״ז. תורת חיים בשלח שו, א.

או"ר ומי"ם שהוא בחי' חכמה בב' מדריגות הנ"ל הנמשך לבינה ואז נק' הבינה רקיע או שמים כו' וד"ל).

ומעתה יובן שורש ענין הטעם למה נק' מתיבתא דרקיע [דוקא] כנ"ל, כי הנה יש כמה מדריגות בג"ע הא' בחי' ג"ע דבריאה וג"ע דיצירה ודעשי', וגם באצילות נק' בחי' המל' ג"ן כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הג"ן והוא בחי' ג"ע התחתון שבאצילות שהוא בחי' עשי' שבאצילות בקרקע המשכן העליון כו', ולמעלה הימנו הוא בחי' ג"ע דיצירה במדות דאצילות [ולמעלה הימנו ג"ע דבריאה דאצי' הוא בבחי' בינה דאצילות] כו', ו[עד]"ז הולך ועולה עד רום המעלות. ובכאו"א נק' בחי' מתיבתא בחי' המקבלים בהשגה מאותו האור העליון שמאיר שם בבחי' גילוי אור פנימי' כו', ובחי' הארת אור המקיף שחופף ושוכן על המקבלים נק' רקיע, והוא בחי' ירידות והגשמות בחי' אור ומים דחכ' בבינה, עד"מ השגת המושכל במורגש כנ"ל. אך לגבי השגת המקבלים הוא בבחי' [ההעלם] והוא בחי' מקור ושורש להשגת המקבלים בבחי' גילוי או"ם כו'. וזהו כללות ענין הישיבה של הנשמות שמקבלים האור בכל ג"ע שנק' מתיבתא דרקיע שלומדים שם כל השגות אלקות ברזין דאורייתא ובנגלה דתורה בכל עולם לפ"ע כמו שלומדים בישיבה למטה כנ"ל באורך (ומבואר בס' הקבלה שהרקיע דג"ע נעשה מכ"ב אותיות דתורה שבהם שורה אור מקיף בהעלם כו').

ומעתה י"ל ענין מחלוקת המתיבתא דרקיע עם הקב"ה באיזה דין והלכה כמו בכאן שנחלקו בספק אם קדמה בהרת לשער לבן כו'. אך הנה תחילה י"ל שורש ענין הנגעים ומהו בהרת ושער לבן ולמה פשיטא להו למתיבתא דרקיע דאם קדמה בהרת לשער לבן טמא ואם קדם שער לבן לבהרת טהור ולא נחלקו אלא בספק כו'. דהנה מבואר בזוה"ק בשורש ענין הבהרת הנק' נגע צרעת דפי' צרעת הוא סגירו דנהורא עילאה כו', ופי' בע"ח דהיינו בחי' הסתלקות אור אבא שנק' נהורא עילאה כו'. וביאור הדבר הנה ידוע דשרש הדם הוא הנפש הוא בבחי' בינה ובחי' חיות הרוחני' שדופק בדם הסובב והולך הוא נמשך מבחי' חכ' שבמוח (והוא חלק יסוד המי"ם

שו"ה הבינה — וד"ל): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 393.**

ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן: **בראשית ב, י'.**

שו"ה אך — (ההעלם): **ובכתי"ז זה: הב"ן ג"כ.**

ומבואר בס' קבלה: **ראה שער היחוד והאמונה פ"ה.**

בזוה"ק . . סגירו דנהורא עילאה: **תזריע מט, ב.**

שו"ה הבהרת — דפי' צרעת: **ניתוסף ע"פ בוך 154.**

ופי' בע"ח: **שער (לח) לאה ורחל פ"ו.**

הדם הוא הנפש: **ראה יב, כג. וראה אור התורה תזריע כרך ב ע' תקלד.**

הדם . . בינה: **פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת דם.**

יסוד המי"ם שבדם: **ראה לעיל ע' תנב.**

שבדם שמחמתו מתפשטים והולכים ממקום למקום כו'), והוא שורש ענין הדפ"ק שהוא גמטרי' קפ"ד שהוא בחי' אחוריים דאבא כו' וכמ"ש במ"א ע"פ קול דודי דופ"ק כו' באריכות. והנה כאשר יש באיזה מקום קלקול רע בדם שהוא הנפש אזי בהכרח שיסתלק מאותו המקום בחי' החיות דחכ' שמלובש בדם שבאותו מקום, כי בחכ' כתיב והח[כ]מה תחי' שבחכ' הוא מקור כל החיות רוחני'. אך הדם הוא רק בחי' כלי בית קיבול שבו יומשך ויתפשט האור והחיות דחכ' (כדמיון הנ"ל באו"ר מי"ם רקי"ע שהשגה דבינה אינו אלא כלי בית קיבול לקבל הרחבת התפשטות אור ומים דחכ' שהוא בחי' בריקת השכל כו' כנ"ל). אמנם כאשר נתקלקל הכלי שהוא חומר הדם ממילא יסתלק הצורה שהוא בחי' האור והחיות דחכ' ואז נמצאת מציאת הנגע צרעת שנק' בהרת שהוא לבנה מפני שנסתלק ממקום זה בחי' אור החכ' מפני קילקול הדם, ולכך נק' הצרעת סגירו דנהורא עילאה דחכ' כנ"ל. ולמעלה הנה יובן מזה ג"כ בבחי' אדה"ע דאצילות הכלול מבחי' אורות דאו"א כו' דהיינו בחי' הדם מאד"ם שהוא בחי' אור הבינה (עד"מ הולד שמן האודם יתהווה הבשר כו') ואל"ף דאד"ם הוא בחי' אור אבא באימא שהוא בחי' האור והחיות דחכ' [ב]בינה כמ"ש והחכ' תחי' כו', ובחי' סגירו דנהורא עילאה שהוא בחי' הסתלקות אור אבא נק' נגע צרעת באדה"ע. וז"ש אדם כי יהי' בעור בשרו כו' ואמרו בזוה"ק אדם דוקא ולא איש כי אדם כולל גם אור אבא אבל איש א' י"ש אין בו אלא מוחין דאימא כמ"ש במ"א וד"ל.

ובכ"ז יובן כללות ענין בהרת גם למעלה בבחי' אצילות. אך עדיין י"ל למה בהסתלקות אור אבא בלבד נק' הנגע צרעת (בשם) טמא שהוא בחי' קליפה ואיך יתכן בחי' קליפה דטומאה באצי' דשם נאמר לא יגורך רע כו' כידוע. אך הענין יובן בהקדם שורש ענין ובחי' קליפות נוגה מה הוא, וגם איך יתכן לומר בחי' ק"נ בבחי' האצילות כו'. דהנה ידוע שבאצילות אמרו דאיהו וחיוהי חד ואיהו וגרמוהי חד כו', ופי' שע"ס דאצילות הנק' חיוהי מיוחדים המה במאצילם בתכלית היחוד כמשל ודמיון שלהבת הקשורה בגחלת כנ"ל, וזהו דאיה"ו וחיוה"י ח"ד כו' לפי שבחי' הקו"ח שנמשך

הדפ"ק . . אחוריים דאבא: ראה סעמי המצות [להאריז"ל] פ' וירא.

ע"פ קול דודי דופ"ק כו' באריכות: שיר השירים ה, ב. ספר המאמרים תקס"ב ח"ב ע' שס.

והח[כ]מה תחי': ראה קהלת ז, יב. הנסמן לעיל בח"א ע' לז.

שמן האודם יתהווה הבשר: נדה לא, א.

אדם כי יהי' . . בזוה"ק . . מוחין דאימא: תזריע יג, ב. זהר שם מח, א. סה"מ תקס"ז ע' קז.

שו"ה בהסתלקות — צרעת (בשם): בכמה כת"י: הזאת בשם.

באצי' דשם נאמר לא יגורך רע: תהלים ה, ה. ראה לקוטי תורה במדבר ג, סע"ג. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תתכט.

שו"ה כידוע — הענין: ניתוסף ע"פ בוך 154.

דאיהו וחיוהי חד: נסמן לקמן ע' תתקיח.

מעצמות אוא"ס ב"ה מתייחד בהן ומאיר בהן תמיד כמאמר אנת הוא דמייחד לון כו', ופי' מייחד היינו שנעשה בהן בחי' יחוד והתכללות זע"ז גם בב' אורות הפוכי' כמו חו"ג המה מתכללים והיו לאחדים ממש מפני הארת אוא"ס ב"ה שלמעלה מכל בחי' מדה וספירה ונק' שלימותא דכולא, ולכך א' אנת הוא דמייחד לון ומקשר לון כו', כמו ע"ד דוגמא הנה מצד מדת החסד והרחמים יכופר ענין החוטא כמו ברחמיך הרבים מחה פשעי כו', ואעפ"י שיש מקום לשלוט בחוטא ממדה"ד והעונש ולעולם החוטא לא ינקה מעונש מיתה כי אין מיתה בלא חטא מצד מדה"ד העצמי, אך מדת הרחמים גובר לפעמים על מדה"ד ואז יכופר החטא ולא ימות כידוע, וכמו שאומר יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך כו', וזהו לאכללא שמאלא [בימינא שמאלא] שהוא מדה"ד בימינא שהוא מדת החסד כידוע, והיינו ענין חיבור והתכללות הקו השמאל בג"ה בקו ימין חח"ן כידוע. ומהיכן ימצא כח לבחי' התכללות זאת שהרי הב' הקוין המה הפכים ומנגדים גדולים, אך מפני הארת שם מ"ה מלגאו (שהוא בחי' מ"ה דא"ק) דאיהו אורח כל האצילות שקי' דאילנא כו' שנמשך ע"י קו"ח לחבר ולייחד כל הג' קוין כמבואר בפרדס בשער הצינורות כו' וד"ל.

וכ"ז דוקא בבחי' או"כ דע"ס דקדושה שבחי' אוא"ס ב"ה מאיר בהן [ב]תכלית היחוד כמ"ש דאיהו וחיוהי וגרמוהי [חד] שהן בחי' האורות וכלים כידוע. אבל בחי' ע"ס דנוג"ה דאצילות הם עומדים בבחי' הריחוק והפירוד מעצמות אור א"ס ב"ה שמאיר באצילות אעפ"י שהן הנה ג"כ בחי' כחות אלקים ממש ולא ייתכן לומר בהן בחי' פירוד ליש גמור כלל אלא מ"מ הן בחי' יש מורגש ביותר, כמו עד"מ התגלות השכל בבחי' התפשטות לחוץ מעצמותו ע"י אותיות של השכל שנק' כלי שהוא בחי' התפשטות הכלי שנראה ומורגש במציאות יש רק שלא נק' יש בבחי' פירוד גמור (כמ"ש במ"א בענין ביאור בחי' נוגה דאצילות) ואין דמיון לבחי' הכלי דאצילות

אנת הוא דמייחד לון: ראה תקוני זהר שם יז, א.

ברחמיך הרבים מחה פשעי: תהלים נא, ג (ושם: כרוב רחמיך).

אין מיתה בלא חטא: שבת נה, סע"א.

שו"ה מיתה — הרחמים: בכמה כת"י: החסד.

יהי רצון מלפניך: ברכות ז, א.

לאכללא שמאלא (בימינא: בלקוטי תורה מטות פו, ב: בזהר ר"ס קרח. וראה הנסמן במראי מקומות לשם [בהוצאת קה"ת תשד"מ]. לקוטי תורה ואתחנן ז, ד. וראה הנסמן במראי מקומות לשם. תורת חיים נח עב, א.

שם מ"ה . . דאילנא: ראה תקוני זהר שם.

שו"ה שם — דא"ק): החצע"ג ניתוסף ע"ס ברך 1218.

ביאור בחי' נוגה דאצילות): [החצאי ע"גול ניתוסף ע"ס ברך 154]. ראה ביאורי הזהר פקודי נז, ג. ספר המאמרים אותהלך לאוניא ע' קנה. ובתוס' הערות וכו' בלקוטי שיחות ויצא כרך ה ע' 383] אור התורה ויצא כרך ה תתמה, א. הנחת הר"מ (?) בן כ"ק אדה"ז בספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' ו. ובתוס' הערות וכו' באור התורה נח כרך ג תר, ב. שער היחוד (ממ"ז) ספנ"ד. ספר המאמרים תקס"ט ע' רעג ואילך.

שעליהם אמר דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד כמשל אותיות השכל שמתאחדים בעצם השכל כו' והיינו מפני ריחוק האור דא"ס שמאיר עליהם מרחוק ולא ביחוד וקירוב כמו באו"כ לכך נק' בשם נוג"ה שהוא בחי' חיצוניות הכלים כידוע. והנה מסיבת הריחוק שלהם אין בע"ס דנוג"ה ג"כ מבחי' ה[ה]תכללות זע"ז כמו בע"ס דקדושה אלא נק' ענפין מתפרדין פי' כאו"א הוא מנפרד מזולתו להיות כי באים בבחי' יש מורגש ע"כ כאו"א מובדל במציאותו בפ"ע ולא יוכל לכלל בזולתו ומכש"כ בשני הפכים כמו חו"ג שלא יוכל לסבול מנגדו והיפוכו, ושם אמרו אין מרחמים בדין כו' וד"ל. אך עדיין לא נמשך בחי' פירוד גמור שנק' רע כמ"ש לא יגורך רע כו' אלא רק בבוא השפע וההמשכה מנוג"ה דאצילות לבריאה ונק' נוג"ה דבריאה מאין ליש נפרד שם יש בהם מיעוט רע כו' כמ"ש במ"א בענין שטן ופנינה לש"ש נתכוונו שהוא בבחי' נוג"ה דאצילות ולפעמים אמרו נתן עיניו במקדש ראשון והחריבו שהוא בבחי' נוג"ה דבריאה כו', ועד"ז משתלשל בחי' נוג"ה עד בחי' נוג"ה דעשי' שרובו רע ומיעוטו טוב וד"ל. ומעתה יובן פי' קליפות נוג"ה דאצילות שגם שלא יש בה בחי' פירוד ורע כלל מ"מ נק' קליפה, עד"מ הקליפה שאין בה טעם ולא חיות מטעם וחיות הפרי כלל וכלל כי היא יבשה בלתי לחלוחית כלל מ"מ מתאחדת ונחשבת עם הפרי כמו האגוז שנק' [אגוז] עם קליפתו כי יש בקליפתו ג"כ מיעוט האור והחיות עכ"פ כו'. ולמעלה באצילות הוא בחי' הרגשת היש כו' כנ"ל וד"ל.

והנה דבר זה ידוע שבחי' ע"ס דנוג"ה דאצילות יש להם ג"כ מקור ושורש יניקה וחיות מלמעלה דהיינו מן המאציל, כי בלתי זה לא הי' להם קיום במציאות כלל, ועד"מ הפרי שצומחת עם הקליפה כו' כך האציל המאציל אור וכלי, וגם יצר להם בחי' קליפה מסביב להם והוא מ"ש ונוג"ה לו סביב רק שבחי' מקור ושרש יניקתם הוא בא במיעוט וצמצום גדול במדה וקצבה דוקא כי כך עלה ברצון המאציל שיהי' בחי' פנימיות האורות וחיצוני' [ו]חיצוני' דחיצוני' והכל במדה ושיעור כפי הטעם הכמוס עמדו ברצה"פ כו', וא"כ הרי כל יניקת בחי' נוג"ה מאחוריים וחיצוניות דכלים דע"ס דקדושה הוא בא תמיד בהכרח רק שנמשך להם במדה וקצבה מצומצמת מאוד. אך הנה לפעמים יומשך להם יותר מכפי מדה הקצובה להם והוא ע"י בחי' נגע הצרעת שנק' בהרת כנ"ל שאז הן חוטפים ומקבלים תוס' יניקה וחיות יותר מכפי המדה שנמדד להם, והטעם הוא כי בחי' נג[ע] בהרת למעלה הנה היא באה בבחי' אדה"ע כמ"ש אד"ם כי יהי' בעור בשרו כו' שסיבת הסתלקות אור אבא שנק' סגירו דנהורא עילאה כמ"ש למעלה באריכות וכמשל קילקול הדם

אין מרחמין בדין: כתובות פד, א (במשנה).

שטן ופנינה לש"ש . . נתן עיניו במקדש ראשון: בבא בתרא סז, א. סוכה נב, סע"א. וראה הנסמן לעיל בהערה ד"ה ביאור.

ונוג"ה לו סביב: יחזקאל א, ד. כז.

שנסתלק במקום הקלקול הזה מבחי' אור וחיות דחכ' כו', וידוע שכל גילוי אוא"ס ב"ה באורות דאצילות הוא ע"י החכ' דוקא להיותו בחי' מ"ה בחי' הביטול כו', והנה כאשר נסתלק אור החכ' מאיזה מקום בכלים ואיברים דז"א דאצילות כנ"ל אזי מפני בחי' הסתלקות דחכ' שהוא בחי' ביטול יש מקום יותר להתפשטות הישות של בחי' נוג"ה, כי מחמת בחי' הביטול לא הי' כלל מקום להתפשטות הישות וההרגשה להתפשט כ"כ כי אם מעט מזעיר מאוד כפי המדה הקצובה (ע"ד שאמרו בת"ח דשמינית שבשמינית גסה"ר מעטרי' לי' כסאסאה לשיבלתא אבל יותר מזה נאמר כולו ס"ג), אבל בהסתלקות אור החכ' שהוא בחי' הביטול אזי יש מקום להתפשטות הישות וההרגשה יותר מכפי המדה (וכמשל תלמיד לפני רבו או עבד לפני המלך שמחמת בחי' הביטול שהוא העדר ההרגשה שהוא היפך היש כנ"ל לא יוכל להיות כלל בבחי' התפשטות יש מורגש לאיזה דבר מה וכמ"ש [ד]אייד[י] דטריד למיבלע לא פליט כו' משא"כ בפרידתו מרבו אזי נתפשט ליש ודבר להשפיע כי אז מרגיש עצמותו יותר). ולמעלה היינו בחי' תוס' יניקה לבחי' נוג"ה שנק' יש מורגש כנ"ל ע"י בחי' סגירו דנהורא עילאה דאור אבא במקום נגע הצרעת שנק' בהרת כנ"ל, ולכך דינה של נגע זו להיות בבחי' הטומאה משום דק"נ דאצילות כאשר מקבלת [ה]תוס' יניקה מתפשטת למטה בבי"ע ג"כ בתוס' המשכה ושפע יתירה ובבוא השפע לנוג"ה דעשי' שרובו רע כו', יומשך ג"כ שם בתוס' עד שגם ג' קליפות הטמאים מתגברים יותר ונק' טמא ממש, וע"כ נגע בהרת זו למטה באדם התחתון דעשי' נק' טמא ממש וצריכה הסגר כו' מפני שרשה למעלה שבא ממנה תוס' יניקה לבחי' נוג"ה כו' כנ"ל וד"ל.

ומעתה עדיין יש להבין מהו ענין הסימן טומאה דשער לבן בבהרת הלא גם בלתי שע"ר לב"ן מורה נגע הבהרת ענין תוס' יניקה לקליפות כנ"ל. אך הענין הוא דבחי' שערות בחי' המשכה הן בכ"מ שהם אם בקדושה או באזלעו"ז כו', כידוע בבחי' שערות דקדושה דתק"ד כו' שהוא הטעם מ"ש

שכל גילוי אוא"ס . . ע"י החכ': ראה הגהה בתניא פל"ה.

ע"ד שאמרו בת"ח: ראה סוטה ה, א. תורה אור מגלת אסתר צא, ב. קיט, ג ואילך. ספר הנחות הר"ם ע' יב. ובהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א לשם ע' קנב. שערי אורה שער הפורים סב, א ואילך. פירוש המלות ס"פ קמז. לקוטי לוי יצחק אגרות ע' שה. לקוטי שיחות שמיני כרך ז ע' 297. בהר־בחוקותי כרך כב ע' 162. כולו ס"ג: תהלים נג, ד.

(ד)אייד(י) דטריד למבלע לא פליט: בספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' תקיב בשם מאורי"ל. וראה חולין קח, ב.

שו"ה מרגיש — יותר): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1119.

לנוג"ה דעשי' שרובו רע: ראה עץ חיים שער (מח) הקליפות פ"ג.

שו"ה ומעתה — עדיין: ניתוסף ע"פ בוך 979.

שו"ה כנ"ל — המשכה: כ"ה בבוך 154. ובכת"י זה: מקום פנוי.

כידוע בבחי' שערות דקדושה דתק"ד: [דתיקוני דיקנא]. ראה לקוטי תורה נצבים נב, ב. לעיל ע' תנד הערה ד"ה זקן.

בכה"ג קדוש יהי' גדל פרע כו' לפי שכל בחי' המשכות מן ההעלם לגילוי באה ע"י בחי' השערות להיותם באים בבחי' הצמצום כו'. וכך גם באזלעו"ז כו' כמו בבחי' המשכות השפע מנוג"ה דאצילות לבריאה כו' הוא ג"כ ע"י שער דוקא כידוע (ולכך אמרו שע"ר באש"ה ערו"ה לפי שהקליפות מקבלים יניקה מבחי' שערות דנוק' כמ"ש בזוה"ק). וזהו ענין שער לבן שבתוך הבהר"ת דהנה גופא של נגע הבהרת הלבנה הוא המקום שבו נסתלק החכ' מפני קלקול אור דאמא הוא הדם כנ"ל בפי' אד"ם כו' ויש מקום להיות בחי' התפשטות יתירה לבחי' נוגה באותו המקום, אך עדיין אין זה מזיק כלום כי בבחי' האצילות לא נק' בחי' נוג"ה בבחי' פירוד ורע כלל כמ"ש לא יגורך רע כו' רק בהמשכות שפע לבריאה כנ"ל, ע"כ כאשר יש בבהר"ת זו שע"ר לבן שהוא בחי' המשכה מלמעלה למטה דהיינו מאצילות לבריאה אז דוקא הוא סימן לטומאה דהיינו שיומשך השפע עד קליפות הטמאות לגמרי, אבל בלא שער לבן עדיין אין מקום לאמר שיהי' סימן לטומאה [ממש כי נשאר הבהרת בבחי' אצילות ולא יבוא למטה המשכה לקליפות הטמאות כלום ולמה יקרא בשם טמא כו', וזהו הטעם ששער לבן דוקא נק' סימן טומאה] לנגע הבהרת לקרותו טמא וד"ל. וזהו שפירש"י ז"ל בדין [ד]בהרת קדמה לשער לבן דטמא משום דשער לבן שפרח בו הוא סימן לטומאה ר"ל פריחות וצמיחות השער במראה לבן דוקא הנה כבר נמשך מבחי' התפשטות היש דנוגה שהוא הבהרת הלבנה הנ"ל וע"כ הוא סימן לטומאה ממש בבואה למטה מטה כנ"ל וד"ל.

ואחר כל הנ"ל הנה יובן ענין המחלוקת שנחלקו במתיבתא דרקיע בספק אם קדמה הבהרת לשער לבן כו' אבל בודאי קדמה בהרת לשער לבן פשיטא להם דטמא ובודאי קדם שער לבן לבהרת פשיטא להו דטהור ולא נחלקו אלא בספק אם קדמה בהרת או שער לבן כו'. דהנה מבואר למעלה בקדמה בהר"ת לשע"ר לב"ן הטעם דטמא לפי שכבר קדם להיות בחי' הסתלקות אור אבא בנגע הבהר"ת ואח"כ כאשר פרח וצמח בה שער לבן הנה הוא מורה אשר מן בחי' נוג"ה נמשך למטה ביניקת שער לבן זה ואז יונקים החיצונים יותר מכפי המדה שלהם וע"כ ודאי פשיטא להו דטמ"א טמ"א יקר"א וצריך תיקון ובירור ע"י הסגר כו', וגם הא פשיטא להו דאם קדמה בחי' יניקה שלהם בשער לבן קודם שנעשה הבהרת היינו קודם בחי' הסתלקות דאור החכ' בחי' הביטול כנ"ל דודאי טהור הוא ואין לחיצונים יניקה ממנה בתוס' כלל מכפי המדה שלהם הקצובה ע"י יניקת שער לבן זה מאחר ששער לבן זה פרח וצמח בעוד שאור אבא מאיר בדם שהוא הנפש כנ"ל וודאי לא נמשך יניקה אז רק כפי צמצום המדה שלהם לקבל מהקדושה

בכה"ג קדוש יהי' גדל פרע: נשא ו, ה. וראה גם תר"ח ח"ש קכה, ג הערות 11-10.

שע"ר באש"ה ערו"ה . . בזוה"ק: ברכות כד, א. זהר (אדרא רבא) נשא קמב, א. אחרי ס, ב. (רעיא מהימנא) פינחס רמח, ב.

דטמ"א טמ"א יקר"א: ע"ד תזריע יג, מה.

עפ"י רצון המאציל כנ"ל לפי שהחכ' שהוא בחי' הביטול הוא היפך הישו"ת דנוג"ה כנ"ל ומעכב ומונע מהיות בחי' יניקה לנוג"ה יותר מכפי השיעור הראוי להם כו'. ולכך פשיטא להו דודאי קדם שער לבן לבהר"ת דטהור ולא נחלקו אלא בספק אם קדמה בהרת לשער לבן או שער לב"ן קדם לבהרת, הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא.

ולהבין טעם מחלקותם הנה תחילה יש להבין איך יוכלו בני מתיבתא לחלוק עם הקב"ה, מאחר שהתו' רצונו וחכמתו ית' העצמי' ודאי האמת כדבריו כנ"ל. אך הענין מובן עפ"י הנ"ל בפי' מתיבתא דרקיע שהנשמות שבג"ע מקבלין השגתם ע"י בחי' הרקיע שהוא בחי' בינה [ש]במל' הנק' בחי' השגת אור השכל שנק' אור החכ', וכנ"ל באריכות בענין או"ר מי"ם רקי"ע שגם בחי' אור ומים דחכ' הוא רק בחי' הגילוי מהעלם עצמות פנימיות הכת"ר שנק' או"ר קדמון שבו סתום ונעלם הארת סוכ"ע הנק' סדכ"ס ונק' הקב"ה כנ"ל בפי' הקב"ה באריכות. והנה הגם שכל מי שיושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו ממש בדבר הלכה ששונה לטמא או לטהר היינו דוקא כאשר בחי' הארת מל' דא"ס שבכת"ר שנק' קדו"ש וברו"ך כו' מתלבש ובא בהשתלשלות דאמ"ר או"ר מי"ם רקי"ע דהיינו עד בחי' השגה דבינה אז הוא מאיר בהשגת המקבלים כמו ששונים ממש בלי מחלוקת ופלוגתא כלל. אבל כאשר בחי' הארת מל' דא"ס שבכת"ר שנק' או"ר קדמון אינו מתצמצם בהתלבשות בחו"ב שנק' אמ"ר בכלל להיותו בחי' אור המקיף שבלתי יוגבל אורו בגילוי בחו"ב שנק' אמ"ר אלא נשאר בהעלם העצמות דבחי' סובב כו' אזי יש פלוגתא ומחלוקת לנגד הנשמה שיושב ושונה בג"ע שהקב"ה שיושב ושונה כנגדו אומר היפך דבריו, כמו כאן שנחלקו בדין ספק אם קדמה בהרת כו' דכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא דהיינו לפי קבלת צמצום השגתם בתו' ע"י בחי' הרקיע דבינה שמקבל מחכ' שנק' או"ר כו', אבל הקב"ה שהוא בחי' העלם עצמות אוא"ס שנק' בחי' סובב כנ"ל שלמעלה מהתלבשות בחו"ב שנק' אמ"ר אומר טהור בדין זה דספק אם קדמה בהרת כו' והוא יושב ושונה בדין זה לנגדם בפלוגתא ומחלוקת לטהר מה שמטמאין, וכך יוכל להיות בשאר דינים והלכות כו' וד"ל. אך הנה יש להבין למה ברוב הדינים והלכות הקב"ה יושב ושונה כנגדם להסכים עמהם ולפעמים באיזה דין והלכה יחלוק עמהם כו'. הנה הענין הוא דזה תלוי באותה הלכה, אם היא הלכה שיכולה לבא למטה כמו למעלה אז יסכים עמהם, אבל דין והלכה שלא תוכל לבא למטה ברקיע דבינה כמו שהיא למעלה בהעלם העצמות דאוא"ס ב"ה אזי יהי' המחלוקת ופלוגתא שהקב"ה יאמר כך ובני מתיבתא יאמרו בהיפך, כמו כאן בדין ספק אם קדמה בהרת לשער לבן כו' הרי נחלקו בספק דוקא אבל בודאי קדם זה או זה הרי הסכים עמהם בין לטמא [בין] לטהר כנ"ל הטעם לפי שדין קדמה בהרת בודאי דטמא יוכל לבא מן ההעלם לגילוי וכן ודאי קדם שער לבן כו', אבל דין ספק אם קדמה כו' זה הדין וההלכה למעלה מן ההשגה דבינה שנק' רקי"ע

הוא טהור [ו]למטה מן הרקיע דבינה הוא טמ"א וא"א לבני המתיבתא לומר בו טהור כלל כו'.

וביאור טעם מחלקותם, הנה מובן בדרך הנגלה ומתוכו מובן בדרך הנסתר כו', שהרי ידוע שכל ספיקות דאורייתא לחומרא, וע"כ בני מתיבתא אמרי טמא לפי שמדמין ספק זה דאם קדמה בהרת כו' לש[א]ר ספיקות שבתורה שספיקן טמא, וגם כאן שמא קדמה הבהרת ויקבלו החיצונים למטה יניקה ביותר וטמא יקרא כו'. אך זהו כפי השגתם בתורה ע"י אמצעות הרקיע דבינה ובחי' או"ר ומי"ם דחכ' כנ"ל. אבל הקב"ה אומר טהור בדין ספק זה לפי שהגם שכל ספיקות דאורייתא לחומרא, אבל ספק זה טהור לפי שבנגעים ספק שלא נודע ונגלה למטה לא יזיק כלום (וז"ש במשנה פ"ה משנזקק לטומאה ספיקו טמא) מאחר שהדבר ספק ואינו ידוע למטה בבירור שקדמה הבהרת אין בכך כלום לחוש ליניקת החיצונים יותר מכפי המדה, משום דממ"נ או שלא קבלו יניקה יותר מהראוי דשמא שער לב"ן קדם כנ"ל או אפילו גם שהבהרת קדמה מ"מ מאחר שלא נודע זה למטה בבירור אלא הוא בספק והעלם למטה לא יומשך יניקה כלל מן הבהרת זו הגם שצמח בה שער לבן אח"כ מפני שלא יוכל להיות קבלת התעוררות דינין קשין דנוג"ה אלא מדבר שהוא בא בבחי' גילוי ליש גמור אבל לא בדבר הנעלם וסתום מעין כל (ודוגמא לדבר הרי אמרו בכל מידי דצי"ר וחתום לית להו רשותא להזיק כו'), ודוגמא לספק זה הוא ספק דממזר שכאשר אינו ידוע בבירור שהוא ממזר אינו מזיק כלום וספיקו טהור כידוע מטעם זה עצמו דאם באמת הוא ממזר מ"מ מפני שלא נודע בבירור ספיקו טהור ואינו מזיק כלום כידוע וד"ל. אך הנה לטהר ספק זה אין ביכולת לבני המתיבתא כלל רק הקב"ה דוקא יכול לטהר אותו לפי שהקב"ה הוא בחי' סובב הכללי שלמעלה מעלה מן בחי' ההשגה כנ"ל והוא המדע והוא היודע כו' ע"כ הוא יודע שספק כזה שלא נודע למטה אינו מזיק כלום למטה הגם שקדמה הבהרת באמת, אבל בני המתיבתא דרקיע שהם תחת הרקיע שהוא בחי' ההשגה אינם יודעים כלל בדבר שלמעלה מן ההשגה אלא רק בבחי' הטעם המושג בבינה ועפ"י השגתם לא יוכלו לטהר ספק זה דאעפ"י שלא נודע הרי כל הספיקות דאורייתא לא נודעו ואעפי"כ אסורים (ולא דמי לספק דממזר דמקראי נפקא דאין עיקר איסורו אלא בודאי כו'), ומפני שלא יוכל לבא דין זה לטהר ספק כזה מלמעלה מן ההשגה למטה בהשגה דבינה ע"כ יש פלוגתא ומחלוקת בין

ספיקות דאורייתא לחומרא: ביצה ג, ב.

במשנה פ"ה: נגעים פ"ה, מ"ד.

בכל מידי דצי"ר וחתום: חולין קה, ב (ושם: כל מילי. ובתוד"ה אלא תענית ח, ב הובא הלשון ככפנים: כל מידי).

שו"ה להזיק — כו': החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1119.

ספק ממזר . . טהור: ראה קדושין עג, א.

והוא המדע והוא היודע כו': תניא רפ"ב בשם הרמב"ם. וראה בליקוט פירושים וכו' לתניא שם.

קוב"ה ומתיבתא דרקיע, וכיוצא בו יוכל להיות מחלוקת בשאר דינין (וכמו יצאה בת קול ואמרה כרבי אליעזר הגדול אך אמרו אין משגיחין בב"ק כי לא בשמים היא כו').

אמרי מאן נוכח, נוכח רבה בר נחמני שאומר אני יחיד בנגעים ואהלות כו'.

הנה לכאורה י"ל [ב]מאמר זה אם הטעם שבני מתיבתא דרקי"ע לא יכלו להשיג לפסוק פסק בזה לקולא הוא מפני שהוא למעלה מבחי' השגה דבינה כנ"ל, א"כ מה יועיל רבה בר נחמני להוכיח ביניהם ודאי גם הוא לומד הדין וההלכות רק עפ"י בחי' ההשגה דבינה לפי שורש נשמתו שנחצבה [מ]בחי' מל' כו' ואיך יוכל רבה בר"נ להשיג בספק זה שלמעלה מן ההשגה כו'. אך הענין הוא כדמפרש הטעם מפני שהי' רבה בר"נ או' אני יחיד בנגעים ואהלות כו' וע"כ הוא דוקא מכריע ביניהם. וביאור הדבר הנה תחילה י"ל מה שאמר בזוה"ק בכמה דוכתי' דאורייתא סתום וגליא. פי' גליא הוא בחי' אור פנימי' המושג בהשגה וטעם כמו מ"ט דרבי פלוני אמר קרא כו' ובחי' סתום הוא בחי' אור מקיף שלמעלה מן ההשגה וטעם כו'. והנה בע"ח אמר דהגם שהאור מקיף נשאר תמיד בהעלם על האו"פ אך מ"מ לפרקים בוקע האו"מ ומאיר אפס קצהו בתוך האו"פ, ונק' הארת המקיף בפנימי' בשם בחי' בקיעת אור"ר כמו דמיון בקיעות אור השמש בעובי הרקיע כמו אז יבקע כשחר אורך כו' ולפי שהרקיע מעלים אורו וכאשר יזרח בו היינו כמו הבקיעה או כמו כוכבי הרקיע שנק' כוכבי בוקר או כוכבי אור שבוקע אורם מתוך הרקיע כו' וכיוצא בזה. וכך הוא למעלה דלפעמים מאיר אור הנעלם שנק' אוי"ר קדמון כנ"ל בבחי' גילוי או"פ שבחו"ב שנק' אמ"ר דהיינו שגם בהשגה המוגבלת דבינה יושג אור הנעלם הזה. ואעפ"י שידוע שכל מקיף א"א לבוא לידי גילוי כלל [וזהו עיקר ההפרש בין אור פנימי לאור מקיף דאו"פ מוגבל בהשגה וא"א לו להשיג כלל] בבחי' אור מקיף שלו, כמשל העלול שאינו משיג בעילתו [כלל], וכמו התלמיד שא"א לו להשיג כלל בשכל רבו אבל שכל רבו מקפת וסובבת ותופסת לשכל התלמיד כו' כמו האופן אשר בתוך האופן כך מקיף שכל הרב לשכל התלמיד אבל א"א שיוכל התלמיד לנגוע [גם] באפס קצהו מדריגות שכל הרב כו', הנה מ"מ לפעמים קאי אינש אדעתי' דרבי' כמו לאחר מ' שנין כידוע הרי הגיע למדריגות שכל הרב עצמו מפני שלפעמים מאיר אור המקיף הנק' עילה בתוך האו"פ הנק' עלול בבחי' בקיעה כדמיון בקיעת אור השמש ברקיע או כמו בקיעות אורות

יצאה בת קול ואמרה . . לא בשמים היא: **נצבים** ל, יב. **בבא מציעא** נט, ב.

שו"ה יכלו — פסק בזה: **בבוך** 1119: **ספק זה**.

בזוה"ק בכמה דוכתי' דאורייתא סתום וגליא: **אחרי** עא, ב. עג, א.

אז יבקע כשחר אורך: **ישעי'** נח, ח.

האופן אשר בתוך האופן: **ע"ד יחזקאל** א, טז. י, י.

קאי אינש אדעתי' דרבי': **נסמן לעיל** ע' **תמד**.

שו"ה עלול — בקיעה כדמיון: **ניתוסף ע"פ בוך** 154.

הכוכבים ברקיע כנ"ל. ואמנם אעפ"י שמתגלה הארת אור המקיף באו"פ איננו בגילוי גמור בו רק שהעלול הוא מרגיש קצת מה שלמעלה מכלי השגתו בדמיון הרקיע שאיננו אור גמור כו' (כמו הארת בחי' מזלא בחברי דניאל שפעל פחד גמור בגופם לברוח וה"ז גילוי המזלא אבל מ"מ לא היו משיגים ורואים ממש, וכן התעוררות תשובה פתאום כמ"ש ואם בשבט יכהו שהוא הכאת המקיף בשבט כו' שהוא מאיר בהעלם כו' כמ"ש במ"א בענין איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס בי' כו' שיש בחי' הארת המקיף בהעלם כו' וד"ל). וכמו"כ בתורה שהיא סתים וגליא בבחי' או"פ ואו"מ כנ"ל, הנה לפעמים יאיר בחי' או"מ שבתורה בבחי' בקיעה בתוך בחי' האו"פ שבה שהוא בחי' ההשגה (וכמו ענין הקרי וכתיב שהוא ג"כ בחי' בקיעות אור המקיף הנעלם שבתורה שמתגלה בפשוטי המקראות שנק' או"פ כו'), וכדמיון בקיעות אור השמש ברקיע או הכוכבים, וז"ש הללוהו כל כוכבי אור כו', והוא בחי' גילוי אוי"ר קדמון ברקיע דבינה. אך גם זה בא בבחי' ההעלם קצת ואינו בא בהשגה גמורה כו' כנ"ל וד"ל.

ו[ב]כל זה יובן ג"כ כאן בההוא פלוגתא דבספק אם קדמה כו', דגם שא"א שיתגלה ממש בבינה שנק' רקיע מבחי' העלם עצמות הכת"ר כו' כנ"ל, אבל לפרקים יאיר בבחי' בקיעות אור ברקיע זה כנ"ל. וזהו ענין מאמרם מאן נוכח [רבה ב"נ כו'], פי' מאן נוכח להביא בחי' אור זה הנעלם לבחי' גילוי להיות מתאמת אצלם בהשגה מוגבלת שלהם שמקבלים מרקיע כו', נוכח רבה ב"נ דוקא הוא יכול להוכיח דין זה לפי שהי' אומר אני יחיד בנגעים, פי' יחי"ד הי' בדבר זה להביא רמז ודרוש בהלכות נגעים שאינן מפורשות בתו' בבחי' גילוי או"פ להיותם מבחי' העלם אור המקיף שבתו' שיבוא גם הוא בבחי' גילוי דרוש קצת כדמיון בקיעת אור השמש ברקיע כנ"ל, לפי ששורש נשמתו הי' מבחי' פנימיות החכ' שנק' אור ששם מאיר לפרקים מבחי' הארת הכת"ר (וכמ"ש בע"ח דפנימיות אבא הוא פנימיות ע"י כו') ובחי' הארת הכת"ר נק' יחיד כו' כידוע. וזהו הטעם שהי' רבה ב"נ יכול

שו"ה הכוכבים — הארת: בבוך 979: העלם.

שו"ה בדמיון הרקיע: בבוך 979: כדמיון הבקיעה.

בחברי דניאל שפעל פחד גמור: מגילה ג, א.

ואם בשבט יכהו: ראה משפטים כא, כ. לעיל בח"א ע' סה.

איהו תפיס בכולהו עלמין: ראה זהר (רעיא מהימנא) פינחס רכה, א. זהר חדש יתרו לד, ד [וראה לעיל בח"א ע' עה הערה ד"ה שו"ה (וכמא')].

הקרי וכתיב: ראה לעיל ע' תנה. אגרת הקדש ס"ט. תורה אור מגלת אסתר צח, א. קכא, ד. לקוטי תורה ויקרא ו, ד. דרושים לשמ"ע צב, ג. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' רד.

שו"ה המקיף — כו': החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1119.

הללוהו כל כוכבי אור: תהלים קמח, ג. ראה סידור שחרית סו, א.

וכמ"ש בע"ח דפנימיות אבא: ראה ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתסה ובהנסמן לשם. אור התורה נשא ע' רנז. לעיל בח"א ע' קנא.

למצוא דרש ורמז גם בתו' הנגלית שלמטה מן ההשגה גם אותו הדין וההלכה שהוא למעלה מן ההשגה שהוא בחי' הארת בקיעות אור הנעלם שלמעלה מן החכ' בתוך החכ' המושגת במתיבתא דרקיע [כנ"ל] וד"ל. ולכך אמר מאן נוכח נוכח רבה ב"נ שהוא אשר ימצא רמז ודרש להיות מתאמת דין ספק זה לקולא גם לפי השגתם, והוא הדרש הידוע מפסוק לטהר"ו או לטמא"ו דפתח הכתוב בלטהרו תחילה (כמ"ש במס' נזיר ע"ש דס"ה ע"ב והרמב"ם ז"ל פסק ספק זה לחומרא כדעת בני מתיבתא דרקיע כו' כסתם משנה דנגעים פ"ד משנה י"א ועיי' בתוס' יו"ט וכו'). ואעפ"י שדרש [זה] דלטהר"ו או לטמא"ו אינו טעם מספיק ממש בהשגה מ"מ רמז הוא בתורה להתאמת גם בהשגה קצת בבחי' גילוי כנ"ל. אבל זולת רבה בר"נ שהי' יחיד בנגעים ואהלות לא הי' מוצא גם רמז זה בתורה הנגלית. וע"כ אמרו מאן נוכ"ח נוכח רבה בר"נ דוקא לפי שהי' אומר [אני יחיד בנגעים כו' וד"ל. וזהו שפרש"י הקב"ה אומר] טהור לפימ"ש בתורה שהוא הרמז דלטהר"ו או לטמאו, אך למצוא רמז זה לא הי' יכול להמציא רק כמו רבה בר נחמני וכיוצא בו שהי' יחיד בנגעים ומטעם הנ"ל וד"ל.

שו"ה דין — מפסוק: **ניתוסף ע"ם בוך 154.**

והרמב"ם ז"ל פסק: **ספ"ב מהלכות טומאת צרעת.**

כי ביום הזה יכפר עליכם כו'. וצריך להבין הפי' דלבושי' כתלג חיוור ושער רישי' כעמר נקי, וב' בחי' אלו הם שרש תורה ומצות לבושי' כו' הוא שרש התורה ושער רישי' הוא שרש המצות, ובחי' לבושי' כתלג הוא בחי' י"ג תיקוני דיקנא, ויש עוד בחי' ג' והוא בחי' בגדי לבן שלבש הכהן ביוה"כ. ולהבין פרטי [הג'] דברים אלו צריך להבין ענין בחי' מראה לבן והפרש של מראה לבן מכל מראות. להיות כי בודאי מראה של כל דבר אינו עצם הדבר כי הוראה על דבר עצמו הוא כשיחתכו ויחלקו אותה לכמה חלקים עד נקודה היותר אחרונה שאין יכול לחלק יותר והוא הכל א' דהוא הוא בודאי עצמות הדבר, משא"כ המראה הוא מה שצובעין את הדבר בצבע כמו כוחל ודבר אחר הנצבע הרי בודאי הוא דבר נוסף על העצם וכשיחתכו את הדבר אינו עצם אחד. והנה לא זה בלבד כי גם יש מראה שמראהו מתוכו ותוך תוכו עד כל פנימיותו וגם נולד בעצם תולדתו עם מראה כזאת כמו דם שהוא אדום מעצם תולדתו או שנולדה בעצם בשער אדום או מראה (הצוקער) שהוא לבן בעצם ואינו דבר הנצבע שלכאורה נוכל לומר שהוא [ה]עצם [אבל] מ"מ אינו עצם מאחר שנק' מראה שהוא הוראה על העצם ולא העצם כו' רק שנולדה עם העצם שבעת הוויות העצם נתהווה גם המראה, אבל מראה לבן אינו כן אף שהוא ג"כ מראה כמו שאר מראות מ"מ משונה מראיהו שהוא מראה העצם אף שבאמת אין שינוי בין מראה לבן לשאר מראות מ"מ יש מופת לזה שהוא כן, כי הנה אנו רואים בשאר מראות כשצריכים להוסיף במראה א"א להוסיף כי אם שי[צב]ע עוד, אבל מראה לבן אינו כן כשצריכים להוסיף בלבנונית נתוסף מעצמו, כמו פשתן שמכבסין אותו שקורין לו בל"א (גיבלייכט) נעשה לבן מעצמו, מובן מזה שמראה לבן הוא מראה עצם והוא ממש עצם הדבר ועל ידי כביסה יוצא מההעלם אל הגילוי כו'.

אך עיקר הטעם מה שלבן הוא יותר עצם מכל שאר המראות יובן יותר מהנמשל והוא המאמר דאנת הוא חד ולא בחושבן, דתחלה נאמר ולא

כי ביום הזה יכפר: נעתק מבוך 1157 רצט, ב. והניתן בין האריחיים ניתוסף ע"ס בוך 1099 מא, ב. נמצא גם בבוך 666 צח, א. 988 ד, א.

לד"ה זה ראה לקוטי תורה אחרי כח, סע"ב ואילך. עטרת ראש שער יוה"כ פ"ה. ובארוכה לקמן ע' תקטו.

בבוך 988 בא תחלה המאמר שלפנינו ואח"כ ב' הביאורים דלקמן (אע"פ שהמאמר שלפנינו הוא ב(שיניים וב)קיצור מביאור הב' דלקמן). וכן נדפס כאן. אבל בבוך 969 בא במקום מאמר זה המאמר דלקוטי תורה (חסר התחלה ובלי הגהות) אחרי כז, ד. ואח"כ ב' הביאורים.

כי ביום הזה יכפר עליכם כו': אחרי טז, ל.

דלבושי' כתלג חיוור: ראה דניאל ז, ט.

והפרש של מראה לבן מכל המראות: ראה לקמן ע' תקטו בשם ספרי החקירה. לקוטי תורה (כאן) כח, ג. עטרת ראש שער יוה"כ פ"ה. תורה אור ויצא כד, ב. ספר המאמרים תקס"ד ע' טו. סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תקלג. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תרנא. ע' תשעט. תורת חיים ויצא לז, ד. סה"מ תרס"ו ע' שעג. סה"מ תער"ב ח"א ע' רכט.

שו"ה אותו — לו בל"א: ניתוסף ע"ס בוך 666.

דאנת הוא חד ולא בחושבן: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

בחושבן ע"ס כלל ובסוף ג"כ נאמר ולאו מכל אילין מדות כלל ובאמצע נאמר חכים ולא בחכמה ידיעא כו'. והתירוץ לזה הוא לאחזאה כו' שהוא בחי' כלים. כי הנה האורות נק' בשם מראה לבן והכלים נקראים בשם שאר מראות, וזהו לאחזאה בחי' מראה דקאי על בחי' הכלים, והיינו כי עיקר השתלשלות האורות דחכים ולא בחכמה ידיעא הוא בשביל לאחזאה בחי' הכלים שהם המקורי' להשתלשלות דבי"ע כמו השתלשלות אור החכמה דאצילות הוא רק שיהי' מקור לחכמה שבמל' דעשי' מקור לשכל אנושי וכמו"כ חסד דאצילות בשביל שיהי' מקור לחסד אנושי, וזהו לאחזאה שהכלים הם המקור להשתלשלות כו'. ויובן בחי' אור וכלי ומ"מ הכלי נק' בשם שאר מראות כו' מבחי' אור וכלי בנפש האדם, כמו בבחי' שכל שיש בו בחי' אור וכלי האור הוא הכח שכלי להשכיל כל השכלות שיראו לו בחכמת התכונה ובתשבורת כו' אבל הוא עדיין אינו נתפס בשם שכל כלל ואינו כי אם כח היולי שישנו בכח אצלו להשכיל, והכלי הוא בחי' תפיסת השכל היינו מה שמראין לו איזה דבר שכל פרטי והוא טרוד בו בעיון והוא בחי' עיון השכל ואז נראה לבחי' שכל ונק' בשם תואר והיינו שמתאר את הדבר למציאות ומהות שכל, ובדוגמת כח הראי' שבעין שהוא בחי' כח הראי' רוחני ואינו בערך וגדר הבטה נגלית כלל ואינו נראה בשם הבטה כי אם כשבא להכלי הוא העין אז נמצא למציאות הבטה כו'. וכמו"כ בבחי' חסד שבלב בחי' עצם החסד שבלב הוא בחי' כח היולי והוא בחי' עצם טוב ואינו נראה בשם חסד והטבה כלל כ"א כאשר בא בגילוי בפועל בעשי' וכיוצא כו'. ומובן מכל זה שבודאי בחי' הכלים אלו הם בחי' הגילוים לבד העצם כו' אך שנולדו עם העצם, שהרי אנו רואים שיש בחי' התחלקות בחסד שיש שאינו חסדן וטוב אלא כי אם להשפיע שכל ויש שאינו כי אם להשפיע ממון שהוא מצד העצם שעצם הטוב של זה אינו אלא לזה לכך אינו משפיע כי אם מה שבעצם הטוב שלו, ומובן מזה שגם בחי' הכלים נתהוו עם העצם לכך הם לפי אופן העצם כו'.

ומעתה יובן המאמר הנ"ל דאנת הוא חד ולא בחושבן [ש]קאי על בחי' מל' דא"ס בחי' גילוי עצמות א"ס שנק' בשם מראה לבן, והיינו שאינו כמו שאר מל' שהם ג"כ בחי' גילוי אך שהם גילויים נוספים על העצם כמו שאר מראות כנ"ל, אבל בחי' מל' דא"ס הוא בחי' גילוי עצמות המאציל ממש, וכמארז"ל עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו בלבד הוא בחי' עצמות המאציל ושמו הוא בחי' מל' דא"ס הם בבחי' אחדות ממש והיינו שהוא בחי' גילוי עצם, וכמ"ש בפרדס שיש דעות בפי' אא"ס אם האור הוא א"ס או

והתירוץ לזה הוא: ראה לקמן ע' תקסז.

שו"ה שהכלים — ומ"מ . . כו': בבוך 998 בא זה לפני התיבות ויובן.

עד שלא נברא העולם: ראה פרקי דרבי אליעזר פ"ג. הנסמן בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תקעב.

וכמ"ש בפרדס: ראה תורת חיים וארא עז, א וקיצור מהדרוש באור התורה מארז"ל ע' מח.

שבא"ס הוא אור, ובאמת אינו מוכרח שבאמת שהא"ס הוא [ה]אור כי באמת הוא בחי' גילוי עצמות המאציל, ולכך נאמר בע"ח שבמל' דא"ס אין אנו רשאים לדבר בו כי אי אפשר לחלק למציאות בפ"ע ולדבר בו כי הוא הוא גילוי עצמות א"ס. ולכך נק' בשם מראה לבן שאף שהוא מראה וגילוי אך שהוא גילוי עצם כו'. אך שצריך להבין הלא גם לבן נחשב בד' מראות חיוור סומק כו'. אך הענין שיש ב' מיני לבן כמובן ממארז"ל גבי ס"ת כל אות שאינו מוקף גויל מתוכו פסול והיינו שצריך להיות גויל הוא הלבן מקיף להאות וגם בהאות עצמו בתוכו יש לבן, וההפרש ביניהם שהלבן המקיף להאות הוא מעצם הגויל אבל הלבן שבתוך האות הוא מוגבל ע"י האות המגבילו. וכמו כן למעלה בחי' לובן העליון הוא בחי' גילוי עצמות א"ס והוא בחי' לבן העצמי. אבל הלבן הנחשב בהד' מראות הוא המשכה והארה פרטי' הבאה מן העצם ומוגבל בהשתלשלות כמו הלבן המוגבל בתוך האות, ולכך נק' ג"כ לבן שהוא ג"כ עצם אך שהוא הארה מעצם הבא בפרט והגבלה כו'. ולכך נאמר ושמר לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך כו' כי אברהם הי' בחי' מרכבה למהו' חסד דאצילות בחי' חיוור ולבן הנ"ל ששרשו מבחי' לובן העליון והפשוט מבחי' גילוי עצמות א"ס כנ"ל.

ומעתה צריך להבין שרש בחי' לבושי' כתלג חיוור שהוא בחי' י"ג תיקוני דיקנא דאריך כו'. ולהבין זה צריך להבין ולבאר הפסוק דהנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו כו', ונאמר בפע"ח ה' אלקינו בחי' חו"ב ונק' נסתרות כד דיקנא דאריך חפייא עלייהו אז נק' בשם [ה' אלקינו בשם] נסתרות, ולכאורה יש בזה כמה פליאות הלא בחי' הדיקנא גבוה למעלה מבחי' ה' אלקינו ואיך יהי' בחי' לבוש להם, וגם הלא בחי' דיקנא בעצם הוא בחי' גילוי ובחי' ה' אלקינו יהי' נק' בשם נסתרות על ידה כו'. אך הנה על הקושיא הראשונה יש תירוץ הידוע והוא הכלל שכל דבר היותר עליון

נאמר בע"ח שבמל' דא"ס: ראה לקמן ע' תתקכא. סידור שער האלול רל, סע"ג. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תרלד. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' שדמ ובהנסמן לשם.

בד' מראות: ראה זהר נח עא, ב. זהר חדש יתרו לט, ב. אור התורה תצא ע' תתקסט ואילך. וראה עטרת ראש הנ"ל (ל [וצ"ל לא], סע"ב).

כל אות שאינו מוקף גויל מתוכו: ראה ירושלמי מגילה פ"א, ה"ט. שו"ע אדה"ז הל' תפילין סל"ב, סי"ט. וראה עטרת ראש הנ"ל.

ושמר לך את הברית: עקב ז, יב (בהשמטת השם).

שו"ה ולכך — כו' . . למהו': בבוך 1099 ליתא . . בבוך 666: לבחי'.

אברהם הי' בחי' מרכבה: ראה זהר בראשית מז, ב. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תקפ.

דהנסתרות לה' אלקינו: נצבים כט, כח.

ונאמר בפע"ח: בבוך 666: דאיתא בס' הקבלה. והשוה לקמן ע' תקיט. לקוטי תורה כאן כח, ד.

תירוץ הידוע והוא הכלל: ראה לקמן ע' תקיט. ע' תרלה. ע' תשמז. ע' תתפד. ע' תתקכה. ספר המאמרים תק"ע ע' רכא. הנסמן לעיל בח"א ע' שעב. ושו"נ.

במדריגה יבא יותר למטה דייקא כו'. ולהבין הקושיא הב' צריך להבין ענין א' בה' אלקינו שהוא בחי' חו"ב עליונים עד"מ בחו"ב הוא בחי' שכל שבנפש האדם שיש בכל שכל ב' בחי' פנימי' וחיצוניות, פנימית הוא תוכן עומק תמצית ההשכלה איך להשיג בעצמו וחיצוניות הוא בחי' הבנת והרחבת השגת הדברים. [ו]הנה על זה ארז"ל לא קאים אינש אדעתי' דרבי' היא בחי' הפנימי' והתמצית על זה לא יבא התלמיד ע"י הדיבור אף שיאמר לו כמה יום או יומים לא יוכל לגלות לו כי אם הרחבת הדברים בתפיסא והשגה מושגת אבל העומק והתוכן נקודת התמצית לא יוכל להביאו להתגלות בדבור בשום אופן ומכ"ש בכתב, וכמארז"ל גם כן בסנהדרין גבי אין דנין בע"ש [כו'] באובנתא דליבא היינו עומק הפנימי' הנ"ל איך שנתפס לו אז דעותיהם ואינו יכול להביאו להתגלות ע"י הכתב וישכח כו'. והנה כשצריכים להביא להתגלות הפנימי' א"א כי אם דייקא ע"י משל ומליצה מדבר זר או רמז כו', ובאמת צריך להבין זה איך ע"י המשל דייקא שהוא חיצוניות גמור איך על ידו יתגלה דייקא והלא הכלל ידוע שחיצוניות מעלי' ומסתירי' הפנימי' והרא' שלכך אינו מובן ע"י הדיבור לפי שמסתיר הפנימי', והרי המשל ורמז הם יותר חיצוני' כו'.

אך הענין הוא כי דייקא ע"י חיצוניות המסתיר יתגלה כל העצם והיינו שמסתיר גילוי הפנימי' ומגלה כל עצמות השכל. והנה יש כמה מופתים לזה וכענין מאחז"ל אין חכם כבעל הנסיון היינו שאף שילמוד הלכות טריפות ולא יבא לידי מעשה לא יצא הדין לעולם ברור כמו כאשר יארע לו דבר הלכה למעשה, ואף שהמעשה הוא דבר [ולבוש] גשמי ומסתיר מ"מ ע"ז יתגלה דבר היותר עליון ועמוק כו', וכענין יתרון האור מן החושך והיינו שע"י החושך דוקא יש יתרון אור, וכמו המים ההולכים תחת עפר הארץ שאז יקראו דוקא מים חיים, וכענין פלפול דקושיות ותירוצים שמסתירים את אור השכל לגמרי [ש]ע"ז דוקא יתברר אור השכל. והמשל היותר מכוון לזה הוא מקרום המוח שיש קרום עב והוא קשה ההבנה והיינו שאינו מהיר כ"כ עד שישכיל אבל אח"כ כשהשכיל יהי' ברור יותר מהמהיר ההבנה והיינו דוקא ע"י הסתרת הקרום שמגלה יותר בחי' עצם המשכיל כו'. אך עיקר הטעם לזה

לא קאים אינש אדעתי' דרבי': נסמן לעיל ע' תמד.

בסנהדרין: בבוך 998 נרשם עה"ג: דף לה, ע"א.

שו"ה ידו — ומסתירי': ניתוסף ע"פ בוך 988.

שו"ה אך — הוא: ניתוסף ע"פ בוך 988.

אין חכם כבעל הנסיון: ראה עקידה פ' נח שער יד ד"ה [הקדמה] השלישית. לקמן ע' תקכב. ע' תתסז. לעיל בח"א ע' שיג. ושו"נ. ד"ה אל תצר את מואב [קה"ת תשל"ו — יודפס בע"ה לפ' דברים] ע' 53.

שו"ה דבר — מ"מ: ניתוסף ע"פ בוך 988.

יתרון האור מן החושך: ראה קהלת ב, יג. עטרת ראש דרוש לעש"ת נא, א. שערי אורה שער חנוכה כג, א. לעיל בח"א ע' קו ואילך.

הוא כי באמת שרש החיצוניות הוא למעלה מבחי' הפנימי' כי הפנימי' הוא גילוי השכל וחיצוניות הוא אותיות השכל ושרש האותיות הם למעלה בבחי' משכיל מ[בחי'] פנימית השכל, והיינו אף שבודאי פנימית השכל הוא עצם ההשכלה נפלא מהמשכיל אך גם החיצוניות יש לה שרש במשכיל הרי שרש החיצוניות הוא למעלה משרש הפנימי' ולכך בכח החיצוניו' לגלות הפנימי'. ויש עוד ראי' ממה שאנו רואים שבקושי גדול לאדם להמציא משל יותר מעצם השכל והיינו אף שהשכיל השכל מ"מ אינו יכול למצוא לו משל והיינו שכח החיצוניות הוא הגבה למעלה בעצמות המשכיל. והנה כמו"כ בחי' השערות הם בחי' חיצוניו' בחי' מותרי מוחין ושרשם למעלה מפנימי' השכל. כי הנה ארז"ל בן ד' יורד למכור בנכסי אביו, ופי' בפע"ח נכסי אביו הם מוחין דאו"א הוא בחי' גילוי או"א במוחין כו' וענין המכירה הוא בחי' הוצאה מרשות לרשות לישא וליתן והיינו שבבן ד' אז הוא התגלות עצם המוחין לכך יכול לישא וליתן בגילוי המוחין כו', ואז הוא עת צמיחת השערות דדיקנא משא"כ קודם לבן ד' כמו בבן י"ג אין לו דיקנא אף שהוא חרוץ ובקי ומפולפל לפי שאין לו אז כי אם התגלות פנימי' המשכיל אבל בבן ד' מתגלים השערות שהוא רק בחי' חיצוניו' ומותרי מוחין מ"מ תלוי דוקא בבן ד' שאז הוא הארת עצם המשכיל. כי הנה הארת והתגלות עצם השכל עד סבא דעתי' סתים הוא ג"כ רק בחי' הגדלה וצמיחה והיינו שיש חלל ריקן וקרומא דאווירא והצמיחה הוא שבוקע הקרום. וכמו"כ בחי' שערות הוא רק מבחי' כח הצומח שבמשכיל אך ששרשו למעלה בעצם המשכיל מפנימי' המשכיל כו'.

אך שצריך להבין הלא בחי' ההולדה הוא ג"כ בחי' חיצוניות שהוא טיפה הבאה מלחלוחית המים שבמוח, ולכן הסריס אינו מוליד לפי שאין בו לחלוחית המוח ולכך נק' עץ יבש כו' שהוא בודאי חיצוניות, והלא גם בן ט' ראוי להוליד אף שאין לו דיקנא כו' ואשה מולדת אף שאין לה דיקנא וסריס

שרש-החיצוניות הוא למעלה מבחי' הפנימי': ראה לקוטי תורה שיר השירים לז, סע"א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' חצר. אור התורה שיר השירים כרך ג ע' תתקלב.

בן ד' יורד למכור בנכסי אביו: בבא בתרא קנו, א.

ופי' בפע"ח: ראה שם שער חזרת העמידה פ"ו. עץ חיים שער (כה) דרושי הצלם בסופו. לקמן ע' תקכה. לקוטי תורה במדבר ב, א. מסעי צב, ד. ספר המאמרים תקס"ו ע' קצג. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רי. פירוש המלות ספ"ד.

שבבן ד' . . עת צמיחת השערות: ראה שלחן ערוך אדה"ז סנ"ג, סי"א. לקוטי תורה [כאן] כח, ד. הנסמן בהערה שלפנ"ז.

סבא דעתי' סתים: זהר (אדרא רבא) נשא קכח, ב. וראה אמרי בינה שער התפילין פק"ס.

הסריס . . נק' עץ יבש: ישעי' נו, ג.

בן ט' ראוי להוליד: ראה לקמן ע' תקכו. סידור שער התפילין יא, ג [נדפס ג"כ בביאורי הזהר קנה, א]. שער החנוכה ערב, ד. תורה אור מקץ מג, א. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ס"ע שסד. שערי אורה שער הפורים

אינו מוליד ואין לו דיקנא אף שיכול להשכיל כל ההשכלות וטיפש אינו יכול להשכיל ומ"מ יש לו דיקנא וראוי להוליד. הענין הוא כי גם בחיצוניו' יש ב' בחי' חיצוניות וחיצוניות דחיצוניות, כמו למשל בכח הצומח שבארץ יש בחי' פנימי' וחיצוניות כמו צמיחת הפירות ויש בחי' חיצוניות דחיצוניות כמו בצמיחת עשבים וכיוצא, כמו"כ בבחי' כח הצומח שבמשכיל יש בחי' חיצוניות והוא בחי' כח ההולדה מלחלוחית המוח שנחשב לחיצוניות לגבי אור שכלו שנק' פנימי' ולכך ההולדה בדומה לו בעצם משכיל משא"כ בהשפעת שכל כו', ויש עוד בחי' חיצוניות דחיצוניות והוא צמיחת השערות. והנה מאחר שכבר מבואר שכל היותר נחשב לחיצוני' יש בו יותר הארת העצם לכך בבחי' שערות שהוא חיצוניות דחיצוניות יש בו הארת העצם יותר ובבחי' כח ההולדה שנחשב לבחי' פנימי' לגבי השערות אין בו הארת העצם כ"כ. והנה לכך בן ט' ראוי להוליד אף שאין לו דיקנא והיינו שאין לו כי אם הארה חיצוניו' ולא חיצוניות דחיצוניות לפי שאין לו גילוי עצם כו', והסריס אין לו דיקנא ואינו מוליד אף שמשכיל לפי שאין לו כי אם גילוי פנימי' המשכיל כו', וטיפש אף שמוליד ויש לו דיקנא היינו שבודאי יש לו עצם משכיל אך שאינו בא לידי גילוי פנימי', ואשה מולדת ואין לה דיקנא כמארז"ל נשים דעתן קלות ואין להם שום מוחין אף שנאמר אשה כי תזריע [כו'] דמשמע שיש [לה] טיפת מ"ן וכמארז"ל אודם מן האב שממנו בשר וגידין כו' אך מ"מ כח המוליד הוא רק מטיפת מ"ד וכמבואר בספרי הטבע שטיפת מ"ן אינו מהמוח כי אם מה' דמים טמאים הנעשה מהמאכלים כו'.

ומעתה יובן הפסוק דהנסתרות לה' אלקינו כד דיקנא דאריך חפיא עלייהו כו', כי הנה דיקנא דא"א אף שהוא רק בחי' מותרי מו"ס בחי' כח הצומח מ"מ שרשם למעלה מבחי' פנימי' מו"ס. והנה הוי' אלקינו הוא בחי' גילוי מוחין פנימי' ששרשם מבחי' פנימי' מו"ס ובשרשם בחי' דיקנא למעלה מהם כנ"ל, ולכך כד דיקנא דא"א חפיא עלייהו נק' בשם נסתרות והעלם, כי באמת בשרשם בחי' דיקנא למעלה מאו"א כנ"ל אבל למטה הרי בודאי בחי' דיקנא למטה מבחי' או"א שהרי דיקנא הוא [רק] בחי' שערות ואו"א הוא בחי' מוחין כמו במשל הנ"ל ולכך נק' בשם גילוי ג"כ. וזהו הנסתרות לה' אלקינו

נח, א. אור התורה ואתחנן ע, קצח. בראשית ח"א יח, ב. עץ חיים שער (כה) דרושי הצלם דרוש ג. ו (ושם: ואינו ראוי להוליד אם לא ע"י מקרה).

וסריס . . ואין לו דיקנא: יבמות פ, ב. וראה גם לקמן ע' תשעה.

שו"ה להשכיל — הוא: ניתוסף ע"פ בוך 988.

שו"ה חיצוניו' — לו (הא'): ניתוסף ע"פ בוך 988.

נשים דעתן קלות: שבת לג, ב. וראה לקוטי שיחות תזריע ברך יז ע' 149 הערה 14. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' רעו.

אשה כי תזריע: ראה תזריע יב, ב. לקמן ע' תקכו. ע' תר.

אודם מן האב שממנו בשר וגידין: בבוך 666: האם. ותיבת גידין ליתא. וראה נדה לא, א. לקמן ע' תתנט. פירוש המלות פע"ח. פפ"ה. לעיל בח"א ע' שנו. ושנ"ב.

מה' דמים טמאים: נדה יט, א (במשנה).

היינו כאשר מקבלים מבחי' דיקנא שהוא בחי' חיצוניות ששרשו בבחי' עצמיות אז נק' בשם נסתרות והעלם, והנגלות לנו ולבנינו היינו מה שהם מקבלים בסדר השתלשלות אבא יונק [ממזל] כו' שהוא בחי' הולדת או"א שהוא רק מבחי' פנימי' [כנ"ל] בחי' כח ההולדה הנ"ל זהו יכול לירד למטה לנו ולבנינו לבחי' זו"נ כו'. וזהו שרש בחי' לבושי' כתלג חיוור בחי' י"ג תיקוני דיקנא כו', ומשם הוא שרש התורה כי על התורה נאמר נובלות חכמה של מעלה תורה, חכמה שלמעלה [הוא] בחי' מו"ס ונובלות הוא בחי' מותרות וחיצוניות ששרשו בבחי' עצמי' כנ"ל, ולכך נק' תורה משל הקדמוני ששרשה מבחי' משל וחיצוניות ושרש שרשו מבחי' קדמונו של עולם כו', ולכך התורה למטה בגילוי ושכל אנושי כמו משנת שנים אוחזין כו' לפי ששרשה מבחי' חיצוניות וגילוי כו'. ושער רישי' כעמר נקי הוא בחי' שערות דגולגלתא. כי הנה יש בחי' פנימי' הכתר וחיצוניות הכתר פנימי' הכתר הוא בחי' כתר שבכתר וחיצוניות הכתר הוא בחי' מו"ס, וכמ"ש רבות עשית נפלאותך ומחשבותיך אלינו, נפלאותיך הוא בחי' פלא הוא בחי' פנימי' הכתר ומחשבותיך הוא בחי' מו"ס כמו המחשבה שהיא סתומה, ורבות עשית עד שיהיו אלינו כו'. והנה כמו שב[בחי'] חיצוניות הכתר יש בחי' פנימי' וחיצוניות בחי' שערות וככל הנ"ל, כמו"כ ב[חי'] גולגלתא יש ג"כ בחי' פנימי' וחיצוניות וחיצוניות למעלה מבחי' פנימי'. עצם הגולגלתא נק' בערך הפנימי' ושערות דגולגלתא הם בחי' חיצוניות ושם הוא כללות המקיף הכללי דנשיאת כפיים שעל הראש שהוא מגיע עד המקיף הכללי ובשערות דגולגלתא שם הוא כלות המקיף ולכך הם בחי' או"ח, משא"כ שערות דדיקנא הם בבחי' או"י ושם הוא שרש המצות כי תרי"ג מצות הם בחי' י"ג חיוורתי לבנונית שבין שער לשער שהוא מבחי' לובן העליון הפשוט [מ]בחי' מל' דא"ס הנ"ל.

והנה יש עוד בחי' ג' והוא בגדי לבן, והוא מבחי' לבן העצמי בחי' גילוי עצמות א"ס בחי' מקיף [ה]כללי כמו הבגד שמקיף בהשוואה ראש ורגל כו' וכמ"ש כשמן הטוב שיורד ע"פ מדותיו בחי' לבושין כו'. ולבשן הכה"ג ביוה"כ, כה"ג הוא בחי' א"א כו' ולכן נאמר יכפר ולא נאמר בו הוי'

אבא יונק (ממזל): נסמן לעיל ע' תנח.

נובלות חכמה של מעלה תורה: בראשית רבא פי"ז, ה.

נק' התורה משל הקדמוני: ראה שמואל א כד, יג וברש"י שם. רש"י משפטים כא, יג. רש"י מכות י, ב ד"ה והאלקים. אור התורה וארא ע' קנב.

שנים אוחזין: ריש בבא מציעא.

רבות עשית נפלאותיך ומחשבותיך אלינו: ראה תהלים מ, ו (בדילוג). לקמן ע' תקיח. תורה אור מקץ לא, ג. תורת חיים מקץ עט, ג.

י"ג חיוורתי: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכח, ב.

כשמן הטוב שיורד ע"פ מדותיו: תהלים קלג, ב (בדילוג).

כה"ג הוא בחי' א"א: ראה ספר המאמרים אתהלך-לאזניא ע' קעב. סידור שער הסוכות רסח, סע"ב. לקוטי תורה דרושים ליוה"כ עא, א. שערי אורה שער התנוכה מב, א. לקמן ע' תקיט.

משא"כ בבחי' י"ג מדות שהוא בחי' י"ג תיקוני דיקנא נאמר ב"פ הוי' הוי' האחד הוא בחי' כתר שבכתר מקור הי"ג מדות הרחמים והוי' הב' בבחי' אצילות, משא"כ בבחי' בגדי לבן לא נאמר הוי' שהוא למעלה מבחי' פנימי' ומקיף כו'. ולמה הי' צריך לזה, הענין כי הנה את זלעו"ז עשה כו' וכמו שיש בקדושה פנימי ומקיף כמו"כ בזלעו"ז, וידוע דכל הפגמים מעונות הוא מהסט"א ועל הפגם שבפנימי' הסט"א מועיל פנימי' דקדושה ועל מקיף צריך להיות הארת מקיף דקדושה, אך למלאות הפגמים ושיהיו זדונות נעשו כזכיות צריך להיות מבחי' מקיף הכללי הנרמז בבגדי לבן בחי' גילוי עצמות א"ס כנ"ל [כו' וד"ל].

ביאור לתורה כי ביום הזה יכפר

להבין [ביאור] ענין המאמר חיי צער תחיה ועל הארץ תישן כו' אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב, [וצ"ל] איך אמר אשריך בעוה"ז על חיי צער כו'. אך הכוונה בפי' חיי צער הוא על נפש האלקית שתחי' חיי צער בעוה"ז והוא שתתמרמר על ריחוק השגתה באא"ס, כי באמת כ"מ שהנפש האלקית משגת יותר ותתפעל יותר [יותר] תצטער על ריחוקה, כי ההתבוננות בגדלות אא"ס לא תשיגיהו כי כשמו כן הוא שאין לו סוף כו' וכל מה שתשיג יותר יותר לא באה לכלל השגה כו' כמ"ש במ"א. וזהו הנק' חי"י צע"ר שבא מן העדר הקירוב והדיבוק כשלבו תאב וחומד לדבר מה המושג לו ומופלא בעיניו לטוב כידוע. וזהו דוקא כשהנשמה בעוה"ז בחומר הגופני כו' אבל בג"ע הנשמה נהנית מזיו האלקי בחיים של שמחה ועונג כידוע. ומחמת חיי צער הללו אמר אשריך בעוה"ז כו' והוא מה שנעשה לבוש לנפשו ע"י עסק התורה כמ"ש עוט"ה או"ר כשלמ"ה כו'.

נאמר ב"פ הוי' הוי': תשא לד, ו.

את זלעו"ז עשה: קהלת ז, יד.

זדונות נעשו כזכיות: יומא פו, ב.

להבין . . המאמר חיי צער תחיה: נתתק מבוך 1278 כ, א. והניתן בין האריחים ניתוסף מבוך 988 ח, א. 969 קיח, א. נמצא ג"כ בבוך 549 קעד, א. 797 צט, א (חלק). 1002 נה, א (חלק). 1232 עט, א.

מאמר זה מיוסד על ד"ה ביאור הדברים בענין לטהר תטהרו בלקוטי תורה אחרי כז, ד. וראה סידור שחרית סג, ב ואילך. והנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז בכ' מאמרי אדה"ז-מאורי"ל ע' שצז. ספר המאמרים תקס"ז ע' קכט ואילך.

חיי צער תחיה . . לעוה"ב: ראה אבות פ"ד, ד.

שו"ה בעוה"ז — כ"מ: כל מה.

כמ"ש במ"א: ראה לעיל ע' תסב ובהנסמן שם.

עוט"ה או"ר כשלמ"ה: תהלים קד, ב.

וביאור הדבר הנה יש להקדים להבין מ"ש בזהר בענין יחוד דזו"נ הנק' קוב"ה ושכינתיה שהמלאכים עושים כיסוי ומלבוש לכסות לשניהם יחד בכיסוי א' והיינו שמכסי' אותן בגדפין שלהם ושרש הכסוי ה[זה] נמשך מחיצונית דאו"א כו'. וביאור זה הנה עד"מ ביחוד וזיוג הגשמי דזו"נ גשמיים א"א שיתיחדו בקרוב בשר בלי כיסוי א' המכסה וחופף על שניהם יחד ותחת המכסה הזה יתיחדו דהיינו מה ששניהם מת[א]חדים תחת לבוש א' והלבוש והמכסה הזה מקיף וחופף על שניהם יחד הרי הלבוש הזה הוא עושה אותם כאיש א' והוא סיבת עיקר היחוד והזיוג כידוע (וז"ש כסותה ועונתה כו' כסותה הוא קודם היחוד מה שמתאחדים תחת כסוי א' והוא בחי' מקיף א' לשניהם). והנמשל מזה יובן למשכיל למעלה ג"כ בבחי' היחוד העליון דזו"נ שקודם שיתיחדו ממש מתאחדים תחת לבוש וכיסוי א' המכסה ומקיף לשניהם יחד והוא הנעשה מבחי' גדפין של המלאכים כמ"ש בזהר. ויובן זה למעלה ע"ד הפשוט למטה בענין עסק התורה, דהנה כתיב עוטה אור כשלמה שהקב"ה עוטה א"ע בלבוש ושלמה והוא או"ר [ד]תור"ה, וז"ש עוט"ה או"ר כשלמ"ה לפי שעיקר התלבשות אא"ס הוא בחכ' דוקא (כמו שעיקר לבוש הנפש הוא בכח השכל וע"כ נק' בשם נפש המשכלת כו') וכאשר האדם למטה משים ומדבק נפשו בעסק התורה הרי מתלבש ומתעטף גם הוא בלבושו של הקב"ה כמאמר הידוע בכל מי שיושב וקורא ושונ"ה שהקב"ה יושב וקורא ושונ"ה כנגדו, ונמצא הרי זה בחי' לבוש ומכסה א' המלביש ומכסה לאור האלקי וניצוץ נפש האלקית לשניהם יחד, והוא לבוש דאור דתור"ה שהקב"ה מתלבש בו עם האדם יחד בשעה שעוסקים בתורה יחד כי כל הקורא כו' כנ"ל (ולזה אמרו רז"ל דשנים שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם לפי שע"י לבוש ומקיף א' דאור תורה החופף לשניהם יחד ע"ז נעשה יחוד עליון כו' וזהו ג"כ בחי' יחוד הנשמות בג"ע ע"י עסק התורה כו' וד"ל). ובחי' אור מקיף זה שנק' לבושו של הקב"ה נמשך גם על הנשמות שעוסקים בתורה (והיינו פי' כסותה וכמ"ש ופרש"ת כנפי"ך על אמתי"ך וכמ"ש בע"ח

מ"ש בזהר: בלקוטי תורה [כאן כז, ד] מציין: „והובא בפע"ח שער הקדישים פ"א. ועיין בע"ח שער הארת המוחין פ"ב ועיין מזה ג"כ במק"מ סוף חלק א' בהשמטות ד"ה בראשית". וראה הנסמן במראי מקומות ללקוטי תורה שם [הוצאת קה"ת תשד"מ].

כסותה ועונתה: משפטים כא, י.

עוטה אור . . או"ר (ד)תור"ה: ראה ד"ה ועשו להם ציצית [והוא משנת תקס"ד] בסידור שער הציצית ג, ג ואילך. ספר המאמרים תק"ע ע' פג.

התלבשות אא"ס הוא בחכ': ראה תניא פל"ה בהגהה ובליקוט פירושים שם.

כמאמר הידוע: ראה תנא דבי אליהו רבא רפי"ח.

דשנים שיושבין ועוסקין בתורה: אבות פ"ג, מ"ו.

שו"ה עליון — וד"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 988.

ופרש"ת כנפי"ך על אמתי"ך: רות ג, ט.

וכמ"ש בע"ח בפי' בבגדי"ו בה: ראה משפטים כא, ח. זהר (סבא) משפטים צו, ב.

בפי' בבגד"ו בה בגד א' לשניהם כו' וע"כ הוא בבגדו כו') להקיף את נפשם להתכלל ולהתיחד באור האלקי, וז"ש כבוד ה' יאספ"ך ואין כבוד אלא תורה כו', וע"י לבוש זה נעשה כל יחוד נשמות באור האלקי בג"ע, (וגם בעת וזמן הסתלקות הנשמה יש לבוש החופף ומקיף אותה לכוללה באור האלקי וכמ"ש באדר"ז בהסתלקות השלשה מאנשי [ה]אידרא דפרסא נטיל לון והוא בחי' הגדפין של המלאכים הנ"ל שנעשה מחיצוניות הבינה כנ"ל, וכמ"ש במ"א בענין וידעתם את נפ"ש הג"ר כו' שהוא מפני שבאין מבירורי נוג"ה ע"כ נעשה מהם בחי' לבוש לנשמות ישראל, וכך ע"י התורה שבאה בבחי' בירורי נוג"ה דוקא והוא תורה דבי"ע הנגלית לנו להבדיל בין טמא כו' הוא שנעשה בחי' לבוש כנ"ל והקב"ה שיושב [ושונה] כנגדו מתלבש בו ג"כ כנ"ל וד"ל).

וכך יובן בענין כללות היחוד דזו"נ דאצי', דהנה ידוע שבחי' מל' דאצי' היא מקור כל הנבראים דבי"ע ונק' רח"ל עקר"ת הבי"ת כידוע, ובחי' ז"א דאצי' היינו בחי' סוף הארת והמשכת המאציל מלמעלה למטה במדות דאצי' וכמ"ש במ"א, ובחי' מל' שהוא מקור דבי"ע עולה מלמטה למעלה להתיחד ונק' כל"ה כמו כלת"ה נפש"י כו' כידוע, ובחי' ז"א יורד למטה להתיחד במל', וזהו הנק' יחוד קוב"ה ושכינתיה כידוע. וקודם שיתיחדו בבחי' יחוד גמור נעשה בחי' מקיף ומכסה א' לשניהם יחד שמתאחדין תחתיו והוא בחי' לבוש דאו"ר תור"ה כמ"ש עוט"ה או"ר כשלמ"ה (וז"ש בבגד"ו ב"ה ופרש"ת כנפיך כו' כנ"ל ביחוד הנשמות בפרט), והוא מ"ש בזהר שכיסוי זה להלביש לזו"נ יחד הוא מבחי' הגדפי"ן של המלאכים שמכסין את היחוד כו' (והיינו מבחי' בירורי נוגה שנק' חשמ"ל וז"ס ויעש ה' לאד"ם ולאשת"ו כתנות עו"ר ובתורתו של ר"מ נכתב בא' שהוא או"ר דתור"ה לאחר הבירור כו' וכמ"ש בע"ח וד"ל).

ואחר כ"ז יובן ג"כ תירוץ הקושיא הנ"ל [ב]מ"ש על חי"י צע"ר אשרי"ך בעוה"ז כו', דהנה מבואר למעלה בפי' חיי צער שהוא דוקא

הוא בבגדו: ראה כתובות מח, א.

כבוד ה' יאספ"ך: ישעי' נח, ח.

ואין כבוד אלא תורה: אבות פ"ו, ג.

וכמ"ש באדר"ז . . (ה)אידרא: [כ"ה בכל הכת"י. וראה לעיל בח"א ע' מה הערה דג' . . בבוך 549: 969: האד"ר]. ראה זהר (אדרא רבא) נשא קמד, א-ב. וראה גם לעיל ע' תע.

וידעתם את נפ"ש הג"ר: ראה משפטים כג, ט (ושם: ואתם ידעתם). זהר (סבא) משפטים צח, ב.

מל' . . עקר"ת הבי"ת: ראה ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקכג ובהנסמן לשם.

מל' . . רח"ל עקר"ת הבי"ת: עץ חיים שער (לא) פרצופי זו"ן פ"א.

ז"א . . סוף הארת . . במדות דאצי': ראה תורה אור תרומה סא, ב. לעיל בח"א ע' רכה.

כלת"ה נפש"י: תהלים פד, ג.

ויעש ה' לאד"ם ולאשת"ו כתנות עו"ר . . בא': ראה בראשית ג, כא. בראשית רבא פ"כ, יב. עץ חיים שער (מט) קליפת נוגה פ"ד. שער (נ) קיצור אבי"ע פ"ב. פ"ג. לקמן ע' תשנא. לעיל בח"א ע' שעח. שער היחוד סמ"ה-ו. ספר חקירה ע' 134 ואילך. נדפס ג"כ באור התורה בראשית ח"ב ע' תלח.

כשהנשמה בעוה"ז שצריכה לברר לבוש נוג"ה לא[ה]פכא חשוכא לנהורא כו' בתפלה ותורה ומע"ט ובפרט ע"י התשובה (משא"כ הנשמה בג"ע שאינה צריכה לברר לא נק' חי"י צע"ר אדרבה הרי הנשמה נהני"ת תמיד מזיו כו' כנ"ל). וכללות ענין הבירורים נק' חי"י צע"ר, אך עי"ז נעשה לבוש להלביש לנפשו באותו הלבוש שהקב"ה מתלבש כנ"ל ומתיחד ע"י באור האלקי לאשתאבא בגופא דמלכא וכמ"ש וכבוד ה' יאספ"ך כו' כנ"ל באורך. ולזה אמר על חי"י צע"ר דוקא אשרי"ך בעוה"ז כו' (וזהו שאמר ג' דברים פ"ת במל"ח תאכל ומי"ם במשורה תשתה ועל הארי"ץ תישן וכולל ג' אלה בדבר א', חי"י צע"ר תחי' לפי שהתורה בבחי' הבירורים נק' לח"ם ומי"ם כמ"ש במ"א בפי' לחם לא אכלתי כו', וע"כ אמר בענין חכמה שבתורה לברר בירורים דוקא כך היא דרכ"ה של תורה בהל[י]כת"ה הליכות עולם למטה לא[ה]פכא חשוכא כו' שכולל ג' דברים הללו, פ"ת במלח פי' במל"ח הוא בחי' גבו' דאבא, ומי"ם במשורה הוא הנק' משחת"א כו' ועל הארץ תישן שהוא בחי' ירידת החכמה דשם מ"ה בקטנות לברר לארץ שהוא שם ב"ן כו' וד"ל).

ומעתה יש להבין שרש ענין לבושיה כתלג חיור כו', דהנה משמע בזהר דגם בחי' י"ג ת"ד דא"א נק' בשם לבושים דעתיקא, אך האמת הוא ידוע שאין השערות נק' בחי' לבוש המכסה כמו לבוש גמור אלא הכוונה בפי' לבושי' זה דקאי על לבושי דע"י [הוא] על בחי' [לבוש] החשמ"ל שנק' לבוש ממש כידוע. אך הנה יש ב' מיני חשמ"ל כידוע בע"ח הא' הוא בחי' החשמ"ל הנעשה מבירורי נוג"ה שנפל בשבירה והוא בחי' החשמ"ל שנעשה מחיצונית בינ"ה להלביש לזו"נ עד מתחת רגלי[ה]ם (וכמ"ש למעלה בענין כיסוי לבוש דאור תורה שהוא [מ]בחי' הגדפין כו' ושרשו מחיצוניות אימא דאימא פריסת גדפהא ונק' כנפיים עילאין וכידוע בכוונת דתיבת בשלום אותיות מלבו"ש וזהו ג"כ ענין ופרוס עלינו סוכ"ת שלומ"ך וכמ"ש במ"א), והוא ג"כ בחי' החשמ"ל המפסיק בין אצי' לבריאה שנק' פרסא והוא מ"ש

לחם לא אכלתי: ראה עקב ט, ט. יח. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' סב. שער האמונה פל"ה. אמרי בינה שער הק"ש פ"ה.

במל"ח הוא בחי' גבו' דאבא: ראה לקוטי תורה ויקרא ג, סע"ד. ד, רע"ב. מטות סב, ד.

שו"ה בחי' — כו': בכת"י זה וכן ב־1232 נוסף: ומים במשורה. אבל בשאר הכת"י ליתא.

שו"ה שהוא — מ"ה: כ"ה בכל הכת"י. ובכת"י זה: מ"ב.

לבושיה כתלג חיור: דניאל ז, ט.

משמע בזהר: בסידור שחרית סג, ב: באד"ר.

ב' מיני חשמ"ל: ראה ע"ח שמ"ב שער (כללות) דרושי אבי"ע פי"ג. לקוטי הש"ס [להאריז"ל] חולין ד"ה לכי ומעטי את עצמך. לקוטי תורה (כאן) כז, ד. אור התורה אחרי כרך ד ס"ע א'נה [נדפס ג"כ בהוספות להערות וציונים בלקוטי תורה קכד, ב] תורה אור לך יב, ג ואילך. סידור שער המילה קמז, ד ואילך.

דאימא פריסת גדפהא: ראה זהר (רעיא מהימנא) פינחס רנו, א.

בשלום אותיות מלבו"ש: משנת חסידים מסכת תפילת האצילות ספי"א. סידור האריז"ל שם.

ופרוס עלינו סוכ"ת שלומ"ך: ראה ברכת השכיבנו (תפלת ערבית). סידור שער הסוכות רנו, ב.

בתהלים וישם ה' מאפל כו' וכמ"ש במ"א ע"פ ויהי הענן והחוש"ך כו' (והוא ג"כ ענין הערפל אשר שם האלקים כו') ונק' עו"ר החשמ"ל, וכשהוא מלבוש מתחת רגלי זו"נ נק' נע"ל כמ"ש מה יפו פעמיך בנעלי"ם כו', וע"כ נעילת הסנדל אסור ביוה"כ שאז עליית המל' (ולעתיד כתוב והדרי"ך בנעלי"ם דוקא וכמ"ש כמ"א), וכמ"כ יש בחי' החשמ"ל העליון שהוא כמו החשמ"ל הזה התחתון אך [הוא] בבחי' ומדריגה עליונה שלפני האצי' כי הוא בחי' הלבוש שמלביש לעצמות המאציל ומפסיק בינו לבין האצי' וממנו נמשך מקיף ולבוש לכל האצי' דהיינו שבחי' ע"י מתלבש ע"י בנאצלים, וע"ז אמר לבושיה כתל"ג חיוור פי' לבושי' דעתיקא שהוא בחי' גבורה דע"י המלובש בח"ס כו' שמתלבש בו ומתעלם ע"י. וז"ש לבושיה כתל"ג חיור, פי' עד"מ השלג הגשמי הנה אנו רואים שמתהוה מן המים שנגלדין ונקרשין מחמת תוקף קרירות האויר, וא"כ הרי תחלת התהוותו ממהות המים שהרי עצם מהותו הוא מים ממש רק שנגלדו המים מחמת אויר קר וחוזר ונעשה כמים [ע"י] שנפשר באויר חם וימס והיה למים ממש כתחלת הויתן, והרי אין הפרש כלל בעצם מהותו מתחלת הויתו לסופו כשנמס השלג והיה למים רק שבין תחלת הוייתו כשהיה מים לסופו כשנמס והיה למים נשתנה במה שנתקרר ונגלד קצת ונעשה שלג והוא שנתכווצו ונתעלמו ונתצמצמו ואין זה רק מעט רגע ולא שינוי בעצם כלל, אמנם אעפ"כ הרי במעט רגע שנעשה שלג הר"ז הפסק ושינוי הנראה לעין עכ"פ בין מהותו הראשון שהיה מים לסופו כשנמס והיה למים אבל הפשרת השלגים למים ודאי הן כמו תחלת השלג כשהיה גשם מים קודם שנתקרר כו' רק שבאמצע נגלדו ונתקררו לפי שעה בלבד.

והנמשל מזה יובן בדוגמא למעלה בבחי' אור החכמ' שנק' מים כידוע בזהר בפי' אמ"ר או"ר מי"ם רקיע כו' ובחי' השלג היינו בחי' צמצום וכיווץ אור החכמה כו' ואח"כ חוזר ומתפשט והי' למים כבתחלה, והיינו מ"ש בס"י שיש חכמ"ה ברא"ש וחכמ"ה בסו"ף פי' חכמה בראש היינו

בתהלים וישם ה' מאפל: בבוך 549: ביהושע — כד, ז (ותיבת ה' ליתא שם).

ויהי הענן והחוש"ך: בשלח יד, כ.

הערפל אשר שם האלקים: יתרו כ, יח.

מה יפו פעמיך בנעלי"ם: שיר השירים ז, ב. וראה סידור שם קמח, ד.

נעילת הסנדל אסור ביוה"כ: ראה יומא עג, ב (במשנה). ס' מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' שלז (נדפס ג"כ בלקוטי תורה שיר השירים מד, א).

והדרי"ך בנעלי"ם: ישעי' יא, טו. תורת חיים בשלח רכא, ב.

השלג . . שמתהוה מן המים: ראה לקוטי תורה כאן כז, א. סע"ד. סידור שחרית סג, סע"ב ואילך. והנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז בספר מאמרי אדה"ז-רזיל ע' תה. ספר המאמרים תקס"ז ע' קל. ע' קמה. אמרי בינה שער הציצית פ"ז (ה, ב). אור התורה שמואל כרך א ע' נו. סה"מ תרנ"ה ע' ד. המשך תער"ב ס"ע תתפט-תתצא.

כידוע בזהר: נסמן לעיל ע' תג.

מ"ש בס"י: וכ"ה גם בסידור שער הק"ש פג, א. שער בהמ"ז קיב, סע"ב. ספר המאמרים תקס"ז ר"ע שכו. סה"מ תקס"ח ח"א ע' קפח. ע' רכא. ח"ב ע' תרכח. ע' תרלד. ע' תרנד. ע' תרסא. אמרי בינה שער התפילין ח"ג פקמ"ג. וראה זהר בראשית כו, ב. רע"א מהימנא פינחס רלח, סע"א.

כמו בחי' תחלת התהוות השלג כנ"ל שהוא בחי' עצם החכמה כמו שהיא ואח"כ מתצמצם האור ומתכווץ [כ]דמיון צמצום וכיוץ השלג מחמת אויר קר (והוא ע"י בחי' גבו' דע"י שנק' רוח צפון כו') וכאשר נמס והיה למים נק' חכמ"ה בסוף והוא ממש בחי' חכמה שבראש רק שבאמצע ההילוך וההשפעה נגלד ונתצמצם האור במעט רגע כמו שמובן מירידת השלג כנ"ל דהיינו שנגלד ונתעלם לפי שעה בחי' עצמות החכמה כמו שהוא למעלה וחוזר ונגלה למטה (ע"י אויר חם שהוא בחי' אור החסד וכמשי"ת בסמוך בפי' יש"ב רוח"ו יזל"ו מי"ם כו'). וזה[ו] שרש ענין זה הפסוק לבושי"ה כתל"ג חיוור שהוא בחי' השלג העליון שהוא בחי' העלם אור החכמה שברא"ש דהיינו בחי' מו"ס דע"י שנתעלם ע"י בחי' ה"ג דע"י וחוזר ומתגלה למטה באצי'. וז"ש הנותן שלג כצמר כו' (פי' כצמר בחי' עמר נקי שבגלגלתא כמ"ש ושער רישי' כעמר נקי וכמ"ש במ"א באריכות וד"ל). אך השלג הרי מראהו לב"ן להיות שלא נשתנה בעצם כלל כנ"ל. וגם זה הצמצום הוא בחי' חסד גמור כמ"ש כי לשלג יאמר הוי' ארץ כו' ונק' גבורה שבחסד (ומ"ש לא תירא לבית"ה משל"ג היינו שלא יעלימו אורה תוקף הגבורות שבחסד כי כל בית"ה לבוש שני"ם כי עיקר בנין המל' מבחי' הגבו' שנק' שני"ם וכמ"ש אם יהיה חטאיכם כשני"ם כו' וד"ל), עד"מ לפ"ע תוקף החמימות כך יוכל לסבול התוקף של הקרירות יותר כו' וד"ל.

והנה להבין ולהשכיל ענין לבושיה כתלג חיור הנ"ל בתוס' ביאור יש להקדים להבין ענין מא' הנ"ל דחכ' בראש וחכ' בסוף בתוס' ביאור, דהנה כמו שמבואר למעלה במשל התהוות השלג שהוא מים בתחלתו ומים בסופו ובאמצעו הוא השלג כו' כך הוא ממש בענין השפעת אור שכל וסברא מן הרב להתלמיד שהרי הרב כאשר משפיע השכל והסברא כמו שמשיגה לעצמו א"א שיוכל התלמיד להשיג לעומקה כמו שמושגת אצל הרב, אלא בהכרח שהרב המשפיע יליבש את השכל וסברא בדברי משל או ברוב דברי הסבר מן הצד עד שמתוך המשל וריבוי ההסבר יוכל התלמיד לעמוד על כוונת רבו בעומק הסברא ההיא ויוכל להשיגה אז כמו שהיא מושגת אצל הרב ממש אבל בלי אמצעות דברי המשל לא היה משיגה כלל. ונמצא דאע"פ שאין כל חדש בעיקר השכל והסברא ההיא לאחר שקיבלה התלמיד מכמו שהי' אצל הרב שהרי מושגת אצל התלמיד כמו אצל הרב ממש, רק בהילוך

גבו' . . צפון: ראה לקמן ע' תצח.

יש"ב רוח"ו יזל"ו מי"ם: תהלים קמז, יח.

הנותן שלג כצמר: תהלים קמז, טז.

ושער רישי' כעמר נקי: ראה דניאל ז, ט. סידור שחרית סג, ב. סד, ב. ס' מאמרי אדה"ז-מארד"ל ע' תב. ואילך.

כי לשלג יאמר הוי' ארץ: ראה איוב לז, ו.

לא תירא לבית"ה משל"ג . . כי כל ביתה לבוש שנים: משלי לא, כא.

אם יהיה חטאיכם כשני"ם: ישעי' א, יח.

השפע של אותו השכל מן הרב לתלמיד נתצמצם אור השכל הזה ונתעלם בתוך דברי המשל או ריבוי ההסבר, והיינו כמו השלג שהוא קרישת המים באמצע הילוכו, כך נגלד ונקרש עצם אור השכל שבמשפיע באמצע הילוכו אל המקבל בדברי המשל או ההסבר, ואחר שבא אל המקבל ומבין את השכל לאחר העלם המשל הרי נעשה שכל גמור אצלו כמו שהוא אצל המשפיע, וה"ז כמו הפשרת השלג שנעשה מים כבתחלה כך בחי' החכמה הזאת שנגלית אל המקבל שהוא בחי' החכמה שאצל המשפיע רק שנגלד בעצם הילוכה כו', וכמו משלי שלמה וכיוצא שנגנז ונתעלם בה בחי' חכמה עילאה והעומד על סוד החכ' העליונה מתוך העלם המשל ה"ז כמו בחי' הפרשת השלג שחוזר לתחילתו כו'. וכ"ז משל ודמיון למעלה להבין ענין מאמר הנ"ל דחכמה בראש וחכ' בסוף, בחי' חכמה שבראש"ש היינו כמו שהשכל והחכ' היא אצל המשפיע עדיין, ובחי' חכמה בסוף היינו לאחר שנתגלה השכל והחכ' למקבל מתוך העלם המשל וההסבר כנ"ל, והחכמה שבסוף הוא בחי' החכ' שבראש רק שנגלדה באמצע הילוכה מלמעלה למטה כמו משל ירידת השלג ומשל קבלת התלמיד מן הרב כנ"ל וד"ל.

ומעתה יובן בתוס' ביאור ענין לבושיה כתל"ג חיור שהוא הנק' בחי' חשמ"ל העליון כנ"ל, דהנה מבואר למעלה שיש ב' מיני חשמ"ל הא' בחי' חשמ"ל שנעשה מבחי' נוג"ה והוא מלמטה למעלה דהיינו מן המקבל אל המשפיע כדי שיוכל לעלות ולקבל ע"י הלבוש הזה כמ"ש בזהר ור"מ ע"פ ותלבש אסתר מלכות דאתלבשת באוירא דגינתא כו' כדי שעי"ז יש ביכולת המקבל לקבל. וזהו הטעם מצות אהב"ת הגרים כמ"ש וידעתם את נפ"ש הג"ר כנ"ל. וזהו בחי' החשמ"ל שמפסיק בין אצי' לבריאה כנ"ל. ואמנם בחי' החשמ"ל העליון שבין המאציל לנאצלים הוא נמשך מלמעלה למטה מן המשפיע להמקבל דהיינו שהמשפיע מתלבש ומתעלם ע"י כדי שיוכל להגלות אל המקבל, וע"ד שנא' למשה הנני בא אליך בעב הענן כו' וכן ומשה נגש אל הערפל כו' שהוא בחי' לבוש והעלם להעלים עצם אור המשפיע כדי שעי"ז יתקבל השפע אח"כ למקבלים, והיינו ע"ד הנ"ל בענין החכ' בראש"ש והחכמה בסו"ף שצריך להיות באמצע בין בחי' חכמה שבראש לבחי' חכ' שבסוף שאצל המקבלים בחי' צמצום והעלם וכמו העלם המים בשלג כו' כנ"ל. וזהו הנק' לבושי' כתל"ג חיור"ר פי' לבושיה דעתיקא שעי"ז מתקבל אורו בנאצלים והוא כמו תל"ג חיור שהוא כדמיון השלג הלבן שמורה על בחי' תוקף הגבורה שבחסד להעלימו ולכווצו בדרך יריידתו מטעם הנ"ל וד"ל.

כמ"ש בזהר ור"מ ע"פ ותלבש אסתר מלכות: ראה אסתר ה, א. זהר שלח קסט, ב.

הנני בא אליך . . ומשה נגש אל הערפל: ראה יתרו יט, ט (ושם: הנה אנכי, וכ"ה לעיל בח"א ע' קפד). כ, יח. זהר נח סו, א. (סבא) משפטים צט, א ובהרח"ש שם (הובא באור החמה וזהר הרקיע שם). זהר פקודי רכט,

ובכל הנ"ל יובן ג"כ המשך הפסוקים הנותן שלג כצמר כו' משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמוד ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים מגיד דבריו ליעקב כו', כי הנה מבואר למעלה במשל השלג שסיבת התהוותו בא ע"י הקרירות של האויר הקר ביותר. והנה השלג בא בחלקים רבים מפני שריבוי חלקי הגשם בירידתם כאו"א מתקרר בפ"ע ונגלד ע"כ השלג בא בריבוי חלקים ג"כ. והטעם להתחלקות הגשם ידוע לפי שכל השפעה שיורדת בבחי' גבורות יורדת בריבוי חלקים דוקא, וז"ש אתה פורר"ת בעז"ך כו' שכל פירור הוא ע"י הגבורות (כמו שמבואר במ"א שזהו הטעם בני חיי ומזוני דבמזלא תליא כו'). וזהו שנק' גבורות גשמים שיורדין בגבורה ואם לאו היה מבול על הארץ. וא"כ ה"ז בחי' גבורות הממותקים בחסדים כדי שיתקבל במקבלים כו'. והשלג שמתהווה מהם ג"כ בא ע"י בחי' הגבורות דאויר הקר שבצפון, כי תוקף החמימות שבדרום הוא תוקף החסד והתלבשותו ביותר וכמ"ש כחו"ם היו"ם וכמ"ש כי גב"ר עלינו חסד"ו כו' (וכדמיון השפעת מ"ד שבא בחמימות וכיוצא) אבל תוקף הקרירות אע"פ שהקרירות שרשו ביסוד המים שבבחי' החסד ושרש החמימות ביסוד האש שבבחי' גבורות מ"מ תוקף הקרירות והתגברותו שעושה העלם החסד וצמצומו הוא בחי' דין וצמצום החסד וע"כ יורד טיפין טיפין (ולפ"ז לא נק' השלג גבור"ה שבחס"ד שהוא התגברות החסד [שיתפשט ביותר] אלא אדרבה הרי הוא בחי' צמצום והעדר התפשטות ע"י החסדים כנ"ל, אמנם א"א לאמר שהוא דין וצמצום גמור אחר שעצמו ומהותו מי החסדים רק שנגלד ע"י הקרירות, וא"כ צריך לאמר שנק'

א. ובמקדש מלך שם. אגרת הקדש סכ"ט. תורה אור חיי שרה טז, א. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' ס. תורת חיים נח נז, סע"ב. לעיל בח"א ע' קסד.

משליך קרחו כפתים . . דבריו ליעקב: תהלים קמז, יז-יט.

אתה פורר"ת בעז"ך: תהלים עד, יג. סידור שחרית סא, ד. שער הסוכות רנז, ד. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' שצז. ספר המאמרים תקס"ז ע' קלא. ע' רפא. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תרנ.

כמו שמבואר במ"א: ראה מועד קטן כח, א. ביאורי הזהר פקודי נז, א. ספר המאמרים תקס"ט ע' פ. הנסמן בהערה שלפנ"ז. דרך חיים שער התפלה פל"ט.

גבורות גשמים . . מבול: ראה תענית ב, א. בבא בתרא טז, א. סידור שחרית סא, ד. שער הלולב רסד, ב [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' תמה]. ס' הנחות הר"ם ע' נו. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' קיב. ע' שפ. פירוש המלות רפי"ט. אמרי בינה שער הק"ש פנ"א. פנ"ב. הנסמן בהערות שלפנ"ז.

שו"ה שבצפון — כי . . והתלבשותו: כ"ה בהכת"י. ובכת"י זה: (כי . . בכמה כת"י: והתגברותו.

הגבורות . . שבצפון . . שבדרום . . החסד: ראה פרדס שער (כג) ערכי הכינויים בערכם. לקוטי תורה תזריע יט, סע"ג ואילך. תורת חיים בראשית מב, ב.

החמימות . . הקרירות: ראה ג"כ לקמן ע' תקצו.

כחו"ם היו"ם: וירא יח, א.

כי גב"ר עלינו חסד"ו: תהלים קיז, ב.

המים שבבחי' החסד: ראה זהר תרומה קעה, ב. שמיני מא, א. אגרת הקדש ס"ח.

האש שבבחי' גבורות: ראה זהר בהעלותך קנב, ב. פינחס רנה, א. רנז, א. תקוני זהר תי"ב (כז, א). תס"ט (קה, א). פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת אש. אגרת הקדש סי"ב.

חס"ד שבגבור"ה כלומר חסד שכלול בהעלם בתוך מדת הגבורה והוא מי החסדים שמתעלמים ע"י תוקף הקרירות, ובהיפוך פי' גבורה שבחסד היינו בחי' הדין ששרשו מיסוד האש כלול בהעלם בחסד והחסד גובר עליו והוא תוקף החמימות שבדרום או תוקף החמימות שבהשפעת מ"ד וכיוצא שאינו דין וצמצום אלא אדרבה ריבוי ההתפשטות מצד התגברות החסד כו', והיינו דלא כדלעיל שהשלג נק' גבור"ה שבחס"ד כו', ומ"ש על הגשמים שיורדין בגבורה היינו אחר הצמצום ובעצם הן מי חסדים, ולפ"ז גם הגשמים בבחי' חסד שבגבורה ולא גבורה שבחסד, ואפשר לפרש שיורדין בגבורה שיורדין מי החסדים בהתגברות כמו ענין תוקף החמימות שבדרום והיינו מפני שנתצמצמו בעבים תחלה כו' ונק' גבור"ה שבחס"ד ולכך נק' גשם נדבות כו' ונמשלו להשפעת מ"ד בכל מקום כמ"ש בגמרא דמ"ק, וע"כ הגשמים יולידו ויצמיחו, וכן תוקף חמימות השמש שבדרום יוליד ויצמיח וכמ"ש וממגד תבואות שמש, ובדוגמת מ"ד שכל שאינו יורה כחץ בחמימות אינו מוליד כידוע הרי אין חמימות זאת רק בחי' ריבוי כח התפשטות החסד, וכך הד"ם הוא הנפ"ש שמחיה לגופו של אדם ג"כ בבחי' גבורה שבחסד, וכן ענין שולחן בצפו"ן היינו ג"כ כמו הגשמים שהוא בבחי' גבורה שבחסד. וזהו שאמרו ג' אלה דוקא בני חיי ומזוני דלאו בזכות וחסד עצמו תליא אלא במזלא תליא שהוא בחי' הגבורה שבחסד[ים] המזיל טיפין טיפין וסימן לכולם בחי' התחלקות. וא"כ לפ"ז גם השלג והקרח הוא בבחי' גבורה שבחסד אחר שבא בהתחלקות והתוקף של הקרירות שבו אינו ענין צמצום והעדר התפשטות החסדים ממש אלא אדרבה הוא תוקף החסדים שמזה בא סיבת הכיוץ וההעלם. אלא שיש הפרש בין תוקף החמימות לתוקף הקרירות בבחי' הצמצום או ההתפשטות, שמפני תוקף החמימות בא סיבת ריבוי ההתפשטות להוליד ולהצמיח דוקא ומפני תוקף הקרירות בא הפכו ממש להעלים ולצמצם שלא יתפשט והוא מחמת כח ועוז גדול וכמ"ש לפנ"י קרת"ו מי יעמו"ד, כידוע דכח ה[מ]צמצם כחו גדול מכמו כח המתפשט, וכמו שיש בכח החום להתפשט כך גם בכח הקור לכווץ. ואמנם אחרי הצמצום והכיוץ יתפשט בריבוי חלקים דוקא להיותו בא בתגבורת, ולכך אמרו על הגשמים שיורדין בגבורה כנ"ל (ונמצא אע"פ שתוקף החמימות ותוקף הקרירות שניהם בבחי' גבורה שבחסד, מ"מ הפי' דגבורה שבחסד שבחמימות היינו שבא

גשם נדבות: תהלים סח, י.

בגמרא דמ"ק: [דמועד קטן]. ראה מועד קטן ב, א. אמרי בינה שער הק"ש פכ"ג (לא, ב). אור התורה בחוקותי ס"ע קצד. תענית ו, ב. אור התורה עקב ע' תריז. לקמן ע' תר.

וממגד תבואות שמש: ברכה לג, יד. ראה סידור שער המילה קמב, א. תורת חיים בראשית כא, ג. ס' הנחות הר"פ ע' קלה.

שכל שאינו יורה כחץ . . אינו מוליד: ראה חגיגה טו, א.

הד"ם הוא הנפ"ש: ראה יב, כג.

שולחן בצפו"ן: ראה יומא כא, ס"ע. הנסמן בהערות בריש פסקא זו.

בריבוי ההתפשטות, ופי' דגבורה שבחסד שבקרירות היינו להיפך ממש שבא לצמצם הכח וגבורה גדולה, וע"ד שנאמר טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו כו' וכמ"ש במ"א. ובזה יובן מ"ש בס"י שבלול א"ש ממ"ם ומי"ם מא"ש לפי שכלולים זע"ז שהרי לפי הנ"ל מתחלפים בחי' יסוד האש ויסוד המים לפעול ולעשות כאו"א מלאכת ופעולת היפוכו כו', שהרי מטבע האש לכלות ולשרוף וטבע המים לגדל ולהצמיח ונהפוך הוא שהקרירות בצפון שרש יסוד המים מכווץ ומונע השפע והחמימות שבדרום מגדל ומצמיח כו' וד"ל) [וכ"ז לא כתוקף החמימות שבדרום בקו השוה שאינו מגדל כלום ולא כתוקף הקרירות שבצפון שמונע לגמרי אלא במקום הישוב שזה וזה מגדלים אלא זה ע"י התפשטות וזה ע"י צמצום ושניהם באים בהתגברות גדול כו' וד"ל)].

ובכ"ז מובן [המשך] הפסוקים הנותן שלג כצמר כפור כאפר כו' ולמעלה הוא בחי' גבורות דע"י שמחמת רוב כחו מכווץ מי החסדים ונגדלים ולפי ערך התוקף כך יוגלד אם רך כשלג ובחלקי' או קשה ככפור ומתכווץ הרבה יחד ונק' כפו"ר רק שמשבר הכפור לחלקים כאפר או כפיתים, וז"ש הנותן שלג בהתחלקות כצמר להיותו בלתי תוקף כ"כ וכפור שבא ע"י תוקף הכח ביותר יפזר כאפ"ר או משליך קרחו כפיתים, אבל לפני תוקף קרתו המצמצם כ"כ מי יעמוד שהכל בא [ב]בחי' ביטול, עד"מ תלמיד לפני רבו שמכווץ כל שכלו לקבל עד שמתבטל במציאות או עד"מ הנטרד בכח המשכיל בעיון עמוק שמתבטל ומתכווץ מאד בעצמות כחו עד שלא ישיב לשואלו עד שבא לידי העדר תנועה לגמרי כו'. ואמנם אח"כ ישלח דבר"ו וימס"ם פי' ישלח בחי' אור החסד כמו עד"מ תוקף החמימות שבדרום שמפשיר ועושה בחי' ריבוי התפשטות כנ"ל, והיינו בחי' חסד דע"י, ואז ישב רוחו שכלול מגבורות וחסדים ויזל"ו מי"ם להרבות השפע בריבוי חלקים דוקא והן הגשמים שיורדים בגבורה כנ"ל ובהתחלקות טיפין טיפין ומטעם הנ"ל, ואחר שנימס יהיה למים ה"ז בחי' חכמה בסוף שמתחלה היתה בחי' חכמה בראש אצל המשפיע כנ"ל. וכ"ז קאי על בחי' שפע אור חכ' שבתורה שנק' אור או מים להגי"ד דברי"ו ליעק"ב כו' שנק' חכמה בסוף כידוע, ואמנם מתחלה היתה כלולה בעצמות המאציל וביריד‌תה למטה נק' שלג וכפור מצד תוקף כח המצמצם כנ"ל ואח"כ ישל"ח דבר"ו ורוח"ו וימס"ם ויזל"ו מים דאורייתא טיפי"ן טיפי"ן תילי תילין של הלכות להגי"ד דברי"ו ליעקב כו' וד"ל.

טוב ארך אפים מגיבור: ראה משלי טז, לב. לקוטי תורה במדבר יד, ב. פירוש המלות מקנ"ח (צט, ד). שערי אורה שער חנוכה מט, א.

מ"ש בס"י שבלול א"ש ממ"ם: ראה לעיל בח"א ע' כו ובהנסמן שם.

שו"ה אלא — גדול: ניתוסף ע"פ בוך 1002.

תילי תילין של הלכות: נסמן לקמן ע' תקב הערה ד"ה קוצותיו.

והנה ע"ד כל הנ"ל יתפרש ג"כ מ"ש לבושיה כתל"ג חיור על בחי' י"ג ת"ד הגם שהן בחי' שערות, כי הנה עד"מ השערות הגשמיות הרי הן חלולין ויש לכל שערה גומא ונקב בשרש יניקתה מן המוחין שבראש, והרי תחלת ההמשכה בגומא הוא מהות מוח החכמה, רק בעברה דרך צמצום חלל הצר שבאורך השערה מתצמצם השפע מוחין ומתכווץ ומתעלם מאד, ובסוף השערה יוצא האור לחוץ (וראיה לדבר מן הזיעה שיוצא ג"כ דרך נקבי העור שנק' גומות של השערו' ועוברין בחלל השערה ונסחט ממנה ויוצא לחוץ כו' וכמ"ש במ"א). וא"כ ה"ז ממש כמו ענין התהוות השלג שתחלתו מים וסופו מים רק בירידתו מלמעלה נתכווץ באמצע הילוכו שהוא השלג כנ"ל, וכמשל העברך ויריעת אור השכל דרך המשל כנ"ל באריכות. וכך בחי' השערות שמצמצ[מ]ין הילוך אור המוחין נמשלו לשלג או להעלם המשלים כנ"ל. וככה יובן למעלה בבחי' שערות די"ג ת"ד כמו ע"ד דוגמא בחי' מזל ונוצר חסד שהוא מזל השמיני ששרש יניקתו בבחי' גומא שבראש וגלגלתא דא"א כידוע שבחי' מותרי מו"ס דא"א בוקעין ויוצאין בגומות הללו ונמשכין דרך השערות די"ג ת"ד וא"כ במזל ונוצ"ר מאיר אור המו"ס דא"א ממש (והיינו בגומא של מזל ונוצר שנק' יו"ד בראש"ש והשערה עצמה הוא בחי' וי"ו כידוע), ובגוף השערה דמזל"ו ונוצר מתצמצם ומתעלם אור המוחין דח"ס וחוזר ומאיר בסופה, והוא ענין מ"ש בע"ח דאור אבא יונק ממזל הח' כו'. וא"כ בחי' הארת ח"ס שמאיר במזל ונוצר נק' חכמ"ה בראש, ובחי' אור אבא דאצי' שמקבל מסוף המזל נק' חכמ"ה בסוף, ובאמצע ההילוך מתעלם ומתכווץ במזל ונוצר עצמו כדמיון השלג כנ"ל וד"ל.

ולפ"ז יתפרש כל י"ג ת"ד ע"ד הנ"ל בענין לובשי' כתל"ג חיוו"ר ומה שנמשל לשלג חיור דוקא היינו מפני שבחי' שערות דדיקנא דא"א הן לבינו"ת כידוע (וזהו ענין המאמר בשעת מ"ת נדמה להם כזק"ן כי הזקן שרשו בבחי' ח"ס דדעתיה סתים ונק' זק"ן זה [ש]קנ"ה חכמ"ה משרש יניקתה במו"ס כו', וז"ש ונג"ד זקיני"ן כבו"ד שהן ל"ב נתיבות חכמה שיוצאין מח"ס כו' וכמ"ש במ"א). והטעם שהם לבינו"ת הוא לפי ששרשם הוא מקור החסדים דע"י שמאירין בגולגלתא שנק' חיורתא דע"י והוא מ"ש ושער רישיה כעמר נק"י, אך מפני בחי' גבורה דע"י שמלובש במו"ס דא"א בוקעין משם מותרי המוחין בתגבורת כו' ע"כ השערות באים בהתחלקות וריבוי וכאו"א מובדל

בגומא . . יו"ד בראש"ש והשערה . . וי"ו: ראה תורה אור ויצא כב, סע"א.

דאור אבא יונק ממזל הח': נסמן לעיל ע' תנח.

שערות דדיקנא דא"א הן לבינו"ת: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלב, א ובקול ברמה שם. שער מאמרי רז"ל [להרח"ו] אבות פ"ה, מכ"א [תל-אביב תשכ"א עז, סע"ב ואילך].

בשעת מ"ת נדמה להם כוק"ן: ראה מכילתא בשלח טו, ג. רש"י יתרו כ, ב.

זקן זה (ש)קנ"ה חכמ"ה: תורת כהנים קדושים יט, לב. קדושין לב, ב.

ונג"ד זקיני"ן כבו"ד: ישעי' כד, כג. וראה ג"כ לקמן ע' תקט. ע' תקכד. ס' מאמרי אדה"ז-נביאים ע' פב [נדפס ג"כ בס' מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' קמב].

בפ"ע (וכמארז"ל ע"פ בשערה כו' בין שערה לשערה לא נתחלף כו' דהיינו בין גומא לגומא כו' וכן בין טיפה לטיפה לא נתחלף כו' לפי ששרש הגשמים בבחי' גבורה שבחסד שבא בהתחלקות מטעם הנ"ל. וכמ"כ בחי' המשכת י"ג ת"ד אעפ"י שנק' רחמים רבים, מ"מ שרש המשכתם המה יורדין בגבורה ע"כ מתחלקים, לפי ששרשם ג"כ בבחי' גבורה שבחסד וכמ"ש כי גבר עלינו חסדו וכנ"ל וד"ל), אבל שרש כללות ההמשכה עצמה היא באה ממקור החסד והרחמים שיורדין מגבוה לנמוך רק שמתחלקים ומתצמצמין כדי שיוכל המקבל לקבל, וע"כ נמשלו י"ג מדה"ר לשלג לבן. וז"ש לבושי' כתל"ג חיוור"ר פי' לבושי' הן בחי' הי"ג מזלות דא"א עצמם שנק' לבוש והעלם לגבי בחי' הגילוי שמתגלה אח"כ כנ"ל בענין חכמ"ה ברא"ש וחכמ"ה בסוף כו' וד"ל.

ומעתה יש להבין שרש ענין ושער רישי' כעמר נקי כו', דהנה כל הנ"ל בענין לבושי' כתלג חיור קאי הכל על שם החכמה שבתורה שנק' חכמ"ה ברא"ש כנ"ל והוא נמשל בירידתה למטה כמו ירידת השלג וכנ"ל בפי' הנותן שלג כצמר כו' ישב רוחו יזלו מים כו' מגיד דבריו ליעקב כו' (וגם לפי פי' האחרון דקאי על בחי' י"ג מדה"ר [הרי גם שורש י"ג מדה"ר] אינו אלא מבחי' מו"ס דא"א כנ"ל). אבל שרש בחי' שער רישי' כו' היינו שרש המצות ששרשן גבוה משרש החכמ"ה שבתורה, וכידוע בע"ח דשרש תרי"ג מצות בתרי"ג ארחין דגלגלתא דא"א ששם מאיר בחי' י"ג חיורתא דע"י והוא בחי' הלבנונית שבין השערות כו', וז"ש ושער רישי' כעמר נקי (פי' כצמר הנק"י וכמ"ש שעל"ו מן הרחצ"ה שנבררו כצמר נקי בן יומו כו' והיינו בחי' בירורי ההלכות שנק' ליבון הלכתא כמ"ש שיניך כעדר כו' וכמ"ש במ"א ע"פ ולבן שיניים כו').

וביאור הדברים הנה יש להקדים מ"ש קווצותיו תלתלים כו' תילי תילים של הלכות כו', ופי' קווצותיו היינו בשער הראש שעושים תלתלים כו' (וכמא' רז"ל ע"פ סלסלה ותרוממך כו' לא הוי ידעי רבנן מאי סלסלה עד דשמעי' דקאמרי לדמהפך במזי' עד מתי אתה מסלסל בשערך כו' משמע שזהו ג"כ במזי' דרישי'), ולכאורה אין זה מובן דהלא מבואר למעלה דכל

וכמארז"ל ע"פ בשערה: ראה איוב ט, יז. בבא בתרא טז, א.

תרי"ג מצות בתרי"ג ארחין דגלגלתא דא"א: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלו, א.

י"ג חיורתא: ראה שם קכח, ב.

שעל"ו מן הרחצ"ה . . שיניך כעדר: שיר השירים ו, ו.

ע"פ ולבן שיניים: ראה ויחי מט, יב. לעיל בח"א ע' קז. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' קעח. ד"ה (ביאור) אוסרי לגפן תקס"ד בתורת חיים ויחי צח, ג [וראה אור התורה ויחי כרך ו תתשלו, א]. ד"ה חכלילי עינים תקפ"ו בתורת חיים שם קא, ב ואילך. מאמרי אדה"א בראשית ע' תקעד.

קווצותיו תלתלים כו' תילי תילים של הלכות: שיר השירים ה, יא. ערובין כא, ב.

ע"פ סלסלה ותרוממך: ראה משלי ד, ח. מגילה יח, א.

המשכות בחי' חכמ"ה שבתורה הוא מבחי' מו"ס דא"א וז"ש הנותן שלג כו' עד ישב רוחו יזלו מים כו' כנ"ל ואיך אמר בפי' תלתלים תילי תילין של הלכות כשער הראש שהוא בגלגלתא דא"א שלמעלה מח"ס כידוע. אך הענין [הוא] דכל ענין בחי' הילוך אור ושפע יש בו ב' מדרגות, הא' בחי' ירידתו למטה אל המקבל שמתלבש בשכל וטעם והב' בחי' עלייתו בעצמות המשפיע כמו תמצית המכוון של שפע שכל שנתעלה בעצם כח המשכיל של המשפיע וה[ח]יצונית נמשך ונשפע אל המקבל כידוע. וכך יובן בחילוק ב' מיני שערות דגולגלתא ודמו"ס, דבחי' שערות דמו"ס הוא בחי' המשכת הטעם ושכל לרצון הנק' חכמ"ה ברא"ש כנ"ל (ונק' טעם כמוס לרצון כמ"ש במ"א) ואור ושפע זאת ג"כ מתצמצמת דרך בחי' השערות כנ"ל, אבל בחי' שער רישי' הנה בחי' הגולגלתא עצמה למעלה מבחי' המוחין שבתוכה ונק' קרקפתא דחפיא על מוחא כו' והיינו בחי' כתר עליון שהוא עצם הרצון שלמעלה מן הטעם (גם מטעם כמוס דמו"ס) ומבחי' הגלגלתא צומחין השערות הרי זה כמו צמיחות שערות דמו"ס דהיינו ענין צמצום והעלם הרצון לבא דרך בחי' שערות כמו שנמשך בצמצום והעלם דשערות די"ג ת"ד כנ"ל. וטעם צמצום והעלם הרצון הוא ג"כ כמו טעם צמצום שערות דח"ס כנ"ל שהוא בסוף אור החכמה שבראש כו', עד"מ שפע שכל של הרב שמתצמצם בדרך הילוכו וחוזר ומתגלה אצל המקבל כמו השלג שתחלתו מים כו' כנ"ל באורך, כך בבחי' שערות דראש נתעלם עצם אור הרצון הקדום שנק' מחשבה [ה]קדומה דא"ק ובא ונגלה בא"א רק בבחי' שערות, לפי שא"א שיתגלה עצם אור הרצון כמו שהוא למעלה בבחי' א"ק כו', ע"ד הנ"ל בענין חכמ"ה ברא"ש וחכמה בסוף כו'. וכנראה לעין בחי' העלם רצון העליון שבא ונגלה למטה בכל מצוה ומצוה שא"א להשיג כלל טעם ושכל לרצון כזה להיותו גם בשרשו בבחי' רצון נעלם הנק' שער רישי' כו', כמו מצות עבודת הכה"ג ביוה"כ לפני ולפנים בהיכל ק"ק להזות מדם הפר ומדם השעיר הגשמים באצבע אחת למעלה ושבע למטה ומונה אחת ואחת כו' שזהו כל עיקר עבודה דכ"ג ביוה"כ והיה צריך ה' טבילות ועשרה קידושין כו' וקודם יוה"כ היו מפרישין אותו שבעה ימים כו' כידוע, וכל הרעש וההכנה הזאת אינו אלא שיזה מדם הפר ודם השעיר אחת למעלה כו', אשר כל זה לא יושג בשכל וטעם כלל וכלל רק הוא רצון נעלם מאד שא"א לבא לידי גילוי גם לפני האצי' רק בבחי' שערות דהיינו מה שיהיה גילוי אא"ס דוקא ע"י הזאת דם הפר בק"ק כו' וכיוצא ה"ז בא ונמשך רק בבחי' שערות, וז"ש ושער רישי' כעמר נק"י. וכיוצא בזה בכל דינין והלכות של כל מצוה בפרטי פרטיה הוא בבחי' שער רישא דע"י כו' (וז"ש סלסל"ה ותרוממ"ך

ונק' טעם כמוס לרצון: ראה סידור דרושים לחתונה קל, ד. לקוטי תורה שלח מט, ג. [ס' הנחות הר"פ ע' ג. נדפס ב]לקוטי תורה שיר השירים מח, א. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים בתחלתו.

שו"ה כנ"ל — בסוף: בכמה כת"י: כיוון.

סלסל"ה . . בירור כל דין: ראה לעיל בח"א ע' קו. ושנ"ג.

בשערות דראש דוקא כנ"ל שהוא בירור כל דין ודין בפ"ע שזהו כמו המבדיל כל שערה ושער בפ"ע בשער [ר]ישי' דע"י, כי הנה ההלכה והדין הוא רק פסק הדבר שהוא דוגמת הרצון שאחר הטעם, וכמו שאדם מעיין הרבה ימים בטעם ושכל הדבר ואח"כ יאמר רק פסקו של דברים כך ולא כך בלא טעם כלל, כך בחי' ההלכות הוא שפוסק כך כשר וכך פסול בלא טעם, כידוע שהתלמוד הוא טעם ההלכות אבל ההלכות עיקרן רק פסקי דברים בלא טעם כלל, והיינו למעלה בחי' עצם הרצון שלמעלה מן הטעם דח"ס, וכאשר מתחלקים לכמה חלוקי רצונות כך ולא כך שהם פרטי הדינים וההלכות נק' שער רישי', וההבדלה בעיון בין דין לדין נק' סלסול בשערות, וז"ש סלסל"ה ותרוממ"ך כו', ולכך נק' בשם הלכות כמ"ש הליכות אל"י כו' והוא בחי' ההילוך וההמשכה בהתחלקות פרטים מעצמות הרצון כו' וד"ל). וז"ש קצוותיו תלתלים כו' תילי תלים של הלכות בשער הראש דוקא (אך מ"ש תלתלים שחורות כעורב היינו בבחי' ז"א דוקא אבל בשער רישי' דע"י הן לבינו"ת כעמר נק"י כו' וד"ל). ובזה יובן הטעם למי שתורתו אומנתו שפטור מן הק"ש כרשב"י וחביריו לפי שהמה כל עיקר עסקם בבחי' המשכות עצמיות הרצון להתחלק לחלקים מובדלים לאמר כך ירצה וכך לא ירצה שהוא ענין סלסול בשערות כנ"ל, שהוא למעלה גם מבחי' יחו"ע דק"ש באמרו ה' אלקינ"ו ה' אחד שהוא רק בחי' יחוד או"א שנק' ה' אלקינו כידוע באחדות הפשוטה דע"ס הגנוזות במאציל כו', אבל בחי' שער רישי' דע"י שרשם מבחי' עצמיות אור א"ס ששורה בעצמיות הרצון הקדום כנ"ל (וז"ש סלסל"ה ותרוממ"ך בעצמות אור א"ס שמאיר בבחי' מקיף על בחי' שערות דגלגלתא כו' וד"ל).

ובזה יובן ג"כ הטעם שהמצות נק' מצות המל"ך ונק' בשם לבוש כמ"ש ה' מלך גאות לב"ש כו' כידוע והתו' נק' בשם מזון וכמ"ש ותורתך בתוך מעי כו' כידוע. דהנה כתיב שמש ומגן הוי' אלקים פי' שם אלקים הוא כמו

הליכות אל"י: תהלים סח, כה.

שו"ה קצוותיו: ובריש פסקא זו: קווצותיו. ראה אור התורה שיר השירים כרך ג ע' תתלג ובהערה שם.

שתורתו אומנתו שפטור מן הק"ש כרשב"י וחביריו: ראה ירושלמי שבת פ"א, ה"ב. בלקוטי תורה כאן כח, א: והי' פטור מתפלה. ראה שבת יא, א.

ה' אלקינ"ו . . יחוד או"א: ראה ואתחנן ו, ד. תקוני זהר תי"ח (לד, ר"ע"ב). פרי עץ חיים שער (ז) הק"ש פי"א.

באחדות הפשוטה דע"ס הגנוזות במאציל: ראה אמרי בינה שער הק"ש פ"ט.

שהמצות נק' מצות המל"ך: ראה אסתר ג, ג. תוספתא נגעים פ"ג, ז. בבא בתרא קנט, א: גזירת המלך.

ה' מלך גאות לב"ש: תהלים צג, א.

ותורתך בתוך מעי: ראה תהלים מ, ט. תניא פ"ה.

שמש ומגן הוי' אלקים: תהלים פד, יב. שער היחוד והאמונה פ"ד. סידור שער בהמ"ז קיג, סע"ב. ספר המאמרים תקס"ד ע' סה. תורת חיים בראשית מג, ב. חיי שרה קכח, ב ואילך. ויצא כו, ג. אור התורה תהלים שם.

מג"ן ונרת"ק לשם הוי' להעלים ולהסתיר לאור שם הויה. והענין הוא כי לכאורה לא יתכן לאמר למעלה בחי' מלוכה מאחר שאין לך דבר חוץ ממנו כמ"ש כי ממך הכל כידוע ואיך שייך לאמר בחי' מלוכה ע"ע כביכול. אלא הענין ידוע שצמצם א"ע כבי' כדי שיוכל להיות דבר חוץ ממנו בבחי' יש ונפרד כו'. ובחי' צמצום הזה נק' שם אלקים המעלים ומסתיר לשם הויה שהוא בחי' עצם האור האלקי ונק' ג"כ בשם לבוש המלביש ומסתיר, והוא מ"ש ה' מלך גאות לבש כו' פי' כדי שיהא נק' מלך גיאות לבש א"ע בבחי' צמצום והסתר כו'. וע"כ נק' המלכות בשם לבוש מלכות וכמ"ש ותלבש אסתר מלכות כו' וכמבואר במ"א באריכות. וכך יובן בשרש ענין המצות שנק' מצות המלך כנ"ל דהיינו שיהיה בחי' ביטול היש לאין מפני שאמר ונעשה רצונו בקבלת עול מ"ש בלבד כידוע וא"כ צ[ריך] להיות בחי' יש ושיהי' היש בטל לאין וה"ז בהכרח שהוא בבחי' המל', ולכך נק' מצות המלך [כו'] כמו מלך שגוזר ומצוה והמקבל הציווי מתבטל לקיים ציווי המלך כו'. והנה בחי' ביטול היש שנק' מצות המלך אעפ"י שהוא מדרגה היותר תחתונה, אמנם שרשו הוא בבחי' האי"ן האמתי שהוא בחי' הכת"ר שלמעלה מן הטעם והשכל לגמרי כנ"ל, כי בחי' ביטול היש ג"כ למעלה מן הטעם ועולה לבחי' ביטול האמ[י]תי שלמעלה מן הטעם והוא עצם הרצון שבגלגולתא כו' כנ"ל (וז"ש בדוד דוקא שהקי"ם עו"ל הקים עול קבלת מ"ש בשרשו בכת"ר כמאמר כת"ר מל' דאיהו כת"ר עליון כו'). וזהו שאמר ה' מלך גאות לבש שלבוש מלכות שרשו הוא בגיאות דכת"ר עליון כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא וסוף מעשה עלה במחשבה תחלה כידוע. והיא הנותנת [ד]משום דשרש המצות הוא בגלגלתא שלמעלה מבחי' מו"ס ע"כ בירידתן למטה מתלבשים במדרגה היותר תחתונה והוא בחי' לבוש מלכות שהוא שם אלקים המסתיר כנ"ל. ואעפ"י שהוא בחי' חיצוניות מ"מ שרשו בבחי' מקיף דכת"ר כו'. אבל בחי' המשכת חכמה שבתורה ששרשה מבחי' מו"ס דא"א בלבד לא תוכל לירד כ"כ בבחי' לבוש חיצוני אלא נעשית [בחי'] אור פנימי בבחי' המל', והוא הנק' מזון וכמ"ש דוד ותורתך בתוך מע"י כו' וד"ל (ושרש ההפרש הזה הוא עפ"י הנ"ל בב' מיני שערות דשרש המצות בשער רישי' כו' ושרש התורה בשערות דמו"ס, וכל הגבוה יותר יותר בא למטה בבחי' לבושי' נמוכים כידוע משכל עמוק ביותר שצריך משל גס יותר כו').

למעלה בחי' מלוכה: ראה שער היחוד והאמונה פ"ז. תורה אור תצוה פה, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שפג. סה"מ תקס"ב ח"א ע' רח. סה"מ תקס"ז ס"ע קצז. שערי אורה שער הפורים נו, א.

כי ממך הכל: דברי הימים א כט, יד.

ותלבש אסתר מלכות: אסתר ה, א.

בדוד דוקא שהקי"ם עו"ל: שמואל ב כג, א. וראה לקמן ע' תתכח.

כת"ר מל' דאיהו כת"ר עליון: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

נעוץ תחלתן בסופן: ראה ספר יצירה פ"א, מ"ז. לקמן ע' תרג.

וסוף מעשה עלה במחשבה תחלה: ע"ד פיוט לכה דודי.

וכל הגבוה יותר יותר בא למטה: ראה לעיל ע' תפו. ושע"ז.

ובכ"ז יובן ג"כ ענין א' והוא מה שאנו מוצאין הפרש גדול בין תורה למצות שהמצות תלויות בזמן ונעשי' גשמיות ובמקום, כמו עבודת כה"ג ביוה"כ דוקא ובהיכל ק"ק דוקא ובהזאה גשמית וכיוצא, אבל למצות ת"ת כמו ללמוד כל מסכת יומא בסדר עבודת כ"ג ביוה"כ אעפ"י שלומד בזמן אחר שלא ביו"כ דלא זמן הקרבה הוא ולא במקום [ק"ק] ואינו כה"ג כו' אעפ"כ מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב בזמנו ובמועדו כמארז"ל בפי' זאת תורת העולה כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה כו' וכן פי' ונשלמה פרי"ם שפתינ"ו כידוע אעפ"י שאינם בזמן ולא בבהמ"ק ואינו כהן כו'. אך הענין הוא מטעם הנ"ל ששרש המצות אעפ"י שגבוהים יותר משרש התורה אך היא הנותנת שירדו למטה ממש דהיינו בבחי' ביטול הי"ש שנק' מצו"ת המל"ך כנ"ל ע"כ צ"ל עשיה גשמי' הגוף העושה שהוא ביטול היש ממש ובזמן הראוי ובמקום הראוי כדי שיהא שורה בחי' מלכות על יש נפרד כו' ע"י שעושין ומקיימין מצות המלך כו', משא"כ שרש התורה הגם שהוא בבחי' חכ' עילאה בלבד שלמטה מבחי' הכת"ר אבל מטעם זה לא ירדה למטה כ"כ אלא היא מתלבשת בבחי' ביטול האמיתי (ולא בבחי' ביטול הי"ש בלבד כמצות) שהוא בחי' אי"ן ממש והיינו בחי' מ"ה דחכמה שזהו שרש עסק התורה כמ"ש במ"א באריכו' (ולא דמי למי שתורתו אומנתו דפטר מק"ש כנ"ל שזהו למעלה יותר והוא בחי' עב"ד שלמעלה מבחי' ב"ן כמו משה עבד"י כו'). וזהו אם כבנים אם כעבדי' ששרש המצות בבחי' עב"ד בבחי' ביטול הי"ש בלבד כנ"ל, ושרש עסק התורה בבחי' ביטול האמיתי בבחי' ב"ן כו', ע"כ כל העוסק בתור' עולה כאלו הקריב [עולה] כו' אע"פ שאינו בזמן ובמקום הראוי כו' וד"ל.

ומעתה יש להבין שרש ענין כי ביום הזה יכפר עליכם כו'. דהנה ידוע דאת זה לעו"ז עשה האלקים כו' דכמו שיש בסט' דקדושה אורות וכלים מקיפים ופנימים פנימית וחיצונית כו' כך יש בסט' דקליפה אורות וכלים מקיפים ופנימים פנימית וחיצוני' כו'. ותחלה יש להקדים שרש מהות סט' דקליפה שנק' לעומת ומנגד לקדושה שהוא רק בחי' הישות להגדיל א"ע ולהחשיב א"ע בכל דבר מעלה וגדולה להיות יש ודבר גדול ולהתפשט בהתפשטות יתירה כו' כידוע, כמו ענין גסות הרוח שהוא כעובד ע"ז ממש כי ע"ז הוא בחי' היש וגסות הרוח [הוא ג"כ ש]עושה א"ע ליש ולע"ז כו'. וזהו כללות ענין סט' דקליפה כידוע, אך מתחלק לב' מדרגות מקיפי'

זאת תורת העולה כל העוסק . . עולה: ראה צו ז, לז. מנחות בסופה. וראה ספר המאמרים תרנ"ה ע' לד.

ונשלמה פרי"ם שפתינ"ו: הושע יד, ג. וראה שמות רבא פל"ח, ד. תנא דבי אליהו זוטא ספ"ט.

משה עבד"י: יהושע א, ב.

אם כבנים אם כעבדי': פיוט היום הרת (מוסף לר"ה).

שו"ה ובמקום — וד"ל: ע"כ נמצא בבוך 797. 1002.

דהנה ידוע: ראה ביאורי הזהר פקודי נט, ב.

גסות הרוח שהוא כעובד ע"ז: ראה דרך ארץ רבא פי"א. סוטה ד, ב.

ופנימי', והוא כמו מש[א] הקנאה והתאווה והכבוד מוציאין את האדם מן העול"ם, ופי' שמוציאי"ן היינו שיוצא מן עולם הקדושה שהוא עולם היחוד לעולם הקליפות שהוא עולם הפירוד ונק' רה"ר כו', והיינו ע"י ג' דברים הללו דוקא הקנאה כו'. והנה התאוה הוא כמו הזולל והסובא למלאות כרסו בבשר ויין ולהתאות כל תאווה ועונג בתענוגי עוה"ז שגופו נהנה מהם דוקא עד שמגשם גופו מאד כמ"ש וישמ"ן ישורון ויבע"ט שמנ"ת עבי"ת כו', והוא הנק' בחי' או"פ דקליפה שנכנס בג' כלים דנר"נ מוחא לבא וכבדא דנפש הבהמיות כו'. אבל בחי' מקיפי' דחיה יחידה דקליפה הוא הגדולה והכבוד דוקא (וכן תאות הממון והעושר כי העושר והכבוד שרשם א' רק שהעושר מרחיב לבו ודעתו של האדם בפנימיותו כמ"ש ועשיר יענ"ה עזו"ת והכבוד הוא בחי' התפשטות ההרחבה בחיצוניות, ולהיותו דוקא בחיצוניות גדול כח הכבוד מכח העושר שהרי המלך יבזבז כל אוצרותיו להשיג מעט כבוד וגדולה (ויש בנ"א שטבעם להיפך שיבזה א"ע ויניח כל הכבוד לגבי מעט ממון ומכ"ש שלא יפזר ממון בשביל כבוד כו', אבל שניהם [ב]בחי' מקיף שאינן הנאת הגוף בגשמיות כשאר התאות הבהמיות אלא הן עונג רוחני שלמעלה מבחי' כלי הגוף והוא בבחי' מקיף דחי' יחידה כו', וגם התענוג שבשכל הרי השכל מתפעל ואינו בבחי' מקיף על השכל וכן שאר תענוגי עוה"ז שמתלבשים במוחא ולבא כו', אבל מבחי' התענוג שבממון אין המוח והלב מקבל חיות בבחי' או"פ אלא בבחי' או"מ, ומכש"כ הכבוד הגם שמנשא את לבו ודעתו מאד בהתפעלות מורגשת מאד כנראה בחוש מ"מ לא שיתפעל מן הכבוד והממון בהשגת טעם ודעת אלא למעלה מן הטעם, וע"כ בהכרח שאין המוח והלב מקבלים חיות מן הכבוד והממון רק מרחוק בבחי' או"מ בלבד, ואעפ"כ ההתפעלות של המוח והלב מורגשת מאד יותר מהתפעלות תענוגי גשמי שהגוף מרגיש באכילה ושתיה כו' וכה"ג כידוע. אך אינו דומה תאות הממון לתאות הכבוד שהרי עיקר תאות הכבוד [הוא] להיות בחי' יש ודבר מה בהתפשטות כידוע ותאות הממון אינו להיות יש ודבר כלל, וע"כ נכלל תאות הממון ג"כ בכלל תאות שאר תאוה כי באומרו והתאוה כולל כל עניני תאוה וחימוד משא"כ הכבוד שלא נק' תאוה הגם שמתאוה לכבוד כמו שמתאוה לממון מ"מ לא נק' הכבוד בשם תאוה להיותו רוחני יותר, והוא ההפרש בין בחי' חי' לבחי' יחידה כו'). וז"ש בג' דברים הללו הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העול"ם (כי עולם כולל ג' מדרגות מקיף ופנימי וכלי, והן ג' אלה הקנאה בעצמות כמ"ש ורקב עצמות קנאה וכתיב קנאה חמת כו' והוא בחי' כלי למקיף, והתאוה הוא בחי' או"פ כנ"ל, והכבוד

הקנאה והתאוה והכבוד: **אבות פ"ד, מכ"א.**
וישמ"ן ישורון ויבע"ט: **האזינו לב, טו.**
ועשיר יענ"ה עזו"ת: **משלי יח, כג.**
שו"ה וגדולה — (ויש: **בבוך 969: ויש.**
ורקב עצמות קנאה: **משלי יד, ל.**
קנאה חמת: **משלי ו, לד.**

בחי' מקיף ממש המתלבש בבגדים ותכשיטים ודירה נאה כי כל מקיף שורה בלבושים והיכלות, וע"כ ג' אלה דקליפה מוציאין [את ה]אדם [מן ה]עולם דקדושה לגמרי, ולא ע"י שלשתן יחד אלא אפי' באחד מהן ואו או קתני שהרי אמרו על ירבעם דגסות הרוח טורדתו כו' וכמ"ש בעשרת השבטים חמרא דפרוגיתא כו' וכמ"ש וישמ"ן ישורו"ן ויבע"ט שהוא התאוה כו').

ובכ"ז יובן טעם המצוה דמפני שיבה תקום, כי הנה כתיב כבו"ד חכמי"ם ינחל"ו פי' חכמי"ם דוקא ינחלו את הכבוד ולא אחרים שאינם חכמים, ולכאורה אין לזה הבנה ע"ד הפשוט למה דוקא חכמים ראוים לכבוד ולא אנשים אחרים כמו אנשי חסד ואנשי אמת או מעלות אחרות זולת מעלת החכמ"ה כו'. אך הנה הענין הוא משום דשרש בחי' הכבוד הוא רק בחי' התפשטות בבחי' יש ודבר דוקא, שהוא כמו התפשטות של הגדולה והכבוד שעושין למלך ושר גדול לצא[ת] לקראתו רק לעשותו יש ודבר גדול בהתפשטות גדולה וכן כשהשר וחשוב מראה את יקר תפארת גדולתו ברוב כספו וזהבו ועבדי' ומלבושי' ודירותיו הכל הוא כדי שיכבדוהו וינשאוהו לעשותו יש וגדול לפי ערך התפשטות שלו בהוצאות בנינים ועבדים וכסף וזהב כו' כן ירבה כבודו, וגם השפל בערך כעני וכה"ג יש בו מעט מן בחי' התפשטות הכבוד להיות קצת יש ודבר ורוצה להיות מכובד בעיני הבריות, וראיה לזה מן המנגד שלא יוכל לסבול העדר הכבוד ובעת שמחת לבו משתוקק שיכבדוהו כו', ולפי ערך גדולת האיש כן ערך התפשטות כבודו להיות יש ודבר הקטן לפי קטנו והגדול לפי גדלו, ואפי' תינוק [קטן] בן שנה יש בו מבחי' התפשטות הכבוד רק שהוא בהעלם ובבחי' הקטנות (כי בחי' הכבוד מובדל מתאות הבהמית ואינו מתיחס רק לבחי' אדם דוקא וכמ"ש במ"א שהאדם בטבעו ובתולדתו יש בו בחי' התפשטות וכמ"ש ורדו בדגת הים כו' משא"כ בבהמה וכל חי זולת האדם). וא"כ הרי שרש הכבוד אינו אלא בחי' יש בלבד. והנה מבואר למעלה דכל עיקר [ענין] סט' דקליפה אינו אלא בחי' יש להגדיל א"ע בכל דבר מעלה כו', וע"כ אמר כבוד חכמים ינחלו ולא זולתם כי בחי' החכמה שנק' כ"ח מ"ה הוא ההיפך והמנגד לבחי' התפשטות היש כי החכ' הוא בחי' ביטול דשם מ"ה וכמ"ש משה ונחנו מ"ה

שהרי אמרו על ירבעם: ראה סנהדרין קא, ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשמו. אור התורה דרושים לפסח כרך ג ע' תשעה. וראה גם לקמן ע' תשה.

וכמ"ש בעשרת השבטים חמרא דפרוגיתא: שבת קמז, ב.

דמפני שיבה תקום: קדושים יט, לב.

כבו"ד חכמי"ם ינחל"ו: משלי ג, לה. וראה הנסמן לעיל ע' תקא הערה ד"ה ונגד.

ורדו בדגת הים: ראה בראשית א, כח. לקוטי תורה אמור לז, ג. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רנה. ס' הנחות הר"ם ע' צח.

החכמה שנק' כ"ח מ"ה: נסמן לעיל ע' תנט.

ונחנו מה: בשלח טז, ז. ח.

כו' כידוע, וכל מה שיש באדם ביטול דחכמה יותר יותר יוכל לקבל בעצמו התפשטות הכבוד ולא יהיה יש ודבר כלל וכלל כי בחי' הביטול דאין דחכמ' הגובר על בחי' היש דכבוד ואין הכבוד עושה אותו י"ש כלל ואם התפשטות הכבוד [הוא] יותר מבחי' ביטול דחכמה אזי יתפס לבחי' י"ש (כמו תלמידו של רבי שהעלוהו לבימה גדולה כו'), אבל משה אמר ונחנו מ"ה גם שהיה מלך על כל ישראל (ומה"ט מלכות בית דוד כתר מלכות הולמתו ולא זולתם לפי שהן מבחי' ביטול כמ"ש בדו"ד טוב רא"י ו[ע]"כ אמר ונקלותי עוד מזאת והיתי שפל בעיני כו' הגם שהיה מלך ויוצא בראש כל ישראל כו') לפי שבחי' החכמה דמשה היה ביכולת להכיל כל בחי' ההתפשטות היותר גדולה כו'. וז"ש כבו"ד חכמי"ם ינחל"ו ולא זולתם גם שיש בהן מעלות אחרות כמו החסד והאמת אבל מנגדים להי"ש דכבוד ויעש[ה] הכבוד אותם י"ש כי"ש דקליפה כו'. ומ"ש ינחלו לשון נחלה דהיינו שהכבוד מתיישב בתוכם ולא מתפשט לחוץ בבחי' יש כלל וכלל כו' וד"ל (וז"ש ונגד זקניו [כבוד זקני'] שקנה חכמ' כבוד כי כבוד הן ל"ב נ"ח וע"כ אינו מתייחס רק לאד"ם בחי' מדבר ששרשו בשם מ"ה דחכמה אך בקליפה הוא בחי' יש ובקדושה הוא בבחי' הביטול היפך הי"ש כמ"ש את זלעו"ז כו'). וזהו מפני שיבה תקום מפני הזקן שקנה חכמה וכמ"ש והדרת פני זקן כו' תקום לעשותו בחי' יש בקימה זו שנק' כבוד, והיינו היות שבחי' הכבוד הזה מתיישב בחכם ואינו עושיהו ליש [ו]ע"כ דוקא מפני שיב"ה וזק"ן תקום לכבודו ולא לזולתו (אך מה שמצוה לכבדו ולכאורה לא היה רק רשות מפני שלא יזיק לו הכבוד אבל למה מצוה לכבדו כו', הענין הוא משום דהכבוד בבחי' הקדושה הוא ל"ב נ"ח ומתייחס דוקא אל בחי' החכ' והוא כדי להמשיך א"מ דחכ' וכמ"ש כי על כבו"ד חופ"ה כו' וצריך לעשותו דוקא בחי' יש והוא מצות כיבוד ת"ח וכבוד התורה כו' וכמ"ש במ"א). וזהו ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד כו', כי הבגדים הן בחי' התפשטות הכבוד כנראה בחוש שלב האדם מתנשא בבגדים חשובים וכר"י דקרי למאנא מכבדותא אבל לאהרן אחיך תעשה בגדי קד"ש שהן מבחי' מ"ה דחכמ"ה ויהיה לכבוד דוקא ולא יהיה בבחי' יש נפרד אלא בבחי' יש דקדושה כו' ומטעם הנ"ל וד"ל.

תלמידו של רבי שהעלוהו לבימה גדולה: ירושלמי יבמות פי"ב, ה"ו.
מלכות בית דוד כתר מלכות הולמתו: ראה עבודה זרה מד, סע"א. רש"י סנהדרין כא, רע"ב ד"ה שבקש.
כמ"ש בדו"ד טוב רא"י: שמואל א טז, יב.
ונקלותי עוד מזאת והיתי שפל בעיני: שמואל ב ו, כב.
ונגד זקניו (כבוד: נסמן לעיל ע' תקא.
כמ"ש את זלעו"ז: קהלת ז, יד.
והדרת פני זקן: המשך הכתוב דמפני שיבה תקום.
כי על כבוד חופה: ישעי' ד, ה (בדילוג תיבת כל).
ועשית בגדי קדש: תצוה כח, ב.
וכר"י דקרי למאנא מכבדותא: ראה שבת קיג, סע"א.

וזהו כי ביום הזה יכפר עליכם כו', כי הנה מבואר למעלה דאת זלעו"ז כו' ויש בסט' דקליפה ג"כ בחי' מקיפי' ופנימים כמו התאוה והכבוד כו' [כנ"ל], ומובן מכל הנ"ל דהתאוה הוא נעשה בחי' אור וחיות ממש לכלי הגוף כמו זולל וסובא וזהו הנק' בחי' או"פ ונק' ג"כ בשם פנימים, אבל הכבוד כמו במלבושים ודירה הגם שמרחיב הלב אינו נעשה בחי' אור וחיות פנימי אלא הוא בבחי' [אור] מקיף, וע"כ עיקר הכבוד בלבושים חשובים ודירה רחבה שהוא בחי' חיצוניות לגבי עצם האדם כי כל מקיף אינו שורה אלא על בחי' החיצונית כמו בלבושים והיכלות כו'. והנה ידוע דבחי' נוג"ה הוא מעורב טו"ר כי שרשו מעה"ד טו"ר שנפל בשבירה כידוע, ויש בכל דבר שבקליפת נוג"ה ב' מדרגות פנימי' וחיצוניות הפנימי' יש בו מבחי' הטוב בהעלם ובחיצוניות הוא בחי' הרע (וז"ש ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הר"ע כו', וע"י בחי' הבירורים לאהפכא חשוכא לנהורא כו' יבחר בטוב וימאוס ברע וזהו ובחרת בחיים כו' וכמ"ש במ"א). ואמנם לפ"ז לכאורה אינו מובן מ"ש בזהר ור"מ בענין להט החרב המתהפכ"ת שזהו בחי' ק"נ שפעמים מתהפכת כולה לטוב כו' [וכמ"ש בע"ח דנוגה חצי טוב וחצי רע ולפעמים מתהפך כולה לטוב כו'] ולפעמים להיפך [כו'] וכמ"ש דבהאי נוג"ה מפתי לאתתא ונטיל נהורא כו', דממ"נ בחי' הפנימי' שבנוג"ה א"צ היפוך שלעולם הוא טוב ובחיצוני' שבה איך תתהפך מרע לטוב כו'. אך הענין יובן ממה שאנו רואים במאכלים שהאדם אוכל ששרש המאכל נמשך מבחי' נוג"ה דעשיה כידוע שאין לך עשב כו' ובודאי המאכל מעורב טו"ר, וע"כ אנו רואים שהמאכל מגשם נפש האדם וע"כ נק' אכילה גסה כידוע עד שיבא מחמת רוב האכילה לרע גמור כתאות רציחה וניאוף וכה"ג וכמ"ש שמנ"ת עבי"ת כו' וישמ"ן ישורון ויבע"ט בפריקת עול כו' והיינו מחמת חלק הרע שבמאכל דוקא, אבל מצד בחי' הטוב הגנוז בהעלם במאכל מצד שרשו בעה"ד טו"ר שנפל בשבירה הנה אנו רואים להיפך ממש שע"י המאכל יתחזק כח השכל וכח הגוף בהשגת אלקות ולעבודתו כמו שאמר רבא חמרא וריחא פקחין וכדאמר ר"נ עד דלא אכילנא בשרא דתורא כו', והגם שאנו רואים

נוג"ה הוא מעורב טו"ר: ראה עץ חיים שער (מט) קליפת נוגה פ"ב. פ"ג. תניא פ"א.

ראה נתתי לפניך . . ובחרת בחיים: ראה נצבים ל, טו, יט. לקוטי תורה ואתחנן יא, ב. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' רמד ואילך. ח"ב ע' תקצז ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פ"א ואילך.

להט החרב המתהפכ"ת: ראה בראשית ג, כד. זהר ויחי רכא, ב.

וכמ"ש בע"ח: ראה הנסמן לעיל בהערה ד"ה נוג"ה. שם רפ"ד. פ"ו. תניא פ"ז.

דבהאי נוג"ה מפתי לאתתא: זהר ויקהל רג, ב.

שאין לך עשב: נסמן לעיל ע' תמט.

שהמאכל מגשם נפש האדם: ראה תניא פ"ג. תורה אור יתרו עד, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תרלט. לקוטי תורה במדבר ז, א. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תקצו. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תרפה.

כמו שאמר רבא: ראה יומא עו, ב. תניא פ"ו ובליקוט פירושים שם ע' קסב.

וכדאמר ר"נ: ראה בבא קמא עב, רע"א.

אצל זוללי בשר וסובאי יין שנהפכו מטוב לרע יכול להיות להיפוך שמן הבשר והיין יתהפך מרע לטוב לתורה ותפלה והיינו מצד בחי' הטוב שבמאכל, אך א"כ ממ"נ או יהיה כולו טוב או כולו רע ולמה ימצא ב' ההפכים שהיום יתגשם מן הבשר והיין ולמחר יתפלל בכח האכילה ההיא כו' איך יוכל להיות ההתהפכות בשני אופנים הפכיים, כי אחר שנתהפך הטוב לרע איך יוכל אח"כ להתהפך הרע לטוב וכן להיפך אחר שהתפלל בכח האכילה ההיא איך יזיק לו המאכל, כמו שאנו מוצאים שיאכל לתאבון ויכעוס ויקצוף אחר ההתלהבות כו'. אך הענין הוא משום דפנימי' הטוב כשגובר נכלל בו בחי' חיצוניות הרע ומתהפך כולו לטוב וכשחיצוניות הרע גובר יכלל בו בחי' הפנימית ונעשה כולו רע בזוללי בשר וסואבי יין לתאבון וכיוצא והיינו דוקא כשמתברר ונופל החלק הרע ונבדל בפ"ע וחלק הטוב [הוא] בפ"ע, ומה שיוכל להיות ב' הפכים משעה לשעה כנ"ל היינו כמו הכסף המתברר במצרף שהאש המצרפם מבלבל הטוב והרע ולפעמים הטוב נכלל ברע ולפעמים להיפך, וזהו הנק' מעורב טו"ר קודם הבירור כו'. והיינו שאמר דנוגה מתהפכת לפעמים מרע לטוב ולפעמים להיפוך כו' וד"ל.

אך הנה כ"ז דוקא בבחי' או"פ דק"נ כמו התאוה של המאכל דבשר וכיוצא כנ"ל הוא אשר יכול להתהפך מרע לטוב כנ"ל, אבל הנה בחי' המקיף דנוג"ה כמו הכבוד במלבושים חשובים וכה"ג הנה אנו רואים שאינו מתהפך מרע לטוב כלל, כי הרי לא נמצא דבר טוב מבחי' התפשטות הישות של הכבו"ד (ואעפ"י שאנו רואים שהגדולה והכבוד תהפך לבו של אדם מרע לטוב וכמ"ש דוד [מה נכבד] היום כו' אנכי רך ומשוח מלך כו' אין זה מצד עצם הכבוד אלא מצד הרוממות, וכמו שנראה בטבע הכבוד שישקוט כל רוגז וקצף גדול כמו הכבוד שעשה יעקב לעשיו כו' וכל מלך ושר כל מה שעושים לו כבוד ביותר יותר יתהפך לטוב גם שהוא רע בעצם כו', אבל זהו מצד הרוממות שהוא מקור החסדים כידוע (ובאמת גם הכבו"ד מעורב טו"ר אלא שאינו מתהפך כמו המאכל, ואעפ"י שאנו רואים שיתהפך אדם מגדולה לשפלות להיות לבו נשבר זהו לא נק' היפוך אלא שהמנגד של הכבוד שהוא השפלות ביטול כח ההתנשאות של הכבוד וכמ"ש בכבו"ד שחכמי"ם ינחלו כנ"ל אין זה היפוך אלא שהביטול המנגד להתפשטות מבטל להתפשטות כו', משא"כ המאכל שהוא עצמו נהפך לטוב כנ"ל וד"ל) (והטעם לכ"ז הוא מפני שבחי' או"פ דנוג"ה בא בבחי' הבירורים כי שרשו נפל בגשמי' כמו התאוה הבהמית, אבל הכבו"ד שהוא בחי' מקיף דחי"ה יחידה כו' כנ"ל לא בא בבחי'

שו"ה הכבוד — (ואעפ"י: בהכת"י לא נסמן סיום החצע"ג.
(מה נכבד) היום כו': שמואל ב ו, כ. — ובכת"י זה: היום איש כו'.
אנכי רך ומשוח מלך כו': שמואל ב ג, לט (ושם: ואנכי היום).
הכבוד שעשה יעקב לעשו: ראה וישלח פל"ב. פל"ג.
שו"ה הבהמית — דחי"ה: בבוך 988: דבחי'.

הבירורים כו', ואעפ"י שנא' כבו"ד חכמי"ם כו' שמהפכי' מיש לאין, אין זה היפוך כנ"ל וד"ל).

וזהו כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם כו', ויש לדקדק לכאורה למה אמר עליכ"ם בבחי' מקיף ואח"כ אמר לטהר אתכ"ם בבחי' פנימי כידוע. אך הענין הוא משום דאזלעו"ז עה"א דהיינו בחי' אדם בליעל דנוג"ה בב' מדרגות מקיפי' ופנימי' כמו התאוה והכבוד שמוציאין את האדם כו' כנ"ל ואז שולט בחי' אד"ם בליעל על בחי' אד"ם דקדושה. אך בחי' או"פ דנוג"ה יכול להתברר ולהתהפך מרע לטוב כנ"ל, אבל בחי' המקיף דנוג"ה כמו הכבוד שמתפשט בחיצוני' בלבושי' וכה"ג אינו מתהפך מרע לטוב כנ"ל. ולנגד ב' מדרגות הללו אמר כאן ב' דברים, על בחי' מקיף דקליפה שא"א שיתברר מלמטה למעלה אמר כי ביום הזה יכפר [פי' יכפר] לשון קינוח והעברה מלמעלה למטה כמו וזרקתי עליכם מים טהורים כו' עד"מ שרוחצים את התינוק במים טהורים כמ"ש אם רחץ ה' את צואת בנות ציו"ן א"ת אם אלא אם כמ"ש תבא האם ותקנח את צואת בנה, והוא בחי' מקיפי' דבינה שנמשך לבטל כח המקיפי' דקליפה, וז"ש יכפר עליכם בבחי' מקיף מלמעלה וכמ"ש ואת רוח הטומאה אעבי"ר כו' כי תעביר ממשלת זדון כו' וכיוצא, ועיקר ענין ההעברה הוא ההסרה לגמרי והיינו כאשר אין לו תיקו"ן כלל אז יעבירנו מלפניו, עד"מ איש הרע בעצם שא"א לתקנו לטוב כלל ואין לו תקוה יצוה המלך להעבירו"ו מלפניו לגמרי והאיש שיש לו תקוה לתקנו לא יעבירו אלא יצוה ליסר"ו ולתקנו כו'. וכך יש ברע ב' מדרגות הא' בחי' או"פ שיש לו תיקון ובירור כנ"ל ע"ז לא נאמר ואת רוח הטומאה אעבי"ר לגמרי אלא יטה"ר את הטומאה בבחי' בירור ותיקון, וז"ש לטה"ר אתכ"ם מכל חטאתיכ"ם שהן בבחי' או"פ דקליפה כנ"ל, אבל בחי' מקיף דקליפ' שאין לו בירור למטה א"א כ"א בהעברה לגמרי וכמ"ש ובער"ת הר"ע מקרב"ך, וע"כ אמר יכפ"ר עליכ"ם כלומר מה שעליכם בבחי' מקיף יכפר ויבער לגמרי, וזה בא מלמעלה למטה כמ"ש אעבי"ר כו'. ולכך אמר יכפ"ר סתם שלא נודע מי הוא המכפר להיותו בא מבחי' העלם המקיף דקדושה, אבל מכל חטאתיכ"ם שבבחי' או"פ לפני הוי' תטהר"ו בעצמיכם בבחי' ביעור ותיקון כנ"ל וד"ל.

שו"ה כידוע — עה"א: עשה האלקים.

יכפר) לשון קינוח: ראה רש"י וישלח לב, כא. אגרת התשובה פ"א. וראה ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' קסח.

וזרקתי עליכם מים טהורים: יחזקאל לו, כה.

אם רחץ ה' . . א"ת אם אלא אם: ישעי' ד, ד. פרי עץ חיים שער (יח) השבת פ"ג. וראה ביאורי הזהר שמיני סט, א. אמור פב, א. תורה אור מגלת אסתר צו, ד. תורת חיים נח נט, ר"ע"ד. אור התורה ישעי' כרך א ע' קז ס"ג.

תבא האם ותקנח את צואת בנה: ראה במדבר רבא פי"ט, ח. תנחומא חוקת ח.

ואת רוח הטומאה אעבי"ר: זכרי' יג, ב.

כי תעביר ממשלת זדון: תפלת ימים נוראים.

ובער"ח הר"ע מקרב"ך: ראה יג, ו.

ומ"ש לפני הויה דוקא, הענין הוא כידוע בפי' ממעמקים קראתיך הוי' שהוא עד"מ אדם שקורא לחבירו שיצא מן ההסתר ויבא לידי גילוי אליו, כך בבחי' ע"ס דאצי' שיצאו מבחי' ההעלם דאו"מ לידי גילוי בבחי' או"פ להיות נק' בשם הוי' יו"ד צמצום ה"א התפשטות כו' הוא נמשל לקריאה כמ"ש קורא הדורות מרא"ש מראש דא"ק נמשכו י"ס דאצי' בגילוי וכל קריאה הוא בבחי' המשכה מן ההעלם לגילוי. וזהו פי' ממעמקי"ם קראתיך הוי' מבחי' עומק הנעלם בעצמות המאציל קראתיך להיות נמשך בבחי' או"פ דשם הוי' כו', וכידוע בענין עשרה עומקים שהן ע"ס הגנוזות במאצי' ונק' עומק רום עומק תחת כו' והיינו ע"י [תשובה שב]עשי"ת ש[ה]אדם מעורר עומקא דלבא שהוא בחי' נקודת הלב הנק' בחי' יחידה ובה שורה כח האלקי שהוא בחי' א"ס שבנפשו עי"ז מעורר למעלה ג"כ בחי' הארת אור א"ס שבבחי' עומקים לצאת לידי גילוי בשם הוי', וז"ש קראתיך הויה כו' וד"ל. וא"כ לפ"ז אין בחי' הקריאה וההמשכה מלמעלה משם הוי' הנעלם בעצמות המאציל רק ע"י בחי' ההעלאה בתחלה מעומקא דלבא דכנס"י שהוא בחי' מל' דאצי' כידוע. וז"ש לפני הוי' תטהרו וקאי על כנס"י שעולין ביוה"כ למעלה משם הוי' שנק' לפני הויה דהיינו בחי' עליית המל' ביוה"כ עד הדיקנא כו' לקבל מבחי' הארת פנים העליונים דעצמות המאציל שנק' פנ"י הוי', וכמ"ש לך אמר לבי שהוא כנס"י בקשו פני את פניך ה' אבקש כו' פניך דוקא והוא לקבל בבחי' פב"פ, כי בכל השנה הרי בחי' המל' יורדת למטה להחיות רוח שפלים בג' עולמות בי"ע והוא בבחי' החכ' דוקא וכמ"ש כולם בחכ' עשי"ת כידוע ונק' בחי' מוחין דנוק' שהוא בחי' הפני"ם שבה (רק לגבי בחי' חכמ"ה שבכת"ר נק' חכ' בסוף כנ"ל), וא"כ הרי פניה למטה. אך ביוה"כ הוא עליית המל' בבחי' הפנים שבה לקבל מבחי' פנים העליונים דא"ס. וז"ש לפני הוי' כו'. וכדי שתוכל לקבל בבחי' פב"פ צריכה טהרה בב' אופנים הא' שיכפ"ר עליכ"ם ויעבי"ר רוח הטומא"ה שבלבושים שבא מבחי' מקיף דנוג"ה, והב' לטה"ר אתכ"ם מכל חטאתיכ"ם בבחי' או"פ כנ"ל. אמנם בחי' הכפרה שהוא ההעברה שתלוי בעצמות המאציל הוא קודם עליית המל' וז"ש כי ביום הזה יכפר מעצמו עליכ"ם, אך כשצריכה כנס"י לעלות ולקבל ממש מבחי' פב"פ

ממעמקים קראתיך הוי': ראה תהלים קל, א. סידור שער התפלה יט, ג. שער האלול רכו, ד. רכט, סע"ב ואילך. לקוטי תורה (כאן) כז, ד. כח, ב. ראה לד, א. נצבים נג, ב. דרושים לר"ה סג, ב. דרושים לשבת שובה סו, ד. שיר השירים לב, א.

קורא הדורות מרא"ש: ישעי' מא, ד.

עשרה עומקים . . עומק רום עומק תחת: ראה ספר יצירה פ"א, מ"ה. פרי עץ חיים שער (כה) תפילות ר"ה פ"ז. הנסמן לעיל בהערה ד"ה ממעמקים.

דכנס"י שהוא בחי' מל' דאצי': ראה זהר בלק קצז, א.

לפני הוי' . . למעלה משם הוי': ראה לקוטי תורה (כאן) כח, ד.

עליית המל' ביוה"כ עד הדיקנא: ראה פרי עץ חיים שער (כז) יום הכפורים פ"ה.

לך אמר לבי . . את פניך ה' אבקש: תהלים כז, ח.

כולם בחכ' עשי"ת: תהלים קד, כד.

ע"ז נא' לפני הוי' תטהרו בתחלה והוא ע"י התשובה מעומקא דלבא, ולכך אמר לפני הויה תטהרו ולא אמר לפני הוי' יכפ"ר כו' וד"ל.

וז"ש כי ביום הזה דוקא יכפר כו' לפי שבחי' המל' דאצי' נק' יו"ם הז"ה שבא בבחי' גילוי לנוכח כו' כמו הנה אלקינו זה שכאו"א מראה באצבעו [הנה אלקינו זה] כו', והיינו מפני שיוה"כ הוא בעשור לחודש והמל' היא בחי' ומדרגה עשירית שבאצי' כנודע וע"כ ביו"כ דוקא הוא זמן עליית המל' למעלה מעלה (וע"כ נא' ועיניתם את נפשותיכ"ם כו' שהוא בחי' נפש העליונה מקור כללות נש"י כו' מפני שעולה למעלה מעלה, וע"כ נעילת [ה]סנדל אסור ביוה"כ מפני שמופשטת מבחי' לבוש עור שנעשה מבחי' נוג"ה כידוע כפי' כתנו"ת עו"ר כו'). וע"כ יש עבירות שיוה"כ מכפר מצד עצמו ויש עבירות שתשובה ויוה"כ מכפר כו' כידוע. וזהו שכתוב כי ביום הז"ה יכפר מצד עצמו, אך זהו רק עליכם מלמעלה למטה, אבל מכל חטאתיכ"ם תטהרו בתשובה כנ"ל (ומ"ש יכפ"ר עליכ"ם לטה"ר אתכ"ם דמשמע דקאי הכל על יום הזה דהוא מכפ"ר והוא מטה"ר כו', הענין הוא לפי שאור מקיף מצחצח מבחוץ גם לכלי' שמגביל את האור עד חציו כו' וע"כ מועיל גם לטה"ר אתכ"ם ממש כו' וד"ל). ובכ"ז יובן הטעם מה שאין קוראין ביה"כ רק ששה גברי ובשבת שבעה ויו"ט חמשה, כי בשבת הוא הארת המל' למטה לקבל מבחי' פנים העליונים דאו"א וז"א כו', אבל ביוה"כ הוא עליית המל' למעלה בכת"ר כנ"ל, והתורה היא בבחי' ז"א כידוע ע"כ אין עולין לתורה רק ששה גברי נגד ו"ק דז"א כי המל' שהיא השביעית כבר עלתה למעלה מבחי' ז"א וכמ"ש לפני הוי' כו' (ומה שביו"ט עולין חמשה היינו מפני שזו"נ שהן הששית והשביעית עולין בהיכל אימא כי ביו"ט מאיר אור אימא וע"כ נק' מקר"א קד"ש כמ"ש [מקרא קדש יהי' לכם כו'] ובינה עד הוד בלבד אתפשטת ע"כ עולין חמשה שמחסד עד הוד כי יסוד ומל' עלו ונכללו באימא) [וד"ל].

הנה אלקינו זה שכאו"א מראה באצבעו: ישעי' כה, ט. תענית בסופה.

ועיניתם את נפשותיכ"ם: אחרי טז, לא.

נעילת (ה)סנדל אסור ביוהכ"פ . . כתנו"ת עו"ר: ראה לעיל ע' תצג וע' תצה בהערה.

עבירות שיוה"כ מכפר . . שתשובה ויוה"כ מכפר: ראה יומא פה, ב.

אור מקיף מצחצח מבחוץ גם לכלי': ראה עץ חיים שער (ו) העקודים פ"ב. שער (ב) השתלשלות י"ס דרך עגולים בסופו.

ביה"כ רק ששה גברי ובשבת שבעה ויו"ט חמשה: שולחן ערוך אדמו"ר הזקן הל' שבת ר"ס רפב.

מקרא קדש יהי' לכם: ראה בא יב, טז. פרי עץ חיים שער (כ) מקרא קדש פ"א.

ובינה עד הוד בלבד אתפשטת: ראה ס' מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' תמח. ושנ"נ. עץ חיים שער (כט) הנסירה פ"ח. טעמי המצות [להאריז"ל] ס"פ שמיני.

בע"ה, ביאור שני לתורה הנ"ל

להבין שרש ענין כי ביום הזה יכפר [עליכם] כו', ולמה אמר יכפר סתם [כו'] ולא אמר [יכפר] הוי' כו'. הנה יש להקדים תחלה שרש ענין בגדי לבן דכה"ג ביוה"כ מה הן ולאיזה טעם לבש הכה"ג ביוה"כ דוקא בגדי לבן ולא של מראה אחרת כו'. אך הנה ידוע בספרי החקירה שהמראה לבן מובדל במעל' משאר הגונין והמראות להיותו גוון עצמי משא"כ שאר הגוונין שאינן עצמים אלא הם דבר נוסף על העצם, כמו מראה וגוון האדמימות של בגד אדום הרי אין האדמימות ממהות הבגד כי מהות הבגד הוא גשם ממש כצמר וכיוצא בו והגוון [ה]אדום שבו [הוא] שצבעוהו כך ונראה לעין כאלו האדמימות הוא בעצמו ומהותו של הבגד בטבע תולדתו, אבל באמת אין האדמימות [אלא] רק כמו דבר זר הנטפל ונדבק בבגד אחר הויתו העצמי שהרי כש[י]חתוך [ה]דבר האדום לא ימצא בתוך פרטי [ה]חלקי' הקטנים מראה אדום כלל. משא"כ גוון הלובן שהוא מראה עצמי דהיינו שהלובן הוא ממהות ועצמות הבגד הלבן ולא שניתוסף עליו אחר הויתו אלא מתחלת הוויתו העצמי הוא לבן ואינו נק' גוון המראה לעין בלבד שאינו עצם הדבר אלא הלבנונית הוא עצם ומהות הדבר ולא גילוי בגוון בלבד שהרי כשיחתוך הדבר הלבן לחלקים קטנים ימצא בתוך כל חלקיו הקטנים מראה לבן להיותו עצמי כעצם הדבר עצמו (והנה יש דברים שנולדו בגוון אדום או ירוק כמו חוט השני שנתהווה בגוון אדום או הדם שהוויתו במראה אדום או הזהב שהויתו במראה ירוק וגם אם יחתוך אותו לחלקים קטנים ביותר ימצא בכולן גוון האדום או הירוק להיותן טבעיים בתחלת הוויתן ותולדתן וא"כ לכאורה אין הפרש כלל בין מראה אדום למראה לבן בזה, אך מ"מ יש הפרש גדול כי הגם שהאדמימות של הדם נולד עם הדם מתחלת הוויתו מ"מ אין האדמימות עיקר מהות עצם הדם רק שנולד עמו יחד אבל הוא דבר נוסף על עצמו, וגם שנכנס בתוך כל חלקי' הקטני' בטבע התולדה מ"מ הוא דבר נוסף על כל החלקים, כמו מראה [ה]אדמימות של צמר הכבש שמהות הצמר עצמו אינו האדמימות הגם שנולד הצמר אדום ונכנס בתוך כל חלקי' כו', משא"כ מראה צמר כבש לבן אינו נק' מראה וגוון להיות נוסף על עצם הצמר אלא הוא עצם הצמר ולא שייך לאמר בו גם שנולד לבן כי הלבנונית אינו דבר בפ"ע כלל אלא מתאחד שם ממש בעצמו כו'). ולפ"ז לא יתכן לקראת ללבן

להבין . . כי ביום הזה יכפר: נעתק ע"פ בוך 1278 כה, א. והניתן בין האריחיים ניתוסף מבוך 988 יז, א. 1157 שלה, א. המאמר נמצא גם בבוך 493 נז, א (חלק — ושם מתחיל: לה"ע יסוד כי ביום הזה). 607 שנו, א. 969 קכג, ב (חלק).

למאמר זה ראה ד"ה כי ביום הזה יכפר לעיל ע' תפד. לקוטי תורה אחרי כח, סע"ב.

כי ביום הזה יכפר (עליכם): אחרי טז, ל.

הנה ידוע בספרי החקירה: ראה לעיל ע' תפד הערה ד"ה והפרש.

שו"ה חוט — אדום . . במראה: בבוך 988 ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות במראה . . במראה.

שו"ה בפ"ע — שם . . כו': בבוך 988 ליתא . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 969.

בשם מראה וגוון כלל אלא הוא היולי כעצם החומר ההיולי כי הגוון והמראה ענינו שהוא גילוי העצם בלבד למראה עין ולא נחשב בעצם כלל אבל הלובן הוא עצם הדבר וא"כ איך יקראוהו גוון, ולכך אין העולם קוראין גוונין לציור ולצבוע דבר מה רק האדמימות והירקות אבל צבע לבן אינו נק' צבע להיותו עצמי כנ"ל (אך לפ"ז מהראוי שלא ישתנה מראה הלבן כמו שלא ישתנה העצם ולמה אנו רואים שיפול שינוי במראה לובן עד שצריכים ללבנו בצבע לובן (הנק' בל"א גיבלייכט) כמו הפשתן שכהה לבנינותו שלו ילבנו אותו כידוע, הענין הוא שאין ליבון זה דבר נוסף על עצם הלבנונית אלא רק להוסיף לבנוניתו ולגלותו יותר כי כבר יש הלובן בעצם רק שכהה אורו ואינו מבהיק ויוצא וצריך ליבון כדי שיוציא לאור לבנינותו העצמי יותר כו', משא"כ מראה האדום שהוספת מראהו תלוי בגוון וצבע האדום שצובעין בו אם הוא טוב ומבהיק כו' וע"כ כל הגוונין משתנים מלבד גוון הלובן שאינו משתנה ועליו יצבעו כל מיני הגונין להיות[ו] עצמי כנ"ל וד"ל).

והנמשל מכ"ז יובן למעלה בבחי' האורות העליונים דאצי' שכאשר הם מתלבשים בכלים נק' בשם ע"ס כח"ב חו"ג כו', אבל מצד עצמם כשאינן בכלים אמר בס"י שהן ע"ס בלי מ"ה פי' בלי מ"ה בלי מהות כלל, וגם במאמר אנת הוא חד כו' יש סתירה מרישא לסיפא דברישא קאמר אנת חכים ומבין כו' ובסיפא קאמר לאו דאית לך צדק ידיעא כו' עד ולא[ו] מכל א[נו]ן מדות כלל. והתירוץ ידוע דהע"ס מצד עצמם הם בלי מ"ה וע"כ אמר ולאו מכל אינון מדות כלל ומצד בחי' הכלים המגבילים ומתארים את האורות נק' חכים ומבין כו', וזהו רק לאחזאה ולאתנהגא בהון עלמין כו'. וביאור הדבר הנה ידוע ההפרש בין בחי' האורות לבחי' הכלים שבחי' האורות הוא בחי' עצם ובחי' הכלים הוא רק בחי' התגלות העצם בלבד, כמו מציאת השכל יש בו ב' דברים בחי' עצם כח השכל להשכיל כל חכמה והב' בחי' התגלות כח זה במושכל פרטי שנק' אותיות השכל וגילוי בלבד אבל עצם השכל נק' כח היול"י שכלי פשוט ואינו נראה ונגלה כלל אבל בחי' הגילוי שלו באותיות השכל כשימצא איזה דבר חכמה פרטית הוא המגביל והוא המתאר תואר וצורה לעצם כח ההיול"י השכלי הפשוט דהיינו שהכח ההיולי נגלה באיזה תואר ומציאות עכ"פ אבל כח השכל ההיולי אין לו צורה ותואר נגלה באיזה מציאות כלל. וע"כ כינו התואר המתאר לשכל ההיולי ההוא בשם כלי כמו הכלי שמכיל כל דבר ומעמידו להיות עומד ונראה לעין

שו"ה משתנה — וד"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ כוך 969. אבל בבוך 1157 בא החצע"ג בשורה שלפנ"ז אחרי תיבות כו'.

ע"ס בלי מ"ה . . מהות: ספר יצירה פ"א, מ"ב ובמפרשים שם.

במאמר אנת הוא חד: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

והתירוץ ידוע: ראה לעיל ע' תפה. לקוטי תורה (כאן) כח, ג. וראה ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' קמה-ו.

באיזה מציאות ואם לא הכלי אין לו מציאות ניכרת כלל, וכמו כלי העין שאנו רואים בחוש שלא היה מציאות ההבטה הגשמי' מכח הראי' הרוחני' אם לא ע"י אמצעות כלי העין להיות מתאר תואר וצורה גשמי לכח הראי' הרוחני' להיות במציאות ניכרת והוא ההבטה הגשמי' כו' כמו אותיו' השכל שמתאר לשכל ההיולי כו'. וכך הוא בכל כח מכחות הנפש הנה בחי' העצם ההיולי נק' אור ובחי' התגלותו נק' כלי המתאר ומגלה את העצם בלבד.

והנה מעתה יובן שהדמיון האמיתי לבחי' אור וכלי הוא כמו ההפרש הנ"ל בין מראה הלובן לשאר המראות זולתה, שהלובן הוא עצמי הוא בחי' האורות דע"ס ושאר המראות הן דבר נוסף על העצם הן בחי' הכלים דהיינו רק שמגלים ומתארים את העצם להיות ניכר באיזה מציאות נגלית, והוא כמו המראה אדום או ירוק שע"י הגוון יש בחי' גילוי לדבר כמו אותיות השכל שהוא תואר כך בחי' הכלים דע"ס הוא רק הציור והתואר בלבד ולא העצם, אבל הנה מראה הלובן הוא עצמי והיולי כנ"ל ואינו נק' גילוי ותואר בלבד כנ"ל. והדוגמא מזה יובן ההפרש בין בחי' אורות לבחי' הכלים, שבחי' האור הוא כמו מראה הלובן שהוא בחי' עצמי ומצד זה נק' ע"ס בלי מ"ה כלומר בלי מהות נגלה בתואר כמו עצם כח השכל קודם שבא בתואר האותיות כנ"ל או כמו ראיה הרוחני' קודם שבאה בתואר כלי העין להיות בחי' הבטה גשמי' כנ"ל, אבל מצד בחי' הכלים המתארים את האורות נק' ע"ס במציאות ניכרת כמו חכים ומבין וכה"ג והוא כמו כלי העין שמתאר לרוחני' הראי' וכיוצא והיינו כדמיון המראות הצבועות על העצם כאדמומית וירקות כנ"ל (וזהו מ"ש אפריון עשה לו המלך שלמה מעצ"י הלבנון כו' שהוא בחי' הגוונין [ש]הוא בחי' הכלים דע"ס דאצי' כמו אדום וירוק שהן ת"ת וגבורה ונק' גוונין חיור סומק ירוק הן חג"ת כידוע וכולם מצטיירים על העצם הפשוט שהוא מראה הלובן, וזהו מעצי הלבנון [קאי] על בחי' לובן העליון שהוא בחי' הארת אור המאציל הפשוט בתכלית וגם שהאציל ע"ס בלי מ"ה כמ"ש ולאו מכל אינון מדות כלל כו' רק כשבאים בכלים [ש]הוא לאחזאה בלבד כו' כנ"ל. ומה שהחיור נמנה בכלל הגוונין המגלים את העצם היינו כמו אותיות הכתובים ע"ג הקלף שבאות הנכתב יש שחור ולבן שבתוך חלל האות אבל הקלף עצמה כולה לבנונית פשוטה כו', וע"כ כל אות שאין גויל מקיף לה מד' רוחותיה פסולה כי הגויל הלבן הוא העצם הפשוט והלובן שבתוך האות הוא נמנה בכלל גוון להיותו מובדל מן השחור באופן ההמשכה כו' אבל מ"מ

אפריון עשה לו המלך שלמה: שיר השירים ג, ט. וראה ג"כ ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשעט.

חיור סומק ירוק הן חג"ת: ראה פרדס שער (י) הגוונים פ"א. פ"ג.

כל אות שאין גויל מקיף לה: מנחות לד, סע"א.

והלובן שבתוך האות: ראה לעיל ע' תפו.

שרשו בהלובן העצמי של הקלף, ע"כ אמר ושמ"ר לך את הברית ואת החס"ד אשר נשבע לאבותי"ך שישמור לבחי' החס"ד דאברהם אעפ"י שהוא בבחי' הקוין חג"ת אבל שרשו בעצם החסד העצמי שהוא בחי' לובן העצמי הפשוט כו' וד"ל).

ובכל זה מתורץ הקושיא הנ"ל במאמר אנת הוא חד [כו'] מרישא לסיפא, דברישא מיירי באורות מצד עצמם שמתאחדין בעצמות הפשוט כדמיון מראה הלובן וע"כ א' אנת הוא חד בעצמותך, ובסיפא קאי דגם אחר שהאציל חו"ב ונק' אנת חכים ומבין והוא בהיות האורות מלובשים בכלים שנמשלו לגוונין שמגלים להעצם הפשוט כנ"ל מ"מ לאו מכל אינון מדות כלל כי אעפ"י שנק' חכים מצד הכלי שנמשל לגוון המגלה את העצמות אבל מצד העצם אינו חכ' ידיעא כלל וכמ"ש ע"ס בלי מ"ה כנ"ל, ונמצא רישא וסיפא מדברים בענין וכוונה א' רק שמפרש [באמצע] אנת חכים ולא בחכ' ידיעא שהוא ההפרש [ש]בין האור לכלי כנ"ל. ובכל הנ"ל יובן שורש הפסוק רבות עשית כו' נפלאותיך ומחשבותי"ך אלינו, פי' רבות עשית כו' בחי ריבוי צמצומים בכלים מכלים שונים עשית בסדר ההשתלשלות דאבי"ע עד שבא נפלאותי"ך ומחשבותי"ך הנעלמים בעצמותך גם אלינ"ו היותר תחתונים בסוף כל ההשתלשלות דעשי' כו'. וביאור הדבר מובן עפ"י כל הנ"ל בהפרש שבין אור לכלי שהוא כדמיון המראה לבן ומראות אחרות זולתה כנ"ל, כך בחי' העלם האורות דאצי' כמו שהן פשוטי' בבחי' אחדות הפשוטה בעצמות המאציל כדמיון מראה הלובן וכיוצא נק' ע"ס בלי מ"ה בלי מהות ניכרת כלל כנ"ל באורך הוא הנק' נפלאותי"ך ומחשבותי"ך כלומר בחי' האורות המופלאים ונעלמים בהעלם העצמות נק' נפלאותי"ך (ובכללות הן ע"ס הגנוזות שנק' נפלאות כו', ובחי' הכתר שיוצא מן ההעלם נק' פל"א לגבי [ה]תחתונים ולא נק' מכוס"ה כמ"ש במ"א בפי' המדרש אמון מופלא אמון מכוסה כו'. וזהו ההפרש בין נפלאותי"ך שהוא מל' דא"ס שבפנימית הכת"ר למחשבותי"ך שהוא בחי' מחשבה שנק' חכ' [סתימאה] וכיוצא שהוא בחי' חיצוניות הכת"ר שהוא מקור לאצי') וכדי שיבא אור הנעלם בעצמות לידי גילוי עד למטה מטה גם בסוף העשיה כמו שיתהווה גם שכל אנושי ע"י המלאך דעשי' שגוזר טפה זו חכם כו' ששרש שרשה במל' דאצי' (שמלובשת במל' דיצי' ו[מל'] דעשי' כידוע) היינו ע"י שבחי' נפלאותיך ומחשבותיך הנעלמים באין בבחי' התלבשות בכלים בציור גוונין חיור סומק וירוק כנ"ל

ושמ"ר לך את הברית ואת החס"ד: ראה עקב ז, יב. עטרת ראש שער יוה"כ פ"ה.

רבות עשית כו' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו: ראה תהלים מ, ו. לעיל ע' תצ.

בפי' המדרש אמון מופלא אמון מכוסה: בתורה אור מקץ לב, א מציין (על אמון מופלא) ב"ר פ"א.

שו"ה חיצוניות — לאצי': החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1157.

שגוזר טפה זו חכם: ראה נדה טז, ב.

שו"ה במל' — כידוע): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1157.

ע"כ יכול להיות המשכת חכמה שבמציל גם במל' דאצי' שמתלבשת עד סוף העשיה, וכמ"ש למעלה בפי' לאחזאה לאתנהגא בהון עלמין כו' שהוא מצד בחי' הכלים של האורות דוקא והיינו לפי שהחכמה כבר באה בבחי' כלי שנק' גוון משא"כ אם הי' [ה]אור בלתי כלי אלא היה בבחי' האחדות הפשוטה לא היה בא למטה כלל מכל נפלאותיך כו'. וזהו רבו"ת עשי"ת ריבוי כלים מכלים שונים הנק' גווניו כדי שיבואו נפלאותי"ך ומחשבותי"ך שבעצמותך גם אלינ"ו בסוף כל ההשתלשלות דאבי"ע וד"ל). ובכל זה מובן שרש ענין בגדי לבן דכה"ג ביוה"כ, כי שרש כה"ג למעלה הוא בחי' חסד דע"י שהוא בחי' הלבנונית שבגולגלתא דא"א כידוע וביוה"כ עולה המל' בחסד עד פנימי' הכת"ר כידוע וד"ל.

והנה מעתה יש להבין שרש הענין לבושי' כתלג חיור כו', דהנה ידוע שיש ב' מדרגות בחי' אורות פנימי' ובחי' אורות מקיפים, והוא שרש התורה והמצות, שרש התורה מבחי' או"פ והוא [ב]בחי' מו"ס דא"א כמו אורייתא מח"ע נפקת כו' ושרש המצות בבחי' גלגלתא דא"א שהוא בחי' מקיפים כו'. אך הנה מ"ש לבושי' כתלג חיור קאי על בחי' דיקנא דא"א שיורד למטה ומלביש ומחפה על בחי' אורות דאו"א, ומפני דאו"א נעלמים תחת בחי' הדיקנא דא"א ע"כ נק' נסתרות כמ"ש בר"מ הנסתרות להוי' אלקינו כו' או"א כו'. ולכאורה דבר זה תמוה הלא בחי' הדיקנא גבוה הרבה ממדרגת או"א [כידוע] ואיך אפשר שיהי' בחי' הדיקנא לבוש לאו"א ויהיה להיפוך שאו"א נק' נסתרות ובחי' הדיקנא באה בבחי' גילוי הלא כל הגבוה [גבוה] יותר יותר הוא בבחי' ההעלם וההסתר, ואם נא' שהטעם שאו"א נק' נסתרות אינו אלא מפני שבחי' הדיקנא חופה עליהם א"כ איך אפשר שלא יקרא בחי' הדיקנא בבחי' הנסתר דהלא ק"ו הוא, וזה כדבר תמוה הוא שאו"א נק' נסתרות מצד שמתלבשים בדיקנא והדיקנא עצמה הוא בבחי' הגילוי כו'. אך הענין הוא כידוע שכלל גדול הוא בכל מקום שכל הגבוה גבוה יותר יותר יוכל להשפיל א"ע ואדרבה היא הנותנת דמשום שבחי' הדיקנא גבוה יותר ע"כ השפלתה יותר למטה גם מאו"א כו', ומ"מ נק' או"א נסתרות מטעם שהדיקנא נעשה בחי' לבוש לחפות עליהם כנ"ל. ולהבין כ"ז הנה יש להקדים

שו"ה אלינ"ו — וד"ל): **בבוך** 1157: וד"ל.

שרש כה"ג למעלה . . חסד דע"י: **ראה** לעיל ע' תצ. אמרי בינה שער הציצית פכ"ב. שם שער התפילין ח"ג פקס"ג ובהנסמן שם.

לבוש"כ כתלג חיור: **דניאל** ז, ט.

שרש התורה . . ושרש המצות: **ראה** אגרת הקדש ס"כ (קלא, א). לקוטי תורה (כאן) כח, א. כח, רע"ד.

אורייתא מח"ע נפקת: **נסמן** לעיל ע' תסא.

לבוש"כ כתלג חיור . . דיקנא דא"א: **ראה** זהר (אדרא רבא) נשא קלב, א.

כמ"ש בר"מ הנסתרות להוי' אלקינו: **ראה** נצבים כט, כח. לעיל ע' תפו.

שכלל גדול הוא בכל מקום: **נסמן** לעיל ע' תפו.

שו"ה יותר: **ניתוסף** ע"ם **בוך** 969.

ענין א' בשרש ענין האותיות שנמשלים לשערות, דהנה אנו רואים בחוש שיש בשכל ב' דברים הא' בחי' פנימי' העצמי והוא פנימיות כל מושכל ותמציתו שא"א להסביר אותו כלל לזולתו אלא רק ברמז בלבד או להלבישו במשלים וכה"ג וא"כ הרי [ה]משל או הרמז אינו מסתיר ומעלים לפנימית המכוון הנק' תמצית השכל אלא אדרבה ע"י הרמז או המשל יתגלה פנימית המכוון ג"כ ובלעדם לא היה מתגלה בחי' הפנימית כלל, והב' בחי' החיצוניות שנק' אותיות השכל והוא המדריגה השנית שבשכל ע"כ הוא הנק' בחי' אותיות השכל דהיינו רק הסבר והבנת השכל וגילויו במושכל ראשון בלבד והוא המתגלה מיד לזולתו. ודבר זה ידוע בכל מקום שהחיצוני' מלבשת לפנימי', וענין ההלבשה היינו שמלביש ומעלים ומסתיר לבחי' הפנימית כמו ע"ד דוגמא מלבוש האדם שמעלים ומכסה את גופו כו' וא"כ גם בשכל בחי' החיצוני' הנ"ל שמלבשת לפנימי' המכוון הוא המעלים ומסתיר על הפנימית לבלתי יתגלה כו'. וזהו הטעם שאמרו דלא קאים אינש אדעתי' דרבי' עד ארבעין שנין דהיינו גם ששמע הבנת השכל מרבו כמה פעמים מ"מ לא קאים על תוכן הכוונה הפנימית שבשכל עד מ' שנין כו' לפי שלא נתגלה לו רק בחי' חיצוני' והחיצוני' מעלמת את הפנימית כנ"ל. ועוד ראיה לדבר זה הנה אנו מוצאין במס' סנהדרין גבי דינים שאין יושבין בע"ש אע"פ שיכתבו את הפסק דין ויחתמו בע"ש מפני שאין דנין בשבת ולאחר השבת לא יוכל לפסוק את הדין מתוך הכתב שכתבו וחתמו בע"ש משום אובנתא דלבא פי' פנימי' ותוכן כוונת השכל והטעם שנקבע בתוך ופנימי' הלב בשעה שכתבו וחתמו בע"ש שאין זה מתגלה כלל באותיות הכתב הגם שבוודאי כתבו באריכות בטוב טעם ודעת, אך א"א שיבא באותיות הכתב בחי' פנימית המכוון שנקבע בתוך המוח והלב הגם שיאריכו בדברים הרבה, וכמ"כ באותיות הדיבור הגם שיאריך מאד בהסבר שכל וסברא א' לא יוכל להוציא לגילוי כל המכוון הפנימי כמו שנקבע ונקלט אצלו בפנימי' כו', וע"כ אין יושבין הדיינין בע"ש כלל כי פן ישכח מהן תוכן הכוונה הפנימית לאחר השבת כו' [כי] לא יפסקו רק עפ"י המושג מתוך [ה]אותיות הכתב ויכול להיות שינוי בפסק לצאת מנקודת מרכז אמיתתו לפי שנעלם מהם אמיתית פנימית הטעם כו'. והרי מזה ראיה ברורה לכלל הנ"ל דבחי' החיצוניות מעלמת ומסתרת על בחי' הפנימי' דאל"כ למה נעלם הפנימית אחר שכתבוהו הטיב באריכות הרי נתגלה בכתב גם הפנימי', אלא מוכרח לאמר שאותיות השכל הנק' חיצוניות שבתוכה מלובש עצם פנימי' המושכל אינו מגלה לבחי' פנימי' השכל אלא אדרבא מעלימו, והיא הנותנת דא"א לגלות הפנימי' בדבור ג"כ. וע"כ לא קאים אינש אדעתי' דרבי' עד מ' שנין כו' וד"ל.

האותיות שנמשלים לשערות: ראה ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקסח.

דלא קאים אינש אדעתי' דרבי': נסמן לעיל ע' תמד.

במס' סנהדרין: בבוך 988 נרשם עה"ג: דף ל"ה ע"א.

שו"ה מעלמת — שכתבוהו הטיב: בבוך 988: שכתבו הטעם.

אך הנה לכאורה יש לתמוה על זה שהרי מבואר למעלה היפוך זה דבחי' פנימי' המושכל ותמציתו א"א שיתגלה כ"א ברמ"ז או במשל ובלעדם אינו מתגלה כו' והמשל והרמז אינו מסתיר על הפנימי' אלא אדרבה מגלהו כו' כנ"ל וזהו ידוע דהרמז או המשל הוא בחי' החיצוני' שמלביש לנמשל בלבוש גס ועב כ"כ עד שנסתר אור השכל הנמשל לגמרי כמו משלי שלמה ותלת מאה מתלי דר"מ וכה"ג וכמו הכלל שכל חיצוניות מעלמת את הפנימי' כנ"ל ואיך נא' שע"י המשל יתגלה דוקא פנימי' השכל כנ"ל, ואם נאמר שהאמת יורה דרכו מאחר שאנו רואים שכן הוא האמת שהרי ע"י המשל יוכל גם התינוק הקטן להשכיל כל שכל עמוק שמבלעדי המשל לא היה משיגו כלל וכלל, זו אינה ראיה להתגלות פנימי' השכל ע"י המשל רק שגם התינוק קצר ההשגה ישיג כמו הגדול בדעת ע"י המשל אבל לא שמתגלה הפנימי' דוקא. אך עיקר הראי' הוא ממה שגם הגדול בדעת לא יעמוד על פנימי' עומק המושג אם לא ע"י המשל כידוע הרי המשל גילה לו את הפנימי' ולזה הטעם גדול מעלת המשלים כמשלי שלמה וכה"ג כידוע ומבואר במ"א באריכות, וא"כ לכאורה יש כאן סתירה מב' הפכי' ששניהם אמתיים שאנו רואים האמת שהמשל מסתיר ומעלים את אור השכל הנמשל מתוכ[ו] להיות[ו] לבוש גס ועב וגם זה אנו רואים באמת שע"י המשל יתגלה דוקא עומק הפנימי שבשכל ואיך יהיה ב' הפכים העלם וגילוי בדבר א' כו'.

אך הנה התירוץ האמיתי לזה דבאמת ודאי יש במשל או אותיות ורמז ב' הפכים הנ"ל להעלים את הפנימית ו[גם] לגלותו. אמנם אין אלה ב' הפכים אלא אדרבה שניהם שרש וענין א' והא בהא תליא דמשום שיש במשל להעלים ולהסתיר את הפנימית אדרבה היא הנותנת מה שיש במשל לגלות את הפנימית. והמופת לזה ממה שאנו רואים כשרוצה האדם להשפיע שכל עמוק לתינוק קטן קצר ההשגה שלא ישיגנו כמו שהוא מושג אצל המשפיע הנה בהכרח שילבישנו בלבוש גס ועב והוא המשל כנ"ל, ובודאי לגבי עצם עומק השכל כמו שהוא אצל המשפיע הרי המשל [הוא] לבוש גס ועב המעלים את אורו הפנימית אבל לגבי השגת התינוק להיותו מצומצם מאד הנה כל מה שילביש יותר את השכל בלבושים גסים יותר יותר יוכל התינוק לעמוד על הבנת אור הפנימי שבאותו השכל כי ההעלם הוא דוקא שעושה את הגילוי וכל מה שיעלים יותר יותר יבא לידי גילוי דהיינו שיותר יוצא לאור מבחי' הפנימי' שבו ביותר וכל שאינו מעלימו כ"כ לא יצא פנימיותו כ"כ לידי גילוי. וזהו דבר ברור ויש הרבה מופתים לזה, הא' ממאמר הידוע

משלי שלמה: נסמן לקמן ע' תקכג הערה ד"ה אלה.

ותלת מאה מתלי דר"מ: ראה סנהדרין לח, סע"ב.

גדול מעלת המשלים: ראה תורה אור לך יא, ג. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' פו. תו"א אור שם יב, ד. סידור שער המילה קמז, ד. תו"א מגלת אסתר צא, ג. שער היחוד פמ"ה. שערי אורה שער הפורים סו, ב.

שאין חכם כבעל הנסיון הרי אעפ"י שהשיג השכל כבר לעומקו בלימודו מ"מ לא בא על אמיתית העומק רק כשהשיגו ע"י נסיון במעשה אעפ"י שאין כל חדש לו במעשה מכמו שידע כבר בלימודו מ"מ אינו יורד לגילוי עומק הפנימי' כ"כ אלא ע"י הלבוש הג"ס של המעשה מפני שמעלים לבחי' פנימי', וכל שבא האור בהעלם יותר יותר יבא פנימיותו ל[ידי] גילוי. והב' מן המים שמתעלמין בעפר הארץ אז נק' מים חיים דוקא כו'. והג' מבהירות והבהקות האור במקום החשך יותר מבצהרים לפי שהחושך מסתיר ובמקום ההסתר שם מתגלה בהירות האור יותר וכמ"ש כיתרון האור מן החשך [כו']. והד' מהבהקת אור הראי' שבחומר כלי העין כשמתקלקל ע"י ההבטה בכלי ההבטה אעפ"י שכלי ההבטה אינו חומר זך ובהיר כחומר כלי העין ולא יפעול פעולת הראי' בלא העין אדרבא להיות[ו] מסתיר קצת על כלי העין אזי יצא אור הראיה ויבהיק בעין יותר כו'. והה' והוא היותר מופת חזק מכולם וקרוב יותר אל הענין הנ"ל במשל שיגלה לפנימי' מפני שמעלים כו' והוא מאשר אנו רואים שיש קרומא דחפיא על מוחא כידוע והוא אשר עושה העלם הבנת השכל בתחלה הנק' קשי ההבנה וכל שנתעלם ע"י הקרומים יותר [יותר] יוכל אח"כ לעמוד על הפנימית מפני שמאיר פנימית השכל יותר ע"י ההעלם דוקא וכמאמר אין אדם עומד על דבר הלכה אלא א"כ נכשל בה (וכמ"ש במ"א שזהו מ"ש אנכי מגן לך כו' והיינו מגן אברהם כו'). וזהו ג"כ טעם בירור ההלכה ע"י הפלפול דוקא כמאמר ר"י שע"י כ"ד קושיות וכ"ד פירוקין ממילא רוחא שמעתתא (וכמ"ש במ"א שזהו ענין חטא מי מריבה שהכה לצור ויזובו מי החכמה ולא אמר לצור שהוא בלא העלם הפלפול כי הפלפול הוא הקושיא להסתיר את האמת בתחלה כדי שאח"כ יוצא אור אמתתו יותר כו' וד"ל). ומכל זה מופת חזק לענין הנ"ל דבמשל להיותו העלם הגשמת שפע השכל דוקא ע"ז יתגלה פנימית אורו יותר ואין בו ב' הפכים כלל אלא אדרבה הגילוי תלוי בהעלם כו' וד"ל.

ולפי כ"ז הרי יובן מעתה דמאחר שהגילוי תלוי בהעלם א"כ שרש המשל גבוה מן הנמשל גם מפנימי' המתגלה כו' דאל"כ מהיכן יש כח

שאין חכם כבעל הנסיון: נסמן לעיל ע' תפז.

והבהקות האור במקום החושך: ראה שלחן ערוך אדה"ז הל' פסח סתל"ג, ס"ו.

כיתרון האור מן החשך: נסמן לעיל ע' תפז.

קרומא דחפיא על מוחא: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכח, ב. ספר המאמרים תקס"ב ע' ע [נדפס ג"כ בסה"מ אתהלך-לאזניא ע' רמב). סה"מ תרס"ה ע' שה.

אין אדם עומד על דבר הלכה: ראה גיטין מג, א. לקמן ע' תקפט.

אנכי מגן לך . . מגן אברהם: ראה לך לך טו, א . . תפלת העמידה. הנסמן לעיל בהערה ד"ה קרומא. תורה אור לך יב, א.

כמאמר ר"י: ראה בבא מציעא פד, סע"א.

שהכה לצור ויזובו מי החכמה: ראה ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רכה ובהנסמן לשם . לעיל בח"א ע' קיב.

שורש המשל גבוה מן הנמשל: ראה בהנסמן לעיל ע' תקכא הערה ד"ה גדול. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות

בהעלם להוציא לידי גילוי אלא מוכרח לומר שגדול כח ההעלם מכח הגילוי עד שיביאנו לידי גילוי גם בהיותו מוסתר מצד קוצר כלי המקבל כו'. ושרש הדברים הוא דהגם שלבוש המשל נמוך מן הנמשל להיותו בלבוש הגשמה ביותר אבל שרשו גבוה יותר כי כדי שיוכל להיות בחי' העלם והגשמה כ"כ זהו הוראה שבא ממקום ומדרגה גבוה בעצם המשפיע יותר, כמו שנראה בחוש שיותר קשה למשפיע להמציא משל לשכל וסברא יותר מהמצאת גוף השכל והסברא כי כדי להמציא משל שיהי' מכוון לפי אופן המכוון הפנימי שבשכל בהכרח שיבא ויומשך מלמעלה מן עיקר השכל הזה הנגלה דהיינו מבחי' כח המשכיל הנעלם שלמעלה גם משרש ועומק ההעלם של שכל זה הנגלה, ולכך מעלת המשלים יותר מגופי השכליים הנמשלים מהם וכמ"ש במ"א בענין משלי שלמה שבהן גנוז כמה סודות ורזין שהמשלים עצמן שרשן יותר נעלה מגופי הסודות, ולכך עיקר השבח על המשלים באמרו אלה משלי שלמה כו' וידבר ג' אלפים משל ועד"ז ג' מאות משלים דר"מ וכה"ג. ולזה הטעם יש בכח המשל ג"כ להוציא פנימי' השכל לידי גילוי כנ"ל מפני שגדול כחו בשרשו גם משרש כח זה השכל עצמו המתגלה כו'. ועד"ז יובן בכל בחי' ההעלם וההסתר שגדול כחו מבחי' הגילוי כנ"ל שהוא מטעם הנ"ל כי שרש בחי' ההעלם בא ממקום ומדרגה [גבוה] יותר משרש ומקור של בחי' הגילוי כנ"ל במשל ונמשל. וא"כ גם בבחי' האותיות שנק' בחי' חיצוניות השכל שמסתיר ומעלים את הפנימית כנ"ל בענין לא קאים אינש אדעתי' כו' וכענין אובנתא דלבא כו' כנ"ל שבודאי יש בו היפוכו שהוא לגלות הפנימי' והא בהא תלי' כנ"ל במשל ונמשל כו'. א"כ גם האותיות בשרשם יותר גבוהים מגוף פנימית השכל כי בחי' ההעלם שרשו נעלה מבחי' הגילוי ואעפ"י שלמטה נראה ההיפוך שבחי' אותיות השכל הנ"ל אינו רק הכנה וחיצוני' השכל מ"מ בשרשם גבוהים יותר כו', וראיה מצירוף האותיות שהוא למעלה מגוף השכל עצמו כידוע וד"ל.

ומעתה הנה יובן שרש ענין הנ"ל בפי' לבושי' כתלג חיור דקאי על בחי' הדיקנא דא"א שחופה על בחי' או"א וז"ש הנסתרו"ת לה' אלקינו כנ"ל. דהנה ידוע שבחי' השערות למעלה נמשלים לבחי' אותיות או כדמיון המשלים שמעלימים ומסתירים את פנימי' השפע כנ"ל לפי שבשערה יש ג"כ בחי' הסתר והעלם הפנימית שהרי השערות יוצאים ממותרי מוחי' בלבד שהוא בחי' החיצוניות וגם בגופי השערות שהן חלולין כידוע הרי בחי' האור והחיות מתצמצם בהן מאד ונמשך ויורד למטה בצמצום גדול. אך הנה

התורה ח"א ע' קנט. ד"ה תפול עליהם פסח תקפ"ו בתורת חיים שמות עדר, א-ב (וראה לעיל בח"א ע' רט). לקוטי תורה ואתחנן י, ג.

אלה משלי שלמה כו' וידבר ג' אלפים משל: משלי כה, א. מלכים א ה, יב.

שו"ה ולזה — השכל: ע"כ נמצא בברך 969.

מצירוף האותיות שהוא למעלה מגוף השכל: ראה אגרת הקדש ס"ה.

מבואר מתוך כל הנ"ל באותיות או [ב]בחי' המשלים שנק' ג"כ בחי' חיצוני' שמעלימים הפנימי' שמ"מ דוקא ע"י יתגלה בחי' הפנימי', ואין [זה] ב' הפכים כלל אלא אדרבה הא בהא תליא שהגילוי תלוי בהעלם כנ"ל באריכות. הנה ככל הנ"ל ממש יובן ג"כ בבחי' השערות דדיקנא דא"א דהגם שהם רק בחי' חיצוניות דמוחין דא"א המעלימים ומלבישים לבחי' פנימי' [המוחין] וכמ"ש לבושי' כתלג חיור כו' מ"מ הנה דוקא ע"י יומשך בחי' פנימי' של המוחין (וכמ"ש במ"א בפי' [ע"פ] אז יבק"ע כשחר אורך כו' וע"כ נק' י"ג ת"ד בשם הארת פנים דוקא כידוע), והיינו מטעם הנ"ל לפי שיש בכח ההעלם להוציא לאור פנימית הגילוי כו' כמו המשל שמגלה פנימית השכל לפי ששרש ההעלם גבוה יותר משרש הגילוי כנ"ל באריכות. וכך הוא בשרש בחי' השערות די"ג ת"ד כו' דשרשם יותר גבוה מגוף המוחי' דא"א כו' וד"ל. והמופת לדבר זה הנה אנו רואים בגשמיות למטה באדם התחתון מאשר לא יצמחו שערות הזקן באדם עד היותו בן עשרים דוקא ולא קודם לכן הגם שהחכמה שבמוחו בתכלית העילוי כמו נער מחודד השכל וחריף גדול אעפ"כ אין השערות של הזקן צומחי' ממותרי המוחין עד היותו בן עשרים דוקא ואם היה שרש יניקת שערות הזקן תלוי רק בבחי' המוחי' עצמן שבראש למה לא יצמחו [גם] בנער בן י"ב וי"ג שנה אם מוח חכמתו רבה (וגם הי' חילוק מדרגות בין חכם לחכם שמי שיותר חכם יצמחו ריבוי שערות בזקנו יותר, וזה אינו שהרי גם בטיפש יצמחו כמו בחכם כו'), אלא מוכרח לאמר ששערות הזקן הוא למעלה מבחי' המוחין עצמם אלא שרשם הוא בשרש ומקור המוחין הנק' חכמה סתימאה והוא בחי' כח היולי המשכיל כל שכל ומולידו מאין ליש כידוע ומשכנו אינו המוחין הגשמיים אלא למעלה מהן הרבה והוא בחלל הריקן שבין הקרום לגולגולת ונק' קרומא דאוירא כו' וכמ"ש במ"א, וע"כ אמרו באד"ר דסבא דעתיה סתי"ם כו' דהיינו שמאיר בזקן מבחי' מו"ס הזה ביותר ואז יתלבנו שערות הזקן (וז"ש ונגד זקיניו כבו"ד שהן ל"ב נ"ח שמאירים מבחי' מו"ס שורש הדיקנא), ומבחי' מותרי מו"ס זה נמשכו שרשי יניקת השערות דדיקנא היינו בהיות האדם בן כ' שנה דוקא לפי שאז זמן הארת נובלות המשכות מבחי' מו"ס זה למוחי' הגשמי' והוא הנק' בחי' מוחי' דגדלות דהיינו [בחי'] מקור גידול המוחי' ממו"ס, והתחלת גידול זה הוא מבן כ' ותכלית גידול המוחין ממו"ס הוא בהיותו בן ע' שנה שאז נק' זקן זה [ש]קנ"ה חכמ"ה ממקורה וכמאמר ראב"ע הריני כבן

אז יבק"ע כשחר אורך: **ראה ישע' נח, ח. סידור שער הסוכות רנח, ב.**

לא יצמחו שערות הזקן . . בן עשרים: **נסמן לעיל ע' תפח.**

קרומא דאוירא: **ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכח, ב.**

באד"ר דסבא דעתיה סתי"ם: **נסמן לעיל ע' תפח.**

ונגד זקניו כבו"ד: **נסמן לעיל ע' תקא.**

זקן זה (ש)קנה חכמ"ה: **תורת כהנים קדושים יט, לב. קדושין לב, ב.**

וכמאמר ראב"ע הריני כבן ע' שנה: **ראה ברכות יג, ע"ב. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רי.**

ע' שנה כו' וכמ"ש בע"ח בענין המתנה דבן כ' יודע למכור בנכסי אביו כו' שהוא בחי' אור אבא כשמברר בירורים נק' נכס"י אבי"ו ובהיותו בן כ' דוקא אז יודע למכור בנכסי אביו לשנות[ם] ממהות למהות כו' לפי שאז מאיר בנפשו ממקור אור החכמה שנק' אור אבא דהיינו מבחי' מו"ס הנ"ל וכמ"ש בע"ח דאור אבא אינו מקבל רק ממזל השמיני ונוצ"ר כו' כידוע וד"ל (ובזה מתורץ דגם אם הנער חריף בשכלו שבמוחו עדיין אין ההארה במוחו ממקור השכל רק בהיותו בן כ' דוקא ובזה אין חילוק בין חכם לטפש כלל דגם בטפש יש מקור ל[כח] שכלו הקטן כו' וד"ל). וא"כ עכ"פ הרי יש מופת חזק מכל זה לענין הנ"ל בבחי' שערות דדיקנא דא"א ג"כ דגם ששרש נובלות חכ' שבשערות דדיקנא הוא רק מבחי' מותרי מו"ס הנ"ל מ"מ שרשם יותר נעלה גם מגוף המו"ס עצמו שהרי קודם היותו בן כ' לא פעל כח ההיולי המשכיל כל שכל מאין כנ"ל רק לפי ערך כלי קבלת המוחין הגשמים בלבד ולא האיר [בהם] עדיין משכל הנעלם [עצמו] כלל וכלל הגם שבודאי כל שכל ושכל שהמציא עד היותו בן כ' ודאי היה רק עפ"י כח המשכיל ההיולי כידוע ומיד בהיותו בן כ' נמשך ע"י בחי' מותרי מו"ס הזה הארת כח השכל הנעלם הזה למטה ממש (וע"כ נק' זק"ן שקנ"ה חכמה מן ההעלם לגילוי). וראי' לדבר זה ממה שיש בכח שכלו אז למכור בנכס"י אבי"ו כנ"ל ולא קודם לכן וא"כ הרי גדול כח המותרי מו"ס יותר מגוף המו"ס והיינו מטעם הנ"ל בענין המשל שמגלה את פנימית הנמשל לפי שיש בכח ההעלם להוציא הפנימי' יותר כך יש בכח הנובלות והמותרות שנק' חיצוניות מו"ס בחי' התגלות פנימית המו"ס ביותר מכח עצמו, וזהו סיבת גידול המוחין הגשמים מבן כ' עד בן ע' כנ"ל ממותרי מו"ס ולא מבחי' מו"ס עצמו וד"ל. ועוד ראיה ברורה יותר לענין כלל הנ"ל דחיצונית מו"ס דא"א יותר נעלה בשרשם מבחי' הפנימית שלהם כנ"ל ממה שאנו רואים בסריס שאין לו זק"ן. דהנה א"א לומר הסיבה והטעם לזה הוא שנחסר לו כל עיקר כח המשכיל ההיולי הנ"ל שנק' מו"ס שהרי יוכל להיות שהסריס יהי' חכם מופלג להשכיל כל מיני שכל כידוע ומאחר שיש בו בחי' כח הפנימי' שבמו"ס למה נחסר אצלו בחי' החיצוניות שהן מותרי מו"ס שמהן נמשכין שערות הזקן כידוע ואיך אפשר שיהי' דבר במציאות בפנימי' בלא חיצוניות, ואם נאמר שיש בודאי גם בחי' חיצוניות רק שאין נמשכים להיות יניקת שערות הזקן היא גופא קושי' למה לא יומשכו להצמיח שערות הזק"ן.

אך הענין הוא דודאי יש לו כח המשכיל בפנימית ובחיצוניות, ומה שאין לו זקן הוא לפי שאין לו כח המוליד שהוא כח המצמיח כמו שיש בעצים

וכמ"ש בע"ח: ראה שם שער (כה) דרושי הצלם בסופו. הנסמן לעיל ע' תפח.

שו"ה ע' — המתנה: בבוך 493: המשנה.

וכמ"ש בע"ח דאור אבא: נסמן לעיל ע' תנח.

בסריס שאין לו זק"ן: יבמות פ, ב.

עץ עושה פרי ועץ שאינו עושה פרי כלל כך יש אדם שאין בנפשו כח המוליד דהיינו שאין זרעו מוליד ילד. ויש הרבה חילוקים בדבר זה, דהנה התינוק פחות מבן ט' שאינו מוליד כידוע לא שנחסר לו כח התולדה רק שלא נשלם כח המוליד אצלו כי הרי טפת זרעו נמשך ממוחו ויוצא בחוט השדרה עד פי האמ' בחמימות רק שאינו יורה כחץ ולא יש בכח הטפה להוליד ולהצמיח כלום, ובהיותו בן ט' ובן י' נשלם כח המוליד בטפת זרעו כו' (וכן קודם שהוא בן כ' מוליד הגם שלא בא עיקר בחי' מוחין דגדלות הנ"ל עד בן כ' מ"מ התחלתו לענין התולדה מתחיל מבן ט', והיינו ג' זמני [ה]גידול [ה]מוחין בן ט' ובן י"ג ובן כ' כמ"ש במ"א בסמוך). משא"כ הסריס שנמשל לעץ יבש שאינו מצמיח כלום הענין הוא דגם שהוא בגדלות שנין מבן כ' ולמעלה אין זרע[ו] הנמשך מן המוח מוליד כלום לפי שבמוח יש מקור לחלוחית מיסוד המים הרוחני שממנו מתהוה טפה רוחני' תחלה ומתגשם אח"כ בהתהותה בכלי המוח הגשמי, ושרש הלחלוחית הוא מחלל הריקן הרוחני שלמעלה מן המוח שמשם שרש גידול המוח כנ"ל הנק' ח"ס. והנה בסריס אין במוחו מבחי' הלחלוחית דמו"ס הנ"ל אלא הוא יבש ע"כ אין הטפה הרוחנית שנמשכת בכלי מוחו עושה פירות כלל כי אין לה כח המצמיח כלל לפי שכל צמיחה א"א בלי יסוד המים כי המגדל [ו]מצמיח א"א בלי הכח של ההתפשטות שהוא מיסוד המים דוקא, וע"כ מפני חסרון בחי' התפשטות דמיסוד הלחלוחית שבמו"ס ע"כ אין זרעו מצמיח ומוליד כלום. (ויש סריס שאין זרע נמשך כלל ממוחו לפי שהזרע עצמו באה מבחי' הלחלוחי' וכאשר יבש מקורו לגמרי אין לו תאוה כלל ואין לו זרע כלל והוא הסריס האמתי שאין לו זקן כלל, וע"כ גם האשה אין לה זקן מטעם [זה] שאין זרע נמשך ממוחה ואין בזרעה כח המוליד מבלי זרע הזכר כלל, ומ"ש אשה כי תזריע וילדה היינו מפני שקבלה מזרע הזכר תחלה כידוע, וע"כ הנשים דעתן קלות ונוחין להתפתות כי אין למוחם שרש חזק ממקור השכל ההיולי מצד חסרון ההתפשטות יסוד הלחלוחית שבמוח המגדל המוחין הגשמים כו' וד"ל). וא"כ הרי מובן שהתולדה אעפ"י שהיא חיצוניות להוליד מהות אחר תלוי רק בבחי' ההתפשטות כח הצומח דמו"ס הנ"ל שהוא בחי' חיצוניות שלו. ואעפ"י שהסריס חכם להשכיל מכח המשכיל הפנימי מ"מ [מפני] חסרון התפשטות חיצוניות שלו אינו מוליד כנ"ל, וע"כ אין לו זקן כנ"ל. א"כ מזה מוכח שהתפשטות החיצוניות גדול מהתפשטות הפנימית שהרי ע"י התפשטות החיצוניות דמו"ס יש בכחו להוליד נפש שלימה חדשה

התינוק פחות מבן ט' שאינו מוליד: ראה לעיל ע' תפח.

כמ"ש במ"א בסמוך: בבוך 493: כמ"ש בע"ח. ראה ע"ח שער (כה) דרושי הצלם דרוש ג. ח.

הסריס שנמשל לעץ יבש: ישעי' נו, ג.

שאין זרע נמשך ממוחה: ראה לקמן ע' תר.

אשה כי תזריע וילדה: ראה תזריע יב, ב. לעיל ע' תפט. לקמן ע' תר. ע' תשעט.

הנשים דעתן קלות: נסמן לעיל ע' תפט.

בדומה לו ובהתפשטות הפנימי' אינו מוליד כלום (ואעפ"י שהנער בן י"ג שנה אין לו זקן ואעפ"כ מוליד, הענין הוא דבחי' הצומח והמגדל שבכח המשכיל שנק' מו"ס הוא רק בחי' [ה]התפשטות החיצוניות שלו ע"כ גם הטפש מוליד אך להיות בחי' גידול שערות הזקן הוא בחי' התפשטות חיצוניות יותר עד שצומחין שערות גשמיות, אך זה הגידול שרשו יותר נעלה מגידול וצמיחת הולד מן הטפה להיותו יותר חיצוני וע"כ בהיותו בן כ' בא יותר לבחי' גדלות המוחין עד שיודע למכור בנכסי אבי"ו משא"כ קודם לכן הגם שיש בו כח המוליד אינו יודע למכור בנכסי אביו כו' (רק מצד בחי' התולדה עצמה הרי הוא גבוה יותר כידוע ומבואר במ"א שיש בתולדה מבחי' א"ס כו' וד"ל).

ואחר כ"ז יובן ענין הנ"ל בפי' הנסתרות להוי' אלקינו שהן בחי או"א שנסתרים ונעלמים תחת בחי' הדיקנא דא"א כו', כי הנה בחי' הדיקנא הוא בא מבחי' התפשטות חיצוניות מותרי מו"ס דא"א וגדול כחן מכח הפנימי' מטעם הנ"ל ע"כ גם בהיות בחי' או"א מתלבשים תחת בחי' שערות דדיקנא אז גם הם נק' נסתרות להוי' אלקינו שהוא בחי' ההסתר וההעלם עצמות אור הכתר שלמעלה מבחי' מו"ס. ואין זה תימא איך יהיה להיפך שבחי' או"א נק' נסתרות ושערות הדיקנא עצמו הן בגילוי כנ"ל, כי מובן מענין משל ונמשל שהנמשל בהעלם במשל ויוצא לידי גילוי דוקא ע"י המשל, נמצא המשל הוא עיקר הגילוי רק שאינו מגלה רק בסיבת ההעלם כנ"ל באריכות, א"כ מה שבחי' או"א נק' נסתרות במדרגות הפנימי' ביותר הוא ע"י השערות שמלבישים עליהם שכל הגבוה יותר יותר יתפשט למטה בבחי' חיצוני' וכנ"ל, וכמובן מענין הנ"ל באדם התחתון דבודאי שערות זקנו למטה מבחי' מוחין דחו"ב שבו אך שרשן במו"ס הרי הוא המגדל המוחין דחו"ב כו'. וז"ש לבושי' כתל"ג חיו"ר דקאי על בחי' דיקנא דא"א שנק' לבוש ונק' זקן אהרן כידוע וכמ"ש במ"א ע"פ כשמן הטוב [כו'] שיורד על הזקן כו'. ומ"ש הנגלות לנו ולבנינ"ו הוא המשכות מוחין דא"א באו"א בבחי' או"פ כמ"ש דאור אבא יונק ממזל הח' ונוצ"ר. וז"ש לנ"ו ולבנינ"ו שהם בחי' זו"נ שמקבלים מאו"א כידוע כי במו"ס עצמו יש ב' מדרגות נסתרות ונגלות נסתרות בשערות דדיקנא ונגלות מן הפנימית כמובן מתוך כל הנ"ל וד"ל.

והנה כל הנ"ל בפי' לבושי' כתלג חיור דקאי על בחי' דיקנא דא"א ששרשו במו"ס הוא שרש התורה כמאמר נובלות חכמה שלמעלה [תורה] נובלות דוקא וחכ' שלמעלה הוא בחי' מו"ס הנ"ל כידוע, ומטעם הנ"ל בבחי' שערות דדיקנא ששרשם יותר נעלה מגוף המוחין כו' כך בחי' נובלות

שו"ה בדומה — (ואעפ"י: בהכתי"י לא נסמן סיום החצאי ע"גול.

שיש בתולדה מבחי' א"ס: ראה לקמן ע' תרג. ע' תשעט. לקוטי תורה שיר השירים מ, א. ספר המאמרים תקס"ח ח"ב ע' תרטז.

שו"ה הרי — וד"ל: ע"כ נמצא בבוך 493.

זקן אהרן . . כשמן הטוב: ראה תהלים קלג, ב. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רה ואילך.

נובלות חכמה שלמעלה: בראשית רבא פי"ז, ה.

דחש"מ [שרשם] יותר נעלה מחש"מ, והוא מ"ש ואהיה אצלו אמון כו' ה' קנני ראשית דרכו כידוע וכתיב בה כאשר יאמר משל הקדמוני בבחי' משל דוקא, אך משל הקדמוני הפי' הוא שקדם גם לבחי' שרש החכמה כמו מקד"ם לעי"ן כו' (וע"כ נאמר בתורה סלסלה ותרוממך סלסול בשערות כו'). אבל כ"ז הוא רק בחי' אור פנימי גם שהוא בחי' הארת אור הכת"ר במו"ס כנ"ל כמ"ש והחכמה מאין תמצא (אפי' ח"ס כידוע) מ"מ אין זה עצמות הכת"ר. אבל שרש המצות הוא בבחי' או"מ שהוא השורה בבחי' גלגלתא דא"א עצמו. וז"ש ושע"ר רישי' כעמ"ר נק"י שלמעלה מהיות גם בחי' מקור למקור לחכמה, ובחי' הנובלות של המקיפי' הללו הוא בחי' שער רישי' כו' וד"ל) (וכמו שמבואר למעלה בענין מותרי ההמשכה בשערות דדיקנא מלמעלה למטה בבחי' אור ישר כך יובן בבחי' מותרי ההמשכה שבשער רישי' כו' מלמטה למעלה בבחי' א"ח שהרי שער הראש צומחי' מהגלגולת מלמטה למעלה וסיום צמיחתם עד כלות הארת המקיף למעלה ולפי ערך זה סיום צמיחת שערות הזקן מלמעלה למטה מבחי' או"פ דח"ס כו' וד"ל).

והנה ידוע דאת זה לעומת זה עשה האלקים, דכמו שיש בחי' מקיפים ופנימים בקדושה האלקית כך יש בחי' מקיפים ופנימים בק"נ, וידוע עיקר ההפרש בין הקדושה לקליפה הוא שבחי' הקדושה העיקר הוא דוקא בחי' ההמשכה וההשפעה מן העצמות [ל]שלמטה הימנו להחיות רוח שפלים וכה"ג, ובחי' הקליפ' הוא היפך זה שכל עיקר מהות טבעם הוא רק לעצמ[ם] ולגרמי' שיומשך להם [דוקא] כל שפע ואינם רוצים להשפיע לזולת[ם] כלום וכמ"ש לעלוק"ה שת"י בנות ה"ב ה"ב כאדם שכלתה נפשו תמיד לבקש ה"ב ה"ב לגרמי' כו', אבל בבחי' הקדושה הרי אמרו [ז"ל גמירי] דמיהב יהבי משקלא לא שקלי פי' מיה"ב יהב"י שכל עילה תשוקתו להשפיע לעלול שלמטה הימנו וזהו מיה"ב יהב"י להשפיע לשפל הימנו היינו בבחי' אור ישר שיורד מגבוה לנמוך דוקא אבל משקל לא שקלי לעצמו בבחי' ה"ב ה"ב. ואעפ"י שבקדושה יש ג"כ בחי' על[יו]ת כל עלול לגבי העילה בבחי' או"ח ו[ה]איך אמר משקל לא שקלי וכמו כל העלאות מ"נ וכיוצא, הענין הוא דגם

ואה"י אצלו אמון כו' ה' קנני ראשית דרכו: ראה משלי ח, ל. כב.

כאשר יאמר משל הקדמוני: נסמן לעיל ע' תצ.

מקדם לעי"ן: מסעי לד, יא.

סלסלה ותרוממך: ראה משלי ח, ד. לעיל ע' תקג.

והחכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

שו"ה ובחי' — וד"ל: בבוך 1157: וד"ל.

והנה ידוע: ראה ביאורי הזהר פקודי נט, ב.

ההפרש בין הקדושה לקליפה: ראה סידור שער נפ"א צב, ב. דרושים לחתונה קלב, ד. לקוטי תורה מסעי צא, ב. תורת חיים חיי שרה קלט, ד.

לעלוק"ה שח"י בנות ה"ב ה"ב: משלי ל, טו.

אמרו (ז"ל): ראה תענית כה, א. תורת חיים תולדות ה, סע"א ואילך.

בחי' או"ח זה [הוא] עולה בבחי' ביטול עצמותו שאינו מרגיש העלאה זו [ב]בחי' יש ודבר כלל כו', משא"כ בקליפה כתיב ופלגשו ושמה ראו"מה ראו מה שמרגיש הביטול שלו כו' כמ"ש במ"א (אבל בקדושה כתיב אם צדקת מה תתן לו כו'). והטעם להפרש [ה]זה הוא ב' דברים, הא' כי מטבע הטוב להטיב לזולתו ולא לבקש לעצמו כלל וכתיב טוב ה' לכל כו' וכמ"ש כי חפץ חסד הוא וע"כ כל עיקר הקדושה בהמשכה מן העצמות כמ"ש מיהב יהבי וגם מה שעולה בהעלאות מ"נ נאמר מה תתן לו כמ"ש משקל לא שקלי בבחי' יש ודבר מה כטבע הטוב כו'. והב' מטעם שבחי' הקדושה הוא בחי' אין האמתי וכל בחי' אי"ן וביטו"ל טבעו להשפיע חוץ ממנו כי א"צ לעצמו כלום ומה שגם שכלא נחשב כל מה שמשפיע וכנראה בחוש שכל מי שהוא שפל בעצמו יותר יותר ישפיע לזולתו וכמ"ש במ"א על חסד דאברהם לפי שהיה בעצמו עפר ואפר כו' ו[ע]"כ [גם] בהעלא' נאמר מה תתן לו כו', משא"כ הקליפה כל עיקרה הוא בחי' יש ודבר דוקא כידוע ע"כ טבעה לאמר ה"ב ה"ב לעצמו ולגרמי' דוקא ואינה משפעת כלום כנ"ל. ושרש אחד לשני הטעמים הוא מפני שאא"ס הוא שלימותא דכולא וא"צ לשלימות מזולתו כלל כי ממנו הכל כו' וע"כ נא' מה תתן לו כו' והוא הטעם הא' שנק' טוב להשפיע וטעם הב' שהוא בחי' אין כו' וד"ל.

וזהו מ"ש צדק"ת פרזונ"ו בישרא"ל וקאי על מעשה המצות שנק' בשם צדק"ה כידוע, והענין הוא משום דשרש המצות למעלה הוא בבחי' מקיפים שע"ג הראש דא"א וכנ"ל בפי' שער רישי' כו' שהוא בחי' פרזון אור המקיפים (כמ"ש במ"א בפי' פרזונ"ו כו'). והנה ביוה"כ נמחלו העוונות ונתקנו כל הפגמים שנעשה בקדושה ע"י העוונות ששרשן בקליפה בפנימי' ומקיפי' שלהם כו'. דהנה עיקר מחילת העוונות ביוה"כ הוא למלאות ולתקן כל הפגמים שמסט' דקליפה והיינו דוקא ע"י שנמשך האור ממקום הגבוה יותר גם מבחי' מקיפים דקדושה. והיינו שרש ענין בגד"י לב"ן שכה"ג לובש ביוה"כ כי בחי' כה"ג הוא במ"ש יורד על הזק"ן זקן אהר"ן שהוא בחי' דיקנא דכהנא רבא, וע"ז נא' לבושי' כתלג חיוור כנ"ל. אך הבגדי לבן שהוא לובש הוא בחי' אור החסד העצמי שנמשך מבחי' פנימו' ע"י שלמעלה גם מבחי'

ופלגשו ושמה ראו"מה: ראה לעיל ע' תנד ושינ.

אם צדקת מה תתן לו: איוב לה, ז.

מטבע הטוב להטיב: ראה שער היחוד והאמונה פ"ד. לקמן ע' תתכו. לעיל בח"א ע' קכד. ד"ה אתה אחד מכ"ק אדה"א (קהת תשכ"ה) ע' 4.

טוב ה' לכל . . כי חפץ חסד הוא: תהלים קמה, ט. מיכה ז, יח.

חסד דאברהם . . עפר ואפר: ראה וירא יח, כז. תורת חיים תולדות קלט, ד.

שאא"ס הוא שלימותא דכולא: עבודת הקדש ח"א חלק היחוד רפ"ח.

צדק"ת פזרונ"ו בישרא"ל: שופטים ה, יא.

המצות שנק' בשם צדקה: נסמן לקמן ע' עדרת.

במ"א בפי' פרזונו: ראה תורת חיים בשלח שלו, ב.

שער רישא כעמר נקי [ו]לבושי' כתלג כו' דהיינו למעלה משרש התורה והמצות שהן בחי' מקיפים ופנימים דא"א כנ"ל, והוא פנימי' העונג הפשוט בתכלית הפשיטות כמו גוון הלבנונית שמורה על בחי' העצמות ממש (ואעפ"י שגם בגלגלתא יש לבנונית שבין השערות הנק' חיוורתא, אין זה רק הארה בעלמא מעצם התענוג הפשוט כידוע שהרצון הוא הנק' כת"ר וגלגלתא ופנימית הרצון הוא [ה]עונג פרטי שבכל רצון אבל עונג הפשוט הוא למעלה ג"כ מבחי' חיוורתא כו' כי הוא לבנונית פשוטה כו' וד"ל). וזהו אנכ"י אנכ"י הוא מוחה פשעיך כו' ב' פעמים אנכי הא' בבחי' הרצון שבכת"ר והב' בבחי' פנימי' ע"י כנ"ל והו"א המפס[י]ק היינו הארת י"ג מדה"ר שעל ידן נמשך ההמשכה למטה כו' וכמ"ש אם יהי' חטאיכם כשנים כשל"ג ילבינ"ו פי' כשל"ג דבחי' י"ג ת"ד שנאמר בו לבושי' כתלג חיור כו' וד"ל. וזהו בחי' י"ג מדה"ר דוקא מוחה פשעיך להפוך הזדונות כזכיות ממש שילבינו כשלג כו', אבל הסליחה והמחילה הוא בפנימי' הרצון שבגלגלתא כמ"ש במ"א וכתיב כי עמ"ך הסליח"ה כו' והוא אנכ"י הא' שהוא בחי' פנימית ע"י כנ"ל וד"ל.

ואחר כל הנ"ל יובן שרש ענין כי ביום הזה יכפר עליכם כו', דהנה בקליפה יש ב' מדרגות מקיפים ופנימים כנ"ל והפנימי יוכל להתברר, וע"ז אמר מכל חטאתיכ"ם תטהר"ו בבחי' בירור, ועל בחי' המקיפי' דקליפה שא"א להתברר אמר יכפר עליכ"ם לטה"ר אתכם מלמעלה למטה כו'. והענין הוא כמבואר למעלה (בביאור הראשון) דהתאוה והכבוד הן בחי' פנימי' ומקיפי' התאוה הוא כמו מאכל איסור הגם שאין בו טוב דנוג"ה כלל כמו במאכל היתר כמ"ש למעלה מ"מ ע"י התשובה יש להם ג"כ עליה כי הגם שנק' איסור מפני שאסור בידי החיצונים וכמאמר אריה הוא דרביע עלה מ"מ מאחר שהזדונות ממש נעשו כזכיות במחילת העוונות כנ"ל בפי' כשלג ילבינו הרי גם הרע עצמו נהפך לטוב ממש, וזהו מה שנמשך החיות לקליפ[ות] בבחי' או"פ ממש נתהפך לטוב בבחי' הקדושה ג"כ להיות בבחי' או"פ דקדושה האלקית כמו מאכל המותר שנתברר ע"י התפלה [כו'] כידוע. אבל הכבוד שהוא מקיף דקליפה כמ"ש למעלה אין לו בירור אחר שאין מהכבוד חיות פנימי כלל אלא הוא רק בחי' התפשטות חוץ ממנו כמו על זולתו

שהרצון הוא הנק' כת"ר: ראה שיעור קומה (להרמ"ק) מערכת עשי' סמ"ז (נג, א). אגרת הקדש סכ"ט (תניא קמט, סע"ב).

אנכ"י אנכ"י הוא מוחה פשעיך: ישעי' מג, כה.

והו"א המפס(י)ק . . ההמשכה למטה: ראה לקוטי תורה נצבים מה, ד. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתפד.

אם יהי' חטאיכם כשנים: ישעי' א, יח.

כי עמ"ך הסליח"ה: תהלים קל, ד.

בביאור הראשון: ראה לעיל ע' תקז.

אריה הוא דרביע עלה: ראה ערובין עח, ב.

וכה"ג. וזהו שגבי מאכלים אסורים אמרו עתיד חזיר לטהר כו' אבל בגסי הרוח שנחשבו כאילו עובד ע"ז אין להם טהרה עולמית מצד עצמן אלא צריכין כליון והפסד לגמרי וזה א"א כ"א מלמעלה למטה דוקא, וע"ז אמר יכפ"ר עליכ"ם כו'. והנה לנגד ב' מדרגות הנ"ל בקליפת נוגה היה במצות הקרבנות ע"ג המזבח ב' דברים הכוללים כל מצות הקרבן, הא' הקטרת האמורין והב' זריקת הדם כנגד היסוד של המזבח. והנה הקטרת האמורין היינו הקטרת החלב שהוא מאכל אסור והוא הנברר ע"ג המזבח ומתכלל באלקות ממש כידוע דאש של מעלה היה יורד ע"ג המזבח ואוכל האימורין וכמ"ש בזהר בענין ארי' דאכיל קורבנין והוא בחי' שם מ"ה מלגיו כו' דהיינו בחי' אוריא"ל שבמזרח מלפניו כו', וע"כ מצות הקטרת האימורין כל הליל"ה, ולכך תפלת ערבית רשות להיות שחסר בה מצות זריקת הדם שהוא חוב"ה כי תפלת ערבית אינו אלא נגד הקטרת אימורי' ופדרים שלא נתעכלו מבערב כמ"ש בריש ברכות וד"ל. ואמנם הדם של הבהמה אינו נאכל ע"ג המזבח באש שלמעלה אלא זורקין אותו למטה ביסוד המזבח, והטעם הוא שהחלב הנקטר והנאכל הוא בחי' הבירורים דנוג"ה שבבחי' פנימית שיוכלו להתברר כנ"ל בענין עתיד חזיר ליטהר כו', אבל הדם הוא גבו' בחי' קשות דנוג"ה שלא יוכל להתברר לגמרי מפני שהוא תכלית הגסות שנפל מגבורות עליונו' דתוהו ע"כ אין לו תיקון אלא בזריקה למטה דהיינו לעורר עליו בחי' גבורות עליונו' דתוהו בזריקה זו כענין וזרקתי עליכ"ם מים כו' וכמ"ש ובערת הרע כו' שהוא ע"י בחי' גבורות כמ"ש במ"א בענין לעולם ירגיז כו' וד"ל.

ובכל הנ"ל מובן מ"ש כי ביום הזה יכפר סתם ולא אמר מי הוא המכפר כו', דהנה מובן מתוך כל הנ"ל דיש הפרש בין בחי' מקיפי' לבחי' פנימי' שהמקיפים הם למעלה גם מבחי' ח"ס דא"א כו', אך עכ"ז נק' לפני הוי"ה וז"ש [מ]כל חטאתיכ"ם שהן בבחי' או"פ כמו מאכל אסור לפני הוי"ה דח"ס תטהרו, [כו'] אבל להעביר לבחי' המקיפי' דנוג"ה שאין להם בירור כנ"ל אמר יכפ"ר סתם דהיינו למעלה גם מבחי' מקור לשם הוי"ה והוא מבחי' פנימית דע"י שלמעלה גם מבחי' מקיפים דגלגלתא דא"א כנ"ל

עתיד חזיר לטהר: ראה הנסמן בלקוטי שיחות שמיני כרך יב ע' 175. תצא כרך כט ע' 128.

בגסי הרוח שנחשבו כאילו עובד ע"ז: נסמן לעיל ע' תקו.

דאש שלמעלה . . ע"ג המזבח: ראה יומא כא, ב.

ארי' דאכיל קורבנין . . אוריאל: ראה זהר בהקדמה ו, ב. זח"ב (תוספות) רעח, א. צו לב, ב. לג, רע"א. בלק ריא, א. (רעיא מהימנא) פינחס רכד, ב. רלה, א. רמא, א. ועוד.

אוריא"ל שבמזרח מלפניו: ראה ביאורי הזהר במדבר פו, א. ד. ולהצ"צ ע' תס. קהלת יעקב מערכת אוריאל. ספר הערכים חב"ד כרך ד ע' רמג ואילך.

תפלת ערבית רשות: ברכות כז, ב.

וזרקתי עליכ"ם מים . . ובערת הרע: יחזקאל לו, כה. ראה יג, ו.

לעולם ירגיז: ראה ברכות ה, א. תניא פכ"ט. פל"א. לקוטי תורה שלח מא, א. תורת חיים בשלח שכח, סע"ב.

באריכות וד"ל. וזהו פי' ממעמקים קראתיך הוי', פי' ממעמקים ב' עומקים עומק לעומק. [עומק] הא' בבחי' מקיפי' שלפני הוי"ה דח"ס והב' עומק שבבחי' פנימית ע"י [שמשם] שרש בגד"י לה"ן דכה"ג שהוא למעלה לגמרי מהתלבשות האור בכלי שהן כמו הגוונין אדום וירוק כנ"ל, ומשם קראתי הוי"ה לי"ג מדה"ר להיות נושא עון כו' והיינו דוקא ע"י התשובה מעומק"א דלב"א עומק לעומק כו' וד"ל.

ממעמקים קראתיך הוי': **תהלים קל, א.**

בעז"ה פ' קדושים

א) **דבר** אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושי' תהיו כי קדוש אני הוי' אלקיכם. והדקדוק בזה ידוע במה שא' בנתינת טעם כי קדוש אני כו' הלא לא נערוך אליו קדושתו, כמ"ש אין קדוש כה' וא' בזהר דכמה קדישאן אית לעילא כמו אורייתא קדישא וישראל קדישין ע"כ א' אין קדוש כה', וגם כאן אם יהי' ישראל קדושים ע"י מעשה המצות בסומ"ר וע"ט איך ידמה קדושה זו לקדושת עצמותו ית', שאין לו ערך כלל, וא"כ איך א' הטעם לקדושים תהיו כי קדוש כו' (ואעפ"י שאנו או' אשר קדשנו במצותיו כו', עכ"ז הרי אי' אין קדוש כה' שקדושתו למעלה גם מקדושת המצו' וכ[מ]א' קדושי' תהיו כי קדוש אני ה' כו' יכול כמוני ת"ל כי קדוש כו' קדושתי למעלה מקדושתכם לפי שקדושה שמצד עצמותו ממש גם קדושת המצות לא יגיעו לשם כלל). אך הנה יש להקדי' תחלה ענין ביאור מא' המדרש על ענין ג"פ קדוש שבקדושה שזהו כמשל למלך שציוה לעשות שלשה עטרות שתים נתן לבניו והעטרה הג' עשהו עטרה לראשו כו' (והיינו ב' עטרות דכתר דתו' וכתר מל' כמ"ש בעטרה שעטרה לו אמו כו' והן ב' כתרי' דנעשה ונשמע שנתן לבניו) והוא ענין ב' קדושות דאורייתא וישראל כמ"ש בזהר אבל עטרה הג' היינו בחי' קדושה העצמי' שנעשה ע"י קדושה שלמטה דוקא כשאו' ישראל קדוש כמו שאו' נקדישך כו' שמעוררים לבחי' קדושה העצמי' דוקא שע"ז א' אין קדוש כה' והוא העטרה שעשה לעצמו (כמשי"ת). והנה להבין כ"ז יש להקדי' לזה ענין ב' האהבות שבק"ש בכל נפשך ובכל מאדך כו'. ויש להבין בתחלה בשרש ענין ירידת הנשמה מלמעלה למטה מטה בחומר גופני שהוא לצורך עלי' דוקא (כמשי"ת). והענין הוא ע"ד

דבר . . קדושי' תהיו: נעתק מבוך 1051 נז, א. והגיתן בין אריחים ניתוסף ע"פ בוך 116 נז, א. 1374 עז, א. נמצא גם בבוך 174 רלז, א. 288 קמג, א [ושם: א) נחלק המאמר לסעיפים, ועפ"ז נדפס כאן. ב) בצדדי הגליונות רשומים ענינים שנתבארו, פסוקי' וכו'. ג) בסיום המאמר רשום: ב"ה מצאתי און לדברים קדושים הנאמרים על קדושים תהיו בכי"ק מפי קדוש אדמו"ר האמצע"י נ"ע זיע"א בספר הסרד"ס מהרמ"ק זללה"ה בשער הנשמה פרק שמיני]. 491 צט, ב. 1119 קיט, א [ובכותרת: תורת אדמו"ר האמליע. ב"ה פ' קדושים מהרב הגאון ר' דובער נבג"מ שדרש שבת פ' קדושים, והתאריך נחתך]. 1278 קכג, ב.

מאמר זה מיוסד על ד"ה דבר . . קדושים תקס"ב. הנחת כ"ק אדה"א בספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' קעד. והנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז בח"ב שם ע' תכ. והנחה אחרת בדרך מצותיך קנג, ב. ועיין בהנסמן לשם.

דבר אל כל עדת בני ישראל: **קדושים יט, ב.**

לא נערוך אליו קדושתו: **פיוט יגדל. תורה אור בשלח סב, ג. לקוטי תורה מטות פא, ב.**

אין קדוש כה': **שמואל א ב, ב.**

וא' בזהר: **ראה זהר תורי"ע מד, א.** וכ"ה גם לקמן ע' תקפז. ע' תקצג. **וראה הנסמן לעיל בח"א ע' שסד.**

אשר קדשנו במצותיו: **נוסח ברכת המצות.**

וכ(מ)א' קדושי' תהיו: **ראה ויקרא רבא פכ"ד, ט.**

מא' המדרש: **ראה ויקרא רבא שם, ח.**

בעטרה שעטרה לו אמו: **שיר השירים ג, יא.**

ב' כתרי' דנעשה ונשמע: **שבת פח, א.**

דוגמא כמ"ש לרוקע הארץ על המים כל"ח וכן א' לה' הארץ וכו' כי הוא על ימ' יסדה כו'. ולכאורה מה[ו] חסד זה שרוקע הארץ על המים דוקא. אמנם הנה ידוע במ"ש יהי רקיע בתוך המים כו' שהובדלו מ"ת ממ"ע וגער בהן בנזיפה שירדו למטה מן הארץ, כמ"ש יקוו המי' מתחת השמי' אל מקום א' ותראה היבשה, ובתחלה היתה הארץ מובלעת במים לגמרי ואחר שירדו המי' למטה נק' תהום והוא ים האוקיינוס שסובב כל הארץ מתחת. וזהו לרוקע הארץ על המים והטעם הי' בזה לפי שמי התהום שהי' על הארץ בתחלה אחר שהובדלו מבחי' הרוחני' דמ"ע שמעל לרקיע נתגשמו ביותר [ו]נמצא בהן תערובות רע ופסולת הרבה, וכמו שרואי' גם עתה במי התהום שהן מרים ומלוחי' ביותר וכאשר ירדו למטה מן הארץ עולי' משם ובוקעי' בכדור הארץ מלמטלמ"ע ובהילוכם בכח גדול בחללי גידי הארץ דארעא חלחולי מחלחלא הן מתבררי' מכל סיג ופסולת שבהן כמים שיוצאי' מצור החלמיש כידוע ונעשו מים מתוקים וטובי' ונק' מים חיים, כידוע שבמ"ת הללו שעלו מלמטה למעלה בעובי הארץ יש בהם יתרון מעלה הרבה גם ממ"ע שמעל הרקיע הרוחני' וכמ"ש ביום ההוא יצאו מ"ח כו' חצים אל הים הקדמוני כו'. וסיבת הב[י]רור הטוב הזה שבמ"ת הללו שמתחת לארץ אינו בא רק ע"י העלי' שלהם מלמטלמ"ע בעובי כדור הארץ דוקא שמשם מתחדשי' בחידוש גמור כו' עד שנק' מ"ח ממש שלא הי' זה במ"ע קודם הבדלת הרקיע. וזהו לרוקע הארץ על המים זה בחי' חסד העליון כדי שיבוררו המ"ת בארץ (שמזה יהי' כל חידוש יש מאין בארץ כמ"ש במ"א עמ"ש ותראה היבשה כדי שתוציא הארץ כל תולדות דחי וצומח מאין ליש כו').

וכך יובן בדוגמ' [זו] בבחי' ים ויבשה העליוני' הרוחני' (שנק' עלמא דאתכסיי' ועלמא דאתגליא כידוע). דהנה ידוע ששרש ומקור כל הנשמות הן נמשכי' מבחי' אור הזרוע לצ"ע כו' שזהו בחי' מ"ע שמעל לרקיע העליון כו' כמו בנשמת משה שא' כי מן המים משיתהו מבחי' מ"ע הנ"ל

לרוקע הארץ על המים: תהלים קלו, ו.

לה' הארץ . . ימ' יסדה: תהלים כד, א־ב.

יהי רקיע בתוך המים . . יקוו המים: ראה בראשית א, ו. ט. בחיי ויקרא ב, יג. אמרי בינה שער הק"ש פכ"ב. שער האמונה פל"א. פ"מ.

מ"ח ממ"ע: מים תחתונים ממים עליונים.

דארעא חלחולי מחלחלא: ראה חגיגה כב, א.

ביום ההוא יצאו מ"ח: זכרי' יד, ח.

כמ"ש במ"א עמ"ש ותראה היבשה: ראה שער האמונה פל"א.

ים ויבשה . . עלמא דאתכסיי' ועלמא דאתגליא: ראה גם לעיל ע' תסה.

כי מן המים משיתהו: שמות ב, י. ראה תורה אור שמות נא, ד. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' קעט. תורת חיים שמות [והוא מר"ח טבת תקפ"ב] ס, א. תו"א בשלח סב, ג. תו"ח בשלח [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' קנג (נוסח א') וקטע זה חסר שם] רכז, רע"ב. סה"מ תקס"ג שם ע' קנז נוסחא שני'. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' שכו.

וכה"ג ומשם ירדו למטה בארץ העליונה בחי' עלמא דאתגליי' (ובל' הגמ' [הוא] מה שא' אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות מן האוצר ששמו גוף שהוא בחי' המל' שנק' אוצ"ר הנשמות ששם נזרעו מבחי' מ"ד דדכורא שנק' מ"ע כנ"ל ומתעכבי' שם בבחי' עיבור ט"ח ונולדי' מאין ליש והן נשמות דבי"ע שנולדי' ממ"ן ומ"ד דזו"נ [כו'] וכמו כמה נשמות שהי' מבחי' עלמא דנוק' כנשמת דוד המלך כידוע, וכנשמת אלי' שהי' בבחי' עיבור בבטן המל' יב"ח כו' כמ"ש בע"ח וז"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו שנתעכב שם הרבה ונקלט בנשמתו אור האלקי דבחי' המל' ע"כ גם גופו עלה לשמים כו' (ודוד נק' נפל כמ"ש במשיח אימתי אתא בר נפלא וע"כ ע' שנין דדוד שאולין היו מאדה"ר כידוע (וכמה נשמות שהן מעלמא דדכורא מבחי' מ"ד דז"א כנשמת משה (ואהרן ויוסף כו') וכה"ג נשמת רשב"י ורה"ס כו' שנק' נוני ימא רבא), וזהו עד"מ מן מי התהום רבה שתחלה היו למעלה מעל הרקיע (כמ"ש ורוח אלקי' מרחפת ע"פ המים (ואי' זהו רוחו של משיח) והוא משה גואל ראשון שא' בו מן המים כו') והי' בו פסולת בתערובו' בהעלם ונבדלו וירדו למטה להתברר בארץ כשעולי' ובוקעי' מלמטה למעלה כנ"ל, כך הוא בבחי' מ"ע דעלמא דדכורא הן יורדים למטה ונזרעי' בארץ העליונה כנ"ל ומתבררים שם (כמ"ד שנברר במ"נ דנוק'), כמשל מעט המים דתהום שבוקעים מלמטה בעובי הארץ שנק' מים חיים ומתוקים כנ"ל, וכך הרי הי' בחי' פסולת דק במים ע' הנ"ל כמו שהי' ירידת הפסולת משם בנשמות הנפילים שהי' בארץ כו' אשר הי' ממ"ע דדכורא כמ"ש אשר מעולם אנשי השם כו' וכמה נשמות שנק' בני האלקים ממש שנפלו למטה ברע גמור כדור המבול ודור הפלגה (וכבני הענק שנק' רפאים כידוע) והן נשמות שנולדי' מבחי' יחוד דמ"ד ומ"נ

שו"ה וכה"ג — (ובל': בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

אין בן דוד בא: ראה עבודה זרה ה, ב. הנסמן לקמן ע' עתר הערה ד"ה או.

וכנשמת אלי' . . כמ"ש בע"ח: ראה לקמן ע' תרפד. שער האמונה פס"ג. הנסמן לעיל בח"א ע' רסה.

חי ה' אשר עמדתי לפניו: וכ"ה לקמן ע' תרסט. ע' תרפד. ע' תשכ. וראה מלכים ב ה, טז. פרדס שער (כד) ההיכלות פי"ב. הנסמן לעיל בח"א ע' רסה.

אלי' . . גופו עלה לשמים: ראה מלכים ב ב, יא. לקמן ס"ע תתפא ואילך. פרדס שער (כד) ההיכלות פי"ג. פי"ד.

שו"ה ונקלט — (ודוד: בבוך 116: ודוד.

ודוד נק' נפל: ראה המשך מים רבים ע' קג ובהערה תט שם. וראה ג"כ ספר מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' תפב ובהנסמן שם.

אימתי אתא בר נפלא: ראה סנהדרין צו, סע"ב.

ע' שנין דדוד שאולין היו מאדה"ר: ראה לעיל הערה ד"ה ודוד. הנסמן לעיל בח"א ע' קיג.

שו"ה משה — ויוסף . . ורה"ס: בבוך 116 ליתא.

נוני ימא רבא: ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רנו ובהנסמן לשם.

ורוח אלקים מרחפת . . משיח: ראה בראשית א, ב. בראשית רבא פ"ב, ד. פ"ח, א. ויקרא רבא ר"פ תזריע.

שו"ה במים — ע': עליונים.

הנפילים שהי' בארץ . . אשר מעולם אנשי השם: ראה בראשית ו, ד. וראה לקמן ע' תקסב. ע' תשמז. ספר המאמרים אתהלך-לאוניא ע' צח. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תשנו ואילך. לעיל בח"א ע' שצב ובהנסמן שם.

וכבני הענק שנק' רפאים: ראה דברים ב, יא. כ. כא.

שהן באים בעלמא דאתגלי' מאין ליש שנק' קדושי' כמ"ש לקדושי' אשר בארץ דוקא כו' וכעוה"ב שנשמות הצדיקי' ירשו ארץ החיים (וכמ"ש בזוהר ע"פ וידגו לרוב בקרב הארץ דנשמות דעלמא דאתכסיי' שנק' נוני ימא רבא אזלי ביבשתא כו' שזהו בקרב הארץ כו' וכה"ג, וכמו בחי' אותיות המח' שהוא בבחי' לא"ה שיוצאי' לגילוי באותיו' הזיבור שנק' רחל כמ"ש במ"א).

והנה בדרך כלל אין זה רק בחי' העלם וגילוי שמבחי' העלם דמ"ע הנ"ל בא לגילוי במ"ת להתברר שם כנ"ל. אך בדרך פרט יש בזה ג' חלוקי מדרגות שהן ג' מדרגו' דנר"נ בבי"ע והוא מ"ש אתה בראת יצרת נפחת בי כו' דלפעמי' ויברא ה' את האדם כו' וכן ויצר וא' בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ובחי' הבריא' זהו מן המח' שבהעלם לגילוי בדיבור שנק' יצירה כידוע, ובחי' העשי' זהו מה שאו' אתה נפחת בי כו' וכמ"ש ויפח באפיו נ"ח כו'. וענין נפיחת הרוח הזה בעפר הגוף דאדה"ר הרי תחלה הי' הבל רוח זה דנשמת אדה"ר כלולה בעצמות כח הרוח האלקי דבחי' המל' שהוא מקור כל הנשמו' הכלולי' שם כנ"ל, והיתה נשמה כללי' זאת דאדה"ר שכוללת כל הנשמות ורוחות ונפשות שבכל הדורות בבחי' ביטול בתכלית שם כביטול טפה בים ממש כו' רק הובדלה משם בנפיחה זאת ובאה לגוף וחומר כדי שיוברר ממנה הפסולת שהי' בה בהעלם בתחלה, כמו משל הנ"ל במי התהום שבוקעי' ונכנסי' בעובי עפר הארץ להתברר שם ויהי' נק' מ"ח כו' שתחלה הי' מעט המים הללו בהתכללו' וביטול בתהום עצמו רק שיצאו להתברר בארץ כנ"ל. וזהו בראתיו יצרתיו לנשמה ורוח דאדם ואף עשיתיו בגוף גשמי שתעלה בעילוי יותר מכמו שהיתה כלולה במקורה צרורה בצרור החיים העליוני' (כמו נשמת משה שמן המ"ע כו' שירד בחומר גופני שעי"ז יהי' עילוי לנשמתו הרבה למעלה ממקור חוצבה כמשל הנ"ל במ"ח שבארץ דוקא וד"ל).

וכך יובן בנשמו' שמעלמא דנוק' כנשמת אליהו שא' חי ה' אשר עמדתי לפניו ממש כו', שנתעכב באוצר הנשמות ששמו גוף יב"ח דאשתהי

לקדושי' אשר בארץ: תהלים טז, ג.

וכמ"ש בזוהר ע"פ וידגו לרוב: ראה ויחי מח, טז. זהר בלק קפז, ב. לעיל בח"א ע' רנב. ובהנסמן שם.

המח' . . לא"ה . . רחל: נסמן לעיל בח"א ע' רכז.

מ"ש אתה בראת: ראה ברכת אלקי נשמה.

ויברא ה' . . ויצר . . ויפח: ראה בראשית א, כז. ב, ז.

בראתיו יצרתיו אף עשיתיו: ישעי' מג, ז.

נשמה . . דאדה"ר שכוללת כל הנשמות: ראה תנחומא תשא יב. שמות רבא פ"מ, ג (ומש"כ שם הראה . . צדיק — ראה לקוטי שיחות מכתבים כללים לר"ה כרך יד ע' 499 בהערה). ובכתהאריז"ל: שער המצות תצא: שער (וספר) הגלגלולים הקדמה (פ"א) ואילך: שער הפסוקים בראשית דרוש ג: שמות א, ח. לקוטי תורה תשא לג, ה. אגרת הקדש [תניא קיא, סע"ב] ס"ז.

שו"ה וד"ל: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

דאשתהי אשתהי: ראה יבמות פ, ב.

אשתהי כו' הגם שהי' שם בתכלי' הביטול ועומק הדביקות וההתקשרות באלקי' חיים מ"מ כשירדה נשמתו למטה בגוף בעוה"ז נתעלה הרבה יותר בעלותו לשמים בגופו כי נתברר ביותר ועלה למעלה יותר (כמ"ח שעולים למעלה ממקור הנביעה דמ"ע כו'). וכמו"כ בנשמת דוד שנק' נפש דוד א' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים כו' דגם שכבר היתה נפש דוד צרורה בצרור החיים שזהו בחי' אוצר הנשמו' [ד]בחי' המל' כנ"ל בלי פירוד כלל וכלל כמו נשמת אלי' שהי' בקליטה בבחי' עיבור במל' כנ"ל כך נפש דוד היתה צרורה ודבוקה וקשורה שם והיתה מתאחדת בצרור החיים את ה' כו'. אך ע"י ירידה למטה תהי' צרורה בצרור החיים העליונים למעלה הרבה יותר, והוא מטעם שבחי' העלי' דאו"ח דנשמה מן הגוף יעלה למעלה ממקור כל הנשמות דמ"ע הנ"ל כמובן ממשל הנ"ל. וז"ש אביגיל לדוד והיתה נפש אדוני בחי' המל' צרורה את הוי' אלקיך ממש במהו"ע ית' ממש וד"ל. והוא בחי' עלי' המל' בפנימי' הכתר שנק' כתר שבכתר שזה[ו] כתר ש"ט דמשיח דכתיב בי' וגבה מאד (אך מ"ש אלי' חי ה' אשר עמדתי לפניו כוונתו כשהי' למעלה בבחי' העלי' והסתלקות במקורו תחלה כנ"ל, והיינו כשהי' עולה בבחי' העלא' מ"ן עם בחי' המל' דאלי' הוא בחי' ב"ן דנוק' (וע"כ יבא קודם משיח כמ"ש במ"א) שנק' מלאך הברית כו'). וז"ש אשר עמדתי לפניו בבחי' עמיד"ה כמו מלאכי' שנק' עומדי' והוא בחי' הביטול בתכלית, ומ"ש לפניו היינו לפני הוי' ממש. וכך א' בזוהר בכללות כל הנשמות דכל נשמה ונשמה קודם בואה לעוה"ז היא קיימי' קדם מלכא קדישא כו' בדיוקנהא כו' ובל' רז"ל כל הנשמות חקוקי' בכסא הכבוד כו' (ויהי' איך שיהי' הרי כל הנשמות בין מבחי' מ"ד דדכורא כמשה ויוסף ואבות וכה"ג ובין בחי' מ"ן דנוק' כדוד ואלי' כנ"ל הרי תחלה הי[ו] כלולי' בתכלי' באלקי' חיים ביחוד גמור בלי פירוד כלל (וכמו נשמת אדה"ר קודם שנפחה בגוף כנ"ל). רק ההפרש הוא

והיתה נפש אדוני צרורה . . את הוי' אלקיך: **שמואל א כה, כט.**

כתר ש"ט . . וגבה מאד: **ישעי' נב, יג. אבות פ"ד, מי"ג. לעיל בח"א ע' שיח. וראה ג"כ לקמן ע' תרצב. ע' תתפד.**

(אך . . כו'): **החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.**

דאלי' הוא בחי' ב"ן: **ראה לקמן ע' תקמ. מאורי אור אות א סעיף קמא. אמרי בינה שער הציצית פ"ז. אור התורה מלאכי כרך א ע' תקמג.**

דאלי' . . יבא קודם משיח: **ראה רמב"ם הל' מלכים פי"ב, ה"ב. לקמן ע' תקמ. ס' מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' קפח. אור התורה מלאכי הנ"ל ע' תקמב. בחוקותי כרך א ע' רי. לקוטי שיחות קרח כרך ח ע' 323 הערה 24.**

דאלי' . . שנק' מלאך הברית: **ראה פרקי דרבי אליעזר פכ"ט. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתקנה-תתקנז. ספר מאמרי אדה"ז-ענינים ס"ע קד ובהנסמן שם. אור התורה מיכה כרך א ע' תפ.**

מלאכי' שנק' עומדי': **ראה לקמן ע' תרסז.**

דכל נשמה ונשמה . . בדיוקנהא: **מובא בכמה מקומות בדא"ח. וראה זהר אמור קד, ב. לך צ, ס"ב. ויחי רכו, ב. רלג, ב. (סבא) משפטים צו, ב. אחרי סא, א.**

ובל' רז"ל כל הנשמות חקוקי' בכסא הכבוד: **לקמן ע' עתר; ע' תשמה: בל' הגמ': ראה תקוני זהר תכ"ב (סה, ב. סו, א).**

שו"ה רז"ל — (ויהי': **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.**

שבנשמו' דנוק' הי' הביטול והתקשרות שלהם בבחי' חומר שלהם יותר מבחי' הביטול בנשמתם, ובנשמ' דדכורא הביטול בנשמות יותר מגוף וחומר שלהם, וע"כ אלי' הי' טס ופורח בגופו לשמים כמלאך משא"כ במשה, אבל הנשמה הי' במשה בחי' ביטול יותר (כמ"ש במ"א). ע"כ א' לרוקע הארץ על המים שבזריעות אור הנשמות בארץ דוקא (כנשמת אדה"ר בגופו כנ"ל) זהו בחי' חסד עליון מפני בחי' בירורי הנשמות שיהי' בהן יתרון זכות וצחות האור ויבא[ו] למעלה ומדרגה יתירה בבחי' הדביקות והתקשרות באה"ר בתענוגי' במתיקות וידידו' עוז כו' הרבה יותר מכפי שהי' בהן בתחלה בהיותם בבחי' עיבור כנ"ל ובמ"ע דמ"ד דז"א כנ"ל. וזהו ממש כמשל המ"ח שבארץ שנעשי' זכי' וצלולי' ביותר ומתוקי' וערבי' לנפש משא"כ כשהיו במ"ע שהי' בהן תערובות פסולת בהעלם עכ"פ כנ"ל, ומכ"ש כשירדתו למטה במי התהום שהן מלוחי' כו', וכך בכל אור הזרוע לצ"ע בארץ העליונה כנ"ל וד"ל) (והטעם מבואר במ"א שיש בעפר הארץ להיותה סוף כל המדרגו' בחי' ביטול היש לאין ביותר מכולם כמו שרואי' בסיבת הצמיחה מן הארץ שהכל הי' מן העפר דוקא כמו בי"מ שאו' תוצא הארץ כו' שזהו הגורם דוקא בחי' החידוש מאין ליש ממש שזהו עיקר בחי' התולדה כמ"ש והולידה והצמיחה כו', והוא כמו הרקבון שבגרעין הנזרע בארץ שמביאו לבחי' אין דכח הצומח (ולע"ל יהי' החידוש דצמיחה בארץ שלא ע"י זריעה ורקבון בארץ כלל שזהו מיש ליש כמו שא' עתידה ארץ שתוציא גלוסקאות וז"ש והארץ אזכור כו') לפי שנתב"ס דוקא כידוע וע"כ יש בה כח המחדש מאין ליש גם ברוח ומים ואש וכל חלקי דצח"מ (שלזה מ"ע שמתבררי' [בארץ] נק' מ"ח ממש כנ"ל).

ויובן מזה גם בטעם ענין ירידת הנשמה בגוף שתעלה עי"ז למעלה ממקור חוצבה הראשון כנ"ל (וראי' ממה שאנו רואי' שבביטוש הגוף דוקא סליק נהורא דנשמתא כו' כמו ע"י לב נשבר דבע"ת שגדולי' מצ"ג כו' עד

אלי' הי' טס ופורח בגופו לשמים . . במשה בחי' ביטול יותר: ראה הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בס' מאמרי אדה"י-מארז"ל ע' ריח ואילך. והנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז בספר המאמרים תקס"ו ע' צד.

שו"ה עיבור — כנ"ל: בבוך 116: במל'.

שו"ה מלוחי' — וד"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

(והטעם מבואר במ"א: [בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול. ובבוך 1278: והטעם. וראה לקמן הערה ד"ה שו"ה וכל). ראה לעיל ע' תקלד הערה ד"ה כמ"ש. לקמן ע' תקצג ואילך. ע' תתנח.

בי"מ שאו' תוצא הארץ: [ביו"ד מאמרות]. בראשית א, כד.

שהכל הי' מן העפר: קהלת ג, כ.

והולידה והצמיחה: ישעי' נה, י.

עתידה ארץ שתוציא גלוסקאות: ראה שבת ל, סע"ב. וראה לקמן ע' תרעב. ע' תשט. ע' תשלג. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' אילו פי"ד [יודפס בעזה"י במאמרי אדה"א לפרשת במדבר].

והארץ אזכור: בחוקותי כו, מב. שער האמונה פל"ד. פל"ב. ביאורי הזהר להצ"צ כרך ב ע' תתכז.

שו"ה וכל — (שלזה: בכמה כת"י: שלזה. וראה לעיל הערה ד"ה והטעם.

שבביטוש הגוף . . סליק נהורא דנשמתא: זהר שלח קסח, א. תניא פכ"ט.

דבע"ת שגדולי' מצ"ג: ראה ברכות לד, ב. לקוטי שיחות נצבים כרך יד ע' 361.

שגם משה לא זכה לתשובה רק קודם מותו כידוע במ"ש ואביונ"י אדם בקדוש כו' לפי שלב נשבר זה הוא בגוף החומרי' שמבחי' לבוש דנוג"ה שזהו בחי' הביטול מיש לאין דוקא אעפ"י שזהו רק בחי' הביטול הגסות לבד אבל שרשו למעלה מבחי' ביטול העצמי דנשמה האלקי' שנק' נר ה' ממש עד דסליק ועולה אור הנשמה ע"י ביטוש הגוף דוקא, כמ"ש תפלה למשה שהוא בחי' שם מה בעצם ונק' איש האלקי' מעון אתה כו' שישראל עלו במחה"ק בטרם שנאצלו חו"ב ומדו' דזו"נ באו"כ שנק' הרים וארץ כו' תשב [אנוש] עד דכא דוקא ותאמר שובו כו' שזהו ביטול היש לאין שבעפר הגוף יעלה למעלה יותר ממקור הנשמות במחה"ק מטעם הנ"ל במה שיש בארץ בחי' הביטול מיש לאין בבחי' או"ח זהו למעלה יותר מאור הנמשך מן המשפיע במקבל בבחי' או"י דהיינו בחי' ב"ן ששרשו למעלה מבחי' מ"ה (וראי' לזה יובן ג"כ בענין ההפרש בין נשמות דשם מ"ה דדכורא כיוסף ומשה לנשמו' דב"ן דמל' כדוד ואלי' כנ"ל שזהו כמו ענין ההפרש בין נשמות לגוף שנק' אד"ם ובהמ"ה מ"ה וב"ן כידוע דבחי' הביטול דנשמ[ו]ת דנוק' הן בחי' הביטול היש בגופם יותר כנ"ל באלי' שהי' בבחי' עיבור במל' יב"ח כו', וכך הוא גם בנשמו' דנוק' שלמטה שבגופי' שיש הרבה בנ"א שבקל מאד ישבר לבבם החומרי ויבטל מגסותו בתשובה שלימה כנפש דוד שהי' בבחי' ביטול מיש לאין בלב נשבר תמיד כבע"ת אמיתי והוא לבב דוד הנאמן כו', וכך הוא לפ"ע בכאו"א בא' בק"ש ואהבת בכל לבבך בשני יצריך בלב החומרי שנכנע ובטל לאלקו' יותר מנשמתו (שאנו רואי' שיש עובדי ה' בגופם בביטול אמיתי יותר מעובדי ה' בנשמתם בשכל והשגה ואוי"ר שכליי' כו'). וכך הוא למעלה בבחי' אוי"ר של המלאכי' בבחי' טבעיות כבהמה שהרי נק' בהמות וחיות כשור וארי', והוא מה ש[ה]ביטול בחומר שלהם יותר מבצורה לפי שאור האלקי' דבחי' המל' שורה בהם בתמידו' כמ"ש אדנ"י ב"ם כו' והוא סיבת בחי' היראה שלהם בתמידות וכמ"ש ויראו[ה] להם שאינו רק ביטול היש לבד, וע"כ הן חיים וקיימי' יותר מן הנשמות כמ"ש יראת ה' לחיים כמ"ש

משה לא זכה לתשובה רק קודם מותו: ראה לקמן ע' תקע: בר"מ. ע' תרצג: כשא' לו ושמתי לך מקום. ע' תשנב. ע' תתמח. לעיל ח"א ע' שיב. ושי"נ.

ואביונ"י אדם בקדוש: ישעי' כט, יט. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' נו. ד"ה ויספו ענוים מכ"ק אדמו"ר האמצעי (קה"ת כפר חב"ד תשמ"ה) ע' 27. שערי תשובה בהקדמה. ד"ה אשירה לה' תקפ"ה בתורת חיים בשלח ע' רנב.

דנשמה . . נר ה': משלי כ, כז.

תפלה למשה . . תשב (אנוש): ראה תהלים צ, א ואילך.

שישראל עלו במחה"ק: ראה בראשית רבא פ"א, ד. לקמן ע' תקסז. ע' תרצא. ע' תשמג. הנסמן לעיל בח"א ע' קיא.

ואהבת בכל לבבך בשני יצריך: ראה ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א (במשנה).

המלאכי' . . נק' בהמות וחיות: ראה יחזקאל א, י. לעיל ח"א ע' ט. ושי"נ.

אדנ"י ב"ם: ראה תהלים סח, יח. לעיל ח"א ע' ט. ע' רכד. לקמן ע' תשצא.

וכמ"ש ויראו(ה) להם: יחזקאל א, יח וברש"י.

יראת ה' לחיים: ראה משלי יט, כג. לקמן ע' תרעא. סידור שער הק"ש סב, סע"ג בשם הה"מ. דרך חיים

במ"א, וכנ"ל דבבחי' המל' שנק' ארץ עילאה שם הוא בחי' ביטול היש לאין יותר, וראי' מגופו של אלי' שעלה לשמי' כמלאך ודוד חי וקיים כו' וד"ל. אבל בחי' הנשמות ששרשם בחי' שם מ"ה הרי בחי' הביטול במציאו' שנק' ביטול עצמי כביטול דנשמת משה שא' ונחנו מ"ה כו', וכך יש לפ"ע בכל נשמה קטנה שנק' ניצוץ אלקי שעולה ונדבק בביטול עצמי בשרשו ומקורו כו', והגם שזהו למעלה מבחי' ביטול היש לאין דבחי' ב"ן אבל [אינן] עולי' רק לשרשם ומקורם בלבד למעלה כמו שנמשכו מבחי' אור אבא באימא כו' וזהו בחי' אהבה הב' דבכל נפשך (כמשי"ת) ולא יותר מזה. אך ע"י ירידתה למטה בגוף שממשיך עליו עומ"ש בביטול היש לאין כמו בתו"מ בפ"מ דוקא כמו בתשובה בלב נשבר שעי"ז גם הנשמה באה לבחי' מרירות רוחני' (וכמו בחנה שא' והיא מרת נפש כו' על ריחוקה מאור פני מלך חיים וכה"ג) ע"ז תעלה למעלה מעלה ממקור חוצבה עד אור העצמו' דא"ס ב"ה ממש (כמ"ש כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו כו'), וכנ"ל במ"ש תשב אנוש כו' דבחי' או"ח שבתשובה ותו"מ בביטול היש לאין יגרום בחי' התחדשות גמור ממקור הראשון דנעוץ תחב"ס דוקא. וז"ש לרוקע הארץ על המים כל"ח כי חפץ חסד הוא להעלות לבחי' מ"ת למעלה ממ"ע כנ"ל (וכמשי"ת שזהו בחי' אה"ר דכל מאדך דוקא). וזהו שא' באליהו שיבא לפני בא יום הגדול והשיב לב אבות על בנים ולב בנים [ע]ל אבות[ם] שזהו ע"י בחי' העלא' דאו"ח דתשובה שהוא בבחי' ב"ן גי' אלי' שבכחו דוקא להשיב לב אבות כו' (שהוא בחי' צ"ת שהוא פנחס שנא' בו הנני נותן לו את בריתי שלום כמ"ש בזוהר ומבואר במ"א ואין זה רק במי שלבו נשבר ביותר ואז יבא לרוה"ק כו').

ב) **והנה** להבין כל הנ"ל בתוס' ביאור, צריך להקדים תחלה ביאור ענין ב' המדרגות דבחי' ממכ"ע וסוכ"ע שהן ב' שמות דהוי' ואלקי' בחי' מ"ה וב"ן כידוע והמדרגה הג' בחי' מהו"ע ית' ממש שלמעלה מסובב וממלא

שער התפלה פ"ג (נח, סע"א). שערי אורה שער החנוכה כה, ב. תורת חיים תרומה תמז, ב. ספר המאמרים תקס"ב ח"ב ע' תט [נדפס ג"כ בתורת חיים בשלח רצג, ב].

ודוד חי וקיים: ראה ראש השנה כה, א.

ונחנו מ"ה: בשלח טז, ז. ח.

והיא מרת נפש: שמואל א א, י.

כי אתה אבינו: ישעי' סג, טז.

כי חפץ חסד הוא: מיכה ז, יח.

שו"ה חסד — מ"ת: כ"ה בבוך 116. ובכת"י זה המל'.

שא' באליהו: ראה מלאכי בסופו.

ב"ן גי' אלי': ראה לעיל ע' תקלז הערה ד"ה דאלי'.

אלי' שבכחו דוקא להשיב לב אבות: ראה לעיל ע' תקלז הערה ד"ה דאלי' . . קודם משית.

אלי' . . שהוא פנחס: ראה זהר תשא קצ, סע"א.

הנני נותן לו את בריתי שלום: פינחס כה, ב. תיבת את ניתוספה ע"ם בוך 1119.

שו"ה במ"א . . זה . . כו'): בבוך 116 ועוד: במ"א) . . ג"א [גילוי [בבוך 174] אלקו [בבוך 1119] אלי'] . . כו'.

דבחי' ממכ"ע וסוכ"ע: ראה לקמן ס"ע תשפה ואילך.

דהוי' ואלקי', והיינו ג"כ ענין ג' המדרגות דג' האהבות דק"ש בפסוק ואהבת את הוי' אלקיך שהוא בחי' סובב וממלא כנ"ל בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, בכל לבבך הוא בבחי' ממכ"ע בשם אלקי' ובכל נפשך הוא בבחי' שם הוי' בסוכ"ע ובכל מאדך הוא מס"נ באח"פ במהו"ע א"ס ב"ה שלמעלה מסובב וממלא כו' וד"ל. וביאור כל זה הנה ביאור ב' המדרגו' דבחי' ממלא וסובב ידוע שבחי' מל' דאצי' שנעשה כתר לבי"ע זהו שם אלקי' שהוא מקור כל העולמו' המהווה אותם מאין ליש בתמידות ונק' מקור חיים כמו כי עמך מקור חיים כו' והוא כמו ענין כח הפועל בנפעל כך א' גדול אדונינו ורב כח שהוא מקור וכח [ו]חיות של כל מציאות הברואי' שמאמיתי' מציאותו נמצאו מאין ליש תמיד וכמו ואתה מחי' את כולם כמו חיות הנפש בגוף וכמו שנק' נשמת כ"ח ורוח כ"ב בשם מקור וחיות לכל הגוף וכמא' מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא כו'. וזהו שנק' בחי' ממכ"ע דהיינו שמלובש אור האלקי בתוך כ"ע ובתוך כל נברא באופן המשכ' אלקות מיוחד לכל א' וא' והוא ע"י שינוי אופני הצירופי' רבי' דאותיות הדיבור העליון כמ"ש ואתה מא' עד תי"ו וה' מוצאות כו' שכוללי' כל הצרופי', והן בכלל י"מ דמע"ב כמו מא' יהי אור הוא מקור להתהוות מציאות האור וכן מא' יהי רקיע מקור חיות להתהוות הרקיע מאין ליש גם בכל יום שמחדש כל מע"ב כי דבר אלקינו יקום לעולם, כמ"ש כי הוא א' ויהי כו' וכן הוא ציוה ונבראו חק נתן לכל בריאות בעולמו' עליונים ותחתונים עד צומח ודומם הגשמי ולא יעבור כו', והיינו ענין שם אלקי' בכלל שהוא ענין כח וענין אדנות ושררה, כמו עד האלקי' יבא כו', וכן שם אד' דאשתמודע אדון על כולא כו' וכמ"ש אד' ב"ם שזהו כח ושם הפעולה האלקי' עד ריבוי הצירופי' שוני' שנמשך משם אלקי', ובכלל הן רק ק"ך צירופי' דה' אותיות דאלקי' ובפרט משתלשלי' לאין שיעור וכמ"ש בס"י ה' אבנים בונות ק"ך בתים מכאן ואילך צא וחשוב עד אין

שו"ה דהוי' — והיינו: כ"ה בבוך 116 ועוד. ובכת"י זה: בחי' מ"ה וב"ן כידוע. וכנראה שנשתרבב משורה שלפנ"ז.

כי עמך מקור חיים: נסמן לקמן ע' תקמד.

גדול אדונינו ורב כח: תהלים קמז, ה.

ואתה מחי' את כולם: נחמי' ט, ו.

נשמת כ"ח ורוח כ"ב: כל חי . . כל בשר.

מה הנשמה . . כך הקב"ה: כן הובא בכמה מקומות בדא"ח. וראה ויקרא רבא פ"ד, ח. ברכות י, א. לקמן ע' תשצא. ע' תשצה.

ואתה מא' עד תי"ו וה' מוצאות: ראה שער היחוד והאמונה פ"ב. לקמן ע' תשפט. לעיל בחי"א ר"ע רכט.

דבר אלקינו יקום לעולם: ע"ד ישעי' מ, ח.

כי הוא א' ויהי . . הוא ציוה ונבראו חק נתן . . ולא יעבור: תהלים לג, ט. קמח, ה'.

אלקי' . . ענין כח: ראה שלחן ערוך אדה"ז חאו"ח דין כוונת הברכות ס"ה, ס"ג.

עד האלקי' יבא: משפטים כב, ח.

אד' ב"ם: נסמן לעיל ע' תקלט.

וכמ"ש בס"י: ראה שם פ"ד, מ"ב.

שיעור כו', כמ"ש היש מספר לגדודיו כו' אלף אלפי' כו' (ואעפ"י שא' המוצ[י]א במספר צבאם זהו ע"י בחי' צמצום וגבו' שיבאו במספר ומדה דוקא כי כל יכול הוא כו' וכמ"ש במ"א וכמא' שא' לעולמו די כו').

והנה ע"י השגה והתבוננות של האדם היטב בנפש השכלי' שלו איך שהוא ית' מחי' את הכל באותיו' האלקי' וכמו חיות הנפש בגוף ממש וכה"ג, וכמ"ש ואתה מחי' את כולם ונק' חי העולמים בכלל ובפרט בכח הפועל בנפעל ממש עד שיבא לכלל בחי' ראי' מקרוב כמו ראי' חושי' בעיני בשר (כמו שיהי' לע"ל דכתי' ונגלה כבוד הוי' המוסתר בשם אלקי' וראו כ"ב כי פי הוי' דיבר כל המאמרות הבאי' בעולמו' בצמצום והעלם) וכמ"ש שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה כו' וכה"ג אז יתפעל גם חומר נפשו הטבעי' בשכל האנושי ובלבו החומרי עד שיכיר ויבין גם הוא את בוראו (וכמ"ש לע"ל שידע כל פעול כו') ויתלהב בלהב אש התשוקה שבלב החומרי לב בשר לאהבה את ה' ולדבקה במאור החיי' המחי' את הכל שנק' עיקרא ושרשא דכ"ע כו' וימאס בהבלי העוה"ז הנפסד וכלה וטפל ובטל לעיקר, ולא יהי' [לו] רק לב א' לה' לבדו ואין זר אתו כמ"ש דוד מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' כלה שארי ולבבי כו' שלא יחפוץ גם בג"ע ועוה"ב שאינם רק יו"ד וה"א דשם הוי' כמא' ביו"ד נברא העוה"ב ובה"א [נברא] העוה"ז (שהן ה' מוצאות דכללו' האותיות די"מ שאין זה רק בחי' הבל חיצוני' (ונק' אתא קלילא דלית בי' מששא כו' וכמו וברוח פיו כל צבאם שהוא הבל דמיני' אתעביד קול החיצון שיוצא לחוץ כו'), ואפי' בחי' החכ' שמחי' כל העולמו' בכלל (שז"ש ואתה מחי' כו') וכמ"ש כולם בחכ' עשית וכידוע שזהו בחי' מאמר א' דבראשית כמו שא' דבראשית נמי מאמ' הוא רק שהוא מאמר כללי שכולל לכל פרטי הצירופי' שבי"מ וכל אשר נסתעפו מהם מאין ליש כמו

היש מספר לגדודיו כו' אלף אלפי' כו': איוב כה, ג. דניאל ז, י.

המוצ(י)א במספר צבאם: ישע' מ, כו. ראה סידור ס, א ואילך. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' רסט ואילך (נוסח א"ב). אמרי בינה פתח השער פ"כ ואילך. שערי אורה שער החנוכה לו, ב. שערי תשובה ח"ב חינוך פמ"א [נדפס מג והוא טה"ד] מט, סע"ב.

שא' לעולמו די: ראה חגיגה יב, א. סידור שער התפלה כד, ד.

ונגלה כבוד הוי': ראה ישע' מ, ה.

שאו מרום עיניכם: ישע' מ, כו.

שידע כל פעול: ע"ד תפלת העמידה לר"ה.

כמ"ש דוד מי לי בשמים . . כלה שארי ולבבי: ראה תהלים עג, כה. הנסמן לעיל בח"א ע' מט.

שלא יחפוץ גם בג"ע ועוה"ב: ראה גם דרך מצותיך (כאן) קנד, א. מצות התפלה פ"מ קלח, סע"א.

ביו"ד נברא העוה"ב: ראה מנחות כט, ב.

שה"ז מוצאות — (ונק': בבוך 1374: ונק'.

אתא קלילא דלית בי' מששא: פיוט אקדמות לשבועות.

וברוח פיו כל צבאם: תהלים לג, ו.

כולם בחכ' עשית: ראה תהלים קד, כד. תורת חיים בראשית ז, א.

דבראשית נמי מאמ': ראש השנה לב, א.

עד"מ חכ' שבדיבור האדם למטה שכל מה שידבר בצרופי' רבי' ושונים ברגע או שעה א' כולל אותם שכל וחכ' א' לבד כידוע (כמו בחכ' שלמה דכתי' וידבר ג"א משל כו') כך בחי' החכ' שנגלה במע"ב באו בכלל שכולל הכל כא' מראש לסוף. וזהו מא' דבראשית שא' במא' א' יכול להבראות שהוא מא' דבראשית רק שנתחלק בדרך פרט וריבוי צירופים כפי מספר העולמות כנ"ל הרי אעפ"י שמא' זה דבראשית למעלה עדיין מבחי' התחלקות האותיות די"מ ביהי אור יהי רקיע וכה"ג כי אינו רק בחי' חכ' ושכל שכוללם יחד כנ"ל עכ"ז נק' גם הוא בשם מא' עכ"פ שהוא מא' פתוח וגילוי עכ"פ כמ"ש בראשית ברא אלקי' דבחי' שם אלקי' שבא בהתחלקות הצירופי' הרבים כנ"ל בראשי' דחכ' הכללי הנ"ל דוקא ברא אלקי' כי אין פרט אלא מן הכלל כידוע ומאחר שממנו נמצא כל פרטי ההתחלקו' והצירופי' ונק' גם הוא בבחי' מא' פתוח להיות בחי' מקור כללי עכ"פ וכתי' בי' כי עמך מקור חיים כנ"ל שזהו בחי' ממכ"ע בכלל עכ"פ והוא שנק' כח הכללי לכל הפרטי' כמו ורב כח כו'. וזהו ואתה בחי' חכ' שבמל' שנק' ח"ת שנק' אתה לנוכח בגילוי ממש (וכמו"כ גם באותיו' המח' שמהן נבראו בחי' עלמין סתימין דלא אתגליין כו' שהן ג"כ ריבוי רבבות עולמו' שבא מצד ריבוי ההתחלקות של צירופי אותיו' המח' שהן בבחי' העלם ונק' מא' סתום כידוע. והנה גם בחי' מקור הכללי שלהם שזהו בחי' יו"ד דחכ' שבראש שכולל כל ריבוי הצירופי' דמח' (כמו שבבריקת אור שכל במוח החכ' כולל כל מה שיחשוב בצירופי אותיו' המח' רגע או שעה כנ"ל בח"ת שבדיבור). וזהו שא' ביו"ד נברא העוה"ב בחי' עלמא דאתכסי' בכלל גם הוא נק' בשם מאמר עכ"פ רק שהוא מא' כללי ונק' מא' סתים שבא בהתחלקות אותיות המח' שבהעלם שכללותם רק מא' א' שהוא בחי' הנקודה דח"ע דיו"ד שנק' חכ' בראש וד"ל). וכ"ז הוא בבחי' ממכ"ע בכלל ובפרט דהיינו באותיו' דמו"ד העליוני' שנק' מא' סתום ומא' פתוח, שז"ש בי"ה [ה'] צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב עלמא דאתכסי' ובה"א נברא העוה"ז עלמא דאתגלי' כידוע כמ"ש ברוך ה' מן העולם ועד העולם כו', מזה יבא האדם להתפעלות [האהב'] ד[ב]כל לבבך בשני יצריך גם בנה"ט החומרי כנ"ל בבחי' ראי' מקרוב להיותו בא בגילוי גמור בעולמו' עד עוה"ז השפל כנ"ל וד"ל.

שו"ה עד"מ — ברגע: וכ"ה לקמן שו"ה רגע.

וידבר ג"א משל: **מלכים א ה, יב.**

במא' א' יכול להבראות: ראה אבות רפ"ה. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שצח ובהנסמן לשם.

מא' פתוח . . מא' סתום: ראה שבת קד, א. תורת חיים יתרו שפז, א.

בראשית ברא אלקי': **בראשית א, א.**

ורב כח: נסמן לעיל ע' תקמא.

בי"ה (ה') צור עולמים: **ישעי' כו, ד.**

ברוך ה' מן העולם: כ"ה גם לעיל בח"א ע' רנד ושם נסמן. וראה תהלים קו, מח. לעיל בח"א ע' רנג. ושם נסמן.

ג) **אך** הנה בחי' סוכ"ע (בין לעלמין דאתגלי' שמאותיו' הדיבור העליון [ו]בין לאותיות המח' שנק' עלמין סתימין כנ"ל) זהו למעלה גם מהיות גם בחי' מקור חיו' דעולמו' בכלל לכל ההשתלשלו', וכמ"ש כי עמך מקור חיים, פי' כי עמך ממש בטל ונכלל גם בחי' מקור החיים העליונים והתחתונים בכלל הנ"ל, והוא שנק' חיי החיים או חי העולמים שזהו חי בעצם שא' ע"ז חי ולא בחיים כו'. וביאור הענין ידוע שבחי' המל' נק' אלקי' חיים ומלך עולם, שפי' חיים זהו בחי' התפשטו' גילוי אור וחיות כמו גילוי אותיו' די"מ בפרט ובכלל כנ"ל או כמו גילוי האור וחיות הנפש באברי הגוף כנ"ל. אבל בחי' סוכ"ע שלמעלה מבחי' מקור חיי העולמות כנ"ל זהו למעלה מאור וחיות הנפש בגוף ולמעלה מבחי' אותיות דמדו"מ שזהו כמו עצם אור הנפש כמו שהוא בטרם שיומשך ממנה להיו' בבחי' חיי בשר ודם הגשמי' שהוא בבחי' עצם החיות הרוחני שמושלל ומובדל בערך מחיי גשמי' (כמו עצם החיות שביד טרם שמניע כל תנועה ובכח הצומח טרם יצמיח כל העשב וכה"ג) שבהכרח שיבא בשינוי המהות שהרי הנפש א' היא גם בהיותה בגלגול עץ ואבן וכה"ג. וראי' עוד ממה שסומא וחיגר יוליד שלם כי כח המוליד בנפש עצמה היא ולא יש השינוי הזה בקלקול אור וחיות שמחמת הכלי כי אינו רק גילוי אור נבדל מן העצם כמו שלא תתפעל עצם הנפש מכאב מכה בהיותה בלא גוף וגם מה שתתפעל בהיותה בגוף זהו מצד התלבשות שלה בחיי בשר בשינוי המהות מרוחניות לגשמיו' ככח הצומח הרוחני בחטה ועשב הצומח בגשמיו' וכמ"ש במ"א באריכות. וזהו שא' חי ולא בחיים שכמו שאין ערך כלל לחיי בשר לחיי הרוחני' דעצם הנפש כערך הבדלת הרוחני מן הגשם שמושלל לגמרי מכל תוארי הגשם כו' כך אין ערך כלל לבחי' חיות האלקי' שבא בעולמות בבחי' ממכ"ע בשינוי המהות להיו' להם למקור חיים שהן בבחי' גבול עכ"פ (כמ"ש באורך נראה אור בחי' הארה דהארה ע"י צמצום ומסך מפסיק בין אצי' לבי"ע כידוע) לגבי בחי' חיי החיי' שהוא בחי' עצמו' האור האלקי' דע"ס דאצי' טרם שבא למטה להחיות

כי עמך מקור חיים: תהלים לו, י. ראה גם לעיל בח"א ע' שיז ובהנסמן לשם. וראה ג"כ לקמן ע' תשסו.

חיי החיים: ראה יומא עא, א. תקוני זהר תי"ט (מא, ב). תס"ט (קטו, רע"א). ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקיג. אור התורה שמות ע' פז.

שו"ה והתחתונים — או . . כו': בבוך 116: (או . . כו').

חי ולא בחיים: ראה מורה נבוכים ח"א פנ"ז.

המל' נק' אלקי' חיים ומלך עולם: ברכת יוצר. וראה גם לקוטי תורה אמור לא, ג. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' שנז.

שו"ה וחיות — דמדו"מ: בבוך 116: דמו"ד.

הנפש . . בגלגול עץ ואבן: ראה לקוטי שיחות חגה"ש כרך יג ע' 164.

שסומא וחיגר יוליד שלם: ראה גם סידור ערב שבת קסד, ג.

וכמ"ש במ"א באריכות: ראה גם תורת חיים נח סח, א-ב. תרומה תנו, א.

באורך נראה אור: סיום הכתוב דכי עמך מקור חיים.

העולמות וזהו שנק' חי העולמי' בבחי' חי בעצם כו' וכמו שא' אין ערוך לך כו', וזהו חיי החיי' דעצמו' א"ס שבאצי' ולא בחיי' הבא בבחי' מקור לחיו' העולמו' שאינו רק בבחי' צמצום בבחי' גבול כו' (ואע"פ שגם הוא נצחי כמ"ש ה' ימלוך לע"ו ואו' חי לעד וקיים לנצח לפי שאין צמצום זה מסתיר לפניו כלל וכמ"ש כי ה' הוא האלקי' כולא חד כידוע ומבואר במ"א). וזהו שנק' בחי' סוכ"ע שהוא בחי' מקיף לכל ההשתלשלו' דעלמין סתימין ועלמין דאתגלין דמו"ד הנ"ל (ואין בחי' מקיף זה כמו בחי' מקיף דחכ' שבדיבור הכולל כל הצירופי' וכנ"ל מאחר שהוא למעלה מבחי' האותיות לגמרי אלא שהוא המקיף דעצם הנפש שמאיר בשוה לכל קומת הגוף מראש לרגל כא' בלי חילוק מדרגו' כלל בין חכ' ורצון שבראש לציפורן הרגל, וכך הוא בחי' סוכ"ע מראש לסוף כא' עד דגעה"ע ואשר מתחת לארץ כולם שוין כמ"ש בשמי' ממעל ועל הארץ מתחת בשניהם אין עוד בשוה וכמו השמים והארץ אני מלא בהשוואה א' ממש כמו העיגול המקיף מכל צד מלמעלה ומלמטה בשוה וכמ"ש ומתחת זרועות עולם וכמ"ש באריכות וד"ל). ולזאת גם [בחי'] סובב זה נק' עכ"פ בשם חי העולמי' או חיי החיי' שזהו עכ"פ מקור למקור החיי' בפ"מ רק שעמך מקור חיים כו', וכמ"ש בזהר שזהו שנק' עץ החיים בחי' אילנא דחיי שממנו נמשך [שרש ו]מקור למציאות גילוי האור וחיות דעולמות כו' (וכמ"ש בגמ' מחיי חיי' יתן לך חיים, ומאחר שנק' בשם חיי החיים עכ"פ או צור חיינו יש לו שייכות וחיבור עם בחי' מקור חיים דבחי' ממכ"ע הנ"ל והיינו בחי' שם הוי' בכלל שנק' בשם הי' הוה ויהי' שכולל מקור הזמן דוקא שם ועבר והוה ועתיד שבבחי' מל' בחי' ממלא הנ"ל (וכמו עצם אור הנפש שממנה דוקא נמשך בחי' גילוי אור וחיו' הכללי ופרטי שבגוף) וכידוע כי הוי' הוא האלקי' לפי שא"א לגילוי מקור חיי' דעולמו'

אין ערוך לך: **ראה ברכת יוצר לשבת.** לקוטי תורה ואתחנן יב, סע"א. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' תעג **ובהנסמן לשם.**

ה' ימלוך לע"ו: **בשלח טו, יח.**

חי לעד וקים לנצח: **ברכת ברוך שאמר. וראה סידור שם מא, א.**

כי ה' הוא האלקי': **ואתחנן ד, לה. לט.** זהר (אדרא רבא) נשא קמג, א. שער היחוד והאמונה פ"ו. **ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' מד.**

בשמי' ממעל ועל הארץ מתחת: **ואתחנן ד, לט.**

השמים והארץ אני מלא: **ע"ד ירמי' כג, כד.**

ומתחת זרועות עולם: **ברכה לג, כז. ראה לקמן ס"ע תתב ואילך.**

שו"ה בשוה — וד"ל): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 228.**

וכמ"ש בזהר: **ראה רעיא מהימנא צו לד, סע"א.**

שו"ה דעולמות — (וכמ"ש: **בהכח"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.**

וכמ"ש בגמ': **נסמן לעיל ע' תקמד הערה ד"ה חיי החיים.**

הוי' . . הי' הוה ויהי': **ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף א. שלחן ערוך אדה"ז חאו"ח ס"ה, ס"א.**

שו"ה מקור — דוקא שם: **בבוך 1374: דוא"ש [דוא"ר אלפי שניו].**

שו"ה מקור — (וכמו . . שבגוף) וכידוע: **בבוך 116: וכמו . . בגוף כידוע ומ"ש.**

בלא עצמו' אוא"ס דאצי' שנק' חיי החיים כו' וזהו שנק' בחי' צדיק חי עלמין (בחי' יסוד דז"א שמשפיע למל' כידוע) והוא שנק' חי העולמי' וכמ"ש אור זרוע לצדיק להיו' מקור חיי' וד"ל.

והנה מבואר למעלה בשרש ומקור הראשון של הנשמות שהוא מבחי' אור הזרוע לצ"ע כו' שזהו בחי' מ"ע דחסדי' דמ"ד דדכורא כו' והיינו בחי' סוכ"ע דשם הוי' הנ"ל ששרש הנשמו' בשם הוי' שלפני שם האלקי' כידוע שזהו ההפרש בין מלאכי' לנשמו' דמלאכי' נק' בני האלקי' דוקא והנשמות נק' נר הוי' כו' וכמ"ש כי אתה נרי הוי' וכה"ג, וזהו מדרגה הב' דבכל נפשך דכל זה ריבוי הוא דהיינו בבחי' מקור הראשון דחיי הנשמות שהוא בחי' סובב הנ"ל שנק' חיי החיי' כנ"ל שהוא אמיתי' המקור הראשון לבחי' מקור דחיי העולמו' הנק' כח הפועל בנפעל שע"ז א' ואתה מחי' כו' והוא בחי' חי העולמים חי בעצם כנ"ל, וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא שכל מס"נ באה"ר בנשמה האלקי הוא העולה למקור חוצבו הראשון דוקא שהוא שם הוי' דוקא וע"כ נק' צור חיינו כו' וכמ"ש לאהבה את הוי' אלקיך כי הוא חייך האמיתי וגם אהבה ד[ב]כל נפשך אפי' נוטל את נפשך שתעלה למקורה בחיי החיים הנ"ל, ואעפ"י שגם הנשמות נבראו מאין ליש ממש כמ"ש כל הנק' בשמי (שהוא שם הוי' דוקא כנ"ל) בראתיו יצרתיו אף עשיתיו שהן ג' מדרגו' דנר"נ בבי"ע כידוע עד בחי' נפש דעשי' דכל בריאה מאין ליש הוא בבחי' המל' דוקא שהוא בבחי' ממכ"ע שמחי' כל העולמו' כנ"ל (רק שהנשמו' דבי"ע הן בבחי' פנימי' הכלי' דע"ס דבי"ע כו') וכמו שא' אתה בראת יצרת נפחת בי כו', זהו מפני שהנשמות נזרעו בבטן המל' מבחי' אור הזרוע לצ"ע כמו שנזרע הגרעין בארץ כנ"ל בענין לרוקע הארץ כו', אבל קודם שירדו ונזרעו למטה בבחי' המל' הרי הי' כלולי' ומתאחדי' במקורם הראשון בבחי' סוכ"ע הנ"ל שנק' חיי החיים או צרור החיים דלעילא כו' וכמ"ש לדוד והיתה נפש כו' (דלא כ[ד]לעיל) שמחמת הקליטה ברחם הנוק' בבחי' עיבור נק' צרור החיים, וכן מ"ש אלי' חי הוי' דוקא אשר עמדת"י לפניו בשם [הוי']

אור זרוע לצדיק: תהלים צז, יא.

דמלאכי' נק' . . והנשמות: ראה גם לעיל בח"א ע' ט.

והנשמות נק' נר הוי': נסמן לעיל ע' תקלט.

כי אתה נרי הוי': ראה שמואל ב כב, כט. תורה אור מקץ מ, ב. ספר המאמרים תקס"ח ח"ב ע' תרמג. שערי אורה שער החנוכה לד, ב.

אליך ה' נפשי אשא: תהלים כה, א.

לאהבה את הוי' אלקיך: נצבים ל, כ (בדילוג).

אפי' נוטל את נפשך: ראה ברכות נד, א (במשנה).

כל הנק' בשמי . . אף עשיתיו: נסמן לעיל ע' תקלו.

שו"ה דבי"ע — כו': החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

וכמ"ש לדוד והיתה נפש: נסמן לעיל ע' תקלז.

מ"ש אלי' חי הוי': נסמן לעיל ע' תקלה.

דבחי' סובב הנ"ל טרם שירד מאור צ"ע למטה בבחי' המל', וכמשמעות פשט הזהר שא' דכל נשמתא הוה קיימא קדם מלכא קדישא שהוא בחי' ז"א דאצי', וזהו לפניו לפני הוי' דוקא כו' (וכמא' ישראל עבמ"ח ואין זה בחי' מח' הנ"ל בשרש עלמין סתימין שזהו בא בגילוי אותיות עכ"פ שהיו בהעלם כו' ונק' בשם עלמין סתימין עכ"פ זהו בבחי' מחה"ק שנק' מח' סתימאה ממש שלמעלה גם מבחי' מקור החיי' דחב' שבמל' וגם למעלה מח"ע שבראש אלא כולל ראש וסוף כא' ממש כנ"ל רק שם נק' מח' הכללי' שהי' ברצון הנעלם עכ"פ שבא לגילוי בחב' בראש ובסוף כמו שעלה ברצונו הפשוט כו' (שנק' טה"ע דשיער בעצמו בכח כו' וזהו מקיף הכללי דאבי"ע בידוע). וזהו אחור וקדם צרתני קדם למע"ב אפי' [ל]מח' דמע"ב הנק' מא' סתום כנ"ל וד"ל, דודאי היתה צרורה בתכלי' היחוד האמיתי בעצמו' הרצון מחה"ק, משא"כ בירידתה במל' דאצי' נעשה בבחי' בריא' נפרדת מאין ליש וד"ל. אך א"ז רק בבחי' לידת הנשמות מבטן המל' מאין ליש ממש אבל בהיותם בבחי' עיבור בבטן המל' היו שם בבחי' ביטול והתקשרות באלקות בתכלי' כנ"ל בנשמת אלי' ודוד, וז"ש מי יתנני כירחי קדם דוקא וד"ל.

ד) **והנה** הגם שבבחי' תולדות הנשמות מאין ליש נעשה בבחי' נפרד רק שבטל מיש לאין מ"מ מצד שנזרעו בארץ העליונה (שנק' אוצר הנשמו' כנ"ל) ירידה זה לצורך עלי' היא להעלותה למעלה משרשה הראשון שבבחי' סוכ"ע כנ"ל דהיינו ע"י בחי' אה"ר דבכל מאדך שלמעלה מהאהב' דבכל נפשך הנ"ל. וביאור טעם הדבר הנה ידוע שיש עוד מדרגה ג' שלמעלה גם מבחי' סוכ"ע כנ"ל, והוא בבחי' מהו"ע המאציל שהוא עצמו' א"ס ב"ה שלמעלה מבחי' חיי החיי' הנ"ל, דבחי' חי העולמי' זהו בחי' מקור עכ"פ להשפעה והמשכה האלקי' שנק' מקור החיי' כנ"ל (אפי' בחי' מח' הקדומה הנ"ל ששיער בעצמו בכח כו' הרי נק' כלל לפרט הגם שהוא בהעלם העצמו' עדיין, כמו עד"מ אדם שעלה ברצונו לעצמו לבנות בנין בכלל שעתיד לבא בגילוי הרצון בפרט כידוע, משא"כ בחי' מקור העצמות ממש קודם שעלה בעצמות רצונו ומח' כו' שמובדל בערך לגמרי מכל בחי' מקור למקור להשפעה בכלל ובפרט כו', וז"ש דסדכ"ס למתב"כ אפי' מחה"ק הנ"ל אעפ"י שאינו בא בגילוי כמו הכלל דאותיות המו"ד הנ"ל מ"מ ממנה דוקא נמצא עיקר המקור להשתלשלו' רק שנק' מקיף הכללי כו' וכמ"ש במ"א),

---

פשט הזהר שא': נסמן לעיל ע' תקלז.

שו"ה וזהו — (וכמא': בבוך 491: וכמא'.

שו"ה עכ"פ: בבוך 174: טרם.

אחור וקדם צרתני קדם למע"ב: תהלים קלט, ה. בראשית רבא פ"ח, א.

שו"ה בירידתה — אך . . וד"ל: בבוך 116: (אך . . וד"ל).

מי יתנני כירחי קדם: איוב כט, ב.

שו"ה שעתיד — מקור: בבוך 174: אור.

דסדכ"ס למתב"כ: נסמן לקמן ע' תשסז.

וכמארז"ל קודם שנברא העולם הי' הוא ושמו בלבד, ונק' שמו הגדול וכן שמי' רבא כו', וזהו ושמך קדוש כו', וכענין שיהי' לע"ל בעוה"ב שנק' מנוחה לחיי העולמי', פי' אפי' לבחי' חי העולמי' שהוא בחי' סוכ"ע הנ"ל יהי' מנוחה ושביתה כי גם בחי' סוכ"ע כנ"ל אעפ"י שהוא למעלה מבחי' מקור החיים דעולמו' הרי עכ"פ הוא בבחי' מקיף וסובב לכל ההשתלשלו' בבחי' ההעלם דרצון ומח' הקדומה כנ"ל, שזהו עיקר ומקור הראשון בסיבת ההשפעה והמשכה להיו' התהוות העולמו' מאין ליש כנ"ל, ולזאת גם בו יתכן עיקר השביתה ומנוחה שינוח מן בחי' ההשפעה הזאת כי יתעלה במהו"ע ית' שלמעלה מבחי' השפעה והמשכה לגמרי כנ"ל וע"כ נק' מנוחה לחי העולמי' ביום הז' באלף הז' שנק' יום שכולו שבת כידוע וד"ל.

וזהו והי' ביום ההוא יהי' ה' א' ושמו א', דבחי' סובב וממלא שהוא יחו"ע ויחו"ת יהי' שוין לפני אור העצמו' ממש דקמי' ממש שוין בחי' המשפיע דצ"ע בחי' סובב עם בחי' המקבל שהוא בחי' המל' בחי' המקבל מחי העולמי' הנ"ל דהיינו בחי' ההעלם דמקיף העולם עם בחי' הגילוי דאו"פ שוין ממש דמקיף ופנימי העלם וגילוי לא שייך רק בבחי' משפיע ומקבל ולא בעצמו' המאציל כו'. וזהו שאו' אתה הוא, אתה בחי' הגילוי [ו]הוא בחי' העלם שוין קודם שנברא ולאחר שנברא כמ"ש במ"א וד"ל. אבל מצד בחי' ההשפעה למטה יש שינוי מקודם ההשפעה לאח"כ גם בבחי' סוכ"ע שהוא אור הזרוע לצ"ע כו' (ומ"ש אני הוי' לא שניתי שאין שינוי כלל גם בשם הוי' שהוא בחי' סוכ"ע כנ"ל היינו לפי שבאמת גם אחר ההשפעה דסובב וממלא הוא כמו קודם ההשפעה ממש שהי' הוא ושמו בלבד כמ"ש דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד דגם לאחר שנאצלו האורות בכלי' דאצי' שנק' חיוהי וגרמוהי הוא בבחי' יחוד האמיתי באח"פ שבעצמות [א"ס] ממש באין שינוי כלל וכלל וכמ"ש אנת הוא חד ולא בחושבן י"ס כלל גם אחר שנאצלו י"ס שנק' ע"ס בלי מה גם עתה כי נכללי' ומיוחדים באח"פ כשלהבת כו' וכמ"ש ביאור זה במקום אחר וד"ל, א"כ גם בשם הוי' שהן ע"ס דאצי' אין שינוי כלל, וז"ש אני הוי' לא שניתי כו' וד"ל). וזהו מדרגה הג' דאה"ר דכל מאדך שהוא בבחי' [מס"נ ב]מהו"ע ית' ממש שהוא אור העצמו' דא"ס ממש כמו שהוא למעלה [מהשתל' ד]סובב וממלא דקמי' שוין כו', שזהו עיקר מצות מס"נ

קודם שנברא העולם הי' הוא ושמו בלבד: נסמן לעיל ע' תפה.

מנוחה לחיי העולמי': סוף תמיד.

והי' ביום ההוא . . ושמו א': זכרי' יד, ט (בדילוג — בבוך 116 תיבת והי' ליתא).

שו"ה מחי — העולם: בבוך 1119 ליתא.

שאו אתה הוא: ראה תפלת השחר. לקמן ע' תשצ. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' תלא.

אני הוי' לא שניתי: מלאכי ג, ו.

דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד: נסמן לקמן ע' תתקיח.

אנת הוא חד ולא בחושבן: ראה תיקוני זהר בהקדמה יז, א.

שו"ה במקום — דאצי': כ"ה בבוך 116. ובכת"י זה: דא"ס.

שהוא למסור את נפשו באחד ממש דהיינו בבחי' אחדות הפשוטה דמהו"ע ית' ממש ולא במה שהוא ית' סוכ"ע וממכ"ע, כמ"ש דוד מי לי בשמים שהוא בחי' מקיף דסובב הנ"ל ועמך לא חפצתי בארץ שהוא בחי' ממלא כו' רק למהו"ע ית' ממש שכל מס"נ האמיתי רק למהו"ע ית' לבדו, וזהו מצות מס"נ דפסוק ראשון בא' ה' אחד בחי' אח"פ ממש שלמעלה מז' רקיעי' וארץ בחי' סובב וממלא כו' וד"ל. וזש"א בכל מאדך שהוא בלי גבול כלל, כי במס"נ זו באחדות פשוט שהוא למעלה מבחי' כח המגביל הגבול דהשפע דסובב וממלא הנ"ל א"א להגיע זה כ"א באה"ר דכל מאדך שבלא גבול כלל למעלה מאהבה בכל נפשך שהוא בגבול ומדה בהיותו עולה לשרשו רק בחי' סוכ"ע שהוא אור הזרוע לצ"ע כנ"ל [(כמשי"ת)] וד"ל.

ה) **אך** הנה מהיכן יכול להיו' בחי' ומדרגה גבוה כמו דבכל מאדך בנשמה האלקי למעלה מבחי' הגבול ולהכלל באח"פ ממש שבלתי מוגבל כו' כנ"ל למעלה מסובב וממלא כנ"ל אחר ששרשה רק בבחי' סוכ"ע כנ"ל שזהו אהבה דכל נפשך ואיך תגיע למעלה יותר משרשה ולא עוד אלא שתגיע למעלה יתירה בבחי' הזדככות והבירור כאשר ירדה למטה ונזרע[ה] בארץ היא הגוף יותר משהיתה למעלה בצרור החיי' בחיי החיי' בהתקשרו' ויחוד גמור בלי פירוד כלל כנ"ל. אך הענין הוא דזהו ענין הנ"ל במ"ש לרוקע הארץ על המים כו' [ד]מצד הירידה דמ"ת שבאו למטה ועולי' בהעלא' מ"ן מלמטלמ"ע בארץ יבאו לבחי' בירור עד שנק' מ"ח כו' כנ"ל. וכך הוא בנשמה בירידה זאת בגוף שם דוקא מתבררת ביותר במעלה ומדרגה גבוה עד שתוכל להיו' בבחי' בלי גבול כלל וליכלל בעצמו' א"ס ב"ה ממש, וכמ"ש ביום ההוא יצאו מ"ח בירושלים חצים אל הים הקדמוני הרי בחי' מ"ע דים הקדמוני יקבל שפע מבחי' מ"ת שבארץ שנק' מ"ח כנ"ל. והוא הטעם שהנשמה כמו שהיתה בשרשה הראשון נק' עומד כמו המלאכים שנק' עומדים מוימ"כ כו' ובירידתה למטה נק' מהלך שיכול להלוך בהילוך עד רום המעלות בלי שיעור וגבול כלל, והוא שבחי' מס"נ שלה הוא במהו"ע ית' שהוא בלי גבול כנ"ל וכמ"ש במ"א במ"ש ונתתי לך מהלכי' בין העומדי' האלה כו' (וע"כ אלי' קודם שבא[ה] נשמתו לגוף בעוה"ז הי' בבחי' עומד כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו כו').

ושרש הענין הוא מב' טעמים, הא' מצד בחי' או"ח שבא מלמטה למעלה מן המיצר אל המרחב הולך ועולה ומתרחב ביותר עד אין שיעור למעלה מעלה כו', משא"כ בחי' או"י שנמשך מלמעלה למטה במדה ושיעור עפ"י מא' קו המדה כידוע כמו קו המודד כל מדה ושיעור והן צירופי'

למסור את נפשו באחד: באור התורה בהר כרך ד ע' אקמא: כמבואר בזהר. וש"נ.

ביום ההוא יצאו מ"ח: נסמן לעיל ע' תקלד.

ונתתי לך מהלכי' בין העומדי' האלה: זכרי' ג, ז. הנסמן לעיל ע' תקלז הערה ד"ה מלאכי'.

אלי' . . חי ה': נסמן לעיל ע' תקלה.

אותיות שנמדדי' במדה ושיעור דקו המדה עד רום המעלות כמ"ש מי מדד בשעלו מים כו' (גם אותיות שבטה"ע שזהו מה ששיער בעצמו בכח מה שעתיד להיו' בגילוי הרצון [ו]חו"ב ומדו' כו'). וע"כ נק' המלאכי' וגם הנשמות בשרשם בחי' עומדי' במדה לא יעלו ולא ירדו רק כפי שרשם לבד. אבל בבחי' או"ח בהעלאו' הנשמו' מלמטה למעלה בהיותם נזרעי' בארץ זהו כמו הצמיחה שיצמח בלי שיעור כלל [וכלל]. וכך הנשמו' בהסתלקותם מעוה"ז נק' מהלכי' בלי שיעור כלל כנ"ל. אך הטעם הזה אינו מספיק עדיין דהיא גופא צ"ל למה יהי' מעלה זו בנשמה יותר משרשה ממה שנזרעה בארץ ועולה בבחי' או"ח דוקא דודאי כלל גדול הוא שכל דבר לא יעלה ולא יגיע רק לשרש' הראשון ולא למעלה ממנו, וכמו המים שעולים מלמטלמ"ע בסיבת מניעותם שלא יוכלו לירד עוד למטה יעלו רק לשרש ומקור נביעותם לבד, וכן האש לא יעלה רק לשרשו באש היסודי כו'. אך הנה מה שאנו רואי' בזריעה וצמיחה שיצמיח בכפלי כפליי' מגוף דבר הזרוע שזהו בא ע"י ביטול הישות דזריעה דוקא אחר רקבון הגרעין דוקא והי' כלא הי' אח"כ יצמיח מחדש בתוס' מרובה ביותר זהו עיקר הטעם לענין הירידה דנשמה בגוף בבחי' זריעה שתצמיח בריבוי אור גדול יותר מגוף אור הזרוע כו' וכמ"ש אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה כו'. וא"כ מובן ממשל זה דגם הנשמה שנק' אור זרוע לצ"ע כנ"ל באה בגוף בבחי' ביטול הישות שלה כמשל רקבון הגרעין בארץ כנ"ל ואז תצמיח אורה מחדש בתוס' אור מרובה מכפי שהיא בשרשה כו'. וזהו עולה כמו משל הנ"ל במ"ח שבארץ שמתבררי' בעפר הארץ ונק' מים זכי' וצלולי' ביותר כו'.

ולהבין [ענין] ביטול הישות דנשמה האלקי' שהוא בחי' ריקבון הגרעין בארץ. הנה תחלה יש להקדים ענין הידוע שיש ב' מיני מס"נ א' בנשמה שהנשמה תתפעל באה"ר בתענוגי' בדביקות והתלהבות עד כלותה כמו צמאה לך נפשי כו' נכספה וגם כלתה נפשי כו' כניצוץ הנמשך בשלהבת ממש כידוע. וזהו ענין פסוק ראשון דשמע ישראל למסור נפשו בא' שצריך להאריך בא' כו', והיינו מ"ש ואהבת בכל נפשך אפי' נוטל את נפשך, שבזה תעלה הנשמה במס"נ שלה עד שרשה הראשון לבד, אעפ"י שהמס"נ הוא למהו"ע ית' כמ"ש צמאך לך נפשי לך דוקא עכ"ז אינה באה בהתכללו' במהו"ע ית' שהוא בחי' גילוי אור דא"ס רק באותו אור ומדרגה מאורו' העליוני' דאצי' שמשם שרש נשמה זו, כמו גם בנשמו' הגבוהות כנשמת

מי מדד בשעלו מים: ישעי' מ, יב. וראה ג"כ לקמן ע' תרסט. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' ב. תורת חיים בראשית מה, א.

המים שעולים . . רק לשרש ומקור נביעותם: ראה יומא לט, א: עין עיטם.

אז יאמרו בגוים הגדיל ה': תהלים קכו, ב.

צמאה לך נפשי כו' נכספה וגם כלתה נפשי: תהלים סג, ב. פד, ג.

שצריך להאריך בא': ברכות יג, ב.

האבות בשרשם בחג"ת דאצי' וכה"ג בנשמת משה בפנימי' אור אבא כו' וכן כל הנשמו' דאצי' שנמשכו באור הזרוע לצ"ע באוצר הנשמו' ששמו גוף כנשמו' הנביאי' ותנאים ואמוראי' עד נשמ' קטנה שבישראל עולה לשרשה באצי' (בל' כלי' דז"א עד נפש דעשי' שאו' ואתה נפחת בי כידוע). וגם בזה יש מעלה יתירה במה שהנשמה תעלה במס"נ מן הגוף בבחי' או"ח ממיצר היסורי' שבגוף בהסכם רצון הגוף ג"כ, כמו במס"נ דר"ע בפו"מ שא' מתי יבא לידי ואקיימנה כו' שלמעלה ממס"נ בכח בנשמה בדביקות ותענוג האלקי (כנשמו' שנסתלקו באד"ר וכב"ע שהציץ ומת וכה"ג). ומס"נ הב' הוא מס"נ הטבעיות דנה"ט שמלובשת בחום הטבעי בדם ובשר גשמי' כאשר תתפעל גם היא לאלקות בתשובה שלימה בלב נשבר ונדכה ע"י מרירות דרוח ונשמה האלקי' שתתעורר לשוב אל ה' בצר לה מטומאת הנפש החוטאת כו', או שגם הנה"ט מצד חלק הטוב שבה תתעורר לשוב בתשובה בלב נשבר בגשמיו' שזהו עולה למעלה יותר ומזכך לאור הנשמה מכל בחי' פסולת וגסות שבה (כמשי"ת), או גם בלא [לב] נשבר ומרירו' אדרבה ע"י תענוג וחדוה האלקי' שתרגיש הנה"ט בשכל והשגה אלקי' או למעלה מן השכל במדות הטבעיות כבהמה בתשוקה והתלהבות חום בלב בשר דוקא עד שעי"ז יהופך בלבו מרע לטוב דהיינו שיוכל לבא למאוס ברע ולהפוך כל הרצון ותשוקה זרה שלא יטה לבו ולא יומשך אחר כל תאוה אלא ימאס בהם באמת לאמיתו כו' כמו ולבי חלל בקרבי כו'.

וזהו עיקר ענין מס"נ שהוא בגוף שלמעלה ממס"נ שבנשמה, והיינו להפוך כל הרצונו' הזרות שמקושר שם מצד חומר תאוה גופני' שיעקור הרצון מכל תענוגי העוה"ז השפל (עד שיהי' כמו מואס בחיי' ממש כמו מ"ש הטבעי') ולא יהי' לו רק רצון א' בלבבו לה' אחד לבדו ואין זר אתו כלל כמו ועמך לא חפצתי כו' כלה שארי ולבבי כו' (כי מסירת הרצון מנקודתו האמיתי נק' מס"נ ממש כידוע שהרצון נק' נפש כמו אם יש את נפשך כו', וזהו נפשי אויתיך כו' צמאה לך נפשי כו' וכה"ג (וזהו מ"ש בכל נפשך בכל רצונך הטבעי שיהופך ע"י נשמה בהתפעלו' אה"ר בתענוגי' כנ"ל שז"ש אפי' נוטל כו' כנ"ל). וזהו שנק' בר לבב אשר לא נשא [לשוא ו]שקר נפשו הוא

באוצר הנשמו' ששמו גוף: נסמן לעיל ע' תקלה הערה ד"ה אין.

במס"נ דר"ע בפו"מ: ברכות סא, ב.

כנשמו' שנסתלקו באד"ר: זהר נשא קמד, א"ב.

וכב"ע שהציץ ומת: חגיגה יד, ב. וראה לעיל בח"א ע' מה.

ולבי חלל בקרבי: תהלים קט, כב.

ועמך לא חפצתי כו' כלה שארי ולבבי: תהלים עג, כה"ו.

שו"ה ועמך — (כי: בבוך 491: כי.

שהרצון נק' נפש כמו אם יש את נפשך: ראה חיי שרה כג, ח (ושם: נפשכם). וראה לקוטי שיחות לך כרך ב' ע' 456 בהערה.

נפשי אויתיך: ישעי' כו, ט. וראה תניא פמ"ד.

שנק' בר לבב: ראה תהלים כד, ד.

רצונו כלל. ופי' בר לבב שהוא בר וזך ונקי מכל רצון זר אשר לא לה' כו', שגם אם נתעורר בנקודת הרצון בלבו לה' באה"ר או בתשובה שלימה, אך עדיין יש בלבבו שמץ מן הרצון הזר שנתקשר בו מכבר בהבלי תענוגי העוה"ז עד שיוכל לימשך אחריהם מיד בכלות התפעלות האה"ר או המרירות האמיתי' הזאת עד שמואס בחייו כו' אין זה מס"נ אמיתי' רק לפי אותו השעה בלבד, אבל מס"נ האמיתי' הוא המתקיים בלבו בתמידות (עד שנק' לב א' לה' ולא ב' לבבות בתמידות, וגם כשיבא בטרדת עניני הגוף וחיי פרנסתו או להחיו' נפשו במזון וכה"ג לא יטה לבו בהם בפנימי' רק בחיצוניו' עפ"י הכרח וכפי' כידוע, וזהו דוקא כאשר באה התשוקה וההתכללו' באחד רק מן סיבת המרירות העצומה שיתמרמר בנפשו הטבעי' דוקא מאשר מאד נתרחק כ"כ מאור פני מלך חיים כו' עי"ז יבא למס"נ הזאת האמיתי' רק לה' לבדו ולמאוס בכל חיי העוה"ז כו' כנ"ל. והיינו כמו ויצעקו אל ה' בצר להם כו', שכל צעקה באה מבחי' פנימי' נקודת הלב מצד עוצם המרירות שנגעה עד הנפש בצר לו מאד דוקא וכמו צעק לבם אל ה' כו'. וכידוע שיש ב' מיני צעקה א' בקול גדול כמו ויזעקו בקול גדול כו' וכן ויצעקו אל ה' בצר להם כו' כמו במצרים דכתי' ויזעקו ותעל שועתם אל האלקי' כו', וכמ"ש בזוהר דג' מדרגות בתפלה שועה וזעקה וצעקה כו' ושועה הוא הצעקה בקול גדול והוא מנקודת המרירות שנגעה עד הנפש יצעק צעקה פתאומית בקול גדול ופשוט היוצא מקירות לבו ממש כו'. וצעקה הב' הוא בקול הבל הלב הפנימי' דוקא שנק' קלא דלא משתמע רק בלחש מאוד, והוא עיקר התפילה שהיא בלחש כמו תפלת חנה דכתי' וקולה לא ישמע רק שפתיה נעות בלבד, והוא מ"ש צעק לבם אל הוי' שנק' צעקת הלב בלבד ולא צעקת קול גשמי' כלל. ושניהם ענין א' שהוא התעוררות נקודות פנימי' הרצון שבעצם נפשו ממש שבא מעוצם המרירות או הפחד מסכנה קרובה, כמו בקי"ס שראו פרעה וחילו רודפים כו' וכצעקה במלחמה וכל פחד ומורא שנגע עד הנפש וכמוכה ומעונה ביסורי' קשים ומרים עד המות כו'. וכך יש דאגה עמוקה בנקודת הלב עד שצר לו בעומק הלב שיצעק צעקת הלב שנק' מרת נפש כחנה כנ"ל וכצעק לבם אל ה' עד שיחלה חולי מות כו'.

שו"ה בלבד — (עד: בבוך 116: עד.

ויצעקו אל ה' בצר להם: תהלים קז, ו. כח.

צעק לבם אל ה': לקמן בשו"ה מ"ש: הוי'. וכ"ה בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקסז. ראה איכה ב, יח. הנסמן בספר המאמרים תקס"ה ח"ב לע' תקפה.

ב' מיני צעקה: ראה גם סידור שער האלול רלא, ד.

ויזעקו בקול גדול . . ויזעקו ותעל שועתם אל האלקי': נחמי' טו, ד . . שמות ב, כג.

בזוהר דג' מדרגות בתפלה . . קלא דלא משתמע: ראה זהר שמות יט, ב . . ראה זהר בראשית נ, ב.

שו"ה דג' — וזעקה . . מנקודת: בכל הכת"י ליתא. ובכת"י זה נכתב מחוץ לשורה . . בבוך 116: מגודל.

התפלה שהיא בלחש . . וקולה לא ישמע רק שפתיה נעות: ראה שמואל א א, יג (בהיפוך הסדר). שלחן ערוך אדה"ז הל' תפלה סק"א, ס"ב. וראה לקמן ע' תקנה הערה ד"ה בש"ע שנק' צלותא דבלחש.

שו"ה מ"ש — הוי': כ"ה גם בבוך 1374. ובשאר הכת"י: ה'. וראה לעיל הערה ד"ה צעק.

התעוררות . . שראו פרעה . . וכצעקה במלחמה: ראה בשלח יד, י. רש"י שופטים כ, ג.

וכ"ז יש בענין צעקה שבתפלה שהוא בחי' התפעלות נקודת הלב דוקא כמו בתשובה מקירות הלב מחמת המיצר הגדול שצר לו ביותר עד הנפש ממש אם מצד שבטשו אותו בבני חיי ומזוני בלחץ גדול וכמו ופרעה הקריב וא' הקריב את לבם לאביהם שבשמים שבאו ע"ז [ל]בחי' מס"נ אמיתי הנ"ל. וכמו שאנו רואים בחוש בכאו"א מישראל גם בקלים וע"ה כשנגעה בהם יסורי הגוף או פרנסה עד לחייו ממש יתעורר בנקודת פנימי' לבו לשוב אל ה' באמת למאוס בחיי הבל ממש רק לב א' לאביו שבשמי' לבד. וזהו אמיתי' המכוון ביסורי הגלות בלחץ גדול וכיסורי מות הממרקי' לגופו שיבאו לבחי' מס"נ בהיפוך נקודת הרצון רק לה' לבדו כנ"ל שזהו גבוה הרבה יותר מאה"ר בתענוגי' במס"נ בא' בנשמה האלקי' (כמשי"ת) (שזהו ענין בירורי הניצוצות דרפ"ח שנפלו בק"נ להעלותם בשרש' אחר המתקת בחי' הגבו' קשות שיעלו לשרשם בבחי' התוהו שלמעלה מבחי' התיקון דאדם, וע"כ המתפלל מתוך המיצר בגלות בבלבול הדעת ודוחק הפרנסה יותר נעלה מן המתפללים בכוונה בדביקות ותענוג האלקי' כו' עד שעי"ז נזדכך גם הנשמה האלקי' (כמשי"ת). וצעקה כזאת היא באה פתאום בקול גדול שיאסוף כל הדמי' החיצוני' ללבו (כמשי"ת) כמו ויצעקו בצר להם כו'. וכך יש מיצר עמוק יותר מזה ברוחניו' הנשמה שנק' מרת נפש עד שגם הגוף הגשמי' ישבר לבבו הגשמי' מדאגת חטאים הרבי' שמטמט' לבו ונכרת נפשו ממקורא דכולא ויגיע צ[ע]ר זה עד הנפש ממש כמו ביסורי מות הגשמיי' עד שבכה יבכה מקירות לבו כ"כ עד שתצא נפשו בגשמיות, כראב"ד שיצא' נשמתו בבכי', וכה"ג יש בכאו"א בעי"ת גם בקלי קלי' כו', ובכל עת מצוא יש בכלל ישראל שיצר [ל]לבו מאד על שנפרד מאחד עד שמואס בחיי' ממש כו' ויצעק צעקה גדולה בקול בוידוי, כמו ביוה"כ או בצעקת הלב בחשאי כמו צעק לבם כו' ולא מצד תשוקתו וחפצו להיות מעובדי דרך ה' בתו"מ רק מצד שפלות ערכו שנפל בשאול תחתי' ואינו רוצה להיות נדח ונפרד גמור מאחד אמת וד"ל.

והנה יש לפרש בענין הצעקה ענין אסיפה וקיבוץ כמו ויצעק איש בנימין וכמו הזעק לי את איש יהודא וכה"ג, והטעם הוא כי בצעקת הקול מקירות הלב בעוצם המרירות הנוגע עד הנפש כנ"ל הנה אנו רואי' בחוש

ופרעה הקריב . . לאביהם שבשמים: ראה בשלח יד, י. שמות רבא פכ"א, ה. ביאורי הזהר קרח צה, רע"ד. פירוש המלות פקכ"ח.

שו"ה מאה"ר — (שזהו: בבוך 174: שזהו.

כראב"ד שיצא' נשמתו בבכי': עבודה זרה יז, א.

שו"ה צעק — דרך: כבוך 116 ליתא.

הצעקה ענין אסיפה וקיבוץ: ראה לקוטי תורה נצבים מה, ד. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתפ. דרך חיים שער התשובה פט"ז (כ, ג).

ויצעק איש בנימין: כ"ה גם בספר המאמרים תקס"ב ח"א (כאן) ע' קעה. וראה שופטים יב, א (אפרים).

הזעק לי את איש יהודא: שמואל ב כ, ד.

שיתקבץ ויאסוף כל הכוחות וכל הדמי' שבאברי' אל הלב בפנימי' שבו דוקא עד שיתאדמו פניו, כי מחמת התפעלו' נקודת הלב בעצם חיותו ממש אז ממילא יקובץ ויעקר כל החלקי' של החיות של הנפש שמלובש בכל חלקי הגוף ויזוזו ממקומם לבא לשרשם ומקורם שהוא רוח החיים שבלב והוא קיבוץ ואסיפת הכוחות והדמי' ללב בחלל השמאלי בשעה שיצעק מקירות לבו כנ"ל, ע"כ נק' בשם צעקה דוקא ע"ש האסיפה וקיבוץ כנ"ל וד"ל. וכך יובן גם בבחי' הרוחניו' של האור וחיות של כל הגוף בכלל שהוא הרצון של הנפש שמקושר בכמה דברי' שנפש האדם מחמדתן בלב תמיד שנק' פיזו"ר הנפש בחלקי' רבי' שהוא בעניני גופני' בתאות חומריות שנמשך אחריהם תמיד, וכאשר יתפעל האדם בעומק נקודת לבבו בתפלה ותשובה לה' לבדו אזי יהי' בחי' קיבוץ ואסיפה מכל חלקי פיזו"ר הנפש שמקושרת ברצונו' זרות רבות בתאו' הגופניי' אל מקום א' שהוא רק ברצון הפשוט ועצמי' שנתפעל לאלקות, דהיינו שיהי' עקירת והזזת כל אור וחיות הרצון שהי' מקושר ומלובש בכל תאוות ויזוז למקומו למאוס בו כו' ויוכלל רק ברצון א' בלב א' לה' ואין זר אתו כלל כנ"ל וד"ל. וזהו ענין הצעקה בתפלה כשיוצא ומתפשט מכל הרצונו' שיש לו בעוה"ז להיו' לו רק רצון א' לאביו שבשמים בלבד בלי שום תערובות זר בזה כלל כנ"ל בענין בר לבב כו' (וכמו במילי דעלמא ג"כ יש כדוגמא זו כאשר יגבר על האדם התשוקה וההתפעלו' בעיקר נקודת פנימי' הרצון ל[דבר] א' בתאוה גופני שיעקר ויזוז ויופשט מכל רצון אחר זולתו ויוכללו כולם ברצון א' הנולד בלבו שקשור שם בכללו עד שימאס בחייו ויחלה חולת אהבה כידוע וד"ל).

וענין צעקה זו שהוא בחי' קיבוץ ואסיפה מכל התקשרות ברצונו' זרות כנ"ל יש בב' אופנים צעקה הנ"ל אם בצעקת קול גדול פתאום הבאה מקירות הלב מעוצם המרירות שיאסוף ויקובץ כל הדמי' והרצונו' בפנימי' לבבו כנ"ל ואם בצעקת הבל הלב הפנימי בחשאי כנ"ל כמ"ש צעק לבם אל ה' כו', וכתפלה בלחש שגם בזה יש קיבוץ ואסיפה מכל התקשרו' החיו' בכל רצון זולתו כנ"ל רק שהוא בבחי' העלי' והסתלקות בבחי' הפנימי' ועצמי' של הנפש עד כלותה ממש כו' (וכאדם שמתעלף מרוב הצער בבשורה רעה כשרה שפרח' נשמתה כו'), ועד"ז יש ג"כ בענין החדוה והתענוג היפוכו ב' אופנים צעקה א' בצעקת הרמת קול גדול בחדוה [ב]שיר וניגון בהתלהבו' ודביקות מורגש בלב בשר דוקא כידוע ויש צעקה בחשאי בפנימי' הלב שמלא חדוה ועונג ושעשועי' בלי [ניכר ו]נגלה כלל רק תוכו רצוף אה"ר בתענוגי' להתענג על ה' במתיקו' וידידו' עוז התקשרו' בהפשט' מכל רצון ותענוג זר זולתו עד כלות הנפש ממש כמו נכספה וגם כלתה נפשי, וכנ"ל בענין מס"נ

שו"ה וענין: בבוך 116: (וענין.

מרוב הצער . . כשרה שפרח' נשמתה: ראה בראשית רבא פנ"ח, ה. וראה עטרת ראש שער ראש השנה פי"ט.

דכל נפשך שעולה הנשמה לשרשה הראשון וכן במס"נ דצ"ג העובדי ה' באה"ר בתענוגי' כו' (וכך הוא גם בבע"ת כששב [א]ל ה' בכל לבו שיגיל וישמח כניצול מן המות כמ"ש ואביוני אדם כו' כמ"ש במ"א). וזהו עיקר ענין מס"נ שהוא למסור את כל נפשו באחד אמת לבדו בלי שום תערובות רצון אחר זר זולתו וכמו ועמך לא חפצתי כו' (אפי' חיי העוה"ב וכמ"ש מי לי בשמי' כו' וכמ"ש אל תהיו כעבדי' כו' וכמ"ש אין זולתך לחיי העוה"ב כו'). וזה שא' לך א' לבי בקשו פני [ואז] את פניך ה' כו' שזהו פנימי' נקודת הלב שיצעק בו לה' כמו צעק לבם כו' שגם הלב עצמו יקובץ מכל חלקי החיצוני' ויוכללו בנקודת פנימי' שבו והוא עיקר צעקת הלב שהלב צועק כו'. משא"כ בצעקת הלב בחיצוניו' שאין תוכו כברו כלל רק הרמת קול בהתפשטו' וחיצוניו' אעפ"י שמכוין בשיר אם לעוצב ומרירות או לשמחה אין עושה רושם בלב זולתו כלל ואדרבה יקוץ בו, וז"ש נתנה עלי בקולה ע"כ כו' וד"ל. (וזהו המשמיע קול[ו] בתפלתו הרי זה מקטני אמנה שנדמה כבהמה שצריך להרי' קול עד שישמע בשמי' ובאמת ה' בוחן לבבות וכל לבבות דורש ה' בפנימיותו ותוך תוכו דוקא וכמ"ש ה' יראה ללב והוא בצעקת פנימי' הלב דוקא כנ"ל). אך זה[ו] דוקא המשמיע קול[ו] בתפילתו שהוא בש"ע שנק' צלותא דבלחש דוקא כתפלה דחנה כי צלותא רחמי' הוא ולעורר רחמי' רבים אינו אלא מתוך שפלות ונמיכו' רוח בקול פנימי' הלב בחשאי בצעק לבם הנ"ל גם לא בצעקת קול רם מקירות הלב שאינו אלא בעת צרה כמו ויצעקו בצר להם וכן השועה כנ"ל שהשועה בקול רם דוקא (ואמנם בצעקת הלב בפנימי' נק' ג"כ שאגה כמו שאגה מנהמת לבו כו' אבל נהמת הלב הוא בחשאי כמו אשיחה ואהמה כו'). ואמנם הנה בין בצעקת הקול מפנימי' הלב ובין בצעקת הלב [בחשאי] בתוכו ובפנימיותו שניהם ענין א' הוא שבא מצד עוצם המרירות שבנפש בעצם נקודת חיותו ממש כנ"ל, רק שצעקת הלב בעצמו הוא בבחי' כיווץ והסתלקות בבחי' או"ח [א]ל העצמיות בכליון וצמצום בקוצר הרוח מאוד כנ"ל ובצעקת הקול מפנימיות הלב הנ"ל באה

כמ"ש ואביוני אדם: נסמן לעיל ע' תקלט.

אל תהיו כעבדי' . . אין זולתך לחיי העוה"ב: ראה אבות פ"א, מ"ג . . ברכת יוצר לשבת.

שו"ה וזה . . צועק כו': בבוך 116: (וזה . . צועק כו').

לך א' לבי: תהלים כז, ח.

נתנה עלי בקולה ע"כ: ראה ירמי' יב, ח. פירוש המלות פל"א.

המשמיע קולו) בתפלתו: ברכות כד, ב.

ה' בוחן . . וכל לבבות . . ה' יראה ללב: ראה משלי יז, ג. דה"א כח, ט. שמואל א טז, ז.

בש"ע שנק' צלותא דבלחש: ראה תיקוני זהר חדש קא, ג. זהר ויקהל רכ, א. ובאור התורה נח כרך ג ע' 1204: ואף גם בשמע"צ שבקול רם בשעת החזרת הש"ץ הנה צ"ל מכר ידיו ולעמוד בתנועה בלי ביטול [כנצ"ל: בלי תנועה בביטול].

שו"ה אינו — בחשאי: ניתוסף ע"פ בוך 174.

שאגה מנהמת לבו: ע"ד תהלים לח, ט.

אשיחה ואהמה: תהלים נה, יח.

בהתפשטות גדולה מעומק הלב למעלה מן הגבלת כלי הלב, כי כל זמן שיכיל הצער והמרירות בלבו לא יצעק כ"כ רק כאשר לא יכילנו בלבו כלל וכלל אזי יבא לכלל צעקה פתאומי' שלא בדעת והכנה במוחו ולבו כלל כי זהו מצד שנגע בנפש למעלה מהגבלת הכלי' והוא בעצמו' ומהות הנפש ממש בבחי' יחידה שבה כו', וכך הוא בצעקת הבל הלב הפנימי' שבחשאי הנ"ל שמתכווץ בנפשו בהסתלקות וכליון כו' כנ"ל זהו ג"כ מצד שנגעה בנפש עצמה ופנימיות' שלמעלה מהגבלת כלי המוח והלב אזי מתכווץ הלב אל תוך תוכו זהו ג"כ קוצר הרוח והנפש עד כלותה ממש כנ"ל, וא"כ שני מיני צעקה הנ"ל ענין א' הם אעפ"י שנראים כב' הפכים, רק שבתפלה העיקר הוא בצעקת הלב בחשאי דוקא מטעם הנ"ל וד"ל).

ו) **והנה** אחר כל הנ"ל יובן יתרון מעלת אה"ר [הג'] דכל מאד"ך הנ"ל שהיא בלי גבול כלל ותעלה למעלה משרש הנשמה בבחי' אור הזרוע לצ"ע כו' ועוד שתעלה במעלות ההזדככות יתירה יותר מכמו שהי' כו' כנ"ל, ומבואר למעלה ב' טעמים בזה א' מצד בחי' או"ח שבא ועולה [מ]למטה מן המיצר כו' שזהו גם באהבה דכל נפשך בדביקות והתלהבות הנה"א בתענוג האלקי שעולה בבחי' או"ח כנ"ל שלזה נק' מהלך בלי שיעור כלל כנ"ל. אך היא גופא י"ל מאיזה טעם יגיע מדרגה זו לנשמה מחמת שנזרעה בגוף דוקא. ואמנם אינו מובן [זה] רק ממה שאנו רואים בסיבת הצמיחה הגשמי' בריבוי גדול שאינו אלא מחמת רקבון הגרעין הזרוע בארץ כנ"ל. ויש ברקבון זה ב' ענינים הא' ביטול הגסות שלה שהוא הפסד וכליון החומר שלה עד שתופסד צורתה לגמרי בעפר הארץ המכסה עלי' והב' ביטול וכליון בחי' החיות הרוחניות שבה שיעלה ויוכלל בכח הצומח שבארץ הרוחני שמשם נצמחה מן הרוחניות אל הגשמיות אז יומשך מכח הצומח בריבוי גדול מאין הרוחני חטי' הרבה. וא"כ יש כאן בירור והזדככות בחומר הגרעין שיוסר ויבוטל ממנה כל פסולת וגם ביטול הגסות ברוחניות שבה אז יצמיח צמיחה חדשה בבירור והזדככות הצורה הרוחניו' כו' (וכך הוא בתולדה חדשה דולד בבטן מן הטיפה גשמי' הזרוע בארץ שמתבטלת ונסרחת שנק' קליטה ואח"כ יצמח החומר והצורה מחדש כידוע וכאפרוח בביצה כמ"ש במ"א). וכך יובן בנמשל באור הזרוע לצ"ע שהן נשמות שנולדו מאין ליש מבחי' המל' וכדוגמא דויפח באפיו נ"ח כך הקב"ה נתן בו נשמה כמ"ש ואתה נפחת בי כידוע שענין הרקבון בתחלה הוא בחי' ביטול הגסות והישות דנשמה האלקי' בהיותה בחומר הגופני שנק' ביטול היש לאי"ן האלקי' כידוע שזהו ג"כ בב' מיני רקבון הנ"ל רקבון החומר ורקבון הצורה הרוחניות שלה כו' וד"ל.

שו"ה הוא — וד"ל): בבוך 174: וד"ל.

בתולדה חדשה . . וכאפרוח בביצה: ראה תמורה לא, א. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' קכח. תורה אור ויקהל פט, ג. סה"מ אתהלך־לאוניא ע' צז.

שו"ה בתולדה — בארץ: בבוך 116 ליתא.

וביאור העניין הנה ידוע שכל נשמה בירידתה למטה יש לה חומר המלבישה והוא מבחי' לבוש דנוגה שנק' חשמ"ל התחתון שהוא המ[ת]חבר בנה"ט החיונית שמלובשת בחומר גשמי' בדם ובשר והי' לאחדים ממש כו' (והוא בחי' ממוצע בין הנשמה לגוף כמ"ש במ"א שכל עיקר התו"מ ותשובה ותפלה הכל לברר ללבוש זה דנוגה שיהי' בחי' לבושי' דכיא לנשמה בג"ע וע"כ אמ' ריב"ז שא"י באיזה דרך מוליכין אותו אעפ"י שקיים כל התו"מ כמ"ש במ"א). וביאור הדבר ידוע שא"ר התפעלו' אוי"ר האלקי' והתפעלות השגה אלקי' במוח ולב גשמי' דנה"ט שנק' נפש השכלי' הטבעי' עד שגם התענוג האלקי יתפעל באותו עונג האלקי' ממש גם בלב ומוח הגשמי' וכן להיפוך מבחי' הצער ומרירות הנשמה האלקי' יתפעל במרירות וצער בלב בשר הגשמי' (בבחי' הטוב שבה כנ"ל) הכל ע"י בחי' ממוצע דנפש דנוגה הנ"ל. וזהו ענין הזריעה דאור הנשמה בלבוש גס זה שעי"ז תעלה למעלה משרשה כנ"ל לפי שבאה בבחי' הסתר בלבוש שק זה המסתיר על אור האלקי ביותר עד שתכלה בכליון והפסד בחומר וצורה שבה דהיינו כמו ענין הרקבון גשמי לגרעין הגשמי בעפר הארץ כנ"ל, והוא שתתבטל מבחי' הכלי' שלה בהשגות אלקי' ואוי"ר האלקי' כמו שרואי' בחוש בטרודי' בהבלי עוה"ז שתתבלע חכמתם האלקי' וכל אוכל דחכ' האלקי' תתעב נפשו שנק' מות וכליון ברוחניות שזהו בחומר וכלי שבה שהוא מה שיאבד החוש של התפעלו' אלקי' בהשגה ומדו' וכ"ש בעונג ורצון כו' ע"י תאו' זרות המטמטם המוח והלב [דנה"ט] עד שנעשה לבוש שק מסתיר ומחשיך אור הנשמה בחומר שבה וזהו שנק' רקבון רוחני כמו שהוא בביטול ואיבוד גסות וחומריות החטה עד שתופסד תוארה וצורתה והי' כלא הי', וכמו שאו' ובאו האובדי' בארץ אשור כו' שהן נשמות ישראל בגופי' הגשמי' שנשתקעו ונאבדו בק"נ דעשי' כמו נבלע ישראל בגוים כו' וכמו פרות הטובות שנבלעו ברעות כמ"ש במ"א.

וכמו"כ יש רקבון והפסד גם בבחי' הצורה הרוחניות דנשמה שהוא בחי' האורות דנר"נ בעצם מהות כח ההשגה האלקי' בבחי' בינה שבנשמה ובחכ' שבה שזהו בחי' ראי' ושמיעה כידוע וגם בכח ואור האוי"ר כמו שהן בנשמה טרם שבא[ו] בהגבלת כלי' במוח ולב והוא בחי' פגם וחסרון בעצם ברוחניות האור וחיות האלקי' שבנשמה כמו שאור הנר יכבה כשנסתלק למקורו כך הנשמה נק' נר ה' וכמ"ש כי אתה תאיר נרי כו' וכאשר

שכל נשמה בירידתה למטה: ראה תורה אור חיי שרה טז, ג. שם קמ, ג.

אמ' ריב"ז שא"י: ראה ברכות כח, ב. סידור שער חג המצות רפח, ב. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' לז. שער האמונה פכ"ו. תורת חיים מקץ עג, א. ד"ה אל תצר את מואב מכ"ק אדה"א [קה"ת תשל"ו — יוד"ס בע"ה לפ' דברים] ע' 73. וראה ג"כ לקו"ת מסעי פט, א. צ, ב. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' לא ובהנסמן לשם.

שא"ר: שאנו רואים.

ובאו האובדי' בארץ אשור: ישע' כז, יג. וראה עטרת ראש שער ראש השנה פכ"ג.

נבלע ישראל בגוים . . פרות הטובות שנבלעו ברעות: הושע ח, ח (בדילוג) . . מקץ מא, ד. כ. כא.

כי אתה תאיר נרי: תהלים יח, כב. וראה לעיל ע' תקמו הערה ד"ה כי.

נכרתה משרשה יכבה אורה הרוחני כו' כידוע, והיינו ב' מיני רקבון הנ"ל בחומר וצורה כרקבון העץ בגשמיות שבו וברוחניות שבו וכביטול הרוחני' דחטה בכח הצומח שבארץ כנ"ל. ואמנם נר אלקי' דנשמה טרם יכבה לגמרי חוזר ומאיר אורה מחדש בחומר וצורה כענין הצמיחה שאחר רקבון הגרעין כנ"ל. והענין הוא כי הנה ענין ב' מיני רקבון הנ"ל הן ב' מיני יסורי' בגוף א' בגשמיות כמו' בחיי צער גשמי' בעוני ולחץ או יסורי הגוף כחולי' רעי' שגופו נשבר בגשמיות שעי"ז נעשה ביטול הגסות [והישות] כמו באבוד גסות וחומר החטה כו', וכך נעשה ביטול הגסות והפסולת בחומר הנשמה, והוא בחי' הבירור דכלי' דנר"נ במוח ולב שיוכלו להתחדש בהזדככות יתירה שזהו התשובה האמיתי' מרע גמור והוא ע"י בחי' השפלות והכנע[ה] גשמי' שהוא המרירו' בגשמיו' (וכמ"ש בזוהר שלח דכד מבטשין לגופא סליק בי' נהורא דנשמתא כידוע וכענין הלחץ והדחק ביסורי הגליות בפרנסה וצרות רבות וכמ"ש ופרעה הקריב הקריב את לבם כו' (כמשי"ת). והב' יסורי' ברוחניות כמו בלבול המוח והלב בדאגת פרנסה עד שחייו תלוי' מנגד כו' עד בנפשו יביא לחמו וכמו"כ אויבי' ושונאי' שמקטרגי' עליו להפילו תמיד וכיסורי' מבני' ושאר מקרות רעים עד שכל ימיו באנחה [ו]צער כו' שהוא צער הרוחני שבנפש עד שחשך תארו כו' נק' יסורי' וצער ומרירות הנפש שנק' מרת נפש שזהו באור וחיות הרוחני' שעי"ז נעשה בחי' ביטול וכליון בצורה הרוחניות דנשמה האלקי' [ע"י בחי' הממוצע הנ"ל עד שיחשך אורה לגמרי כנ"ל והוא בחי' המרירו' הרוחניו' דנשמה האלקי'] שנק' חיי צער הרוחני והוא ע"י אשר נתרחקה ונכרתה משרשה ומקורה עד שתבא לכלל בכי' שתבכה במר נפשה ונק' מי בוכי' כו' בלב נשבר ונדכה מאוד כמו המרירות והצער הגשמי' מיסורים הגשמי' כי נתעוררה לשוב אל ה' באמת, אך הרצונות הזרו' ומ"ז שבחומר הגופני מונעי' אותה ומדחי' אותה לבלתי תוכל לעלות למעלה לעולם עד שיוכל להיות נדחה ונפרד גמור מאור פני אלקי' חיים שמזה יצר לנשמה האלקי' מאד וגם ללבוש דנוגה שמתעורר גם הוא עמה לעלות כו' וד"ל.

והנה כל עיקר ענין ירידת הנשמה בגוף הוא רק שתבא לבחי' מרירות וצער הרוחני מחמת הסתר חומר הגוף ועי"ז הנה"ט מברר לאור הנשמה מכל סיג ופסולת שהי' בה עד שלא הי' לה מעלה כזו בהיותה דבוקה וקשורה למעלה באה"ר בתענוגי' כו' (והיינו ענין הבירורים דרפ"ח כו'

נר אלקי' . . טרם יכבה: ע"ד שמואל א ג, ג.

שו"ה המרירות — (וכמ"ש: בבוך 1278: וכמ"ש.

וכמ"ש בזוהר שלח: נסמן לעיל ע' תקלח הערה ד"ה שבביטוש.

וכמ"ש ופרעה הקריב: נסמן לעיל ע' תקנג.

שחייו תלוי' מנגד: ע"ד תבא כח, סו.

בנפשו יביא לחמו: פיוט (כי כשמך) לימים נוראים קדם כתר.

שמתבררים בצירוף היסורים בגלגול שלמעלה מבחי' הקירוב והיחוד עליון שהי' בזמן בהמ"ק (כמ"ש במ"א [ע]מ"ש הלואי כן בקודש חזיתיך כו'), והיינו ע"י בחי' רקבון הנ"ל בב' אופנים הנ"ל בחומר וצורה שהן ב' מיני צעקה הנ"ל בצעקת הלב וצעקת הקול כנ"ל. דהנה עיקר הצעקה באה רק מבחי' המיצר והדוחק ולחץ עד שיגיע בנפש עצמה כנ"ל וכמו מן המיצר קראתי כו' וכן ויצעקו בצר להם דוקא כנ"ל, רק שהוא בב' אופנים א' בצער גשמי בחי[י] הגוף שיבא ע"ז לשוב אל ה' בלב נשבר בגשמיות כנ"ל (כמו מנשה ששב לאל בכל לבו ע"י יסורי' גשמי' וכענין ופרעה הקריב כנ"ל). והב' במרירות וצער הנפש ברוחניו' מאשר נתרחק כ"כ מאלקי' חיים על [ידי] חטאיו וכה"ג או שלא יוכל לעלות ולידבק בה' א' בלב שלם מפני מ"ז ורצונו' זרות שמבלבלי' אותו ומפילי' אותו שיצעק במר נפשו בלב נשבר ברוחניות, כי מה שיצר לו מזה מאד ע"ז יבא [עיקר] סיבת התעוררות [התשובה ו]עבודה [ש]בלב ומוח בתפלה ותו"מ (וכמו שאנו רואי' בחוש שבזמן הגלות לא יבא עיקר סיבת התעוררות התשובה ועבודה שבלב בתפלה ותו"מ באוי"ר האמיתי' רק [מ]מה שיצר לכל א' מישראל על התרחקותו מאלקי' חיים בעוה"ר הפרנסה ומ"ז וח"נ כו' שזה קשה לו יותר ממות עד שיוכל למאוס בחייו ממש והוא רק מה שאינו רוצה לחיות כחי גו' כו' להי' נדח לגמרי כו', רק שע"י יסורים וביטושים דמבטשי' אותו בגשמיו' יבא לבחי' צעקה מקירות לבו בקול גשמי' כמו ויצעקו [אל ה'] בצר להם בגשמיות (שהוא רקבון החומר כנ"ל), וע"י יסורים הרוחני' שמונעי' אותו להתקרב אל ה' כנ"ל יבא לבחי' צעקה פנימי' בתוך לבו שנק' צעקת הלב שהוא מרירות הנפש כנ"ל. אבל שניהם ענין א' הוא שרוצה להיפטר ולצאת מכל טומאה ורע שמקושר לשם וע"ז יצעוק בנקודת לבו ומשליך אותן מלבו נגד רצון ה' בתו"מ ותפלה שהוא אמיתי' רצונו שיש בנפשו מכבר נטוע ומושרש כמו טבעיות רק שהיתה מסותרת מאד ונק' אהבה המסותרת וע"י היסורים בגשמיות וברוחניות נפתח הסתום ונגלה מצפונו בצער ומרירות זו עצמה שיצעק במר נפשו בלב נשבר ונדכה כו' על הרצונות הזרות שנתקשר בהן שמסתירים ומרחיקים אותו הרחקה ודיחוי גמור כנ"ל, ומפני גודל חפצו ותשוקתו באמת להתקשר קשר אמיתי בה' אחד ולא יוכל להגיע לזה מחמת חומריו' הגוף וחטאיו כו' יכול לבא לעומק הצער ומרירות בלבו כ"כ לפרקי' עד שימאס בחייו בבני חיי ומזוני הגשמיי' כו'. וזהו כמו ענין חולת אהבה באדם בתענוגי עוה"ז כשיגבור תשוקתו ורצונו לתאות לבו ואינו יכול להגיע למלאות תאותו ותשוקתו הנפלאה שנגעה לחייו ממש שיחלה חולת אהבה עד

שו"ה שמתבררי' — בגלגול: בבוך 1374: בגלות.

הלואי כן בקודש חזיתיך: ראה תהלים סג, ג. זהר תרומה קמ, ס"א ואילך. לעיל בח"א ע' קה. ושנ"ב.

כמו מנשה: ראה סנהדרין קג, א.

שו"ה ו)עבודה — (וכמו: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

למות ממש (כמו במעשה בא' שהעלה בלבו טינא כו' וכה"ג) [ו]כמ"ש במ"א דכנס"י בגלות היא בבחי' חולת אהבה כזאת מצד עוצם הריחוק כמ"ש סמכוני כו' כי חולת אהבה כו'). ונמצא מובן מזה שצעקה הפנימי' מקירות הלב בלב נשבר על עוצם הריחוק זהו בא רק מצד ההתקשרות הגדולה בעומק הרצון בתגבורו' התשוקה רק לה' לבדו ואין זר אתו וכל מה שיתמרמר בנפשו בעומק הלב יותר בזה ניכר ונגלה גודל עוז ההתקשרות הפנימי' שבנפשו לה' לבדו, ולפ"ע עוז התקשרות נש"י בה' אחד באה"ר המוסתרת בנפשם כן לפ"ע [זה] יהי' גודל המרירות בנפשם בצעקה שבלב ובקול, והיסורי' בגשמיות וברוחניו' אינו אלא סיבה לזה בלבד שיבא מן ההעלם לגילוי בלבד. וזהו עיקר המכוון ביסורי הגלות בכלל ובפרט בכל אדם שיהי' ע"ז בירור הנשמו' הזרועי' לצ"ע באוצר העליון במעלה יתירה על שרשם ומקורם כמו הצמיחה שאחר הרקבון כנ"ל וד"ל.

וזהו עיקר ענין מס"נ שבגוף שלמעלה ממס"נ דנשמה באה"ר בתענוגי' עד כלותה שהוא אהבה דכל נפשך הנ"ל, כי הרי בצער ומרירות הגדולה שבצעקה זו הרי משליך נפשו מנגד למאוס בחייו נגד רצון האמיתי שיש לו בה' א' ושדי לון בתר כתפוהי', שזהו כמו המוסר עצמו לידי זולתו שיעשה בו כרצונו, וכענין בטל רצונך מפני רצונו כו', עד שאין לו רק לב א' לה' לבדו שיש בזה יתרון מעלה הרבה עד שתגיע בזה למעלה משרש ומקור הנשמה כנ"ל דהיינו במהו"ע ית' ממש כנ"ל וד"ל. וזהו ענין אה"ר דכל מאוד"ך הנ"ל שתגיע הנשמה בהיותה בעוה"ז בגוף גשמי' דוקא ולא כאשר היתה למעלה במקורה כנ"ל. כי הנה עיקר הסיבה למה שבא האדם להתפעלות הרצון והתשוקה בעצמות הנפש בבחי' יחידה שלמעלה מהגבלת הכלי' דנר"נ במוחא ולבא כו' כנ"ל זהו רק מבחי' הצעקה כמו בתפילה שהוא ע"י עוצם המרירות והצער בנפשו עד שלא יכילנו המוח והלב (וע"כ נק' צעקת הלב ג"כ בשם אסיפה וקיבוץ כי מתכווץ הלב מאד מפני שנגע בנקודת הלב שלא יכילנו התפשטו' בכלי הלב כלל וכן בצעקת הקול פתאום שבא מתוך קירת הלב כנ"ל שזהו ג"כ מצד שלא יכילנו בכלי הלב ע"כ דוחק ויוצא מן הלב בקול גדול פתאום כו' כידוע שזהו בחי' מקיף דיחידה כו'). ומהיכן יבא סיבת המרירות והצער הגדול הזה שמחמתו יצעק בלבו אין זה רק מצד חשך והסתר דחומריות הגוף בהתקשרותו ברצונות זרות שהן מבחי' פסולת וגסות החום הטבעי הקשה שבכל תאוה גופני' שנק' בחי' גבורי' קשו' דק"נ כידוע שאם לא הי' מקושר בהבלי עוה"ז מימיו לא הי' מיצר ודואג בלבו אך הצער

(כמו . . וכה"ג): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 1374.

במעשה בא' שהעלה בלבו טינא: סנהדרין עה, א.

סמכוני כו' כי חולת אהבה: ראה שיר השירים ב, ה. ביאורי הזהר שמיני סט, ב. אמרי בינה פתח השער פכ"ב ובהנסמן לשם [בהוצאת קה"ת תשמ"ה]. דרך חיים שער התפלה פכ"ח. פל"ה.

בטל רצונך מפני רצונו: אבות פ"ב מ"ד.

נק' צעקת הלב ג"כ בשם אסיפה: ראה לעיל ס"ע תקנג ואילך.

ומרירות זו עצמה הוא בחי' הבירור והתיקון להפוך כל אש זרה ופסולת הגס דכל רצון ותשוקה זרה שהי' מקושר שם מאד כנ"ל ודי"ל. וא"כ מה שיבא לבחי' מס"נ האמיתי הנ"ל למאוס בחייו הגשמיי' ע"י מרירות זו העצומה כנ"ל עד שיעורר מזה נקודת אה"ר שבלתי מוגבלת בכלי כלל רק לה' לבדו שלמעלה גם משרש ומקור הנשמה זהו ע"י התלבשות הנשמה בעוה"ז בגוף דוקא (ואעפ"י שגם בהתלהבות התענוג האלקי' בנשמה האלקי' יוכל להיות בחי' מס"נ עד כלותה ממש כנ"ל הרי אינה עולה רק לשרשה בלבד שזהו כפי המדה וגבול שיש בשרש המשכתה מאין ליש מאור הזרוע לצ"ע כנ"ל. ואמנם בכל מאד"ך היינו בלי גבול כלל שהוא למעלה מקו המדה כנ"ל והוא במהו"ע ית' ממש זהו דוקא מצד מס"נ דרצונו' הזרות ע"י שיתמרמר ויצטער מזה מאד עד שלא יוכל להכיל בלבו כלל. וזהו [בחי'] מאד"ך מאד שלך ע"כ הרי זה בא לאה"ר האלקי' בבחי' מא"ד שלא יכול לבוא בכלי המוח והלב כלל [כנ"ל], ולזאת יתעלה למעלה משרשה הראשון שהוא באי"ס עצמו כנ"ל ודי"ל).

ואעפ"י שגם בעונג האלקי' לא יכילנו כלי הלב והמוח ע"כ תכלה נפשו במס"נ ממש זהו רק מצד טבע האור לימשך לשרשו כאור הנר בפני האבוקה שיוכלל בה, אבל מה שיגבר הרצון והתשוקה אלקי' כ"כ עד שימאס בחייו הגשמי' שבגופו כנ"ל זהו תוקף וכח כ"כ באה"ר להיותה בלתי גבול כלל כנ"ל עד שיש בכוחה החזק למאוס ברצונו' הזרות זולת רצון זה שזהו להפוך גם מחשך לאור ומות לחיי' מאחר שהרע עצמו נהפך לטוב במרירות דצעקה זו שאין כח זה באה"ר בתענוגי' כנ"ל, וכידוע שזהו מדרגת בע"ת שלמעלה מצ"ג שאין יכולי' לעמוד במקום בע"ת וכמשה שזכה לתשובה קודם מתו דוקא, וא' בזהר משום דמשכין לי' לקוב"ה בחילא יתיר מטעם הנ"ל. והגם שבצ"ג יכול להיות ג"כ הפשטת כל רצון זר כמו ולבי חלל בקרבי ממש וכמו בנביאים שהיו מופשטי' מכל גשמי' הגוף כו', אך זהו מצד תגבורת העונג האלקי לא יחשיך חומר הגוף כלל, משא"כ במואס ברע מצד המרירות והתשובה זהו היפוך עצם הרע לטוב שהוא במרירות דמים המרים עצמו שנהפך למתיקות (כמשי"ת) זהו נק' חיל"א יתי"ר ודי"ל (וזהו בכללות ענין ההפרש בין בכל נפשך לבכל מאדך [אע"פ] שגם בכל נפשך הוא ג"כ יציאת האור מן כלי המוגבל שהוא הגוף למאוס בחייו הגשמי' ולמס"נ בפ"מ [כ]מס"נ דר"ע כנ"ל הרי זהו מצד תגבורת האור דנשמה עד

שו"ה ואעפ"י: בבוך 116: (ואע"פ.

בע"ת שלמעלה מצ"ג: נסמן לעיל ע' תקלח.

וכמשה שזכה לתשובה: נסמן לעיל ע' תקלט.

וא' בזהר: ראה חיי שרה קכט, ב.

ולבי חלל בקרבי: תהלים קט, כב.

בנביאים שהיו מופשטי' מכל גשמי' הגוף: ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז. ראה גם לעיל בחי"א ע' רסט. אור התורה דרושים לסוכות ע' א'תשטו.

שלא יכילנו כלי הגוף, אבל בכל מאדך הנ"ל זהו היפוך הרצונו' הזרות שבגוף עצמו לקדושה שמוסר נפשו הטבעי' עצמה לה' א' ע"י התשו' במרירות העצומה כראב"ד שיצא נשמתו בבכי' וכה"ג ע"ז דוקא תעלה למעלה משרש נשמות צ"ג, והיינו פי' מאדך שזהו למעלה מן הגבול בעצם כנ"ל ודו"ל). ואפשר שזהו שא' על כל נפשך שהוא מי שגופו חביב עליו מממונו שאין זה למאוס רק בחיי גופו שמקושר שם בדרך הבריאה בטבע, אבל בכל מאדך שזהו מי שממונו חביב עליו מגופו שהוא להפוך גם התקשרות דנה"ט ברצונות זרות זולתה כנ"ל ודו"ל.

והנה ע"י מס"נ הגופני' במרירות העצמו' כנ"ל לבד מה שתעלה למדרגה דבכל מאד"ך בבחי' בלי גבול מטעם הנ"ל עוד זאת מעלה יתירה יהי' בה והוא מה שע"י בחי' רקבון החומר והצורה בעפר הגוף כנ"ל תגיע הנשמה לבחי' בירור והזדככות יתירה מכל פסולת שהיו בה ותתחדש באור וחיות חדש ממש, כמו משל רקבון הגרעין בארץ שביטול הגסות שבה גורם שתצמח בחדש בזכות ביותר בהתחדשות החיות מכח הצומח כו'. וזהו כמו ענין משל הנ"ל במי התהום שהן מלוחי' וריחן רע מצד הפסולת שהי' בהן בהעלם טרם שירדו למטה מן הארץ ובירידתם נתגשמו יותר והי' לפסולת גמור, אך בעלותם מלמטה למעלה דרך עובי כדור הארץ מתברר הפסולת שלהם בעפר [הארץ] ונמתקו המרירות שלהם והיו למים זכי' וצלולי' ומתוקי' ביותר עד שנק' מים חיים בחיות חדש שלא הי' בזה תחלה בראשית התהוות מציאותם כו'. וכמו"כ יובן בנשמה האלקי' שנק' אור זרוע לצ"ע כו' (והוא מבחי' מ"ע דחסדי' דדוכרא שנק' בחי' מ"ד דאעפ"י שאין הולד נולד אלא מן הבירור שבטפה דוקא וכמו שהפסולת דמ"ן נעשה שערות לולד כך פסולת דמ"ד נעשה פסולת ציפרני' כו' כידוע מ"מ יש בחי' פסולת גם בגוף אור דמ"ד שממנו נולדה הנשמה כנשמות גבוהות מעלמא דדוכרא מבחי' המ"ד עצמו שנפלו ברע גמור כדואג ואחיתופל וד' מלכים כו', וכן הנפילים שהיו בארץ אשר מעולם אנשי ה[שם] וכה"ג (ולהיפך מבחי' הטוב שבמ"ד שירד למטה נמשך בע"ש דנוגה הן נשמו' הגבוהות כאליעזר וענר אשכול כו' ונשמו' הגרי' באונקלוס הגר וכה"ג כמ"ש במ"א) (וענין בחי' הפסולת הזה זהו בחי' הגסות והישות שבה שאינו בבחי' ביטול לאין האלקי' בעצם כמו בחי' נוג"ה דאצי' שמורגש בעצמו ביותר, כגסות ירבעם ב"נ שבשרשו [הי']

מי שגופו חביב עליו מממונו: ראה ברכות סא, ב.

שו"ה דנה"ט — ודו"ל: בבוך 116: ודו"ל).

שו"ה מציאותם — (והוא: בבוך 174: והוא.

שו"ה דמ"ד — פסולת: בבוך 116 ליתא.

וד' מלכים: ראה תוספתא סנהדרין ספי"ב. תו"ח תולדות קנה, ב ובהערה 30.

הנפילים שהיו בארץ: נסמן לעיל ע' תקלה.

שו"ה בארץ — (ולהיפך: בבוך 491: ולהיפך.

כגסות ירבעם ב"נ: סנהדרין קא, ב. וראה לקמן ע' תשה.

בנשמתו בחי' הגסות בהעלם ודקות גדול וכן בשאר רע בתאוות זנות דנפילי' וכע"ז וש"ד וכה"ג בכל נשמות הרשעי' בעצם כו' שמתים בלא תשובה אך זהו כרקבון הגרעין ונאבד בארץ לגמרי שלא יצמח ממנו כלום וכמ"ש במ"א עמ"ש הלוך ילך ובכה כו', אך א' וחשב מחשבות לבלתי ידח כו' ועכ"ז א' ואלה לחרפות כו'), וביריד הנשמה בגוף מתברר בחי' הגסות שבה במרירות העצומה כנ"ל שנק' רקבון ברוחניו' ובגשמיו' כנ"ל. ואמנם ע"י שתבא עי"ז לאה"ר דכל מאדך הנ"ל שהוא ענין היפך כל התקשרות רצונו' הזרות בכל טומאה וליכלוך להיות בו רצון א' לה' לבדו ואין זר אתו כלל כנ"ל הרי עי"ז נמתקו הפסולת דרע דעצם הרצונו' הזרו' הרעי' וחטאים הנק' מים מלוחים ועכורים שהן מפסולת הגבו' קשות דק"נ כים המלח או כמי התהום כנ"ל ונעשו הן עצמן מים מתוקים וטובי' זכי' וצלולי' מאד (כים כנרת שמימיו מתוקין כו') והוא [במה] שמואס בחייו הגשמי' ומהפך כל נקודת לבבו מרע עצמו לטוב שהוא מצד התגברות אמיתית נקודת הרצון לה' באה"ר שנק' מאדך בלי גבול כלל שע"ז נכללת במהו"ע ית' ממש שנק' מאד העליון האמיתי שהוא עצמות א"ס ב"ה ממש כמו שהוא למעלה מעיקר ומקור ההשפעה דסובב וממלא כנ"ל עד ששוין ממש לפניו ההעלם וגילוי כנ"ל. ומאין בא לאה"ר דכל מאד"ך זו אינו רק מצד ירידתה בעוה"ז בחומר גס כ"כ ותירקב בה ותבא למרירות גדולה כ"כ עד שתופשט מבחי' הגבול ליכלל בבלתי ב"ג ממש שהוא אח"פ האמיתי כנ"ל. א"כ ירידה זאת לצורך עלי' גדולה היא שתעלה למעלה ממקור חוצבה בתחלה ושתהי' בבחי' הבירור והזדככו' בתכלית כמו שנמתקו מים הרעים בעצם למתיקות שהן מתוקים יותר מן המים המתוקים בעצם (מצד יתרון האור מן החשך העליון ע"י היפך חשך שלמטה כידוע ולא מצד שבחי' ההעלם עצמ' נעשה גילוי שהרי תעלה הנשמה למעלה מבחי' ההעלם וגילוי כנ"ל, אלא לפי שנתב"ס דוקא והוא מה שיש כח בארץ דוקא לברר ולזכך כ"כ כנ"ל ולהצמיח כל צמח יש מאין ממש באור וחיות חדש ממש שאין זה בג' מדרגות דאמ"ר וראי' מן מ"ע דמעל לרקיע שירדו למטה בתהום שמתבררי' בארץ אז נק' מ"ח דוקא וד"ל), וכמ"ש ביום ההוא יצא מ"ח מירושלי' חצי' אל הי"ם הקדמוני כו' כנ"ל, וכן בבכי' דבע"ת יעלו למעלה מים הקדמוני דח"ע דתו' הקדומה וכמ"ש בבכי יבאו דוקא ודי"ל (וכמו שא' טוב זה מלאך [חיים] טוב מא"ד זה מ"ה כאשר הוא עצמו נהפך לחיי' [ו]נק' סם חיים, כמ"ש במ"א, וזהו פי' מאדך שנק' טוב מא"ד כמ"ש במ"א).

הלוך ילך ובכה: תהלים קכו, ו. וראה שערי תשובה שער התפלה סד, א ואילך.

וחשב מחשבות לבלתי ידח: שמואל ב יד, יד. וראה לקמן ע' תקעט.

ואלה לחרפות כו': דניאל יב, ב. — החצאי ע"גול ניתוסף ע"ם בוך 116.

דאמ"ר: נסמן לעיל ע' תנ.

ביום ההוא יצא מ"ח: נסמן לעיל ע' תקלד.

בבכי יבאו: ירמי' לא, ח. וראה שער היחוד פ"ו.

טוב . . מא"ד זה מ"ה: בראשית א, לא. ראה זהר בהקדמה יד, א. לקמן ע' תקעא. ע' תרצג.

טוב מא"ד . . ראה תורה אור תשא פו, ב.

ז) **והנה** אחר כל הנ"ל יש להבין ענין מא' המדרש על ענין ג"פ קדוש שבקדושה, משל למלך שעשה ג' עטרות כו'. דהנה ידוע בזוהר ור"מ בענין ג"פ קדוש שג' מיני קדושה הללו הא' הוא הקדושה שנמשכת מלמעלה למטה שז"ש בזהר מעילא לתתא, והב' קדושה שעולה מלמטה למעלה מתתא לעילא (כמלאכי' שאו' ג"פ קדוש וישראל שאו' נקדישך כו'), והג' קדושה שהוא בחי' ממוצע משניהם מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, והוא קדוש הג' שעשה עטרה לעצמו כו' [אבל ב' קדושו' הראשונו' שמלמטה למעלה ומלמעלה למטה הן ב' עטרו' שנתן לבניו כו', והוא מ"ש קדושים תהיו ע"י תו"מ שהן ב' קדושו' קדושה שמעילא לתתא ומתתא לעילא (כמשי"ת) כי קדוש אני ה' מקדישכם זהו קדושה הנ"ל הממוצע הנ"ל שעשה עטרה לעצמו כו']. וביאור הדברים יובן ע"פ כל הנ"ל דג' מדרגות דכל לבבך וכל נפשך וכל מאדך שהן ג' מדרגות דממלא וסובב ועצמו' א"ס ב"ה ממש שלמעלה מסובב וממלא כנ"ל. ותחילה יש להקדי' ביאור ענין ההפרש בין ב' הקדושו' הראשונו' הנ"ל לקדושה הג' שע"ז א' אין קדוש כה' שהוא בחי' קדושה העצמי דעצמו' א"ס ב"ה ממש שע"ז א' כי קדוש כו' יכול כמוני קדושתי למעלה מקדושתכם כנ"ל. דהנה ידוע בפי' ל' קדושה שהוא ענין הבדלה בערך כמו שפירש"י קדושים תהי' מובדלי' תהיו כו', ואע"פ שפי' מובדלי' ופרושי' מן העריות [ב]לבד אך זהו טהרה שמביאה לידי קדושה לעורר לקדושה העצמי' הנ"ל (כמשי"ת). וענין ההבדלה הזאת היינו בדבר המופלא ונעלם מן ההשגה לגמרי לפי שהוא מובדל בערך לגמרי מן המקבל לזה יקרא בשם קדוש ומובדל. ואמנם כשאפס קצהו מושג רק שאינו משיגו כמו שהוא ממש אינו נק' בשם קדוש ומובדל לגמרי, כידוע במשל התלמיד המשיג אפס קצהו מחכמ' רבו שאעפ"י שאינו יכול לבא לעולם למדרגת חכמת רבו כמו שהיא מ"מ אינו מופלא ומובדל בערך ממנו לגמרי מאחר שיש לו תפיסא והשגה בו עכ"פ כו'.

וכך יובן ההפרש למעלה בין ב' מדרגות דממלא וסובב שהן ב' שמות דהוי' ואלקי' כמ"ש כי שמש ומגן ה' אלקי' כידוע, וכנ"ל בענין אלקי' חיים וחיי החיים שנק' חי העולמי' כו', שזהו ענין ב' מדרגות דכל לבבך וכל נפשך דהארת אלקי' שמתצמצם בעולמו' בבחי' ממכ"ע כחיו' הנפש באברי

מא' המדרש: **שבהתחלת המאמר.**

בזהר ור"מ בענין ג"פ קדוש: **ראה רעיא מהימנא אמור צג, א.**

כמלאכי' שאו' ג"פ קדוש: **ישעי' ו, ג. וראה ג"כ ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תרלח ובהנסמן לשם.**

אין קדוש כה' . . כי קדוש . . למעלה מקדושתכם: **נסמן לעיל ע' תקלג.**

קדושה . . הבדלה . . שפירש"י קדושים תהי' מובדלי' תהיו: **כ"ה גם בספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' רנב. ראה רש"י ר"פ קדושים. תניא פמ"ו (סו, א). אגרת התשובה פ"י. אגרת הקדש סי"ז (קכה, ב).**

טהרה שמביאה לידי קדושה: **ראה עבודה זרה כ, ב.**

כי שמש ומגן ה' אלקי': **תהלים פד, יב.**

הגוף, וכה"ג יש בזה קצת השגה לנבראי' כמלאכים דבי"ע שאעפ"י שנבראו ונוצרו מאין ליש מבחי' המל' שהוא שם אלקי' הנ"ל ונק' בני האלקי' כו' הרי נא' אדנ"י ב"ם כו' שהוא כח הפועל האלקי' בתוכ"ם ממש שיש להם קצת השגה בכח אלקי' המהווה אותם מאין ליש. ואמנם בשם הוי' שהוא בחי' סוכ"ע שנק' חיי החיים כנ"ל שלמעלה מבחי' צמצום ההשפעה בעולמו' לגמרי (רק מרחוק בבחי' מקיף סובב על כל העולמו' ומאיר לכולם בשוה ממש כנ"ל שז"ש הקדוש בשמים ובארץ בשוה ממש וכן השמים והארץ אני מלא כו' כנ"ל באריכו'), הנה ע"ז או' המלאכי' קדוש הוי' כו' שהוא קדוש ומובדל בערך לגמרי שאין להם שום השגה ותפיסא כלל בבחי' סוכ"ע להיותו למעלה גם מכח הפועל האלקי' בנבראי' כנ"ל, וגם הנשמו' ששרשם בשם הוי' כנ"ל או' קדוש הוי' צבאות וכן אומ' נקדישך כו' אעפ"י ששרש כל הנשמו' הוא מבחי' אור הזרוע לצ"ע שהוא בחי' סוכ"ע דהיינו בחי' [ע]"ס דאצי' עצמן כמו שהוא טרם שמתצמצם בשם אלקי' המסתיר על שם הוי' [ו]כו' וכמ"ש נר הוי' נשמת אדם מ"מ נק' קדוש הוי' צבאות שקדוש ומובדל גם מצבאות הוי' דהיינו ס"ר נש"י בשרשם מאחר שנמשכו ונבראו מאין ליש בעלמא דאתגלי', כמ"ש בראתיו יצרתיו כו' וכמו שא' אתה בראת כו'.

אך ההפרש בין מלאכי' לנשמו' שהמלאכי' או' אי' מקום כבודו שנעלם ונבדל מהם כבוד דשם הוי' לגמרי אבל בנש"י שורה ומלובש בחי' שם הוי' דסוכ"ע אפס קצהו כמו בלבושי' דתו"מ בא' אשר קדשנו במצותיו (כמשי"ת), וע"כ א"א למלאכי' לומר קדושה למעלה עד שכנס"י או' קדושה למטה (ואע"פ שאו' נקדישך כשם שמקדישי' כו' (כמשי"ת). אך הנה כל זה אינו רק בחי' קדושה וההבדלה שמובדל בערך מן העולמו' בלבד שאין קדושה זו רק לגבי ערך העולמות דבי"ע שנמשכו מבחי' שם אלקי' המצמצם כנ"ל ואף גם הקדושה שקדוש ומובדל מן שרש הנשמו' שהן מבחי' שם הוי' אין לזה ערך כלל לגבי בחי' קדושה העצמי' ממש דהיינו מה שהוא ית' נק'

כמלאכים . . ונק' בני האלקי': ראה לעיל ע' תקמו.

הרי נא' אדנ"י ב"ם: ראה לעיל ע' תקלט.

הקדוש בשמים ובארץ: ע"ד ברכת ישתבח.

השמי' והארץ אני מלא: נסמן לעיל ע' תקמה.

נר הוי' נשמת אדם: נסמן לעיל ע' תקלט.

ס"ר נש"י בשרשם: ראה לעיל בח"א ע' שפח. וש"נ. ביאורי הזהר בלק קה, ב. נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רעט.

כמ"ש בראתיו יצרתיו: נסמן לעיל ע' תקלו.

אי' מקום כבודו: נוסח הקדושה.

אשר קדשנו במצותיו: נוסח ברכת המצות.

א"א למלאכי' לומר . . שכנס"י או' קדושה למטה: ראה חולין צא, סע"ב. וראה ספר המאמרים תקס"ה הנ"ל.

שו"ה למטה — (ואע"פ: בבור 116: ואע"פ.

נקדישך כשם שמקדישי': ראה נוסח הקדושה (אשכנז).

קדוש מצד קדושת מהו"ע ממש כמו שהוא בעצמו ממש כו' שלמעלה גם מבחי' סוכ"ע והיינו עצמו' אוא"ס ב"ה כמו שהי' קודם שנאצל עולם האצי' דאפיק יו"ד תיקונין כו' דלאו דאית בי' מכל אינון מדות כלל ונק' סדכ"ס דלמתב"כ ולא שייך לקרותו גם בשם קדוש ומובדל בערך מן ההשתלשלו' דקו"ח כו'. וזהו שאו' אתה קדוש ושמך קדוש בבחי' קדושה העצמי' ממש עד שגם בחי' הקדושה דתו"מ שהוא בחי' קדושה העצמי' שמתצמצם ברצה"ע דמצות אין [לו] ערך לעצמו' קדושתו ממש כו' וד"ל (כמ"ש במ"א בענין ההפרש שבין התנשאות שעל העולמות שאינו אלא לפי ערך הגבלת העולמות בלבד (כמקיף לפנימי כנ"ל בענין מח' הכללי' כו') ובין בחי' ההתנשאות שמצד עצמו ממש שמובדל ומרומם בבחי' מהו"ע ממש שהוא נבדל בערך לגמרי וא"א לומר בחי' התחלקו' ב' מדרגות דסובב וממלא שהוא בחי' משפיע ומקבל העלם וגילוי כנ"ל אחר שמרומם לבדו כמו שהוא שאינו גם בבחי' מקור למקור להשפעה והמשכה כללי' כו', וכך הוא בענין הקדושה שהוא בבחי' הפנימי' יותר גם מבחי' ההתנשאות שבעצמו' דבחי' ההתנשאו' שמצד העצמו' נק' בשם מלך עכ"פ רק שנק' מלך מרומם לבדו כו' אבל הקדושה דעצמו' הוא בחי' אמת פנימי' אור העצמי' כו' וד"ל).

ח) **והנה** הגם שקדושה זו העצמי' מובדלת בערך מבחי' הקדושה שקדוש ומובדל מן ההשתלשלו' דסובב וממלא כנ"ל כי לא נערוך אליו קדושתו כו' עכ"ז יוכל להיות בחי' המשכה ויריד' מקדושה העצמי' להיות מתלבש ונמשך למטה גם בעולמו' שנבראו מאין ליש בנשמו' ומלאכי' דבי"ע כשאו' קדוש הוי' כו' כי מבחי' קדושה העצמי' הוא שנמשך להיות מקור כל קדושה שלגבי העולמות אעפ"י שאין ערך כלל ביניהם כנ"ל (וראי' לזה מקדושת השבת שנק' קדש כמ"ש כי קדש הוא לכם והוא בבחי' קדש העליון) דח"ע שמאין תמצא מ[צד] העלא' וביטול דאו"ח שנק' עליות העולמו' בשבת כמ"ש וישבות ביום הז' כו' שנק' נייחא דרוחא כידוע שזהו השביתה גם באור החכ' שעולה באור הכתר כידוע, ובחי' קדושה זו היינו אור א"ס שבפנימי' אור החכ' כמו שהוא בבחי' אין דכתר הוא מובדל בערך מהיות מקור

דאפיק יו"ד תיקונין: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

אתה קדוש ושמך קדוש: נוסח שלש ראשונות דתפלת העמידה.

(כמקיף . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.

מלך מרומם לבדו: ע"ד ברכת יוצר.

לא נערוך אליו קדושתו: נסמן לעיל ע' תקלג.

כי קדש הוא לכם: תשא לא, יד.

שו"ה מקדושת — העליון): החצאי עיגול ניתוסף מבוך 174.

עליות העולמו' בשבת: ראה עץ חיים שער (מ) פנימיות וחיצוניות דרוש ג. ח. טו. שער (נ) קיצור אבי"ע פ"ז. פרי עץ חיים שער (יח) (הקדמה ל)שער השבת פ"א ואילך.

וישבות ביום הז': בראשית ב, ב. ראה שער האמונה פט"ז.

שנק' נייחא דרוחא: ראה גם סידור שער בהמ"ז קיז, ד. שער המילה קלט, ג. שער התקיעות רמב, ד.

להשפעת העולמו' [שהוא] מאין דחכ' ליש כמ"ש בראשית ברא ות"א בחכ' כו' וכן כולם בחכ' עשית כו' וכתי' ויקדש אותו דהיינו שקידש לקדושה זו דשבת מבחי' קדש העצמי' ממש שלמעלה הרב מקדושת השבת מצד עצמו וכו', והוא לפי שמקור כל קדושה שלמטה נמשך מקדושה העצמי' דוקא שנק' קדש הקדשים בכלל, ואפי' יוה"כ שנק' שבת שבתון שהוא מעין עוה"ב שנק' יום שכולו שבת בחי' מנוחה לח"ע מנוחה עצמי' כו' שיש מעין זה בכל שבת כמ"ש עולת שבת בשבתו כידוע בפי' מזמור שיר ליום השבת כו' גם הוא מקדושה העצמי' ממש (ואפי' העוה"ב עצמו אין ערוך לו לקדושה העצמי' ממש כמו שאו' אין זולתך לחיי העוה"ב), וכן קדושת יו"ט אעפ"י שאו' דישראל קדשינהו לזמני' הרי אנו אומרים מקדש ישראל והזמנים דגם דקדושה דישראל שאו' קדש ישראל לה' כו' שנמשך מבחי' קדושה העצמי' כמא' ישראל עבמח"ת בבחי' פנימי' ועצמי' ביותר דכל קדושה זהו בבחי' אור הנבחר בעצמו' ופנימי' שמובדל מהכל כו', וז"ש קדש ישראל לה' כו', וכן גם קדושה התו"מ דאורייתא קדישא אעפ"י שקדמה לעולם וכתי' בה ואהי' אצלו [כו'] שעשועים יום יום [כו'] מ"מ לא תגיע למעלה קדושה העצמי' ממש אעפ"י שהוא בחי' פנימי' חכ' העצמי' וכן המצו' שאו' אשר קדשנו במצותיו בקדוש' העליון זהו רק בחי' המשכות בעלמא מבחי' קדושה העצמי' ממש. וע"כ א' קדושי' תהיו ע"י [ה]תו"מ יכול כמוני כו' כנ"ל. ועכ"ז הרי מבחי' קדושה העצמי' נמשך מקור לכל קדושה דתו"מ וישראל [ושבת] וכה"ג עד שיכול לירד קדושה זו בצמצום גדול גם למלאכים כנ"ל וד"ל.

אך הנה בבחי' המשכה דקדושה העליונה העצמי' דעצמי' א"ס בסובב וממלא יש בזה ב' אופנים מעילאה לתתאה ומתתאה לעילאה כנ"ל שהם ב' עטרות שנתן לבניו דוקא כו'. והענין הוא לפי שישראל נק' קדושים

בראשית ברא ות"א בחכ': **ראה בראשית א, א ובתרגום ירושלמי שם.**
כולם בחכ' עשית: **תהלים קד, כד.**
ויקדש אותו: **בראשית ב, ג.**
שו"ה הקדשים — ואפי': **בבוך 116: (ואפי'.**
יוה"כ שנק' שבת שבתון: **אחרי טז, לא. וראה גם סידור שער הר"ח ריב, ב ואילך.**
יום שכולו שבת . . לח"ע: **סוף תמיד. וראה פירוש המלות פסי"ז.**
עולת שבת בשבתו: **פינחס כח, י.**
מזמור שיר ליום השבת: **תהלים צב, א. שער האמונה שם.**
שו"ה מקדושה — (ואפי': **בבוך 116: ואפי'. וראה לעיל הערה ד"ה שו"ה הקדשים.**
אין זולתך לחיי העוה"ב: **ראה ברכת יוצר לשבת.**
דישראל קדשינהו לזמני': **ראה ברכות מט, א.**
מקדש ישראל והזמנים: **נוסח הברכה דתפלת העמידה וקידוש דשלש רגלים.**
קדש ישראל לה': **ירמי' ב, ג.**
ישראל עבמח"ת: **נסמן לעיל ע' תקלט.**
דאורייתא . . שקדמה לעולם: **פסחים נד, א.**
ואהי' אצלו (כו') שעשועים יום יום: **משלי ח, ל.**

בשרשם הראשון בקד[ו]ש' העצמי' ממש כנ"ל דישראל עבמח"ת כו' (וע"כ או' דעתידים צדיקי' שיאמרו לפניהם קדוש כמ"ש כל הנותר כו' קדוש יאמ' לו) וכתי' [ל]קדושי' אשר בארץ המה וא' ישראל קדושי' הם אעפ"י שהוא מקדושה דשם הוי' לבד עם כ"ז מקורם בקדושה העצמי' כנ"ל ומצד קיום התו"מ כמ"ש והייתם לי כו' וגוי קדוש ולזה לא ניתן גם קדוש' התו"מ רק לישראל לבד כמ"ש כי יעקב בחר לו י"ה כו' וכן א' הבוחר בתו' הבוחר בעמו כו' כי חלק הוי' עמו כו', ולזאת אין ביכולת [ל]זולתם להמשיך מקדושה העצמי' הנ"ל בתו"מ. וזהו אשר קדשנו במצותיו העליונים שהן בחי' פנימי' הרצה"ע ופנימי' התענוג העצמי' דעצמו' א"ס ב"ה וע"כ ע"י מעשה המצות נמשך מקדושה העצמי' גם למטה בעולמו' הנפרדים כמו במלאכים דבריאה שיכולי' לומר קדוש הוי' צבאות דאעפ"י שקדוש ומובדל מהשגתם לגמרי כנ"ל מ"מ מאחר שיוכל[ו] לומר בדיבור קדוש הוי' כו' זהו ג"כ קצת גילוי אור דהוי' שמלובש בו מקדושת עצמותו ית' עד שיוכלו לומר עליו שהוא קדוש ומובדל כו', והוא לפי שישראל ממשיכי' קדושה זו במעשה המצות שקדשנו בקדושת העליון הזה שהוא מצד שרשם כנ"ל, וזהו בחי' המשכו' הקדושה העליונה מסובב כ"ע שהוא שם הוי' בכלל כנ"ל ושרש נש"י בשם הוי' באור הזרוע כו' ושרש שרשם במהו"ע ית' ממש כמ"ש כי אתה אבינו אתה ממש כו'. וכמו"כ ע"י אה"ר דכל נפשך שתעלה הנשמה למעלה במקור חוצבה בביטול במס"נ זו שהוא בשם הוי' לעורר ולהמשיך לקדוש' העצמי' שבשם הוי' כמו במצות וכן ע"י התו' שעוסקי' לשמ"ה להמשיך אור העצמי' הקדושה בקדוש דחכ' דתו' וכמו בקדושת השבת וכה"ג בכל מעשה המצות שהן בחי' החסדי' העליוני' שיורדים מגובה לנמוך דוקא, וכן במצות טו"ת שכאשר מתעטף בטלית ממשיך [מ]בחי' קדושה העצמי' שבמקיף העליון כמו בטלית שמתעטף הקב"ה שנא' עוטה אור כשלמה, ולמטה היינו קדושת דמל' שמים בטלית דוקא שנק' פריסא דמלכא כו' וכה"ג וד"ל, וכן במצות תפילין ממשיך מאו"מ דד' מוחין העליוני', וכה"ג במקיפי' דסכך דסוכה ממקיפים דאימא כו', וכללות כל המ"ע הן בבחי' המשכות דאו"י מלמעלה

דעתידים צדיקי' . . כל הנותר כו' קדוש יאמ' לו: ישעי' ד, ג (ושם: והנותר — וראה לקמן ע' תתצ). בבא בתרא עה, ב.

[ל]קדושי' אשר בארץ המה: תהלים טז, ג.

ישראל קדושי' הם: שבת פו, א. פסחים פג, ב. חולין ז, ב.

והייתם לי כו' וגוי קדוש: יתרו ט, ה־ו.

כי יעקב בחר לו י"ה: תהלים קלה, ד.

הבוחר בתו' הבוחר בעמו: נוסח ברכת הפטורה. ברכת ק"ש.

כי חלק הוי' עמו: האזינו לב, ט.

כי אתה אבינו: נסמן לעיל ע' תקמ.

עוטה אור כשלמה: תהלים קד, ב.

בטלית דוקא שנק' פריסא דמלכא: ראה זהר (סבא) משפטים צז, ב. הנסמן בספר מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"ב לע' תרמא.

למטה וכללותם [הוא] מצ[ות] הצדק"ה שהוא בחי' גילוי אור חסד העליון דאצי' להחיות רוח שפלים כו' (ולהשפיע לבחי' המל' שנק' דל דלית לה מגרמה כלום כידוע [מ"ש] בזהר עמ"ש אשרי משכיל אל דל כו'), וכמו כי צדיק ה' צדקות אהב כו', וע"כ כללות המצות נק' בשם צדקה וכמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור כו' (וכידוע בכללות רמ"ח מ"ע שהן בחי' ה"ח הנק' מים עליונים כו' בחי' מ"ד דדכורא, וכמ"ש זרעו לכם לצדקה כו' כמ"ש זורע צדקות כמ"ש במ"א).

ואמנם הנה ידוע [ש]יש ב' מדרגות במצות א' בבחי' החסדים דאו"י בחי' המשכות גילוי אור בכלי כנ"ל, והב' בחי' העלאו' דגבו' דאו"ח מלמטה למעלה דוקא, כמו מצות הקרבנות שעולה בהעלא' בהקטרת חלב ודם ע"ג המזבח להיו' עולה למעלה לריח ניחוח לה' כו' שזהו בחי' הבירורים דק"נ שיקריבו מן הבהמה ליכלל באש ש"מ כו', ודוקא אדם הוא המקריב, כמ"ש אדם כי יקריב כו' דהיינו בחי' שם מ"ה דאדם שמברר לב"ן כידוע. וכך הוא גם עכשיו ברוחניות בתפילות שנגד תמידי' תקנום כידוע שזהו הקרבות נה"כ שבאדם להקריב החו"ד שהוא ביעור ובירור כל הרצונות [ה]זרות שבחום הטבעי דנה"ב באש התלהבות האלקי' שנק' אש ש"מ וכמ"ש במ"א (וכך הוא גם במצות תרומו' ומעשרות שזהו בחי' העלא' מלמטה למעלה כידוע (וכ"ש בדיני טו"ט להבדיל הרע מן הטוב וכן כל דיני מאכלות אסורות וביאות אסורות שהן כל שס"ה ל"ת בכללות), וכן במצות ק"ש שכוללת כל המ"ע שעיקר ענינה ביחוד אלקי' במס"נ באחד באה"ר דכל לבבך וכל נפשך כו' שזהו ע"י מצו' ואהבת בחי' החסד להמשיך גילוי אור

המל' . . דלית לה מגרמה כלום: ראה לעיל בחי"א ע' לט. וש"נ.

אשרי משכיל אל דל: תהלים מא, ב. וראה ג"כ ספר המאמרים תקס"ד ע' רסג. ביאורי הזהר בלק קו, ד [נדפס גם בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רפה]. שער היחוד פמ"ו. אור התורה (יהל אור) תהלים ע' קנח ואילך. יום הכפורים ע' א'תקצד.

כי צדיק ה' צדקות אהב: תהלים יא, ז.

המצות נק' בשם צדקה: נסמן לקמן ע' עדרת.

וצדקה תהי' לנו כי נשמור: ראתחנן ו, כה.

זרעו לכם לצדקה: הושע י, יב.

זורע צדקות: ברכות ק"ש.

ב' מדרגות במצות: ראה גם תורה אור יתרו עא, ב. ספר המאמרים תקס"ט ע' קסא. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שכז. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' ס. ע' תטז. דרך חיים שער התפלה פמ"ו:

לריח ניחוח לה': ראה ויקרא א, ט.

אדם כי יקריב: ויקרא א, ב.

בתפילות שנגד תמידי' תקנום: ראה ברכות כו, ב. וראה לעיל בחי"א ע' ב (וש"נ) ואילך.

החו"ד: החלב ודם.

שו"ה במ"א — (וכך . . (וכ"ש: בבוך 1119: וכך . . בבוך 174: וכ"ש.

טו"ט: טומאה וטהרה.

במצות ק"ש שכוללת כל המ"ע: ראה גם לקמן ע' תתכט. אמרי בינה שער הק"ש פ"צ ובהנסמן לשם (בהוצאת קה"ת תשמ"ה).

דשם הוי' במוח ולב להיות הוי' אלקיך ממש כידוע, עכ"ז יש בזה בחי' העלא' מלמטה למעלה דוקא והוא ענין בחי' מס"נ דכל לבבך דהיינו בשני יצריך גם בנה"ט כו' ובכל נפשך בשרש נשמתו למס"נ באחד בבחי' ביטול הי"ש לאי"ן דוקא כידוע. אך הנה באה"ר דכל מאדך שהוא בחי' ביטול בעצם הרצון דנה"ט היינו לבטל כל רצונות הזרות למאוס בחייו הגשמיי' לגמרי להיות לו רק לב א' לה' לבדו כנ"ל שזהו בחי' בירור והיפוך הרע עצמו לטוב כנ"ל שהוא למעלה מאהבה דכל נפשך שהוא בבחי' סוכ"ע, הרי בבחי' בכל מאדך דוקא מעורר יותר לקדושה העצמי' הנ"ל, דהיינו למעלה מב' קדושות הנ"ל שבתו"מ. ואעפ"י שקדושת המצות יש בהן קדושה בעצם כהמשכת גילוי אור קדושת שם הוי' במצות טו"ת וסוכה וכה"ג שנק' מצות הוי' ממש שהאור דהוי' מלובש בכלי' מכלי' שונים ואף גם בחי' הקדושה שבמצות מלמטה למעלה כמו בקרבנו' ותרומות ומעשרות נק' ג"כ קדושה בעצם כמו במעשר בהמה דכתי' העשירי יהי' קודש לה' וכן בערתי את הקדש וכה"ג בקדשי' דקרבנו' שנק' קדשים ממש וע"כ זר לא יאכל קודש ויש קדשי קדשי' וקדשי' קלים כידוע אעפ"י שנעשה קדש זה מדבר חול ה"ז עולה לה' לעורר למעלה בחי' קדושה העצמי' כנ"ל (וגם קדש דשבת בא מלמטה למעלה בבחי' העלאה דאו"ח ע"י שביתה ומנוחה מהמלאכה מו' ימי המעשה כו' שהן ל"ט מלאכות דחול שמתברר ועולה בשבת כידוע מ"מ יש בשבת מקדוש' העצמות ממש כמ"ש ויקדש אותו כנ"ל). אבל בירור וביעור הרע לטוב בתשו' דבע"ת מעומק רע וכאה"ר דכל מאדך הנ"ל זהו שנק' טהרה ולא קדושה כידוע, וא"כ איך יעורר בזה לקדושה העצמי' הנ"ל.

הענין הוא דבחי' טהרה זו שהוא לאהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למתיקא עולה למעלה מבחי' הקדושה בעצם שבתו"מ הנ"ל, כמ"ש בזהר דבע"ת משכין לי' לקוב"ה בחילא יתיר שזהו מצד יתרון האור הבא מהיפך חשך העליון לאור [ש]גדול הרבה מאור דחכ' דתו' ורצה"ע שבמצות כמ"ש במ"א עמ"ש ואביונ"י אד"ם שהן בע"ת בקדוש ישראל עצמו יגילו כו' שלמעלה מבחי' אדם דתו"מ באו"כ כו'. וע"כ משה שהי' צ"ג לא זכה לתשובה אלא קודם מותו כידוע בר"מ ומשיח יעשה מצ"ג בע"ת כו' לפי שצ"ג א"י לעמוד במקום בע"ת מטעם הנ"ל. וזהו שטהרה דתשובה וכמו בכל מאדך הנ"ל מביאה לידי קדושה העצמי' ממש שלמעלה מב' קדושות הנ"ל

העשירי יהי' קודש לה': בחוקותי כז, לב.

בערתי את הקדש: תבוא כו, יג (ותיבת את ליתא שם).

זר לא יאכל קודש: אמור כב, י (לשון הכתוב גבי תרומה).

שנק' טהרה ולא קדושה: ראה לעיל בח"א ע' יח ואילך. ושי"נ.

כמ"ש בזהר: נסמן לעיל ע' תקסא.

כמ"ש . . ואביונ"י אד"ם: נסמן לעיל ע' תקלט.

משה . . כידוע בר"מ: נסמן לעיל ע' תקלט.

ומשיח יעשה מצ"ג בע"ת: ראה לקמן ע' תרצג: בר"מ (ראה זהר (רעיא מהימנא) בהעלותך קנג, ב). ע' תשיג. ע' תתמח. הנסמן לעיל בח"א ע' שיב.

שבמצות (וראי' ממה שר' שהי' יחיד בתו"מ נתקנא בבע"ת שיצא נשמתו בבכי' וא' יש קונה כו') (וכמ"ש במ"א שטהרה זו מגיע בבחי' טה"ע שהוא עצם הבהקת האור דעצמו' הא"ס ממש כמו לפני ה' תטהרו ביו"כ שמרבה לסלוח העונו' להפוך הרע עצמו לטוב להיות הזדונו' כזכיות שלמעלה מן הזכיות עצמן, וראי' ממ"ש טוב זה מלאך חיים שע"י הבחירה בחיים וטוב דתו"מ מאד זה מ"ה כשנתהפך לחיים ע"י תשובה [ה]אמיתי' כנ"ל שנק' סם חיים כידוע, שהוא ג"כ ענין הקטרת שהוא בהיפוך י"א ארורים בק"נ שמעצרת המגפה להפוך ממות לחיים). ועוד ראי' מן הקללות שבתוכחה שיהופכו לברכות ע"י בחי' התשובה דוקא שיהיו למעלה מן הברכות עצמן [שע"י המצות] דכתיב בהן את הברכה אשר תשמעון כו', וכן ענין ברכות דבלעם שנהפכו מקללה לברכה כי הקטיגור עצמו נעשה סניגור כמ"ש ויהפוך ה' כו' (כמ"ש במ"א). ונמצא שע"י אהבה בכל מאדך דוקא הוא שנכללת הנשמה בקדוש העליון שבמהו"ע יתי' ממש שלמעלה מקדושת התו"מ בב' מדרגות הנ"ל מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. ואעפ"י שגם הן מעוררים לבחי' קדוש' העצמ' אבל אין התעוררות זאת רק לפ"ע הקדושה שבעצם התו"מ בהמשכה והעלא' הנ"ל, אבל מהו"ע יתי' ממש למעלה מעצם הקדושה דתו"מ וכמ"ש בזהר אורייתא קדישא כו' אבל אין קדוש כה' רק בע"ת מגיעי' לזה ע"י טהרה דוקא שמביאה לידי קדושה זו מטעם הנ"ל וד"ל.

(וראי' לזה מן העוה"ב שבא אחרי תחה"מ דוקא והוא ע"י בחי' טהרה שיטהר מן הטומאה דמתי' כמו שיטהר הטמא בתשובה אמיתי' וכמ"ש מי יתן טהור מטמא לא אחד אח"פ ממש שזהו דוקא שמביאה לידי קדושה דעוה"ב שנק' עדן העליון כו' (שהוא בחי' עתיקא סתימאה והוא בחי' התענוג הפשוט הנעלם שבמהו"ע ממש שנק' שעשועי המלך בעצמו ממש כידוע שלמעלה הרבה גם מתענוג המלובש בחכ' ורצון דתו"מ גם כמו שהן בשרשם הראשון דכתי' ואהי' אצלו [כו'] שעשועים כו' שזהו רק הארה א' משעשועי' העצמיי' ממש כמ"ש במ"א, והוא בחי' העדן דעוה"ב דעין לא

שר' . . וא' יש קונה: עבודה זרה יז, א.

לפני ה' תטהרו: אחרי טז, ל.

טוב זה מלאך חיים: נסמן לעיל ע' תקסג.

הקטרת . . שמעצרת המגפה: רש"י קרח יז, יא.

את הברכה אשר תשמעון: ראה יא, כז.

ויהפוך ה': תצא כג, ו. וראה לקוטי תורה תצא לט, ג. ספר המאמרים תקס"ז ע' שלח. ע' שמג.

וכמ"ש בזהר: נסמן לעיל ע' תקלג.

שו"ה (וראי': בבוך 174: וראי'.

העוה"ב שבא אחרי תחה"מ: ראה רמב"ן בסוף שער הגמול. הנסמן לעיל בח"א ע' מו.

מי יתן טהור מטמא לא אחד: איוב יד, ד.

שו"ה קדושה — (שהוא: בבוך 174: שהוא.

שעשועי המלך בעצמו: ראה לעיל בח"א ע' מד. ושנ"ת.

ואהי' אצלו (כו') שעשועים: משלי ח, ל.

העדן . . דעין לא ראתה . . אלקי' יעשה: ראה ישעי' סד, ג. ברכות לד, ב.

ראתה אפי' צ"ג כמשה והאבות רק אלקי' יעשה כו' אלקי' דוקא שהוא ע"י הבירור דבחי' ב"ן ע"י תשובה, שזהו ענין הנ"ל באהבה דכל מאדך שהוא לאהפכא חשוכא עצמה לנהורא כו'. וזהו שא' בזהר דמאן דלא מהפך חשוכא לנהורא [כו'] בהאי עלמא לית ליה חולקא בההוא עלמא שהוא העוה"ב, שזהו ע"י תשובה להפוך הרע עצמו לטוב כנ"ל שלמעלה מתו"מ שאינו רק להבדיל בין טו"ר בסו"מ כו' ולא מואס ברע כמו המואס בחייו כנ"ל וד"ל. ואעפ"י שא' שיש להם חלק כו' מצד מעשה המצות שנא' ועמך כולם צדיקים באמת דאפי' פ"י כו', זהו ג"כ רק ע"י התשובה מקודם שמביא[ה] לידי קדושה העצמית ממש כנ"ל, שיומשך ע"ז קדושת העצמו' גם בתו"מ וכמ"ש תכלית חכ' דתו"מ תשו' ומע"ט תשובה קודם למע"ט, וכן [א'] יפה שעה אחת בתשומע"ט בעוה"ז דוקא מכל חיי העוה"ב שבא ע"י המצו' ששכר מצות הוא רק בחי' התענוג שמלובש בחכ' ורצון דתו"מ כידוע במ"ש להנחיל אוהב"י י"ש (החצי התחתון מכת"ר שהוא תר"ך) שנק' פרס כו' אבל התשו' ומע"ט בעוה"ז מגיע בעצמו' התענוג הפשוט הנ"ל (שנק' עתיקא סתימאה ותענוג שבתו"מ נק' עתיקא קדישא כידוע וכמו שיש הבדל' [ה]פרוכת בין קדש ובין קה"ק שהוא בחי' הקרומא כו', ולכך צ"ג א"י לעמוד שם רק ע"י תשובה כנ"ל במשה ומשיח כמ"ש במ"א עמ"ש אם יגאלך טוב ע"י תו"מ יגאל וא"ל וגאלתיך אנכי כו' (אך מס"נ דר"ע דהי' מיו"ד הרוגי מלוכה שמס"נ שלהם הי' רק על התו"מ עצמה הי' למעלה גם ממס"נ דתשו' ומצות וע"כ א' שתוק כך עבמ"ח לפני שלמעלה משכר התו"מ בבחי' שעשועי' העצמיי' שבתו' הקדומה וע"כ גם למשה שהי' שרש דתושב"כ א' שתוק שלא יוכל להשיגו וכמ"ש [לו] ופני לא יראה רק בבחי' הנגלה שבתו"מ בתושבע"פ כר"ע שהי' דורש על כל קוץ כו' נעוץ תב"ס דוקא כמ"ש דבינה יתירה ניתנה לאשה כו',

---

שא' בזהר דמאן דלא מהפך: **ראה זהר בהקדמה ד, א. וראה לקמן ע' תשיג. לעיל בח"א ע' רלה.**

שא' שיש להם חלק . . ועמך כולם צדיקים: **ישעי' ס, כא. סנהדרין צ, א (במשנה).**

שו"ה שא' — באמת: **בבוך 116: במצות.**

דאפי' פ"י: **[פושעי ישראל]. חגיגה בסופה.**

תכלית חכ' . . תשו' ומע"ט: **ברכות יז, א. וראה ג"כ דרך חיים פמ"ג.**

יפה שעה אחת בתשומע"ט: **אבות פ"ד, מ"ז. וראה ג"כ לעיל בח"א ע' מד ואילך.**

להנחיל אוהב"י י"ש: **משלי ח, כא. ראה לעיל בח"א ע' מט.**

שו"ה בעוה"ז — (שנק': **בבוך 174: שנק'.**

(ה)פרוכת . . שהוא בחי' הקרומא: **ראה גם לעיל בח"א ע' קסה ובהנסמן שם.**

אם יגאלך טוב . . יגאל וא"ל וגאלתיך אנכי: **ראה רות ג, יג (בדילוג). לקמן ע' תתמה. תורת חיים חיי שרה קלז, רע"א. תולדות כ, סע"ג. ספר מאמרי אדה"ז-נביאים ע' קעז. ספר המאמרים תקס"ח ח"ב ע' תרסז. ד"ה אל תצר הנ"ל ע' 81.**

מס"נ . . מיו"ד הרוגי מלוכה . . על התו"מ: **ראה ג"כ לעיל ע' תמד.**

שחוק כך עבמ"ח לפני: **מנחות כט, ב.**

דר"ע . . למשה: **ראה ג"כ ספר המאמרים אתהלך-לאזניא ע' מד ואילך.**

ופני לא יראה: **תשא לג, כג (ושם: יראו).**

כר"ע שהי' דורש על כל קוץ: **מנחות שם.**

דבינה יתירה ניתנה לאשה: **ראה נדה מה, ב.**

וכמ"ש א"ח עט"ב כידוע והוא ר"ע דכולא סתימאה כו'. וזהו דס"ת דאור זרוע לצדיק כו' ר' עקיבה כו' בחי' יוסף צ"ע אחר הבירור שהוא מלך הח' כו' וע"כ נכנס בשלום ויצא בשלום כו' כמ"ש במ"א וד"ל).

ט) **ומעתה** יש להבין בחי' קדוש הג' שהוא בחי' ממוצע בין ב' הקדושות הנ"ל שכולל שניהם מלמעלה למטה ומלמטה למעלה כו'. דהנה מבואר למעלה בענין ההפרש בין קדוש' ש[מ]למעלה למטה כמו ע"י התו"מ ובין הקדוש' שמעוררים למעלה ע"י אתדל"ת בתשובה ואה"ר דכל מאדך והכל בבחי' קדושה העצמי'. אך יש עוד המשכה מלמעלמ"ט מקדושה העצמי' אבל לא שנמשך מקדושה העצמי' ממש למטה כמו במצות וכה"ג אלא הוא רק בחי' המשכה מלמעלה לעורר את האדם בתשובה שלימה מקירות לבו בלב נשבר ונדכה כנ"ל או שיתעורר באה"ר דכל מאדך בנקודת הלב שלמעלה מהגבלת הכלי כנ"ל כמו עד יערה עלינו רוח ממרום שמעורר את האה"ר שתוצא מהעלמה בחומר הגוף (וכמו משכני אחריך נרוצה וכענין ב"ק מכריז בכל יום שובו בנים כו' שנק' כח המעלה מ"ן כידוע ומבואר במ"א). כי הנה בחי' אה"ר זו דכל מאודך למאוס בחייו כו' כנ"ל ישנה בנקודת הלב בכל א' מישראל רק שהוא בבחי' ההעלם וההסתר ונק' תעלומות הלב והוא בחי' אה"ר המסותרת כידוע ואין צריך רק להוציא[ה] מן ההעלם לגילוי בלבד כו'.

והענין הוא כי [הנה] מבואר למעלה בענין אור הזרוע לצ"ע כו' שכל הנשמות שנבראי' מאין [ליש] בבחי' המל' באים למטה בגופים, כמו דמיון הזריעה בארץ שהחטה נעלמת בעפר הארץ והעפר מכסה עליו ימים רבים עד שתורקב שם ויבטל גסותה וצורתה ואח"כ תצמיח מחדש בריבוי

א"ח עט"ב: משלי יב, ד.

ר"ע דכולא סתימאה: ראה סנהדרין פו, א.

דס"ת דאור זרוע לצדיק כו' ר' עקיבה: ראה תהלים צז, יא. אור זרוע בהקדמה. שער הגלגולים הקדמה לו ובהגהת הר"ש ויטל שם אות ב. לקוטי תורה וספר הליקוטים [להאריד"ל] לתהלים שם (ולהעיר מהלשון בלקו"ת וס' הליקוטים: לכתוב). [ובאל"ף לבסוף — שער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש יב. לקוטי תורה ויחי מט, כד. ספר הליקוטים שם, כב. לקוטי הש"ס סוף ברכות (בני ברק תשל"ב ד, סע"ב)]. שם הגדולים להחיד"א מערכת ריי"ד מויינא (סד"ש). קב נקי שמות אנשים מערכת עקיבה [קה"ת תשי"א יח, א] ובהנסמן שם. אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר האמצעי [קה"ת תש"מ] סכ"ה (רפא, סע"א). אור התורה (יהל אור) תהלים ע' שנב. ע' שנד. שיר השירים כרך ג ע' תתקנד. לקוטי לוי יצחק מחז"ל ע' קצג. לקוטי שיחות ל"ג בעומר כרך ז ע' 349 ובהנסמן שם. שיחת ש"פ בלק תשל"ז סעיף יז ואילך.

יוסף . . מלך הח': ראה תורה אור ויחי קג, ב.

נכנס בשלום ויצא בשלום: ראה שיר השירים רבא פ"א ד, א (הב'). עין יעקב תגיגה יד, ב. תורת חיים וישלח נג, ב.

עד יערה עלינו רוח ממרום: ישעי' לב, טו. ראה גם לקמן ע' תתו.

משכני אחריך נרוצה: שיר השירים א, ד.

ב"ק מכריז בכל יום שובו בנים: ראה ירמי' ג, יד. כב. זהר נשא קכו, א. לקמן ע' תריא. הנסמן לעיל בחי"א ע' ט.

כו', ונמצא שהכיסוי של העפר שהן עלי' שנעלמה שם והעפר עשה בה כליון הוא שגורם הצמיחה מן העפר דוקא. וכך הוא בזריעה דאור הנשמה האלקי' בחומר הגופני שעפר החומר הגס הזה שהוא חום הנה"ט הבהמי' מכסה ומסתיר עליו כמו בלבושים דחיצוניו' ומדו' ומ"ז בטרדות רבות בהבלי [ה]עוה"ז שעי"ז יבא בה כליון והפסד בחומר וצורה שבה כנ"ל עי"ז דוקא תצמיח אורה מחדש בהזדככות יתירה כו' והוא ע"י המרירות וצעקה בצר לו כנ"ל שיעורר אה"ר דכל מאד"ך כנ"ל. ונמצא שתגבורת אור האה"ר זו דכל מאדך יצא מבחי' ההעלם והסתר שהי' מוסתר בנקודת הלב לגילוי אור ודוקא ע"י שהי' תחלה מוסתר ונעלם בתוך חומר עפר הלב גשמי' עד שעשה בה רקבון וכליון כו' הוא שגורם הצמיח' דאה"ר זו שנתעוררה מתעלומות לבו לבא לגילוי (וכמו ופרעה הקריב כו' שבכל לחץ ודחק גדול או בביטוש גדול בבני חיי ומזוני עד שיצר לו ביותר עד שישבר לבבו החומרי מאד [מאד] אז יצמיח אור האה"ר זו שהי' בהעלם בנקודת הלב מאד (וראי' ממס"נ עקה"ש גם בקלי עולם וכמו [התעוררו'] התשובה אמיתי' בעי"ת כו' כידוע) (וכמנשה ששב לה' בכל לבו ע"י יסורים כו' והיינו כאשר לב האבן נעשה רך ע"י יסורים ולחץ והוא כמו חרישה דמרפי ארעא כו' וכמ"ש במ"א עמ"ש אם כמטמוני' תחפשנה כו' וכענין חפירת בארות דאבות כו') או כמו משל הנ"ל במי התהום שעולים מלמטה למעלה ונבלעי' בעפר הארץ שעפר הארץ מכסה עליהם ומתבררים שם מן הפסולת שלהם ע"י העפר שמוציא לפסולת שלהם עד שנעשים מ"מ מתוקים כו'. וכך ע"י התלבשות הנשמה בעפר הגוף מתבררת מבחי' הפסולת שהי' בה ומתחדש אורה באור וחיות חדש שלא הי' בה בשרשה הראשון, וז"ש שיצאו מ"מ מירושלים כו' (שכח זה לחדש יש מאין ממש הוא בארץ דוקא כנ"ל).

וכ"ז אינו נעשה רק ע"י המשכת אור העליון שנמשך מקדוש' העצמות לעורר ולפתוח הלב החומרי' שיצא מן ההעלם לגילוי אור האה"ר המסותרת (וכמו באר חפרוה שרים שהן האבות כו' כמ"ש במ"א) (ואעפ"י

שו"ה בחומר — חום . . דחיצוניו': בבוך 116: חומר . . דרצונות.

שו"ה לבו — (וכמו: בבוך 491: וכמו.

ופרעה הקריב: ראה לעיל ע' תקנג. וש"נ.

וכמנשה ששב לה' בכל לבו: נסמן לעיל ע' תקנט.

חרישה דמרפי ארעא: מו"ק ב, ב. לקמן ע' תריא.

אם כמטמוני' תחפשנה: וכ"ה בספר המאמרים תקס"ד ע' קסז. בשערי תשובה ח"ב שער התשובה ח, א. ובמשלי ב, ד: אם . . וכמטמונים. — ראה תניא פמ"כ. אגרת הקדש סי"ח. סה"מ תקס"ד ושע"ת שם. דרך חיים שער התפלה קו, ב. תורת חיים כשלח שכז, ב.

שו"ה כמטמונים — דאבות: בבוך 174: דאברהם.

וז"ש שיצאו מ"מ מירושלים: נסמן לעיל ע' תקלד.

באר חפרוה שרים שהן האבות: ראה חוקת כא, יח. תנחומא חוקת כא. ספר המאמרים תקס"ד ע' קסט. לקוטי תורה חוקת סב, ד. סה"מ תקס"ו ע' ערב ואילך.

שמבואר למעלה דהתעוררות זו דאה"ר דכל מאדך בא רק מסיבת המיצר והדחק שבגוף ביסורי' קשי' וכה"ג שעי"ז מתעורר נקודת האה"ר כו' ולא מלמעלה היא באה. ועוד איך אפשר לומר שאה"ר הזאת כבר היתה בנשמה בהעלם רק שיצא לגילוי לבד ע"י התעוררות מלמעלה כנ"ל מאחר שלא יוכל להיות בנשמה התפעלות אהבה האלקי' רק כפי שרשה למעלה שבא בבחי' אור מצומצם בכלי שהוא מאור הזרוע לצ"ע כנ"ל. הענין הוא דהגם שבודאי בחי' האה"ר הזאת שבלי גבול אינה באה בנשמה רק מצד התלבשותה בגוף דוקא (ולפי ששרש הנה"ט דגוף בבחי' התהו דבחי' חשך העליון שלמעלה מבחי' האור דתיקון כידוע) וע"כ בביטוש הגוף דוקא סליק נהורא דנשמה האלקי', [ו]כמו קרבן הבהמה שמכפר על נפש האדם החוטא לתקן הפגם שבה וכן מה שנעשה קרבן הבהמה לריח ניחוח להוי' דבחי' התיקון דאדם העליון שזהו כמו בשר דחי שמחי' לנפש השכלי' כידוע וכנ"ל בטעם בע"ת שגדולי' מצ"ג כו'), עכ"ז זה גופא מה שיוכל האדם לבא לבחי' לב נשבר ע"י היסורים להיו' מואס בחייו ולשוב אל ה' באה"ר הזאת זהו עצמו נמשך מקדושה העצמית כמו שיערה עלינו רוח ממרום לעורר את האהבה לפרקים כמו בעי"ת גם בלא סיבת היסורי' כו' רק מה שצריך תחלה לבטש הגוף ביסורי' ולהתיש כח הסט"א שעי"ז דוקא יעורר את האה"ר הזאת היינו לפי שע"י ביטוש הגוף יהופך גם החשך לאור שהוא היפוך הרע עצמו לטוב שיהי' עי"ז יתרון האור מן החשך כנ"ל וד"ל. אך הוא בעי"ת וכה"ג מעוררים לאדם בתשו' שלימה לאה"ר הנ"ל אם בלא ביטוש זה[ו] מצד הקירוב המאור דעצמו' לניצוצות כמ"ש בהיותו קרוב וכמ"ש במ"א. ועכ"ז צריך מעט התעוררות מצד עצמו כמ"ש קראוהו בהיותו קרוב, וכענין אדם מקדש [עצמו] מעט כו', וכן הבא לטהר מסייעין אותו כו'. ואמנם כשאינו קרוב הרי יש הפסק מחיצה בין הנשמות לעצמו' המאור שהוא הגוף כמו משל הנופח דבר מה בכלי שנשאר שם מופרד מן רוח הנופח כך ואתה נפחת בי כו', ואעפ"י שיערה עלינו רוח ממרום כב"ק המכריז כו' זהו רק משרש הנשמו' כמו שהוא למעלה במקורו בבחי' מקיף שנק' מזלא, וע"כ מצד הפסק חומר הגוף אינו מתעורר מן הב"ק כלל, אבל כאשר המעורר הוא מן עצמו' המאור שנא' בו ויפח באפיו נ"ח שנק' יחיד לבדו כמו שהוא קודם שיפח באפיו שנק' רוח ממרום וקדוש בקדושה העצמ' אזי יש בכחו לעורר הנשמה גם בהסתר חומר הגוף [להכניע גם חומר הגוף] שגם הוא ישבור ויבוטל מגסותו ויהפך רע לטוב ותבא הנשמה לבחי' בכל מאד"ך כמו בעי"ת שיכנע גם החומר בלי

בהיותו קרוב: ישעי' נה, ו. וראה דרך חיים שער התשובה פט"ז (כא, סע"ב). פ"כ. פפ"ד (צא, א). עטרת ראש שער ר"ה פכ"ב.

אדם מקדש (עצמו) מעט: יומא לט, א.

הבא לטהר מסייעין אותו: ראה שבת קד, א.

ואתה נפחת בי: ברכת אלקי נשמה.

ויפח באפיו נ"ח: בראשית ב, ז.

ביטוש כלל, וכך בא ונמשך שלא בקירוב בעי"ת ע"י ביטוש (כמו מכות דמצרים וכנבוכדנצר ונינוה ומלכם פחדו ונכנעו מדבר ה' ושבו בתשו' שלימה בלי ביטוש כו', וכך יש בכל דור כמ"ש מי לא יראך מלך הגוים כו').

וזהו בחי' קדוש הג' שהוא בחי' ממוצע בין ב' קדוש' הנ"ל וגבוה משניהם יחד, כי הקדושה העליונה שנמשכה במצות כנ"ל אין מגיע לקדושה פנימי' העצמו' ממש, ואעפ"י שנמשך בהן מקדושה העצמי' וגם הקדושה שמלמטה למעלה בבחי' העלאות כקרבנות וכתשו' שלימה שמעוררים בקדושה העצמי' יותר מצ"ג כנ"ל זהו רק למעלה כמו שהוא מרום וקדוש בעצמותו ממש (ואעפ"י שבקרבנות נמשך קדושה עליונה וכגילוי שכינה בהיכל ק"ק זהו רק לפ"ע ההעלא' וכנ"ל בתו"מ כו'), אבל מה שנמשך מקדושה העצמי' למטה כ"כ לעשות מחול קודש והוא להפוך חשך ורע לאור לעורר הנשמה גם כמו שהיא בהפסקת גסות הגוף כנ"ל זהו מפני שהוא קדוש למטה כמו למעלה ממש בשוה [ממש] ע"כ לא יחשיך כל חשך וכחשיכא כאורה שוין ממש שזהו להיותו בבחי' העצמו' שלמעלה מבחי' מעלה ומטה תחלה וסוף (וכמו שגם בלעם דקליפה א' מחזה שדי כו' ולא יכול לעבור פי ה' כו' וע"כ ביקש משה שלא תשרה שכינה באוה"ע כו'), וע"כ [גם] בהיות הגוף בגסות גדולה ישבר פתאום בתשובה שלימה (וכמ"ש במ"א עמ"ש לאיוב ראה כל גאה הכניעהו והדוך רשעים תחתם כמו שהן בגסותם עדיין כקרח וסייעתו שירדו חיים שאולה וכה"ג) (וע"כ לא יפלא על הפוך העמי' כמו שהן בשלוותם שיעבדו שכם א' בתכלית הביטול וההכנעה לע"ל וד"ל). ונמצא שאעפ"י שהמשכה זו רק לעורר לנשמה לצאת מן העלם הגוף להיות בה אה"ר דכל מאדך שזהו כמו הצמיחה אחר הרקבון כנ"ל שעי"ז מעורר קדושה העצמי', אבל הרי לא הי' בנשמה מצד עצמה אה"ר זו ליכלל בקדושה העצמי' כ"א ע"י ביטול והכנעת הגוף בתשובה שלימה כנ"ל ואין זה בא רק מכח קדושה העצמי' ממש שנמשך למטה כמו למעלה בשוה ממש להיותו למעלה מבחי' מעלה ומטה לגמרי כנ"ל. א"כ הרי מטעם זה ודאי קדושה זו למעלה מב' קדושות הנ"ל שהן רק מלמעלה למטה ומלמטה למעלה בלבד כנ"ל ואדרבה [מ]קדושה זו הממוצע נעשי' ב' קדושות הללו דתו"מ ותשובה (ומה שאו' נקדישך בקדושה העצמי' ממש זהו על ידי תו"מ ותשובה ואה"ר דכל מאדך הנ"ל אבל זה עצמו נעשה ע"י המשכת הקדושה דפנימי' העצמות ממש שנק' ממוצע כנ"ל וד"ל).

מי לא יראך מלך הגוים: ירמי' י, ז.

בלעם דקליפה א' מחזה שדי כו' ולא יכול לעבור פי ה': ראה בלק כד, ד. כב, יח.

ביקש משה שלא תשרה שכינה באוה"ע: ברכות ז, א.

ראה כל גאה הכניעהו: איוב מ, יב.

כקרח וסייעתו שירדו חיים שאולה: קרח טז, לב-לג.

הפוך העמי' . . שיעבדו שכם א': ראה צפני' ג, ט.

וזהו ענין המשל למלך שעשה ג' עטרות ב' נתן לבניו כו'. דהנה ב' קדושות הנ"ל מלמעלה למטה ע"י המצות ומלמטלמ"ע ע"י תשו' ואה"ר דכל מאדך הנ"ל זהו ב' עטרות שנתן לבניו דוקא כי נש"י שרשם למעלה באור הזרוע לצ"ע כנ"ל שיש בהם כח בחי' המשכת הקדושה והעלא' הקדושה שהן ב' מדרגו' דאו"י ואו"ח, שלזה א' ועמך כולם צדיקים ב' מיני צדיק[ים] צ"ע וצ"ת שהן יוסף ובנימין שהן ב' אבנים דשהם וישפה כמ"ש במ"א ע"פ ושמתי כדכד כו', והן ב' כתרים דנעשה ונשמע שהן העלא' והמשכ' בקבלת עומ"ש דנעשה מלמטה למעלה ובהמשכת דקדשנו במצותיו כו' כנ"ל. וזהו בעטרה שעטרה לו אמו ב' עטרות שנתן לבניו דוקא. ואמנם עטרה הג' שעשה לעצמו כנ"ל זהו בחי' קדושה הג' שעושה ב' הקדושות הללו הוא מקדושת העצמות ממש שבכחו לחבר ולהשוות מעלה ומטה תחלה וסוף יחד בשוה ממש כנ"ל. וזהו בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו במ"ת דוקא שכולל ב' עטרות הללו דאו"ח ואו"י יחד שהן צ"ג ובע"ת יחד כו' (וכמ"ש בגמ' מאי כדכד חד א' שוהם כו' (שהוא או"י דצ"ג דשהם אותיות משה) וח"א ישפה בחי' או"ח דתשו', א' הקב"ה להוי כדין וכדין שכולל לשניהם יחד והוא קדוש הג' הממוצע הנ"ל ודל"ל). וזהו ג' מדרגו' דכל לבבך וכל נפשך וכל מאדך, בכל לבבך בב' יצריך דוקא, וזהו בחי' העלא' דאו"ח בתשובה כקרבנות בהקטרת חו"ד הגשמי' וכה"ג שהוא הקדושה שעולה מלמטלמ"ע דוקא. ובכל נפשך זהו בחי' הקדושה הב' שנמשך מלמעלמ"ט כמו או"ר שבנשמה במעשה המצות שקדשנו במצותיו כו' שמעורר לקדושת העצמו' שיהי' נמשך מלמעלמ"ט כנ"ל. ובכל מאדך זהו ע"י המשכות קדוש הג' שפותח הלב לעוררו בתשובה האמיתי' להיות בגילוי האה"ר דכל מאדך כנ"ל ודל"ל.

ובכל זה יובן ג"כ ענין המא' דעל ג' דברים [ה]עולם עומד על התו' ו[על ה]עבודה ו[על] גמ"ח כו' שהן בחי' ג' הקוין שבאצי' חח"ן ובג"ה ודת"י כו' כידוע בכוונו' דהגדול הגבור והנורא כו' עבודה בקו השמאל וגמ"ח בקו הימין ותו' בקו האמצעי (שהן ג' האבות אברהם אוהבי בקו הימין דחח"נ דאצי' ויצחק בפחד בחי' גבו' בקו השמאל בג"ה ויעקב בחי' רחמים בת"ת שכולל חו"ג דאברהם ויצחק וזהו שרש התו' שהוא בקו האמצעי וכמ"ש ויקם עדות ביעקב דוקא ותו' שם בישר־אל כו'), והיינו ג' קדושות הנ"ל המבוארים במשל דג' עטרות הנ"ל. דהנה העבודה שהן הקרבנו' הוא

ועמך כולם צדיקים: ישעי' ס, כא.

ע"פ ושמתי כדכד: ישעי' נד, יב. לקוטי תורה ראה כה, ד. בז, ד. ספר המאמרים תק"ע ע' רג. ע' רכז.

וכמ"ש בגמ': ראה בבא בתרא עה, א.

דשהם אותיות משה: ראה גם תורת חיים תצוה תקכה, א. ד"ה אל תצר הנ"ל ע' 77. אור התורה דברים ע' עז.

דעל ג' דברים (ה)עולם עומד: אבות פ"א, מ"ב. יראה לקמן ע' תקצב.

ויקם עדות ביעקב . . ותו' שם בישראל: תהלים עח, ה.

הקדושה שעולה מלמטלמ"ע שגורם אתדל"ע בקדושה (העצמי') בבחי' או"ח אל העצמו' דוקא כו', וגמ"ח הוא הצדקה שכוללת כל המצות שהן בבחי' החסדי' דאו"י שהולך מגבוה לנמוך מלמעלה למטה דוקא והוא בחי' הקדושה שנמשך מן העצמות במצות בבחי' או"י עד למטה דוקא באור הזרוע לצ"ע כו' כמ"ש זרעו לכם לצדקה וכתיב אשריכם זורעי על כל מים כו' (וידוע מה שאא"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית כידוע), והתו' הוא בקו האמצעי שכולל לחו"ג דאו"ח ואו"י יחד שהוא קדוש הג' הנ"ל שעשה עטרה לעצמו במ"ת כנ"ל. והענין הוא כידוע שהתו' ניתנה באש שחורה ע"ג אש לבנה שז"ש מימינו א"ש ד"ת למ"ו כמ"ש קול ה' על המים קול ה' חוצב להבות אש שהוא כולל לב' הקווין דחו"ג. וז"ש קו[ל] ה' בהד"ר שהוא בחי' ת"ת [שהוא כולל ב' הקוין דחו"ג] שזהו מימינו אש כו' שהוא בחי' הת"ת ושרשו בעצמו' המאציל ממש שלמעלה מבחי' תחלה וסוף כנ"ל (דהיינו שכולל לחו"ג שבעצמו' כא' שהוא מה שאא"ס למעלה עד כו' ולמטה כו' להיותו למעלה מבחי' מעלה ומטה גם בעצמו' האור דא"ס. וראי' לזה הוא מה שהתו' כוללת ב' מיני מצות דהעלאה [דאו"ח] כקרבנות וטו"ט ואו"ה וכל שס"ה ל"ת וכל המ"ע שהן המשכות החסדי' דאו"י הנ"ל והן אנכי ולא יהי' לך שנא' בדיבור א' ממש דאנכי כוללת רמ"ח מ"ע ולא יהי' לך כולל שס"ה ל"ת כידוע). ושרש הענין ידוע ששרש התו' בבחי' עה"ח שלמעלה מעה"ד והוא כמו שהיתה אצלו ממש שעשועים ונכללת במהו"ע יח' ממש וירדה למטה בעה"ד טו"ר לתקן ולברר לרפ"ח ניצוצו' שנפלו בק"נ כו' וכמ"ש חכמות בחוץ כו' ח"ע וח"ת הרי שיש בכח התו' שיחבר תחלה וסוף להיו' למטה כמו למעלה ממש, שזהו בחי' קדוש הג' שעשה עטרה לעצמו כמ"ש בעטרה שעטרה לו אמו במ"ת דוקא שכולל לב' עטרות דאו"ח ואו"י כנ"ל. וע"כ נק' התו' עוז ותושיה עו"ז לנשמה ותושי"ה להתיש כח הגוף כמ"ש

זרעו לכם לצדקה: הושע י, יב.

אשריכם זורעי על כל מים: ישעי' לב, כ.

שאא"ס למעלה . . עד אין תכלית: ראה זהר חדש יתרו (לד, ג). המשך יו"ט של ר"ה תרס"ו ע' קסה.

שהתו' ניתנה באש שחורה ע"ג אש לבנה: ראה רש"י שיר השירים ה, יא (ד"ה שחורות). זהר נשא קלב, א. רש"י ברכה לג, ב. תנחומא ר"פ בראשית. ירושלמי שקלים פ"ו, סה"א.

מימינו א"ש ד"ת למ"ו: ברכה לג, ב.

קול ה' על המים . . אש . . בהד"ר: תהלים כט, ג. ז. ד.

וטו"ט ואו"ה: וטומאה וטהרה ואיסור והיתר.

אנכי ולא יהי' לך שנא' בדיבור א': ראה שלחן ערוך אדה"ז חאו"ח סתצ"ד, ס"ח.

דאנכי כוללת . . שס"ה ל"ת: נסמן לקמן ע' תרמז.

חכמות בחוץ: משלי א, כ. זהר תולדות קמא, ב. תורה אור יתרו ע, א.

נק' התו' עוז: ראה ספרי ברכה לג, ב. הנסמן לעיל בח"א ע' שלח.

נק' התו' . . ותושיה: ראה אגרת הקדש סכ"ב. ערכי הכינוים [לבעל סדר הדורות] מערכת תרש"י. וראה לקמן ע' תריט.

התו' . . עו"ז לנשמה . . הגוף: ראה תורה אור יתרו סז, סע"א ואילך. ספר המאמרים תקס"ז ע' קמח. לקוטי תורה בחוקותי מט, ג.

במ"א שזהו כולל לצ"ע וצ"ת כנ"ל שהן או"י ואו"ח כנ"ל וד"ל (וזהו כתר תו' בקו האמצעי שכולל לכתר כהונה וכתר מל'). וזהו שאנו רואים שיש ב' מצות [בת"ת מצות] קריאה בדיבור באותיו' דתושב"כ שנק' קדש העליון שיורד בבחי' או"י מלמעלה למטה וכמ"ש ואתא מרבבות קדש העליון כו' ומצות העיון בהגיון כמ"ש והגית כו' שזהו בחי' העלא' דאו"ח דוקא (בבחי' הבירורים דעה"ד ע"י העיון בפלפול בתושבע"פ שזה למחכה לו למאן דדייק מילין דחכ' כמ"ש במ"א) וד"ל.

יוד) **ובכ"ז** יובן מ"ש דבר אל [כל] עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. פי' קדושים תהיו היינו ב' קדושות הנ"ל במצות שהן ב' עטרות שנתנ' לבניו ונתינה זו במתנה זה[ו] כנותן מיד ליד ממש, וע"כ פי' דקדושים אינו ענין ציווי ואזהרה בלבד אלא ענין הבטחה נאמנה שמבטיחים לבנ"י שבודאי קדושי' תהי' אפי' בע"כ [אפי'] שלא ברצון כי גם שלא ע"י הבינה במוח ולב בכוונה ורעותא דלבא במצות עכ"ז נמשך הקדושה [ה]עליונה במעשה המצו' כמ"ש אשר קדשנו במצותיו שקדשנו בקדושה העצמי' מלמעלה למטה בעשות האדם המצוה אפי' בלא כוונה דמצות א"צ כוונה ורצון להתקדש בקדושת המצות כי ממילא נמשך עליו הקדושה העליונה (ואפי' הרשעים מלאי' מצות כרימון ויש להם חלק לעוה"ב שהוא בחי' קדושה העצמי' שכמצות ואין עבירות שלהם מכבה נר [מצוה] רק למטה ולא למעלה בשרש קדושות המצות), וכן בקדושה שמלמטה למעלה ע"י תשובה שהוא הטהרה בסו"מ דל"ת גם שהרשעים מלאי' עונות הרי כתיב וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וכמ"ש ובאו האובדים כו' (וכתי' אז תעבורנה הצאן ע"י מונה שהן נש"י שנשקעו בק"נ יעלו כולם איש לא נעדר כו' (ואע"פ ש[אמר ו]אלה לחרפות כו' וכן ויצאו וראו בפגרי האנשים כו' שאשם לא תכבה והי' דראון כו' זהו ברשעי' גמורים שלא עשו תשובה כלל). ופי' מחשבות הללו שחושב לבלתי ידח ממנו כו' זהו המשכת

ואתא מרבבות קדש: **ברכות לג, ב.**

כמ"ש והגית: **יהושע א, ח.**

למחכה לו למאן דדייק מילין דחכ': **ישעי' סד, ג.** וראה זהר חיי שרה קל, ב. לקמן ס"ע תתעב. שער האמונה פנ"ח. תורת חיים חיי שרה קלג, ב ואילך. המשך יו"ט של ר"ה תרס"ו ע' עח.

שו"ה שלא — הבינה: **בבוך 116: הכנה.**

שו"ה עליו — (ואפי' . . ואין: **בבוך 116: ואפי' . . (ואין.**

הרשעים מלאי' מצות כרימון: **ראה חגיגה בסופה.**

עבירות שלהם מכבה נר: **ראה סוטה כא, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשצב.**

וחשב מחשבות . . נדח: **נסמן לעיל ע' תקסג.**

ובאו האובדים: **נסמן לעיל ע' תקנז.**

אז תעבורה הצאן ע"י מונה: **ירמי' לג, יג (ושם: עוד).**

איש לא נעדר: **ישעי' מ, כו.**

ש[אמר ו]אלה לחרפות: **נסמן לעיל ע' תקסג.**

ויצאו וראו . . והי' דראון: **ראה ישעי' סו, כד.**

קדושה העצמי' הנ"ל [גורם] לעורר קדושת הלב בתשובה שלימה כב"ק המכריז כו'). וז"ש קדושים תהיו בודאי [ב]ב' קדושות הנ"ל, ומפרש הטעם כי קדוש אני [ה'] כו' פי' קדוש אני בבחי' קדושה העצמי' הנ"ל שנבדל בערך לגמרי מכל קדושה הנמשך למטה גם למעלה מקדושת התו"מ כנ"ל וכמ"ש יכול כמוני ת"ל כו' כנ"ל, [ולהיות] שקדושת העצמי' מקור כל קדושת התו"מ ע"כ או' דקדושי' תהיו בקדושת המצות בבחי' קדושה העצמות דוקא כי קדוש אני ה' כו' לפי שקדוש הוא בעצמו', ומשם נמשך קדושת שם הוי' שבמצות להיות אני הוי' אלקיכם, פי' אני הוי' כמו שאני הוי' קדוש בעצמו' ממש כך יומשך למטה להיו' קדוש הוי' צבאות כמו למעלה ממש בשוה, שזהו קדוש הג' הנ"ל שמחבר מעלה ומטה יחד כנ"ל וד"ל.

אך עדיין י"ל דהלא א' כי קדוש כו' קדושתי למעלה מקדושתכם דהיינו שגם שקדושתכם שעל [ידי] תו"מ לא יגיע למעלת קדושת העצמות כי אין ערוך כלל ביניהם כנ"ל, וא"כ איך א' שקדושי' תהי' בקדושת המצות דוקא. הענין הוא דטעם זה כי קדוש כו' לכאורה אין לו הבנה ע"ד הפשוט דהל"ל כי קדוש אני ה', ומה שא' אני ה' אלקיכם זהו ענין אחר דלא שייך לענין קדושה כלל אלא אני ה' אלקיכם, וא"כ מה שא' אני קאי על של אחריו שהוא אני הוי' אלקיכם ולא אדסמיך לי' שיתפרש כי קדוש אני בעצמו' ולא נזכר כאן [בחי'] קדושה העצמי' כלל ומה זה שא' יכול כמוני [כו']. אלא צ"ל דמקרא זה סמך על מה שכבר פי' דבר זה במ"א והוא (בפ' אמור) ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדישכם דהיינו מבחי' קדושת העצמו' דאני הוי' ממש הוא שמקדישכם להיו' קדוש בקדושת העצמו' ממש והוא מה שכתוב ונקדשתי כמו שהוא קדוש בעצמו ממש, וגם כאן בא' כי קדוש כו' ומקדושת העצמות אני הוי' אלקיכם גם במצות שהוא יחוד הוי' ואלקי' להיו' הוי' עצמי' אלקיכם ממש כמו למעלה ממש (וכמ"ש והייתם לי ממלכת כהנים וגוי קדוש כו', והוא רק ע"י שלא תחללו שם קדשי בסו"מ בטהרה שמביא לקדושה כנ"ל וכמה שכתוב במ"א). אך מאיזה טעם יוכל להיות דילוג [גדול] כזה שיגיע בקדושת המצות לקדושה העצמו' ממש אחר שאין ערך כלל ביניהם, הנה זהו מפני שאני ה' מקדישכם לעורר את האה"ר בנקודת הלב ע"י תשובה אמיתי' כנ"ל שעושה כח העלאת מ"ן זה שזה נמשך מכח קדושת העצמות דוקא שע"ז גורם בחי' תוס' קדושה בקדושה העצמות דוקא אעפ"י שזה נעשה מכח העצמות דא"ס ב"ה עכ"ז ע"ז הרי יש שייכות וערך עכ"פ שתהי' קדושים גם כן בקדושה העצמי' גם במעשה המצות וד"ל (וזהו העטרה הג' שנטל לעצמו שהוא מקור ב' העטרות שנתן לבניו שממנו

שו"ה קדושה — קדושת . . כו'): בבוך 116 לייתא . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.
שו"ה ממש: בבוך 116: אא"ס.
ונקדשתי בתוך בני ישראל: אמור כב, לב.
והייתם לי ממלכת כהנים: יתרו יט, ה-ו.

נמשך ב' הקדושות הנ"ל, שע"ז א' קדושים תהי' בודאי בקדושה העצמי' דוקא, והיינו ג"כ פי' נקדישך בקדושה העצמי' לפי שאני ה' מקדישכם כנ"ל וד"ל). וזהו שיסד הפייט יוקדש בא' משלוש קדושות כו' ואעפ"י שאו' ג"פ קדוש כי הכוונה בא' מג' שהוא קדוש הג' בחי' ממוצע שמחבר מעלה ומטה בשוה שהוא מקור ב' הקדושות וע"כ א' קדוש הוי' צבאות דוקא וד"ל (וע"כ א' מלא כה"כ אעפ"י ששואלים אי' מקום כבודו כי קדוש ומובדל הוא מן ההשגה לגמרי כנ"ל אך בקדוש הג' נמשך בחי' קדושה העצמי' למטה מטה כמו למעלה מעלה ממש ע"כ מיד או' מלא כה"כ שהוא קדוש בשמים ובארץ בשוה ממש כנ"ל).

ועוד יש לרמ"ז במ"ש קדושים תהיו דקאי לע"ל, כלומ' קדושי' תהי' לע"ל בעוה"ב או בימוהמ"ש כמארז"ל שעתיד[ים] צדיקים שיאמר[ו] לפניהם קדוש שנא' כל הנותר בציון קדוש יא' לו כו'. וזהו לכאורה לפלא גדול מאד איך יכול להיות שיהי' מדרגת הצדיקים בבחי' קדושה העצמי' דשם הוי' לומר לפניהם קדוש כמו שאו' עכשיו המלאכים קדוש ה' צבאות (ומשמעות הענין במ"ש קדוש יא' לו שהן המלאכי' שיאמרו לפני הצדיקים קדוש מה שעכשיו נהפוך הוא שאו' ישראל נקדישך כשם שמקדישים כו'). אך עפ"י כל הנ"ל יובן זה דמשום שע"י אה"ר דכל מאדך ע"י תשו' אמיתי' (שמשיח יעשה מצ"ג בע"ת) גורמים תוס' אור בקדושה העצמי' שהוא מקור כל הקדושות הנמשכים למטה ע"כ גם המלאכים יאמרו קדוש על קדושת העצמו' שבצדיקי' שהן בדומה ממש לקדושת העצמי' כמו שהוא למעלה בעצמותו לפי שיהי' קדושת העצמי' למטה כמו למעלה ממש, מטעם הנ"ל דאעפ"י שא' אין קדוש כה' ולא נערוך אליו קדושה כו' מ"מ מצד שגרמו באה"ר דכל מאדך להיו' תוס' אור בקדושת העצמו' (לפי שנמשך מקדושה העצמי' לעורר לבבם באה"ר זו כנ"ל) ע"כ גם הצדיקי' יתקדשו בקדושה זו העצמות למטה כמו למעלה ממש. וז"ש קדושי' תהיו לע"ל בדומה ממש לקדושה העליונה שבעצמו' המאציל ויאמרו המלאכים לפניהם קדוש. ומפרש הטעם לזה כי קדוש אני הוי' אלקיכם דוקא דהיינו מצד שאור הקדושה דעצמו' לא נמשך למטה כמו למעלה ממש רק בנש"י דוקא שהוא הוי' אלקיכם דוקא וכמ"ש אני ה' מקדישכם [כנ"ל, ופי' מקדישכם] לע"ל שיהיו קדושים בדומה לקדושתו ממש (והגם שכבר ישראל עכמ"ח ונק' קדש רק בירידתם למטה בגופים ע"י תשובה דוקא מטעם הנ"ל וד"ל).

יוקדש בא' משלוש קדושות: **סוף פיוט מלך במשפט יעמיד ארץ [לר"ה קדם קדושה — נוסח אשכנז].**
שעתיד(ים) צדיקים ש'יאמר(ו) לפניהם קדוש: **נסמן לעיל ע' תקסח.**
אין קדוש כה' ולא נערוך אליו קדושה: **נסמן לעיל ע' תקלג.**

קדושים תהיו כי קדוש אני הוי' כו' והוא ענין ג"פ קדוש א' מלמטה למעלה וקדוש הב' מלמעלה למטה כו' וכמאמר המדרש משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך מה עשה המלך נתן בראשו אחת ושתים בראשם של בניו כו'. ולהבין ענין ג' קדושות הנ"ל צריך להקדים תחלה ענין וביאור ע"ס דאצילות יחו"ע שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד שגם בחי' הוי' אורות וכלים דאצילות ג"כ אחד כמו שאור א"ס הוא אחדות פשוט כמאמר אנת הוא חד ולא בחושבן עד ולאו מכל אינון מדות כלל כו'. וזהו מארז"ל כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, מאריך הוא בחי' המשכות אא"ס באחד אורות וכלים דאצילות מאריכים לו ימיו ושנותיו דהיינו בחי' השגה באלקות ובחי' אהוי"ר, וזהו ימיו ושנותיו ימיו הוא בחי' המדות כו' וזהו רק בחי' התפשטות מעצמיות הנפש כי בעצמיות הנפש לא שייך בחי' שכל ומדות. והגם שמבואר בלק"א שרצון ושכל ומדות נק' בשם עצמיות היינו רק לגבי בחי' מחדו"מ שהם נק' לבושים לרצון ושכל ומדות שעל ידם יתגלה הרצון ושכל כידוע אבל לגבי עצמיות הנפש גם הם נק' בשם בחי' התפשטות לבד. אך זה צריך להבין הלא כתיב מי כהוי' אלקינו בכל קראינו אליו וארז"ל אליו ולא למדותיו וכמ"ש הביטו אליו וכמ"ש ובו תדבקון ובקריעת ים סוף נאמר בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו.

ולהבין כל זה צריך להקדים תחלה המאמר בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת שהוא בחי' בע"ת וכמארז"ל מקום שבע"ת עומדים אין

קדושים תהיו: נעתק מבוך 1157 רפח, סע"ב. ואולי הוא לכ"ק אדמו"ר האמצעי.

ד"ה זה מיוסד על ביאור קדושים דתקס"ב. הנחת כ"ק אדה"א בספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' קעח. והנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז שם בח"ב ע' תכב. והנחת אחרת בדרך מצותיך קנה, ב.

קדושים תהיו כי קדוש אני הוי': קדושים יט, ב.

ג"פ קדוש . . מלמעלה למטה: ראה זהר (רעיא מהימנא) אמור צג, א. ד"ה שלפנ"ז ס"ז ואילך. ובהנסמן בריש המאמר.

וכמאמר המדרש: ראה ויקרא רבא פכ"ד, ח.

שמע ישראל . . הוי' אחד: ואתחנן ו, ד.

אנת הוא חד ולא בחושבן: תקוני זהר בהקדמה יז, א.

כל המאריך באחד: ברכות יג, ב.

ימיו הוא בחי' המדות: ראה סידור ערב שבת קסב, סע"ד ואילך. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' קעג.

והגם שמבואר בלק"א: ראה תניא פ"ג. תורה אור וירא יג, ג. סה"מ תקס"ו ע' כט. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' צח. לקוטי תורה ויקרא ד, ב. סה"מ תקס"ב ח"א ע' קעט. שם ח"ב ע' תכב. דרך מצותיך קנה, ב.

מי כהוי' אלקינו . . אליו ולא למדותיו: ואתחנן ד, ז (בדילוג). ספרי והבא בפרדס שער הכוונה פ"ב. אילמה רבתי מעין א תמר א. וראה הנסמן לעיל בח"א ע' נ.

וכמ"ש הביטו אליו וכמ"ש ובו תדבקון: תהלים לד, ו. ראה יג, ה.

בנהר יעברו ברגל: תהלים סו, ו.

בכה רבי ואמר: ראה עבודה זרה יז, א.

מקום שבע"ת עומדים: ראה ברכות לד, ב. לקוטי שיחות נצבים כרך יד ע' 361.

צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ולכאורה אינו מובן מפני מה גבוה יותר הבע"ת מצדיקים גמורים הלא הבע"ת הוא מה שבתחלה הי' בתכלית עומק רע, והגם שעשה תשובה בתכלית כדוגמת ראב"ד כו', אך הוא רק בבחי' סור מרע שעשה בתחלה ואיך יהי' יותר טוב מצדיק גמור שלא עשה רע כל עיקר ומה גם שקיים תו"מ שהוא בחי' ועש"ט. אך באמת זהו יתרון מעלה בבע"ת שעולה בעצמיותו יותר. ולהבין זה הוא עד"מ מעסק המו"מ שכל ההתחכמות והעבודה בעסקו במו"מ הוא רק בשביל שרוצה בחיי נפשו, וזהו דבר שהוטבע בטבע נפש של כאו"א שחפצו ותשוקתו בחיי נפשו בלי שום טעם ודעת כלל ודבר זה ישנו גם בבהמה לשמור א"ע מן המזיקין וכדומה. ויובן מזה שהחפץ והרצון בחיי נפשו הוא רק מצד עצם הנפש ולא מצד הרצון ושכל ולא צריך התבוננות כלל לזה. והראי' ממה שאנו רואים בחוש שהרצון בחיי נפשו אין שום חילוק והפרש בין גדול לקטן ואם הי' הרצון בחיי נפשו ע"פ התבוננות הי' צריך להיות הפרש גדול בין גדול שהוא בר דעת לקטן שאינו בר דעת, וא"כ אנו רואים שזהו רק כמו שטבע הוטבע בעצמיות הנפש שתהי' חפץ בחיים וזהו מכריח שיהי' חפץ במו"מ. ואיכות האופן במו"מ יש ב' אופנים, התחכמות בשכל ועבודה בגשמיות, ובהתחכמות לבד בלתי עבודה לא יוכל להמציא טרף ומזון לנפשו, וגם בעבודה בלי התחכמות ג"כ לא יוכל להרוויח, אך כשתהי' העבודה ע"פ השכל אזי ימצא טרף מזוניו וירויח בשביל חיי נפשו שזהו עיקר חפצו ותשוקתו. ויש עוד אופן שנק' בשם בחי' הצלחה שיצליח לו השכל לבד גם בלי עבודה או להיפך העבודה לבד היינו שהוא עושה דבר אע"פ שהוא נגד השכל אעפ"כ יצליח לו העבודה, ויש בזה כמה שינויים שאינה דומה הצלחה משנה זו לשנה אחרת כידוע ודי"ל. ונמצא מובן מכל הנ"ל שכל אלו האופנים ההתחכמות עם העבודה גשמיות שעושה אינו נק' רק בשם לבושים חיצוניי' לעצם הנפש, כי באמת אין שום חילוק בזה שהוא רוצה בחיי נפשו באיזה אופן שירויח או ע"פ התחכמות בשכל או ע"פ העבודה בגשמיות יהי' איך שיהי' כי באמת אין לו רצון כי אם בחיי הנפש שכמו טבע הוטבע זאת כו', ולזאת נק' רק בשם בחי' לבושים כו'. וכמו"כ יובן בנפש האלקית ג"כ עד"מ הנ"ל שכמו הטבע שהוטבע בנפש הבהמית הרצון והתשוקה בחיי גשמיי' כמו"כ כתיב בנפש האלקית השם נפשינו בחיים שתחי' ממקור החיים וכמ"ש ובחיי דכל בית ישראל מקור החיים בחי' מל' דאצילות מקור נש"י. והוטבע זאת גם בנה"א שתהי' חפצה ותשוקתה רק להחיות ממקור החיים מקור נש"י. ואיכות האופן החיות בנה"א הוא ג"כ בב' אופנים הנ"ל בהתחכמות בשכל או בעבודה בפו"מ, בחי' ההתחכמות הוא בחי' עבודת ה' בתפילה בהתבוננות באלקות איך שהוא מהוה ומחי' את כל מאין ליש ומקרב זאת אל השכל במאוד מאוד כל ההתבוננות בטוב טעם ודעת ומזה יתקבל הנפש אלקית חיות ממקור החיים שזהו עיקר

השם נפשינו בחיים: **תהלים סו, ט.**

ובחיי דכל בית ישראל: **נוסח הקדיש.**

חפצה ותשוקתה רק לקבל חיות ממקורה ומזה שתפעול פעולתה ע"י התבוננות באלקים חיים אינו נק' רק בשם בחי' לבוש לנפש האדם. ואופן הב' הוא בחי' עבודת מעשה המצות שע"י העבודה בפו"מ תקבל הנפש אלקית חיות ממקור החיים, וזה נק' ג"כ בשם בחי' לבוש שע"ז תקבל הנפש האלקית חיות כנ"ל, וזהו ג"כ שבודאי אין שום חילוק לקבלת חיות נפש האדם ממקורה הן ע"פ התבוננות בתפלה או בעבודת המצות בפו"מ. ולכן נק' תו"מ רק בשם בחי' לבושין לבד לנה"א כמשל המו"מ כו'.

אבל בחי' בע"ת הוא שעולה לעצמותו יותר ולא ע"י לבושים כלל, והגם שלא קיים תו"מ כלל ואדרבה הי' בתכלית העומק רע אך אח"כ כשמתחרט ועושה תשובה מעומקא על כל אשר עשה כדוגמת ראב"ד שבכה עד שיצאה נשמתו ונכלל בעצמותו ממש הגם שלא ע"י לבושים דתו"מ כלל. וזהו יש קונה עולמו בשעה אחת היינו שע"י התשובה מעומקא דלבא שבכה עד שיצאה נשמתו ונכלל בעצמותו מקור החיים שלא ע"י לבושים דתו"מ כנ"ל. וזהו עד"מ מי שהרויח ממון הון רב בפעם א' שלא ע"י שום יגיעה בהתחכמות ובעבודה כלל. ועל זה בכה רבי ואמר יש קונה כו' שאע"פ שבודאי קיים רבי תורה ומצות וקיבל חיות ממקור החיים אבל לא קיבל חיות כ"א ע"י בחי' לבושים, אבל בע"ת הוא מקבל חיות שלא ע"י בחי' לבושים ועולה ונכלל בעצמותו יותר. וזהו מ"ש כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחיה שיקבל חיות ע"י התשובה כנ"ל. וזהו מקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים כו' וד"ל. וקונה עולמו הוא כי כל נשמה נק' בשם בחי' עולם וקונה עולמו הוא מקור כל הנשמות כי ב"פ קנ"ה הוא ש"י כמ"ש להנחיל אוהבי י"ש. וזהו ההפרש בין ימות המשיח לימי משה, כי הגם שהיו אז ישראל בתכלית העלי' כמו בזמן בהמ"ק שכתוב בו יראה כל זכורך את פני הוי' בהתבוננות באלקות בתכלית, אבל עכ"ז לא קיבלו חיות רק ע"י בחי' לבושים כנ"ל. אבל בזמן הגלות כתיב רישא שכיבת לעפרא, רישא הוא בחי' חב"ד הוא מוסתר בגוף (כמ"ש ואנכי הסתר אסתיר פני וכמארז"ל כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם) ורק עצמות הנפש היא דבוקה למעלה במקורה אבל רישא בחי' חב"ד שכיבת לעפרא היינו בתכלית ההסתר וההעלם מצד זה יהי' לעתיד העלי' בעצמיות יותר ויקבלו גילוי עצמותו שלא ע"י לבושים כנ"ל בבחי' בע"ת שגבוהים מצדיקים גמורים.

כי לא אחפוץ במות המת: ראה יחזקאל יח, לב. כג.

ב"פ קנ"ה הוא ש"י: ראה פרי עץ חיים שער (כ"ה) תפילות ר"ה פ"ג. שער (כז) יוהכ"פ ספ"ה. שער הפסוקים [להאריז"ל] משלי ד.

להנחיל אוהבי יש: משלי ח, כא.

יראה כל זכורך את פני הוי': ראה טז, טז.

רישא שכיבת לעפרא: ראה זהר במדבר קיט, ב. הנסמן באור התורה דברים כרך ו ע' ב'קפח.

ואנכי הסתר אסתיר פני . . אינו מהם: וילך לא, יח. חגיגה ה, ס"א.

ויובן זה בביאור היטיב ע"פ הקדמה שיש בבחי' השתלשלות ב' בחי' אור וזיו ובחי' התפשטות ובחי' התלבשות בב' בחי' כלים פנימי' וכלים חיצוניי'. בחי' אור הוא נבדל מן העצם ואין בו שום שינוי כלל, כמשל אור השמש שמאיר בחלון שאין באור שום שינוי וריבוי ומיעוט בכניסה ויציאה מהחלון שאינו בא בדרך חומר וצורה כלל ועיקר רק בחי' הארה וזיו, ובחי' התפשטות הוא נתאחד עם העצם ויש בזה שינוי וריבוי ומיעוט. ויובן זה מנפש האלקית שקודם בואה לגוף בבחי' עצמיות הנפש הוא מושלל לגמרי מכל בחי' עשר כוחות הנפש ומה שנק' הנפש בשם נפש המשכלת אינו רק בדרך המשך מהנפש שנמשך מעצם הנפש בבחי' שכל שבנפש, ולכן קטן אינו בר שכל עדיין ולכשיגדל מעט מעט יתוסף בו שכל כי ברוב הימים נמשך מעצמות הנפש בשכל שבנפש ולכן יתוסף שכל גם בהתפשטות הנפש בתוך הגוף. אך מה שנמשך מעצם הנפש בעשר כוחות הנפש א"א לומר שבא בדרך בחי' אור וזיו מעצם הנפש כי הלא אנו רואים שנופל בזה בחי' התפעלות וריבוי ומיעוט, והראי' מזה הוא ג"כ בהתלבשות הנפש בתוך הגוף חכמה מוחא שאנו רואים בחוש שיש התפעלות גם בעצם הנפש היינו כאשר ישכיל בשכלו איזה דבר שמחה גדולה או פחד גדול אזי יתפעל מזה בעצמיות הנפש ממש, ונמצא שיש בזה התפעלות וריבוי ומיעוט, כמו"כ בהתפעלות עצמות הנפש בעשר כוחות הנפש א"א לומר שיהי' בבחי' אור וזיו כי באור וזיו לא שייך שינוי כלל כנ"ל במשל אור השמש, אלא מוכרח לומר שמה שנמשך מעצם הנפש בעשר כוחות הנפש הוא בא בדרך התפשטות ובבחי' התפשטות שייך לומר שינוי והתפעלות וריבוי ומיעוט.

ולהבין כל זה הוא מהתלבשות עשר כוחות הנפש בתוך כלי הגוף שכל במוח וראי' בעין ומדות בלב כו' ובדרך כלל הוא מ"ש כי הדם הוא הנפש והוא מה שמתפעל הנפש ומרגיש כאב הגוף, וצריך להבין הלא אין ערוך בין בחי' הנפש הרוחני' לגשמיות הגוף כי הנפש הוא מד' יסודות רוחניי' והגוף מד' יסודות גשמיי' ואיך יתפעל רוחני מגשמי. וא"כ מובן מזה שחיי הנפש בתוך הגוף הוא בבחי' התפשטות שנתאחד עם העצם שזהו שנק' חיי בשר היינו שהגשמיות הנפש עם רוחני הדם מתאחדים ממש ומחמת זה תרגיש גם הנפש הרוחני כאב הגוף מפני שמתאחדים ממש. והראי' הוא כי גם לבוש הבגד הוא ג"כ מדצ"ח גשמיי' כמו חומר הגוף אלא שזה הוא מבחי' צומח וזה מבחי' חי אבל לגבי עצם הנפש שניהם שוים לבוש הגוף והבגד, ואעפ"כ בכאב הגוף תרגיש הנפש הרוחני הכאב ובקריעת הבגד לא תרגיש הנפש, והוא מפני שבגוף הוא בבחי' התפשטות ונתאחד עם העצם על כן תתפעל ממאורעי הגוף, אבל לבוש הבגד הוא לבוש נבדל ואין בו בחי'

ובחי' התפשטות ובחי' התלבשות: ראה גם אמרי בינה שער הק"ש פי"ג.

כי הדם הוא הנפש: ראה יב, כג.

התפשטות מהנפש כו'. ומזה יובן שגם בעצם הנפש קודם בואה לגוף שהיא מושללת לגמרי מכל כוחות הנפש ומתחלה לא נמשך מעצם הנפש רק בחי' הארה בעלמא שאין בזה שום שינוי והתפעלות ואח"כ כאשר נק' בנפש בשם נפש המשכלת היינו שהוא בבחי' התפשטות מעצם הנפש כנ"ל בהתלבשות הנפש בתוך כל הגוף, רק שעשר כוחות הנפש נק' לגבי עצמות הנפש בשם כלים עצמיות ובהתלבשות הנפש בתוך הגוף נק' גופין לגבי לבושין כמאמר הזהר כמה גופין תקינת לין דאתקריאו גופין לגבי לבושין דמשמע שיש גופין עצמיות שלא לגבי לבושין. והענין הוא שעשר כוחות הנפש קודם בואה לגוף שנק' כלים עצמיי' הן גופים בלי לבושים ובהתלבשות הנפש בתוך הגוף חכמה במוח וחסד בלב כו' נק' גופין לגבי לבושין. ויש בבחי' התלבשות הנפש בגוף ב' בחי' כלים פנימיי' וכלים חיצוניי', והוא שמשכן החכמה בכלי המוח הגשמי קר ולח נק' בשם כלים פנימיי' כמאמר חכמה מוחא, כמו עד"מ מי שהוא חכם גדול בעצם נק' חכם על שם העצם אפילו בעת שאינו פועל שום פעולת חכמה כמו בשעת השינה וכדומה עכ"ז נק' חכם, וזה נק' כלים פנימיי', אבל התחכמות החכמה בדבר איזה חכמה שהוא ענין פועל יוצא לחוץ בלבושים דמחדו"מ זהו נק' בשם כלים חיצוניי'. והמשל לב' כלים הללו הוא שיש כלים שיש להם תוך שנק' בית קיבול שמקבל המשקה בתוכו ומקבלו ונתאחד עמו, זהו משל לבחי' כלים פנימיי', כמו"כ כלי המוח בעצמו נק' בשם כלים פנימיי' למשכן החכמה שבתוכו ומתאחד עמו או כלי חלל הלב הוא כלים פנימיי' לעצם החסד שמקבל בתוכו ונתאחד עמו כמו חלל הכלי שמקבל המשקה בתוכו. ויש בחי' כלים פשוטים שאין בהם תוך כלל רק הוא כלי מעביר בעלמא שעל ידו יתפעל פעולתו, כמו עד"מ הסכין שחותכין בו לחם שאין בו שום התלבשות מעצם כח התנועה שביד רק שהוא דרך מעביר שעל ידו הוא חותך בלחם או כמו בית יד של כלי שלוקח הכלי על ידה נק' לקיחה ע"י דבר אחר או כמו עד"מ כלי הבטה שעי"ז יוכל לראות למרחוק שזהו נק' בשם מעביר בעלמא שהוא כמו השליח ששולחים על ידו שהוא רק מוליך השפע מהמשפיע למקבל כידוע ד"ל כמ"ש במ"א. וכל זה נק' כלים חיצוניי'. כמו"כ בחי' התחכמות שבמוח או התפשטות החסד מהלב נק' בשם כלים חיצוניי' כנ"ל שזהו ג"כ בדרך מעביר ד"ל. ומזה יובן גם בנפש עצמה קודם בואה לגוף שמה שנק' הנפש בשם נפש המשכלת וכל עשר כוחות הנפש הכל נק' בשם כלים עצמיי' כמו חומר המוח וכלי הלב כנ"ל רק שזה נק' בשם כלים עצמיי' מפני שאין בהם עדיין שום פועל יוצא לחוץ להיות נק' בשם גופין לגבי לבושים אבל בהתפשטות הנפש בתוך הגוף נק' גופין לגבי לבושין כו' כנ"ל וד"ל.

כמאמר הזהר: תקוני זהר בהקדמה יז, א.

כלי' פנימיי' וכלים חיצוניי': ראה גם אמרי בינה שער הק"ש פט"ז.

כמאמר חכמה מוחא: תקוני זהר שם.

והנמשל מזה מובן למעלה שאא"ס הוא פשוט בתכלית הפשיטות כמאמר אנת הוא חד כו' עד ולאו מכל אינון מדות כלל אך שנמשך ממנו בחי' אור וזיו בעלמא להיות בחי' ע"ס הגנוזות על זה נאמר אני הוי' לא שניתי כמשל הנ"ל באור וזיו השמש, וכאשר נק' בשם חכים ומבין כו' זהו נק' בשם בחי' התפשטות כלים עצמיי' שנתאחד עם העצם כנ"ל במשל, וכאשר נתהווה מזה בחי' אצילות חכמה דאצילות נק' כלים פנימיי' ונק' גופין לגבי לבושין דמכסיין עלייהו, ועל זה נאמר איהו וחיוהי וגרמוהי חד. ובחי' כלים חיצוני' הוא פועל יוצא היינו שנמשך מזה בחי' בי"ע כו' כנ"ל במחדו"מ. ומזה יובן מ"ש אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ולכאורה אינו מובן הלא המצות הם בחי' רמ"ח פיקודין רמ"ח אברין דמלכא ואשר יעשה אותם האדם הוא בחי' אדם דלעילא וא"כ איזה חילוק יש בין בחי' המצות לבחי' האדם הלא בחי' ומדריגה אחד הם. אך יובן זה ע"פ הנ"ל דבחי' התו"מ הם כלים עצמיי' הנ"ל כמ"ש ואהי' אצלו אמון ב' אלפים שנה קודם שנברא העולם, ועשיות המצות היינו בבחי' ההמשכה מעצמיות הכלים באדם דלעילא היינו בחי' חכמה מוחא וזהו הקב"ה מניח תפילין, וכמו עשיות המצות באדם דלמטה שהתפילין בעצמם קודם עשייתם הוא גוף המצוה ועשיית המצוה שהוא עושה בפו"מ היינו בחי' המשכות, וכמו"כ הוא באדם דלעילא. וזהו הפי' הפסו' אלה המצות אשר יעשה אותם האדם דלעילא וחי בהם היינו מבחי' כלים עצמיי' מע"ס הגנוזות כו'. וזהו' בחי' צדיקים שממשיכים ע"י תו"מ מבחי' כלים עצמיי' כנ"ל, אבל בחי' בע"ת הוא עולה ונכלל בעצמות למעלה מבחי' כלים עצמיי' כנ"ל במשל, וזהו מקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד וד"ל.

ובזה יובן ענין ג"פ קדוש א' בבחי' העלאה מלמטה למעלה והב' מלמעלה למטה, וזהו קדושים תהיו כו' יכול כמוני ת"ל כו' קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם וכמאמר הזהר כמה קדישין איכא אורייתא קדישא וישראל קדישין קדושתי למעלה כו' וכמאמר תלת קשרין מתקשרין ישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא בקוב"ה ואעפ"כ קדושתי למעלה. ולהבין כל

אני הוי' לא שניתי: **מלאכי ג, ו.**

איהו וחיוהי וגרמוהי חד: **נסמן לקמן ע' תתקית.**

אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: **חיבור ב' כתובים — בחוקותי כו, לד. אחרי יח, ה. וכ"ה לקמן ע' תרה. וראה הנסמן לעיל בח"א ע' תא.**

רמ"ח פיקודין רמ"ח אברין דמלכא: **ראה תקוני זהר ת"ל (עד, סע"א). הנסמן לעיל בח"א ע' ק.**

ואהי' אצלו אמון: **משלי ח, ל.**

ב' אלפים שנה קודם שנברא העולם: **ראה בראשית רבא פ"ח, ב. מדרש תהלים צ, ד.**

הקב"ה מניח תפילין: **ברכות ו, א.**

יכול כמוני . . למעלה מקדושתכם: **ראה ויקרא רבא פכ"ד, ט.**

וכמאמר הזהר: **נסמן לעיל ע' תקלג.**

תלת קשרין מתקשרין ישראל . . בקוב"ה: **ראה זהר אחרי עג, א. הנסמן לעיל בח"א ע' צט.**

זה צריך לבאר בתחלה היטיב ענין ב' בחי' חו"ב באו"כ, כי בחי' בינה הוא ההשגה מלשון השג יד והיינו שמשיג ומבין בכי טוב, וכמו בעבודת ה' בתפלה שיתבונן היטיב בטוב טעם ודעת איך שהוא מהוה ומחי' את כולם מאין ליש וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם שהוא רק בבחי' אותיות וכמשל חיי הנפש בתוך הגוף כו' כידוע ומבין ומשיג היטיב בריבוי משלים עד שיהי' ברור אצלו כ"כ עד שיכול להסביר לתינוק קטן ואזי יתפעל מאד בשמחה גדולה ועצומה, וכל מה שיבין וישיג יותר יותר יתפעל בשמחה וכמ"ש אם הבנים שמחה, ונק' התפעלות השמחה בשם כלי הבינה והתבוננות באלקות נק' אור הבינה. והנה כמו"כ בבחי' החכמה יש בחי' או"כ אור החכמה נק' ראיית השכל כמ"ש איזהו חכם הרואה את הנולד, והענין שדומה לו ממש כאלו רואה בעיניו ולא בבחי' שמיעה והבנה בלבד, כי בחי' בינה הוא בבחי' שמיעה כמ"ש ה' שמעתי שמעך יראתי אבל בחי' חכמה הוא בבחי' ראי' ונק' ראיית השכל, וכמו"כ בעבודת ה' בתפלה הוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא ולא בבחי' התבוננות אלא בבחי' ראי' כמ"ש איזהו חכם הרואה את הנולד מאין ליש הוא בבחי' ראי' וכמשל הרואה את המלך כו'. והכלי לזה הוא בחי' ביטול, כמו עד"מ מי שרואה את המלך שיתבטל מכל וכל וזה הביטול בא מאליו וממילא ואין צריך לזה שום הכנה מתחלה כי תיכף בראותו את המלך יתבטל מכל וכל בלי שום התבוננות כלל וכמ"ש משה ונחנו מ"ה מה בעצם שלא ע"י הכנה, וזה נק' כלי החכמה כי החכמה היא בחי' ראי' שרואה בראיית השכל הטוב והכלי הוא בחי' התפעלות הביטול ולכן נק' בשם כלי מפני שהוא בבחי' התפעלות מלשון פעולה ותנועה (משא"כ בבינה שאין בה בחי' ביטול כי אינו דומה שמיעה לראי'). אך זאת יש להבין שהחכמה הוא בחי' כח מ"ה והיינו בחי' פנימי' חכמה שהוא בחי' מ"ה בעצם כמ"ש מ"ה פשפשת מה ידעת והוא נק' תעלומות חכמה וזה שנאמר והחכמה מאין תמצא שהוא בבחי' איזה מציאות היינו בחי' נקודת החכמה והוא ברק המבריק שעכ"פ הוא בבחי' איזה מציאות ונק' אור החכמה, והכלי למציאות החכמה הוא בחי' הביטול כנ"ל. וא"כ מובן מזה שהכלי יותר גבוה מהאור שבאור יש עכ"פ איזה מציאות כנ"ל.

בדבר ה' שמים נעשו: תהלים לג, ו.
אם הבנים שמחה: שם קיג, ט.
איזהו חכם הרואה את הנולד: תמיד לב, א. תניא פמ"ג.
ה' שמעתי שמעך יראתי: חבקוק ג, ב.
לאסתכלא ביקרא דמלכא: ראה זהר מקץ קצט, א. בראשית לח, א־ב. פקודי רמז, ב.
ונחנו מ"ה: בשלח טז, ז־ח.
אינו דומה שמיעה לראי': ראה מכילתא יתרו יט, ט. לקח טוב שלח יג, יח.
שהחכמה הוא בחי' כח מ"ה: זהר (רעיא מהימנא) צו כח, א. לך, א.
מ"ה פשפשת מה ידעת: ראה זהר בהקדמה א, ב.
והחכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

ויובן זה עד"מ המבואר למעלה בב' בחי' אור וזיו ובחי' התפשטות שבתחלה לא נמשך רק בדרך בחי' אור וזיו בבחי' אור נבדל מן העצם כנ"ל אבל כאשר נתלבש הנפש אור בכלי חכמה במוח או עשר כוחות הנפש כשהנפש נק' בשם נפש המשכלת הוא בבחי' התפשטות שמתאחד עם העצם. והראי' הוא ממה שמתפעל עצמות הנפש שכשישכיל היטיב באיזה ענין ועסק אזי יתפעל מזה גם בעצמותו ממש כנ"ל באריכות, ומזה ראי' גמורה שמוכרח ששרש הכל הוא בבחי' העצמיות ממש. ועוד ראי' מענין יגיעה שאדם מייגע א"ע בחומר כלי מוחו ביגיעה רבה בעסקו באיזה שכל וסברא אזי מרוב היגיעה דוקא יפול לו כמה סברות חדשות מעיקרם ממקור השכל הנק' תעלומות חכמה ותוספת האור בחכמה הוא דוקא מיגיעת כלי מוח הגשמי אבל בלתי היגיעה בחומר המוח לא יתוסף בו שום תוס' אור בשכל מתעלומות החכמה. ונמצא מובן מזה שדוקא מצד חומר הכלי יש תוס' אור. ומזה מוכח לומר שיש בכלים מבחי' עצמיות האור ממש. או כמארז"ל הרבה קבלתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם, שזהו כמארז"ל תלמיד המחכים את רבו והיינו מפני שבעת לימודו עם התלמיד שואל איזה דבר קושיא ושותק מעט והשתיקה הוא שעולה ונכלל בבחי' ביטול עצמותו ומצד זה יפול לו סברא חדשה ממקורה, אבל בלתי השתיקה לא יפול לו. או כמארז"ל אין אדם עומד על דבר הלכה אא"כ נכשל בה, והיינו שבתחלה הוא לומד דבר ההלכה ונכשל בה מעט ונשתתק ובעת השתיקה וביטול עולה ומקבל מתעלומות חכמה ומצד זה יעמוד על דבר ההלכה. וזהו יהיב חכמתא לחכימין ולכאורה אינו מובן למה צריך החכם לחכמה. אך הפי' הוא מי שיש לו כלי החכמה היינו בחי' הביטול וזהו פי' חכימין אזי יהבין לי' חכמה שהוא בחי' תוס' אור בחכמה מתעלומות חכמה כו'. ויובן מכל זה שתוס' האור ממקורה הוא מצד ביטול הכלי דוקא. וזהו מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה שההרחבה הוא דוקא מן המיצר שבתחלה, כמו עד"מ בשופר שמה שנמשך הקול בהרחבה הוא מן המיצר שבתחלה וכל שיהי' המיצר בראשו יותר יתרחב הקול בסופו, והוא כמו עד"מ הנהר שנובע ממעיין שההתרחבות בנהר הוא מן המיצר שבתחלה ממעיין הנובע בגידי הארץ. וכל זה הוא רק בבחי' או"ח שכל מה שיהי' ביטול יותר בכלי הוא בבחי' או"ח למקורו (וכמשל הקשת שכל מה שהוא מושך ביותר יפול למרחוק ביותר כו'). וזהו קדוש הא' שהוא בחי' העלאה מלמטה למעלה שהוא בבחי' או"ח אל העצמות שעולה כתר דז"א בכתר דאבא כו'.

הרבה קבלתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם: ראה תענית ז, א.

תלמיד המחכים את רבו: ראה חגיגה יד, א.

אין אדם עומד על דבר הלכה אא"כ נכשל בה: ראה גיטין מג, א. וראה גם לעיל ע' תקכב.

יהיב חכמתא לחכימין: דניאל ב, כא. ראה ד"ה זה בספר מאמרי אדה"ז-כתובים ח"ב (נמצא בדפוס).

מן המיצר קראתי י"ה: תהלים קיח, ה.

שעולה כתר דז"א בכתר דאבא: ראה פרי עץ חיים שער (ח) הק"ש פ"ג. שער (יוד) חזרת העמידה פ"ג.

וענין קדוש הב' הוא המשכה מלמעלה למטה. ויובן זה ע"פ הקדמה בביאור ענין הפי' ממעמקים קראתיך שיש בזה ב' פי', א' הוא פי' עומק לעומק והב' הוא ב' עומקים עומק חכמה ועומק בינה. ובאמת ב' הפירושי' א' הוא שעומק חכמה הוא עומק לעומק נגד עומק הבינה. אך זה צ"ל שיש עוד פי' במעמקים שהוא עומקא דלבא, וצריך להבין איך שייך עומק ללב, שבבחי' בינה שייך לומר בחי' עומק שתמצית המכוון מכל ההשגה נק' בשם עומק, וכמו"כ יש בחי' עומק בחכמה כמ"ש במ"א, אבל בלב לא שייך לומר בחי' עומק כלל. ולהבין זה צריך לבאר היטיב בענין בחי' הלב שהוא בחי' המשכות ל"ב נ"ח שהוא קיבוץ כל נהורין וע"ש זה נק' לב כמ"ש בע"ח. והנה יש דחילו ורחימו שכליי' שהוא בחי' התפעלות בשכל באהוי"ר והיינו שהשכל הוא בתשוקה גדולה כמו באהבה או פחד מפני שיש בחי' שכל שאינו בהתפעלות אבל השכל שיש בו התפעלות ותשוקה נק' בשם דחילו ורחימו שכליים. אך שההתפעלות הוא עדיין בשכל ואח"כ כשנמשך ההתפעלות אל הלב הם נשתנים ממהות למהות ממהות שכל למהות לב ועכ"ז הוא אותו השכל עצמו הוא שנמשך ללב אך שמתקצר בתחלה ונכנס ללב מעט מעט דרך קנה הלב במיצר הגרון אבל כל אותו השכל בשלימות יכנס ללב ונק' שהשכל הוא שלא במקומו שבתחלה הי' בשכל ואח"כ נכנס ללב. ויש ב' בחי' בלב א' שנק' מלשון להב שיש בחי' התלהבות בלב והטעם מהתלהבות הוא מפני שכאן הוא סוף סיום המוחין ובסוף הוא עיקר התוקף והכח יותר מבתחלה כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא. ויובן זה ע"פ כמה משלים היינו כמו עד"מ מים שיורדים מגבוה לנמוך ויורדים בנחת אך כאשר באים בסוף מקום שלא יוכלו לילך עוד שם הוא עיקר הרעש בתוקף גדול מאוד, וכן הוא כשזורקין אבן בכותל אזי יהי' החזרה מן הכותל יותר בתוקף מבתחלה, או כמו טפת מ"ד שהתגברות הוא בסוף דוקא. ומזה יובן שעיקר התוקף הוא דוקא בסוף ההשפעה. וכמו"כ בעבודת ה' בתפלה שכאשר יתבונן בשכלו היטיב בהרחבה גדולה ויתפעל בשכלו תחלה ואח"כ כאשר צריך ההתפעלות אלו לכנס ללב הנה בודאי יתקצר השכל מעט ובכניסתו ללב ששם הוא סיום השכל בסופו אזי מזה יהי' תוקף ההתלהבות. ויש עוד בחי' בלב שנק' צעקת הלב. ויש להבין מהו בחי' הצעקה בלב, הנה הוא כמו שיש בקול גשמי שמקבל מהבל חיצוניות הלב בחי' צעקה כמו"כ יש בחי' פנימית הלב ג"כ בחי' צעקה ונק' בשם צעקת הלב, וכמ"ש וחנה מדברת על לבה וקולה לא ישמע בקול גשמי כ"א בבחי' צעקת הלב, וכן ארז"ל המשמיע קולו בתפלתו

ממעמקים קראתיך: ראה תהלים קל, א. זהר בשלח סג, ב. אחרי ע, ריע"א. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' רל ואילך. ח"ב ע' תשעז. אור התורה תהלים נ"ך כרך ב' ע' א'א.

כמ"ש בע"ח: באור התורה בהר ע' קפח: „כמ"ש הרמ"ז אמור צג ע"פ לך אמר לבי בקשו פני".

נעוץ תחלתן בסופן דוקא: ראה ספר יצירה פ"א, מ"ו. לקמן ע' תרג ושנ"ב.

וחנה מדברת על לבה: שמואל א א, יג (בדילוג).

המשמיע קולו בתפלתו: ראה ברכות כד, ב. שלחן ערוך אדהי"ז הל' תפלה סקי"א, ס"ב. לעיל ע' תקנה.

היינו הקול הגשמי כו' כי בחי' צלותא בלחש הוא רק בחי' צעקת הלב ולא בקול גשמי. וביאור זה הוא הנה מה שנק' צעקת הלב הוא מצד קוצר הכלי מהכיל וא"א לסבול ההתבוננות שנכנס ללב ומזה הסיבה נלקחה הצעקה, וכמו בר שכל קטן שיתפעל משכל גדול שא"א כלי מוחו לסובלו אבל בר שכל גדול יסבול אותו השכל, וכן הוא בלב שכאשר לא יכול כלי הלב לסבול מזה יהי' סיבת הצעקה. וזהו ההפרש שבין בחי' צעקת הלב לעומק הלב שהצעקה היא בבחי' העלאה בבחי' אור חוזר וכמ"ש אם ישים אליו לבו שהוא בחי' העלאה למקורו והוא בחי' אהוי"ר שלמעלה מן הטעם בחי' בהמה כידוע וכמ"ש ואני בהמות הייתי עמך ורוחו ונשמתו אליו יאסוף הוא בחי' העלאה מחכמה למקור החכמה כי נשמה הוא במוח וזהו רק מצד כלי הלב. אבל בחי' עומקא דלבא הוא שלא מצד כלי הלב אלא שהן אותן העמקים בעצמן שבחו"ב רק שהם מסתיימין בלב ולכן נק' שלא במקומם, אך שהם בתוקף ותגבורת גדול יותר מבמקומם כי נעוץ תחלתן בסופן כנ"ל במשלים שהתוקף והגילוי יותר הוא בסוף מכאשר הי' בתחלה ונק' רק עומק הלב על שם שבלב הוא סיום מהעומקים אבל לא שהעומק הוא מכלי הלב בעצמו. והוא בחי' קדוש הב' שנמשך מחכמה ללב שנעשה כתר לז"א היינו מפנימית חכמה לעומק הלב כו' וד"ל.

וענין קדוש הג' היינו הוא שמת"ת דז"א נעשה כתר לנוק' היינו בחי' רצון שבדבור והוא ענין ובחי' עטרה שנתן בראש כנ"י. ולהבין ענין זה ובחי' הדיבור שהוא בבחי' קומה שלימה בשכל ומדות וכח הדיבור נק' בחי' רצון שבדיבור והוא נלקח מהבל הלב, וכאשר נראה בחוש שכח הדיבור תלוי בלב כאשר יהי' אדם בשמחה כמו בהרחבת הלב אזי ידבר הרבה ויסביר לכל בטוב טעם ואין הדיבור נחשב למשא אצלו ואדרבה ירבה לדבר הרבה, אבל בהיפוך כאשר יהי' בכיווץ הלב אזי אינו רוצה לדבר כלל וכל דיבור ודיבור שמדבר הוא למשא עליו, והוא מפני שכח הדיבור נלקח מהלב ולכן תלוי הדיבור בבחי' הלב, וגם הרחבת הלב תלוי בהרחבת הדיבור כמ"ש דאגה בלב איש ישיחנה ונראה בחוש שמצד הדיבור יבא לבחי' הרחבת הלב ויסתלק ממנו הדאגה שהי' בכיווץ הלב. ונמצא מובן שעיקר הדיבור נלקח מהלב. וכמו"כ למעלה מבחי' הדיבור העליון מעשרה מאמרות יש ג"כ רצון ושכל ומדות, שמאמר יהי אור יהי רקיע הן בחי' חו"ג והן בחי' המדות ובראשית

אם ישים אליו לבו . . ורוחו ונשמתו אליו יאסוף: **ראה איוב לד, יד.**

ואני בהמות הייתי עמך: **תהלים עג, כב** (בדילוג). **וראה הנסמן לעיל בח"א ע' י.**

שמת"ת דז"א נעשה כתר לנוק': **עץ חיים שער** (יג) **א"א פ"ו.**

דאגה בלב איש ישיחנה: **משלי יב, כה.**

יהי אור יהי רקיע: **בראשית א, ג. ו.**

ובראשית נמי מאמר הוא: **ראש השנה לב, א.**

נמי מאמר הוא ותרגום של בראשית בחוכמתא הוא בחי' שכל שבדיבור ותרגום בקדמין הוא בחי' כח הדיבור שהוא בחי' רצון שבדיבור, וגם יש בחי' תענוג שבדיבור וכמ"ש ראוה מדברת כו'. ומובן ממשל הנ"ל ענין קדוש הג' שמת"ת דז"א נעשה כתר לנוק' שכמו שכח הדיבור נלקח מפנימית הלב כמו"כ מה שמבחי' הת"ת דז"א נעשה כתר לנוק' הייגו דוקא לבחי' רצון שבדיבור העליון שהוא בחי' כתר מל' אבל ט"ס האחרונות המה מסתתרת בבי"ע. ועוד אפשר לומר דדוקא לט"ס האחרונות שבבי"ע יגיע ההמשכה מבחי' עומק הלב שהוא ת"ת. ויובן זה ע"פ הקדמה אחד ממאמר הזוהר מים תחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא. והענין הוא שט"ס נק' מים תחתונים כמ"ש יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים והוא בין מים תחתונים למים עליונים חכמה בראש חכמה בסוף, שמים תחתונים נק' בשם חכמה בסוף שהוא בחי' חכמה שבדבור ובכי' מעורר בחי' עצמיות יותר. וכמו"כ כתיב על בחי' מל' דאצילות שמסתתרת בבי"ע ותבך ותפול לפני רגליו כי בחי' אסתר הוא בחי' מל' דאצילות כידוע, וכמו שפעלה אסתר בגשמיות דוקא ע"י בכי' יותר משהיתה מבקשת ברצון ושכל. וכמו"כ למעלה הוא בחי' מים תחתונים בוכין, וע"י הבכי' יעורר עצמיות אא"ס ביותר מכח הדבור שהוא רצון שבדבור כתר מל'. וכמו"כ יומשך מן העצמות בחי' ט"ס יותר כנ"ל וד"ל. וזהו בחי' בע"ת דמשכין לי' בחילא יתיר, וכמשל הקשת כנ"ל מה שהוא מושך יותר יפול למרחוק ביותר.

והנה ארז"ל על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, שהוא ענין ג"פ קדוש, עבודה הוא בחי' עבודת מעשה הקרבנות שעולים בבחי' העלאה בעצמיות לריח ניחוח כמארז"ל איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף הוי אומר זה הריח, וזהו בחי' העלאה, וכן בעבודת ה' בתפלה שתפלה היא במקום קרבן הוא בחי' העלאה. וזהו ענין קדוש א' מלמטה למעלה בבחי' העלאה. וגמ"ח הוא ענין ובחי' קו ימין, והוא ענין ובחי' גומל חסדים ח"ס דלי"ת שהוא בחי' מל' דאצילות, והוא כמו בחי'

ותרגום של בראשית בחוכמתא . . ותרגום בקדמין: ראה תרגום ירושלמי . . תרגום אונקלוס בראשית א, א.

ראוה מדברת: כתובות יג, א (במשנה).

ממאמר הזהר: תקוני זהר ת"ה (יט, ב).

חכמה בראש חכמה בסוף: נסמן לעיל ע' תצה.

ותבך ותפול לפני רגליו: אסתר ח, ג (בהיפך הסדר).

אסתר הוא בחי' מל' דאצי': עץ חיים שער (מו) כסא הכבוד פ"ו.

בע"ת דמשכין לי' בחילא יתיר: ראה זהר חיי שרה קכט, ב. אגרת התשובה ספ"ח.

על שלשה דברים העולם עומד: אבות פ"א מ"ב. וראה לעיל ע' תקעז.

איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו: ראה ברכות מג, ב.

שתפלה היא במקום קרבן: ברכות כו, א. ראה הנסמן לעיל בח"א ע' ד.

צדקה שנותן לעני להחיות רוח שפלים, וכמו"כ למעלה בחי' מל' דאצילות נק' ד"ל, וגומל דלים הוא בחי' ההמשכה מלמעלה למטה בבחי' ד"ל. וזהו ענין קדוש הב' כתר מל'. ובחי' תורה הוא בחי' ממוצע, והוא ענין כתר תורה שיש בו בחי' העלאה ובחי' המשכה, כי יש בתורה מצות עיון ומצות קריאה, מצות עיון הוא בחי' העלאה והוא כמ"ש והגית בו יומם ולילה והיינו שיסלק א"ע מכל המחשבות שיש אצלו ומעיין רק בדבר א' בתורה, וכן ענין הגיון הלב היינו שמסלק א"ע מכל וכל ומעיין רק בדבר אחד, וזהו בחי' העלאה. אבל מצות קריאה בדבור הוא בחי' ההמשכה מלמעלה למטה וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך, וזהו בחי' ממוצע בין קדוש הא' שהוא מלמטה למעלה לקדוש הב' שהוא מלמעלה למטה שיש בבחי' תורה ב' בחי' הללו העלאה והמשכה כו' וד"ל.

קדושים תהי' כי קדוש אני כו' ואיתא במדרש שיכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם. הנה בפ' זו הזכיר ג"פ קדוש א' קדושים כו' כי קדוש אני כו' כי אני הוי' מקדישכם כו' ואיתא במדרש ע"ז משל למלך שעשה ג' עטרות שנים נתן לבני וא' נטל על ראשו, להבין כ"ז, וגם להבין מה שאיתא בזהר כמה קדישאין איכא לעילא ישראל קדישין ואורייתא קדישא אבל אין קדוש כה', ולכאורה אינו מובן שהלא כתיב קדושים כו' כי קדוש אני משמע ששייכין הם בקדושה. אך להבין כ"ז יש להקדים הפסוק לרוקע הארץ על המים כו', דהנה כתיב יקוו המים ותראה היבשה כו' שמתחלה הי' העולם מים במים והי' היבשה מובלע במים ואח"כ

מל' דאצי' נק' ד"ל: נסמן לעיל ע' תקסט.

מצות עיון ומצות קריאה: ראה ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' רכד-ה. וראה ג"כ ספר המאמרים תקס"ז ע' שנט. ע' שע.

והגית בו יומם ולילה: יהושע א, ח.

ודברי אשר שמתי בפיך: ישעי' נט, כא.

קדוש' תהי' כי קדוש אני: נעתק מבוך 949 צב, א.

למאמר זה ראה אמרי בינה שער הק"ש פכ"ב, פכ"ג.

קדושים תהי' . . ואיתא במדרש: קדושים יט, ב. ויקרא רבא פכ"ד, ט.

כי אני הוי' מקדישכם: קדושים כ, ח (ותיבת כי ליתא שם, רק בתשא לא, יג).

ואיתא במדרש ע"ז: ראה ויקרא רבא שם, ח (ושם: והתקדשתם והייתם קדושים).

שאיתא בזהר . . אין קדוש כה': נסמן לעיל ע' תקלג.

לרוקע הארץ על המים: תהלים קלו, ו.

יקוו המים ותראה היבשה . . מים במים: בראשית א, ט (בדילוג). ראה שמות רבא פ"ג, א.

כתיב יהי רקיע כו' להבדיל בין מים למים שנעשה הבדל בין מ"ע למ"ת והמ"ת ירדו למטה אבל מ"מ המ"ת הי' על הארץ והארץ היתה מובלע במים ואח"כ כתיב יקוו המים שנשפלו המ"ת למטה מן הארץ כדכתיב לרוקע הארץ על המים. והנה הטעם למה הוצרך המ"ת להשפיל מתחת לארץ ולא נשארין עומדין למעלה על הארץ יש בזה ב' טעמים, טעם א' מצד תועלת הארץ כדי שיצמח צמח מן הארץ, כי מתחלה כשהי' המ"ת על הארץ טרם שאמר המאמר של יקוו כו' לא הי' שום צמח נצמח מן הארץ אבל אחר המאמר של יקוו כו' כתיב תדשא הארץ כו' משמע שמתחילה כשהי' המ"ת על הארץ לא הי' יכול שום צמח להצמיח מן הארץ, והטעם לזה הנה ידוע שהארץ היא בבחי' קר ויבש, והנה מצד היבשות שבארץ לא יכול לצמוח שום צמח כי ענין הצמיחה הוא ענין התפשטות והיבישות הוא ההיפוך מזה שהיא לכלות ולשרוף הכל שלא להתפשט כלל, ע"כ מצד שהארץ היא בחי' יבשות אין בה כח מצ"ע להצמיח שום צמח, וע"כ מצד זה הושפלו המ"ת דוקא מתחת לארץ כדי שהמ"ת ילחלחו את היבשות שבארץ ויעשו בה כח ההתפשטות שתוכל להצמיח צמח משום שארעא חלחולי מחלחלא ע"י גידי הארץ ועי"ז המים הולכין בכל שטח הארץ ומלחלחין אותה, כמו שיש באדם גידים שע"י תוכל הדם ללך בכל הגוף. אך לפי טעם זה הלא עיקר כח הצמיחה הוא מן המים שבארץ דוקא אבל הארץ מצ"ע אין בה כח להצמיח שהוא בחי' יבשות כנ"ל, וי"ל מאין יש כח במ"ת הללו להיות נצמח מהן צמח שהרי מתחלה כשהי' המ"ת על הארץ לא היו יכולין להצמיח ומאין נתחדש בהן עתה זה הכח, ועוד ראי' שהרי המ"ת הללו הי' מ"ע תחילה רק שע"י שהובדלו נשפלו למטה, והלא אנו רואים שבמ"ע שעומדין מעל לרקיע אין בהם כח ההתחדשות להצמיח שהרי אנו רואים בצבא השמים שמעל לארץ שאין בהם כח ההתחדשות שיהי' בהם תוספות כו' שהרי מעולם לא נתחדש שום כוכב ברקיע וכן מזל חדש לא נתחדש מעולם, אלא דוקא עיקר ההתחדשות הי' בארץ דוקא, ואם עיקר כח ההתחדשות שבארץ הוא דוקא מן המ"ת שמתחת לארץ מאין ניתוסף בהן זה המעלה שלא הי' בהן מקודם גם כשהי' מעורבין עם המ"ע, ועוד שאם עיקר כח ההתחדשות של הצמיחה היא מן המים כנ"ל הרי המים הם משפיעים לארץ וידוע שכל משפיע צריך להיות לו עילה מן המקבל וא"כ למה הושפלו המ"ת שהם בחי' משפיע למטה מן הארץ שהוא בחי' מקבל שזהו שלא כדרך כל משפיע ומקבל.

יהי רקיע כו' להבדיל בין מים למים: בראשית א, ו (ושם: מבדיל — וכ"ה לקמן ע' תרטז).

מ"ע למ"ת: מים עליונים למים תחתונים.

ב' טעמים: כ"ה בהכת"י.

תדשא הארץ: בראשית א, יא.

שארעא חלחולי מחלחלא: חגיגה כב, א. ראה גם ספר המאמרים תקס"ט ע' א.

שהרי מעולם לא נתחדש: ראה שער האמונה רפל"א. אמרי בינה שער הק"ש פכ"ב (ל, ג).

אך הענין הוא שבאמת עיקר כח הצמיח' הוא מן הארץ עצמה שיש בה כח ההתפשטות להתפשט ולהצמיח, מפני שהארץ כלול משני הפכים א' שהוא בחי' יבש כנ"ל שהוא לכלות ולשרוף הכל והב' שהוא בחי' קר שזהו מבחי' התפשטות דחסדים, וכידוע שכל עצם החסד הוא מבחי' הקרירות להשפיע למקבל, משא"כ תוקף החום הוא בהיפוך לכלות הכל ולא להשפיע למטה, וא"כ הארץ שהוא בחי' קר הרי שבאה בעצם מבחי' ההתפשטות דחסדים, וא"כ כח הצמיחה שבארץ הוא מצד כח עצמה אדרבה אנו רואים שגם המ"ת כשיעברו מתחת לארץ יהי' בהן כח הצמיח' וההתפשטות בתוספות מרובה על העיקר, שהרי אנו רואים במעייני הארץ הבוקעין מלמטה למעלה שאין להם שיעור והפסק שאין זה מצד התהום עצמו שאין לו הפסק אלא דוקא מצד העפר שיש בו כח ההתפשטות להתפשט עד אין שיעור. ונמצא שעיקר כח הצמיחה הוא מן הארץ עצמה כמ"ש הכל הי' מן העפר שהוא מן העפר עצמה (ונמצא שהארץ עצמה כלול מחסדים וגבורות שהוא בחי' קר ויבש כו' שזהו דמיון להבין בחי' עיגולים ויושר שיש בעצם הארץ, דהנה העיגולים הם בלתי התפשטות כידוע במהות העיגול שאין בו בחי' התפשטות מלמעלה אלא כלול הכל כא' שזהו בחי' היבשות שבארץ שהוא בלתי ההתפשטות אלא מכווץ ומכלה כנ"ל, ובחי' היושר הוא בחי' ההתפשטות מלמעלה למטה ויש בו התחלקות מדריגות כמ"ש ואלקים עשה את האדם ישר כו' הרי באדם יש בו מעלה ומטה ויש בו ריבוי ההתחלקות שהוא הראש ואזניים כו' שזהו התחלקות ברמ"ח אברים בגילוי שזהו בחי' קרירות שבארץ שהוא בחי' התפשטות דחסדים להצמיח תבואות רב שיש בו התחלקות מדריגות שהוא ריבוי מיני צמיחות ויש בה ראש וסוף. וע"כ אנו רואים בציור הארץ בגשמיות שיש בה זה השני הפכים, א' שעצם הארץ הוא כדור עגול שזהו בחי' עיגולים שאין בה שום התחלקות, והב' שאנו רואים בה התחלקות והוא מהערוות הארץ כל טבור הארץ הרי יש בארץ ציור התחלקות אברים כמו באדם שזהו בחי' יושר, וזה ההתחלקות אין זה רק מצד כח הצמיחה שבארץ כנ"ל. והנה בחי' יסוד הרוח ויסוד המים וכן השמים שעל הארץ המה ג"כ כדור עיגולי שזהו ג"כ בחי' עיגולים לבד אבל אין בהם בחי' יושר, וע"כ מצד זה לא יש בחי' חידוש בהתפשטות הצמיחה בדברים שעל הארץ כמו הכוכבים שבשמים וכן יסוד הרוח כו' מפני שהם רק מבחי' עיגולים כנ"ל, ועיקר כח ההתחדשות הוא מחסדים דיושר, ועיקר הטעם לזה יתבאר בעזה"י).

הכל הי' מן העפר: קהלת ג, כ.

ואלקים עשה את האדם ישר: כ"ה בכ"מ, ומהם: ספר המאמרים תש"ח ע' 17. לקוטי תורה חצא לז, ד (והאלקים). המשך תער"ב ח"ג ע' אישלז. שער היחוד פ"ו ואור התורה שמות ע' ב'תקמד (כי האלקים). המשך מים רבים תרל"ו ח"א ע' ה. ח"ב ע' שפד. ובקהלת ז, כט: אשר עשה האלקים.

שעצם הארץ הוא כדור עגול: ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שדמ ובהנסמן לשם.

מהערוות הארץ: ראה מקץ מב, ט. יב. הנסמן לעיל בח"א ע' רח הערה ד"ה במצרים.

טבור הארץ: שופטים ט, לז. יחזקאל לח, יב.

אך עדיין אינו מובן שלמה יש בכח הארץ מצ"ע להצמיח ולהתפשט שהרי עיקר כח ההתפשטות הוא דוקא מצד הלחלוחית כמו המים שהם לחים הם מתפשטים מגבוה לנמוך, אבל הקרירות הוא היפך הליחות שהרי הקרירות הוא בבחי' כיווץ כמו היבשות כמו השלג והקרח שהם מתוקף הקרירות הם בבחי' כיווץ בלתי יתפשטו וכידוע, וכמו שתוקף החום לא יתפשט אלא יכווץ כנ"ל כמו"כ תוקף הקור מכווץ, וע"כ כמו שקרוב לקו השווה ששם תוקף החום לא יצמח שם תבואה מפני שמכלה ושורף כמ"כ בצפון העולם ששם תוקף הקור לא יצמח שם צמח מפני שמכווץ כנ"ל אלא דוקא במקום שיש מיזוג ממוצע כידוע, ואם הארץ בעצמה הוא בחי' קר הרי זהו בחי' כיווץ ואיך יש בה בכח להצמיח שזהו בחי' התפשטות, אלא צ"ל שעיקר כח הצמיחה הוא מן המים, והדרא קושיא לדוכתי. אך הענין שבאמת עיקר כח הצמיחה הוא מן הארץ עצמה מפני שהוא קר שהיא מבחי' החסדים, הגם שבחי' קר הוא בבחי' כיווץ כמו השלג היפוך החסד שהוא בבחי' התפשטות, אבל מ"מ שורש של הקרירות הוא מבחי' החסד שטבע עצם החסד שהוא הולך בבחי' קרירות, וגם השלג שהוא בבחי' קרירות הרי השלג הזה נעשה מן המים דגשמים שהם בחי' חסד רק שמצד האויר הקר הם נגלדין ונעשין שלג וקרח אבל בעצם הם מבחי' חסד, והרא"י כשנופח עליהם אויר חם ימסו ונעשים מים כמו שהי' מקודם, הרי מזה ראי' שעצם הקרירות הוא מבחי' החסד, ואינו דומה ליבשות שהם בעצם בבחי' כיווץ וכליון משא"כ הקר שהם בעצם מבחי' חסד אך אעפי"כ מצד הקרירות כמו שהוא לא יכול להיות בחי' התפשטות שהרי מ"מ כמו שהן עתה בבחי' קרירות הם בבחי' כיווץ היפוך ההתפשטות גם ששורש הקר הוא מבחי' חסד, וכמו שאנו רואים באדם שהוא בטבעו קר גם כשהוא חסדן בטבעו אינו יכול להשפיע חסד למקבל מפני שהחסד נכווץ אצלו ועיקר ההתפשטות הוא מצד הלחיות. אך מה שיש בארץ כח הצמיחה הוא מצד שיש בארץ ג"כ בחי' ליחות, ולא ליחות לבד אלא שמנונית כמ"ש משמני הארץ וכמ"ש שמן מחלמיש כו', וע"כ כשמזלפין את הארץ נצמחת התבואה בתוספת מרובה על העיקר מפני שעיקר הפעולה של הזיבול כדי להוציא השומן של הארץ, ועיקר כח הצמיחה בתוספת מרובה הוא דוקא מן הליחות כנ"ל (ובסמוך יתבאר שעיקר כח הצמיחה הוא מן החום שכל חום מוליד). ונמצא שעיקר כח הצמיחה הוא מן הארץ עצמה מפני שהיא בחי' קר שהוא מבחי' החסד וגם יש בה ליחות כנ"ל. אך מה שאנו רואים שבלתי מ"ת לא יצמח שום צמח כנ"ל, הענין כנ"ל מפני שהארץ הוא ג"כ בחי' יבש ומצד היבשות שבארץ הרי הוא שורף ומכלה ואין יכול כח הצומח שבארץ להתפשט משום שבחי' ההתפשטות

הקרירות . . היבשות: ראה ג"כ לעיל ע' תצח ואילך.

משמני הארץ: תולדות כז, לט. כח. וראה אמרי בינה שם ל, ד. ספר המאמרים תקס"ט ע' קיט.

שמן מחלמיש: האזינו לב, יג (ושם: ושמן).

שו"ה שעיקר — הארץ: אחרי תיבה זו בא בהכת"י אותיות וך.

היפוך היבשות, אבל כשהמ"ת עוברין מתחת לארץ אזי מלחלין את כח היבשות שבארץ ומעוררין את כח הצומח מן הארץ שיוכל להתגלות. ונמצא לפי"ז שעיקר כח הצמיחה הוא מן הארץ עצמה רק שהמים הם מעוררין ומעלין מ"ן לכח הצומח שיוכל להתגלות, הגם שבלתי המ"ת לא הי' שום צמיחה וא"כ הרי המ"ת משפיעים לארץ כנ"ל אבל ההשפעה הזאת אינו השפעה בעצם שהוא נמשך מלמעלה למטה אלא הוא השפעה שמלמטה למעלה.

ועניין השפעה שמלמטה למעלה יובן דוגמא לזה ממה שאיתא בדרז"ל הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם. והנה מה שלמד מרבותיו הרי זה השפעה שמלמעלה למטה היינו שהרב השפיע לו שפע שכל בגילוי, אבל מה שנתחכם מתלמידו אין זה השפעה בגילוי שהרי התלמיד לא משפיע שום שכל להרב מפני ששכל הרב הוא בכפלי כפליים משכל התלמיד והראי' שהרי לא קאים אינש אדעתא דרבי' כו', אלא עיקר ההתחכמות של הרב מן תלמידים הוא מה שהתלמידים מקשי' לי' כמה קושיות מפני שאינם מבינים את השפע שכל שהרב אומר להם והרב צריך לתרץ להם הרי הרב כשמתרץ להם ע"ז ניתוסף בו התחכמות יתירה מפני כשהרב צריך לתרץ להם איזה קושי' הרי נמשך לו שכל חדש מן כח המשכיל וע"י ריבוי קושיות ותירוצים יתוסף להרב ריבוי השכלות מכח המשכיל. ונמצא זה שנתחדש הרב מן הקושיות של התלמידים אין זה מצד שהתלמידים השפיעו לו השכלות חדשות אלא מצד שהתלמידים מעוררים את שכל הגילוי של הרב שיתעלה בכח המשכיל שלו להמשיך משם שכל חדש כנ"ל, אבל עיקר ההתחכמות של הרב הוא מן כח המשכיל של עצמו ולא מן התלמידים רק שהתלמידים הן מעלין מ"ן לכח המשכיל של הרב שיומשך משם השכלות חדשות כנ"ל. וזהו נק' השפעה שמלמטה למעלה שאינו נק' השפעה בעצם כנ"ל. וכמ"כ יובן במ"ת עם הארץ גם שהמ"ת משפיעים לארץ ובלתי המ"ת לא הי' שום צמיחה מן הארץ, אבל ההשפעה הזאת אינו השפעה בעצם שעיקר כח הצמיחה דוקא מן הארץ עצמה רק שהמ"ת הן מעלין מ"ן להארץ שיתגלה כח הצומח שבה. וגם זה הכח גופא שיש במ"ת לעורר ולגלות כח הצומח שבארץ אין זה מצד המ"ת עצמם רק מצד שהמ"ת הולכין מתחת לארץ שאזי הם מקבלין כח מן הארץ שיוכלו להעלות מ"ן ולעורר ולגלות כח הצומח שבארץ (וזהו החילוק שבין ע"ס דאו"י שבחי' הכת"ר הוא גבוה מכולם ובחי' מל' מקבלת מכולם וע"ס דאו"ח הוא להיפוך שהמל' נק' כת"ר כמ"ש כת"ר דאיהו כת"ר מל' כו' הרי המל' משפיע לכולם, ועם הנ"ל יובן שע"ס דאו"י הרי ההשפעה הולך מלמעלה למטה שזהו נק' השפעה בעצם כו'

הרבה למדתי מרבותי: ראה תענית ז, א.

לא קאים אינש אדעתא דרבי': ראה עבודה זרה ה, ב.

וזהו החילוק . . כת"ר דאיהו כת"ר מל': ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א. לקמן ע' תתלט.

אז הכת"ר הוא גבוה מכולם ומשפיע לכולם אבל ע"ס דאו"ח שההשפעה הולך מלמטה למעלה שהמקבל משפיע שפע לעילתו כנ"ל בענין ומחלמידיי יותר מכולם אזי המל' שהוא המקבל האחרון הוא נעשה משפיע לכולם אבל אין זה השפעה בעצם כנ"ל.

אך לכאורה אנו רואים סתירה לכ"ז שהרי אנו רואים שבלי גשמים לא יצמיח שום צמח כמ"ש כאשר ירד הגשם מן השמים כו' והרווה את הארץ והולידה והצמיחה, ואם תועלת המטר הוא רק שילחלח היבשות שבארץ הרי כבר המ"ת מלחלין את הארץ כנ"ל ומה צריך עוד למטר, אלא צ"ל שעיקר כח הצמיחה הוא מן המטר ולא מן הארץ שע"כ הארץ עצמה בלי מטר לא יצמיח מאומה, וגם זה א"א לומר שעיקר הצמיחה יהי' מן המטר שמאין יש כח במטר להצמיח שהרי המטר נעשה מאמ"ר שבארץ ואם הארץ בעצמה אין בה כח להצמיח מאין יש כח במטר להצמיח. אלא הענין הוא כנ"ל שעיקר הצמיחה הוא מן הארץ עצמה אך מה שבלי מטר לא יצמח מאומה הענין הוא מפני שהמטר הם בחי' מ"ד שמעוררים העלאות מ"ן. והענין דהנה מתחלת בריאת העולם כשנאמר המאמר של תדשא הארץ כו' הושם בארץ כח זה שתוכל להצמיח כו'. והנה מתחלת בריאתו הי' הצמיחה של הארץ בלי העלאות מ"ן דרק מצד כח של המאמר תדשא, אבל אח"כ הארץ לא תצמיח תבואות כ"א שיזרעו תחלה שזהו בחי' העלאות מ"ן לכח הצומח, ולפ"ע העלאות מ"ן כן יצמח מן כח הצומח היינו שאם יזרעו חיטה יתלבש הכח הצומח שבארץ להצמיח חיטה כו' כידוע. והנה ידוע שכח הצומח שבארץ הוא רוחני ואיך יעורר הזרעת החיטה שהיא גשמיית את כח הצומח שהוא רוחני, אשר ע"כ א"א לעורר כח הצומח שבארץ שהיא כ"א שיורקב הגרעין תחלה ויהי' לאין ואפס ועי"ז יוכלל בכח הצומח שבארץ ואח"כ יתעורר כח הצומח שבארץ להצמיח תבואות כפי אופן הזריעה, וכידוע שכל חיבור רוחניות וגשמיות הוא דוקא ע"י ממוצע שהוא מגשמיות שברוחניות נעשה רוחניות שבגשמיות ועי"ז נתאחדין, וכמ"כ יובן בחיטה שצריכה לעורר את כח הצומח הרוחני הוא ג"כ דוקא ע"י שתרקב הגרעין תחלה ויהי' אין ואפס ועי"ז יוכלל בכח הצומח ויפשט מגשמיותה ונכללת בכח הצומח הרוחני כנ"ל. אך זה גופא שתוכל הגרעין לרקב ולפשט

שו"ה אין — כנ"ל: אוצ"ל: כנ"ל).

כאשר ירד הגשם . . והרווה: ישעי' נה, י (בדילוג, ושם: כי אם הרוה — ועד"ז הובא ג"כ לעיל בח"א ע' קנד. לקוטי תורה האזינו עד, ב. סידור שחרית מט, ג. אמרי בינה שם ל, ד. שער האמונה פל"ב. תורת חיים בראשית כא, ד).

מאמ"ר: מאש מים רוח.

שו"ה הצומח — שבארץ שהיא: אוצ"ל: שבארץ כמו שהיא.

שיורקב הגרעין: ראה גם אגרת הקדש ס"ח (קיג, א). תורה אור ויקהל קיד, ד ואילך. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' קלו. לקוטי תורה שיר השירים טז, א. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקצו. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' כג. סה"מ אתהלך-לאזניא ס"ע צו ואילך. ע' קמח. ע' סא. לקוטי שיחות בראשית כרך כ ע' 546.

מגשמיותה, לזה הוא תועלת המטר שמלחלח חלקי הארץ ועי"ז יוכל להיות רקבון הגרעין בכליון ובמהירות יותר ותוקלט בכח הצומח הרוחני שבארץ. נמצא שהגשמים הם בחי' המ"ד שעושין את העלאות מ"ן של החטה, וכידוע שכדי שיוכל להיות כח להעלות צריך ג"כ למשך מתחלה המשכת מ"ד והוא עושה את המ"ן. אך זהו הכח גופא שיש במטר לעורר המ"ן כנ"ל אין זה מצד המטר עצמו שהרי המ"ן הזה הוא סיבת הצמיחה ובמטר אין בו אפי' סיבת הצמיחה, אלא הענין שכח הזה שיש במטר לעורר המ"ן כנ"ל הוא ג"כ נעשה מן הארץ משום דכתיב ואד יעלה מן הארץ, והנה ידוע שהאידים העולים מן הארץ הם מורכבים מאמר"ע, והעיקר הוא אמ"ר שהרי האיד יש בו ממשות שזהו בחי' עפר, וגם יש בהן אש שזהו בחי' החמימות שיש באידים ומזה נתהווה אח"כ בענן הברקים, ויסוד המים שבאידים הם המטר שיורד מן הענן, והרוח הוא ממוצע מאו"מ והוא המעלה את העננים למעלה, ואח"כ יורד אותם למטה, וכידוע ברמב"ם שהעננים עולים מתחלה נ' אלפים פרסה וסיבת ההעלאה הוא ע"י הרוח, וע"כ כיון שהגשמים נתהווים מאידים שבארץ ע"כ יש בהן כח להעלות מ"ן לכח הצומח שהוא ללחלח את הארץ ולהרקיב הגרעין להפשיט מגשמיותה.

אך עדיין אינו מובן שאם עיקר הכח של הגשמים שיעשו מ"ן לכח הצומח שבארץ הוא דוקא מן אידי הארץ א"כ למה צריך כלל לגשמים הלא בארץ עצמו יש אמ"ר וא"כ מצד האיד שבארץ ירקב הגרעין וילחלח הארץ, ואם מצד שהאמ"ר שבארץ לא יהי' פועל כלום מצד היבשות שבארץ הלא המ"ת מלחלחין את הארץ אם לא שנאמר שהגשמים שבעבים באים מאמ"ר שמלמעלה ולא מן הארץ, וא"כ הדרא קושי' לדוכתא מאין יש כח במטר לעורר כח הצומח שיהי' התחדשות הצמיחה הלא בדברים שאין בהם כח ההתחדשות כלל כנ"ל ואם בעצמם אין כח ההתחדשות מאין יוכלו לגרום שיעורר כח הצומח להצמיח כנ"ל. אלא הענין הוא שבודאי הגשמים שבעבים באים מאמ"ר שבארץ שע"כ יוכלו לעורר כו' כנ"ל, ואעפי"כ מאמ"ר שבארץ עצמו לא הי' נצמח כלום מפני שהארץ הוא בחי' יבשות אף שהמ"ת מלחלחין את הארץ, אך זהו גופא שיעלו מ"ת ללחלח הארץ זהו גופא צריך לעורר, והוא ע"י שהגשמים בוקעין מן הארץ בבחי' או"ח ואח"כ הן נמשכין מלמעלה למטה לארץ הם מעוררין את המ"ת שילחל' את הארץ, וכמו שארז"ל

ואד יעלה מן הארץ: בראשית ב, ו.

שהאידים . . הם מורכבים מאמר"ע: ראה גם אמרי בינה שם ל, ג. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' שלד.

מאו"מ: מאש ומים.

שו"ה ואח"כ — יורד: אוצ"ל: מוריד.

וכידוע ברמב"ם . . נ' אלפים פרסה: בפירוש המשניות ברכות פ"א, מ"א: אחד וחמישים מיל (וראה תוספת יו"ט שם). ובסה"מ תקס"ט ע' רכו: נ"א מיל. ונראה דגם כאן הי' כתוב בר"ת נ"א ופינתו המעתיק נ' אלפים.

אין טיפה יורדת מלמעלה שאין טפיים עולים כנגדה מלמטה שזהו טפיים דמ"ת שעולין מלמטה למעלה ללחלח הארץ ולהרקיב הגרעין, אבל הגשמים הם רק המ"ד שמעוררין המ"ן כנ"ל וגם זה ע"י כח הארץ שהאידים עולין מן הארץ, וע"כ צריך לשניהם שהגשמים יעלו דוקא מלמטה מן הארץ כדי שיהי' בהן הכח לעורר את המ"ן דרקיבת הגרעין, ואח"כ כשיורדין מלמעלה דוקא ואינם מובלעין ביבשות שבארץ אז הם מעוררין את המ"ת (ומה שהוצרך להיות האידים מורכב מאמ"ר דוקא ולא מן יסוד המים עצמם, הענין הוא כנ"ל שע"י האש שבאידים נעשה מזה ברקים והם המרפים את הארץ, ויסוד הרוח הוא המעלה את הענן כנ"ל, ויסוד המים הם הגשמים שיורדין אח"כ מפני שבלא ריפוי הארץ לא הי' מועיל לחלוחית הגשמים והמ"ת). ונמצא מובן שהגשמים והמ"ת הם כדוגמת דזו"נ שהרי ע"י הגשמים נק' בית הבעל שהוא לשון בעולה שהוא כמו יחוד זו"נ.

והנה אנו רואים ביחוד דזו"נ שעיקר ההולדה הוא ממ"ן שלה דוקא כמ"ש אשה כי תזריע וילדה כו', והראי' שהרי גם לאחר שקבלה טיפת המ"ד לא הי' נמצא מן המ"ד ולד שלם ברמ"ח איברים אלא דוקא עיקר ההולדה הוא מן המ"ן עצמם אדרבה המ"ד נסרח והי' כלא הי'. אך מה הנקבה צריכה לקבלת המ"ד ובלי מ"ד לא תוליד, הענין הוא מבואר במ"א שהיחוד דזו"נ הוא כמו עד"מ המחבץ את הגבינה שהוא נותן עור הקיבה ביורה המלאה חלב וע"י שהיא חמוצה וחריפה נקפע החלב ונעשה גבינה, שזהו ענין הבדלה להבדיל הטוב מן הרע שהמובחר שבחלב נתכווץ ונעשה גוש א' שזהו הגבינה והשאר נק' מי חלב שהוא נסיובא דחלבא שהוא הפסולת שהן כמו מים דעלמא. וע"ד דוגמא זו היחוד דזו"נ, דהנה ידוע שהאשה מזריע זרע כמו האיש, והנה זרע של האשה נמשך מן המוחין שלה ע"י מאכלים שאוכלת ונתהפך לדם ועולין למוח לחזק את המוחין, ומצד תוספת ריבוי מוחין שלה נמשך זרעה כמו שזרע של האיש נמשך מן המוחין שלו ע"י המאכלים כידוע. והנה ידוע שזרע של האשה נמשך תחלה ע"י מה שבעלה מחממה וע"י החימום של הבעל תזריע זרע שלה ואח"כ מקבלת הזרע של הזכר והיא מסובבת בזרעה הזרע של הזכר ותקבלהו, וזהו פי' נקבה תסובב גבר כידוע בספרי הרפואה. אך הנה זרע הנקבה הם כמו מים

אין טיפה יורדת מלמעלה: תענית כה, ב לפי כמה גירסאות. ראה תוד"ה דאמר שמואל שבת סה, ב. הנסמן בלקוטי הגהות לתניא ע' קמה. במראי מקומות ללקוטי תורה [קה"ת תשד"מ] שלח מב, ב.

ע"י הגשמים . . לשון בעולה: ראה לעיל ע' תצט.

אשה כי תזריע וילדה: תזריע יב, ב. וראה לעיל ע' תפט. ע' תקכו. לקמן ע' תשעט. ע' תתנח. תורה אור שמות מט, ב. לקוטי תורה תזריע יט, ג. חקת סג, ד. שיר השירים ט, א. ביאורי הזהר נח ו, ג. אמרי בינה שם לא, א. ד"ה ואלה תולדות תקפ"ה בתורת חיים תולדות ז, סע"ב ואילך. שער האמונה פל"ב.

מבואר במ"א: מכאן השוה ביאור הזהר נח, ו, ג [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' תעח].

זרע של האשה נמשך מן המוחין: ראה לעיל ע' תקכו.

נקבה תסובב גבר: ירמי' לא, כא.

בעלמא רק יש בהן כח דם חזק עד שיוכל להתהוות ממנה בשר הולד שזהו נק' אודם כו', אבל מ"מ בלתי בירור א"א לה להוליד, לזה היא באה הטפה של הזכר שזהו כדמיון הקיבה שמברר החלב כך הטפה של הזכר מברר ומבדיל כל בחי' הטוב והמובחר שבזרעה וממנה נתהווה בשר הולד והשאר פולטת לחוץ. ונמצא שהמ"ד מברר למ"ן ואח"כ מתברר גם המ"ד כי היא מבררת את הטפה של מ"ד עד שנשאר רק הברור והשאר פולטת לחוץ, וזהו הלובן שממנו העצמות, וזהו עור ובשר תלבישיני הם מבחי' אודם שממנה הבשר וכגבינה תקפיאני שזהו בחי' הלובן שהוא בחי' מ"ד שמברר למ"ן כגבינה הנקפאת בחלב כנ"ל.

וזהו והתקדשתם בחי' מ"ד שצריך בירור וקדושה שלא יומשך לחיצונים, והייתם קדושים בחי' מ"ן שמברר המ"ד כנ"ל, כי קדוש אני באמצעיתא דאיש ואשה שהוא מים אמצעים שבין גבינה לבשר שזהו אור אלקי המחבר למ"ד ומ"ן שהם בבחי' גבינה ובשר כנ"ל, וע"ז הוא עיקר התולדה כי התולדה הוא עיקר התחדשות לאין סוף שאין זה אלא מצד כח אלקי המחבר כידוע. והנה לפי"ז אין יתרון מעלה בעצם התולדה לנוק' ע"י הדכר וכמו שהנוק' צריכה לדכר כך הדכר צריך לנוק' ומאמצעות שניהם נתהוו הולד שמן הלובן דאב נעשה עצמות כמו שמן אודם דאם נעשה בשר כו', אבל באמת עצם התולדה הוא מן מ"ן דנוק' וגם מה שמן לובן דאב נעשה עצמות זהו ג"כ ע"י מ"ן דנוק' רק שמן המ"ד נותן לה עיקר כח ההולדה שהרי בלא מ"ד לא תוליד, אבל עצם גוף התולדה הוא מן המ"ן כנ"ל. ודוגמא זו הוא ענין הגשמים עם ארץ שמה שהגשמים יורדין על הארץ זהו מ"ד המעלה למ"ן דארץ כנ"ל ותחלה קודם המ"ד הארץ מעלה מ"ן שהן טפיים דמ"ת שעולין מלמטה למעלה ומסובבים את הטפה של גשמים שזהו נקבה תסובב גבר כנ"ל כזרע האשה שנעשה ע"י חימום הבעל וסובבת זרע הזכר, כמו"כ ע"י הגשמים הארץ מעלין מ"ן ומסובבים לטיפת מ"ד ואח"כ נרקבת החטה כנ"ל, שזהו כמו ענין זרע האיש שמסריח כנ"ל, אבל עצם הולדה הוא מן הארץ עצמה כנ"ל בענין הנוק'.

אבל באמת אין מזה דמיון כלל ליחוד דזו"נ שהרי בזו"נ המ"ד נותן כח ההולדה לנוק' רק שעצם ההולדה הוא מן הנוק' אבל בגשמים אין עיקר כח ההולדה מן הגשמים רק שהם עושין פעולה ללחלח את הארץ כנ"ל, וגם מה שהחטה נרקבת שזהו כמו הטפה שמסריח אינו דומה זל"ז כלל ששם עיקר כח ההולדה נתן לנוק' מן הטפה אבל החטה שנרקבת אינו רק

בשר . . אודם . . הלובן שממנו העצמות: **נדה לא, א.**

עור ובשר תלבישיני . . וכגבינה תקפיאני: **איוב י, יא.**

והתקדשתם . . והייתם קדושים: **קדושים כ, ז. ובביאורי הזהר שם: בר"מ. ראה רעיא מהימנא פינחס רמו, א. פירוש המלות פקי"ב.**

בחי' העלאות מ"ן לכח הצומח אבל עיקר כח הצמיחה וגוף עצם הצמיחה הכל הוא מן הארץ, אלא קצת דמיון יש כו'. דהנה אנו רואים סתירה לכל הנ"ל שעיקר כח הצמיחה הוא מן הארץ, שהרי איתא אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה ואומר לו גדל וכתיב ממגד תבואות שמש כו' הרי עיקר גידול של הצמיחה הוא דוקא מן המזלות שברקיע ולא מן הארץ. אך הענין הוא שבאמת עיקר הצמיחה הוא מן הארץ ומה שמזל המכה אומר גדל אין עצם הגידול מן המזל רק אומר לו גדל שזהו כח המסייע לבד. והענין הוא דהנה הגם שבארץ יש בה מבחי' התפשטות דחסדים כנ"ל שהארץ היא קר ויש בה לחלוחיות, אבל הנה ידוע שכל חום דוקא מוליד ולא קור, וכמו בזו"נ שכשהטיפה נמשכת בחום תוליד חדשות אבל בלא חום לא תוליד, וכתולעת המשי שמתהווה ע"י החום דוקא, וע"כ מן הארץ עצמה לא תצמח כלום מפני שהוא קר ויבש וכל חום מוליד דוקא, וע"כ לזה הוא סיוע של השמש והמזלות שמאירים ומתפשטים בחום דוקא ונותנין כח הולדה לארץ, אבל עצם ההולדה הוא דוקא מן העפר עצמו רק שהשמש משפיע כח רוחני לכל הצומח שבארץ להיות בו חום המוליד, וע"כ עיקר גידול התבואות בחלק שבדרום שהחום של השמש שם ולא בצפון בריחוק ששם הקור רק בקרוב לקו השוה החום שורף כנ"ל שעיקר הצמיחה הוא מבמזוג הממוצע, והר"ז דמיון קצת לכח הטיפה של הדכר שהוא עיקר כח המוליד לפי שכל חום מוליד רק שהתולדה עצמה ממ"ן דנוק', כמו"כ במזלות שנותנים כח הולדה בארץ מצד החום ואעפי"כ עצם המוליד הוא מצד הארץ עצמה.

אך עדיין אינו מובן עיקר הטעם שלמה יש בארץ כח הצמיחה יותר משאר היסודות דאמ"ר, ואם משום שהארץ היא מבחי' התפשטות דחסדים כנ"ל שהיא קרה ויש בה ליחות הלא המים הם קרים ולחים ולמה לא יצמיחו כלום, ועוד יפלא יותר שזה תינח משום שהארץ יש בה מבחי' התפשטות דחסדים כנ"ל ע"כ יש בכחה להוות בחי' התפשטות, אבל מאין יש בה כח החידוש לחדש מאין ליש, שהרי אנו רואים שהארץ תוליד חדשות ... עד שיעור ... שאין כ"ז החידוש בשאר היסודות ושלא יתהוו חדשות וגם לא ימצא בהן ריבוי ותוספת עד אין שיעור, שזהו החידוש גמור יש בארץ יותר מבשאר היסודות, וגם שאר היסודות אם עברו דרך הארץ יתהוו בהן חדשות כמו מ"ח שנעשה ע"י הארץ הרי זה מ"ח חידוש גמור שלא הי' כמ"כ מקודם

אין לך עשב . . ואומר לו גדל: נסמן לעיל ע' תמט.

ממגד תבואות שמש: כ"ה בכ"מ, ומהם: סידור שער המילה קמב, א. תורה אור ויצא כג, ג. לקוטי תורה אחרי כז, ג. שלח מא, ג. דרושים לשבת שובה סד, ד. שער האמונה פל"א. ובברכה לג, יד: וממגד.

אין עצם הגידול מן המזל . . כח המסייע: ראה אגרת הקדש ס"כ (קלב, א). לקוטי תורה פינחס עח, סע"ב. אמרי בינה שם לא, א. שער האמונה פל"א. לעיל בח"א ע' קנה.

שו"ה מבמזוג: תיבה זו אינה ברורה.

שו"ה החידוש — . . עד שיעור . .: אוצ"ל: עד אין שיעור וקץ.

טרם שעברו מתחת לארץ, וגם זה החידוש הוא עד אין קץ ושיעור שהרי אנו רואים במעייני הארץ שבוקעים מלמטה למעלה שאין להם שיעור כנ"ל, ולכאורה זהו יפלא מאוד. אך הענין הוא שבאמת עיקר כח התולדה אינו מצד הארץ עצמה אלא מצד כחו של אוא"ס שמאיר בארץ יותר, ע"כ ימצא שם כח ההתחדשות עד אין שיעור יותר מבשאר היסודות דאמ"ר, וכידוע שכל עיקר ההתחדשות הוא מצד כח הא"ס כמו בזו"נ שעיקר כח ההולדה הוא דוקא מצד כח הא"ס שמאיר עליהם. אך הטעם למה דוקא בארץ מאיר כח הא"ס יותר מבשאר היסודות, הענין הוא מפני שהארץ היא סוף הכל והיא מקבלת מהכל כנ"ל שהיא מקבלת מן השמים כמ"ש אני אענה את השמים והם יענו את הארץ וגם כל עיקר התהוות הארץ הוא מג' יסודות דאמ"ר כידוע בספרי הטבעים, ע"כ כיון שהארץ היא בחי' מקבל הרי יש בחי' משפיע ומקבל וידוע שעל כל משפיע ומקבל שהם שני הפכים יאיר עליהם אור אלקי העליון משניהם, וזהו סיבת ההולדה שהוא מצד אור אלקי המאיר על שניהם, כמו זו"נ שהם משפיע ומקבל מאיר עליהם אור אלקי העליון משניהם כנ"ל. אך י"ל למה בארץ שהוא מקבל יאיר אור אלקי להצמיח ולא בשמים שהם משפיעים, וגם בזו"נ י"ל שלמה בנוק' עיקר עצם ההולדה ולא בדכ"ר שהוא משפיע כיון שכל עיקר הטעם הוא משום שעל המשפיע ומקבל יאיר אור אלקי עליהם א"כ למה דוקא במקבל יאיר ולא במשפיע. אך הענין הוא מפני שנעוץ תחילתן בסופן דוקא ולא באמצעיתן ע"כ הארץ שהיא סוף הכל דוקא יאיר בה מבחי' כח ההתחלה שהוא אוא"ס להוליד חדשות. אך י"ל למה הכלל רק שנעוץ תחלתן בסופן דוקא. אך הענין הוא, שאנו רואים בכל משפיע ומקבל שאין שלימות להמשפיע אלא דוקא כשנמשך ההשפעה בסוף מעשה בפ"מ דוקא, נמצא שהמקבל יש בו יותר שלימות מבהמשפיע עד שיכול להשלים להמשפיע, ע"כ הארץ שהיא סוף הכל והיא מקבלת מהכל יש בה יותר שלימות מכל שאר היסודות, ע"כ יאיר בה דוקא משלימות דעצמות אוא"ס.

אך י"ל לפי"ז כמו שנעוץ תחילתן בסופן ואין להמשפיע שלימות בלי מקבל, כמו"כ ידוע שנעוץ סופן בתחלתן ואין להמקבל שלימות בלי משפיע, וא"כ למה דוקא במקבל יאיר אור העליון ולא במשפיע. אך הענין הוא מפני שבאמת יש יתרון מעלה בארץ יותר מבשאר היסודות ע"כ יאיר בה דוקא אור העליון. והענין הוא שכל היסודות דאמ"ר הם יסודות פרטים לבד אבל יסוד העפר הוא יסוד הכולל לכל היסודות דאמ"ר, וכן ג"כ לצח"מ כולל הארץ. והענין הוא דהנה ידוע שיש חומר וצורה והחומר למטה מן הצורה, אך יש חומר שהוא למעלה מן הצורה והוא הנק' חומר הפשוט או חומר

שעיקר כח ההולדה . . כח הא"ס: ראה לעיל ע' תקכז. לקמן ע' תשעם.

אני אענה את השמים: הושע ב, כג (חיבת אני ליתא שם. וראה לקמן ע' תתד. הנסמן לעיל בח"א ע' קנה).

שנעוץ תחלתן בסופן . . סופן בתחלתן: ראה ספר יצירה פ"א, מ"ז. לקמן ע' תרמו. לעיל ע' תקצ. ספר המאמרים תק"ע ע' רכ.

ההיולי שכלול בו בהעלם כל הצורות שיעשו הימנו. והנה הארץ הוא חומר הפשוט שכולל בו בבחי' היולי לכל היסודות וגם לצח"מ הגם שבעצם הארץ אינו ניכרין כלל מפני שהוא כולל בבחי' היולי כדרך כל היולי שכולל בתוכו כל הפרטים שיצאו ממנו גילוי אבל בעצם ההיולי אינם ניכרין, כמו כח המשכיל שנק' כח היולי הרי בודאי כל ריבוי השכלות שיוצאין בהתחכמות בגילויי' הי' מתחילה כלולין בו שאל"כ מאין נמשכו לידי גילוי ואעפי"כ בעצם כח המשכיל אינו ניכר כלל שום פרטי השכלות אלא הם כלולין בהעלם העצמות שלו, וכמ"כ יובן בארץ שנק' חומר היולי שכולל בתוכו כל הדברים רק שהם כלולין בהעלם עצמו שלו, וע"כ כאן שיש בו יותר שלימות מכל שאר היסודות ע"כ יאיר בו דוקא מבחי' שלימות העצמיות, כמ"כ יובן בזו"נ שלכן יאיר אור העליון בנוק' כנ"ל מפני שיש בה יותר מעלה על הדכ"ר כמארז"ל בינה יתירה ניתנה באשה כו' כו' ע"כ יאיר בה דוקא בשלימות העצמית. אך הטעם לזה למה בנוקב' שהוא היותר תחתון יש בו יתרון מעלה מבמשפיע, הענין הוא מפני שסוף מעשה דוקא עלה במח"ת היינו שהסוף מעשה עלה במשפיע קודם תחלת ההשפעה הרי גם בתחלת ההשפעה המקבל קודם לגילוי השפע ע"כ גם אחר שהורד המקבל ומקבל מגילוי השפע יש בו יתרון מעלה על גילוי השפע דמשפיע. כמ"כ יובן בארץ שהיא סוף הכל אבל היא עלה במח"ת טרם גילוי ההשפעה דשמים ע"כ גם לאחר שהורדה ומקבלת מן השמים יש בה יתרון מעלה על השמים עד שבה דוקא יאיר משלימות העצמיות. ועתה יובן הנמשל מכל הנ"ל ע"ד העבודה, דהנה ידוע שהנשמות הי' כלולין תחלה באור הזרוע לצדיק עליון והי' העולם מים במים ואח"כ נמשכו הנשמות באוצר ששמו גוף בבחי' עיבור כידוע ואז נק' הנשמות בשם מ"ת והאוצר ששמו גוף מבדיל בין מ"ע דאור הזרוע ובין מ"ת דנשמות ושם נצטיירה במהות נשמה כידוע. וזהו ענין המאמר יהי רקיע ואח"כ כתיב יקוו המים כו' ותראה היבשה שהושפלו המ"ת עוד ונמשכו למטה מן הארץ שזהו ירידת הנשמה בגוף החומרי שנק' בשם עפר והעפר בגוף מכסה ומסתיר על הנשמה, ואח"כ כתיב תדשא הארץ כו' שתוציא הארץ שהוא הגוף צימחה שזהו דוקא אחר שהושפלו המ"ת למטה מן הארץ כנ"ל.

והנה הטעם לזה למה הושפלו המ"ת למטה מן הארץ דוקא שהוא התלבשות שלהם בגופים דוקא הוא כנ"ל כדי שיוכל ליהוות כח הצמיחה בארץ שהוא הגוף ולא מצד עצמה. דהנה ידוע שהנשמה בעצמה

בינה יתירה ניתנה באשה: ראה נדה מה, ב.

שו"ה בשלימות — בנוקב': אינו ברור בהכת"י, ואולי כתוב: במקבל.

שסוף מעשה . . עלה במח"ת: [במחשבה תחלה] פיוט לכה דודי. ראה לקמן ע' תרטו.

באוצר ששמו גוף: נסמן לקמן ע' עתר.

שהנשמה בעצמה אינה צריכה תיקון: עץ חיים הובא בתניא פל"ז (מח, ב). וראה בליקוט סירושים שם. לקמן ע' תשמה. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקטו ובהנסמן לשם [ושם נדפס פט"ז, וצ"ל פל"ז].

אינה צריכה תיקון שהוא מעולם התיקון רק ירדה בגוף כדי לברר את הנה"ט, שזהו ענין הצמיחה שיהי' בארץ שהוא הנה"ט, וענין התולדה והצמיחה הוא בחי' גילוי אלקות שנמשך בתוספת מרובה על העיקר ע"י תומ"צ וע"י עבודה שבמוח ולב בהשגת אלקות כמארז"ל עיקר תולדתם של צדיקים תשובה ומע"ט כו'. והנה אנו רואים שכל עיקר התומ"צ אינו רק כ"א בשביל הנה"ט דוקא ולא בשביל הנשמה, הגם דכתיב אלה המצות כו' האדם וחי בהם זהו הנשמה שנק' אדם שתחי' ע"י התומ"צ, זהו רק מצד הבירורים שמבררת לנה"ט שיתוסף בה מעלה ג"כ כמשי"ת, אבל עיקר התומ"צ אינו רק כ"א בשביל הנה"ט שהרי כל התומ"צ באו בדברים גשמיים שלא שייך ענין זה לנשמה כמו שהיא בלא גוף, כמו מצות מילה שהיא בבשר הערלה גשמיות, וכה"ג המצות שתלוים בטהרת וקדושת הנה"ט דוקא כמו מאכלות אסורות וביאות אסורות ומצות עשה במאכל קרבנות ותרומות ומעשרות, וכה"ג יש מצות שהן בעינוי הנפש כיו"כ שזהו עינוי הנפש החיונית שבגוף דוקא, ואיסור מלאכת עבודה דשבת ויו"ט שזהו שייך הכל לאברים גשמיים דוקא ולא לנשמה, וגם כל מ"ע שממשיך אורות ויחודים עליונים כציצית ותפילין כו' הכל הם בדברים גשמיים לתועלת הנה"ט דוקא, וגם אותן המצות שתלוין בדיבור בפה כמו ת"ת גם זה בדיבור גשמי דהבל הפה דוקא שיוצא מן הבל הלב הטבעי, וגם מצות אוי"ר ובינה שבמוח ולב שגם שמוחין ואוי"ר כבר ישנו בנשמה כמו טבע בהיותה למעלה אבל עיקר המצוה להביא אור אוי"ר והשגה שבנשמה במוח ולב גשמי דוקא שגם הלב בשר יתפעל מאלקות כידוע. והנה לזאת הורדו המ"ת מתחת לארץ שהוא ירידת הנשמה בגוף כדי שיהי' כח התולדה והצמיחה בנה"ט שהוא גילוי אלקות שע"י תומ"צ ואוי"ר כו' כנ"ל משום שמצד הארץ שהוא הנה"ט לא הי' יכול להיות שום צמיחה מפני שהוא בבחי' יבש שהוא מפני שהנה"ט נמשכה מק"נ שהוא מעורב טו"ר והוא בבחי' חמימות התאוה שמלא תאות רעות וקשות כו' כי יצר לב האדם רק רע מנעוריו כו', וע"כ מצד בחי' היבשות שהוא חמימות התאוה ולא יצמח מן הנה"ט עצמה שום גילוי ע"י תומ"צ משום שהיבשות דחמימות התאוה מכלה ושורף כל גילוי אור אלקי וממילא כשאינו נמשך בנה"ט עצמו שום גילוי אור אלקי אינו יכול לימשך למעלה הוספת גילוי אור אלקי ע"י יחודים עליונים דתומ"צ, וע"כ המ"ת שהם הנשמות הושפלו מתחת לארץ שהוא הגוף כדי להשקיט וללח את חמימות התאוה דנה"ט ע"י אור הנשמה ויוכל להיות מזה צמיח' בתוספת גילוי אור אלקי ע"י תומ"צ

עיקר תולדתם של צדיקים: **ראה בראשית רבא פ"ל, ו. רש"י ר"פ נח.**

אלה המצות כו' האדם וחי בהם: **נסמן לעיל ע' תקפז. וראה לקמן ע' תריב.**

הנשמה שנק' אדם: **ראה זהר יתרו עו, א.**

אוי"ר . . במוח ולב גשמי: **ראה המשך תער"ב ח"א ע' רכא. ד"ה באתי לגני תש"ת, נדפס בקונטי מאמרים ר"ע עא.**

כי יצר לב האדם . . רע מנעוריו: **נח ח, כא.**

שו"ה מתחת — וללח: **אוצ"ל: וללחלח.**

וע"י אוי"ר שבמוח ולב וממילא יומשך למעלה הוספת אורות עליונים ע"י היחודים עליונים בתוספת מרובה על העיקר עד אין קץ ושיעור שהוא גילוי אור העצמיות א"ס שנמשך ע"י תומ"צ.

אך עדיין אינו מובן שלפי"ז הרי עיקר הצמיחה הוא מן מ"ת שהוא הנשמה אבל מן הארץ עצמה שהוא הנה"ט לא יכול להיות שום צמיחה מפני שהיא מלא חמימות דתאות רעות, וי"ל מאין יש כח בנשמה להמשיך גילוי אור העצמות בתוספת מרובה על העיקר, שהרי המ"ת כשהי' על הארץ שהוא כמו שהנשמה בג"ע טרם שנתלבשה בגוף לא הי' בה כח זה להמשיך גילוי אור העצמות ממש עד אין קץ ושיעור, שהרי גם שהנשמות משיגים בג"ע אוא"ס זהו רק הארה מן העצמות אבל במצות שבפ"מ הרי נמשך אור העצמות ממש, וכידוע ביאור דר"ז יפה שעה אחת בתומ"ט מכל חיי העוה"ב מפני שבעוה"ב אינו נמשך רק הארה מן העצמיות ובמצות שבעוה"ז נמשך אור העצמות ממש, וגם עוד זאת שיהי' ההמשכה עד אין קץ ושיעור גם זה לא הי' בנשמות קודם שירדו למטה שהרי גם שמשיגין בג"ע גם השגות חדשות אבל מ"מ יש לה שיעור מוגבל שהוא רק בפרט א' שבזה גופא אין שיעור לגילוי אור אלקי שנמשך אבל לא שישיגו עד אין קץ ושיעור ממש שהוא בעילוי אחר עילוי בעצמותו, הגם שנאמר הנשמות ילכו מחיל אל חיל הרי יש בהם בחי' הליכה לילך בהשגות בעילוי אחר עילוי זהו רק מצד כח הארץ שירדו תחלה בעוה"ז וע"כ אח"כ כשעולין מעוה"ז יש בהן זה הכח לילך בעילוי אחר עילוי אבל בעצם הנשמות הם נק' עומדין על מקום ומדריגה אחת רק שבמדריגה אחת השגה ג"כ בלי גבול אבל אין זה ג"כ עד אין קץ ושיעור ממש ולא נק' ג"כ חדשות ממש, וגם אנו רואים בכל צבא השמים שעל הארץ שהם המלאכים שהם נקראים עומדין שאין בהם כח ההליכה לילך בעילוי אחר עילוי עד אין קץ ושיעור אלא הם עומדין רק על מקום ומדריגה אחת, וא"כ מאין ימצא במ"ת שהם הנשמות כשהושפלו למטה מן הארץ שהוא הנה"ט להמשיך אור העצמות ממש ע"י תומ"צ וגם זה עד אין קץ ושיעור שזהו בחי' התחדשות גמור. אלא צ"ל שעיקר כח הצמיחה הוא דוקא מן עפר דנה"ט שהגם שהיא בחי' יבש כנ"ל אבל יש בה מבחי' התפשטות דחסדים. והענין ידוע שיש בנה"ט בהעלם אור אלקי מבחי' התוהו שע"כ יוכל לפעמים להתפעל בהשגות אלקות מצד עצמה ולהתמרמר על העדר ריחוקה מאור פני אלקים חיים שזהו הכל מצד עצמה שיש בה בהעלם

שו"ה העצמות — דר"ז: דרשת (או דברי) רז"ל.

יפה שעה אחת בתומ"ט: אבות פ"ד, מי"ז (ושם: בעוה"ז. ואולי נשמט כאן בשגגת המעתיק). וראה לעיל בח"א ס"ע מג ואילך.

ילכו מחיל אל חיל: תהלים פד, ח.

הנשמות הם נק' עומדין: ראה לקמן ע' תרט. ע' תריד. ע' תרסז ואילך.

שו"ה העדר ריחוקה: כ"ה גם לקמן ע' תרי. ע' תריט.

אור אלקי ע"כ תוכל להצמיח גילוי אור ע"י תומ"צ ואוי"ר שבמוח ולב בתוספת מרובה על העיקר כנ"ל, רק מצד שהיבשות שהוא חמימות התאוה דנה"ט לא הי' כח הצמיחה שבה שהוא אור אלקי שיש בה בהעלם מתגלה מצד שהחמימות שורף ומכלה כנ"ל, לזאת עושין הפעולה המ"ת שהם הנשמות להשקיט וללחלח את החמימות דנה"ט ע"י אור אלקי שבנשמה, אבל עיקר הצמיחה רק מצד הנה"ט.

וזהו אתה הראתה לדעת כו' שהנשמה מתחיל להראות לנה"ט איך שהוי' הוא אלקים, אבל אח"כ הנה"ט עצמה נתפעל, כמשל א' שלא ראה את המלך מעולם ומחמת זה אינו מכיר את המלך ואח"כ כשחבירו מראה לו מי הוא המלך הרי הוא רואה בראית עצמו רק שחבירו הראה לו בלבד אבל עיקר הראי' הוא בראית עצמו ואינו רואה בעינים של חבירו, כמ"כ יובן מה שכתיב אתה הראתה שהנשמה אינו מתחיל רק להראות לנה"ט אבל עיקר הראי' הוא מצד דנה"ט עצמה, וע"כ יכול הנה"ט עצמה להצמיח חדשות לגמרי שהוא להמשיך גילוי אור העצמי' א"ס ממש כמו שהוא בעילוי אחר עילוי עד אין קץ ושיעור, שהרי בכ"י נמשך אור חדש מן העצמות ע"י תומ"צ שעושה אדם כל היום ואין יום א' דומה לחבירו בענין גילוי ההמשכה אדרבה גם המ"ת שהם הנשמות ירדו מתחת לארץ שהוא הגוף שתהווה בהן חדשות ג"כ והוא תוספת עילוי לנשמה לאשתאבא בגופא דמלכא ממש שהוא עצמות אוא"ס, וגם מה שהנשמות ילכו בעילוי אחר עילוי עד אין קץ ושיעור אין זה אלא מצד שהיתה תחילה בעוה"ז וגומרה לנה"ט, וגם לע"ל שישיגו ויראו בעצמות א"ס ממש שזהו התחדשות גמורה אין זה דוקא אלא מצד הנה"ט שקיימה תומ"צ כל ימי חיי העולם שעי"ז יגיע יתרון מעלה לנשמה ג"כ לראות בעין ממש בעצמות א"ס ממש כמ"ש כי עין בעין יראו כו'. ונמצא שבנה"ט יש בה התכללות מחסדים וגבורות שהוא מה שבנה"ט יש בה יבשות שהוא חמימות התאוה להתפעל מכל תאוה רעה בלי מעצר לרוחו כלל כמו הבהמה ממש זהו מבחי' הגבורות קשות דתוהו ומה שיש בה בהעלם אור אלקי להתפעל מהשגת אלקות ולהצמיח גילוי אוא"ס זהו בחי' החסדים כידוע.

וזהו ג"כ בחי' עיגולים ויושר שהוא מה שיש בנה"ט חמימות התאוה להתפעל בתוקף החמימות בלי טעם ודעת כדמיון הבהמה זהו בחי' עיגולים שאין בזה בחי' התחלקות כלל כמו ציור העיגול שמתגלגל כולו כא' בלי התחלקות מדריגות, כמ"כ מה שיש בנה"ט טבע הבהמה להתפעל מכל

אתה הראתה לדעת: **ואתחנן** ד, לה.

ואין יום א' דומה לחבירו: **ראה** גם ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתעא.

לאשתאבא בגופא דמלכא: **נסמן** לקמן ע' עתר.

שו"ה אין — וגומרה: כ"ה בהכת"י.

כי עין בעין יראו: **ישעי'** נב, ח.

תאות הגוף בלי התחלקות בזה מרצון ושכל כו' אלא הוא תוקף ההתפעלות להתמשך אחר דבר האהוב, אבל מה שיש בנה"ט בהעלם אור אלקי להתפעל מעניני אלקות הר"ז בחי' יושר, כאדם ישר שהולך בקומה זקופה הרי יש בו מעלה ומטה ויש בו התחלקות אברים רבים מלמעלה למטה, כמו"כ יובן בנה"ט שיש בו בהעלם רוח האדם העולה למעלה היינו להשיג במה שלמעלה הימנו הר"ז בחי' יושר שהוא בציור האדם וגם יש בזה התחלקות רבות שהוא ענין צמיחת גילוי אוא"ס שנעשה ע"י תומ"צ שיש בזה פרטים רבים. ובאמת גם בנה"ט במילי דעלמא יש בה ג"כ בחי' אדם ובהמה שהוא מה שלפעמים נתפעל הנה"ט במילי דעלמא כמו לעסק מו"מ בבחי' סדר והדרגה תחלה נמשך התפעלות במוח ואח"כ במעשה שזהו בציור אדם שהולך שיש בו ראש וסוף ומה שנתפעל בתוקף ההתפעלות לכל תאות הגוף הרי בזה התוקף ההתפעלות אין בזה התחלקות מדריגות מראש וסוף אלא הוא נמשך כולו כא' אחר התאוה שזהו כמו התפעלות הבהמה שאין בה התחלקות מראש לסוף כידוע. וגם בהתפעלות דנה"ט בעניני אלקות יש בזה ג"כ בחי' אדם ובהמה שזהו בחי' עיגולים ויושר, והוא מה שלפעמים נתפעל הנה"ט מעניני אלקות בסדר ההתחלקות שתחלה נתפעל במוח ואח' בא ללב ואח"כ בא למעשה שזהו כמו התפעלות האדם בר דעת, ולפעמים יבוא בה תוקף ההתפעלות בלי התחלקות מדריגות אלא הוא רק התפעלות פשוטה מאלקים חיים, שזהו כדמיון הבהמה שלמטה מן הדעת ששרשה למעלה מן הדעת כידוע. ובזה יובן מה שיש בארץ שהוא הנה"ט כח הצמיחה להצמיח גילוי אוא"ס ע"י תומ"צ ע"י אור אלקי שיש בה בהעלם הוא ידוע שאור אלקי שיש בה הוא מבחי' התוהו שזהו תוקף ההתפעלות למעלה מן הטעם כמו התפעלות הבהמה שהיא למטה מן הדעת ששרשה למעלה מן הדעת כנ"ל, ולכאורה איך יוכל להיות ממנה צמיחה שזהו בחי' התפשטות דחסדים כידוע הלא טבע מהותה הוא בבחי' התכללות היפוך ההתפשטות ואיך תגרום הצמיחה כו'. אך עם הנ"ל יובן שיש בה ג"כ בחי' אדם להתפעל בסדר והדרגה שזהו בחי' התפשטות דחסדים. ונמצא מובן מכל הנ"ל שמה שהמ"ת משפיעים לארץ שהוא הנה"ט אין זה השפעה בעצם אלא הוא רק השפעה שמלמטה למעלה כנ"ל במשל שהוא רק לעורר את אור אלקי שיש בה בהעלם בנה"ט כדי שיוכל להצמיח אבל עיקר הצמיחה דתומ"צ הוא רק מן העפר דנה"ט.

אך הנה לכאורה אנו מוצאים סתירה לכל הנ"ל שעיקר הצמיחה הוא מן העפר דנה"ט, שהרי כתיב חדשים לבקרים רבה אמונתיך שבכל יום באה

רוח האדם העולם למעלה: ע"ד קהלת ג, כא.

שו"ה אלקות — ואח: כנראה צ"ל: ואח"כ.

הבהמה שלמטה מן הדעת . . הדעת: ראה הנסמן לעיל בח"א ע' רמב.

חדשים לבקרים רבה אמונתיך: איכה ג, כג.

כח מהנשמה ומתלבשת בנר"נ שבגוף ונותן כח לנר"ן שבגוף לעבוד את הוי' כל היום בתומ"צ וכן בהשגת אלקות במוח ולב, וכן כתיב אך בצלם יתהלך איש שאך ורק בצלם יתהלך איש שהוא נר"ן שבגוף שעיקר כח שלו לעבוד את הוי' בתומ"צ הוא רק מן מקיף דצלם שזהו הכח מן הנשמה שבאה בכ"י לעזור את הנר"ן שבגוף שלא תטמא בתאות הנה"ט, וזהו אך לשון מיעוט שלאדם ידמה שמה שעוסק בתומ"צ הוא מצד כח עצמו אבל באמת זהו בא מצד כח הנשמה, וכן ארז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכ"י אלמלא הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לו, שענין עוזר דהקב"ה הוא מה שבא בכ"י כח מעצם הנשמה לעזור, וא"כ הרי אין עיקר הצמיחה מן העפר דנה"ט אלא רק מצד עצם הנשמה, ואם משום שעצם הנשמה בא להאיר בגוף כדי ללחלח את היבשות והחמימות דנה"ט כנ"ל הלא כבר המ"ת שהם הנר"נ מלובשין בגוף ומה צורך עוד להכח מן הנשמה. אלא צ"ל שעיקר הצמיחה הוא מן עצם הנשמה, וגם א"א לומר שמאין יש כח בנשמה להצמיח גילוי אור העצמות עד אין קץ בתוספת מרובה על העיקר שהלא עצם הנשמה כמו שהיא למעלה לא הי' בה כח זה להצמיח אור העצמות ממש כנ"ל מפני שזהו בחי' התחדשות גמורה והנשמה כמו שהיתה למעלה הרי נקראת בשם עומד כמ"ש חי ה' אשר עמדתי כו' שהן עומדין רק על מקום א' ואין בהם כח ההתחדשות להמשיך אור העצמות בעילוי אחר עילוי עד אין קץ כו', אלא צ"ל שבאמת עיקר כח הצמיחה הוא רק מן העפר דנה"ט, אבל מה שבלתי הכח מהנשמה לא תצמיח כנ"ל שאלמלא הקב"ה כו' לא הי' יכול לו זהו רק המשכת מ"ד שקודם העלאת מ"ן שיהי' כח בארץ להעלות מ"ן כנ"ל.

והענין הוא כיון שהתומ"צ כו' נק' בשם צמיחה הרי לכל צמיחה צריך להיות זריעה מקודם, ועיקר ענין הזריעה ידוע שא"א להצמיח כ"א שירקב הגרעין תחלה כנ"ל במשל אבל בלא רקיבת הגרעין מתחלה לא תקלט הגרעין ולא תצמיח כלום. ועיקר ההפרש שבקליטה שע"י רקיבת הגרעין משום שע"י רקיבת הגרעין שבקליטה הגשמיות יורקב והרוחניות שבה יוכלל בכח הצומח, אבל רקבון הגרעין בלא קליטה שגסותה קיימת אז נהפך הוא שגשם עפר הארץ המכסה עלי' רקובה לגמרי וגם הרוחניות שבה בכליון לגמרי וע"ז יוכל להיות קליטת אור אלקי בנה"ט, אבל בלא רקבון שהוא המרירות אז לא תקלוט אור אלקי בה ונשארת בשלימותה בבחי' ישות וגסות, ואז גם אם יעבוד את הוי' במוח ולב יהי' הדבר בולט בישותו לומר שהוא העושה טוב וגם אינו חפץ רק למעלות הדביקות לחמם לבו בהתגלות ואינו

אך בצלם יתהלך איש: תהלים לט, ז. ראה ג"כ לקמן ע' תחו.

יצרו של אדם . . לא הי' יכול לו: ראה סוכה נב, ב.

חי ה' אשר עמדתי: מלכים ב ה, טז. ראה לקמן ע' תרסט ואילך.

שו"ה לגמרי — ועי"ז: כנראה שחסר כאן.

חפץ בגילוי אור אלקי שהוא ביטול לאין כו', ואז ע"ז מצד כיסוי חומר דעפר הגוף עלי' יבוא לכלל רקבון המפסיד לגמרי שהוא המשכת תאות היתר ביותר. כמו"כ יובן ג"כ שענין רקיבת הגרעין הוא מה שהנשמה ירדה מאגרא רמה שהיתה מקודם צרורה בצרור החיים והיתה מתענגת בעריבות כו' באלקים חיים ועכשיו ירדה לעפר הגוף שהוא תכלית ההסתר, ע"ז יבא הנשמה לכלל מרירות עצומה על העדר ריחוקה מאור פני מלך חיים בבחי' עריבות כו', וכשהנשמה יבא לכלל מרירות יפעל ג"כ בנה"ט בחי' מרירות עצומה על העדר ריחוקה (רק שיש חילוק בין מרירות דנשמה שהוא נק' שפלות בעצם ובין מרירות דנה"ט שזהו רק שפלות מצד החשבון, וזהו הנק' בשם רקבון הגרעין (כי הנשמה נק' ג"כ בשם מ"ת ונק' ג"כ בשם זריעת הגרעין וכמ"ש וזרעתי כו' זרע אדם וע"ז יוכל להיות אח"כ הצמיחה שהוא קליטת אור אלקי שע"י תומ"צ בתוספת מרובה על העיקר וממילא יומשך למעלה ג"כ תוספת גילוי אוא"ס כנ"ל.

אך זה גופא שיוכל להיות רקבון הגרעין א"א להיות ע"י המ"ת שהם הנר"נ מפני שמצד היבשות דנה"ט לא יוכל להיות רקבון הגרעין, לזאת התועלת של כח הנשמה ללחלח את הנה"ט מרוב חמימותה ויעורר לנר"נ שבגוף כדי שיוכל להיות רקבון הגרעין. נמצא שהכח הנשמה אינו רק המשכת מ"ד שקודם המ"ן לעורר את המ"ן שתוכל לגלות בעפר דנה"ט, וגם מה שהמ"ת מלחלחין את הנה"ט זהו ג"כ ע"י התעוררות דכח הנשמה, כי מצד רוב חמימות דנה"ט אין בכח הנר"ן שבגוף ללחלח ולהאיר את הנה"ט, וזהו שארז"ל שאין טיפה יורדת מלמעלה שהוא הכח מהנשמה שאין טיפיים דנר"נ שבגוף שעולין מלמטה כנגדה, אבל אח"כ כשנתלחלח הארץ דנה"ט ונרקבת הגרעין ע"י הגשמים שהוא הכח מהנשמה וע"י המ"ת עיקר כח הצמיחה בתומ"צ הוא רק מצד העפר דנה"ט עצמה שיש בה בהעלם אור אלקי כנ"ל. ונמצא מובן שע"כ צריך לשניהם לכח הנשמה שהיא כמו הגשמים כדי ליתן כח להעלות מ"ן ואח"כ המ"ת שהוא הנשמה שבגוף מלחלחין את היבשות דנה"ט כנ"ל. אך זהו גופא שיועיל המשכת מ"ד דכח מהנשמה שזהו כדמיון הגשמים כנ"ל הוא בא ג"כ מכח הארץ דנה"ט כמ"ש ואד יעלה כו', והוא מה שהאדם עושה החשבון בנפשו קודם השינה מה שעשה כל היום ומתחרט ומתמרמר ע"ז, שזהו נק' שפלות שמצד החשבון ע"ז יועיל אח"כ בבוקר להאיר בו כח הנשמה שיבא לכלל שפלות בעצם. אך לפעמים שהעפר הוא קרקע קשה ולא יועיל בה גם הורדת הגשמים ללחלח

שו"ה הנשמה — העדר ריחוקה . . העדר ריחוקה: ראה לעיל ע' תרו.
שו"ה עצומה — (רק . . (כו: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי ע"גול.
וזרעתי כו' זרע אדם: ירמי' לא, כו. וראה לעיל בח"א ע' ב.
שאין טיפה יורדת מלמעלה: נסמן לעיל ע' תר.
ואד יעלה: נסמן לעיל ע' תקצט.

הארץ לזה צריך תחלה לחרוש הארץ תחלה בחרישה כדרז"ל כדי לשבר ולפרר את קושית הארץ כדי שיועיל אח"כ המטר להרקיב הגרעין. כמו"כ יובן בעפר דנה"ט שלפעמים הוא קשה כאבן שאינו מועיל לזריעה כלום שהוא עוצם קושיות הלב שלא יפול משום גילוי אור אלקי ולא יועיל, אז קשה הכח מהנשמה ללחלח הארץ, או צריך לשבר ולרוצץ העפר דנה"ט בחרישה ברזל שהוא ע"י הביטושים ע"ז יכנע לבבו הערל ואז יועיל המטר דכח הנשמה שיבא ע"ז לכלל רקבון וקליטות הגרעין כנ"ל.

אך עדיין אנו מוצאים סתירה לכל הנ"ל שעיקר כח הצמיחה הוא מן העפר דנה"ט כנ"ל, שהרי אנו מוצאים שעיקר הצמיחה דתומ"צ וכן התפעלות אלקות במוח ולב הוא רק מצד בחי' יחידה שבנשמה שהיא דבוקה תמיד למעלה כמ"ש שימני כחותם כו' אע"ג דאזיל להכא ולהכא דיוקנא אשתאר בה שהיא עצם הנשמה שדבוקה תמיד למעלה וממנה בא עיקר הצמיחה כמ"ש השיבנו כו' ונשובה בודאי וכן כתיב משכני אחריך נרוצה בודאי שזהו הכח אלקי שמאיר בעצם הנשמה שכשיאיר עצם הכח אלקי שבבחי' יחידה שבנה"א אז ונשובה בודאי, הרי עיקר הצמיחה הוא רק מעצם הנשמה, וא"א לומר שזהו הכל א' עם כח הנשמה וכן עם מאמרז"ל שהקב"ה עוזרו כו' או כמו שאמרו ב"ק מכרזת בכ"י שובו בנים כו' שהרי מצד הב"ק וכן מצד שהקב"ה עוזרו בבחי' כח הנשמה הרי לזה הפסק שהרי בכ"י צריכין לעזור לו מחדש ותומ"י הוא נפסק ואח"כ צריך לעורר עוד, אבל מצד כח אלקי שבעצם הנשמה כתיב ונשובה בלי הפסק וכן אחריך נרוצה בלי הפסק, הרי שאינם דומים כלל מפני שמה שב"ק מעורר אינו רק כ"א לבחי' חי' שזהו כח הנשמה הנ"ל שע"כ יש בזה הפסק אבל מ"ש השיבנו כו' להאיר עצם אור אלקי שבבחי' יחידה שלזה אין הפסק הרי עיקר הצמיחה בגילוי אלקות הוא רק מצד בחי' היחידה, וא"א לומר שעצם היחידה אינו רק מעורר לנה"ט ולנר"נ שבגוף אבל עיקר הצמיחה הוא מעפר דנה"ט, שהרי כתיב השיבנו כו' שעיקר השיבה הוא מצד בחי' יחידה ואז ונשובה ממילא בלי בחירה כלל וכן אחריך נרוצה ממילא, ואינו דומה כלל להב"ק שמכריז רק שובו כו' שעיקר השובה יהי' מצד הנה"ט רק שהוא מעורר לבד, וכן מה שארז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו הרי זה רק עוזר וסיוע לבד, אבל בכאן כתיב השיבנו כו'

בחרישה: ראה מועד קטן ב, ב. וראה לעיל ע' תקעד. לקוטי תורה האזינו עד, סע"ב. ואולי כתוב בהכת"י: בחרישת ברזל.

שו"ה בחרישה ברזל: ראה הערה שלפנ"ז.

יכנע לבבו הערל: ע"ד בחוקותי כו, מא.

שימני כחותם . . דיוקנא אשתאר בה: שיר השירים ח, ו. ראה זהר ויחי רמד, סע"ב. רמה, רע"א. (סבא) משפטים קיד, א.

השיבנו כו' ונשובה . . משכני אחריך נרוצה: איכה ה, כא. שיר השירים א, ד.

ב"ק מכרזת בכ"י שובו בנים: נסמן לעיל ע' תקעג.

שו"ה שהקב"ה — לזה: אוצ"ל: יש לזה.

שעיקר השיבה יהי' מחמתו. ובאמת זה גופא [י"ל] למה התעוררות דב"ק נפסק עד שצריך בכל פעם לעוררו שהרי התעוררות הב"ק הוא כח אלקי שמעורר לבחי' חי' ולמה הוא נפסק, וכן אמרו אלמלא הקב"ה עוזרו הרי זה כח אלקי שנמשך מלמעלה א"כ למה הוא נפסק. אלא הענין שבאמת עיקר כח הצמיחה הוא רק מצד עפר דנה"ט שיש בה בהעלם אור אלקי כנ"ל, אך מה שבלי הארת יחידה לא יהי' עיקר הצמיחה משום שכל חום מוליד דוקא. והענין הוא, דהנה אנו רואים בנשמה שמלובש בגוף שאין בה כח ההמשכות למשך אחר אלקים חיים בתמידות הגם שמהות הנשמה הוא כניצוץ הנמשך אחר השלהבת אבל מ"מ אין בה כח זה, והטעם הוא מצד שני בחי' א' מצד הסתר הגוף שמסתירה והב' מצד עצם מהותה מצד שהורדה מאוד בירידת המדריגות ע"כ אין בה כח החמימות שנק' בחי' ה"ג שבה בגילוי למשך למעלה אלא הוא רק בבחי' קרירות, וע"כ הב"ק שמעורר הגם שהוא כח אלקי שיאיר בבחי' חי' כנ"ל לא בכל העיתים הוא שוות, שלפעמים אינה פועלת התעוררות כלל בנה"ט מצד ההסתר דנה"ט, וגם כשהיא פועלת התעוררות הרי מיד נפסקת כנ"ל, והטעם מפני שזה ההתעוררות הוא בא בבחי' או"פ בנשמה שבגוף ע"כ היא מתקררת תמיד וצריך לעורר עוד, אבל בחי' יחידה שדבוק תמיד למעלה ואינה יורדת בירידת המדרגות ומכ"ש שאין הגוף מסתיר עלי' ע"כ יש בה כח החמימות למשך למעלה בבחי' תמידות, ע"כ כשמאירה בגוף היא נותנת כח החום להוליד ולא יהי' בזה שינוי כלל. ונמצא שזה שהנשמה מאירה בנר"נ שבגוף אינה נותנת כ"א בחי' כח סיוע בבחי' מקיף להיות בה חום המוליד אבל עיקר ההולדה דתומ"צ להמשיך אור העצמי' כנ"ל הוא רק מצד העפר דנה"ט.

ובזה יובן ג"כ מה שאנו מוצאים סתירה לכל הנ"ל, שהרי פעם כתיב אלה המצות אשר כו' האדם וחי בהם הרי המצות מחי' לנשמה, וכן כתיב והלך לפניך צדקך שכל המצות שאדם עושה הוא נותן חיות לנשמה, ופעם כתיב ועשיתם אותם כו' כאילו עשאוני שהנשמות עושין ומשפיעין למצות, וא"כ הרי הנשמות למעלה מן המצות שע"כ יוכלו להשפיע למצות, וא"כ הר"ז סתירה לפסוק אלה המצות כו' שהמצוה מחי' להנשמה הרי המצות גבוה מהנשמה. ומבואר במ"א ששניהם אמת, שמה שהנשמות גבוהין מן המצות הוא מצד שורש הנשמה שעלה במח' קודם לסדר ההשתלשלות ע"כ יכולה להשפיע למצות, אך מה שהמצות מחי' להנשמה הוא כמו שהנשמה ירדה בהשתלשלות דבי"ע שאז המצות גבוהין מן הנשמה ומשפיעין לה, וע"כ

אלה המצות . . וחי בהם: ראה לעיל ע' תרה.

והלך לפניך צדקך: ישע' נח, ח.

ועשיתם אותם כו' כאילו עשאוני: נסמן לקמן ע' תתכט.

ומבואר במ"א: ראה ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' רלו ואילך. שער האמונה פמ"ב. פמ"ג.

הנשמה שעלה במח': נסמן לעיל ע' תקלט.

תנאי הי' לו מ"ב אם ישראל דוקא יקבלו את התורה, שהם דוקא יכולין לקיים המצות מצד שורש נשמותיהם שהם משפיעים למצות אבל הגוי אינו יכול לקיים המצות מצד שלא עלו במחשבה ואינו יכול להשפיע למצות להמשיך אותם מעצמות המאציל כמ"ש במ"א. א"כ הרי זה סותר לכל הנ"ל שעיקר ההתחדשות דתומ"צ להמשיך אור העצמות הוא דוקא מצד העפר דנה"ט, ובאמת זה הכח הוא רק מצד שורש הנשמה כנ"ל, ואם מה שהשורש נשמות משפיעין למצות הוא דוקא מה שהגוף מקיים המצות בפו"מ אבל בלא קיום הגוף בפ"מ לא ישפיע שורש הנשמות למצות אבל מ"מ בלא שורש הנשמות לא יומשך אור העצמות אלא דוקא ע"י שיתוף שניהם, והר"ז סותר לכל הנ"ל שעיקר החידוש הוא דוקא מצד הגוף.

אך הענין הוא כנ"ל שבאמת עיקר החידוש דהמשכות העצמות הוא דוקא ע"י הנה"ט שיש בה כח ההולדה והצמיחה רק שהשורש נשמות נותנין לה כח ההולדה שהוא חום המוליד כנ"ל אבל עצם ההולדה דהמשכות העצמיות הוא דוקא ע"י הנה"ט שמקיימת המצות בפ"מ, ע"כ כל שאין בו כח ההולדה שהוא שורש הנשמה אינו יכול להוליד ולהמשיך אור העצמות, ובאמת בגוי אין בו גם מ"ת שהוא הנשמה שמלובש בגוף כדי ללח את העפר דנה"ט ואין בו הגשמים שהוא הכח מהנשמה ע"כ אינו יכול להצמיח כלום. ונמצא ששורש הנשמה עם הנשמה ונה"ט הר"ז כמו יחוד זו"נ. דהנה מבואר למעלה ביחוד זו"נ שתחלה בעלה מחממה כדי שתחלה מ"ן שלה ואח"כ היא מעלה מ"ן שלה תחלה ואח"כ כשדכ"ר מזריע הטיפה נותן בה כח ההולדה אבל עצם ההולדה הוא ממ"ן דנוק' כנ"ל, כמ"כ בענין הנשמה ונה"ט שע"י כח הנשמה שמאירה בגוף זהו השפעת מ"ד כדי להעלות מ"ן ואח"כ הוא מזריע מ"ן לה ע"י תומ"צ ואח"כ ע"י שורש הנשמה נותן בה כח ההולדה לעשות את המצות כמו שהן למעלה, אבל עצם ההולדה דהמשכות אור העצמות בחי' מ"נ הוא מצד עצמה ממה שקיימה המצות בפו"מ.

אך עדיין י"ל העיקר הטעם למה יש בעפר דנה"ט כח ההתחדשות להמשיך אור העצמות, דזה תינח מה שיש בנה"ט כח מצד עצמה להתפעל בהשגת אלקות במוח ולב כנ"ל משום שיש בה בהעלם אור אלקי כנ"ל, אבל מאין יש בה כח ההתחדשות, ואם משום שיש בה בהעלם מבחי' עולם התוהו הלא המרכבה דפני ארי' כו' שיש בהן ג"כ מבחי' אור התוהו למה אין בהם כח ההתחדשות. אלא הענין שבאמת אין זה מכח הנה"ט עצמה שיש בה בהעלם אור אלקי מבחי' התוהו אלא מצד הארת א"ס שהוא בחי' סוכ"ע

תנאי . . מ"ב . . יקבלו את התורה: [אוצ"ל: **עם מעשה בראשית**]. **שבת פח, א.**

שו"ה ובאמת — ללח: **אוצ"ל: ללחלח.**

שו"ה למעלה — שתחלה: **כ"ה בהכת"י.**

שיאיר דוקא בעוה"ז ע"כ יש בה כח ההתחדשות להמשיך אור העצמות, אבל הנשמה בג"ע וכן כל צבא השמים כמו המלאכים כו' שאינן מקבלין רק מבחי' ממכ"ע שהוא רק הארה מן העצמות ע"כ אין בהם כח החידוש להמשיך אור העצמות. וזהו עצמו הטעם שהנשמה כמו שהיא מלובשת בנה"ט נק' בשם מהלך שא"כ הנשמה כמו שהיא בשרשה וכן כל צבא השמים כו' שנק' בשם עומדים כידוע, דהנה ידוע החילוק שבין מהלך לעומד שהמהלך אינו עומד על מדריגה א' שפעם עולה למעלה ופעם יורד למטה משא"כ העומד שעומד רק על מדריגה א' ואין לו עלי' ובהיפך אין לו ירידה, כמ"כ יובן בנשמות שבגופים שנק' בשם מהלכים שאינם עומדים על מדריגה אחת שלפעמים עולים בעילוי בעבודת ה' בתומ"צ וכן בהתפעלות אוי"ר ולפעמים יורדים, עד שיכול שרשע גמור יעלה בתכלית העילוי בעבודת ה' וצדיק גמור ירד כמו יוחנן כ"ג ששימש פ' שנים כו', אבל הנשמות שבג"ע וכן כל צבא השמים שאין בהם כ"כ עלי' לעלות יותר ממדריגותם ובהיפוך אין להם ירידה כו', והטעם לזה כנ"ל מפני שבעוה"ז מאיר סובב הכללי ובג"ע ועולמות עליונים אינו מאיר כ"א מבחי' ממכ"ע. והנה ידוע החילוק שבין סוכ"ע לממכ"ע שזהו כדוגמא דנפש שבגוף עם עצם הנפש. דהנה הנפש שמלובש בגוף הרי כל כח הנפש כמו כח השכל כו' כ"א על מקומו בא כמו כח השכל מתלבש במוח וכח הראי' בעין כו' ואין כח השכל שבמוח יכול לירד להאיר ברגל וכן כח הרגל אינו יכול לעלות במוח, וגם בעצם מהותם אין בהם כח ההתחדשות שיבא להם אור חדש ממש מעצם הנפש שלא לפ"ע כלי קבלתם אלא נמשך להם אור מעצם רק לפ"ע קבלתם, שזהו נק' רק בשם חידוש הישנות לבד ולא חדש ממש, אבל עצם הנפש קודם שמלובש בגוף הרי הכחות אינן מצומצמים בכלים אלא הם שם כלולין כא' ויכול כח הרגל לעלות לכח השכל ובהיפוך כח השכל יוכל לירד לכח הרגל מפני שהם שם בתכלית היחוד, וגם בעצם מהותם הם מקבלין אור בעצם הנפש שלא בבחי' צמצום כלל אלא עצם הנפש כמו שהיא מאיר בהם. כמו"כ יובן שבעוה"ז מאיר מבחי' סוכ"ע ע"כ נק' בשם מהלכין שהרשע יוכל לעלות כנ"ל שזהו כמשל כח הרגל שעולה לכח השכל וכן בהיפוך יוכל להיות ירידה שזהו כמו כח השכל שיוכל לירד לכח הרגל וע"כ גם בעצם מהותם יכולין להמשיך או"ח מן העצמות ממש ע"י תומ"צ, משא"כ הנשמה כמו שהיא בג"ע וכן בעולמות עליונים שאינו מאיר שם רק מבחי' ממכ"ע שזהו כמשל הנפש שבגוף ע"כ נק' בשם עומדים שאין בהם כח העלי' וכח הירידה ואינן יכולין להמשיך אור ממש כנ"ל.

שו"ה מהלך — שא"כ: אוצ"ל: משא"כ.

שהנשמה . . מהלך . . עומדים: ראה לעיל ע' תרו.

שלפעמים עולים . . ולפעמים יורדים: ראה לקוטי תורה ואתחנן ד, ג. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשלד.

יוחנן כ"ג ששמש פ' שנים: ראה ברכות כט, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשמו-ז.

אך עדיין י"ל עיקר הטעם למה על הגוף שהוא בעוה"ז יאיר דוקא הארת סובב הכללי, ולכאורה נוכל לומר מפני שהנה"ט עם הנשמה הר"ז כמו בחי' יחוד זו"נ וידוע שעל שני דברים הפכים מאיר עליהם אור העליון מבחי' א"ס כדי ליתן להם כח התולדה, אך י"ל לפי"ז למה דוקא במקבל יאיר ולא במשפיע שהוא הנשמה כנ"ל במשל. אלא הענין הוא מפני שנעוץ תחלתן בסופן ע"כ הנה"ט שהוא סוף הכל ע"כ עליו יאיר דוקא מבחי' סובב הנ"ל שהוא תחילת הכל. אך י"ל למה הכלל כך שנעוץ תחלתן דוקא בסופן ולא באמצעיתן. והענין הוא מפני שעיקר שלימות המשפיע אינו דוקא כ"א שנמשך ההשפעה בפ"מ שהוא סוף הכל ע"כ יש יתרון מעלה במקבל על המשפיע עד שהמשפיע נשלם מהמקבל, ע"כ בנה"ט שהוא סוף הכל יאיר לו דוקא משלימות העצמיות. אך י"ל הרי כמו שנעוץ תחילתן בסופן ואין הנשמה שהיא המשפיע נשלם כ"א דוקא ע"י הנה"ט שהוא המקבל, הרי כמו"כ נעוץ סופן בתחילתן ואין המקבל דנה"ט נשלם כ"א דוקא ע"י הנשמה, וא"כ למה העיקר הוא המקבל דנה"ט. אך הענין הוא שאנו רואים מעלה בנשמה שמלובש בנה"ט משא"כ הנשמה מצד עצמה, והוא מה שהנשמה מלובש בנה"ט תביא לו אהבת בכל מאודיך מה שאין זה בנשמה מצד עצמה כמו שהיתה בג"ע שלא הי' בה כ"א אהבת בכל נפשיך בו', והטעם לזה משום דוקא כשהנשמה מלובש בנה"ט והנה"ט מסתיר עלי' כנ"ל ע"כ דוקא ע"י עוצם ההסתר והריחוק יהי' האהבה בתוקף יותר עד שתהי' בלי גבול, משא"כ כשהנשמה היא בג"ע שהיא בקרוב לאלקים חיים לא יהי' בה האהבה בתוקף כ"כ, ע"כ מצד זה יאיר סובב הכללי דוקא בנשמה שמלובש בגוף. ועיקר הטעם לזה הוא מפני שסוף מעשה דוקא עלה במח"ת לפני תחילת ההשפעה משם שעיקר המכוון הי' לעשות חסד וצדקה בארץ דוקא שזה עלה ברצון הפשוט דוקא, ע"כ כשהנשמה מלובש בנה"ט ומקיים המצות בפו"מ ותבוא לכלל האהבה בכל מאודיך כנ"ל עי"ז יוכל הנשמות שבגוף להוליד חדשות ממש שהוא להמשיך עצמות אוא"ס ממש מה שאין זה בנשמה מצד עצמה.

ובזה יובן ג"כ מה שעיקר התולדה הוא דוקא בנשמות שבגופים שיש בהם כח ההולדה עד אין קץ ושיעור משא"כ בנשמות שבלא גופים שאין בהם כח ההולדה להוליד נשמות הגם שיש שם יחוד של דכ"ר ונוק' שהוא נשמות שמעלמא דדוכרא ונשמות שמעלמא דנוק' אבל לא יתהווה ולד מחודש רק נפשות הגרים יוכלו להוליד כמ"ש ואת הנפש אשר עשו כו' וגם זה גופא אינו רק כ"א אותן הנשמות שהי' תחילה בגופים שקיבלו זה הכח להוליד נפשות הגרים מצד שהי' בעוה"ז אבל בעצם אין בנשמות בלא גופים כח ההולדה, ולכאורה זהו יפלא אם עיקר כח ההולדה של זו"נ הוא משום שעל כל משפיע ומקבל שהם שני הפכים יאיר עליהם אור העליון שלמעלה

נעוץ תחלתן בסופן . . סופן בתחלתן: ראה לעיל ע' תרג.

שסוף מעשה . . במח"ת: ראה לעיל ע' תרד. ספר המאמרים תקס"ו ע' ער.

ואת הנפש אשר עשו: לך יב, ה. וראה גם ביאורי הזהר בראשית ב, א־ב.

משניהם שמזה יהי' סיבות יחודם א"כ למה בנשמות שבלא גופים שמתיחדין זו"נ שהם שני הפכים למה אין בהם כח ההולדה. אבל עם הנ"ל יובן מפני שהעולמות עליונים אינו מאיר כ"א מבחי' ממכ"ע כנ"ל שזהו האור שבא בבחי' או"פ ע"כ לא יכול להיות שום התחדשות מזה, כנ"ל במשל בנפש שבגוף שלא יתחדש או"ח אלא כמו שנמשך מתחילת תולדתו כן יהי' לעולם רק שע"י המאכלים יתחזק הנפש שבגוף יותר שזהו רק חידוש הישנות בלבד אבל לא שיתוסף או"ח מעצם הנפש שלא לפ"ע הכלי שזהו נק' חדש ממש, כמ"כ יובן למעלה שבבחי' ממכ"ע שהוא האור שבא בבחי' או"פ האור בא בבחי' מדה וגבול ולא יתוסף או"ח ממש הגם שבכ"י מחדש מע"ב אך זהו רק חידוש הישנות בלבד ע"כ לא יוכלו הנשמות להוליד נשמה חדשה מפני שאינו נמשך להם או"ח שיוכלו להוליד חדשות, אבל בעוה"ז שמאיר מבחי' סוכ"ע ששם אינו בא האור במדה וגבול ע"כ יוכלו להוליד חדשות ממש שהוא נפש חדש מפני שזהו מצד כח א"ס ממש שאינו מאיר במדה וגבול ע"כ יש בהם זה הכח ג"כ להוליד חדשות עד אין קץ ושיעור.

ומעתה י"ל הנמשל מכל הנ"ל בתומ"צ, דהנה כתיב יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים שהוא בין מ"ע דח"ע שהוא תורה שבכתב ובין מ"ת דח"ת שהוא תושבע"פ, אבל קודם שנאמר המאמר של יהי רקיע הי' העולם מים במים שהי' תושבע"פ בתכלית היחוד עם תושב"כ רק שע"י הרקיע הובדלו וזה נעשה מ"ע וזה נקראו בשם מ"ת, ואח"כ כתיב יקוו המים כו' ותראה היבשה והושפלו המ"ת מתחת לארץ כו'. והענין הוא שידוע שהתורה נק' בשם שמים כמ"ש מן השמים השמיעך כו' והמצות נק' בשם ארץ כמ"ש לעשות חסד ומשפט כו' בארץ וכמו שמוכח מכמה כתובים שהמצות נק' בשם ארץ. והנה תחלה קודם שנאמר המאמר יקוו כו' הי' המ"ת שהוא התורה כנ"ל למעלה מן הארץ שהוא המצות ואח"כ ע"י המאמר יקוו כו' הושפלו המ"ת למטה מן הארץ וכמ"ש מלא כל הארץ כבודו ואין כבוד אלא תורה כו' שנשפלו מן השמים להיות למטה מן הארץ שהוא המצות. והענין ידוע שכל עיקר המכוון של תושבע"פ הוא רק להורות איך לעשות המצות כמו סוכה כו' הרי העיקר הוא המצוה מלמד שלא לעשות כו'

יהי רקיע בתוך המים . . יקוו המים כו' ותראה היבשה: נסמן לעיל ע' תקצד.

מן השמים השמיעך: ואתחנן ד, לו. וראה ג"כ המשך תער"ב ח"ב ע' אקפח.

לעשות חסד ומשפט כו' בארץ: כ"ה בכ"מ, ומהם: לקמן ע' תשא. ע' תשסד. דרך חיים שער התפלה נד, א. שערי אורה שער החנוכה ל, ב. שער האמונה פי"ב. פי"ח. המשך תרס"ו ע' תח. ובירמי' ט, כג: עושה . . משפט. ולפי גירסת מדנחאי: ומשפט (וכ"ה בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' מב־ג. ח"ב ע' תשכה. הנחות הר"פ ע' עט).

מלא כל הארץ כבודו: ישעי' ו, ג.

ואין כבוד אלא תורה: אבות פ"ו, ג.

שור"ה המצות — מלמד שלא לעשות: כ"ה בהכת"י.

והתורה למטה מהם שאינו בא כ"א בשביל המצוה. והנה הטעם לזה למה הושפלו המ"ת דתושבע"פ למטה מן הארץ הוא כנ"ל כדי שיוכל להיות צמיחה בארץ שהוא המצות. והנה ענין הצמיחה של הארץ הוא המשכות עצמות אוא"ס שהוא סובב הכללי שנמשך ע"י מעשה המצות בפו"מ כידוע וד"ל. אך מצד המצות עצמן לא הי' נמשך סובב הכללי בגילוי מצד היבשות שבארץ כנ"ל במשל. והענין ידוע שכל המצות הם דברים גשמים כמו ציצית ותפילין שנמשכין מבחי' נוגה שגדלו תחת ממשלת השר כו', וע"כ כיון שהם בחי' נוגה שמעורב טו"ר איך יוכל להיות זה הדבר גשמי כלי להשראת עצמות אוא"ס ב"ה. אך ע"י המ"ת דתושבע"פ שהיא מבארת איך לעשות המצות כמו שיהי' ח' חוטין בציצית דוקא הרי דבר ה' שבתושבע"פ לא ישוב ריקם כ"א עשה אשר חפץ כו', ועי"ז שהחכ' שבתו' גוזר שיהי' ח' חוטין כלי להשראת אוא"ס עי"ז נבדל ממנה כל בחי' ישו' דנוגה ואח"כ יוכל לאיש הישראלי עי"ז הכח של תו' שבע"פ לעשות את המצוה הזאת כלי להשראת אוא"ס ב"ה כו'. אך אם יעשה איש הישראלי מצוה שלא עפ"י תושבע"פ כמו אם יעשה שני חוטין בציצית לא ישכון בזה המצוה עצמות אוא"ס, מפני שתושבע"פ נמשל למ"ת שמלחלין את היבשות שהוא הפרדת הרע דנוגה ע"י חכ' שבתו', וע"כ דוקא אם עושה האדם את המצוה עפ"י תורה נתלחלח הגסות דנוגה מפני שהאיר אור התו' בהמצוה שנק' בשם ארץ אבל אם לא יעשה עפ"י תורה ולא יאיר אור התורה בהמצוה לא יוכל להיות זה המצוה כלי לאוא"ס מפני שהיא עדיין בגשמיותה.

אך לפי"ז הרי עיקר הצמיחה דהמשכות עצמות אוא"ס בהמצוה הוא דוקא ע"י מ"ת דתורה אבל מצד המצוה עצמה לא הי' נמשך עצמות אוא"ס כנ"ל שאם יעשה אדם מצוה שלא עפ"י תורה כו', וי"ל מאין יש כח בתורה להמשיך עצמות אוא"ס במצות, שהלא ידוע שהתו' בחי' ממכ"ע וכידוע שעיקר המחבר אוא"ס לכל עולם הוא דוקא ע"י חכמה שבתו' מפני שאין אוא"ס שורה אלא בחכ', והנה בבחי' סדר ההשתלשלות דעולמות עליונים אינו מאיר כ"א מבחי' ממכ"ע כנ"ל ומאין יש כח בתושבע"פ כשנמשכה למטה להצמיח ולהמשיך עצמות אוא"ס שלמעלה מבחי' ממכ"ע. אך הענין הוא שבאמת עיקר ההמשכה דעצמות אוא"ס אינו מצד המ"ת דתושבע"פ אלא רק מצד כח הארץ דמצות עצמן ויש בהן כח להמשיך עצמות אוא"ס, והגם שהם דברים גשמים שנמשכין מבחי' נוגה אבל יש בהם בהעלם מבחי' אור התוהו שלמעלה מבחי' התיקון דתורה, וכידוע ששורש של דצח"מ גשמים הוא מבחי' התוהו רק מצד השבירה נפלו למטה ונעשה יש גמור, וע"כ יש בהן בכח מצ"ע להמשיך אור שלמעלה מאדם דתיקון. רק מ"מ מצד השבירה נפלו למטה ביותר ונעשה יש גמור ולא הי' מתגלה בהן גילוי אוא"ס, אך מצד המ"ת דתושבע"פ שגוזר אומר שיהי' ח' חוטין כלי להשראת אוא"ס הנה ע"י

שאין אוא"ס שורה אלא בחכ': ראה לקמן ע' תרכא.

דבר הוי' זאת נפרדה מגסותה דרע דנוגה ונעשה כלי מוכן להשראת אוא"ס אם יעשה אותן איש הישראלי בכוונה ורעותא דליב"א שאז ע"י עשיית הישראלי המצוה פרטי נעשית המצוה הזאת כלי ממש להשראת אוא"ס, אבל עיקר הצמיחה דהמשכות עצמות אוא"ס הוא דוקא ע"י המצוה עצמה רק שהמ"ת מפרידין אותה מן הרע דנוגה ומגלין את אור אלקי שבה שיהי' כלי מוכן להשראת עצמות אוא"ס, אדרבה ע"י הבירור של תושבע"פ שמבררת את המצות נמשך תוספת אור בחכ' שבתורה, כמשל מי שחכמתו עמדה לו לתקן איזה דבר שנתקלקל ע"י דבר טעות זהו הכח באה ממקור חכמתו העצמי' שלמעלה מחב' הגלוי', וכנ"ל בענין התלמידים שמוסיפין השכלות לרב כו'. אך זהו הכח גופא שיש במ"ת דתורה להפריד הרע דנוגה היא מקבלת מן הארץ, והוא מה שהנשמה שבאה בבחי' ארץ דנה"ט ואח"כ כשאיש הישראלי לומד דבר ה' או הלכה הרי האדם הוא נעשה כלי לדבר הוי' והוי' עצמו הוא המדבר כו' מפני שהוי' יושב ושונה כנגדו והוא ממשיך עצמות אוא"ס בתורה, ועי"ז הכח יש בחכ' שבתו' לברר את הארץ דמצות ולגזור שח' חוטין יהי' מצות ציצית, אבל כשאין איש הישראלי לומד ההלכה לא הי' התורה מצד עצמה מבררת הרע דנוגה וכמ"ש אתם אפי' מוטעים כו', ועי"ז נעשה המצוה מוכן וראוי להיות כלי להשראת אוא"ס ב"ה.

אך לפי"ז למה צריך לעשות המצוה בפ"מ אלא יהי' המצוה כלי להשראת אוא"ס מצד הוי' דתורה. אך הענין כיון שהמשכת עצמות אוא"ס נק' בשם צמיחה וידוע שלכל צמיחה צריך להיות זריעה מקודם, וענין הזריעה הוא מה שנ' באה בהתלבשות בגופים כמ"ש וזרעתי את ב"י כו'. והנה כתיב גם את העולם נתן בלבם כו' שהנה"ט כשלומד יסודות ארמ"ע דארץ. והנה כל נשמה פרטיות שבא בגופים יש לה חלק מיוחד בד' יסודות ארמ"ע דעוה"ז וכל נ"י כוללין כל הד' יסודות דעוה"ז, והנה כשהאדם עושה את המצוה שהיא כלולה מד' יסודות דעוה"ז, והנה ע"י עשייתו המצוה הוא מקבל עליו עומ"ש בדרך כפי' והכרח כעבד שעובד לאדון בדרך עול לבד, והנה ע"י העול של המצוה הרי מפריד בזה הגסות דנוגה דנה"ט שכלול מד' יסודות כנ"ל ונתגלה אור אלקי שבנה"ט כנ"ל, והנה מכיון שמפריד הנה"ט שלו ע"ז מפריד הרע דד' יסודות דעולם שהרי כל אדם יש לו חלק מיוחד בד' יסודות דעולם וממילא נפרד הרע דגסות דנוגה של המצוה גשמית

שהוי' יושב ושונה כנגדו: ראה לעיל ע' תסא.

אתם אפי' מוטעים: ראש השנה כה, א.

שו"ה הוא — שנ' באה: אולי כתוב בהכת"י: שנ"י באי' [שנשמות ישראל באים].

וזרעתי את ב"י: נסמן לעיל ע' תרי.

גם את העולם נתן בלבם: קהלת ג, יא. וראה ד"ה והי' מספר בנ"י בלקוטי תורה במדבר ה, סע"א ואילך. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תקעט. ומכ"ק אדמו"ר האמצעי שם ע' א'כז (יודפס בעז"ה במאמרי כ"ק אדמו"ר האמצעי לספר במדבר).

שו"ה גם — שהנה"ט כשלומד: כ"ה בהכת"י.

שעשה ונתגלה ויוקלט בה אור אלקי שבחי' התוהו שיש במצות וע"י ביטול הרצון שמלמטה למעלה מעוררין ג"כ ע"ז מעצם עצמותו ויהי' צמח אח"כ המשכת החסדים דעצמות אוא"ס בהמצוה הזאת.

אך כדי שיתגלה ויוקלט אור אלקי בנה"ט שהיא הארץ לזה צריך בחי' מטר ללחלח חלקי הארץ. והנה המטר הוא התורה שנק' בשם מטר כמ"ש יערוף כמטר לקחי כו'. והענין הוא דהנה ע"י התורה שאדם לומד א"כ אור ח"ע בהלכה זו שאדם לומד מאיר על הנה"ט ממש בשעה שעוסק בתו' בשכל הטבעי ומפריד הגסות וקושי' דנה"ט מפני שיש בכוח אור התו' להתיש כח הרע דנוגה כמשארז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבה"מ אם אבן הוא דהיינו לב שקשה כאבן בלתי יקבל בתוכו אור אלקי כלל אז הוא נימוח ונעשה רך כעפר תיחוח, ולכך נק' התו' תושי' שמתשת כח האדם שהוא כח הרע שלו ומגלה אור אלקי שיש בנה"ט מבחי' התוה"ו וכנ"ל, וע"כ נמשלה התו' למטר שמלחלח את הארץ (ואין זה סתירה לכל הנ"ל שהתו' נק' בשם מ"ת שמלחלחין את עפר הארץ שהוא המצות, הענין הוא שיש שני בחי' בלימוד התו' א' לשמה לשם התו' שהוא להמשיך את עצמות אוא"ס בתו' ואז האדם שלומד את דבר ה' אינו רק כ"א כלי לדבר הוי' שדבר הוי' ממש מדבר כו' כנ"ל ואז נק' התו' בשם מ"ת שיכולה לגזור שיהי' ח' חוטין מצות ציצית, וגם זה דוקא ע"י האדם שלומד את התו' כנ"ל שהעיקר תלוי בנ"י וכמ"ש אתם אפי' מוטעים וכתיב אל תסור מן הדבר כו' אפי' על מין שהוא שמאל כו', ואז המ"ת דתו' עושין ריבוי התפשטות בארץ שהוא המצות. אבל יש עוד בחי' בלימוד התו' שהיא רק אדעתי דנפשי היינו רק לתקן את נפשו, וכמו שאמר ר"ש לך קראי כו' היינו רק להמשיך גילוי אור אלקי על הנה"ט כנ"ל, ואז התו' נק' בשם מטר שמלחלח את הארץ דנה"ט כדי שיורקב הגרעין שהוא הנשמה ויקלט אור אלקי בנה"ט כנ"ל באריכות. אך זהו גופא שיש כח במטר דתו' ללחלח חלקי הארץ היא מקבלת ג"כ מן הארץ כמ"ש ואד יעלה מן הארץ כו'. והענין הוא ע"י התפלה שקודם לימוד התו' שצעק לבם בשפיכת הנפש על העדר ריחוקם מאור פני מלך חיים וגם ע"י מסירת

שו"ה הרצון — צמח: אינו ברור בהכת"י.

יערוף כמטר לקחי: האזינו לב, ב.

אם פגע בך מנוול זה: סוכה נב, ב.

נק' התו' תושי': נסמן לעיל ע' תקעח.

שו"ה התו' — (ואין: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

אל תסור מן הדבר: שופטים יז, יא (ושם: לא).

אפי' על מין שהוא שמאל: [כנצ"ל: ימין]. ראה ספרי שופטים שם.

שאמר ר"ש לך קראי: פסחים סח, ב. וראה סידור דרושים לחתונה קכח, א. תורת חיים ויקהל תרכד, א. ד"ה להע"ץ ברכת חתנים מכ"ק אדה"א סכ"ב (נו, ב) [יודפס בעז"ה בס' דרושי חתונה מכ"ק אדה"א]. המשך תרס"ו ע' שפח. המשך תער"ב ח"א ע' שנח.

ואד יעלה מן הארץ: נסמן לעיל ע' תקצט.

שו"ה לבם — העדר ריחוקם: ראה לעיל ע' תרו.

נפש דק"ש אז רוח אייתי רוח ואמשיך רוח דמטר דתו' מלמעלה ללחלח הארץ דנה"ט לגלות את אור אלקי שבה, אבל בלי האידים העולין מן הארץ לא הי' מטר דתו' נמשך כלל ללחלח הארץ, ואח"כ כשאור דתו' מלחלח הארץ שזהו לימוד התו' אדעתי' דנפשי' תחלה אח"כ הטפה דמטר דתו' מעור הטיפיים דמ"ת שזהו לימוד התו' לשמה להמשיך או"ס בתו' כנ"ל, ואז יועיל אור התו' לעשות ריבוי התפשטות בעצם הארץ שהוא המצות, אבל בלא מטר דתו' שיורד מתחלה לא הי' עולין טיפיים מלמטה וכמארז"ל אין טפה יורדת מלמעלה כו' שלא הי' יכול כלל ללמוד לשמה אם לא תיקן את נפשו תחלה וכמשארז"ל מעיקרא כי ק... אדעתי' דנפשאי כו' שהוא לתקן נפש ואח"כ יכול ללמוד לשמה.

ונמצא יובן מכל הנ"ל שסדר המדריגות בצמיחה דמצות כך הוא, שתחלה אד עולה מן הארץ הוא צעק לבם בהתפעלות עצם הנפש שבתחלה ואח"כ יורד המטר מלמעלה שהוא לימוד התו' אדעתי' דנפשי' ואח"כ עולין המ"ת מלמטה למעלה שהוא לימוד התו' לשמה, ואח"כ יש בכח האדם לגזור עפ"י חכמ"ה שבתו' איך יהי' אופן עשיית והתפשטות המצות שעיקר ההתפשטות הוא מצד מ"ת דתו', וכמו שאנו רואים בתו' שלמטה שהיא מבארת את המצות שיהי' בענין זה דוקא הרי הראש ... את המצוה באופנים פרטים, וגם למעלה הוא ענין התרחבות הכלים. ונמצא שהמ"ת עושין שני פעולות א' שמלחלין את הארץ שזהו ענין ... ואח"כ נצמח מלמעלה ע"י עשיית המצות המשכות עצמות או"ס. נמצא שהעיקר המעורר לעצמות או"ס הוא דוקא ע"י ביטול הרצון דמעשה המצות בפו"מ, אך שיומשך למטה בגילוי הוא תועלת התו' שעושין התפשטות במצות. ובזה יובן מארז"ל אם תלמוד גדול או מעשה ונמנו וגמרו שהתלמוד גדול מפני שמביא לידי מעשה. והענין הוא כנ"ל שזה שאמר שמעשה גדול מפני הצמיחה דעצמות או"ס הוא דוקא ע"י עשיות המצוה בפו"מ שמעוררת למעלה המשכות עצמות או"ס וזה שאמר שתלמוד גדול מפני שעיקר ההמשכה דאו"ס למטה הוא דוקא ע"י התו' הגם שהמצוה מעוררת למעלה אבל תו' לא הי' נמשך למטה באו"כ דזו"נ וגם למטה ממש העשיית מעשה המצוה בפו"מ ונמצא שהמצוה גדולה למעלה בשורש והתו' גדולה למטה בסדר ההשתלשלות וד"ל.

רוח אייתי רוח ואמשיך רוח: נסמן לעיל ע' תסד.

אין טפה יורדת מלמעלה: נסמן לעיל ע' תר.

מעיקרא כי ק ... אדעתי' דנפשאי: ראה פסחים שם. וראה ג"כ המשך מים רבים תרל"ז ח"א ס"פ קכז. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תה.

אם תלמוד גדול . . מעשה: קדושין מ, ב.

שו"ה דאו"ס — תו': אוצ"ל: בלא תו'.

ג' קדש

להבין ענין ג"פ קדוש, הנה בר"מ מבואר בענין ג' קדושות הללו באריכו' דישראל מקדשין מתתא לעילא עד דאסתלק ויי"ו רזא דשמא עילאין לעילא ונהיר האי קדש כו' ע"ש. ויש להקדים הקדמה א' בענין הידוע בכאריז"ל דיחוד או"א אינו אלא ע"י העלאת מ"ן במס"נ דוקא ויחוד זו"ן אינו רק אלא ע"י מעשה המצות כו'. כי הנה ידוע דעיקר התלבשו' אא"ס הוא בחכמ' דוקא, וי"ל הטעם למה בחכ' דוקא. אך הענין הוא דהחכמה נק' כח מה בחי' ביטול לאין משא"כ בינה נק' י"ש כו'. ובה"ד דהנה בבחי' החכ' נאמ' מה פשפשת כו' שעיקר ענין החכ' הוא בחי' ביטול ההשגה מכל וכל כמו מה פשפשת ומה ידעת כו' ע"כ נק' החכמ' כח מה כו' להיות ידוע בענין בינה שהי' בחי' ההשגה והתפיסה דוקא באור א"ס בהתבוננות איך הוא ומה הוא כו' עד שנתפס בהשגה ממש כמו הנשמות נהנין בהשגו' אלקו', כי א"א לומר שזהו אמיתי' אא"ס כמו שהוא נראה בהשגה שהרי באמיתי' אא"ס אמרו דלית מחשבה תפיס' בי' כלל כי מושלל מכל ההשגה ולית מאן דתפיס בי' כו', וא"כ הוא האור אלקי אשר נתפס ונראה בהשגה אין זה רק מצמצום האור שמתצמצם אא"ס בעצמותו להיו' מושג ומקבלין כפי הכנת כלי השגתם המצומצם בלבד והיינו ענין צמצום אור אימא דמקננא בכורסיא לנשמות ומלאכי' דבריא' כו' (וגם בחי' אור בינה דאצי' עצמו שנק' מבין באא"ס ה"ז בא בבחי' צמצום בעצמיו' המאצי' שהי' בבחי' בינה מאחר שאמר דלית מחשבה תפיס' בי' כו' דר"ל גם מחשבה והשגה דבינה גם מחשבה דא"ק כו' וד"ל). אבל יותר אמיתי' אא"ס הוא אשר נראה ונגלה באור החכמ' דוקא כמ"ש ה' בחכמה שעיקר התגלו' אא"ס הוא בחכמ' כו' לפי שהחכמה היא

להבין ענין ג"פ קדוש: נעתק מ(צילום) בוך 817 סט, א [הכתב בבוך זה מטושטש, ובכמה מקומות קשה לפענח. התיבות שהי' ספק בפיענוחן ניתנו בין אריחיים]. 2224 ע' מ.

מאמר זה מיוסד על ביאור לד"ה ונקדשתי שבספר המאמרים תקס"ג ע' שעד (הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי), ושם ע' שסו הנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז, נדפסה, בתוס' הגהות וכו', בלקוטי תורה אמור לג, ב.

מאמר זה נזכר בשיחת ש"פ במדבר תשמ"ה.

בר"מ: בסה"מ תקס"ג שם מציין: פ' אמור דצ"ג ע"א.

בכאריז"ל: כ"ה גם בסה"מ תקס"ג שם. אבל בנוסחת הר"מ שם, וכ"ה בלקוטי תורה אמור שם: בע"ח. ובדרך מצותיך מצות קידוש השם לג, ר"ב: „מ"ש האריז"ל [בפרי עץ חיים] בשער נפ"א פ"ד ה"ו". וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שנעתקה במראי מקומות בלקוטי תורה [הוצאת קה"ת תשד"מ] שם לג, ג.

דעיקר התלבשו' אא"ס הוא בחכ': ראה תניא פי"ח. פל"ה בהג"ה.

דהחכמה נק' כח מה: ראה לעיל ע' תעא.

ובה"ד: וביאור הדברים.

מה פשפשת . . ומה ידעת: ראה זהר בהקדמה א, ב.

דלית מחשבה תפיס' בי' כלל: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

ולית מאן דתפיס בי': ראה זהר (רעיא מהימנא) פינחס רכה, א.

אימא דמקננא בכורסיא: תקוני זהר ת"ז (כג, א). עץ חיים שער (מז) סדר אבי"ע פ"ג. שער (מב) דרושי (כללות) אבי"ע פי"ג. תניא פל"ט.

ה' בחכמה: משלי ג, יט.

למעלה מהתפיס' והשגה רק בחי' ראית השכל בלי התפשטו' השגה כלל וע"כ נק' מה ביטול ההשגה ונק' שכל הנעלם מכל רעיון המחשבה כו', וענין ביטול ההשגה היינו להיפך ממש מבחי' ההשגה דבינה כי עיקר בחי' כח מה דחכמה הוא רק השגת ביטול בלבד ולא השגת דבר מה במציאו' דבינה, וכידוע דגם דלית מחשבה תפיס' במהו' דאוא"ס כמו שהוא בעצם אבל זה יוכל להשיג איך שהוא נבדל בערך מן ההשתלשלות דהיינו איך דכולא קמי' כלא כו' שאין ההשתלשלו' דכל אורו' העליונו' רק הארה בעלמא שאין לה ערך כלל וכלל לגבי עצמיו' אוא"ס וזהו רק השגת ביטול הערך דהשתלשלו' ואיך שאא"ס נבדל בערך בהעלם אחר העלם גם מהאור היותר עליון כו' הנה בזה יכוין ויראה יותר לבחי' גילוי אא"ס לאמיתותו יותר כי בבחי' היש גורם ביטול זה יותר נגלה הארת אור א"ס ודוקא מפני שנעלם הדבר מן ההשגה במהות דאא"ס יותר דכל שיחכם יותר היינו שיותר יכיר הפלאת והבדלת הערך אור א"ס. וזהו אמיתתו יותר שנק' כח מה פשפשת כו' וד"ל. וזהו הטעם שהחכמ' נק' אמת מפני שבה יגלה אור א"ס לאמיתתו יותר מהתגלותו בבינה מטעם הנ"ל. וע"ז אמרו דאינו דומה שמיעה לראיה כי שמיעה בבינה הרי לית מחשבה תפיסא בי' כלל אבל בחכמה בחי' ראי' או"פ איך שמרחוק ה' נראה בבחי' שלילה שהוא רק הפלאת והבדלת הערך כנ"ל וכמ"ש ותתצב אחותו מרחוק שהחכ' רואה רק מרחוק דוקא ולא מקרוב מטעם הנ"ל, מ"מ הרי נראה אמיתותו בזה דוקא כנ"ל והריחוק נעשה קרוב יותר, וז"ש שלום לרחוק ולקרוב לרחוק שנעשה קרוב שהוא בחי' יסוד אבא בחי' מה דח"ע שנעשה קרוב כו' וכמ"ש במ"א וד"ל.

ולהבין כ"ז בתוס' ביאור הנה אנו רואי' גם ב[עוה"ז] השפל בחו"ב הגשמיי' שהחכמ' יותר אמת מן הבינה. כי הנה הבינה הוא השגת כל דבר בהשקפה ראשונה מיד כששומע הדבר באזנו ויקלוט בכלי השגתו אבל לא יבחין בהשגתו בין טוב לרע לאמת ושקר אשר בדבר זה שישמע וגם לא יבחין ויעמוד על אמיתי' המכוון שבו דהיינו להבדיל בין הפנימי' לחיצוני' טפל ועיקר רק שומע הכל כא', וגם אם מבחין בהשגתו לברר וללבן הדבר היטיב בין טוב לרע ואמת ושקר ולהבדיל את העיקר כו', זהו הנק' עיון שהוא פנימיו' בינה שמקבל מהחכמ' כידוע בענין חכם בבינה בחי' ע"ב דס"ג

שכל הנעלם מכל רעיון: בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' עתר [וראה בהנסמן לשם] ובאור התורה תולדות כרך ד ע' תרפה: בר"מ. בספר המאמרים תקס"ט ע' א: בפרדס. ובתורת חיים לך פ, א: אמרי בינה שער התפילין ח"ג פרק קמ"א: ובלשון הגאונים. וראה אמרי בינה שער הק"ש פס"ב.

דכולא קמי' כלא: זהר בהקדמה יא, ב.

דאינו דומה שמיעה לראיה: ראה מכילתא יתרו יט, ט. לקח טוב שלח יג, יח.

שמרחוק ה' נראה: ע"ד ירמי' לא, ב. וראה ביאורי הזהר וארא לח, א.

ותתצב אחותו מרחוק: שמות ב, ד. וראה גם ביאורי הזהר ויצא קלד, ב.

שלום לרחוק ולקרוב לרחוק שנעשה קרוב: ישעי' נז, יט. ראה ברכות לד, ב. ס' מאמרי אדה"ז-נביאים ע' קעו.

חכם בבינה: ספר יצירה פ"א, מ"ד. וראה ג"כ לקמן ע' תרסח.

כו', אבל גם זה אינו נק' עדיין בירור גמור כ"כ לעמוד על אמיתי' נקודת האמת שבדבר ממש כמו שהוא לאמיתתו בתכלית, וראי' ממה דלא קאי אדעתי' דרבי' כו' רק בחי' ראי' החכמ' עצמה הוא בא לאמיתי' הדבר לתכליתו להרגיש גם בטעות ושקר דק שבדקות ביותר אשר אין ביכולת ההשגה דעיון יכול לעמוד עליו כלל והוא כאשר יעיין בדבר בתכלית בכח המשכיל שלו להשכיל על דבר ולפקח בו בעיני השכל והחכמה דוקא אז יראה בעין השכל תכלית אמיתי' הדבר בתכלית האמת ותכלית הבירור מכל סיג כו', וכנראה בחוש שהחכם רואה את הנולד לעתיד ואין המבין רואה תכלית הדבר לעתיד רק תופס את הדבר כמו שהוא עכשיו בלבד גם שמבין הדבר בהבנת כל פרטי וחלקי כו' וגם שאין המבין בבינה מבחין בתעלומות הרע הדק ביותר כמו איש מרמה ותחבולות שמעלים בתכלית הרע שבו והחכם רואה מיד בעין השכל כמו שרואה בעין ממש כו' וכל תערובו' טו"ר הדק שבדקות יוכל החכם לראות כו', וא"כ הרי החכמה נק' אמת שמאמת כ"ד שיהי' בתכלית אמיתתו כו' וד"ל. ועוד זאת אנו רואים שיש בבינה כח המדמה דמיון שוא ואין זה בחכמה שאין בה דמיון שוא רק כולו אמת שהרי יכול לדמות בהשגה שכבר הגיע והשיג הדבר לנקודת אמיתתו ויפול בדמיונות שוא בהשגות כוזבות, שהרי באמת הרי לא השיג נקודת הענין כלל ומה שמשיג הוא דמיון שוא (והראי' מנביאי השקר שמדמין במחשבה דבר שקר מפני שנא' ביד הנביאים אדמה כו' כבדמיון מחזה שבמחשבה והשגה כו', אבל החכם עדיף מנביא בדבר זה שראייתו אמת כו', וזה הי' מעלת נבואת משה שהי' בראי' דחכמה כמ"ש אשר ידעו ד' פנים אל פנים ולא בחלום ומראה כו' וד"ל). אבל בחי' החכמה הוא להיפך שכל שישכיל בכח השכל בדבר יותר ויפקח בעיני השכל עליו יותר אז יותר הגיע לאמיתתו של הדבר דהיינו מה שהושכל עליו תחלה מתברר לו שטעה עפ"י קושיות וסתירות רבות להסתיר ההשגה הקודמת וחוזר ומקשה להסתיר גם אשר משכיל ומשיג בבירור הב' עד כמה פעמים, הרי בא כח שכלו בהעלם אחר העלם עד שיוציא לאור תכלית הנקודה האמיתית שבדבר זה ואם לא הי' מברר כמה פעמים זה אחר זה כנ"ל לא הי' בא לתכלית הנקודת אמיתית הסברא וכל שהקשה קושיות יותר בריבוי פעמים בהעלם אחר העלם יותר בא לתכלית האמת וכמו כ"ד קושיות וכ"ד פירוקין דממילא רווחא שמעתא דתירוץ על הקושיא הא' נסתר בקושיא הב' וכך הוא מתברר בקושיות וסתירות עד כ"ד

דלא קאי אדעתי' דרבי': עבודה זרה ה, ב.

שהחכם רואה את הנולד: תמיד לב, א.

והחכם רואה מיד: ראה פירוש המלות פל"ח (כב, ג).

ביד הנביאים אדמה: כ"ה גם לעיל בח"א ע' רנה ושנ"ג. ובהושע יב, יא: וביד.

החכם עדיף מנביא: בבא בתרא יב, א.

אשר ידעו ד' פנים אל פנים: ברכה לד, י.

כ"ד קושיות וכ"ד פירוקין: ראה בבא מציעא פד, סע"א.

פעמים שאז יוצא לאור תכלית האמת שבדבר ההלכה כו', וא"כ הרי טבע כח החכמה לעשות העלם וסתירת ההשגה זא"ז דוקא, וכל שיעמיק חכמתו ביותר יותר משיג שלא השיג האמת תחלה עד שמגיע לאמיתית הדבר, ולכך נק' כח מה בחי' ביטול ההשגה זא"ז, וזהו להיפך מבחי' בינה שכל שיעמיק מחשבתו יותר הרי נדמה לו שמשיג יותר כו' לפי שהבינה בחי' יש והחכמה כח מה כו'. וזהו מפני שהחכמה היא בחי' אמת ע"כ יש בכחה לבטל כל השגות כוזבות בהעלם אחר העלם בבחי' ביטול השגה אחר השגה כנ"ל עד שמגיע אל האמת. ולכך אין בראי' זו דחכמ' שום דמיון שוא לעולם, משא"כ בבינה כנ"ל. וזהו שאמרו אין מוסרים רזי תורה שהוא בחי' ההשכלות דחכמ' האלקי' לראות את סוד ה' הנעלם מן ההשגה דבינה משום דלית מחשבה כו' רק למי שלבו דואג בקרבו דוקא שזהו סימן על בחי' כח מה שכל שמעמיק שכלו יותר הדבר נבדל מן ההכרה הראשונה כנ"ל ע"כ לבו דואג בקרבו כו', משא"כ בבחי' בינה שמשיג הדבר שאין לבו דואג בקרבו אלא לבו שמח כמ"ש אם הבנים שמחה כו' וד"ל.

ובכ"ז יובן בתוס' ביאור למעלה בבחי' חו"ב דאצי' ולמעלה מעלה עד רום המעלות דבבחי' החכמ' דוקא נראה אמיתי' של אא"ס יותר ונק' אמת (וכמ"ש ורב חסד ואמת שהוא הארת תרין תפוחין דא"א כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו כידוע). וזה שנא' בחכמה דוקא והחכמ' מאין תמצא ולא הבינה (ואעפ"י שנא' ואי' מקום בינה אין זה אין עצמו אלא אי'), שהרי בעוה"ב שהוא בבחי' בינה נא' להנחיל אוהבי יש שהנשמות משיגי' במהו' יש ודבר מה באלקו' עד שנהנין ומתענגין כו', משא"כ בבחי' ראי' דחכמ' הוא בבחי' אין ממש כמ"ש משה ונחנו מה לפי שאין אא"ס שורה בבחי' יש רק בבחי' אין ומה להיותו בבחי' אין האמיתי ע"כ עיקר התלבשות אא"ס הוא בחכמה דוקא כמ"ש ה' בחכמ' כו' (ביו"ד שהוא החכמה נברא העוה"ב שבבחי' בינה מאין ליש, וז"ש להנחיל אוהבי' יש כמ"ש כי בי"ה ה' צור עולמים כו' וד"ל).

אין מוסרים רזי תורה: ראה לעיל ע' תסא.

אם הבנים שמחה: תהלים קיג, ט.

ורב חסד ואמת . . תרין תפוחין: תשא לד, ו. ראה עץ חיים שער (יג) א"א פ"ט. לקוטי תורה מסעי צג, א ואילך.

חכמת אדם תאיר פניו: קהלת ח, א. וראה עטרת ראש דרוש לעש"ת נו, א.

והחכמ' מאין תמצא . . ואי' מקום בינה: איוב כח, יב (ושם: ואי זה).

בעוה"ב שהוא בחי' בינה: ראה פרדס שער ערכי הכינויים מערכת עולם.

להנחיל אוהבי יש: משלי ח, כא.

כמ"ש משה ונחנו מה: בשלח טז, ז. ח.

ביו"ד שהוא החכמה: ראה זהר בראשית לא, א. הנסמן לעיל בחי"א ע' מז.

ביו"ד . . נברא העוה"ב: ראה מנחות כט, ב.

כי בי"ה ה' צור עולמים: ישעי' כו, ד.

אך הנה ידוע דחו"ב דאצי' נק' תרין רעין כו' והוא הנק' יחוד או"א כידוע. וא"כ בחי' הארת האמת שבחכמ' מאיר ובא גם בבינה. וזהו אמת חותמו של הקב"ה שנחתם בבינה וכמ"ש חתמינו בספר חיים שהוא בחי' בינה פועל אמת שפעולתו אמת, וז"ש ה' אלקי' אמת דקאי על חו"ב כו' וד"ל. ויובן הדבר זה בענין מע"ב שאנו רואים שכל מע"ב הי' עפ"י [בחי'] יחוד או"א כמ"ש בזוהר דל"ב ויאמר דמע"ב הוא בחי' ל"ב שבילין דמתפתחין במוחא דז"א וכולם מקבלין מאלקי' דבינה כמו ויאמר אלקי' כו' בראשי' ברא אלקי' היינו בחי' אור אבא שאמר לאימא ואימא נק' אומנא כו' וכן כולם בחכמ' עשית בבינה כו' דאמר בחכמ' ויאמר בבינה כו'. וביאור כ"ז הנה מבואר למעלה בפי' והחכמ' מאין תמצא שראשית גילוי אמיתי' דאור א"ס שנק' אין האמיתי הוא בחכמ' דוקא להיותה בבחי' אין ומה ביטול ההשגה שמכוין זה יותר לאמיתות דאור א"ס כנ"ל, וזהו מאין תמצא מפני שהוא קצת הארה מאין האמיתי' כו' וד"ל. אבל בחי' בינה הוא בחי' ישות דהשגה וראשית התגלות של בחי' יש ודבר הוא בבינה כמו שראשית גילוי האין הוא בחכמ' כו' אעפ"כ נק' בשם תרין ריעין כו' שמתחברין זע"ז שהרי אנו רואים שמבחי' אין דכח המשכיל שנק' חכמ' בא לידי גילוי התפשטו' השגה דבינה מאין ליש תמיד ונק' נקודה בהיכלא להיות מבין ומשיג בהשגה ותפיסא ממש כנ"ל. וזהו הענין מקור דמע"ב דאבא אמר לאימא כמשל האומן הבונה שאינו רק העושה הפעולה הגשמי' וגם שיודע בטעם אופן עשיתו אבל צריך לעיין תחילה בלוח

דחו"ב דאצי' נק' תרין רעין: ראה זהר ויקרא ד, א. לקוטי תורה ראה יח, ב. אמרי בינה שער התפילין ח"ג פקמ"ח. אור התורה נצבים ע' א'רכב.

אמת חותמו של הקב"ה: שבת נה, א.

חתמינו בספר חיים: נוסח (אבינו מלכינו) תפלת נעילה.

פועל אמת שפעולתו אמת: נוסח ברכת קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

ה' אלקי' אמת: ירמי' י, י (ושם: וה').

כמ"ש בזוהר דל"ב ויאמר דמע"ב . . מאלקי' דבינה: בנוסחת הר"מ בספר המאמרים תקס"ג (שנסמן בריש המאמר): הל"ב ויאמר אלקים כו' שבבראשית. ובלקו"ת [כאן] לג, ד: ל"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית. ראה זהר (רעיא מהימנא) קדושים פא, ב. תקוני זהר חדש צד, ד. צו, ב. ונמנו בפרטיות שם קיב, ג. פרדס שער (יב) הנתיבות פ"ב. וראה גם לקוטי תורה תצא לט, רע"ג. שיר השירים לא, רע"ד. לב, ד. סה"מ תקס"ו ע' שמ. סה"מ תקס"ז ע' קלב. ס' מאמרי אדה"ז-מאריז"ל ע' ערה. ע' תפח.

ל"ב שבילין דמתפתחין במוחא דז"א: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכח, ב. קכט, א.

ויאמר אלקי' כו' בראשי' ברא אלקי': בראשית א, ג. א.

אבא שאמר לאימא: ראה זהר בראשית כב, א. וראה ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' שנ. סה"מ תקס"ט ע' לד.

כולם בחכמ' עשית בבינה: תהלים קד, כד. זהר תזריע מג, א.

דאמר בחכמ' ויאמר בבינה: וראה לקמן סוף פסקא זו ועד"ז הוא בהנחת כ"ק אדה"א בספר המאמרים תקס"ג שם ע' שעד. ובהנחת הר"מ שם הובא בלקו"ת (כאן) לג, ד: וזהו ברוך אומ"ר ועוש"ה (פר') אמירה היא בחכמ' (שנק' אין כנ') ועש"ה (הוא) בבינה. וראה ס' מאמרי אדה"ז-מאריז"ל ע' תפח.

נקודה בהיכלא: ראה זהר בהקדמה ו, א. תצוה קפ, א. תקוני זהר ת"ה (יט, א). תכ"ח (עב, ב). אגרת הקדש ס"ה (תניא קז, א). ד"ה וצדקה כנחל איתן קונטרס אחרון לתניא קסא, א. לקוטי תורה ראה יח, ב. תצא לט, ב. ספר המאמרים תקס"ו ע' שלט. אמרי בינה ח"ג פקמ"ח.

שמצייר הבנין עפ"י גזרות החכמה דוקא שגזרה החכמ' שיהי' ציור הבנין כך וכך דוקא ויהי' הציור שנצטייר עפ"י החכמ' כך האומן בונה ועושה כו', וכך כתי' בחכמה עשית בחכמ' דוקא יבנה בית והבונה הוא בחי' בינה, וזהו ב' דבראשית משום דאבא אמר לאימא שנק' אומנא איך לבנות כו'. ומ"ש ואהי' אצלו אמון דקאי על החכמ' אין זה אומן ממש אלא שהאומן ילמד ממנו כמ"ש בזוה' אסתכל באוריי' וברא עלמא כו' משום דבחכמ' יבנה בית דוקא. וזהו בראשית ברא בראשית בחוכמתא ברא אלקי' בחי' בינה שנק' אומנא וכמ"ש ויאמר אלקים כו' ול"ב ויאמר אלקי' הכל אבא אמר לאימא תחלה, ואח"כ ויאמר אלקים עד"מ החכם המצוה לאומן וזהו אמר בחכמה ויאמר בבינה כו' ונק' אומר ועושה אומר בחכמה ועושה בבינה כמ"ש עשית בבינה וכמ"ש ההוא אמר ולא יעשה כו'.

וביאור הדברים הנה מבשרי אחזה כו' להיות ידוע שהמדו' חג"ת כו' מקבלים מן ההשגה דבינה כמ"ש אם הבנים כו' שהרי לפי אופן ההשגה כך יהי' התפעלות המדה אם לחסד או לדין, וזה בא לכל מדה ומדה שיעור מוחין קצובים באורח פרטי לכל פרט ופרט מן המד' והוא הנק' ל"ב שבילין כמו השביל שהוא בצמצום ושיעור קצוב כך הליכות ההשגה דבינה או התפעלות המדה בשביל קצר ומצומצם. וענין הצמצום הזה היינו שלא תתפעל המדה רק כפי אופן שנתפעל בהשגה דבינה לא יוסיף ולא יגרע והן ל"ב חדרים שבדעת ימלאון שנק' ל"ב שבילין (וכאשר ימצא התפעלות יתירה במדו' לא כפי אופן ההשגה הוא בבלי דעת כו' וד"ל). וכך יובן למעלה בענין ל"ב ויאמר אלקי' כו' שאמירה גם היא בבחי' בינה שגזרה להיו' המשכת אור המדה כך וכך דוקא, כמו ויאמר אלקי' יהי אור כו' הרי גזרה בחי' בינה עילאה שיהי' התהוו' אור החסד שנק' אור באופן מהות האור דוקא וכן מאמר יהי רקיע בחי' הגבו' כו' והאומר מאמר זה דיהי אור הוא בחי' אלקי' דבינה שנק' אומנא הפועל במאמרו להיו' בבחי' כך דוקא, וכן בכל ל"ב ויאמר הכלולים בו' מדו' דז"א שמקבלין מבינה כו'. אך הנה מי הוא המצוה להיות בחי' האמירה דבינה כך דוקא ה"ז הנק' בעל המאמר שהוא המצוה וגוזר כך וכמו המצוה [לאומן] לעשות כך כו', והיינו בחי' אור אבא שאמר לאימא שכך גזרה אור החכמ' שהוא בחי' אין שלמעלה מן ההשגה דבינה כנ"ל להיו' בחי' גילוי ההשגה כך דוקא לאמר יהי אור כו'. וזהו ענין יחוד או"א שהי' במע"ב בכל פרטי' ל"ב ויאמר כו' כמ"ש בחכמ' יבנה בית כנ"ל וד"ל.

בחכמ' . . יבנה בית: משלי כד, ג.

ומ"ש ואהי' אצלו אמון: משלי ח, ל. וראה תורת חיים בראשית ז, א.

אסתכל באוריי' וברא עלמא: ראה זהר תולדות קלד, א. תרומה קסא, א.

בראשית בחוכמתא: ראה תרגום ירושלמי בראשית א, א.

ההוא אמר ולא יעשה: בלק כג, יט. וראה פירוש המלות ספצ"ד.

ל"ב חדרים שבדעת: ראה תורת חיים וירא קיב, א. עטרת ראש שער יוה"כ לה, א.

והנה לפ"ז כאשר יצטרך להיות אור במדות להפוך מדין לחסד וכה"ג הרי בהכרח שיהי' תחלה במקור יחוד מחדש מעקרו באו"א מקור המדו' כו', כמו כל הנסים בקי"ס וכמ"ש רחב"ד מי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ כו', הנה שורש חיותם ושפעם במע"ב בבחי' פרטי המאמרו' שנמשכי' מן המדו' עליונות שמקבלין מיחוד או"א הוא שצריך להתחדש בשפע המשכה חדשה מעיקרה ושרשה כמו להיו' המשכו' צירוף דשמן לחומץ שידליק כשמן שצריך לקבל אור חדש במע"ב. וחידוש האור הזה במדו' דז"א בהכרח שיבא מחידוש המוחין באו"א, כמו עד"מ המצוה לאומן כך שבחידוש הפעולה בהכרח שצריך לחדש ציוי אחר להאומן כו', וכמ"כ התהות מדה חדשה מדין לחסד בהכרח שיש תחילה השגה חדשה, וההשגה החדשה מתחדשת במקורה שהוא בחי' החכמ' שתגזור להיו' ההשגה באופן אחר כו', והוא ענין מחדש בכל יום מע"ב שבכל יום יש חידוש המוחין באו"א ביחוד חדש מעיקרו דהיינו גם באור אבא, כי הרי גם מה שאבא אמר לאימא באופן חדש בהכרח שבא אור זה החדש מעיקרו ושרשו גם באצי' במקורו, והוא בבחי' אין האמיתי ששורה בחכמ' כנ"ל בפי' והחכמה מאין תמצא. וא"כ בחידוש ההמשכה מאו"א בהכרח שתתחדש המוחין דחכמ' תחילה מאין האמיתי ואח"כ תמשיך הארה זו החדשה מחכמה לבינה ביחוד או"א מאין ליש כנ"ל וד"ל.

אך הנה א"א להיו' בחי' יחוד זה החדש מעיקרו ושרשו הראשון באו"א מעצמו' אא"ס כ"א ע"י העלאת מ"ן תחילה. וזהו ענין הנ"ל דע"י מס"נ דוקא נעשה בחי' יחוד או"א מחדש כמ"ש בע"ח בענין יו"ד הרוגי מלוכה שמעלין מ"ן להיות יחוד תמידי באו"א במוחין חדשים עד ימות המשיח כו'. ועד"ז הוא עיקר מצות ק"ש שהוא בבחי' יחו"ע באו"א דוקא שאינו אלא ע"י מס"נ דוקא למסור נפשו באחד כמ"ש ר"ע מתי יבא לידי ואקיימנה כו' שהוא מס"נ בפ"מ לפעול יותר יחוד זה דאו"א. וזהו ענין יו"ד הרוגי מלוכה שהוא יחוד עליון יותר ממס"נ דכח השכל ומדו' ורצון בלבד כמ"ש במ"א וד"ל. וביאור הדברים הנה יובן עד"מ המבואר במ"א בענין השתיקה כו' שהוא בחי'

וכמ"ש רחב"ד מי שאמר לשמן: **נסמן לעיל ע' תסה.**

כמ"ש בע"ח בענין יו"ד הרוגי מלוכה: **ראה שם שער הכללים פ"א. שער (לט) מ"ן ומ"ד דרוש א. פרי עץ חיים שער (יב) נפילת אפים פ"ה-ו. שער הכוונות שם דרוש ה.**

ועד"ז הוא עיקר מצות ק"ש: **ראה פרי עץ חיים שער (ז) ק"ש פ"ב. שער הכוונות שם דרוש ו (בפי' מלת אחד).**

למסור נפשו באחד: **נסמן לעיל ע' תקמט.**

כמ"ש ר"ע מתי יבא לידי ואקיימנה: **ברכות סא, ב.**

מס"נ בפ"מ . . יותר ממס"נ דכח . . כמ"ש במ"א: **ראה שע"ת ח"א שער התפלה מה, סע"ד ואילך. דרך חיים שער התפלה לז, א. שערי אורה שער הפורים סא, א. צ, ב.**

המבואר במ"א בענין השתיקה: **ראה לקמן ע' תתטז. ספר המאמרים תקס"ג ע' שעה. סידור שער נפ"א צב, רע"ב. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' תפח. תורת חיים חיי שרה קמ, ג ואילך. פקודי תרסז, א.**

העלאת מ"ן לעורר מקור השכל להשכיל שכל חדש ממקורו כמו אשתומם שעה חדא שע"י הקושי' נסתר שכל והשגה הראשונה ובא לידי השתוממות שהוא בחי' ביטול המוחין למקור המוחין, וכל ביטול לגבי המקור מעורר אור ושפע חדשה מן המקור שהוא בחי' אין דחכמ', וגם ממילא מובן שגם בחי' אין זה שהחכמה תמצא ממנו ותחדש גם הוא ממקורו שהוא בחי' אין האמיתי להיות בא הארה חדשה מאין האמיתי מקורא דכולא כו'. וכך יובן בשורש יחוד דאו"א באור חדש מעיקרו ושרשו הראשון שהוא בחי' אין האמיתי אין זה כ"א ע"י מס"נ בהעלאת מ"ן שע"ז נעשה בחי' הביטול היש להאין עד רום המעלות גם בבחי' מוחין דאו"א הראשוני' להיות עולין למעלה ומתבטלין למקור החכמה לקבל אור חדש מבחי' אין האמיתי ואח"כ חוזר האור ונמשך להיו' בחי' מוחין חדשים באו"א כו' וד"ל, כידוע דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו' וד"ל. והטעם שע"י מס"נ דוקא הנה ידוע שענין מס"נ הוא בחי' ביטול האמיתי כנ"ל וכו' דהיינו ליכלל ולידבק בעצמיו' אא"ס דוקא שזהו דביקות הנפש באין האמיתי מקורא דכולא למעלה מבחי' טעם והשגה לגמרי גם לא ע"י בחי' העלם שנק' אין דחכמ' אלא רצון פשוט בתכלית למעלה מן הטעם והדעת לגמרי מכל וכל כו'. ולפ"ז מעורר מלמעלה למטה ג"כ בחי' הארת אור חדש מאין האמיתי שאליו תכלה הנפש בהעלאה כנ"ל כי רוח אייתי רוח כנ"ל, ומזה הטעם נעשה למעלה בחי' המשכו' מוחין חדשים להיות בא הארה חדשה מאין האמיתי מקורא דכולא כו' באור חדש מעיקרו ושרשו הראשון שהוא בחי' אין האמיתי כנ"ל. וזהו שע"י מס"נ דוקא נעשה יחוד או"א ומוחין חדשים כנ"ל וד"ל.

ובזה יתפרש הפסוק שרפים עומדים ממעל לו, וזהו פלא איך הנבראים יעמדו למעלה משם הוי'. אך הענין הוא דלו זה הוא לשון נסתר, ויש להבין למה לא אמר ממעל להוי' וכמו להתייצב על הוי'. אמנם שם הוי' זה הוא בבחי' ז"א דאצי' כמ"ש וראה את הוי' צבאות כו', ויש בו ב' מדריגו' בחי' פנימי' הנק' נסתרות והוא בחי' מוחין דאו"א שמלובשים בז"א כמ"ש הנסתרות לה' אלקי' חו"ב שבז"א כו', ובחי' המדו' שבו באו"כ שבו נק' נגלות כמ"ש והנגלות לנו כו'. וזהו פי' לו לשון נסתר על בחי' מוחין ואורו' נסתרים דאו"א שבז"א (וגם לו הם ויו מדו' עצמיי' שהם רק ופ"ו שעולה ל"ו וז"ש אשר אלה לו כו' כאשר הם בבחי' עיבור בבטן אימא), והשרפים

אשתומם שעה חדא: דניאל ד, טז. חולין כא, א.

דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח: נסמן לעיל ע' תסד.

שרפים עומדים ממעל לו: ישעי' ו, ב.

איך הנבראים יעמדו למעלה משם הוי': ראה ביאורי הזהר אחרי עה, א.

להתייצב על הוי': איוב א, ו. ב, א.

וראה את הוי' צבאות: ישעי' ו, א (ושם: אדני. ותיבת צבאות ליתא שם).

הנסתרות לה' אלקי' . . והנגלות לנו: נצבים כט, כח.

ופ"ו . . אשר אלה לו: וא"ו פעמים וא"ו . . וישב לח, כה.

עומדי' ממעל לו זה ג"כ דהיינו למעלה גם מבחי' האורו' דאו"א שבז"א כו' וד"ל. והענין הוא דהשרפים מהתגברות תשוקתם שיכלל למעלה מעלה עד עצמו' אא"ס מקורא דכולא דוקא כי בהעלאת מ"ן שלהם שגובר בתשוקה נפלאה ביותר עומדים ממעל גם למוחין דאו"א שבז"א דהיינו באא"ס עצמו שממנו מקור אור השפע לאו"א עצמן. וז"ש עומדים ממעל לו לפי שעי"ז נעשה בחי' ביטול היש למקורו עד רום המעלות כנ"ל בענין מס"נ, ואז גם בחי' מוחין דאו"א שבז"א עולים למעלה באו"א עצמן ונק' ממעל לו למעלה מהמוחין שלו מפני עליות המוחין למעלה מעלה עד עצמיי' אא"ס, ומשם נהיר האי קודש שהוא בחי' אבא והאי קודש נהיר בי' כו' ואקרי קדוש בוי"ו כו' דהיינו שנמשך אור חדש מאין האמיתי בקודש העליון בבחי' מוחין חדשים דאו"א מצד תוס' הביטול דמוחין בתחילה לגבי אין האמיתי שמזה הסיבה המשכת מוחין חדשים והוא הוי"ו דקדוש כו' וד"ל. כמו"כ בק"ש ע"י ואהבת בכל מאודך למעלה מן הכלים כנ"ל בענין מס"נ וכמ"ש במס"נ בפ"מ כר"ע וכה"ג פועל יותר ענין תוס' אור ומוחין באו"א מטעם הנ"ל וד"ל.

וזהו ענין קדוש הראשון שאמר בר"מ דישראל מקדשין מתתא לעילא בבחי' העלאת מ"ן כמו השרפי' עד דאסתלק וא"ו רזא דשמי' עילאה לעילא. פי' וא"ו הוא כמו פי' לוי"ו דז"א הנ"ל שהוא בחי' עליו' המוחין דז"א שנק' וי"ו רזא דשמי' עילאה שהם מוחין דאו"א שנק' נסתרות כנ"ל לעילא בעצמו' המאצי', ושם נהיר האי קודש דחכמ' באור חדש כמו רוח אייתי רוח כנ"ל, והאי קודש נהיר בהו ואיקרי קדוש בוי"ו כו' ולהיו' שאין בקדוש זה בחי' ההמשכה שאחר ההעלאה והוא הוי"ו דקדוש, ואין המשמעות כן בפשט לשון הר"מ אלא דוי"ו זה דקדוש הוא רק בחי' הסתלקות לעילא בקדוש זה, ומ"ש ונהיר האי קודש היינו מפני שגם הוא עולה באין האמיתי ולא דנהיר האי קודש למטה בבחי' המשכה. וקדוש הב' הוא בחי' הירידה שאחר ההמשכה ומוחין חדשים באו"א מעצמו' המאצי' מורידים וי"ו זה דשמי' עילא' באו"א בחי' זו מלמעלה למטה ונק' מוחין חדשים לז"א כו'. וקדוש הג' הוא בחי' ירידה שכל מז"א לנוק'. אמנם באמת עיקר ענין ג' קדושות הללו אין הוא ענין המשכות מוחין חדשים בלבד אלא בשביל המשכות כתר דוקא, ובקדוש הא' הוא בחי' עליו' דוי"ו רזא דשמי' עילא' לעילא להיות מת"ת דא"א כתר לאו"א כמ"ש והוא כהן לאל עליון ונק' כתר כהונה, וע"י קדוש הב' נמשך מת"ת דאימא כתר לז"א ונק' כתר תורה, וקדוש הג' הוא בחי' המשכו' ת"ת דז"א להיות כתר לנוק' כו' וד"ל. והנה כללו' ענין ב' קדושות האחרונות הוא רק ענין תוס' האור בזו"ן ע"י תומ"צ, בקדוש הב' נמשך מת"ת דבינה כתר לז"א ע"י התורה דוקא ובקדוש הג' נמשך מז"א כתר לנוק' ע"י מעשה המצות מצות מעשיי' דוקא, אבל קדוש הא' הוא תוס' אור באו"א כנ"ל שאינו אלא ע"י מס"נ דוקא כו'.

ת"ת . . כתר: ראה עץ חיים שער (יג) א"א פ"ז.
והוא כהן לאל עליון: לך יד, יח.

ולהבין ענין ת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א כו', הנה תחילה יש להבין ביאור ענין ת"ת שבעליון דוקא שנעשה כתר לתחתון בכ"מ. דהנה ידוע בשורש ענין האצי' שהוא כמו ויאצל מן הרוח כו' שהוא רק בחי' הגילוי מן ההעלם בלבד שהוא צמצום גדול לגבי העצמו' כו. ויובן זה עד"מ בחי' גילוי השכל והסברה כשנובעת ממקורה המוציא' לידי גילוי דכח זה הממצי' סברא זו למעלה ממהות שכל וסברא, והסברא שנמצאת מכחו ה"ז כהתהו' והצמחת עשב מכח הרוחני המצמיח וכה"ג, וכ"ש שאין לסברא זו ערך ויחוס לגבי בחי' כח המשכיל עצמו שהוא מקור המוצא להשכיל כל שכל וסברא, אשר כח זה המהוה את סברא זו הוא חלק והארה פרטי בלבד מאותו כח המשכיל ההיולי כידוע. אך ע"י בחי' צמצום גדול מאוד הוא שבא השתלשלות דשכל וסברא זו מכח המשכיל להשכילה ולהמציאה להיות מהות שכל וסברה זו שאינו מערכה ומהותה כלל, דאין זה דומה גם לערך שכל וסברת התינוק לגבי שכל וסברת חכם הגדול שזה שכל וזה שכל רק שזה בתכלית הקטנות בין בבחי' עצם הכח בין בבחי' התפשטות בהמצאת שכל ממש וזה בתכלית הגדלות בכח ובהתפשטו' כנ"ל, משא"כ התהוות השכל מכח משכיל בין מגדול בין מקטן הוא בא בדילוג ערך ביותר כנ"ל וד"ל. והנה גם שלגבי המשפיע הוא בחי' צמצום גדול שצמצם עצם כח שכלו להמציא שכל וסברא זו בגלוי, אבל לגבי המקבל' אור ושפע שכל זה הוא בחי' גילוי אור בהתרחבות יותר מכלי קבלתו שהרי הוא לא יוכל כל האור והשפע כידוע וד"ל. והדוגמא מכ"ז יובן למעלה בעצמו' המאצי' שאצלו אור האצי' דגם דלגבי עצמותו הרי הוא ע"י בחי' צמצום גדול כמו שמצמצם א"ע להיות נק' חכ"ם ומב"ן וכה"ג וכמשל הנ"ל בהתהוות שכל מכח המשכיל ואינו ניכר רק בחי' גילוי וההעלם העצמי' כמו ויאצל מן הרוח כו' אבל לגבי הנבראים ונוצרים האצי' נק' בחי' מקור המשפיע כידוע דכל התהוות ג' עולמו' בי"ע נתהוו מאין ליש מאו"כ דע"ס דאצי' וה"ז כמשל גילוי השכל שנעשה מקור למקבל אע"פ שצמצום גדול הוא לגבי המשפיע כנ"ל וד"ל. ומעתה הנה יש להבין עוד ענין בחי' כתר דאצי' מהו. דהנה עד"מ הנ"ל בבחי' צמצום התהוות השכל מכח ומקור המשכיל שכל זה הרי בהכרח שהי' תחילה בחי' הכרח שהוכרח צמצום זה דהיינו להכריח לכח השכל לצמצם א"ע להמציא שכל זה, והוא ענין חפץ ורצון המשפיע להשפיע למקבל כמו יותר משהעגל כו' הפרה רוצה כו' זהו המכריחו להתצמצם כ"כ כו' וד"ל, וזהו הנק' בחי' כתר שהוא בחי' הרצון שמחמתו יבוא צמצום עצמו' להשפיע כו'. כך יובן למעלה בחי' כתר דאצי' בכלל שהוא בחי' הרצון העליון כאשר עלה ברצונו להאצי' כו' שע"י רצון זה הוא שצמצם א"ע להאצי' כל האצי' כמו אור החכמה והבינה

ויאצל מן הרוח: בהעלותך יא, כה.

שו"ה בהתרחבות — יוכל: כנצ"ל: יכיל.

יותר משהעגל כו' הפרה רוצה: פסחים קיב, א. ראה גם ד"ה והי' מספר בספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' א'לא. מאמרי אדה"א במדבר ח"א ע' צז.

וכל פרטיהן ע"כ נק' כתר דנאצלים בלבד פי' הרצון וחפץ שיאצל האצי' הוא עיקר מקור סיבת שפע אצי' בתמידו' ועצמי' המאצי' כו' הוא המכריח צמצום עצמו' המאצי' להיות בבחי' התגלות מהעלם עצמותו כו' וזהו הטעם שבחי' כתר דנאצלים נק' בחי' ממוצע בין עצמות המאציל לנאצלי' כידוע כי מכריח צמצום עצמותו לבא לידי גילוי אצי' הרי בהכרח שיש בו מבחי' עצמי' המאצי' ומבחי' הנאצלי' ע"כ הוא מבחי' אחרונה שבמאצי' בלבד ושורש וראש לנאצלי' כמ"ש בע"ח כי ע"י דוקא יש חיבור תמידי מעצמו' המאצי' עם הנאצלי' להיו' קיום אור שפע אצילותם ממנו בתמידות כו' וד"ל.

אך הנה מעתה יש להבין איך שמבחי' ת"ת שבעצמו' המאציל נעשה כתר לאצי'.

דהנה ידוע דבינה נק' אם הבנים המולידים בגלוי ויש אורו' המדו' בהעלם בבינה עצמה שנק' מדות שבשכל כמו השכל והסברא לזכות בטוב טעם המושג ולהפוך השגת שכל לחוב ובחי' המכריע ביניהם הוא בחי' הת"ת (כמו כי יצר לב האדם רע מנעוריו כמ"ש במ"א, וההכרעה בשכל והשגה במדו' שבבינה וזה נעשה המקור השפע במדו' שבלב שנולדים בגלוי, והוא הרצון שבמדו' שנק' כתר שלהם כיון שהמדו' נולדים מן השכל, מ"מ מקורם המנהיגם הוא הרצון שהלב ברשותו לכל אשר יחפוץ החפץ והרצון יטה את הלב אם לאהוב או לשנוא, ורצון זה שמאיר במדו' שבלב הרי הוא כמו בחי' ממוצע בין העלם המדו' שבבינה הנ"ל לגילוי המדו' שבלב, דהיינו שרצון זה מוליך ומביא מהעצם המדו' לידי גילוי, והוא ע"י בחי' הרצון שנעשה אחר ההכרעה שבמדו' שבשכל, אבל קודם שמכריע במדו' שבשכל עדיין אין רצון למדות שבלב כך או כך, א"כ הרי בבחי' ת"ת דבינה נעשה כתר למדו' שבלב והוא עצמו ת"ת דאימא נעשה כתר לז"א כו'. ועד"ז יובן למעלה מעלה בכל עו"ע שת"ת המכריע שבעליון נעשה כתר לתחתון, כמו בחי' ת"ת דא"א נעשה כתר לאו"א כי או"א הם בגילוי וא"א שהוא עצם הרצון בהעלם ומבחי' ההכרעה שבמדו' הנעלמים בהעלם הרצון נעשה בחי' כתר שהוא רק רצון ושכל הבא בגלוי שנק' נוצר חסד אותיו' רצון יסוד. וכך עוד למעלה מזה בבחי' ת"ת שבעצמו' המאצי' נעשה בחי' כתר דאצי' שהוא כתר דא"א כו', וכה"ג עד רום המעלות בכל העלם וגילוי.

והנה מה שבחי' ת"ת דאימא נעשה כתר לז"א הוא הנק' כתר תורה דוקא כנ"ל. והענין הוא דאעפ"י שזהו סדר ההשתלשלו' אך תחילה הי'

שו"ה וכל — האצי': בכת"י ב: המאציל.

כמ"ש בע"ח: שער (מב) דרושי אבי"ע פ"א.

דבינה נק' אם הבנים . . ויש אורות: נסמן לקמן ע' עתר . . בכת"י ב: ליש ושורש.

כי יצר לב האדם רע מנעוריו: נח ח, כא. ראה סידור כוונת המקוה קנז, ד. ביאורי הזהר מקץ לב, ב. דרושי ארדה נא.

נוצר חסד אותיו' רצון: תשא לד, ז. אגרת הקדש סכ"ח (תניא קמח, א). תשובות וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א סט"ו ע' 65.

שו"ה ושכל — יסוד: בכת"י ב: כו'.

חפץ חסד מעצמו כמ"ש כי חפץ חסד הוא וכן עולם חסד יבנה כו' בלי העלאת מ"ן מלמטה כלל ואח"כ תלוי במעשה התחתונים שמעוררי' לחסד זה שבעצמות המאצי' להיות חפץ בגלוי מן ההעלם. ועיקר העלאת מ"ן לזה הי' בזמן מ"ת שאז נמשך בחי' כתר לז"א בכללו' בחי' אצי' דע"ס מעצמיו' המאצי', ע"כ נק' כתר זה כתר תורה. והענין הוא להיות ידוע שעל כל דבור ודבור פרחה נשמתן ומס' נפשם ממש וה"ז בחי' העלאת מ"ן וע"ז גרמו להיות בחי' יריד'ת או"ח בבחי' חפץ חסד חדש מעצמות המאצי' לאצי', והוא ענין כתר דז"א, והן ענין יו"ד הדברות שירד ה' על ה"ס ואמר אנכי הוי' אלקי' אנכי מבחי' כתר הכללי שנעשה כתר פרטי לז"א כו', כידוע ומבואר במ"א שיו"ד מאמרות הם חיצוני' השפע בכל עולם לפי ערכו ויו"ד הדברות הם בחי' הפנימי' של יו"ד מאמרות כמ"ש בזוהר דבאוריית' ברא עלמא וכמ"ש ואהי' אצלו אמון כו' כמו יו"ד מאמרות של ויאמר אלקי' בחי' בינה, וגם אבא דאמר לאימא כנ"ל אין זה רק בחי' חיצוני', וד"מ אדם שמצוה ומפקד לעשות כך וכך ואינו מגלה טעמו ונמוק בציווי זה רק אצלו סתום ונעלם טעמו של דבר זה, כך החכמ' שביו"ד הדברות הוא בחי' טעם הנעלם שבי' מאמרות למה אמר כך ולא באופן אחר, כמו ויאמר אלקי' יהי אור הוא עכ"פ טעם כמוס שבחכמ' עילאה דאורייתא כו', כי ל"ב ויאמר דבינה שהם נעשים מוחין לז"א בהשתלשלו' עולמו' נמשכו מחיצוני' אור אבא באימא לבד אבל שרשה נמשך מפנימי' אור אבא באימא דהיינו ששורש בחי' טעם הציווי דמפקד אבא לאימא כו' גנוז בח"ע בבחי' פנימי' כו'. וז"ש אם לא בריתי חקות כו' ובראשית בחוכמתא בשבי' התורה כמ"ש ה' קנני ראשית דרכו כו'. ולפ"ז יובן ג"כ בכל פרטו' הלכות שנק' דבר ה' הן בחי' אורות פנימי' וחיצוני' השפע שבעולמו' כמארז"ל א"ת בניך אלא בוניך שעוסקים בבנינו של עולם בכל עולם לפי ערכו כמ"ש בחכמה יבנה בית כל בית דבראשית

חפץ חסד מעצמו . . בלי העלאת מ"ן . . תלוי במעשה התחתונים: ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות ספ"י.

כי חפץ חסד הוא וכן עולם חסד יבנה: מיכה ז, יח. תהלים פט, ג.

שעל כל דבור ודבור פרחה נשמתן: נסמן לקמן ע' תרעט.

אנכי הוי' אלקי': יתרו כ, ב.

שיו"ד מאמרות . . ויו"ד הדברות: ראה ספר המאמרים אתהלך לאוניא ע' קד. ע' קפב.

דבאוריית' ברא עלמא: זהר בהקדמה ה, א. כד, ב. בראשית מז, א.

ואהי' אצלו אמון: משלי ח, ל. ראה בראשית רבא בתחלתו. לעיל ע' תרכו.

אם לא בריתי חקות: נסמן לקמן ע' תרמ.

ובראשית בחוכמתא: נסמן לעיל ע' תרכו.

ובראשית . . בשבי' התורה: ראה רש"י ר"פ בראשית. הנסמן בלקוטי שיחות וישב כרך ג ע' 755.

ה' קנני ראשית דרכו: משלי ח, כב.

הלכות שנק' דבר ה': שבת קלח, ב.

א"ת בניך אלא בוניך: ישעי' נד, יג. ברכות בסופה.

שעוסקים בבנינו של עולם: שבת קיד, א.

שהוא החכמ' שבראה בה את הכל כמארז"ל דבראשית נמי מאמר הוא, ופנימי' המאמר דבראשית הוא דבור הראשון די' דברו', וזהו דברו חכמי' בהווה בהוויתו של עולם וכל נברא, וע"כ נק' הלכה הילוך הפנימי' בחיצוני' כמ"ש הליכות אלי כו' הליכות עולם כו' כמ"ש במ"א. ולפ"ז הרי מובן בכללו' דכל בחי' מוחין דז"א מקבלין פנימי' שלהם מיו"ד הדברות דתורה ע"כ נק' כתר תורה כתר דז"א שהוא מקור הפנימי' למוחי' דז"א כו'. ויובן ד"ז בתוספות ביאור ע"ד דוגמא כשאדם לומד איזה הלכה הרי אומר דבר ה' שזהו רצונו במדותי' אם כשר או פסול כו' וה"ז בחי' רצון שבמדו' עליונות דז"א שנק' כתר דז"א שממשיך אותו באמרו כשר או פסול ובהיות שאמר שזה רצון וחפץ ה' הרי מעורר למעלה רצון ה' במדותיו שהוא בחי' פנימי' או"א דוקא וכנ"ל דמת"ת נעשה כתר לז"א היינו מבחי' ההכרעה שבמדו' שבשכל דהיינו במדו' שבתורה דוקא, וע"ד שאמרו ג' ראשונות יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן כו', והוא ע"י בחי' העלאת מ"ן במצות ת"ת בדבור שנק' קריאה והמשכה כמ"ש את ה' האמרת כו', כמו בזמן מ"ת ממשיכי' דבריו חיים כו', וע"ז נמשך כללות הכתר בעצמו' המאצי' להיות בחי' הגילוי מהעלם העצמיו' כנ"ל וד"ל. וזהו ענין קדוש הב' שהוא בחי' ירידת הוי' מלמעלה למטה דהיינו מאור אבא שנק' קודש למטה בז"א להיו' בחי' כתר לז"א הנק' כתר תורה, והוא אחרי בחי' ההעלאה דקדוש הוי' אסתלק וי"ו לעילא כנ"ל וד"ל.

וענין קדוש הג' הוא בחי' ת"ת דז"א שנעשה כתר לנוק' והוא ע"י מצות מעשיו' דוקא כנ"ל וד"ל. וביאור ד"ז יובן ע"פ הקדמה בתחילה להבין עיקר ההפרש בין תורה למצות. דהנה ידוע דלפעמי' אמרו דתלמוד גדול כו' ולפעמי' אמרו לא המדרש עיקר אלא המעשה שהתורה אינה אלא פי' וביאור איך לעשו' המצות, א"כ המצות עיקר כו' והלומד שלא לעשות כו' ואעפ"כ אמרו תלמוד גדול מפני שמביא לידי מעשה. והענין הוא דשניהם אמת. ויש להקדים תחילה ענין שבה"כ דרפ"ח ניצוצין שנפלו מז' מלכי' קדמאן שמתו כו' הנה מזה נעשה ירידת המדריגו' בהסתר וצמצום אחר צמצום עד מטה

דבראשית נמי מאמר הוא: **ראש השנה** לב, א.

דברו חכמים בהוה: **שבת** סו, ב (במשנה). ראה לקוטי תורה דרושים לשמ"ע פו, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' **תתקפא** (נו"א). ס"ע **תתקפב** (נוסח שני).

הלכה... הליכות אלי כו' הליכות עולם: **תהלים** סח, כה. **חבקוק** ג, ו. **תורה אור** משפטים עה, ג. שו"ה או"א . . ג' ראשונות יושב ועוסק בתורה: **בכח"י** ב: **דאימא** . . **עבודה זרה** ג, ב.

את ה' האמרת: **תבוא** כו, יז.

דתלמוד גדול: **קידושין** מ, ב.

לא המדרש עיקר אלא המעשה: **אבות** פ"א, מי"ז (כנ"י **אדה"ז** בסידורו).

והלומד שלא לעשות: **ירושלמי ברכות** פ"א, ה"ב. לקוטי תורה **אחרי** כו, ד ובהנסמן במראי מקומות לשם ובהוצאת **קה"ת תשד"מ**].

מטה ביותר, והוא עיקר סיבת ענין השתלשלות העולמו' מעילה עד התהוו' דצח"ם דנוגה דעשי', לפי שענין השבירה הוא ענין פירוד ופיזור האותיו' שנק' כלי' כמו אתה פוררתה בעזך כו' ויתפרדו בפירוד אחר פירוד עד שנפלו למטה מטה ביותר כו' כמ"ש במ"א וד"ל. אך הנה מבחי' עוצם הירידה למטה מטה כ"כ מזה יש הוראה גמורה על היות שורש מדריגו' בחי' ז' מלכי דתוהו קודם השבירה במעלה יתירה וגבוה הרבה מבחי' עולם התיקון שהוא עולם האצי' כידוע דהשבירה הי' בבחי' ס"ג דנקודי' כו' והתיקון הי' מבחי' מ"ה דברודים כו'. וביאור הדברים ידוע להיות שאנו רואים דבר פלא בענין דצח"ם שהצומח שלמטה מן החי והמדבר יחיה החי והמדבר ממנו, כמו על הלחם שיחי' האדם ממש הרי הנמוך משפיע חיות לעליון ממנו כי הלחם הוא צומח גשמי והחי רוחני הוא ואין חיבור כלל לגשם עם הרוחני ומכ"ש שיהי' הצומח מוסיף חיות הרוחני בחי ומדבר האוכלו, וזהו פלא גדול לכאורה מהיכן נמצא כח החיות דחי בצומח דחטה עד שיחי' את האדם ואת הבהמה, וכה"ג יפלא על החי שהוא מושלל מבחי' הדעת והשכל לגמרי איך יכול להוסיף דעת באדם האוכל בשר השור וכמ"ש עד דלא אכילנ' בשרא דתורא כו' וכן חמרא ורחנא פקחי' שהיין שהוא צומח דגפן יפקח להוסיף דעת הרי הדעת הוא רוחני גם מן החי ומכ"ש מן היין ואיך היין יפקח כו'. ועוד יותר מזה יפלא על ענין הוספת כח הדעת בעצם להגדיל בעצם כחו ע"י אכילת הצומח חטה וכה"ג, כמו התינוק שאינו יודע לקרות אבא עד דטעם טעם דגן דוקא, הרי קודם שאכל וטעם טעם הדגן לא הי' בו הדעת זה להכיר לאביו ולאמו וע"י שאכל וטעם טעם הדגן הצומח הגשמי' נתוסף בו דעת זה להכיר לאביו ולקרות אבא, ונמצא שמן הצומח דדגן נתוסף ונתרבה דעת הרוחני בעצם כוחו, ומוכרח לומר שיש כח בצומח להשפיע דעת, וזה פלא מהיכן ימצא חיבור וקשר לצומח גשמי עם הדעת הרוחני ומכ"ש שיהי' הצומח משפיע דעת כו' וכך הדומם ג"כ ישפיע חכמ' שהרי אמרו ארץ מגדלת חכמי' או

השבירה הוא ענין פיזור האותיו': ראה כנפי יונה [להרמ"ע מפאנו] ח"ג סנ"ע. סקמ"א. ד"ה אל תצר את מואב מכ"ק אדה"א [יודפס בעז"ה לפ' דברים] ע' 10. וש"נ.

אתה פוררת בעזך . . כמ"ש במ"א: תהלים עד, יג. ראה דרך חיים שער התפלה נ, ב. בהנסמן בהערה שלפנ"ז. וראה גם לעיל ע' תצח.

בבחי' ס"ג דנקודי': ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פ"א. הנסמן לעיל בח"א ע' שיב.

עד דלא אכילנ' בשרא דתורא: ראה בבא קמא עב, רע"א. תניא פ"ז ובליקוט פירושים לשם.

חמרא ורחנא פקחי': ראה יומא עו, ב.

כמו התינוק שאינו יודע לקרות אבא: נסמן לקמן ע' תרסג.

ארץ מגדלת חכמי': כ"ה גם לקמן ע' תשח ע"ש. ספר המאמרים תרס"ב ע' שג. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ס"ע קיז. שער האמונה פ"מ. תורת חיים בראשית כא, רע"ד. אמרי בינה שער הק"ש יז, ב. וראה זהר ח"ש (מדרש הנעלם) קכה, א. וארא ל, רע"ב. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' רד.

אנשי מדו' וכה"ג. אך כ"ז יובן עפ"י הכלל הידוע בכ"מ שכ"ד שהוא עליון במדריגה גבוה ביותר כאשר יפול למטה תהי' נפילתו למטה מטה ביותר, כמו אבן שנופלת מן הגבוה כל שהגובה יותר תהי' נפילתה למטה למרחוק ביותר, מפני שלפי ערך העלאת הדבר למעלה יותר כן תוגבר כח ירידתו למטה יותר וכל שאינו עולה כ"כ למעלה אין בו כח ירידה למטה בהתגברות כ"כ כידוע (ודוגמא לדבר מים שמקור נביעתם למעלה יותר יורדים למטה יותר, וכמ"כ גלגל החוזר שעליונה בגבהו חוזר למטה להיות תחתונה ביותר, כי מכוון נקודת מרכז שבעליונה עד נקודת מרכז שבתחתונה). וז"ש מי יעלה בהר ה' כו', ומי שאינו עולה נופל יותר למטה, וע"ד שאמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו כו'. ועוד יובן זה בתגבורת חום השמש למטה בארץ דוקא ולא באמצע האויר דוקא כו', וה"ז כמו שאנו רואים שמפני עומק דבר המושג ביותר עד שלא יכילנו אז יפול אור השכל למטה מטה ביותר שנק' בלבול כו' עד שיוכל לבא לידי טירוף כו' לדבר שטותים כי נבדל אור השכל ההוא בבחי' רוממות הערך מכלי קיבול שלו ע"כ נופל אור כלי השכל שלו למטה יותר בבלבול וטעות גדול כו', וכמו החלומות ששוא ידברו וכה"ג וד"ל.

וככל דמיונות הללו יובן למעלה בענין נפילת הניצוצים דתוהו שהוא בסיבת רוממות הערך האור שלא יכילנו הכלי כמ"ש בע"ח וע"כ נפלו למטה. והיא הנותנת שכאשר נפלו נפלו למטה מטה ביותר שלפי ערך גובה מעלתם כך ערך כח ירידתם בהשפלה למטה מטה ביותר עד התהוות דצח"ם גשמי' דנוגה כנ"ל וד"ל. ובכל זה יובן טעם ענין הוספת כח הדעת באדם ע"י אכילת צומח וכה"ג דג' בתינו"ק ויין ובשר לפקח ומוסיף שכל להיות ששורש האדם הוא מבחי' התיקון שהוא עולם האצי' כידוע ובחי' דצ"ח דנוגה הוא מבחי' התוהו שלמעלה מבחי' התיקון היינו מבחי' ס"ג שלמעלה ממ"ה כנ"ל. וע"כ כאשר ירדו ונפלו למטה נפלו במדריגו' היותר תחתונות מטעם הנ"ל, וזהו דצ"ח שבשרשם בבחי' התוהו הם למעלה מבחי' החכמה שבאדם דתיקון כמ"ש לפני מלוך מלך כו', וזהו שעל הלחם יחי' האדם וכן בתינוק הדגן מוסיף בו הדעת כנ"ל כי בחי' הדעת הנעלם בדגן מצד ששרשם בתוהו הרי הוא יותר עליון מבחי' החכמ' שבאדם מטעם הנ"ל, ע"כ אינו מכיר אביו

אנשי מדות: שלח יג, לב.
הכלל הידוע: נסמן לעיל ע' תפו.
מי יעלה בהר ה': תהלים כד, ג. ראה לקמן ע' תרעא. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' רלו.
כל הגדול מחבירו: סוכה נב, ס"א. ראה ס' מאמרי אדה"ז-מאורל"ה ע' פה.
החלומות ששוא ידברו: נסמן לקמן ע' תשג.
כמ"ש בע"ח: ראה לקמן ע' תרנח.
לפני מלוך מלך: וישלח לו, לא.

עד שיטעום בטעם דגן דוקא, וכן חמרא וריחנא וכה"ג (ולפ"ז הדומם בשרשו יותר גבוה מן הצומח והצומח למעלה מן החי והחי מן המדבר כו').

ועפ"ז יובן שורש מעשה המצות, דהנה כמו מצות אכילת מצה שמבואר הטעם בזוהר שנק' לחמא דמהימנותא דהיינו שע"י אכילת מצה נמשך בחי' האמונה בנפש שלמעלה מן הטעם והשכל, וזהו מפני דהמצה הגשמי' הוא בלא טעם מורגש ע"כ האוכלו ממשיך בחי' האמונה שלמעלה מן הטעם כו'. וזה לכאורה פלא גדול שהרי האמונה היא רוחני למעלה מן השכל והטעם שבנפש האלקי' ואיך ע"י אכילת מצה גשמי' שאין בה טעם גשמי יומשך בנפש האלקי' הרוחני' למעלה מן הטעם ברוחני' שבו כו'. אך הענין הוא להיות שהנפש האלקי' שרשה מבחי' התיקון דאצי' כנ"ל ושרש החטה דמצה הגשמי' הוא בבחי' התוהו שקדם לבחי' התיקון רק שנפלה למטה מטה עד התהוות צומח דחטה דמצה זו בנוגה דעשי' כנ"ל, אך כאשר אוכל האדם בדרך חיוב מצה מתלבש בה רצון ה' העליון ונתבררו ועולה לשרשו כמו שהי' בבחי' התוהו קודם השבירה, אז נק' לחמא דמהימנותא פי' שהוא לחם הממשיך בחי' האמונה שהוא בבחי' הכתר שלמעלה מבחי' החכמ' בחי' צומח שבתוהו למעלה מבחי' חכמ' שבתיקון כי כל בחי' התוהו הוא בבחי' נקודי' שהוא בבחי' הכתרים דוקא כידוע, וע"כ על הלחם לבדו יחי' האדם כנ"ל. ולזה הטעם ע"י אכילת מצה שאין בה טעם יכולתה להמשיך בחי' האמונה שלמעלה מן החכמ' בנפש האלקי' ששרשה מבחי' חטה דאדם דאצי' וד"ל וראי' לזה יובן בנשמת משה ע"ה שהי' מבחי' אור אבא באצי' כמ"ש ונחנו מה והוא עיקר בחי' התיקון דאדם דאצי' כמ"ש מה שמו ומה שם בנו כו' כידוע, אעפי"כ כאשר אכל משה מצה זו הגשמי' שנק' לחמא דמהימנותא כנ"ל הרי ודאי נמשך לשורש נפשו ונשמתו האלקי' בחי' אור האמונה האלקי' יותר מכמו שהי' לו קודם בכ"א מישראל לפ"ע, שהרי ודאי הי' משה צריך לקיים מצות אכילת מצה ככ"א מישראל שאין הפרש כלל בין משה לפחות הערך שבישראל בשורש ענין מצוה זה שהוא להמשיך תוס' אור האמונה האלקי' כידוע, וא"כ הרי ע"י המצה נמשך תוס' אור באמונה למעלה מן השכל והטעם שבחכמ' דאצי' שהוא מקור נשמת משה מאחר שנמשך בנשמתו אמונה שלמעלה בהשגתו למטה בהכרח שזהו

מצה . . לחמא דמהימנותא: ראה זהר (רעיא מהימנא) בא מא, א. לעיל בח"א ע' מא. ספר המאמרים תש"ח ע' 166 הערה לט. אור התורה ראה ע' תשדמ.

התוהו . . נקודי' . . הכתרים: נסמן לקמן ע' תתסג.

על הלחם לבדו יחי' האדם: לשון הכתוב עקב ח, ג.

משה . . מבחי' אור אבא: ראה לקמן ע' תרמג. ע' תרצב. ע' תתצה. שער האמונה פנ"י. תורת חיים בשלח ריט, א. וראה לקוטי שיחות שמות כרך ו ע' 244 ואילך.

כמ"ש ונחנו מה: נסמן לעיל ע' תרכד.

מה שמו ומה שם בנו: משלי ל, ד.

ג"כ בשרש נשמתו למעלה גם באצי' וד"ל, ואין זה רק מטעם הנ"ל לפי שחטה דמצה זו נפלה בשבה"כ מעולם התוהו שלמעלה מבחי' התיקון כו'. וכה"ג יובן בכל מצות מעשיו' שנתנו רק בגשמי' בדברים גשמיי' דנוגה ששרשם הוא בבחי' התוהו שלמעלה מבחי' דחכמ' דתיקון אעפ"י שבחכמ' אתברירו כמשנ"ת. וזהו ג"כ הטעם שחשקה נפשו של משה לכנוס לארץ לקיים מצות התלויי' בארץ דוקא לקיים מצות תרומות ומעשרות דוקא כידוע, ואעפ"י שהיתה פטירתו בנשיקה ע"פ ה' ממש שאין לך עלי' גדולה מזו, אך שרש קיום המצות בארץ דוקא גבוהים הרבה מבחי' עליי' נשמתו לשרשו גם באצי' ובחי' אור אבא מטעם הנ"ל וד"ל.

ומעתה י"ל ההפרש שבין תורה למצות, דהנה ידוע שבחכמ' אתברירו דהיינו בכח שם מה שמברר לב"ן כו'. ובזה יתרון מעלת התורה על המצות עד שאמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה פי' שהמעשה הוא בדברים גשמיים דנוגה שהוא בבחי' ב"ן ומתבררים ע"י שם מה דחכמ' שבתורה והוא ע"י בחי' הדבור בד"ת באמרו שזה כשר וזה פסול כמ"ש דבר מלך ומתניתי' מלכתא כו' כידוע. אך הנה מ"מ שורש המצות שאחר הבירור שנתבררו בחכמה שבתורה הן למעלה מבחי' שם מה המבררם, והוא להיות שכל הדברים הגשמים דנוגה שהמצות מלובשים בהם כציצית ותפילין וצמר וקלף גשמי וכן מצות ל"ת בדברים האסורים כו' לאחר העלאתם לשרשם בתוהו ה"ז בבחי' ס"ג דבינה דנקודים כו' שלמעלה משם מה דתיקון כו', ומזה נעשה בחי' כתר ועטרה לראש ז"א דתיקון כמ"ש בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו זה מ"ת כו' והעטרה זו שנעשה מבחי' הבירורי' דרפ"ח כו' שם ב"ן עצמו נעשה בחי' כתר ועטרה כמ"ש בע"ח. וז"ש בי מלכים ימלוכו ע"י בירור דחכמ' שבתורה יש בחי' כתר מלוכה להמליך מלכים כו', וכן מ"ש כבוד חכמים ינחלו, חכמים, הן ב' חכמות ח"ע דאור אבא כמ"ש מה שמו

שבחכמ' אתברירו: נסמן לקמן ע' תרצ.

שחשקה נפשו של משה: סוטה יד, א. וראה גם ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קונטרס אחרון לתניא (קנז, ב)) [נדפס ג"כ בספר המאמרים אתהלך לאזניא ס"ע קסה]. לקוטי תורה שיר השירים יא, א. סה"מ תקס"ב ח"א ס"ע רג. ח"ב ס"ע תמד. סה"מ תקס"ג ח"א ע' שעז. ח"ב ע' תקה. סה"מ תקס"ח ח"א ע' שעז. ס' מאמרי אדה"ז־הקצרים ע' קה. אור התורה ואתחנן ע' צג.

משה . . פטירתו בנשיקה: מועד קטן כח, א. תרגום יונתן ורש"י ברכה לד, ה.

שם מה שמברר לב"ן: ראה עץ חיים שער (ה) סנת"א פ"א. שער (י) התיקון ס"ג. שער (מ) פנימיות וחיצוניות דרוש ד. לקוטי תורה בחוקותי מז, ג. ספר המאמרים תקס"ו ע' קעט.

דבר מלך: קהלת ח, ד.

ומתניתי' מלכתא: ביצה כח, ב.

בעטרה שעטרה לו אמו: שיר השירים ג, יא.

חתונתו זה מ"ת: נסמן לקמן ע' תרסו.

בי מלכים ימלוכו: משלי ח, טו.

כבוד חכמים ינחלו: משלי ג, לה.

וח"ת דזו"ן, ועל שניהן מאיר כבוד שהוא בחי' כתר שנק' כבוד עליון כי כבוד גימ' ל"ב שהן ל"ב נ"ח שמאירים ממנו וז"ש כבוד חכמי' ינחלו בבחי' כבוד העליון דבחי' כתר והוא בחי' ת"ת דא"א שנעשה כתר לאו"א ות"ת דאמא נעשה כתר לז"א ות"ת דז"א דנעשה כתר לנוק' כו' וד"ל. וזהו לכבודי בראתיו יצרתיו כו' פי' לכבודי כלומר לרצונו בשביל רצונו שזהו כבודו כו'. וביאור הדברים, הנה עיקר הכבוד הוא ברצון דוקא, שכאשר עושין רצונו של אדם זהו עיקר כבודו דוקא ולהפך כשאין עושין רצונו זהו היפך כבודו, ובפרט במלך ושר שעיקר כבודו קיום רצונו בכל אשר יגזור אומר להיות כי כולם מבטלין רצונם נגד רצונו כו'. וכך הוא בשרש ענין מצות מעשיו' שנק' מצות המלך שמבטלים כל רצונם נגד רצון ה' המלובש במצות, שזהו עיקר בחי' כבוד העליון הנ"ל הנק' כתר. וז"ש לכבודו לרצונו דוקא. ובזאת יש מעלה הרבה במצות מן התורה שזה שאמר לכבודי בשביל רצונו בקיום המעשה דוקא עוד בתנאי שני דוקא והוא מצד התלבשות המצות בדברים גשמי' דנוגה כו', ולכך היתה הכוונה בשבה"כ להיות בחי' נוגה דעשי' כי סוף מעשה דוקא עלה במחשבה תחילה מטעם הנ"ל וד"ל.

וביאור הדברים הנה שורש ענין התורה אינה רק ענין גילוי רצון וחפץ ה' במצותיו איך ומה כמו פרטי מצות הקרבנות שהכוונה בהן בהעלאת ניצוצין דתוהו באש שלמעלה כו' בזה יש הרבה דינין בתורה באיזה אופן יוכשר העלאת הקרבן ובאיזה אופן לא יוכשר קרבן כו', וכה"ג בכל הלכו' שבתורה אינן רק כמו פי' וביאור בלבד לפרש ולבאר איך לקיים רצון ה' במצותיו כו'. אבל בחי' גופא של מעשה המצות הזה וגוף הרצון העליון ממש אין זה בתורה אלא במעשה המצות בפ"מ דוקא, וע"כ עיקר גובה של ההעלאה דרפ"ח ממש אין זה בלימוד התורה רק במצות בפ"מ שעולין הניצוצות ממש ומהן דוקא נעשה בחי' כתר לז"א לצורך בריאת עולמו' שנתעורר בחי' רצון חדש לבריאת עולמו' בי"ע כו' מאין ליש. וזהו לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו דבי"ע נתהוה רק לכבודי לרצונו לחדש הרצון הנק' כתר ע"י מעשה המצות בפ"מ דוקא שהוא העלאת הניצוצות בפ"מ. והעלאה זאת גורמת התעוררו' הרצון מחדש כנ"ל וד"ל. וגם עיקר ההפרש בין תורה למצות שע"י לימוד התורה אין כאן העלאה בפ"מ מרפ"ח ולא הועילו עדיין כלום ברפ"ח כו' רק שע"י לימוד התורה נעשה התעוררו' רצון מחדש לבריא' יש מאין בשביל הבירור' הניצוצות כו', רק שכבוד העליון הזה חכמי' ינחלו לפי שע"י יודעים איך לעשות העטרה והכתר כו'. אבל גופה של

כבוד בגימ' ל"ב: זהר (רעיא מהימנא) צו לג, א.

לכבודי בראתיו יצרתיו: נסמן לקמן ע' עתר.

רצונו של אדם זהו . . כבודו: ספר חסידים סקנ"ב. וראה ירושלמי פאה פ"א, ה"א.

מצות . . שנק' מצות המלך: נסמן לעיל ע' תקד.

שו"ה הניצוצות — לז"א: בכת"י ב: לזו"נ.

הכתר נעשה בבירור הניצוצות בפ"מ ע"י המצות בפ"מ דוקא. ולכך אמרו שלא המדרש עיקר אלא המעשה כו' וד"ל.

אך לפ"ז יש להבין דהלא מבואר למעלה בענין קדוש הב' שהוא בחי' כתר דז"א שנעשה מת"ת דאמא והוא ע"י לימוד התורה דוקא, וא"כ מעלת התורה למעלה ממעלת המצות שהרי מן המצות לא נעשה רק כתר לנוק' שהוא בחי' הרצון לבריא' העולמו' דזו"ן ליש להיות ראש לשועלים בלבד כנ"ל בפי' לכבוד"י בראתיו כו' שהוא רק בחי' כתר דנוק' כנ"ל. ועוד צ"ל דלכאורה זה סותר למ"ש בעטרה שעטרה לו אמו כו' שכתר דז"א נעשה מגוף הבירורי' דרפ"ח דוקא שהן מעשי המצות בפ"מ דוקא, וכאן אנו אומרי' שמבחי' הבירורי' דרפ"ח כו' בפ"מ נעשה הכתר לנוק' בלבד. אך כ"ז יובן בהקדים תחילה שיש הפרש גדול בין בחי' הבירורי' דרפ"ח כו' שמתבררים ע"י שם מ"ה שאינו רק בחי' בירור דב"ן בלבד (שע"ז נעשה ההתעוררות) בין לאחר תשלו' הבירור דב"ן שעולה למעלה משם מ"ה המברר דהיינו בבחי' ס"ג דנקודים כו'. וזהו ההפרש בין כתר דנוק' לכתר ועטרה דז"א שכתר דנוק' נעשה אחר שעלו הברורים דרפ"ח הנ"ל שעולין למעלה בבחי' ביטול הי"ש לאי"ן בלבד שע"ז נעשה התעורר' רצון חדש, (כמשל תלמיד המחכים את רבו כו') אבל בחי' העטרה וכתר לז"א נעשה אחר שעלה הבירורי' דרפ"ח כו' בשרשם הראשון בבחי' ס"ג דנקודים כמו שהן למעלה משם מ"ה. וז"ש בעטרה שעטרה לו אמו דוקא והוא הנק' כתר תורה כמו בשבועות שנק' יום חתונתו. וזהו הכתר נעשה ע"י לימוד התורה כמו במ"ת דכתי' וידבר אלקי' כו' וכן דבריו חיים וקיימים ואנו אומרים דבר ה' כמ"ש ודברת בם שע"י הדיבור והקריאה בלבד בתורה אנו ממשיכים בחי' כתר ועטרה לז"א אע"פ שעדיין לא הוברר והועלה עדיין מהם בפ"מ אך לענין כתר ועטרה לז"א שלמעלה עדיין מבחי' מ"ן וכל נבראי' מאין ליש כידוע הרי מבחי' הדיבור בלבד נעשה הכתר זה שהרי בדבר מלך שיגזור כאלו נעשה הכתר בפ"מ כו' אין צריך לעשות בפ"מ רק לענין בחי' כתר לזו"ן שהוא כח הפועל אלקו' בנבראי' מאין ליש בבחי' עשי' בפ"מ כל אשר חפץ ה' עשה וכדי שיהי' התעוררו' רצון מחדש להתהוו' עשי' זאת צריך בהכרח להיות העלאה מלמטה בבחי' עשי' דוקא והוא ענין בירור הניצוצות בפ"מ דוקא (כמו מט"ט שיושב וקושר כתרים לקונו מתפלות ישראל כו' וכן מה שכתיב גבורי כח עושי דברו בהעלאת מ"ן בבחי' ביטול היש עושים כתר מלוכה כו' וד"ל. אבל לבחי' כתר דז"א אין צריך עשי' רק בחי' דבור שהוא לגלות אופן הרצון

שו"ה לבריא' — דזו"ן: בכת"י ב: מאין.

וידבר אלקים: יתרו כ, א.

דבריו חיים וקיימים: ראה ברכת אמת ויציב.

שו"ה הדיבור — הכתר . . לזו"ן: בכת"י ב: הדבר . . לנוק'.

מט"ט שיושב וקושר כתרים: ראה זהר בראשית לז, ב. הנסמן בספר המאמרים תש"ח ע' 202.

גבורי כח עושי דברו: תהלים קג, כ.

במצות שעפ"ז יתעורר ברצון בשביל בריאת העולמות. וז"ש אם לא בריתי יום ולילה כנ"ל דאסתכל באוריי' ובורא עלמא ר"ל סליק ברעותי' לבריא' עלמא שהוא בחי' כתר דנוק' שנמשך ג"כ ע"פ אופן גלוי הרצון בח"ע שבתורה. וז"ש בי מלכים ימלוכו' ב' כתרים הללו דז"א, כמ"ש בע"ח דמת"ת דאמא נעשה כתר ושרש לז"א ולנוק' ואח"כ מתחלק לב' חצאין כנ"ל כמ"ש במ"א בענין ועשית חג שבועות להוי' אלקי' שהכתר נחלק חצי לז"א וחצי' לנוק', ומובן ע"פ הנ"ל וד"ל. ולפ"ז מ"ש לכבודי בראתיו דקאי על בחי' כתר לנוק' ע"כ בראתיו מאין ליש כו' קאי גם על בחי' כתר דז"א שנק' כבוד התורה כו' וג' כתרים הם כתר כהונה מבחי' ת"ת דא"א נעשה כתר לאו"א כמ"ש והוא כהן כו' כתר תורה לז"א וכתר מל' [לנגד] קדוש הב' הוא בחי' כתר לז"א וקדוש הג' הוא בחי' כתר לזו"ן דע"ז אמרו לא המדרש עיקר אלא המעשה בפ"מ שמזה דוקא נעשה בחי' הכתר כנ"ל. ומ"ש תלמוד גדול להיות מעורר הרצון שבמצות שהוא מקור הרצון של בריאת העולמות וע"כ הוא מביא לידי מעשה שמתברר לב"ן כנ"ל. ונמצא שניהם אמת, דהמעשה גדול וגם התלמוד גדול ואינם תרתי דסתרי אהדדי כלל וד"ל.

אך עדיין יש להבין דהלא בגמר' משמע שא"א שתהי' שניהם אמת אלא דוקא א' מב' אופנים או תלמוד גדול או מעשה גדול עד שנמנו וגמרו שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה כו'. אמנם הענין הוא כידוע דנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחילתן, וא"כ הגם שבחי' כתר דנוק' למטה מבחי' כתר דז"א מ"מ הרי אנו רואים שזהו גופו ומהותו של הרצון העליון יותר מהתגלות בתורה כנ"ל, והיינו לפי שנעוץ תחילתן בסופן דוקא דהיינו שכל עיקר הכוונה ברצון הקדום והפשוט בתחילת ההשתלשלות בחסד חינם לא היה רק בשביל להיות בחי' כתר לנוק' זה ובשביל זה הי' השבירה ואח"כ התיקון להעלות ולברר הניצוצות כו' סוף מעשה דוקא הוא שעלה במחשבה תחילה כו'. ומאחר שכל עיקר הכוונה היה לזה בהכרח ששרשו יותר נעלה בעצמו, ע"כ ירד להיות בסוף יותר כנ"ל בענין הכלל דכל הגבוה יותר כשיורד יורד למטה יותר, והיינו כמ"ד ארץ קדמה לשמים כו' וד"ל. ולפ"ז באמת מעשה גדול מצד שרשו בעצמיו' יותר מטעם הנ"ל. וגם מה שאמרו דתלמוד גדול אינו מצד עצמו כלל רק מפני שמביא לידי מעשה וזיל בתר טעמא, הרי המעשה עיקר להיות גופו ומהותו של הרצון. והוא ענין קדוש הג' בחי' כתר לנוק' כו' וד"ל. ובכ"ז יובן הטעם שקוראין תושב"כ בכל ליל שבועות כדי

אם לא בריתי יום ולילה: כ"ה גם בספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' שעו. ובירמי' לג, כה: יומם.

ועשית חג שבועות: ראה סז, י. ראה ד"ה זה בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתטז ובהנסמן לשם.

כמ"ש והוא כהן . . לזו"ן: נסמן לעיל ע' תרכט . . בכת"י ב: לנוק'.

ארץ קדמה לשמים: חגיגה יב, א. וראה לעיל בח"א ע' רלא.

שקוראין תושב"כ בכל שבועות: ראה סה"מ תקס"ג ע' שעט: בתורה שבכתב ובע"פ. וכן בנוסחת הר"מ שם ע' שעג ובלקו"ת כאן לה, א: ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתקכ. וראה לקמן ע' תרמב.

להמשיך לבחי' כתר תורה הנ"ל. ולפ"ז שנאמר בעטרה שעטרה לו אמו בחי' ס"ג שלמעלה משם מ"ה שנעשה מבחי' הבירורים דרפ"ח כו'. וזהו ביום חתונתו דוקא כנ"ל והיינו כתר דז"א שנעשה מבחי' ת"ת דאמא. דהנה עד"מ העטרה של זהב ואבנים טובו' שעושין למלך כו' הנה יש בזה ב' דברים, הא' גופו ומהותו של הזהב כמו שהוא מקשה או אבן הטוב כמו שהוא בלי ציור ותיקון באופן הנאות לענין התפארת והוא כי עדיין הזהב או האבן גולמי' חתיכות מוקשי' ואין בהם תפארת כלל רק מצד עצם מעלתו כמו מעלת הזהב מצד עצמו שהוא יקר הערך וכן האבן הטוב גם בטרם שיציירו אותם לפאר קודם שמתחלקים לחלקים דקים ומלטשים אותם בצדדי הקצוות באופנים שונים כמו הצורה שירצו בהאופן התפארת כו', והב' ענין התחלקותם ולטושם בכל צדדי הקצוות בעיגול ואורך ורוחב בכל פרטי דקות ענין מעשה חרש אבן טוב כו', שזהו ענין חכמה בפ"ע איך לציירם ולתקנם וללטשם בשיקוע ובליטה ובאופן המשכתן לאורך ורוחב ועומק ועיגול כדורי וכה"ג, שזהו הכל תלוי באופן חכמת המצייר, כמו בצלאל שהי' חכם גדול בכל מלאכת חרשים אבן ומעשי רוקם כו'. והנה במעשה העטרה למלך צריך הצייר להיות בקי ויודע היטיב באופן שהוא נאות להיות לפאר ולתפארת בכבודו של מלך הנק' כתר מל' לפי העת והשעה, כמו הכתר שמכתירין בעת שממנים אותו למלך וכתר מל' שנותנים בראשו בעת שיושב על הכסא לשפוט את העם וכתר שמכתירין אותו לשמוע חכמתו כו'.

והנמשל מזה יובן למעלה, להיות מבואר למעלה שהבירורי' דרפ"ח כו' הן נמשלים לאבנים טובות המאירים, שזהו ענין להפוך חשוכא לנהורא, כי אבן א' ב"ן שמתברר ע"י מ"ה דתורה כנ"ל ונעשה מהן כתר לז"א כמו מט"ט שקושר כתרים לקונו כו' כנ"ל. אך בחי' העלאת הרפ"ח עצמן זהו רק כמו ענין אבנים טובו' וזהב מקשה בלבד כמו עפרות זהב שמן עפר נעשה זהב וכן אבן הדומם שמאיר ומבהיק כו'. אבל בחי' תיקון ציורים בהתחלקות ולעשות אופנים שונים להיות מתפאר כפי הצריך כנ"ל הוא ע"י בחי' שם מ"ה דחכמה המברר כי בחכמ' אתבריו איכות אופן ציורים לפאר, שזהו חכמה גדולה מאד מלבד עצם הטוב והזהב כנ"ל. וזהו הפרש שבין תורה למצות, שהמצות הם נעשים מדברים גשמי' דנוגה שבהם נפלו הרפ"ח וכשמתברר' ועולין הן הנק' אבנים טובות יקרים מאוד מאוד כמ"ש צווארך בחרוזים, ומהם נעשה ג"כ העטרה לראש ז"א אחר תשלום כל הברורי' כנ"ל והוא הנק' כתר ועטרה שהוא מבחי' גופו של מעשה המצות שזהו בחי' רצון

כמו בצלאל . . ומעש' רוקם: ראה תשא לא, ב ואילך. ויקהל לה, ל ואילך.

אבן א' ב"ן: ראה שער היחוד והאמונה פ"ז (פד, ב). ובליקוט פירושים שם. אור התורה דרושים לסוכות ס"ע א'תשנח.

עפרות זהב: ראה איוב כח, ו.

צווארך בחרוזים: שיר השירים א, י.

העליון עצמו. וז"ש כצינה רצון תעטרינו כו', והוא הטעם הנ"ל שעולין לשרשן הראשון בס"ג דנקודים כו' וד"ל. אך שורש התורה הוא רק בחי' אופני הציור של עטרה וכתר זה אם כך או כך, כמו כל ההלכות פרטי' שבמצות שתגזור אומר כך וכך יוכשר למצוה ולא באופן אחר שאינם מצוה כלל וכלל כמו פרטי דינים דתפילין שבאופן זה בד' בתים כו' נק' מצוה ואם לא אין התפילין כשרים אלא פסולין, וה"ז ממש כמו אומן החכם שיודע היטיב בטיב אופני תיקון האבן הטוב המקשה לעשות ביופי הצורה שיגזור אומר לעשות כך וכך ואם יחסר מלאכה כ"ש מאופן הנאות יגזור לפוסלו ולא לקבוע אותו כלל בעטרת המלך וכדו' וד"ל. והרי אופן הציור ג"כ לפ"ע גדלו של כבוד המלך בהתנשאות כמו בשעה שמכתירין אותו למלך למעלה היינו בר"ה שאומרים מלכיות שימליכוהו כו' וגם אם לשפוט את העם יושב על כסא דין כו', ובשבועו' מכתירין לו בכתר תורה שזהו לפי ערך חכמתו כמ"ש ולתבונתו אין חקר כו' וד"ל.

וזהו ג"כ ההפרש בין מ"ט ימי הספי' לזמן מ"ת, דבימי הספי' אינו רק מעשה מקשה גופו של הכתר והוא בירורי הרפ"ח כו' ע"י מנחת שעורים והספי' לברר כל הזי' מדות רעות דנוגה מחושך לאור ומרע לטוב כו'. אבל בליל שבועות מדברים בד"ת שבכתב ושבע"פ כדי להמשיך אופני הציור בעטרה זאת שהוא כפי אופן הנאות להיות לפאר ולתפארת בראשו כו', והיינו ע"י החכמ' שבתורה שתגזור אומר לכוון לאמיתית רצונו בכל פרטי אופני' שבכל המצות כך ולא כך כנ"ל, שזהו עיקר יופי הכתר והעטרה כנ"ל. אבל בלא בירור דמ"ט ימי הספי' לא הי' ממה לעשות הציור דעטרה כו', וכן בהיפך בבירורין עצמה דספי' בלא קבלת התורה לא הי' בחי' ציור כלל. וע"כ מובן מזה בתוס' ביאור דתלמוד גדול מפני שמביא לידי מעשה וזיל בתר טעמא שהוא רק מפני שמביא לידי מעשה הרי המעשה עיקר הוא כמו העצם האבן הטוב בטרם שיצוייר וילוטש כו', אך התלמוד אינו רק מברר לגזור פרטי ציורים משום דמ"ה מברר לנוק'.

וזהו ג"כ הטעם מ"ש אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו אבל שאר הדברים מפי משה שמענו כו'. דהנה אנכי ולא יהי' לך כוללים כל רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת שהרי אנכי כולל כל המ"ע לשמוע לעצמו' רצונו הפשוט שנק' מי שאנכי שבו כוללים כל בחי' רצונות העליונות הפרטי'

כצינה רצון תעטרינו: תהלים ה, יג.

בר"ה שאומרים מלכיות שימליכוהו: ראש השנה טז, א.

ולתבונתו אין חקר: כ"ה גם בתורה אור תולדות יח, ג. ספר המאמרים תקס"ט ע' א (לתבונתו). ע' קצב. ובישעי' מ, כח: אין חקר לתבונתו.

שו"ה מברר — לנוק' . . אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו: בכת"י ב: לב"ן . . מכות כד, רע"א.

אנכי ולא יהי' לך כוללים . . מ"ע . . ל"ת: נסמן לקמן ע' תרמז.

שברמ"ח מ"ע ובלא יהי' לך כו' כלול כל נגד רצון ה' במצות ל"ת כידוע, והוא בחי' חו"ג שבעצמות שכוללים ה"ח כללים שבמ"ע וה"ג כללים שבשס"ה ל"ת כו'. אך ענין אופני המשכו' הפרטי' שבמ"ע ול"ת איך ובאיזה אופן יהי' רצון העליון שבכל מצוה ואיך פרט אופן המנגד לרצון בכל מצות ל"ת הוא אשר שמענו מפי משה דוקא דהיינו ע"י בחי' החכמה בחי' מ"ה שבתורה שמשם מקור נשמת משה כמ"ש ונחנו מה, והוא גילוי אא"ס בחכמה לגזור אומר פרטי אופני רצון עליון הפשוט שכלול באנכי ולא יהי' לך כו' לפי שמשה הוא שרש החכמה שבתורה כידוע ששורש משה מפנימי' אור אבא, וז"ש בכל פ' ופ' וידבר ה' אל משה דוקא כו' כמ"ש במ"א בענין שושבינא דמלכא כו', וזהו מטעם הנ"ל במשל הב' דברים שבאבנים טובו' כו' אופן הציור באבן הטוב ההיולי הוא החכם והבקי לעשות כפי הצריך כו'. וזהו ששאר הפ' נאמרו ע"י משה משום דבחכמה דוקא אתברירו כנ"ל אך ורק אנכי ולא יהי' לך כו' מפי הגבורה שמענו והשאר משה מפי עצמו אמרן כמ"ש משה ידבר, והוא עיקר בחי' כתר תורה שבשבועות וד"ל.

יום ב' דפסח תקע"ז לפ"ק

והניף את העומר תנופה כו', להבין ענין הנפת עומר השעורים וידוע ששעורה הוא מאכל בהמה וגם ענין תנופה שהוא תנ"ו פ"ה, הנה כתיב יוצר משרתים ואשר משרתיו, יוצר משרתים קאי על המלאכים שנבראו

כמ"ש נחנו מה: נסמן לעיל ע' תרכד.

ששורש משה מפנימי' אור אבא: נסמן לעיל ע' תרלו.

וידבר ה' אל משה: וארא ו, י.

כמ"ש במ"א בענין שושבינא דמלכא: ראה תורת חיים תצוה תקיא, ב. תקכז, א.

משה מפי עצמו אמרן: לשון הגמ' מגילה ל, ב (לגבי קללות שבמשנה תורה).

משה ידבר: יתרו יט, יט.

והניף את העומר: נעתק מבוך 166 קסו, א. נדפס גם במאמרי אדה"א הנחות תקע"ז ע' לג.

ראה ד"ה שלאחי"ז. לקוטי תורה אמור לו, א. ולהעיר מאור התורה דרושים לר"ה ע' א'תטו, שמאמר זה (שבלקוטי תורה) הוא ביאור על ד"ה וספרתם שנדפס בלקוטי תורה שם לפנ"ז.

מאמר זה נאמר בחגה"פ (כבסנים), אך בלקוטי תורה מופיע דרוש המקביל לזה בפ' אמור, ועפ"ז נדפס כאן.

והניף את העומר תנופה: כ"ה גם בד"ה שלאחי"ז ובאור התורה אמור כרך ד' ע' א'פט. והוא חיבור שני כתובים: אמור כג, יא. טו. טז.

עומר השעורים: מנחות פד, א.

ששעורה הוא מאכל בהמה: ראה מלכים א ה, ח. פסחים ג, סע"ב. סוטה יד, א (במשנה). וראה גם לעיל בח"א ע' שה.

תנופה שהוא תנ"ו פ"ה: זהר בלק קפח, ב.

כתיב יוצר משרתים ואשר משרתיו: ברכת יוצר. ראה איכה רבא פ"ג, ח. טור אורח חיים סנ"ט. לקמן ע' תרנ. ע' תרעא. לקוטי תורה כאן לו, א. בחוקותי מט, ג. פינחס עט, ב. סידור שחרית סב, ב והנחת הר"מ בן

בכל יום מבירורי נוגה שע"י עשיית האדם איזה מצוה, כמו הנחת טלית כו' שהצמר הוא מק"נ או ע"י נתינת צדקה וכדומה נברא מזה מלאך וכן ע"י מחשבותיו הטובים ודיבורו בת"ת נבראו מלאכים, והוא הנק' בלשון קבלה בירורי נוגה כי הנפש הבהמי' שרשו מק"נ וכשעושה איזה מצוה וכו' אזי נק' בירורי נוגה, ובלשון רז"ל העושה מצוה אחת כו' וכמ"ש חונה מלאך ה' סביב ליראיו שהיראים הם העושים את המלאכים. והנה על אלו המלאכים נאמר יוצר משרתים שנבראים בכל יום ונכללים במקור חוצבם כנר בפני האבוקה כמ"ש מצמיח חציר לבהמה וכתוב בזוהר בהמה רבה דרביעא על אלף טורין ושתי' לון בגמיעה חדא כו', פי' כמו חציר עד"מ שנגדל בכל יום והבהמות אוכלים אותו כמו"כ המלאכים אלו שנבראו בכל יום נכללו בפי בהמה רבה שהוא שם ב"ן בחי' מל', ואשר משרתי' היינו המלאכים שנבראו משי"ב כמו שמים וארץ ועומדים תמיד במדרגה א' ואינם תלוים כלל מצד מעשה התחתונים.

והנה כדוגמא זו יובן ענין הנפת עומר השעורים מאכל בהמה, היינו שיוכלל בפי בהמה רבה בחי' מל' שם ב"ן. וזהו תנ"ו פ"ה להעלות אותו לפה בהמה רבה. וי"ל הטעם שנק' שעורה, הענין הוא כי שעורה שעור ה' פי' ה' הוא ה"ג מנצפ"ך המחלקות ומפרידות הבל הדיבור, כי ידוע שיש כ"ב אותיות וה"ג הם המחלקות ומפרידו' כו', כמו למשל שנוטל אות זה ואות זה אזי נעשה תיבה באופן זה או שמצרף האותיות באופן אחר. ויש בזה ריבוי אופנים שונים. כמו שאנו רואים בד' יסודות ארמ"ע הרבה מדריגות כמו מתכת מיסוד האש ואבנים הוא מיסוד המים כמ"ש אבנים שחקו מים,

---

כ"ק אדה"ז בס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' שצח. תורה אור וישב כז, סע"ג. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' קסא. סה"מ תקס"ד ע' יט. ע' קכח. סה"מ תקס"ו ע' צג. סה"מ תקס"ז ע' קיח. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקיג. ס' מאמרי אדה"ז-מאמרי רז"ל ע' סט. ע' עב. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' קיח. אמרי בינה שער הק"ש פס"א (נז, ב). המשך תער"ב כרך ב ע' תרפד.

הנפש הבהמי' שרשו מק"נ: עץ חיים שער (מח) קליפת נוגה פ"ג.

העושה מצוה אחת: קדושין לט, ב (במשנה). אבות פ"ד, מ"א.

חונה מלאך ה' סביב ליראיו: תהלים לד, ח. וראה גם ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' תלג. ע' שלג.

מצמיח חציר לבהמה: תהלים קד, יד.

וכתוב בזוהר בהמה רבה . . חדא: ראה זהר בראשית יח, ב. ויחי רכג, סע"א. הנסמן לעיל בח"א ע' יב.

בהמה . . ב"ן: ראה ספר הליקוטים [להאריז"ל] שמיני יא, ב. תניא ספמ"ו. הנסמן לעיל בח"א ע' ד.

שם ב"ן בחי' מל': ראה עץ חיים שער (לט) מ"ן ומ"ד דרוש ז.

שעורה שעור ה': זהר בלק קפה, ב.

ה"ג מנצפ"ך: ראה שער היחוד והאמונה ספ"ד. הנסמן לעיל בח"א ע' רלז.

מנצפ"ך: ראה תוד"ה גרועי שבת קד, א. עיון יעקב לעין יעקב מגילה ב, ב. כנפי יונה [לרמ"ע מפאנו] חלק שלישי סע"ד. אלשיך תשא לא, יח. הובא באור התורה תשא ע' א'תתקעג. של"ה מסכת פסחים דרוש ששי מצה עשירה קרוב לסופו קעח, א. במדבר רבא פי"ח, כא. הובא באור התורה וישלח כרך ה תתעד, ב.

בד' יסודות ארמ"ע: ראה הנסמן בספר המאמרים תש"ח ע' 204.

אבנים שחקו מים: איוב יד, יט. ראה לעיל בח"א ע' כו.

זהו ההפרש בכלל שזה הוא מיסוד האש וזה מיסוד המים, אך ביסוד האש גופא יש הרבה אופנים וחלוקים, כידוע שיש כמה מיני מתכות וכן באבנים יש כמה מיני אבנים. וכמו"כ בצומח יש עשבים שממיתים ויש עשבים שמחי' מפני שהעשב המחי' הוא מחסדי' ושממית הוא מגבו' ויש בעשבים המחי' הרבה חלקי אופנים. וכן בחיות ובהמות ועופות יש הרבה חלוקי' כמו הנשר הוא רחמני ועורב הוא אכזרי, זהו כלל ההפרש וביניהם יש כמה פרטי' כנ"ל. וכן במדבר ג"כ יש שכל נוטה כלפי דין ויש שכל נוטה לחסד, ובין אנשים אשר שכלם נוטה לחסד יש ביניהם גופא כמה אופנים פרטי' וכן אנשים אשר שכלם נוטה לדין אין דיעותיהם שוות באופן א' הגם שכולם נוטים לדין. וכן למעלה במלאכים מיכאל וגבריאל הם שני הפכים חו"ג שמיכאל הוא שר של מים וגבריאל הוא שר של אש ויש במיכאל גופא ק"פ אלף מדרגות כידוע, והטעם הוא מצד שעור ה' שהוא בחי' ה"ג מנצפ"ך המחלקות כו' שבדבור. ושרש הדבור הוא ממח' כמו למשל אדם מה שמחשב הוא מדבר, וראי' לדבר שהרי מיד כשרוצה לדבר אזי מדבר וא"צ שיהוי זמן כלל להתיישב בדבר איך שיהי' הצירופי', אך הטעם הוא שהאותיות אלו עצמן כבר היו מצורפי' במח' והוא הנק' פיתוחי חותם וכמאמר עקבי לאה שהוא סוף אותיות המח' נכנסים תוך ראש רחל שהוא בחי' דבור. וכמו"כ למעלה יש עלמין דאתכסיי' ועלמין דאתגליין כמו מאמר יהי אור יהי רקיע שרשם מבחי' עלמין דאתכסיי'.

ועתה י"ל בחי' אדם למעלה שהוא בחי' שם מ"ה. להבין זאת צריך להקדים מארז"ל כשם שהנשמה ממלא את כל הגוף כך הקב"ה ממלא את כל העולם, ולכאורה אינו מובן מה שארז"ל מ"ה הנשמה כו' ולא אמרו מה הנפש שבנפש הטבעי' ג"כ יש שכל ומדות. אך הענין כי הנה כתיב בצלם אלקים עשה את האדם, לכן מבחי' נשמה דוקא יובן למעלה ג"כ. כי הנה

הנשר הוא רחמני ועורב הוא אכזרי: ראה ירושלמי פאה פ"א, ה"א. אור התורה שלח כרך ו ע' אתשצג. לעיל בח"א ע' כב.

שמיכאל . . מים וגבריאל . . אש: ראה ספר הבהיר (ס"ט) סי"א. הובא בהשמטות לזהר בראשית סכ"ט רסג, א. במדבר רבא פי"ב, ח. ושי"נ. מגלה עמוקות אופן קעז.

במיכאל גופא ק"פ אלף מדרגות: וכ"ה לקמן ע' תרנב. בספר המאמרים תקס"ז ע' רלח: ק"ם אלף. ובביאורי הזהר במדבר פה, א: קפ"ה אלף. וראה לעיל בח"א ע' רכד. ושי"נ.

פיתוחי חותם: תצוה כח, יא. ועוד.

עקבי לאה . . נכנסים תוך ראש רחל: ראה עץ חיים שער (לח) לאה ורחל פ"ב.

לאה . . אותיות המח: ראה לקוטי תורה מצורע כד, ג. הנסמן לעיל בח"א ע' רכז.

רחל שהוא בחי' דיבור: ראה עץ חיים שער (ד) אחי"ם פ"א. הנסמן בהערה שלפנ"ז.

יהי אור יהי רקיע: בראשית א, ג. ו.

אדם . . מ"ה: ראה עץ חיים שער (לח) לאה ורחל פ"ב. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תקסז.

מארז"ל כשם שהנשמה: נסמן לעיל ע' תקמא.

בצלם אלקים עשה את האדם: נח ט, ו.

האדם הוא כלול מעליונים ותחתונים, בחי' הנשמה אשר בו ונק' בחי' אדם הוא מבחי' הוי' אשר למעלה מאלקי' בחי' סוכ"ע, ובחי' הנפש הבהמי' הוא משם אלקי' בחי' ממכ"ע, כי כל התהוות הוא משם אלקי' וכמ"ש מלך אלקי' על גוים, כידוע שיש ק"ך צירופי אלקי' ע"ב בקדושה ומ"ח בקליפה כמ"ש ונתתי מופתים באדמת בני חם שממ"ח צירופי' האחרונים מקבלים חיצונים ג"כ יניקה וכמ"ש מלך אלקי' על גוים כו'. וזהו שאמר פרעה לא ידעתי את הוי', כי יניקתם הוא משם אלקי' והתהוות המלאכים ואופנים הוא ג"כ מבחי' אלקי' לבד מע"ב צירופי' עד שנשתלשל עד ע' שרים להחיות חיצונים כו'. ונפש הבהמית שמישראל נלקחה ג"כ מע' שרי' רק שבאוה"ע הוא מרע שבנוגה ונפשות ישראל הוא מטוב שבנוגה. נמצא שבאדם יש ב' בחי' הנשמה אלקי' הוא מבחי' הוי' בחי' סוכ"ע ונפש הטבעי' הוא מבחי' שם אלקי'. ולכן כתיב אתה הראת לדעת כי הוי' כו', כי דוקא הנשמה יכולה להשיג איך שהוי' הוא אלקי' מטעם שנלקחה משם הוי'. והנה הנפש אלקי' הוא מלובש תוך נפש הבהמי', שהרי במה נתפעל במוח ולב הוא באותו השכל עצמו שבזה העולם. וזהו מה הנשמה ממלא את כל הגוף, כי גוף אין פירושו גוף גשמי רק קאי על נפש הטבעי' שהנשמה מלובשת תוך נפש הטבעי', כך הקב"ה שהוא הוי' בחי' סוכ"ע כי קדוש הוא ענין קדוש ומובדל כו' ממלא את כל העולם, והוא בחי' התלבשות סוכ"ע בממכ"ע.

והנה בזה יובן ענין פסח וספה"ע, שלילה ראשונה של פסח הי' בהם גילוי בחי' הוי' בחי' סוכ"ע כמו שהנשמה בשרשה היא מבחי' סוכ"ע ולכן יצאו טף ונשים ת"ר אלף רגלי ממצרים בחי' מס"נ בתכלית מצד בחי' ההכרה החזקה כמשל התינוק שהולך אחר אביו כמו"כ ע"י שהי' גילוי בחי' הוי' בנשמותיהם לכן הגוף נמשך ממילא כו' והלכו ממצרים. זהו בחי' לילה

האדם הוא כלול מעליונים ותחתונים: ראה זהר בראשית לד, ב. ובלקוטי לוי יצחק שם.

הנשמה . . מבחי' הוי' . . הנפש הבהמי' . . אלקי': ראה אגרת התשובה פ"ד. שער היחוד והאמונה פ"ו.

הוי' . . בחי' סוכ"ע . . אלקי' בחי' ממכ"ע: ראה גם לעיל ע' תקמ. לקמן ס"ע תשפח ואילך.

התהוות הוא משם אלקי': ראה תורת חיים תצוה תעה, ב. שערי אורה שער חנוכה כו, א.

מלך אלקי' על גוים: תהלים מז, ט.

ק"ך צירופי אלקי': ראה שער הכוונות ענין הפסח. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' סו ובהנסמן לשם בח"ב ע' תשז. [נדפס ג"כ בסה"מ אתהלך-לאזניא ע' רלח — וראה הערה שם ר"ע רסג]. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תרז ובהנסמן לשם. ס' הנחות הר"פ ע' יח. [בהערות וציונים שם ע' ר לע' טז מציין שהנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי מדרוש זה נמצאת בבוך 1196. ולהעיר שנדפסה בתורת חיים יתרו שצג, ב. אלא שבגוף כתי"ק ישנה הוספה. וכן צ"ל בסה"מ תקס"ז ע' IX הערה 33]. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' רכו. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' צז ובהנסמן לשם. ע' רנ. ע' תד. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' נט ובהנסמן לשם. פירוש המלות פנ"ד (לג, ג).

כמ"ש ונתתי מופתים באדמת בני חם: ראה ברכת אמת ואמונה.

לא ידעתי את הוי': שמות ה, ב.

ונפש הבהמית שמישראל: ראה תניא ספ"א.

אתה הראת לדעת: ואתחנן ד, לה.

טף ונשים ת"ר אלף רגלי: ראה בא יב, לז.

ראשונה של פסח. ואחר לילה הראשונה התחיל ספה"ע. וענין ספה"ע הוא בכדי להפוך את נפשו הטבעי', כי יש ז' מדות רעות וז' כלול מז' לכן צריך לספור מ"ט יום כמארז"ל מצוה למימני שבועי בכדי לברר המדות רעות של נפש הטבעי'. וכ"ז הי' הכנה למ"ת. וצ"ל זה שלמה הי' הכנה למת"ת מספה"ע שהוא להפך הנפש הטבעי' והלא לילה ראשונה של פסח הי' גילוי הנשמה כמו שהיא בשרשה שהוא יותר טוב מספה"ע שהוא להפך נפש הטבעי' ולמה לא הי' זה הכנה למת"ת. וידוע שענין מ"ת הוא מ"ש אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה כו' ואנכי הוא בחי' אנכי מי שאנכי בחי' כתר שבכתר. כי אית רצון ואית רצון, אית רצון אשר הוא מצד הטעם ודעת, והנה ברצון זה אשר מצד הטעם ודעת ודאי יש דבר והיפוכו כמו למשל שרוצה הדבר הזה וההיפוך מזה אינו רוצה, כי הטעם מחייב שהדבר הוא נגד רצונו. ובהרצון אשר למעלה מן הטעם שהוא רצון עצמי לכאורה הי' נראה שאין בו דבר והיפוכו כי הרי הוא בחי' עצמיות, אך באמת גם בבחי' עצמי' הרצון שהוא בחי' רצון אשר למעלה מן הטעם ג"כ יש דבר והיפוכו, ואדרבה שם הוא יותר לעומק, כמו למשל אדם שרוצה לחיות שבודאי הוא בחי' רצון אשר למעלה מן הטעם הרי יש בו ההיפוך שהוא אינו רוצה למות, או כמשל שהוא רוצה בפרנסה בכדי להחיות נפשו הרי ההיפוך מה שנגד זה אינו רוצה. נמצא שבבחי' רצון זה ג"כ יש בחי' התחלקו' ימין ושמאל. כמו"כ יובן הענין הנ"ל שבמת"ת הי' גילוי אנכי מי שאנכי בחי' כ"ע אשר למעלה מן הטעם כי אין טעם לרצון כלל מטעם שהוא בבחי' עצמו'. ובבחי' עצמו' ג"כ יש דבר והיפוכו ימין ושמאל, וזהו אנכי ולא יהי' לך אנכי הוא שרש רמ"ח מ"ע שזהו בחי' עצמו' רצונו שרוצה בו, ולא יהי' לך הוא שס"ת ל"ת כי הוא ההיפוך מעצמותו שאינו רוצה בו. וזהו אנכי ולא יהי' לך בדבור א' נאמרו היינו שאין בו התחלקו' קוין רק ממילא יחייב היפוכו שהוא נגד עצמו' רצונו אינו רוצה בו הרי זהו נגד עצמיותו. וענין עשרת הדברות שהוא ה"ח וה"ג הוא הבחור והתמצית מכל מ"ע ומכל מל"ת, וא"כ הקושיא גדלה מפני מה ההכנה למ"ת שהוא כתר שבכתר הוא מספה"ע שהוא לברר נפש הטבעי' ולא מלילה ראשונה של פסח כנ"ל.

מצוה למימני שבועי: ראש השנה ה, א. וש"נ.

אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה: מכות כד, ע"א.

אנכי מי שאנכי: ראה תניא מהדורא קמא ספמ"ט (ע' תו). אבן עזרא תולדות כז, יט. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א לע' רט.

אנכי . . כתר: ראה זהר (רעיא מהימנא) פינחס רנו, ב.

אית רצון ואית רצון: לקמן ע' תתטו. אמרי בינה פצ"ט: בדרך מצותיך פת, א בשם הזהר. וראה זהר (אדרא רבא) נשא קכט, א: מצחא דאקרי רצון כו'. הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שם. והנחה אחרת בתורה אור ויקהל פז, ד.

אנכי הוא שרש . . שס"ה ל"ת: ראה זהר יתרו צא, א. זח"ב (תוספות) רעו, א. של"ה ר"פ יתרו שטו, ב. תניא פ"כ.

אנכי ולא יהי' לך בדבור א' נאמרו: נסמן לעיל ע' תקעח.

אך להבין זאת צריך להקדים מה שמבואר בס' הקבלה שענין הספירה הוא להמשיך מקיפי' דמדות ממקיפים דבינה, כי יש פנימי' בינה ופנימי' מדות, אך הספי' הוא להמשיך מקיפי'. וענין פנימי' בינה יובן עד"מ אדם שיש לו איזה פחד מאיזה דבר מחמת שהתבונן בשכלו שצריך לפחוד מדבר כזה אזי נתפעל בלבו בבחי' פנימי' ג"כ, ותלוי הפחד לפי ערך ההתבוננות אם לעומק אזי מתפעל ביותר בפחד ואם אינו לעומק לא יתפעל בפחד כ"כ, וגם אם מתפעל בפחד לעומק יוכל להיות שבהמשך הזמן ישתכח הפחד מלבו והי' כלא הי'. כמו"כ יובן בעבודת ה' שאם ההתבוננות הוא איך שהקב"ה מחי' את כולם היינו שהעולם חי מאלקות ונמצא שה' הוא העיקר והעולם הוא טפל ונמצא לפ"ז שה' בשמים והעולם חי ממנו, מהתבוננות כזאת נעשה בחי' או"פ בלב, כי בבינה ג"כ הוא בחי' פנימי' שמתיישב בכלי השגתו, ויוכל להיות שאחר התפלה כשיעסוק בעסק העולם אזי ישכח ממנו חוש אהבה זו, ולא זו בלבד אלא שגם אהבה זרה יכנס בלב לעשות ההיפוך לגמרי, ובחי' מקיפי' דבינה הוא כשההתבוננות הוא מבחי' א"ס היינו כנ"ל שמתבונן איך ואתה מחי' את כולם אבל אינו עושה העולם טפל לבד רק שמתבונן איך שבבחי' ממכ"ע יש הארת בחי' א"ס כמו למעלה ממש, וראי' לדבר שהרי מחדש בכל יום מע"ב שחידוש ההשפעה מאין ליש הוא בלי הפסק, מזה מורה שבחי' א"ס הוא למטה כמו למעלה, מבחי' ההתבוננות כזאת נעשה בלב ג"כ בחי' מקיפי'. והתועלת מהתבוננות כזאת הוא שלא יופסק עולמי', כי המקיף הוא בחי' שמירה מחיצונים, ובל' קבלה נק' חשמל שמקיף עד מתחת רגלי זו"נ.

ועתה יובן ענין ספה"ע, כי ענין ספה"ע הוא לברר ז' מדות רעות של נפש הטבעי', ואין המכוון להיות בחי' אתכפיי' לבד לפי שעה רק להיות בחי' התהפכות המדות לגמרי. ואיך אפשר להיות זאת שיהפכו המדות, כי ידוע שיש ז' מדות רעות וז' כלול מז' וע"י הספי' כולם יהפכו לטוב, הטעם הוא כנ"ל שענין ספי' הוא בבחי' מקיפי' דבינה. כי ידוע שהיום הוא בגי' נ"ז ואל הוי' ג"כ בגי' נ"ז שהוא בחי' כתר. וזהו שאנו אומרים היום יום א' כו' היינו להמשיך מבחי' כתר, והתועלת ממקיפי' דבינה הוא שלא יהי' הפסק עולמי' לאהבה דקדושה ולא יהי' מקום כלל למדות רעות רק כולם יהפכו לה'. וזהו מה שכתוב ז' שבועות תמימות תספור לך, כי ענין תמימות יש בו

ואתה מחי' את כולם: נחמי' ט, ו.

חשמל שמקיף עד מתחת רגלי זו"נ: ראה עץ חיים שער (מב) דרושי כללות אבי"ע פי"ב.

שהיום הוא בגי' נ"ז: ראה פרי עץ חיים שער (כב) ספירת העומר פ"ו. מאורי אור מערכת יום ס"ח. לעיל בח"א ע' שז.

ואל הוי' ג"כ בגי' נ"ז: פרי עץ חיים שער (יח) השבת פכ"ד בטופו.

שאנו אומרים: בנוסח הספירה.

ז' שבועות תמימות תספור לך: ראה טז, ט. אמור כג, טו.

ב' פי' הא' שיהי' בשלימות שלא יהי' פגום, כי אם יש מקום לאהבה זרה ליכנס אזי פוגם הוא את האהבה דקדושה, והב' היינו שיהי' בסופו כמו בראשו שלא יופסק הדבר, כמו למשל אדם תמים נק' שלא ישנה הדבר מכמו שהי' בתחלה משא"כ אם אינו בסופו כמו בראשו לא נק' תמים, וכידוע שאמת הוא ראש תוך סוף היינו שהוא בראש כמו בסוף, וכמו שנאמר התהלך לפני והי' תמים, וכמו שאמרו אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו שהיו שוים בזקנותם בעבודת ה' כמו בילדותם.

ובזה יובן הטעם שצריך הכנה למת"ת מספה"ע, כי במ"ת הי' גילוי אנכי ולא יהי' לך כנ"ל שבחי' אנכי הוא בחי' כתר שבכתר אשר אין טעם לרצון, ובבחי' כתר שבכתר יש ג"כ דבר והיפוכו כנ"ל, והי' צריך לזה הכנה מלילה הראשונה של פסח ומספה"ע, כי לילה ראשונה הוא שהאיר בחי' אדם בתוכם היינו שהי' התגלות אלקות בנשמתם כמו שהם למעלה, זהו הכנה לבחי' אנכי שהוא שרש רמ"ח מ"ע רמ"ח אברין דמלכא שע"י יומשך עצמיות רצונו הפשוט, וספה"ע שהוא להפך את נפש הטבעי' הוא הכנה לולא יהי' לך שרש רמ"ח מל"ת שהוא כל דבר אשר שנא ה' מפני שהוא נגד עצמו' רצונו, ואם לא הי' הכנה בב' הבחי' לא הי' נתגלה בחי' אנכי ולא יהי' לך. וזהו לרצונכם בשבילכם, פי' שתעשו הכנה כדי שיתגלה בכם בחי' רצון הפשוט. ורצונכם לשון רבים הוא נגד ב' בחי' אנכי ולא יהי' לך שהוא דבר והיפוכו כנ"ל. וכמו"כ יובן מלמטה למעלה צ"ל ג"כ לרצונכם לשון רבים, שיחוברו ב' רצונות יחד הרצון של נפש אלקי' והרצון של נפש הבהמי' שניהם לה' לבדו, ועי"ז יומשך מלמעלה למטה ג"כ ב' רצונות שהוא אנכי ולא יהי' לך כו' כנ"ל וד"ל.

אדם תמים נק': ראה דרך חיים שער התשובה פ"ד (ז, ב).

שאמת הוא ראש תוך סוף: ראה בראשית רבא פפ"א, ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שסח.

התהלך לפני והי' תמים: לך יז, א.

אשרי ילדותינו: סוכה נג, ר"א.

רמ"ח מ"ע רמ"ח אברין דמלכא: נסמן לעיל ע' תקפו.

רמ"ח מל"ת: כ"ה בהכת"י וצ"ל שס"ה מל"ת.

וזהו לרצונכם: המשך הכתוב והניף. וראה גם סד"ה שלאח"ז.

תורה הקדושה מפי הקדוש אדמו"ר מוהר"ד נ"ע וכו'

הנה כתיב והניף את העומר תנופה כו' ואיתא בזוהר תנ"ו פ"ה. ויש להבין תחילה מהו ענין העומר, הנה ידוע בזוהר דעומר שעורים הוא מיכלי' דבהמה רבה ונק' מיכליא דבעירא כו'. והענין הוא כי שעורה הוא שעור ה' כמ"ש בזוה"ק. וביאור הדברי' הנה ידוע ע"פ מ"ש יוצר משרתים ואשר משרתיו שיש ב' מיני מלאכים הא' נצחיים ועומדים משי"ב כמו מיכאל וגבריאל כו', והב' אשר מתחדשים בכל יום, והיינו יוצר משרתים כו' ואשר משרתיו וכו'. והענין הוא כי החיות שבמרכבה הנושאות את הכסא הן בחי' נצחיים עד שיחזיר העולם לתוהו כו', אבל הנבראים בכל יום היינו בחי' ניצוצות קדוש' הנופלים מלמעלה ע"י סיבת השבירה בנוגה דבי"ע, וכשהן מתבררין ועולין למעלה במל' בבחי' מ"ן הוא הנק' חציר וכמ"ש מצמיח חציר לבהמ"ה שהוא שם ב"ן כמ"ש במ"א וכמ"ש בזוהר דיש אלף טורין כו' דאכלה לון בהמה רבה כו'.

וביאור הדבר יובן ע"ד דוגמא משארז"ל הושיט אצבעו קטנה ביניהם ושרפן, דהנה אנו רואים שנתבטלו ממציאותם מפני הוספת גילוי אור אלקו' עליהם יותר מכפי המדה שממנו מקור חוצב מציאותם המוגבל ולהיות כי לא יכול כלי הגבלתם לקבל האור יצאו מן הכלי ונכללו באחדות ה', והוא כדמיון השריפה שנשרפו ונכללו כו'. והיינו הושיט אצבעו קטנה פי' אצבע הקטנה הוא בחי' מל' שמאירה בצמצום לכל חד וחד לפום שיעורי דילי' עפ"י בחי' ה"ג המחלקים כו' וכמשי"ת בסמוך, והושטת אצבע זאת היינו ענין הוספת הגילוי יותר מכפי המדה והצמצום המוגבל בכאו"א ואזי

הנה כתיב והניף את העומר: **נעתק מבוך 943 עד, א. והבא בין אריחיים ניתוסף מבוך 265 מה, ב. ראה ד"ה שלפנ"ז. וש"נ. וראה רד"ה וספרתם לכם תשמ"ה.**

והניף את העומר תנופה: **נסמן לעיל ע' תרמג.**

ואיתא בזוהר: **נסמן לעיל ע' תרמג.**

דעומר שעורים: **מנחות פד, א.**

שעורים הוא . . מיכליא דבעירא: **נסמן לעיל ע' תרמג.**

שעורה הוא שעור ה' כמ"ש בזוה"ק: **בלק קפח, ב.**

יוצר משרתים כו' ואשר משרתיו: **נסמן לעיל ע' תרמג.**

החיות שבמרכבה הנושאות את הכסא: **ראה יחזקאל א, ה ואילך.**

מצמיח חציר לבהמ"ה: **תהלים קד, יד.**

לבהמה שהוא שם ב"ן: **נסמן לעיל ע' תרמד.**

כמ"ש במ"א: **ראה הנסמן לעיל ע' תרמג בהערה ד"ה כתיב יוצר משרתים.**

וכמ"ש בזוהר: **נסמן לעיל ע' תרמד.**

הושיט אצבעו קטנה ביניהם ושרפן: **סנהדרין לח, ב. ראה לעיל בחי"א ע' קסא. וש"נ.**

אצבע הקטנה . . מל': **ראה לקוטי תורה דרושים לר"ה ס, ב.**

ממילא נשרפו ונכללו בה' אחד, והיינו פי' ושרפן. וזה הי' ע"ד עונש מפני שקטרגו לפני הקב"ה ואמרו מה אנוש כי תזכרנו כידוע. אך מ"מ הנה מזה יובן עכ"פ שמפני בחי' גילוי אור בתוס' יבא בחי' ביטול המציאות בנבראים. ולפ"ז יובן ג"כ בענין הבירורים דנוגה הנק' חצי"ר שהוא ג"כ ע"ד זה. דהנה מה שמתחדשים בכל יום מאין ליש הרי הוא מבחי' מל' ויש להם השגה בחב"ד ומדות כו' ואומרים שירה כו' כל או"א לפי השגתו המצומצמת, אך בבוא עליהם בחי' תוס' גילוי אור האלקי' אזי מתבטלים ממציאותם בפ"מ ונכללו בבחי' מל', והוא הנק' בהמ"ה רב"ה דרביע על אלף טורין כו', והתכללות זאת היא ע"י שירה שאומרים בכלות הנפש וכלים ממש מחמת ריבוי גילוי אור א"ס עליהם. וזהו עיקר עבודתם, ואין זה תמידין אלא בהתחדשות בכל יום [מאין ליש]. משא"כ עבודת המלאכים העומדים מימ"כ שעבודתם תמידית בהשוואה כו', והיינו ואשר משרתים כו'. ויובן עוד לפ"ז שיש ג' מדריגות באופן זה והיינו בג' העולמות דבי"ע, דהיינו בחי' [ה]בירורים דנוגה דבריאה עולים ונכללים בבחי' מל' דבריאה ובחי' נוגה דיצירה מתבררי' ועולין במל' דיצירה כו' וד"ל. ועם כל זה יובן ג"כ ענין עומר שעורים שהוא בחי' מאכל בהמ"ה, דהנה עד"מ המאכל שמתברר בקיבה ואיצטומכא והי' כלא הי' והמובחר שבו עולה למוח ולב והפסולת נדחה לחוץ, כך בחי' התכללות דמלאכים שמתבררים מנוגה שהוא הנק' מיכלא כמו מאכל שעורים הנה המה נכללים בבחי' מל' כמו דוגמת התכללות דמאכל שעורים בנפש הבהמה למטה שהמובחר עולה לחיות והפסולת נדחה לחוץ כו'. והוא הנק' בירורים דנוגה בכלל בענין מצמיח חציר לבהמה וכו'. אך מה שהעומר בא מן השעורים דוקא בחי' מאכל בהמה דוקא, הענין הוא כי כתיב ורוח הבהמה היא היורדת למטה כו' והוא בחי' שם ב"ן בגימ' בהמ"ה היינו בחי' מל' כשמתפשטת ויורדת למטה מטה להחיות רוח שפלים וכמ"ש ואתה מחי' את כולם כו' וכן ומלכותו בכל משלה וכיוצא [כו'].

והנה ידוע דא"א להיות מציאות התחלקות ריבוא רבבות מלאכים ונבראים כ"כ בצמצומים גדולים כ"כ אם לא ע"י בחי' ה"ג המחלקות ומפרידות, והוא הנק' שעור"ה שיעור ה' כו'. והענין הוא מובן עד"מ הדיבור בה' מוצאות הפה אחע"ה מהגרון וכו' הנה הקול היוצא מורכב הוא מאש רוח

עונש מפני שקטרגו . . מה אנוש כי תזכרנו: תהלים ח, ה. סנהדרין שם.

בפ"מ: בפועל ממש.

ורוח הבהמה היא היורדת למטה: קהלת ג, כא (ושם: היורדת היא).

ואתה מחי' את כולם: נחמי' ט, ו.

ומלכותו בכל משלה: תהלים קג, יט.

בה' מוצאות הפה: ראה שער היחוד והאמונה ספ"ד.

אחע"ה מהגרון: בספר יצירה פ"ב, מ"ג: אחה"ע. בעץ חיים שער (ה) טנח"א פ"ג: שער (כה) דרושי הצלם פ"ב: אחע"ה. וראה תשובות וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א (קה"ת תשל"ד) סי"ג ע' 62 הערה 1.

הקול . . מאש רוח ומים: ראה זהר תצוה קפד, ב. מאורי אור מערכת קול סי"ט. סידור שחרית נב, ד.

ומים בהרכבה גשמיות, והרכבה זאת [אחת] היא בכל הדבורים ונק' קול פשוט אלא שמתחלק בה' מוצאות [הפה ו]הגרון באותיות אחע"ה וכו', ואח"כ מתחלק עוד לרבבות אופנים צירופים שונים זה מזה כידוע. והנה מי הוא המחלק ומפריד את הקול הפשוט הזה לה' חלקים בה' מוצאות בתחילה ואח"כ לריבוי רבבות צירופים, הרי ידוע שהן הנה בחי' ה"ג מנצפ"ך שבדיבור המחלקי' ומפרידות הבל הדיבור, והוא הנק' ג"כ שעור"ה שיעור ה' דהיינו ליתן שיעור ומדה מנגבלת בהתחלקות צירופים אותיות הרבה הנמשכים מה' מוצאות, כמו אות אחד ממוצא הגרון עם אות ב' ממוצא השפתים שכאשר יוציאן בדיבור הרי נגבלים המה בשיעור ומדה עפ"י ה"ג המחלקים לקול הפשוט, וזהו שעורה שיעור ה' שהוא בחי' ה"ג שמשערים ומגבילים כל הצירופים הרבים. ויובן מזה למעלה ג"כ בבחי' דיבור העליון שמסיבת בחי' ה"ג דשעורה בא בחי' ריבוי התחלקות צירופים אותיות עליונים בנבראים להחיות נשמות ומלאכים ברבבות מדריגות שונים זמ"ז כמו מחנה מיכאל ק"פ אלף כו' מפני שהולך ומשתלשל התחלקות הצירופים עד אין מספר וכמ"ש היש מספר לגדודיו כו' אלף ישמשוני כו', כי הי' מאמרות מתחלקים לצירופים הרבה עד אין שיעור, וכללותם נק' שעור"ה שיעור ה' כו' וד"ל. והנה שורש בחי' ה"ג הללו דשעורה הרי הוא בא ונמשך מבחי' ה"ג דאימא הנק' פיתוחי חותם כידוע. והענין הוא כי עד"מ אותיות מחשבה יש בהם ג"כ צירופים הרבה, ואופן שינוי הצרופים תלוי ברצון האדם דוקא כי כאשר ירצה כך יחשוב בצירופים כמו אופן אותו הרצון. ונמצא גם במחשבה דבינה יש בחי' ה"ג המחלקי' הצירופי' דמחשבה אלא ששם הם תלויים בבחי' אור הרצון המלובשת בגידי המוח כו'. ועכ"פ ה"ג שבדיבור הרי תלויים בבחי' ה"ג דאימא [שהרי] באותו אופן הצירוף שהוא מחשב כך הוא בא בדיבור ממילא כידוע ודו"ל.

ואחר שנתבאר ענין עומר שעורים יש להבין מ"ש והניף את העומר לפני הוי' [כו'] וא' בזוהר תרומה תנופה תנופ"ה תנו כבוד כו'. דהנה ההפרש בין פסח לשבועות מבואר למעלה שבפסח הי' עליות כנ"י דלעילא

והנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז בס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' שעא. תורה אור ויצא כב, סע"ב. שמות נד, א. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' קצג. ר"ע רטז. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תקפד. ע' אלט. סה"מ תקס"ז ע' טו. סה"מ תקס"ט ע' צ [והנחה אחרת בספר הנחות הר"פ ע' קסב]. ע' קג. ע' קכח. ס' מאמרי אדה"ז הקצרים ע' יג. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ס"ע ריג. ח"ב ע' תקלב. ע' תקסג. ס"ע תתמא.

ה"ג מנצפ"ך: נסמן לעיל ע' תרמד.

מחנה מיכאל ק"פ אלף: נסמן לעיל ע' תרמה.

היש מספר לגדודיו: איוב כה, ג.

אלף ישמשוני: דניאל ז, י (ושם: אלף אלפים).

פיתוחי חותם: תצוה כח, יא. ועוד. וראה לעיל ע' תרמה.

בזוהר תרומה . . כבוד: זהר בלק קפח, ב.

תנו כבוד: ירמי' יג, טז (בהשמטת השמות).

מבואר למעלה: כ"ה בהכת"י.

מבחי' הקטנות והיינו עליות נפש האלקי' בפרט. וזהו יציאת מצרים מצ"ר י"ם דקטנות שעולה היא משם שלא תהא בבחי' מצר וגבול כו'. וכך למעלה היא עליות המל' מבחי' הצמצום דקטנות. ואמנם ידוע ששורש נ"י היא בבחי' ז"א כי ישראל הוא בחי' ז"א וכמארז"ל אדם אתם אתם קרויים אדם ואין אוה"ע קרויין אדם, כי אד"ם הוא בחי' שם מ"ה בגימ' אדם ובהמה הוא שם ב"ן בגימ' בהמה, וז"ש אדם ובהמה תושיע הוי' כו', ושורש אוה"ע מאחוריים דשם ב"ן דאצי' וכמ"ש מלך אלקי' על גוים כו', אבל שורש ישראל למעלה הוא בחי' אדם שהוא שם מ"ה, ולכך אתם דוקא קרויים אד"ם. ולמעלה היינו בחי' ז"א דאצי' בכלל, ובפרט היינו שרש נפש האלקי' שבאדם למטה ושרש נפש הבהמית הוא מבחי' ב"ן דאצי' כנ"ל וכמו שנתבאר במ"א.

והנה ביום א' דפסח שבו הי' יציאת מצרים היינו בחי' העלאת נפש האלקי' שהוא בחי' העלאת ז"א [דאצי'] למעלה, ואח"כ ביום שני מתחיל זמן ספירת העומר וכמו דכתיב והניף את העומר כו', והעומר הי' משעורים מאכל בהמה שהוא בחי' ב"ן שיעור ה' הנ"ל, והיינו ענין העלאת נפש הבהמית למטה באדם כשתתברר ותתהפך מחשוכא לנהורא כו' בכל ז' ימי הספירה באמרו היום יום כך וכך לעומר. ואחר תשלום הספירה אז הוא [זמן] קבלת התורה בחג השבועות, וענינו הוא לקבל מבחי' הארת הכת"ר העליון כמ"ש בפרע"ח בשער השבועות שכל עיקר ענינו הוא לעשות בחי' כתר כו' ע"ש. אך [הנה] יש להבין מה ביאור ענינו וגם למה הקדים לזה ענין התהפכות הנפש הבהמית מחשוכא לנהורא בכל ימי הספירה כנ"ל. והנה יש להקדים בבחי' הכת"ר שהוא בחי' הרצון העליון, דהנה ידוע שיש ב' מיני רצון הא' רצון המלובש בשכל וטעם ונק' רצון התחתון דהיינו שרוצה רק מצד הטעם והדעת המביאו לידי רצון זה ואם יב[ו]טל הטעם ההוא יבטל הרצון, אבל רצון הב' הוא הנק' רצון העליון שבלתי מלובש כלל בשכל וטעם ולא נולד מצד הטעם אלא מצד הרצון הוא בבחי' יחידה שהוא מקיף בהעלם בלתי מוגבל כלל בשכל וטעם כנודע. וכמו"כ יובן למש[כי]ל למעלה דבחי' כתר העליון שלמעלה מבחי' החכמה הוא הנק' בשם רצון העליון, והוא אשר מתגלה בחג השבועות דוקא בהיות זמן מ"ת שנגלה אז בחי' רצון העליון של המאציל באמרו אנכי הוי' אלקיך כו'. וזהו מ"ש בפע"ח דעיקר ענין חג השבועות הוא בחי' גילוי אור הכתר כנ"ל.

מצרים מצ"ר י"ם: פרי עץ חיים שער (כא) חג המצות פ"ז (פסקא ועל . . עבדים היינו).
אדם אתם אתם קרויים אדם: יחזקאל לד, לא. יבמות סא, א.
שם מ"ה בגימ' אדם: נסמן לעיל ע' תרמה.
שם ב"ן בגימ' בהמה: נסמן לעיל ע' תרמד.
אדם ובהמה תושיע הוי': תהלים לו, ז.
מלך אלקי' על גוים: תהלים מז, ט.
אנכי הוי' אלקיך: יתרו כ, ב.

ואמנם כדי שיתגלה בחי' אור הכתר העליון הזה צ"ל הכנה גדולה תחילה, והיינו ענין ימי הספירה שהן מ"ט ימים, וכל עיקר ענין הספירה הוא כדי להמשיך מבחי' אור המקיף הזה שבכת"ר באו"א ומאו"א לז"א שהיא בחי' המדות שנק' ימים, והיינו עיקר הכנה באמרו היום יום א' כו'. וזהו וספרתם לכם ממחרת השבת כו', דפי' ממחרת השבת לכאורה אין לו הבנה [ד]מה ענין שבת לספירה. אך הנה ידוע דבחי' שבת כולל ב' מדריגות מעלי שבתא שהוא בחי' מל' ויומא דשבתא שהוא בחי' ז"א דהיינו במוחין דאו"א שמלובשין בז"א. וכ"ז היינו בחי' הארת והמשכות מוחין דאו"א בז"א מבחי' או"פ דאו"א. אבל בחי' המקיפים דאו"א שלא נמשכו בז"א בשבת הוא אשר נכנס ומאיר בז"א בימי הספירה שאז זמן המשכת המקיפים דאימא כידוע, והוא הנק' ממחרת השבת כלומר מבחי' המקיפי' דשבת שהוא בחי' מוחין [ד]או"א שנק' ממחרת השבת. וע"ד ענין הידוע בפי' בעבר הנהר ישבו אבותיכם כו' שזהו פי' מעבר הנהר דבינה, כי כתיב נהר יוצא מעדן שהוא בחי' בינה שיוצא מאור החכמה שנק' עדן ומעבר הנהר היינו בחי' מקיפי' דבינה. וזהו שאמרו ג"כ ממחרת השבת תספרו לספור ולהמשיך מבחי' מקיפי' דאימא. ושורש המקיפי' הללו באין ונמשכים מבחי' מקיף הכללי שהוא אור הכת"ר העליון שמתגלה בשבועות, וכל המשכות המקיפי' במ"ט ימי הספירה מבחי' בינה הוא רק הכנה כדי שיתגלה [בחי'] או"מ דכתר. וזהו שאומרים היום יום כו' יום בגי' נ"ז ע"ה כמו מספר אל הוי' ואל הוי' הוא המשכת אור המקיף כו' וד"ל. ופי' היום יום א' לעורר להמשיך או"מ זה לבחי' מל' שנק' עומר והוא בחי' עומר שעורים הנ"ל, והיינו לאחר הבירור שבכל יום מנפש הבהמית שבאדם מז' מדות הרעות כו', שאז והניף את העומר לפני הוי', וא' בזוהר תנ"ז פ"ה כלומר לברר לבחי' מל' שנק' פה ולהיות שמתחלקי' לה' מוצאות הפה והוא ענין שעורה שיעור ה' כנ"ל, ותנו כבוד היינו להמשיך אח"כ ממקיפי' דאימא שנק' כבוד שהוא לפני הוי' דז"א והיינו בחי' אל הוי' שממשיכים בכל [ימי] ספי' כנ"ל וד"ל.

המדות שנק' ימים: ראה גם לעיל ע' תקפב.

וספרתם לכם ממחרת השבת: אמור כג, טו.

מעלי שבתא . . ויומא דשבתא: ראה זהר בהקדמה ה, ב.

בעבר הנהר ישבו אבותיכם: יהושע כד, ב. ראה לקוטי תורה כאן לו, ב. בחוקותי מז, א. ספר המאמרים תקס"ד ע' קי.

יום בגי' נ"ז ע"ה: נסמן לעיל ע' תרמח.

מל' שנק' עומר: ראה פרדס שער (יג) השערים פ"ג הקדמה ד קרוב לסופה. מגיד משרים להבית יוסף פרשת בהר [ירושלים תש"ך קיא, ב]. הובא באור התורה אמור כרך א ע' קס. שער ערכי הכינויים לבעל סדר הדורות מערכת עומר. לקוטי תורה כאן לו, ב. שיר השירים טז, א.

מל' שנק' פה: ראה פרדס שער ערכי הכינויים מערכת פה.

דאימא שנק' כבוד: ראה פרדס שם מערכת כבוד.

ולהבין בתוספ' ביאור ענין המשכות המקיפי' שבימי הספירה כנ"ל, הנה יובן ע"ד ענין הנ"ל במלאכים שהן מתבטלים ממציאותם וכלים ונכללים באור האלקי' כשמתגלה עליהם יותר מכפי המדה כו', והיינו לפי שאור שכלם והשגתם בכלי שלהם קטן מהכיל האור הזה ונעשה האור ממילא בבחי' מקיף וסובב עליהם [ונכללים] כו', ועד"ז מתגלה בחי' אור אלקי יותר מכפי המדה בכל עולם לפי ערך קבלתו בבחי' השגה ותפיס' כו'. ויובן דבר זה בעבודת ה' ג"כ, דהנה יש ב' מיני אהבות הא' אהבה שאין תולדתה רק מצד השגתו המוגבלת בנפש בכח הבינה שבנפש וזה נק' אור פנימי, וע"כ אנו רואים שיש תכלה וקץ לאהבה זאת כי במעט רגע חולפת ועוברת התפעלות אהבה זאת והיינו כאשר יעבור אור ההשגה המצומצמת. ואהבה השנית היא אשר איננה לפי ערך ההשגה המצומצמת אלא שהיא באה מצד ההתבוננות בבחי' א"ס שבהשגה זאת, ע"ד [משל ו]דוגמא כשישכיל האדם ויתבונן התהוות יש מאין ממל' דאצי' שבודאי יתפעל באהבה ע"ז לפי ערך השגתו המצומצמ' בלבד, אבל כשמתבונן בבחי' אא"ס שבמדה זו המהוו' מאין ליש הרי אור ההתפעלות מזה לא יכלה כלל להיות מסתעף מבחי' א"ס, והיינו להיות כי הרי התבוננות זאת שהיא בחי' הא"ס הוא למעלה מהכלי שלו המצומצם ולא תוגבל בכלי שלו כלל וע"כ [ממילא] לא תוגבל התפעלות מזה בכלי הלב עד שנאמר שתכלה במעט זמן להיותה בבחי' מקיף על הכלי. ואור אהבה כזאת שהוא בבחי' מקיף נק' שומר כי כל שמירה מבחי' מקיף כידוע. והענין הוא כי באהבה שיש לה גבול בכלי א"כ בכלותה לגמרי אז יוכל להיות אהבה בלב לדברים גשמים כי זלע"ז עשה וכו' ו[יש] בחי' מנגד וסותר לאהבה דקדושה בהיכלות הקליפות, כי בבחי' א"פ המלובש בכלי יש לחיצונים יניקה כענין אברהם באהבה דקדושה שיצא ממנו ישמעאל כו' והוא מותרי החסדים דקליפות ישמעאל וכן ביצחק גבורות דקדושה יצא ממנו עשו כו'. משא"כ באור האהבה שבאה בלתי מוגבלת בלב מצד ההתבוננות, שבבחי' מקיף כנ"ל אין לחיצונים שמה שום ענין קבלת יניקה ושפע כלל להיותה בלתי מוגבל בכלי ואין החיצונים מקבלים רק מהכלים כידוע וד"ל. ולא עוד אלא שהמקיף הזה נק' שומר להמדות המקבלים מבחי' א"פ שלא יקרב זר אליהם והוא כמו אהבה זרה וכיוצא, והוא הנק' חשמ"ל שהוא בחי' אור המקיף ומלביש לזו"נ משני צדדיהם עד מתחת רגליהם, וכמ"ש בע"ח ששורש הח"ש מ"ל הזה נמשך ממקיפים דבינה אם הבנים כמ"ש בע"ח והיינו שמלביש למדות שלא יקבל ישמעאל מאברהם כו' בבחי' שמירה מלמעלה כדרך השומר שמבחוץ כו' וד"ל. וזהו מ"ש בימי הספירה ז' שבתות

זלע"ז עשה: קהלת ז, יד.

אברהם . . שיצא ממנו ישמעאל . . ביצחק . . יצא ממנו: ראה פסחים נו, א. ויקרא רבא פל"ו, ה. ספרי ואתחנן ו, ד. האזינו לב, ט. ברכה לג, ב. וראה לקמן ע' תרצ.

חשמ"ל . . ומלביש לזו"נ . . מתחת רגליהם: נסמן לעיל ע' תרמח.

הח"ש מ"ל הזה נמשך ממקיפים דבינה: ראה תורה אור לך יב, סע"ג. לעיל ע' תצד.

תמימות תהיינה כו', כי הנה שורש המשכות האור בימי הספירה הוא להמשיך מבחי' המקיפים דאימא ע"ד הנ"ל בעבודת ה' באהבה שלמעלה מהכלי כו' והיינו בבחי' הבינה [ז'] מדות שבה חג"ת נהי"ם שנק' מקיפים להשגת הצמצומים במדות שבלב בבחי' א"פ כנ"ל, וידוע דאין שום יניקה לחיצונים בז' מדות דבינה בטרם שתתפשט הארתו במדות. וע"כ נק' ז' שבתות תמימות כלומר מב' טעמים הא' מצד שאין להם בחי' חסרון ופגם מצד יניקת החיצונים [ו]לכך נק' תמימות כמו שאמר לאברהם והי' תמים כו', והטעם הב' להיות כי הם בחי' מקיפים להקיף ולהלביש המדות מכל צד כו' ועי"ז אין להם הפסק כנ"ל והוא הנק' תמים כשאינו פוסק הארתו שזהו בחי' השלימות כידוע. וזהו ענין שער החמישים דבינה שנק' עולם החירות כמ"ש בשנת היובל וקראתם דרור כו' וד"ל.

ובכ"ז יובן פי' הפסוק והניף את העומר לפני הוי' לרצונכם כו', פי' כי ביום א' דפסח הי' יציאת מצרים שהוא בחי' עליות מל' לז"א שהוא בחי' [מה כנ"ל ולמטה הוא בחי'] נפש האלקי' למטה שנק' אי"ש, וביום ב' דפסח הי' עליות הנוק' שהוא בחי' הנפש הבהמית למטה והוא הנק' עומר שעורים מאכל בהמה בחי' ב"ן כנ"ל, ע"ז נאמר והניף את העומר לפני הוי' בבחי' מקיפים דבינה כל ימי הספירה באמרו היום יום א' או יום ב' לעומר כו', עד שנקראו בשם ז' שבתות תמימות דוקא ע"ד הנ"ל וכנ"ל בפי' וספרתם לכם ממחרת השבת וכו'. וכ"ז הוא רק ענין הכנה לחג השבועות דהיינו כדי שיהי' ע"ז בחי' גילוי כתר העליון מקור כל המקיפים שהוא מתגלה בשער החמישים כו', וממנו נמשך ענין כתר הנעשה לזו"נ לשניהם יחד מבחי' ת"ת דאימא. וזהו פי' לרצונכם דקאי על כנ"י ששרשם מיחוד דזו"נ וצריך לעשות בחי' כתר א' לזו"נ והוא הנק' לרצונכם בכלל, וע"ז ציוה ואמר והניף את העומר כו' דוקא לרצונכם ב' רצונות דמ"ה וב"ן כנ"ל, שע"ז יהי' גילוי אור הכתר בשבועות ויאיר רצון לרצונכם וד"ל. ואמנם אין זה נעשה בשבועות כ"א ע"י הב' בחי' הנ"ל [ה]א' יצ"מ ביום א' דפסח שהוא בחי' מ"ה דז"א והב' ע"י ספיר[ת העומר] בעליות ובירור בחי' ב"ן דעומר כו', וע"כ לא נמנה יום א' דפסח במספר ימי הספירה וד"ל.

שו"ה להשגת הצמצומים: כ"ה בהכת"י.
שאמר לאברהם והי' תמים: לך יז, א.
בשנת היובל וקראתם דרור: [חיבור שני כתובים] בהר כה, יג. י.
כתר הנעשה לזו"נ: ראה עץ חיים שער (כה) דרושי הצלם דרוש ו.
וזהו פי' לרצונכם: ראה סד"ה שלפנ"ז. לעיל בח"א ע' שה.

להבין ענין שתי הלחם מאדמו"ר דוב בער נבג"מ

להבין ענין שתי הלחם שמקריבים בעצרת וענין שתי כבשי עצרת שנותנין על [שתי] הלחם וצריכין תנופה וכמ"ש והניף הכהן. ולהבין זה צריך להבין תחילה ענין הקרבת הקרבן, דהנה כתיב אדם כי יקריב מכם קרבן להוי' דמשמע שהאדם גבוה במעלה מהבהמה מפני שהוא מעלה ומקריב אותה, ואח"כ אנו רואי' שהבהמה גבוה היינו הקרבן מכפר על האדם הרי היא במעלה גבוה מהאדם. אך הענין ששניהם אמת. ולהבין זה, הנה באדם כתיב אחור וקדם צרתני ודרשו רז"ל אחור למע"ב וקדח [למע"ב]. והענין הוא שכל הנבראים שנבראו בבי"ע ע"י ע"מ שממל' דאצי' בבי"ע דהיינו דומם צומח חי שבכל עולם שבבי"ע הן קדמו במעלה מבחי' האדם שבכל עולם ועולם, כידוע שיש בכל עולם בחי' אדם דהיינו אדם דעשי' ואדם דיצירה ואדם דבריאה ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם הוא אדם דאצי', נמצא שיש בכל עולם ועולם בחי' אדם,. והדצ"ח [שבכל] עולם שנבראו ע"י עשרה מאמרות שממל' שבכל עולם הן קודמין במעלה מהאדם, לפי שהן נבראו מהט' מאמרות דהיינו מאמר תוצא הארץ נפש חיה כו' ועוף יעופף כו' והן בחי' מלאכים בעולם הבריאה וכמארז"ל עוף זה מיכאל יעופף זה גבריאל עד בחי' עשי' שנבראו בהמות וחיות גשמיים, והן במעלה גבוה מהאדם לפי שהן נבראו מקודם מן הט' מאמרות והאדם נברא ממאמר אחרון שמאמר נעשה אדם [בצלמינו] הוא האחרון שבמאמרות. וכן מהמאציל לנאצלים יש ג"כ ע"מ ושם יש ג"כ בחי' בהמה והוא שם ב"ן בגימטרי' בהמה רבה שלפני [ה]אצילות, כידוע שבהמה זוטא הוא בחי' שם ב"ן בחי' בהמה שממל' דאצי'

להבין ענין שתי הלחם: **נעתק מבוך 954 רג, א. והבא בין אריחיים ניתוסף מבוך 114 קמג, א.**

למאמר זה ראה ד"ה והניף בס' הנחות הר"פ ע' צז. [נדפס בתוס' הערות וכו' ב]לקוטי תורה אמור לז, ג [נדפס ג"כ באור התורה נשא ע' רפג]. והנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רנד. ד"ה והניף את הלחם בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקסז. ד"ה והניף אותם תקס"ט שם ע' תקעב.

שתי הלחם שמקריבים בעצרת: **ראה אמור כג, יז.**

שתי כבשי עצרת שנותנין על (שתי) הלחם: **תורת כהנים אמור כג, כ. מנחות סב, א (לדעת ר"י בן המשולם).**

והניף הכהן: **אמור שם, כ.**

אדם כי יקריב מכם קרבן להוי': **ויקרא א, ב.**

אחור וקדם צרתני . . אחור למע"ב וקדם (למע"ב): **תהלים קלט, ה. ראה בראשית רבא פ"ח, א. תנחומא [באבער] תזריע ב. לקוטי תורה מטות פא, ב. פב, ג ואילך. ספר המאמרים תקס"ד ע' קפח. ע' קצא ואילך.**

ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם: **יחזקאל א, כו.**

תוצא הארץ נפש חיה כו' ועוף יעופף: **בראשית א, כד. כ.**

עוף זה מיכאל יעופף זה גבריאל: **זהר בראשית מו, ב. אור התורה חנוכה כרך ה ע' 1836.**

נעשה אדם (בצלמינו): **בראשית א, כו.**

ב"ן בגימטרי' בהמה: **נסמן לעיל ע' תרמד.**

בהמה רבה: **ראה גם תניא ספמ"ו. תורה אור משפטים עו, א. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' י. לקוטי תורה עקב יג, סע"ב.**

לבי"ע ובהמה רבה הוא שם ב"ן שלפני אצילות שהוא ג"כ קודם לבחי' אדם דאצי'. והוא בחי' תוהו ותיקון כידוע שהאדם הוא בחי' תיקון וחיות ובהמות שלמטה ולמעלה הם בחי' מלאכים כנ"ל שרשם מבחי' תוהו שקודם התיקון ולכך הן בשרשם למעלה מבחי' אדם, אלא שהשבירה הי' בעולם התוהו כידוע מענין והארץ היתה תוהו וכו' וחושך כו' שהוא בחי' שבירה כידוע מענין [ז' מלכין קדמונין שנפלו בבי"ע וזהו"ע במאנין תבירין שנשברו, כידוע מענין] ואלה המלכים כו' וימת וימלוך כו' ומחמת השבירה נפלו בבי"ע ונתגשמו בבחי' למטה מ[ן ה]אדם.

ולהבין ענין התוהו, דהנה ידוע שהשבירה הי' בעולם הנקודים היינו שהי' רק בבחי' הנקודים נקודה תחת נקודה יו"ד נקודים היינו שהי' רק בבחי' כתרים בבחי' כח היולי והי' בחי' ריבוי אור ומיעוט כלי ולא הי' בחי' התלבשות אור בתוך כלי דהיינו שלא יכלו הכלים להלביש את האורות מחמת [שהיה ריבוי אור ומיעוט כלי והיו האורות דבוקים במאצילן ומחמת זה לא הי' יכול להיות מהם] בחי' התגלות אלא בבחי' שבירה, וכמו למשל הגרעין שיש בו כל הכח שבאילן וענף [ופרי] אלא שבגרעין הן בכח בלבד ולא יכול להיות גילוי ממנו ונק' בחי' זה בחי' כח היולי, או כמו שאנו רואים שעיקר ושורש גילוי השכל שע"י אותיות הוא ע"י נקודות דוקא, והראי' שע"י הנקודות אלו הגילוי הוא כך באותיות וע"י נקודות אחרות נשתנה הגילוי באותיות האלו עצמן, נמצא שהעיקר הגילוי שבאותיות הוא רק [ע"י] נקודות. וא"כ מוכרח הוא שכל השכל שנתגלה על ידן באותיות ישנו ג"כ בהנקודות עצמן בלא אותיות, אלא שהנקודות הוא בבחי' כתר היינו בחי' כח היולי, וכמו שאנו רואים שהנקודות עצמן הם רק נקודות ובתוכם יש כל הגילוי שע"י אותיות אלא שהוא רק בבחי' כח היולי במבטא הנקודות במוצאות הפה היינו קמץ או פתח אזי השכל שהי' בהעלם הוא מלובש בתוך האותיות היינו אור בתוך כלי שהכלי מלביש האור, אבל בנקודות היו בבחי' העלם בעצמות ולא הי' יכול להיות בחי' גילוי כלל אעפ"י שהי' בחי' כלי אלא שהי' בחי' ריבוי אור ומיעוט כלי היינו שלא הי' הכלי יכול להלביש [את] האור. כמו

שהאדם הוא בחי' תיקון: ראה לקוטי תורה כאן לז, ג.

והארץ היתה תוהו וכו' וחושך: בראשית א, ב. ראה ד"ה זה בספר המאמרים תקס"ח ח"א בתחלתו. שם ח"ב בתחלתו. וראה הנסמן בספר מאמרי אדה"ז-ענינים לע' תיז.

ואלה המלכים כו' וימת וימלוך: וישלח לו, לא ואילך. ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכח, א. עץ חיים שער הכללים פ"א. שער (ח) דרושי נקודות פ"ד. הנסמן לעיל בריש המאמר.

שהשבירה הי' בעולם הנקודים: ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פ"א.

נקודה תחת נקודה יו"ד נקודים: ראה עץ חיים שער (י) התיקון פ"ה. שער (יא) המלכים פ"א. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' סח. ע' שסא. ח"ב ע' תקעז.

שהי' . . כתרים: ראה עץ חיים שער (ז) מטי ולא מטי פ"א.

ריבוי אור ומיעוט כלי: ראה עץ חיים שער התיקון שם שער המלכים שם ופ"ב. תורה אור נח ט, ג. תורת חיים בראשית ט, א.

למשל כשאחד טרוד בעמקות השכל אזי הדיבור נגרר אחר השכל ואין בדיבור זה בחירה ורצון [כלל] ולא יכול להיות מדיבור זה התגלות לזולתו מפני שאין בו בחי' בחירה לדבר כך או כך מפני שהדיבור נגרר אחר עמקות השכל. וכמו בש"ע שהיא בלחש שאז אין השכל מלובש בדיבור כמו כל התפילה שהוא בבחי' התלבשות נה"י דאימא מוחין לז"א נה"י דז"א מוחין לנוק' היינו קול ודיבור ודי"ל, אבל ש"ע הוא בלחש היינו עליות השכל בעצמותו, ואז אין הדיבור מלביש השכל אלא הוא נגרר אחר השכל, וזהו אדני שפתי תפתח ממילא ופי יגיד ממילא, וזהו בחי' ריבוי אור ומיעוט כלי. או למשל כשהתלמיד יושב לפני רבו ושומע דבר שכל חדש אזי הכלי שלו בטל לשכל הרב ואינו יכול [להשיב] לזולתו על ששואלו איזה דבר אעפ"י שכך הי' יכול להשיב לו אבל השתא אייתי דטריד למבלע לא פליט. וזהו בחי ריבוי אור ומיעוט כלי, ולכך האור נסתלק למעלה והכלים נפלו למטה בבי"ע. ולכך כתיב מלכים בלא אלף להורות על האור שנסתלק למעלה שהוא האלף ונשאר מלכים אותיות כלים ובהם הי' השבירה. וזהו וחושך על פני תהום ס"ת כלים ודי"ל. ומשם הוא שורש המלאכים למעלה ובהמות למטה כנ"ל. ולכך אין בהם בחירה ורצון אלא שהם בטלים בטבעם לשרשם כמ"ש ידע שור קונהו וחמור כו', וגם בגשמיות לכך הבהמה הולכת על ד' רגלים וראשה למטה להורות על שאין בה בחי' התנשאות להחשב למהות דבר בפני עצמה מפני שאין בה בחירה ורצון אלא שהיא בבחי' ביטול, והקול שלה מורה על בחי' ביטול מפני ששרשה מעולם התוהו שהי' ריבוי אור והי' האור דבוק במאציל כנ"ל וכו'.

ותיקון הוא בחי' אדם התלבשות שכל ומדות שהוא בחי' מעוט אור וריבוי כלי, היינו שהכלי מלביש ומקיף [את] האור והאור מלובש בתוך הכלי. והוא כמו למשל הדיבור ש"י בחירה ורצון שאז השכל מלובש בתוך הדיבור ולא כשהדבור נגרר אחר השכל אלא דוקא [השכל] מלובש [ב]תוך הדיבור ואז הדיבור ע"י בחירה ורצון לדבר כך או כך. וזהו בחי' התלבשות שהתחתון מלביש לעליון. וזהו בחי' מיעוט אור וריבוי כלי. ומהדיבור כזה יכול להיות התגלות לזולתו, וזהו בחי' תיקון היינו בחי' התלבשות שכל ומדות שהוא בבחי' מדה וגבול היינו חסד שבחכמה גבורה שבחכמה חסד

בש"ע שהיא בלחש: ראה שו"ע אדה"ז הל' תפלה סק"א ס"ב.

אדנ' שפתי תפתח . . ופי יגיד: תהלים נא, יז. ראה סידור שער תפילת ראש השנה רלז, ד. וראה לקמן ע' תתסד.

אייתי דטריד למבלע לא פליט: נסמן לעיל ע' תעז.

מלכים אותיות כלים: ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתפא. עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פ"ד ד"ה מ"כ.

וחושך על פני תהום ס"ת כלים: בראשית א, ב. מגלה עמוקות אופן נח.

ידע שור קונהו וחמור: ישע' א, ג.

שבגבורה גבורה שבחסד, וזהו אחליפו דוכתייהו אור החסד בכלי הגבורה. משא"כ האורות דתוהו היו אורות פשוטים בלי התלבשות לפי' שהי' מיעוט כלי והי' אור החסד בלי גבול וכן גבורה בלי גבול. ולכך הי' השבירה בתוהו אבל תיקון הוא התלבשות אור בכלי (וזהו שהתחיל התיקון מהדר מלך הח' שהזכיר אצלו ושם אשתו [מהיטבאל] שהוא בחי' התלבשות דו"נ או"כ, וזהו מהיטבאל היינו מה, ויטבאל הוא בחי' ב"ן שהוא התלבשות מ"ה וב"ן וד"ל). ולכך האדם הוא בבחי' התנשאות והולך בקומה זקופה לפי ששרשו מבחי' תיקון שהוא ע"י בחירה ורצון כנ"ל (וזהו הנק' בע"ח בחי' ברודים היינו בבחי' תיקון). ולכך באדם [נמי] יש בחירה ורצון לבחור בטוב וכו'. נמצא שהאדם הוא אחור למע"ב, לפי שהאדם הוא מבחי' תיקון שהוא מדריגה תחתונה מעולם התוהו שתוהו הוא ריבוי אור כנ"ל ותיקון להיפוך מיעוט אור כנ"ל, וזהו אחור למע"ב. אלא שכתוב ורדו בדגת הים היינו שהאדם הוא המושל על מע"ב, וא"כ איך הוא מושל והלא הוא נמוך במדריגה. אך זהו בחי' קדם למע"ב. דהנה א"ס הוא לאו מכל מדות כלל ובו כלולים כל הבחי'. וזהו בחי' עקודים היינו שכל הכוחות הם עקודים בכלי אחד, ואדם הוא אדמה לעליון היינו ששורש אלקות הוא מבחי' עקודים, כידוע דתלת קשרין [אינון] מתקשרין דא בדא אורייתא וקוב"ה וישראל וגם במי נמלך בנשמתן של צדיקים. נמצא שנשמות ישראל הם מעצמותו היינו מבחי' עקודים, ומצד זה הוא קדם למע"ב. דהנה באדם יש שני בחי' די"ש היינו בחי' י"ש אמיתי ויש מצד התנשאות היינו מצד ההרחק, וכמו למשל התהום והנהר שיש בהם בחי' י"ש אלא שהתהום הוא י"ש אמיתי והנהר הוא יש מצד ההרחק, כך האדם נמי מצד שורש אלקות הוא מבחי' י"ש אמיתי כמ"ש להנחיל אוהבי יש. נמצא שיש בחי' י"ש אמיתי, כך האדם מצד שרשו הוא מבחי' עקודים היינו קודם למע"ב ומצד ההשתלשלות שנשתלשל למטה הוא בבחי' יש שמצד ההתנשאות היינו מצד ההרחק והפרד, והוא אחור למע"ב שהוא מעולם התיקון למטה מעולם התוהו כנ"ל וד"ל.

אחליפו דוכתייהו אור החסד בכלי הגבורה: ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשח ובהנסמן לשם.

שהתחיל התיקון מהדר: ראה הגה"ה באור התורה בראשית כרך ו ע' תתרמז.

מהדר . . ושם אשתו (מהיטבאל): וישלח לו, לט.

מהיטבאל . . מה . . ב"ן: עץ חיים שער (י) התיקון פ"ג.

ורדו בדגת הים: בראשית א, כח. וראה זהר (סבא) משפטים צד, ס"ב. תזריע מח, א.

עקודים בכלי אחד: ראה עץ חיים שער (ו) העקודים פ"א. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' סד.

ואדם הוא אדמה לעליון: אדמה לעליון לשון הכתוב ישע' יד, ד. ראה הנסמן לעיל בחי"א ע' ז.

דתלת קשרין . . אורייתא וקוב"ה וישראל: ראה זהר אחרי עג, א. לעיל בחי"א ע' צג בהערה.

במי נמלך בנשמתן של צדיקים: ראה בראשית רבא פ"ח, ז. רות רבא פ"ב, ג.

להנחיל אוהבי יש: משלי ח, כא.

וזהו אדם כי יקריב מכם קרבן לה', היינו מצד שרשו של אדם שהוא מבחי' עקודים כנ"ל הוא מקריב את הבהמה, ואח"כ כשהוא מעלה אותה לשרשה היא מכפרת על האדם לפי שבמקורה היא גבוה במעלה מן האדם שנשתלשל למטה לפי שהיא מעולם התוהו שהוא ריבוי אור כו' והאדם כמו שנשתלשל למטה הוא מיעוט אור וריבוי כלי' כנ"ל שלכך יש בו בחירה ורצון לבחור ברע ולמאוס בטוב היינו מצד התנשאות מצד ההרחק וההפרד ומצד [ה]גסות, וזהו מחמת ריבוי כלי ומיעוט אור מזה נתהווה בחי' גסות מחמת גסות הכלים ומזה יכול לעשות חטא ונפש כי תחטא. נמצא הבהמה כשהיא נתעלה למקורה ושרשה אזי היא גבוה מבחי' אדם דלמטה לכך היא מכפרת על האדם וד"ל. אבל מאן יכול להעלות אותה הוא האדם שמצד שרשו הוא נעלה וגבוה מאוד מהשורש של הבהמה כנ"ל וד"ל.

ולהבין היטיב [ענין] המכוון של הקרבן, דהנה כתיב את הכבש האחד תעשה בבוקר כו' וכתי' והכשבים הפריד יעקב, וצריך להבין החילוק שבין כשב לכבש שכשב השי"ן קודם לבי"ת וכבש הבי"ת קודם לשי"ן. והנה ידוע באותיות שאלף הוא בחי' כתר וכ' הוא ג"כ בחי' הכתר והשי"ן הוא הג' קווין שבכתר היינו חג"ת [דכתר]. כי הנה אנו רואים שיש מדות למטה מהשכל היינו למטה מהדעת ויש מדות למעלה מן הדעת היינו חג"ת דאריך היינו אהבה עד בלי די ושנאה ג"כ בלי די תכלית שנאה שנאתים וכן ת"ת היינו רחמנות ג"כ בלי די זהו בחי' חג"ת דאריך היינו מדות שבכתר, ולכך נק' בחי' אריך היינו שהמדות הם בלי גבול. משא"כ המדות דזעיר שלכ[ך] נקרא זעיר היינו שהשכל מגביל המדות במדה וגבול לפי שהשכל היינו חו"ב מעלים היינו שנלקחים מהשכל ותבונה, אבל מדות שבכתר הם בלי גבול ולכך נקרא אריך וד"ל. והן הבחי' כתרים כי כל הספירות שבכתר הן בחי' כתרים בחי' כח היולי. וזהו השי"ן שבכשב הוא מורה על חג"[ת] דכתר היינו ג' קווין שבכתר [אלא] שאנו רואים שהשי"ן הוא מחבר למטה הג' קוין. ומי המחבר אותם זהו הבי"ת דכשב היינו חו"ב דאצי' כמ"ש בחכמה יבנה בית. שהרי אנו רואים שע"פ חו"ב ישתנו המדות

אדם כי יקריב מכם קרבן לה': ויקרא א, ב.
ונפש כי תחטא: ויקרא ה, א.
את הכבש האחד תעשה בבוקר: תצוה כט, לט. פינחס כח, ד (ושם: אחד).
והכשבים הפריד יעקב: ויצא ל, מ.
שאלף הוא בחי' כתר: ראה תקוני זהר תמ"ט. פרדס שער (כז) האותיות פ"ד. מגן דוד [להרדב"ז] מערכת א. עץ חיים שער (ה) טנת"א פ"ז. אמת ליעקב [לר"י שאלתיאל נינ"י — ירושלים תשכ"ט] מערכת א' סרס"א.
וכ' הוא ג"כ בחי' הכתר: ראה זהר (רע"א מהימנא) פינחס רמז, א. רנה, סע"ב. רנח, סע"א. תצא רפ, ב. פרדס שער (כז) האותיות ספי"ד. פרי עץ חיים שער (ב) הברכות פ"ב. רש"י שבת קד, א.
חכלית שנאה שנאתים: תהלים קלט, כב.
בחכמה יבנה בית: משלי כד, ג.

דרצון שהרי כתיב כי השוחד יעור עיני חכמים היינו שע"י השוחד מחמת התענוג של השוחד נמשך לו חכמה ושכל חדש מעצם יחידה שבנפש היינו מבחי' עתיק שלו שהוא בחי' תענוג כידוע שפנימיות אבא הוא פנימית עתיק ועתיק מתגלה בבינה, והשוחד הוא המעוור את הבחי' יחידה שלו ונמשך לו שכל חדש, וע"י השכל משתנה המדות דרצון היינו המדות דכתר שמקודם הי' ברצונו לזכות את זה ולחייב את זה וע"י החכמה שע"י השוחד נתהפך לזכות את זה ולחייב את זה או שנתמזג הרצון במזג וקו ממוצע. נמצא שהחו"ב מחבר המדות דאריך. וזהו הבית שמחבר הג' קווין של שין דכשב. וכבש הוא להיפך דהכ' הוא תמיד בחי' כתר והבית הוא בחי' חו"ב דאצי' והשי"ן שאחר הב' הוא [ג'] קוין דזעיר דאצי' היינו המדות הנולדים מחו"ב דאצי'. אלא שאנו רואים שהשי"ן הוא מחובר למטה, ומי הוא המחבר השי"ן זהו בחי' הקרבת הקרבן שאדם מקריב. דהנה בחי' כשבים והוא בחי' כתרים היינו בחי' נקודים ומהם הי' השבירה ומכשבים נעשה כבשים וד"ל.

והנה ידוע שמהרגשת המדות נעשה השבירה, דהיינו מחסד היינו אהבה מורגשת נעשה אהבה ברע ומיראה היינו הרגשת [רשפי אש] אז נעשה רתיחות ברע, וצריך להיות ברורים לברר הטוב מהרע, ועיקר הבירור הוא ע"י קו האמצעי. וזהו והכשבים הפריד יעקב, היינו שהפריד להמשיך מבחי' כשבים לבחי' כבשים, והפירוד היינו שיהי' את הכבש האחד תעשה בבוקר, תעשה הוא לתקן בבוקר הוא כנגד בחי' אברהם בחי' חסד היינו לברר את הבחי' חסד שנפלה בשבירה ונעשה מכשבים כבשים כו' וצריך לברר ולתקן ולהעלות לשרשן, ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הוא כנגד בחי' יצחק היינו היראה שנפלה בשבירה. ומי הוא המברר הוא דוקא יעקב, שאברהם לא יכול לברר מפני שאמר לו ישמעאל יחי' לפניך היינו שהוא שורש לבחי' ישמעאל וכו', ויצחק ג"כ לא יכול לברר מפני שיצא ממנו עשו וראשו דעשו בעיטפא דיצחק, כנ"ל שמהרגשת היראה וכו', אלא דייקא בחי' יעקב מיטתו שלימה ונק' בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה

כי השוחד יעור עיני חכמים: שופטים טז, יט. וראה ג"כ לעיל בח"א ע' רטו ובהנסמן שם.

שפנימיות אבא הוא פנימית עתיק: נסמן לעיל ע' תפב.

ועתיק מתגלה בבינה: ראה זהר קרח קעח, ב. לעיל בח"א ע' ריד. וש"נ.

תעשה הוא לתקן: ראה רש"י בראשית א, ז. בראשית רבא פי"א, ו ובמפרשים שם. זהר תרומה קנה, ב.

בבוקר הוא כנגד בחי' אברהם בחי' חסד: ראה תקוני זהר תכ"ב (סז, א). זהר (רעיא מהימנא) משפטים קיט, ב.

ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: המשך הכתוב את הכבש האחד תעשה בבקר.

בין הערבים . . יצחק: ראה ברכות כו, ב.

לו ישמעאל יחי' לפניך: לך יז, יח.

וראשו דעשו בעיטפא דיצחק: בסידור שער התפלה כב, א: ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקכו; תורת חיים לך פט, ד: ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' שכג: בזהר. וראה תרגום יונתן ויחי נ, יג. לקוטי שיחות כרך טו ע' 193 הערה 21.

יעקב מיטתו שלימה: ראה רש"י ויחי מז, לא. פסחים נו, א.

היינו מקצה השמים דלעילא היינו מבחי' כשבים לבחי' כבשים וד"ל. וזהו יעקב יוד עקב יוד הוא בחי' ח"ע מברר בחי' עקביים כידוע שבחכ' דוקא אתברירו טוב מרע. וזהו והכשבים הפריד יעקב היינו שהפריד והמשיך מבחי' כשבים לבחי' כבשים בכדי שיהי' את הכבש הא' תעשה בבוקר היינו לתקן ולברר המדות עליונות שנפלו בשבירה. וזהו הפריד דייקא ולא כשהן כלולים במקורם בבחי' כתרים כנ"ל וד"ל אלא דייקא כשהן נפרדים בכדי לברר בבוקר ובערב כנ"ל ולהעלותן למעלה לשרשן. וזהו הקרבת הקרבן. וזהו ג"כ התחברות השין שבכבש היינו שהוא ע"י עלית הקרבן למקורו כנ"ל וד"ל.

ועכשיו נבאר ענין שתי הלחם שהיו מקריבים בעצרת וגם השתי כבשי עצרת על הלחם. דהנה ידוע ששתי הלחם הם שתי תורות תורה שבכתב ותושבע"פ. דהנה איתא שאין התינוק יכול לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן דייקא היינו שיומשך לו בחי' מוחין דגדלות. דהנה בבחי' יניקה נמשך לו מוחין דקטנות היינו אותיות, כמו שאנו רואים שבתינוק נמי יש אותיות המח' אלא שהם בבחי' קטנות והרא' שאינו יכול לחשוב דבר שכל אלא אותיות פשוטים לפי שהן נלקחים מהפנימיות מדות לבד שהן מדות פשוטים שהן מבחי' מוחין דקטנות לכך אינו יכול לדבר כי הדיבור הוא לצרף האותיות והוא נמשך מכח המצרף היינו מבחי' מוחין דגדלות כידוע וד"ל. ובבחי' יניקה אזי אין לו רק בחי' מוחין דקטנות לכך אין לו רק אותיות המחשבה אותיות פשוטים, וגם בדיבור אין לו רק אותיות פשוטים ולא כל הצירוף אותיות, לכך אינו יכול לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן היינו שיומשך לו בחי' מוחין דגדלות. וזהו טעם דגן [דוקא], דגן הוא בבחי' חיצונית וטעם דגן הוא בבחי' פנימית מוחין דגדלות. כך התורה נמי כשהיא בבחי' חיצונית נק' בחי' חטה היינו כ"ב אותיות התורה כידוע שיש בחי' עצם השכל ויש שכל שהוא מלובש באותיות והוא הנק' בחי' חטה כנ"ל, ולחם הוא פנימית התורה כי לחם הוא כמנין מזלא היינו אבא יונק ממזל הח' ואימא יונק ממזל הי"ג שהן הבחי' מזלות היינו פנימיות חו"ב שהן הבחי'

בריח התיכון המבריח . . דלעילא: ראה גם לעיל בח"א ע' פד. וש"נ.

יעקב יוד עקב: עץ חיים שער (ג) סדר אצי' למהרח"ו פ"ב. פרדס שער ערכי הכינויים בערכו. תורה אור ר"פ ויצא.

שבחכ' דוקא אתברירו: באגרת הקדש סכ"ח: בזוה"ק. וראה הנסמן בלקוטי הגהות לאגה"ק שם.

ששתי הלחם הם שתי תורות: ראה זח"א (השמטות) רס, א.

שאין התינוק יכול לקרות . . דגן: ראה ברכות מ, סע"א. מתנות כהונה לבראשית רבא פט"ו, ז. מבוא שערים ש"ה ח"א פי"ב בהגהת צמח (א).

חטה היינו כ"ב אותיות התורה: ראה זהר בלק קפח, ב. תקוני זהר תס"ט (קיד, ב. ד).

לחם הוא כמנין מזלא: ראה טעמי [ושער] המצות להאריז"ל פ' אמור מצות לחם הפנים. הנסמן לעיל בח"א ע' קכב.

אבא יונק ממזל הח' . . הי"ג: ראה זהר (אדרא זוטא) האזינו רפט, ב. עץ חיים שער הכללים פ"ה. הנסמן לעיל בח"א ע' קכג.

שתי תורות תושב"כ ותושבע"פ. וזהו ענין שתי הלחם שהיו מקריבים בעצרת היינו שהיו מעלים ומקריבים התורה כשהיא למעלה בבחי' פנימית ולא כשהיא מלובשת בבחי' חיצונית התורה אלא כשהיא בבחי' לחם היינו בבחי' מזלא בבחי' פנימית וכו'.

אלא דלכאורה צריך להבין למה שתי הלחם דמשמע שהן שוין במעלה, והלא תושב"כ גבוה במעלה מתושבע"פ, כידוע שתושב"כ היא אורייתא מחכמה נפקת ותושבע"פ היא בחי' בינה. אלא שהאמת ששתיהן שוות במעלה שראי זה לא כראי זה היינו שיש מעלה בבחי' תושב"כ מה שאינו בתושבע"פ ובתושבע"פ מ[ה] שאינו בתושב"כ. כי הנה כתיב ויהי שירו אלף וחמשה ואיתא בזוה"ק שהוא בחי' רינה דאורייתא היינו טעמי התורה למתיקות התורה. כי הנה בתורה שבכתב יש בה בחי' טעמים משא"כ בתורה שבע"פ, כי כל התורה שבע"פ הוא רק פירוש על האותיות והנקודות שבתושב"כ ולא על הטעמים שבתורה כי כמה טעמים אינם יכולים להתלבש בבחי' תושבע"פ אלא דייקא בתושב"כ. ולהבין ענין מהות הטעמים, דהנה ידוע שיש בכתר שני בחי' היינו פנימית וחיצונית, פנימית כתר הוא בחי' עתיק היינו מדריגה תחתונה שבמאציל היינו שבו השראת מל' דא"ס וחיצונית כתר הוא בחי' אריך היינו שורש הנאצלים. ופנימית הכתר שהוא בחי' עתיק זהו בחי' טעמים היינו [שהוא] בחי' תענוג, כידוע שעתיק הוא בחי' תענוג. וזהו טעמי התורה היינו רננה דאורייתא ומתיקות התורה. והטעמי תורה אינם מתלבשים כ"א בבחי' תושב"כ היינו בחי' חכמה כידוע שפנימיות אבא הוא פנימית עתיק וכתיב טעמו וראו היינו שהטעמים מאירים בחכמה, והטעמים גבוהים במעלה מהנקודות והראי' שהסגול בנקודות הן למטה תחת האותיות ובטעמים הסגול הוא למעלה מהאותיות לכך אינו יכול להתלבש בבחי' תושבע"פ. וזהו המעלה יתירה שיש בתושב"כ מה שאין בתושבע"פ. ותושבע"פ גבוה במעלה מפני שהיא בחי' גילוי רצונו שזהו תכלית בריאתו שיהי' גילוי רצונו, ומתורה שבכ' א"א להיות גילוי, דהיינו ציצית אין אנו יודעים כמה חוטים וכמה קשרים וכן לטטפת היינו תפילין אין אנו יודעים כלל איך ומה, אך בתושבע"פ הוא פירוש על תושב"כ, נמצא שהוא תכלית גילוי רצונו. נמצא ששתיהן שוות במעלה שראי זה לא כראי זה כנ"ל. וזהו השתי הלחם היינו השתי תורות שבכתב ושבעל פה.

שתי הלחם דמשמע שהם שוין במעלה: ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקסב.

תושב"כ . . מחכמה ותושבע"פ . . בינה: ראה זח"ב תוספות רעז, ב. לקוטי תורה דרושים לשמ"ע פה, ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתקסו.

אורייתא מחכמה נפקת: נסמן לעיל ע' תסא.

ויהי שירו אלף וחמשה: מלכים א ה, יב (ושם: חמשה ואלף).

שהוא בחי' רינה דאורייתא: ראה זהר בהקדמה ח, א. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקעא. ע' תקפא. ספר המאמרים תקס"ו ע' שע.

טעמו וראו: תהלים לד, ט.

והנה ידוע שבחכמה אתבררו היינו להבדיל בין טמא לטהור בין כשר לפסול שהיינו הטוב מרע שנפל בשבירה הוא נברר ע"י חכמה, נמצא שהחכמה היא המברר וכבשים הוא המתברר כנ"ל שבהם הי' השבירה. וא"כ בעצרת היו נותנים הכבשים על השתי הלחם ואח"כ והניף הכהן השתי הלחם וממילא הי' מניף הכבשים שעל גביהן היינו שהי' מעלה השתי הלחם היינו בחי' ב' תורות למקורן ושרשן כמו שהוא למעלה בבחי' פנימית. וא"כ כשהמברר נתעלה היינו הבחי' תורה ממילא המתברר ג"כ נתעלה דהיינו הכבש ג"כ. לכך הי' בעצרת שני כבשים, שבחול הי' צריך דייקא להפרידן כו' בכדי לברר היינו שיהי' את הכבש האחד תעשה בבוקר כנ"ל, אבל בעצרת שהם נתעלים ע"י שתי הלחם הי' דייקא שתים ביחד כמו שהן למעלה וד"ל.

וזהו שכל השנה הכבשים עולות שכולה כליל היינו לפי שכל השנה הי' צריך לברר הבחי' כבש כו' לכך הי' כולו כליל ולא הי' נאכלים לבעלים בכדי שלא יהי' שורש ליניקת החיצונים כו' וד"ל, אבל בעצרת שהיו נתעלים למעלה כנ"ל והניף הכהן הי' דייקא שלמים שהי' נאכלים לבעלים לפי שמשם כשהן מתעלים בבחי' פנימיות אין שורש ליניקת החיצונים. לכך הי' המצוה דייקא בחמץ לפי שחמץ ושאור הוא בבחי' קטנות כידוע בכוונות ועכשיו נתעלה גם הבחי' חמץ היינו הבחי' קטנות, והוא ע"י השתי הלחם כנ"ל וד"ל.

שכל השנה הכבשים עולות: ראה פינחס כח, ד. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקפג.
הכבשים . . בעצרת . . שלמים: אמור כג, יט.
המצוה דייקא בחמץ: אמור כג, יז.

בעז"ה ל"ג בעומר פה וויטעפסק תקפ"ד

להבין ענין הילולא דרשב"י בל"ג בעומר. דהנה לכאורה זהו פלא גדול למה נק' בשם הילולא דוקא, והלא ידוע שנקבע תענית על מיתת הצדיקי', בז' באדר שמת משה כו', ולא די שלא נקבע בל"ג בעומר יום צום אלא שנק' בשם הילולא כשמחת חו"כ בחופתם כו'. ועוד למה לא נק' הילולא ביום מיתת צדיקי' גדולים כמוהו בתנאי' [ואמוראים] ונביאי' כו', וגם לא על דוד ושלמה ומלכי' צדיקים, וגם לא על משה ואהרן ואבות כו'. וגם עוד יש להקשו' למה נק' בשם הילולא דוקא מה שייך זה לענין שמחת חו"כ שיקרא בשם הילולא. ואם שבמ"ת נאמר ביום חתונתו כו' זה הי' היחוד קוב"ה וכנ"י שנק' חו"כ כידוע, אבל איך שייך זה כאן בל"ג בעומר. אך הנה אוריי' סתים וגליא, ותלמידי ר"ע הי' עיקר יסוד לתורה הנגלית, ובל"ג בעומר נסתלק

להבין ענין הילולא דרשב"י: **נעתק מבוך 113 קסח, א. והבא בין אריחיים ניתוסף מבוך 23 ריב, א. 131 קנא, א [ובכותרת: בעזר"ה ל"ג בעומר].**

נמצא ג"כ בבוך 111 קנה, א [ובכותרת: תורת אדמו"ר של ל"ג בעומר]. 191 כד, ב [ושם בכותרת: בעזר"ה ל"ג בעומר פה וויטעפסק תקפ"ד. והמאמר מתחיל להבין ענין ובחי' הילולא והוא לפנינו לקמן ע' תרפד ד"ה אך . . הילולא. ובסופו חסר. ראה בסמוך בוך 1157]. 206 קטו, א [ובכותרת: בעז"ה ל"ג בעומר]. 404 קפו, א. 410 קעג, ב [ושם נחלק לסעיפים. ונעתקו כאן. ובסופו חסר]. 456 ד, א [ושם הכותרת: בעזר"ה ל"ג תקפ"ג לפ"ק]. 869 עד, א (הב'). 962 יט, א [ובכותרת: הילולא דרשב"י]. 963 יד, א [ושם נסמנו ד' סעיפים (שונה מהנרשם בבוך 410) ונרשמו כאן בהערות. בסופו חסר]. 967 ט, א [הכותרת בא' מראשי העמודים: הילולא דרשב"י שאמר בק' וויטעפסק]. 972 יז, א. 1157 נט, ב [ושם עד לקמן ע' תרעח ד"ה ולהבין, ונרשם סליק. ובדף סג, א מתחיל מאמר חדש להבין ענין ובחי' הילולא, וחסר (כמו בבוך 191)]. 1741 ע' תרי [חלק]. 1244 מב, א [ובא' מראשי עמודי' נרשם: תורת אדמו"ר שיחי' הילולא דרשב"י]. 1278 קנה, א [חלק].

הכותרת שבריש המאמר נעתקה מבוך 191. וראה לקמן ע' תרצט בהערה ד"ה ולהעיר.

מאמר זה מיוסד על ד"ה זה שבספר המאמרים אתהלך לאוניא ע' א. ד"ה זה משנת תקס"ד [נדפס בסה"מ תקס"ד ע' קא. ובתוס' הערות כאור התורה ענינים ע' ריח]. והמאמר דשנת תרנ"ד [נדפס בסה"מ תרנ"ד ע' רסא] מיוסד על ד"ה זה. ראה סה"מ מלוקט ה ע' פו ואילך.

הילולא דרשב"י: בזהר (אדרא זוטא) האזינו רצא, סע"א: חדאן בהאי הלולא דילי. רצו, ב: ואתכנשו להילולא דרבי שמעון. ובזהר ויחי ריח, סע"א: בהלולא רבא דר' שמעון.

הילולא דרשב"י בל"ג בעומר: ראה שער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש יב. פרי עץ חיים שער (כב) ספירת העומר פ"ז. מאמרים שנסמנו לעיל בריש המאמר. שו"ת דברי נחמי' תאו"ח סל"ד, ס"ו.

בל"ג בעומר: ראה לקוטי שיחות ל"ג בעומר כרך ג הערה 3. כרך ז ע' 337. כרך יז ע' 511.

בד' באדר שמת משה: מגילה יג, ב. טור ושלחן ערוך הלכות תענית סתק"ם, ס"ב. וראה ג"כ לקוטי שיחות תצוה-ד' אדר כרך טז ע' 342 הערה 5.

שו"ה הצדיקי' — בל"ג . . צום: בשאר הכת"י: ביום ל"ג בעומר זה תענית.

שו"ה ביום — וגם . . צדיקים: כבוך 23 ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות וגם . . וגם. — בכמה כת"י לא הובאה תיבת ושלמה.

שבמ"ת נאמר ביום חתונתו: ראה שיר השירים ג, יא. רש"י ומצודת דוד שם. תענית כו, ב (במשנה). ספר הערכים חב"ד כרך ב ע' תי הערה 104.

קוב"ה וכנ"י שנק' חו"כ: ראה לקוטי תורה ברכה צד, א.

אוריי' סתים וגליא: נסמן לעיל ע' תמא.

ותלמידי ר"ע הי' עיקר יסוד לתורה הנגלית: ראה יבמות סב, ב. סנהדרין פו, א.

רשב"י שהי' יחיד בדורו בנסתר שהוא בחי' הסתים שבתור', אך מה שייך זה לקרות בשם הילולא כדוגמא דיום מ"ת כו'.

והנה יש להקדי' [לזה] מארז"ל האי עלמא דאזלי' מיניה כבי הילולא דמי' כו', ויש להבין למה נק' האי עלמא דוקא בשם הילולא ומ"ש דאזלי' מיני' דוקא דמשמע דוקא כאשר נפטרה הנשמה מהעוה"ז והולכת ממנו אז יבין דהאי עלמא דאזלי' מיניה כבי הילולא דמיא, ולמה לא יבין בהיותו בחיים חיותו אם הענין כן דבהילולא דמיא. אלא צ"ל שבדרך כלל הנה ידוע דהנשמה וגוף הוא כחומר וצורה אור וכלי זהו ממש כמו זווג חו"כ איש ואשתו דאשתו כגופו דמיא [וכך] הגוף כלי לאור הנשמה ובהתייחד הנשמה ונתלבשה בגופה נעשה כמו יחוד וזווג גמור דזו"נ שמוליד תולדות (וראי' מתחה"מ שכל נשמה תחזור לגופה דוקא ולא לגוף אחר). והתולדות הן הנה כל מע"ט ותור' ותפלה ותשוב' שעשה כל ימי חיי הנשמה בגוף בעוה"ז כידוע. אך א"כ הי' ראוי שיקרא הילולא ב[יו]ם עיקר יחוד דנשמה בגוף והוא בהיותו בן י"ג שנה שנתחייב במצות ובר עונשי' על מ"ע ומל"ת כו' (או מיום תולדתו וזמן יצירתו לחד מ"ד כו'), אך איך א' דהילולא זו היא בשעה שנפטרה הנשמה מגופו שזהו לאחר שנעשה כל התו"מ באמצעו' חיבורם יחד בסו"מ וע"ט ותפלה ותשוב' וכה"ג ולא קודם לכן, וזה פלא כו'.

[ב] **אך** הנה יש להקדים תחלה ענין א' והוא במה שידוע ההפרש בין נשמות למלאכי' שהנשמו' נק' מהלכים והמלאכים נק' עומדים, וכמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. דהנה במלאכים אנו רואי' בחומר שלהם שהוא [בא] במדה ושיעור קצוב מתחלת הווייתו כמו קרסולי החיות ושוקי החיות כו', עד הגלגלים גשמיי' שלפנינו שאנו רואי' מדה ושיעור בחומר שלהם, וידוע דחומר שלהם מעין הצורה שלהם בערך ויחוס,

---

האי עלמא דאזלי' מיניה: כ"ה בכמה מקומות בדא"ח. ובלקוטי שיחות תצא ברך יט ע' 513 מציין לערובין נד, א.

דאשתו כגופו דמיא: מנחות צג, ב.

והתולדות . . מע"ט ותור' ותפלה ותשוב': ראה רש"י ר"ם נח.

לחד מ"ד: סנהדרין קי, ב.

ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה: זכרי' ג, ז. ראה תורה אור וישב ל, סע"א. לקוטי תורה בחוקותי מה, א. ספר המאמרים תקס"ד ע' קח. לקו"ת שלח לח, ד. סה"מ תקס"ו ע' רמה. סה"מ תקס"ד ע' קעז. ביאורי הזהר נח ה, סע"ד. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשכט. ס' מאמרי אדה"ז-נביאים ע' עז. שערי אורה שער החנוכה ח, ב. לעיל ע' תקלז. ע' תרו.

בספר המאמרים תרנ"ד ע' רסא: ומ"ש גבי מלאכים [ישעי' ו, ב] ובשתים יעופף שזהו ג"כ הילוך, הייגו מה שנעשה בהם ע"י עבודת הנשמות כו' כמ"ש במ"א [ראה תורה אור ושערי אורה שם. אור התורה חנוכה כרך ה ע' 1840. בהעלותך ע' תז]. וראה שער האמונה פל"ח.

קרסולי החיות ושוקי החיות: ראה חגיגה יג, א. תניא ספי"ג.

הגלגלים . . מדה ושיעור: ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ג.

במלאכים . . בערך ויחוס: ראה ספר המאמרים תרנ"ד ע' רסב הערה בשוה"ג.

מוכרח מזה שגם הצורה שלהם ונפשם הוא במדה ושיעור ולא יוסיף ולא יגרע לעולם מכמו שהוא מתחלת הווייתו, ו[ע]"כ נק' בשם עומדי' שהם עומדי' במדרגתם בלי שינוי לעולם בלא תוס' ובלא גרעון כלל. והענין הוא משום דכח האלקי שמאיר בהתהוות מציאות אור בנפשם בא בצמצום ומדה ושיעור באופן שלא יהי' בו תוס' או גרעון אפי' כמלא נימא, וע"כ כל אופן השגתם והתפעלותם באלקו' כשאו' שירה הכל במדה ושיעור ובלי שינוי כלל מיום ליום מצד כח האלקי' המשוער ומצומצם בכאו"א כפי בריאתו מאין ליש בתמידו', שהרי התפעלותן אינו רק לכח האלקי המהווה אותם לבד מצד שמכיר לבוראו, שאין זה רק אותו אור [האלקי] המצומצם בו לבד. וע"כ יכול כל א' לסבול לזולתו ההיפוכו כמיכאל וגבריאל שר של מים ושר של אש ואין מכבי' זא"ז כלל, לפי שכל א' מתפעל מכח האלקי המהווה אותו מאין ליש ואין לו חיבור עם זולתו שאינו ממדרגתו גם שהוא מנגדו לגמרי מאחר שאין זה כח עצמו רק מה שמקבל אור חיות האלקי, ואדרב' יוכל להיות שיקבל כל א' מזולתו ההפכי המנגדו, כמו וקרא זא"ז כו' שכולם מתייחדי' כא' כמו המרכב' דפני ארי' ופני שור כו' שהן ב' הפכי' ומתייחדי' כא' לנשאות את הכסא מצד כח אור האלקי אשר עליהם, וכן במחנה מיכאל וגבריאל כתי' עושה שלום במרומיו כו' כידוע ודי"ל. וממילא מובן מזה הטעם מה שלא יהי' שינוי כלל באופן עבודתם וכח פעולתם בכאו"א כל ימי קיומו מכמו שהי' בראשי' התהוותו מאין ליש בלי תוס' וגרעון רק בהשוא' א' ממש יהי' התפעלותו והשגתו בלי עילוי ובלי ירידה [כלל] כי לא יוכל לשנות תפקידו מכח [ה]אלקי המשוער ומצומצם [בו] כו' כנ"ל. ולכך נק' עומדי' כמ"ש שרפי' עומדי' כו' (וגם כאשר המלאכי' נק' אברי' דשכינתא כמו עיני ה' משוטטות כו' ונק' מארי דאשגחותא כו' וכן מארי דאודנין ששומעין תפלת כל פה ומעלין למעלה כמו וישמע ה' כו' הכל הוא בא ג"כ במדה וגבול כפי מדה ושיעור שבאברים כח הראי' בעין וכח השמיעה באוזן וכח ההילוך ברגל גם הקרביי' לעכל כו', כן מלאכי' שנק' קרביי' כו' כידוע רק

כמיכאל וגבריאל שר של מים: נסמן לעיל ע' תרמה.

וקרא זא"ז: ישעי' ו, ג. וראה לעיל בח"א ע' טז. ע' צז. לקוטי תורה ויקרא א, ב. ספר מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"ב ע' תקה.

עושה שלום במרומיו: איוב כה, ב. ראה הנסמן בספר מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"ב לע' תרמה.

שרפי' עומדי': ישעי' ו, ב.

המלאכי' נק' אברי' דשכינתא: ראה פרדס שער (כד) היכלות פי"א.

המלאכי' . . עיני ה': ראה תקוני זהר ת"ע (קלא, א). אור התורה וירא כרך ד תשלו, א־ב.

עיני ה' משוטטות: ראה זכרי' ד, י. דברי הימים ב טז, ט. לקמן ע' תשצד. הנסמן לעיל בח"א ע' צז.

המלאכי' . . מארי דאודנין: ראה תקוני זהר ואור התורה שם.

וישמע ה': בהעלותך יא, א. ועוד.

מלאכי' שנק' קרביי': זהר לך פז, סע"א. פרדס שער ערכי הכינויים מערכת קרביים. לקוטי תורה צו ז, ב. שלח מו, ד. דרושים לר"ה סג, ג. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתיד. סה"מ תק"ע ע' קיט. ס' אתהלך לאזניא ע' קיב. שערי תשובה ח"א שער התפלה סט, א ואילך. דרך חיים שער התפלה סד, ד. אור התורה (יהל אור) תהלים ע' שפב.

מצד כח התפשטו׳ החיות המוגבל ומשוער בהם אבל עצם הנפש שלמעלה מהתפשטות גילוי אור וחיות אינו בגדר והגבלה זו כלל. וכך יובן למעלה דמ״ש לא ראיתם כל תמונה היינו מסט׳ דשכינה עצמה כו׳ ועד״ז גם באדם דאצי׳ כו׳ וד״ל).

ושרש הענין הוא לפי שנמשך שרש חיות ושפע המלאכי׳ ועולמו׳ דבי״ע ממל׳ דאצי׳ עפ״י מאמ׳ קו המדה שהוא מקור האצי׳ ג״כ בבחי׳ קו המדה למדוד כל אור וכלי ג״כ ע״ד הנ״ל במלאכי׳ ממש לא יוסיף ולא יגרע לעולם לפי שאור הנמשך מעצמו׳ המאציל להאציל בא במדה ושיעור דוקא להאציל עשר ולא תשע ולא י״א כו׳ ובכלים כך וכך כו׳, כמ״ש מי מדד בשעלו מים כו׳ ונק׳ משחתא או מתקלא כו׳ כידוע לפי אופן המדידה באו״כ [פנימי׳] ומקיפי׳ שבאצי׳ בכל פרטיהם כך ממש נתהווה ליש במל׳ דאצי׳ במלאכי׳ ובעולמו׳ דבי״ע בלי שינוי להוסיף או לגרוע כלל וכלל. וזהו שנק׳ עומדי׳ שעומדים מו׳ ימי בראשי׳ העליוני׳ שניתנו במדה [ושיעור] דמאמ׳ קו המדה. ושרש הראשון לכלים הוא בחי׳ הקו״ח שאחר הצמצום הראשון שנק׳ מק״פ כו׳ שנק׳ וי״ו שבראשו יו״ד הוא יו״ד שבטה״ע כידוע ד״ל (ויש שרש לשרש זה דקו״ח המודד כל מדידה דאבי״ע גם בעצמו׳ אור א״ס שלפני הצמצום הראשון הנ״ל והוא מה ששיעור בעצמו בכח מה שעתיד להיות בפועל כו׳ כמ״ש גליף גליפו בטה״ע כו׳ שזה השיעור בעצמו הוא במדה וגבול. וזהו מנפלאו׳ אור א״ס ב״ה שיש בו [כח הגבול] ג״כ אע״פ שבעצמו הוא בלתי בע״ג כו׳ כמ״ש במ״א. וזהו עיקר כולל לכל השיעורי׳ שבאין באבי״ע כו׳ וד״ל).

אבל הנה הנשמו׳ נק׳ מהלכי׳ בין העומדי׳ האלה וכו׳. ולכאור׳ יש לזה סתיר׳ דגם הנשמו׳ נק׳ עומדי׳ כמ״ש אלי׳ חי ה׳ אשר עמדתי לפניו כו׳. ועוד שהרי גאמ׳ נודע בשערי׳ בעלה לכל חד לפום שיעורא דיל׳ שזהו

לא ראיתם כל תמונה: ואתחנן ד, טו. לקמן ע׳ תשצד.

מאמ׳ קו המדה: נסמן לעיל ע׳ תקנ הערה ד״ה מי.

עשר ולא תשע ולא י״א: ראה ספר יצירה פ״א, מ״ד.

מי מדד בשעלו מים: ישעי׳ מ, יב.

ונק׳ משחתא: ראה זהר בראשית טו, א. יח, ב. תקוני זהר ת״ה בתחלתו. זהר פקודי רלג, א. ביאורי הזהר שם נז, ד.

ונק׳ . . מחקלא: זהר (ספרא דצניעותא) תרומה קעו, ב.

הצמצום הראשון שנק׳ מק״פ: ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב.

יו״ד שבטה״ע: ראה שער היחוד ר״פ טו. עמק המלך שער שלישי שער היוד של שם ס״ג.

שו״ה מק״פ — (ויש: החצאי עיגול ניתוסף ע״פ בוך 967.

גליף גליפו בטה״ע: ראה זהר בראשית טו, א. ד״ה אל תצר לכ״ק אדה״א [יודפס בעז״ה לס׳ דברים] ע׳ 25. ספר המאמרים תרנ״ט ע׳ עז בהנסמן שם.

אור א״ס . . כח הגבול: ראה עבודת הקדש ח״א חלק הייחוד רפ״ח.

כמ״ש אלי׳ חי ה׳: נסמן לעיל ע׳ תקלה.

נודע בשערי׳ בעלה לכל חד לפום שיעורא דיל׳: משלי לא, כג. ראה זהר וירא קג, ר״ע״ב.

שיעור מוגבל במדה בכל נשמה אלקי' לפי מדתה נודע ונגלה בה אור האלקי לא יוסיף ולא יגרע [בה] כלל והוא להיו' ששרשם מבחי' בינה מנש"ב שנק' אם הבנים כידוע. וז"ש בזוהר בשערים באינון תרעין עילאין דבינה ומל' כו'. ועכ"ז יהי' איך שיהי' הנשמות גם הם בבחי' קו המדה בגבול ושיעור שניתן בהם מכח האלקי כמו במלאכי' שהרי הנשמות גם הם בבחי' בריאה מאין ליש עכ"פ כמ"ש לכבודי בראתיו יצרתיו כו', ואנו או' בראתה יצרתה כו', וכמ"ש ויברא אלקי' את האדם כו' כידוע, וכל בריאה מאין ליש באה עפ"י מאמ' קו המדה שבמל' בבי"ע בהכרח כנ"ל. אך הנה הענין הוא דבאמת מצד שרש הנשמה למעלה במקור חוצבה בבינה ומל' דאצי' גם היא בבחי' עומדי' כמלאכי' כמ"ש אשר עמדתי כו' וא' בזוהר דכל נשמתא הוה קיימא בדיוקנהא קמי' מלכא קדישא כו' ובל' הגמ' שכל הנשמו' צרורו' וחקוקו' בכסא הכבוד או באוצר הנשמו' כו', אבל דוקא מצד התלבשו' הנשמ' בגוף בעוה"ז דוקא נק' מהלך ולא עומד גם כל נשמה היותר גבוה כנשמת משה וכה"ג.

[ג] **וביאור** הדברי' הנה תחלה יש להבין מהו ענין מהלך להיות ידוע ומבואר למעלה שבמאמ' קו המדה נותן שיעור ומדה כו', והיינו שרש ענין עומדי'. ונמצא שעיקר שרש ענין העמידה הוא מכח האלקי הבא ב[בחי'] גבול ומדה דוקא. אבל הנשמ[ות הם] בבחי' מהלך היינו שהוא בלתי גבול ומדה כלל אע"פ שנברא יש מאין ג"כ במדה כנ"ל. והוא מה שאנו רואי' שיש ביכולת הנשמ[ות] לעלות מעלה מעלה בעילוי אחר עילוי בלי שיעור כלל דהיינו למעלה גם ממקור חוצבם הרבה, וכמו מיכאל מקריב נשמות ע"ג המזבח שמעלה אותם לאשתאבא בגופא דמלכא כו' שזהו ענין עלייתם והתכללותם בעילוי עד רום המעלות במהו"ע ית' ממש דוקא, עד"מ המהלך שיכולתו לילד למעלה מעלה בגובה לאין שיעור למעלה כו', כך כל

בינה . . אם הבנים: ראה זהר ויחי ריט, א. יתרו פד, א. פה, ב. פרדס שער ערכי הכינויים מערכת אם הבנים. לקוטי תורה דרושים לשמ"ע פה, ד.

בשערים באינון תרעין עילאין: ראה זהר וירא שם.

הנשמות גם הם בבחי' בריאה מאין ליש: ראה גם לעיל ע' תקמו.

לכבודי בראתיו יצרתיו: כ"ה בכ"מ, ומהם: לעיל ע' תמט. ע' תרלח. לעיל בח"א ע' צט. ע' רלב. ובישע' מג, ז: ולכבודי.

ואנו או' בראתה יצרתה: ראה ברכת אלקי נשמה.

ויברא אלקים את האדם: בראשית א, כז.

וא' בזוהר דכל נשמתא: בספר המאמרים תרנ"ט ע' רסג מציין: בזח"א דרל"ג, ב. וראה הנסמן לעיל ע' תקלו.

ובל' הגמ' שכל הנשמו' צרורו' וחקוקו' בכסא הכבוד: נסמן לעיל ע' תקלו.

או באוצר הנשמו': ראה עבודה זרה ה, א וברש"י ותוס' שם. הנסמן לעיל בח"א ע' עז. לקוטי שיחות י"ט כסלו כרך ה ע' 434 בהערה.

(ג): בבוך 963 נרשם כאן ס"ב.

מיכאל מקריב נשמות ע"ג המזבח: ראה חגיגה יב, ב (וכגירסת העין יעקב). זבחים סב, א. תוד"ה ומיכאל מנחות קי, א. הנסמן לעיל בח"א ע' א.

לאשתאבא בגופא דמלכא: זהר ויחי ריז, ב. וראה לקמן ע' תתכב. לעיל בח"א ע' מה ובהנסמן שם.

נשמה גם הקטנה ושפלה שבמדרגה מאד הרי יכולה לבוא על קדה"ש למס"נ באח"פ במהו"ע דא"ס ב"ה ממש, וכן בדביקות ואהבה לדבקה בו ממש. וכמו הבע"ת שהי' בשאול תחתית בעומ"ר יכול לעלות בתשוב' אמיתי' מעומקא דליבא [דוקא] עד שיעלה לדבקה בו ית' ממש יותר מצ"ג. וכן להיפך יש יריד ונפילה בנשמות שיוכלו ליפול מגבוה לנמוך בלי שיעור למטה כמו צדיק החוטא שירד למטה מטה בשאול תחתי' כו'. וזהו מטבע המהלך שאינו עומד במעמדו או שילך למעלה מעלה או שירד למטה מטה, וכמ"ש מי יעלה כו' נקי כפי' ובר לבב כו' ואם לא יוכל לעלות [ו]מוכרח שירד [ו]יפול למטה מטה כמשל העולה בהר גבוה שאם לא יוכל לעלות בגובהו ממילא יפול וירד למטה כי לא יוכל לעמוד כלל כו' וד"ל (וז"ש יראת ה' לחיים שהוא מדבר במלאכי' שהם חיים נצחיי' יותר מן הנשמו' לפי שמקבלי' מבחי' יראה שהוא המל' שנק' יראת ה' שעומדי' במעמדם נצחי' בלי נפילה לעולם ולא עליי' כנ"ל, משא"כ הנשמו' כנ"ל וד"ל). וגם לעוה"ב הרי א' אלה לחיי עולם ואלה לחרפו' וכ"ש בגיהנם וג"ע שהללו עולי' והללו יורדי' לבאר שחת כו' לפי שהן בבחי' מהלך משא"כ המלאכי' אע"פ שמקבלי' עונש זהו רק לפי שעה כמו דאפקוהו למט"ט כו' כנ"ל (רק המלאכי' שמתחדשי' בכל יום שא' יוצר משרתי' כו' לפי שהן מבחי' הבירורי' דמל' שנק' חציר דבהמה רבה שתית לו בגמיעה חדא כו', אבל בנשמה הרי א' הכרת תכרת כו').

[ד] **והנה** באמת יש להבין מאין יש כח זה בנשמה להיות בבחי' מהלך לעלות בעילוי אחר עילוי כ"כ אחר שגם היא באה בדרך בריא' מאין ליש ששרשו במאמ' קו המדה כנ"ל. אך הנה זהו בא בנשמה דוקא כאשר באה בעוה"ז בהתלבשו' בחומר גופני דוקא שמזה דוקא תגיע למדרג' מהלך יותר מכמו שהיתה במקור חוצבה בראשי' התהוותה מאין כו'. וזה פלא גדול לכאורה כו'. ויובן זה ממה שאנו רואי' למטה בזווג דו"נ שבהיותם כ"א לבד[ו] לא יתהוה שום תולדה חדשה מהם כלל, אך כאשר יזדווגו יחד יולידו ולדו' לאין שיעור ובניהם אחריהם דורות רבים כו'. וזה פלא גדול דודאי כל נברא הוא מוגבל ובהכרח שיהי' אור שפעו ותולדו' פעולתו מוגבלים כמוהו דכח הפועל בנפעל, וע"כ זכר לבדו לא יוליד תולדה שהיא בלתי מוגבלת רק כמו כח מעשהו המוגבל (ואע"פ שיש בזרעו כח המוליד לא יוליד בלא יחודו

בעומ"ר: **בעומק רע.**
מי יעלה . . ובר לבב: **תהלים כד, ג. ד. ראה לעיל ע' תרלה.**
יראת ה' לחיים שהוא מדבר במלאכי': **ראה לעיל ע' תקלט. ושי"נ.**
אלה לחיי עולם ואלה לחרפו': **דניאל יב, ב.**
דאפקוהו למט"ט: **חגיגה טו, א. וראה גם לקמן ע' תשכט.**
המלאכי' שמתחדשי' בכל יום: **ראה לעיל ע' תרמג. ושי"נ.**
שא' יוצר משרתי' . . חציר: **בברכת יוצר. תהלים קד, יד.**
דבהמה רבא שתית לו בגמיעה חדא: **נסמן לעיל ע' תרמד.**
הכרת תכרת: **שלח טו, לא.**

עם מ"נ דנוק'), וכך נקבה לבדה גם כשתזריע לא תלד מעצמה, וכמו שאר כל הבריאים שאור שפעם ו[תולדות] פעולתם מוגבלת כמוהם, ולמה בזווג זו"נ שמתייחד מ"ד עם מ"נ יולד מזרעם יחד תולדה חדשה שגם הוא יוליד שיש בה כח בלתי בעל גבול, ומאין נמצא כח בלתי מוגבל [ב]בע"ג. אלא צ"ל שיש בזווג זה דדו"נ כח אלקי מבלתי בעל גבול בהעלם והלבשה כו' (וראי' לזה ממה שיש כמה וכמה שביחודם וזיווגם אינם מוליד' כעקר או עקרה, וגם במי שכח המוליד ישנו בשלימותו אך מפני שאינו מאיר שם אור וכח האלקי הבלתי בעל גבול לא יולידו כו', והוא המלאך הממונה על ההריון כו', וכן בארץ שתוציא צמחה בפרי ותבואו' ע"י אמצעו' הגשם ובזריעה דוקא שמרוה הארץ והולידה והצמיחה יש בזה החידוש יש מאין שהוא בחי' [כח] שבלתי בע"ג שתצמיח ותוליד בלי שיעור כו'), רק לע"ל כתי' הנני בורא חדשה בארץ נקבה תסובב גבר שהנקבה בעצמה תלד, וכמש"א רז"ל עתידה אשה שתלד בכל יום ממ"ן שלה לבד כו' וכן עתידה ארץ שתוציא גלוסקאו' וכו' וכמ"ש במ"א). ו[נמצא יש בזה ב' דברי' א' גוף החידוש שבתולדה שהוא יש מאין שהוא מכח אלקי דוקא, והב' מה שיוליד לאין שיעור שהוא בא מכח בלתי בעל גבול).

[ה] **והנמשל** מזה יובן לענין הנ"ל ביחוד הנשמה בגוף שמזה דוקא יבוא בנשמה אור האלקי שבבחי' א"ס ממש והוא במה שתלד פרי טוב המעשה בעוה"ז בתו"מ בגשמיו' ותשובה ותפלה שבלב ומוח גשמי בגשם הגוף דוקא ה"ז עושה יחודי' עליוני' בע"ס דאצי' אשר לא הי' בה כח זה כלל טרם בואה לגוף שזהו פלא גדול, דודאי הנשמה בהיותה דבוקה וצרורה בצרור החיים למעלה במקור חוצבה באלקי' חיים בבחי' מל' דאצי' ולמעלה מעלה בשרש הראשון של הנשמו' במוחין דאו"א שבזו"נ להוליד נשמו' כו' לא הי' התפעלו' אהוי"ר שלה והשגת אלקו' בערך הגשמה כ"כ כמו שהוא בגוף חומרי גם בצדיקי' הגדולי' כמשה [ואהרן] והאבות וכו' ועכ"ז לא הי' עושה שם יח"ע דאצי' דעצמו' א"ס שלפני האצי' רק במה שבא אא"ס בצמצום אור דרך הקו"ח בע"ס דאצי' עד ע"ס דבריא' ויצי' כו' לבד כי לא

שו"ה שיש — (וראי' לזה: **התצאי עיגול ותיבת לזה ניתוספו ע"פ כוך 967.**

הנני בורא חדשה בארץ: כ"ה גם בלקוטי תורה במדבר ז, ג. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' לט. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' א'מב פכ"ד [יודפס בעז"ה במאמרי אדמו"ר האמצעי לפרשת במדבר]. ובירמי' לא, כא: כי ברא ה'. וראה תורת חיים בראשית טז, ד: (ישעי' מג, יט) הנני עושה חדשה כו' נקבה תסובב גבר.

שו"ה חדשה — וכמש"א רז"ל: **בבוך 1741:** (וכמו, ותיבת רז"ל ניתוספה משם.

עתידה אשה שתלד בכל יום: **שבת ל, ב. ראה אגה"ק סכ"ו. שער האמונה נט, א. אור התורה (יהל אור) תהלים ע' תריט. לקמן ע' תתנח. בהערה שלאח"ז.**

עתידה ארץ שתוציא גולסקאו': **נסמן לעיל ע' תקלח.**

שו"ה וכו' — במ"א). (ו)נמצא: **בבוך 967: במ"א (ונמצא.**

שו"ה בגוף — הגדולי': **בבוך 23: גמורי'.**

תוכל להגיע רק למקור חוצבה הראשון שהוא אור אבא כו' ולא למעלה מזה כלל, ואור א"ס שבע"ס דאצי' אינו בא רק במדה ושיעור עפ"י מאמ' קו המדה כו' וא"כ לא תוכל לעלות ביחו"ע שיעשה הנשמה שם למעלה מן המדה המצומצמת בקו"ח גם נשמ' היותר עליונה כנשמת משה ואבו' וחנוך וכה"ג לפי שאין שרשה מגיע רק כמו בחי' אור נאצל בלבד שנאצל בצמצום דוק"ח שנק' קו המדה. אבל בהתלבשו' וירידו' הנשמ' בגוף דוקא יתלבש בה כח של עצמו' אור הא"ס שלפני הצמצום דקו המדה והוא במה שתוליד בעוה"ז בהיותה משותפת במדות ושכל ורצון דנה"ט דוקא כמו בק"ש שמע ישראל ואהבת בכל לבבך בב' יצריך דוקא, וכן בתו"מ בגשמיו' אז יחו"ע שנעשה עי"ז עולה למעלה מעלה בעצמו' אור א"ס [ב"ה] ממש שהוא עלי' בלתי מוגבלת דאו"ס למעלה עד אין שיעור כו' (וזהו שאנו אומרי' וקדושי' בכ"י יהללוך סלה, וסלה הוא בלי הפסק ושיעור למעלה, היינו דוקא בקדושי' אשר בארץ המה נשמו' בגופי' בעסק תו"מ ותפלה בשיתוף הנה"ט דוקא). והטעם הוא יובן עפ"י הנ"ל במשל זיווג גשמי דזו"נ שמתלבש בזה דוקא כח ואור האלקי הבלתי בע"ג להוליד בלי שיעור כו'. כך ביחוד וזווג הנשמה האלקי' שהיתה למעלה כשבאה להתייחד ולהזדווג בגוף ויתחברו בעבודה שבלב ומוח ומעשה שם ישכון אוא"ס להוליד במע"ט פרי למעלה בלי שיעור למעלה בעילוי אחר עילוי כו' אשר לא הי' כח זה לעלות בנשמה מצד עצמה רק כפי מדתה לבד (וכמשל הנ"ל בזו"נ לבד שפעולתם בכחם מוגבלת, וגם בנשמות דדו"נ [למעלה] שמתייחדי' אינם עושי' פרי למעלה רק במדה וגבול כפי ערך שרש כחם לבד). וזהו הטעם שהנשמה האלקי' לא נק' אדם רק בהיותה בכלי הגוף דוקא כמ"ש בזוהר דעיקר אדם הוא כללותו דדו"נ שהוא בחי' מ"ה וב"ן ביחודם דוקא, ודכר בלא נוק' אין לו שם אדם לשלימותו, וכמ"ש ויקרא את שמם אדם ויאמר להם פרו ורבו כו'. וכך הנה כתי' אדם כי יקריב כו' דאד"ם גי' מ"ה ובהמ"ה גימ' ב"ן ואד"ם ובהמ"ה מ"ה וב"ן ביחודם

שמע ישראל ואהבת בכל לבבך בב' יצריך: **ראה ואתחנן** ו, ד. ה. **ברכות** נד, א (**במשנה**).

שאנו אומרי' וקדושי' . . וסלה הוא בלי הפסק: **בתפלת העמידה. ערובין** נד, א. **ראה לקוטי תורה בשלח** א, ד. **פקודי** ה, א. **ספר המאמרים תקס"ב** ח"א ע' **רסא** [**נדפס** ג"כ **בשערי תשובה** ח"א **שער התפלה** ע, ג]. **לקמן** ע' **תשע. ע' תתכב. לעיל בח"א** ע' **מח. ע' רלח.**

בקדושי' אשר בארץ המה: **תהלים** טז, ג (**ושם: לקדושים**).

כמ"ש בזוהר דעיקר אדם . . דדו"נ: **ראה והר בראשית** נה, ב. **ועוד.**

ויקרא את שמם אדם: [**תיבת את ניתוספה ע"ס בוך** 1741]. **בראשית** ה, ב.

ויאמר להם פרו ורבו: (**נח** ט, א). **בראשית** א, כח (**בדילוג השם**).

אדם כי יקריב: **ויקרא** א, ב.

דאד"ם גי' מ"ה: **נסמן לעיל** ע' **תרמה.**

ובהמה גימ' ב"ן: **נסמן לעיל** ע' **תרמד.**

ואדם ובהמה . . תושיע ה': **ראה תהלים** לו, ז.

יחד תושיע ה' שיולידו פרי למעלה שאין זה בכל השתלשלו' דאבי"ע כלל מטעם הנ"ל וד"ל.

[ו] **ובכ"ז** יובן מה שהנשמה לא נק' מהלך רק בהיותה בגוף כל ימי חי' על האדמה ועוסק בתו"מ [ב]גשמיו', כי זה כל האדם להיות עילוי הנשמ' עד אין קץ ושיעור למעלה מעלה בעצמו' אור א"ס ממש, ע"כ נק' אז בשם מהלך שהולך ועולה עד אין שיעור וגבול כלל, משא"כ קודם בואה לגוף הי' עלייתה בשיעור ומדה לפי ערך מקור חוצבה לבד ולא יותר שזהו ענין העמידה שהוא בגבול בלי עלי' ותוס' ביותר מכפי [ה]מדה כלל כנ"ל וד"ל. וזהו שאנו רואי' בשכר עילוי הנשמות בג"ע שאינו בא רק מחמת פר[י] טו[ב] מעשיהם בעוה"ז דוקא, וכמו והלך לפניך צדקיך כו' שצדקתו בטוב מעשיו בעוה"ז בהיו' הנשמה בגוף דוקא תלך לפניו להעלותו בעא"ע לאין שיעור למעלה כנ"ל, וזה אינו רק מטעם הנ"ל שע"י יחוד הנשמה בגוף שתוליד מע"ט יש בזה מכח של א"ס בעצמו והוא שמוליך הנשמה לאין שיעור למעלה. וע"כ א' היום לעשותם ולא למחר שאין מעשה המצות מועיל בעוה"ב ולא בג"ע רק היום דוקא, וכמ"ש במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות כו', ובעוה"ב א' אלה לחיי עולם מצד מעשה הטוב שהולידו בעוה"ז וכשאין לו מצות ילך לאבדון ולחרפות כו' ולא יועיל אז המעשה כו' שאין עיקר המעשה רק בזיווג נשמה בגוף בעוה"ז דוקא ולכך גזרו או' דיפה שעה א' בתשוב' ומע"ט בעוה"ז דוקא מכל חיי העוה"ב שהתשוב' דוקא עכשיו ולא לע"ל, וכן המצות. וראי' לזה ממה שאנו רואי' שכל עיקר מעשה המצות למעלה שנק' תר"ך עמודי אור והוא בחי' כ' דאצי' אין זה רק בקיום המצות בפו"מ בעוה"ז דוקא, שלזה נק' עמודי אור כמשל עמוד המחבר קרקע [וה]גג, כך ענין העילוי מלמטה מטה עד למעלה מעלה בלי שיעור הן המצות שבעוה"ז דוקא ולא המצות הרוחניי' שלמעלה אע"פ שנק' רצונות[יו] הפנימי' רק כשבאי' לכלל מעשה בעוה"ז בגשמיי' דוקא. וזהו והלך לפניך צדקיך שכולל כל המצות שנק' צדקה, כמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור כו'

(ו): בבוך 963 נרשם כאן ס"ג.

כי זה כל האדם: קהלת יב, יג.

והלך לפניך צדקיך: ישעי' נח, ח.

בעא"ע: בעילוי אחר עילוי.

היום לעשותם: ואתחנן ז, יא.

במתים חפשי . . מן המצות: תהלים פח, ו. ראה שבת ל, א.

אלה לחיי עולם: נסמן לעיל ע' תרעא.

דיפה שעה אחת: נסמן לעיל ע' תקעב.

תר"ך עמודי אור והוא בחי' כ': נסמן לעיל ע' תסא.

כל המצות שנק' צדקה וצדקה תהי' לנו כי נשמור: ואתחנן ו, כה. כ"ה בכ"מ, ומהם: לקמן ע' תשסא. לעיל בח"א ע' כד. סידור שער התפילין טז, א. לקוטי תורה אמור לד, ב. שלח מג, ד. נצבים נא, א. דרושים ליוה"כ סט, סע"ג. ספר המאמרים תקס"ז ע' שו. סה"מ תקס"ח ח"א ע' ריז. סה"מ תקס"ט ע' נא. ס' מאמרי אדה"ז-

רק שמצו' הצדקה כוללת כל המצות כידוע ודי"ל. וכן מצינו במצות ת"ת שכנגד כולם שא' בהתהלכך תנחה אותך, פי' כידוע דג' קשרין הן ישראל מתקשראן באוריי' ואוריי' בקוב"ה והיינו ס"ר אותיו' דתשב"כ שרשים לס"ר נש"י וענפים שלהם בכל דור [ודור] מקבלים מכל אותן השרשי' דתשב"כ, וכן בתשבע"פ מל' קרינן לה שמקבלת מתשב"כ ג"כ עד"ז. וז"ש זה ספר תולדות אדם דכנ"י שהן בקומת אדם, דלזה א' זאת תור"ת האד"ם דוקא שלא קבלוה כל אומה כו'. וע"כ בפטירת הנשמה מהעוה"ז מגופה ילכו אחרי' כל אותיות התורה שלמד בתשב"כ ו[ת]שבע"פ ונעשה בחי' מקיף ועטרה לנשמתו, וז"ש כבוד ה' יאספך ואין כבוד אלא תורה כו', וכל עליי' הנשמה בג"ע ממדרגה למדרג' הכל ע"י אותיו' התורה שלמד בעוה"ז דוקא, וכמו שמכריזי' בג"ע אשרי מי שבא לכאן ותלמודו שלמד בעוה"ז בידו כו' שנעשה לו לבוש של או"מ להעלות הנשמה בעילוי אחר עילוי (ולזה נטבלת [הנשמה] בנה"ד לכלות כל דב"ט ולהעלות כל ד"ת שלמד גם שלא לשמה ממש רק שלא עבר ע"מ שלמד להוציא מכלל דב"ט כו' כמ"ש במ"א). וזהו בהתהלכך בג"ע תנחה אותך בעילוי אחר עילוי שלא הי' בבח[ה] לעלות כלל בנ"ל וד"ל.

נביאים ע' קצט. ס' מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' ה. שערי אורה שער החנוכה ע' יא. אבל בלקוטי תורה ראה כג, ג: ספר המאמרים תקס"ו ע' שכז הובא הכתוב דנחמי', לג: והעמדנו עלינו מצות לתת שלישית השקל. בספר המאמרים תקס"ה ע' חפז: ס' מאמרי אדה"ז-נביאים ע' פד הובאו ב' הפסוקים.

הצדקה כוללת כל המצות: כ"ה גם לקמן ע' תשטז. וראה הערה שלפנ"ז.

שו"ה רק — וד"ל: ע"כ נמצא בבוך 1741.

ת"ת שכנגד כולם: **פאה רפ"א.**

בהתהלכך תנחה אותך: **משלי ו, כב.**

דג' קשרין הן: **ראה זהר אחרי עג, א. הנסמן לעיל בח"א ע' צט.**

ס"ר אותיות דתשב"כ: **ראה לקוטי שיחות בראשית כרך כ ע' 419 הערה 12.**

ס"ר . . שרשים לס"ר נש"י: **ראה לעיל בח"א ע' שפח. לקמן ע' תשכ. שער האמונה פס"ב. ספר המאמרים תקס"ד ע' רסז.**

בתשבע"פ מל' קרינן לה: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א. בהנסמן בסמוך בהערה ד"ה זאת.**

זה ספר תולדות אדם: **בראשית ה, א. ראה דרך חיים שער התשובה כח, ג. שער האמונה פס"ב.**

דכנ"י שהם בקומת אדם: **ראה יבמות סא, א. דרושי אתם נצבים בלקוטי תורה נצבים מד, א; סידור שער האלול רלא, ב; ספר המאמרים תקס"ב ח"ב ע' תקכה; ולכ"ק אדמו"ר האמצעי משנת תקס"ד [קה"ת תשל"ב — יוסף בעז"ה במאמרי אדמו"ר האמצעי לפרשת נצבים]. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקצא-ב. דרך מצותיך כח, א. ד"ה להבין מארז"ל מפני מה ת"ח לכ"ק אדה"א [קה"ת תשל"ט] ע' 19 ובהנסמן שם.**

זאת תור"ת האד"ם: **חוקת יט, יד (ושם: התורה אדם — אבל כ"ה לקמן ע' תשעו. שערי אורה שער החנוכה ע' 60. תורת חיים וישלח [והוא משנת תקפ"ג] מא, ב. וראה לעיל בח"א ע' רפח ואילך).**

כבוד ה' יאספך: **ישעי' נח, ח.**

ואין כבוד אלא תורה: **אבות פ"ו, ג.**

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו . . בידו: **פסחים נ, א. ראה לקמן ע' תשיב.**

נטבלת (הנשמה) בנה"ד: **ראה לקמן ע' תתכא. ספר המאמרים אתהלך לאזניא ע' קכו ואילך. שם ע' קסח.**

ע"מ: **על מה.**

שו"ה שלא — מכלל דב"ט: **בבוך 410: מכל דברי טומאה.**

[ז] **ובכ"ז** יובן [ענין] עליו' הנשמות בג"ע מדי שבת כו' והוא דרך העמוד שבהיכל דג"ע דוקא כמ"ש בס"ה [כו'] כידוע. וי"ל למה דוקא ע"י העמוד. אך הנה העמוד מחבר גג לקרקע ויש בו כח העמדת כל ההיכל שמעמידו ומחזיקו במה שתומכו בגגו וקרקעו עד שיוחזק על ידו וכמו עמודי התווך כו', וכך הולך גובה העמוד מהיכל להיכל העליון הימנו עד ההיכל היותר עליון שנמצא גג של היכל העליון מתקיים בקיום חזק עד קרקעו של היכל התחתון ע"י עמוד א' שנעוץ בסוף הבנין ובתחלתו שבעמוד א' ישען כל תקרת וגג היכל שלמטה שהוא קרקע שבעליון. וע"כ כל העליו' הכל [הוא] ע"י העמוד מהיכל להיכל עד היכל העליון יותר ונמצא מחזיק כל הבנין מעליונו לתחתיתו, ודרך בו עולין ויורדין הכל כו'. וכך יובן ברוחניו' בעמוד שבג"ע, שיש בג"ע חילוקי מדרגות רבות זה למעלה מזה מהיכל שלמטה להיכל שלמעלה הימנו (כמבואר בזוהר פקודי בהיכלות דשם עש"ב), ומכ"ש מג"ע התחתון לג"ע העליון כידוע, וכאשר הנשמות שבהיכל שלמטה עולין בהיכל העליון הימנו עלייתן דרך העמוד שבהיכל דוקא לפי שהוא המחבר כל ההיכלות מתחתון לעליון כו'. ויובן זה ע"ד שנק' המצות בשם תר"ך עמודי אור, כי יש במצות מכח התחלה והסוף יחד כי תחלתן הוא בבחי' רצון העליון שבכתר בפנימי' שבו שנק' תרי"ג ארחין כו', וסופן הוא בא למטה בהתלבשו' גשמיי' בדצ"ח דעשי'. וכל דבר שנעוץ ומחבר תחלה וסוף נק' עמוד כעמוד הבנין שמחבר תחלתו בסופו ומקיימו ומעמידו כנ"ל. כך כל המצות [ששרש] שרשן בתחלה ומגיעי' בסוף שבודאי יש בהן כח שלמעלה מתחלה וסוף, והוא ענין העמוד שבג"ע שעולי' בו [כל] הנשמו' בעילוי אחר עילוי עד אין שיעור למעלה כמ"ש ילכו מחיל אל חיל כו' בכל שבת וחודש רק מצד מצות מעשיות שעשו בעוה"ז דוקא כמ"ש והלך לפניך צדקיך כו', שמזה דוקא נעשה הנשמה בחי' מהלך לעלות בעמוד שבג"ע כו' וד"ל.

[ח] **אך** עדיין אין זה מובן דא"כ מהו שכר הנשמות בהיכל שבג"ע עצמו שזהו ג"כ [רק] מן המצות כידוע. אך הנה יש להקדים ענין א', והוא שיש בכל דבר ב' מדרגות פנימי' וחיצוני', הפנימי' שבו מוסתר ונעלם [בו] והחיצוני' נגלה לעין כל, כמו בכל או"כ האור מוסתר והכלי נראה. וכן באדם מה שפנימי' התענוג שלו בעצם נקודת נפשו מוסתר ונעלם ומה שיתגלה ממנו בשכל ומדות ומדו"מ אינו רק בחי' [ה]חיצוני' שבו, וכה"ג בכל דבר

עליו' הנשמות . . דרך העמוד . . כמ"ש בס"ה: [בבוך 23: בספר הבהיר]. ראה הנסמן בס' מאמרי אדה"ז- פרשיות התורה ח"ב לע' תשעג.

בזוהר פקודי בהיכלות דשם עש"ב: [עיין שם בארוכה]. רמד, ב ואילך.

תרי"ג ארחין: נסמן לעיל ע' תקב.

ילכו מחיל אל חיל: תהלים פד, ח.

(ח): בבוך 963 נרשם כאן: ס"ד.

מציאה בכל העלולי' וכל הברואי' גשמיי' ורוחניי עד למעלה מעלה כו'. וגם זה ידוע שיש הפרש בין הפנימי' לחיצוני' שהחיצוני' הוא כמו חומר לצורה ויש בו מדה ושיעור קצוב נראה לעין המוגבל בכמותו ואיכותו אבל בחי' הפנימי' שבו המוסתר אין בו גבול ושיעור לאיכותו ומהותו כי איננו בא בכלי תואר המגביל מציאותו, כמו הרוחני' דנשמה בלתי הנראה לעין וגם בלתי נודע הגבלת מציאותה כלל, אבל הגוף שהוא חומר לצורה נודע הגבלת מציאותו בשיעור ומדה וכל אופן איכותו ומהותו כו'. וכמ"כ בנקודת פנימי' הרצון ותענוג שבנפש לא נודע מהותו כו' ע"כ לא נודע שיעורו בהגבלה מאחר שלא נודע מציאותו אבל מה שבא בגילוי במוח ולב ומעשה בכלי הגוף נודע וניכר הגבלתו בשיעור ומדה וכל אופן איכותו ומהותו כו'. והנמשל יובן בנשמות בג"ע שיש שם ג"כ ב' מדרגו' פנימי' וחיצוני' החיצונית [הוא] הנראה ונגלה במציאות והוא ענין היכלות דג"ע כמו שבהיכל יושבי' בנ"א ומתעדני' בו כפי הנראה בו עונג לנפש, כך בהיכל דג"ע לנשמו' ברוחניו' יש בו גילוי אור אלקי הנגלה לנשמות להתעדן בו'. וא"כ ממילא מובן שהוא בא במדה ושיעור מוגבל לכל נשמה כפי מדרגתה והוא מפני שבעצם ההיכל מוגבל כהיכל גשמי שיש בו אורך ורוחב במדה כו'. וזה שכל היכל נעשה במדה לפי אופן מעשה הטוב דנשמה בגוף בעוה"ז דוקא שיש היכלו' חיצוני' והיכלו' פנימי' בכל ג"ע, כמו שא' שמואל אכתי לוי מאבראי כו', שראה נשמת לוי שמשכנה בהיכלות [ה]חיצוני' דג"ע ולא נכנסה בהיכלות הפנימי' עדיין, או שראה שיושב בגעה"ת ולא נכנס בגעה"ע כו', וכמו בתי גוואי ובתי בראי שנז' בגמ'. ועכ"פ ההיכל שבג"ע הגם שהוא מקום קיבול שכר לכל נשמה אינו רק בחיצוני' וגם הוא בא במדה ושיעור קצוב דוקא מטעם הנ"ל שכל חיצוני' יש לו מדה ושיעור בהכרח כנ"ל וד"ל.

וזהו דוקא כל ימות החול שהנשמות יושבי' בג"ע בהיכלות ונהנין מזיו השכינה כאו"א לפי השגתו וכפי טוב מעשיו ועסק תורתו ועבודתו כו'. אך הנה מדי חדש ושבת [כו'] עולי' כל הנשמות מהיכלות דג"ע ממדרג' למדרגה לג"ע העליון ממנו, כמו מג"ע דעשי' לג"ע דיציר' ומג"ע דיציר' לג"ע דבריא', ועד"ז בכל עולם [ועולם] יש ג' מיני ג"ע דבי"ע שכל עולם דבי"ע כלול מבי"ע שהוא נר"נ כידוע, ועד"ז מתחלק לרבבו' עליות המדרגו' בכל עולם כמ"ש ילכו מחיל אל חיל כו'. ודרך כלל כל עלי' ועלי' בכל שבת וחודש ויו"ט לנשמו' בג"ע זהו בבחי' הפנימי' שבכל ג"ע וג"ע. דהנה בחי' הפנימי' שבג"ע הוא למעלה הרבה מגוף ההיכל דג"ע והוא אור המוסתר ונעלם שבג"ע שלא ישיגו הנשמות בו כל ימו' החול כלל, ע"ד הנ"ל בענין

שא' שמואל אכתי לוי מאבראי: וכ"ה לקמן ע' תרסא. ספר המאמרים תקס"ד ע' קג. עטרת ראש דרוש לעשי"ת נט, א. וראה ברכות יח, ב.

בתי גוואי ובתי בראי שנז' בגמ': חגיגה ה, ב.

שו"ה דבי"ע — כידוע: ע"כ נמצא בבוך 963.

הפנימי' שבכל דבר שהוא מוסתר ונעלם מאד, וגם הוא בלתי מוגבל כי לא נגלה איכותו ומהותו ולא בא בתואר כלי כו'. כך בחי' האור [ה]אלקי שבמל' דאצי' שבפנימי' [שבג"ע] כל ג"ע דבי"ע בא הוא שמה דרך הסתר והעלם גדול שלא נראה ונגלה לעין כל רק בחודש ושבת יעלו הנשמו' לקבל אור הנעלם הזה והוא בלתי מוגבל שלמעלה מכלי הגבלת השגת האלקי שקבלו כל ימות החול בהיכל הבאה במדה בגילוי כנ"ל. וענין עלי' זאת דנשמות לקבל אור הפנימי' שבג"ע היינו בחי' העמוד שבכל ג"ע וג"ע שבעמוד זה יש דרך נסתר ונעלם שילכו בו מהיכל זה להיכל העליון הימנו שזה נק' פנימי' ההיכל דוקא. וכידוע בהיכל גשמי' שמה שיושבי' בכל חדרי ההיכל הנראה לעין זהו רק בחי' חיצוני' שבו שנגלה בישיבת האדם לכל רואה שנכנס יבין ויכיר דרכי ההילוך מחדרי ההילוך, אך פנימי' ההיכל הגנוז בו היינו רק מה שיש בו דרך סתום ונעלם מכל הנכנסי' שם רק ליחידי סגולה שמראי' להם בעת טוב ומיועד לזה שיעלו שם כו', והן העמודי' שבהיכל שעולין בהן שהן סתומים ונעלמים לכל עין שעולין בהם להיכל העליון הימנו וד"ל. וזהו מ"ש בס"ה שעליות הנשמו' בג"ע מהיכל להיכל הוא דוקא ע"י העמוד שהוא בחי' דרך נסתר ונעלם שבו והוא בחי' פנימי' של ההיכל שעולי' שם הנשמות מדי חד"ש ושב"ת כו' והוא בלתי מוגבל כמו ההיכל כי כל פנימי' בלתי מוגבל וגם היותו בבחי' העלי' שנעשה בבחי' ביטול לאין דהיינו שכל [השגות] הנשמות בהיכל הג"ע בבחי' יש נעשה היכל בבחי' אין, כמו מ"ה פשפשת כו' כדי שיוכל לקבל בעלותו למעלה בהיכל העליון כידוע. ועמוד זה שנעוץ בהיכל העליון ובתחתון הרי יש בו מכח העליון משניהם, כי הרי הוא עמוד [א'] שמחבר ומחזיק [מ]תחלתו לסופו כנ"ל וד"ל.

[ט] **ולהבין** כל זה בתוס' ביאור. הנה ענין פנימי' וחיצוני' הנ"ל יש ג"כ בתו"מ, וכפי כל[ל] הנ"ל דהפנימי' מוסתר וחיצוני' בגילוי, ופנימי' בלתי מוגבל וחיצוני' מוגבל בשיעור ומדה כנ"ל. דהנה כל המצות ניתנו בשיעור ומדה באופן מדוקדק מאד שבאופן זה דוקא יוכשר למצוה ואם לאו אינו מצוה כלל, כמו ח' חוטין בציצית וד' בתים בתפילין וכל הלכותיה באין בדקדוק ושיעור [כו'], וא"ל לא יוכשר כלל, וכן הלכות שבת [ש]הן כהררי' התלויין בשערה כו', וכך הוא גם במל"ת מדוקדקי' ביותר בשיעור וגבול בכל דיניהם כו' מפני שהתו"מ בא עפ"י שיעור ומדה כך וכך ולא כך וכך כו' כידוע. אך זהו דוקא בבחי' הנגלה שבתו"מ כמ"ש והנגלות לנו

מ"ה פשפשת: זהר בהקדמה א, ב.

שו"ה כדי — לקבל: ע"כ נמצא בבוך 1278.

שו"ה (א) — וד"ל: ע"כ נמצא בבוך 1157. ומתחיל בד"ה חדש לקמן ע' תרפד ד"ה אך. ראה הנרשם בריש המאמר.

הלכות שבת (ש)הן כהררי התלויין בשערה: ראה תגיגה י, א (במשנה).

והנגלות לנו ולבנינו לעשות: נצבים כט, כח (בדילוג). בשאר הכת"י: לשמור ולעשות — תבוא כח, יג.

ולבנינו לעשות כו' שלא יסור ימין ושמאל לא יוסיף ולא יגרע משום דכל אמרת אלוה צרופה בבחי' דין שבחכמ' שנק' קו המדה כו', אבל בבחי' פנימי' שבתו"מ שנק' נסתרות להוי' אלקינו כו' דהיינו כמו שהן למעלה הן בלי גבול ומדה כלל וכמ"ש ארוכה מארץ מדה ורחבה מגי ים דזה קאי דוקא בפנימי' התור' דאוריי' סתים וגליא כידוע. וכמשנת"ל דבכל דבר יש פנימי' וחיצוני' והפנימי' הוא בלתי מוגבל, ובתור' נאמ' שכתובה פנים ואחור כו', וכן במצות יש נסתרו' ונגלות כנ"ל והנסתרו' הן נק' ארחות הוי' שהן למעלה בבחי' א"ס ממש, וכמ"ש רחבה מצותך מאד בלי גבול כלל רק למטה בקיום בגשמיות באה המצוה דוקא בבחי' שיעורי' וגבולי' לפי שהוא בחי' החיצוני' הנגלות לנו שבאה במדה כו', כמשל האדם שיש בו פנימי' וחיצוני' והפנימי' שבו בלתי מוגבל כלל כמו פנימי' התענוג שבנפשו ופנימי' חכמתו ומדותיו כו', כמו חכמת אדם תאיר פניו שאין לאור זה הפנימי' שיעור כלל כו'. וכך התו"מ נק' בשם אדם כמ"ש זאת תורת האדם ובמ"ת נאמר חכמ' אדם תאיר פניו באור פני מלך בי' הדברות כשאמר אנכי כו', אין לפנימית זה שיעור וגבול כלל כי הוא בפנימי' ועצמו' דא"ס כו', והוא מוסתר ונעלם בסדכ"ס ולא נראה לישראל בחיצוני' כלל רק אשר שמעו הקולות שזה בא במדה וגבול דוקא שהחיצוני' בא במדה וגבול וכמו בנגלה שבתו' כנ"ל. ומה שעל כל דיבור ודיבור פרחה נשמתן זהו על בחי' פנימי' שבאותו דיבור שקבלו בבחי' פנימי' שלהן, דכמו דאוריי' סתים וגליא וקוב"ה סתים וגליא שזהו פנימי' וחיצוני' כך כנ"י סתים וגליא פנימי' וחיצוני' וכמ"ש פב"פ דיבר הוי' עמכם, וכמים הפא"פ כן לב האדם העליון לאדם דכנ"י כו' והמה קבלו בפנימי' [ובחיצוניות, בפנימיות הוא מה שהתו"מ הוא בלתי גבול כלל כנ"ל ובחיצוניות הוא מה שהתו"מ בגבול] כמו רמ"ח מ"ע רמ"ח אברי' בחיצוני' שהוא בא בגבול ומדה כנ"ל.

דכל אמרת אלוה צרופה: **משלי ל, ה.**

נסתרות להוי' אלקינו: **ראה נצבים שם.**

ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים: **איוב יא, ט. ראה סידור שער הציצית ה, ד. ביאורי הזהר בהקדמה ע' VII.**

דאוריי' סתים וגליא: **נסמן לעיל ע' תרסו.**

ובתור' נאמ' שכתובה פנים ואחור: **יחזקאל ב, י. ערובין כא, א.**

ארחות הוי': **תהלים כה, י. וראה לקמן ע' תתיז. שערי תשובה ח"א שער התפלה לו, ד. דרך חיים שער התפלה קיא, א.**

רחבה מצותך מאד: **תהלים קיט, צו. ראה שערי אורה שער החנוכה ע' 60. דרך חיים שם.**

חכמת אדם תאיר פניו: **קהלת ח, א.**

באור פני מלך: **משלי טז, טו.**

כשאמר אנכי: **יתרו כ, ב.**

שעל כל דיבור ודיבור פרחה נשמתן: **ראה תניא ספל"ו. הנסמן לעיל בח"א ע' ג.**

פב"פ דיבר הוי' עמכם: **ואתחנן ה, ד.**

וכמים הפא"פ כן לב האדם העליון: **ראה משלי כז, יט. לעיל בח"א ע' ג. ושנ"נ.**

[יו"ד] **ובזה** יובן ג"כ בענין מצות בכוונה או שלא בכוונה, דמ"ד מצות צריכו' כוונה היינו לכוון בבחי' הפנימי' שבה שנק' ארחו' הוי' כמ"ש דוד בפקודיך אשיחה ואביטה אורחותיך שאין לזה שיעור ומדה כלל והן טעמי המצות שנק' נסתרות להוי' כו' ולא יתגלו רק לע"ל, כמו שיר השירי' אשר לשלמה ישקני מנשיקות פיהו כו' כדפרש"י, ומ"ד מצות אינן צריכו' כוונה היינו כי לא ניתן לנו רק הנגלות לנו לשמור ולעשות בלי שנדע טעם וסוד ה' הגנוז במצות למעלה מעלה שהרי נק' נסתרות להוי' דוקא. והנה באמת לפי הפשט דמקרא זה מורה כמ"ד מצות אינן צריכו' כוונה, שהרי בפי' א' הנסתרו' להוי' והנגלות לנו כו' (וגם לפי הפשוט בכוונה זו היינו לכוון לצאת י"ח לבד [כו'] יובן מזה שא' לשמור ולעשות גם בלא כוונה לצאת י"ח לפי שגם זו הכוונה לצאת י"ח הוא בחי' הפנימי' שבה ובלתי מוגבל הוא כידוע בענין ברכות המצות שהוא הכוונה לצאת י"ח באמרו אקב"ו כו' זהו בחי' או"מ דמצות דהיינו למעלה גם מגוף היחוד העליון שבמצות שבא בבחי' גילוי או"פ עכ"פ שהוא בא במדה משא"כ המקיף כו'), וא"כ י"ל לפ"ז מ"ש בע"ח דמצות שלא בכוונה משכנו בג"ע התחתון לבד, ומצות שבכוונה ורעותא דליבא משכנו בג"ע העליון, דלפי הנ"ל באמת העיקר הוא המעשה גם שלא בכוונה שהוא הנגלות לנו [ו]טעמי המצות שזה הכוונה דבמצות נק' נסתרות להוי' ויתגלו לע"ל והיום לעשותם היום המעשה עיקר כו'. ועוד דלפי הנ"ל בחי' הפנימי' שבמצות שנק' כוונה הוא בלא גבול ואיך ישכנו בג"ע שהוא בגבול בריאה עכ"פ כמ"ש ויברא אלקי' כו' גן בעדן כו'. אך הנה באמת זה א"א לומר דעכשיו אינו רק הנגלות שבתו"מ ולא הנסתר כלל וכלל שהרי בקבלת התור' ומצות קבלו גם הפנימי' עד שעכ"ד כו' וכמ"ש פב"פ דיבר כו' וזה נקבע לדורו' הבאים אחריהם בכל נשמות שבאו לגוף עד דור האחרון שהרי א' מה להלן באימה ויראה ורתת כו' דמשמע שיוכל כל א' גם עכשיו לבוא לאימה ויראה ורתת כו' כמו שהי' במ"ת ממש, והיינו לפי שנמשך לכללות השרשים דס"ר נש"י וממילא נמשך

מצות בכוונה או שלא בכוונה: **ראה ערובין צה, סע"ב. סידור שער ראש השנה רלה, ג. עטרת ראש דרוש לעש"ת נג, א. נט, א. שער האמונה בהקדמה ע' 8. שם פי"ג. דרך חיים שער התפלה פמ"ט. תורת חיים תצוה תצז, ב.**

בפקודיך אשיחה ואביטה אורחותיך: **תהלים קיט, טו.**

שיר השירי' . . כדפרש"י: **שיר השירים א, א־ב. רש"י שם, ב.**

שו"ה בכוונה — לשמור ולעשות: **ראה לעיל ע' תרעח הערה ד"ה והנגלות.**

ברכות המצות . . או"מ . . מגוף . . שבמצות . . או"פ: **ראה לקמן ע' תתיב. תורה אור שמות נב, סע"ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' קפג. ס' מאמרי אדה"ז הקצרים ר"ע לא. תו"א שם נג, רע"ב. סה"מ תקס"ה שם ע' רג.**

מ"ש בע"ח: **בעטרת ראש ע' נט: בפע"ח. וראה אגרת הקדש סכ"ט (קנ, ב).**

ויברא אלקי' כו' גן בעדן: **בראשית ב, ח (ושם: ריטע ה"א).**

שעכ"ד: **שעל כל דיבור.**

מה להלן באימה ויראה ורתת: **ברכות כב, א. וראה לעיל בח"א ע' קיב.**

שו"ה במ"ת — נש"י: **בכמה כת"י: בחי' הפנימי'.**

אל הענפים בכל דור ודור, וראי׳ ממה שיש ראשי אלפי ישראל בכל דור שעומדי׳ בסוד ה׳ [בתומ״צ] ועושי׳ בכוונה ביחו״ע ממש כמ״ש סוד ה׳ ליראיו כו׳. אלא הענין הוא שנמשך גם חלק מהפנימי׳ למטה [לקיבול שכר לנשמות] בגופי׳ שעוסקי׳ בתו״מ הנגלות לשמה, כמ״ש העוסק בתור׳ לשמה זוכה ומגלין לו רזי תור׳, ומכריזי׳ אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. וזהו עיקר קבלת שכר הנשמות בג״ע שלומדין סוד ה׳ שבתלמוד, כמו שנחלקו בג״ע אם בהרת קודם כו׳ וכל דיני ההלכו׳ לומדי׳ שם ע״ד הסוד דוקא כידוע. אך זהו ג״כ הבא בגילוי אור לנשמו׳ בג״ע והוא ענין ההיכל דג״ע שיושבי׳ שם הנשמות להיות[ם] מקבלי׳ גילוי אור החכמ׳ וטעם וסוד ה׳ כו׳. אבל יש בכל היכל בבחי׳ הפנימי׳ שהיא פנימי׳ שבפנימי׳ שלא נגלה גם ליושבי׳ שם כמו רזי דרזין [כו׳], שיש בסודו׳ התור׳ ג״כ ב׳ מדרגו׳ א׳ שבא לגילוי ליחידי סגולה וגם רבים הזוכים לזה, אבל פנימי׳ שבסודו׳ התור׳ לא נגלה לשום אדם רק לפרקי׳ כמו בכל שבת ומועדי ה׳ שעולין הנשמות מג״ע לג״ע לבוא לסוד העליון שלא הי׳ בא בגילוי להם כל ימו׳ החול והוא שעולי׳ דרך העמודי׳, לפי שבכל עמוד יש מאור העליון שלא נודע בתחתון כלל כנ״ל (רק בעדן עצמו עדיין עין לא ראתה כו׳ רק לעוה״ב יעשה למחכה לו כו׳ עד שכל העליו׳ דעכשיו בג״ע אינו רק אפס קצהו האחרון בלבד מעצם העדן כו׳, וגם לימו׳ המשיח א׳ אפס בלתך כו׳ וכן לתחה״מ רק בעוה״ב דכתי׳ להנחיל אוהבי יש כו׳ וד״ל).

[יא] **ובזה** יובן [ענין] מ״ש בע״ח דמצות בלא כוונה אינו רק בג״ע התחתון, דודאי גם בג״ע [התחתון] יש בחי׳ הפנימי׳ שזהו קבלת שכרם להשיג ולחזות בנועם ה׳ בגילוי אור עכ״פ, אלא שעיקר הפנימי׳ סתום ונעלם שם. ולפי שבמצות יש ג״כ פנימי׳ שהוא כוונה ורעו״ד רק שאין זה פנימי׳ שבפנימי׳ ע״כ ישכון זה שעשה המצוה בלא כוונה הפנימי׳ (כמו רק לצאת י״ח) [רק] בגעה״ת [לבד]. ואמנם העושה מצוה בכוונה הפנימי׳ משכנו בג״ע העליון ששם מאיר מפנימי׳ וסוד ה׳ שיתגלה לע״ל, וכמ״ש שמואל אכתי לוי מאבראי שא״א לומר שלא עשה לוי מצות בכוונה כלל, אלא שלא עלו יחודי׳ שלו שעשה במצות בפנימי׳ ממש מצד איזה עונש שהי׳ ראוי לכך כו׳ וד״ל. וזהו ג״כ ענין כל עמוד שבג״ע שבו יעלה למעלה בבחי׳ [כוונה] הפנימי׳ ממש שהוא בחי׳ אא״ס ממש שבמעשה המצות שלא נגלה עדיין כלל בג״ע,

---

סוד הוי׳ ליראיו: **תהלים כה, יד.**

העוסק בתורה לשמה זוכה ומגלין לו רזי תורה: **אבות פ״ו, א (בדילוג).**

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו: **נסמן לעיל ע׳ תערה.**

שנחלקו בג״ע אם בהרת קודם: **בבא מציעא פו, א. וראה לעיל ע׳ תמג. ושנ״ב.**

בעדן . . עין לא ראתה . . למחכה לו: **ישעי׳ סד, ג. ברכות לד, ב.**

לימו׳ המשיח א׳ אפס בלתך כו׳ וכן לתחה״מ: **ראה ברכת יוצר לשבת.**

להנחיל אוהבי יש: **משלי ח, כא.**

וכמ״ש שמואל: **נסמן לעיל ע׳ תרעז.**

וזהו [כל] ענין עליות הנשמות כנ"ל. משא"כ המעשה עצמה בלי כוונה פנימי' הוא במדה ושיעור בקבול שכר בהיכל דג"ע [ג"כ] כנ"ל (ובמ"ת הי' גילוי אור הכוונה הפנימי' שבח"ע דאדם [העליון] ונמשך בכל דור אפס קצהו, אבל העיקר כמו שהוא אינו אלא לעוה"ב כנ"ל וד"ל).

[יב] **והנה** אחר כל הנ"ל יובן מאמר הנ"ל דהאי עלמא דאזלי' מיני' כבי הילולא דמיא כו'. דהנה מבואר למעלה באריכות בענין ההפרש [ש]בין נשמות למלאכים שהנשמות נק' מהלכים והמלאכי' נק' עומדים כו', ואין הנשמות נק' מהלכים רק בהיותם ביחוד גשמי בחומר גופני בעוה"ז שאז דוקא שורה בה מבחי' האור האלקי [שמבחי' א"ס ממש שלמעלה מבחי' האור האלקי] דא"ס הבא במאמ' [ד]קו המדה שאין שם תוספ' אור כלל, וע"כ כל היחודי' העליוני' שנעשי' ע"י הנשמה בגוף דוקא ע"י תו"מ בגשמיות ותשוב' ותפלה שבלב ומוח גשמי עושה פרי למעלה מעלה בעצמו' א"ס ממש שלפני קו המדה [כו'] שהוא עלי' בלתי מוגבלת לאין שיעור כלל למעלה שאין ביכולת הנשמות לעשות יחו"ע כאלו גם בהיות הנשמה למעלה בצרור החיים העליוני' במקור חוצבה הראשון שהוא בחי' אור אבא דאצי' כנ"ל ששם האור דא"ס בא רק במדה עפ"י מאמ' קו המדה כו'. וגם נשמ' האבו' ומשה ואהרן וחנוך [כו'] כשירדו בגופי' עשו פרי טוב ביחו"ע בע"ס דאצי' ברום המעלות דעצמו' ממש שאין לו שיעור והפסק כלל שלא הי' זה בכח אור נשמתם כלל קודם שבאו לגופי' שהיו נק' עומדי' בצמצום דקו המדה כו' כנ"ל (וזהו וקדושים בכל יום יהללוך סלה, הוא בחי' הנשמות שנק' בשם מהלכי' דוקא, והיינו מ"ש קדושים אשר בארץ דוקא נשמו' שבגופי' הן יהללוך סלה בלי שיעור כנ"ל). וכמשל זיווג גשמי דדו"נ שמולידי' לאין שיעור כנ"ל. וז"ש האי עלמא דאזלי' מיני', האי עלמא דוקא, שהנשמה האלקי' באה וירדה ממקור חוצבה בגוף גשמי שזהו כמו זווג גשמי דזו"נ הוא דאזלי' מיניה. פי' אזלינן היינו בחי' מהלכים כדתרגום הולך אזיל. והענין הוא דמה שהנשמה נעשית במדרג' מהלך לאין שיעור למעלה בעצמו' ממש הוא בא רק מהאי עלמא דוקא, שהוא מסיבת התלבשות וירידת הנשמה בהתחברה בגוף במוח ולב גשמי והולידה מעשי' טובי' בפ"מ כמו יחוד אלקי בק"ש במוח גשמי ואהבת בב' יצריך, ותשו' מעומקא דליבא שהוא היפוך הרע דנה"ט, וכן מצות תפילין בראש גשמי וציצית כו' וכה"ג שם ישכון אור א"ס עצמו לעשו' יחו"ע למעלה מעלה בלי שיעור ועילוי אחר עילוי, כמו המהלך שמהלך בלתי שיעור למעלה כנ"ל. וע"כ א' היום לעשותם דוקא כנ"ל. וע"כ א' האי עלמא דאזלי' מיני', פי' מיניה ומחמתו ומסבתו הוא דאזלי' [מיני'] למעלה מעלה בבחי' ההילוך כו' וד"ל.

וקדושים בכל יום . . מ"ש קדושים: [בבוך 972: לקדושים]. ראה לעיל ע' תרעג.
כדתרגום הולך אזיל: תרגום אונקלוס לך יב, ט. נח ח, ג. ה.

[יג] **אך** אין הפשט מורה כן ד[ה]פי׳ הפשוט דאזלי׳ מיניה דוקא היינו שעת פטירתו של אדם [כ]שהנשמה האלקי׳ נפטרת מן הגוף הוא בבחי׳ מהלך שתלך בעילוי אחר עילוי למעלה מעלה עד אין שיעור, וכנ״ל בפי׳ והלך לפניך צדקיך דמשמע צדקיך שעשה בעה״ז דוקא שהוא בעוד יחוד וחיבור הנשמ׳ בגוף הוא שילך לפניך בשעת הסתלקות הנשמה למעלה שאז נמשך כח אור א״ס ממש בהילוך ועלי׳ זו לאין שיעור. וא״כ הרי יש כאן ב׳ סיבות המביאות לעלי׳ בלתי מוגבלת הזאת, הא׳ מה שעשה הצדקה בעוה״ז בעוד הנשמה בגוף בפ״מ דוקא, והב׳ מה שב[ש]עת פטירת הנשמה מהגוף דוקא תהי׳ בכח ההילוך הזה הבלתי מוגבל אע״פ שמצד עצמו יש לה שיעור לעלות רק עד מקור חוצבה בלבד כנ״ל היינו מצד הצדקה שעשה שהצדקה הוא עיקר ההילוך, וכמ״ש והלך לפניך צדקיך כו׳, והוא יחו״ע שנעשה ע״י מצות הצדקה וכל המצות הוא שעושי׳ כח זה בנשמה שתהי׳ עולה ברום המעלות בלי שיעור כלל. וא״כ עיקר מה שהנשמה נעשי׳ בבחי׳ מהלך הוא ב[ש]עת פטירתה דוקא והוא מ״ש דאזלי׳ מיניה דוקא, רק שזה בא מכח מעשה המצות שעשה בפ״מ בחיים חיותו בגוף דוקא כנ״ל. ולפי המובן מכל הנ״ל הרי עיקר ענין בחי׳ מהלך דנשמה הוא בעודנו בגוף ביחו״ע שנעשים ע״י [מעשה] המצות בפ״מ שנק׳ פרי טוב למעלה מעלה בלי שיעור גם בנשמות הגבוהות כמשה ואהרן כו׳ כנ״ל. ועוד יש להבין מ״ש דהאי עלמא דאזלי׳ מיניה כבי הילולא דמיא דמשמע הפשט דכ״ז היותה הנשמה בגוף בצל ימינו [עלי ארץ] נק׳ הילולא כזווג חו״[כ] ביום חופתם שאינם מולידים עדיין כלום רק שמוכנים להוליד, ועיקר התולדה שלהם הוא אח״כ בכל משך זמן חייהם עד הסתלקותם. ולפ״ז סותר לכל מה שמבואר למעלה דכל התולדה דמע״ט ביחו״ע לאין שיעור למעלה כו׳ הוא דוקא בעוד חיי הנשמה בגוף בכל ע׳ שנה. וא״כ למה נק׳ האי עלמא דאזלי׳ מיניה דמשמע כל ימיו עד אחר כלות ימי חיי האדם נק׳ בשם הילולא לבד שאינו אלא שעת חופה לבד, דמשמע מזה שעיקר התולדה הוא לאחר הסתלקות הנשמה [מן ה]גוף שאז דוקא נק׳ מהלך כנ״ל ולא בעודנה בגוף שאינו אלא הילולא לבד. ולפי כל הנ״ל נהפוך הוא, דעיקר התולדה בעוה״ז דוקא. אלא צ״ל דעיקר בחי׳ מהלך דנשמה הוא דוקא לאחר הסתלקותה, וזהו דאזלי׳ מיניה דוקא כנ״ל, אך מה שנק׳ מהלך אז ה״ז בא מכח התולדה דמע״ט בעוה״ז, ולפי״ז עיקר ההילולא הוא בהסתלקות הנשמה מגופה, ואיך יוקדם התולדה קודם ההילולא. וגם הפשט משמע דעל האי עלמא דוקא הוא שאו׳ שנק׳ הילולא, כמ״ש חטוף ואכול כו׳ והיינו למלאות כריסו בתלמוד ופוסקי׳ בעוה״ז דוקא, וכמו שמכריזין אשרי מי כו׳ שהתו״מ בגשמיו׳ נק׳ אכילה גשמי׳ כמ״ש

בפ׳ והלך לפניך צדקיך: **לעיל ע׳ עדרת.**

בצל ימינו (עלי ארץ): **איוב ח, ט (ושם: כי צל).**

כמ״ש חטוף ואכול: **ערובין נד, א.**

לכו לחמו בלחמי וכתי' ותורתך בתוך מעי כידוע, ומפני שבהילולא בשמחת חו"כ יש מאכלים לרוב והכל אוכלים לשובע גדול א' חטוף ואכול כו', והיינו מפני שמתו"מ בעוה"ז דוקא ברבוי יותר יותר יהי' בו כח האוא"ס [בהילוך הנשמה] להיות בבחי' מהלך בלי שיעור כנ"ל, וע"כ נקרא לעוה"ז בשם הילולא שצריך לחטוף ולאכול הרבה כו', משום שלא יהי' כזה אח"כ, ומזה דוקא יהי' עליי' הנשמות בג"ע ועוה"ב שזהו מ"ש לאשתאבא בגופא דמלכא ממש וד"ל.

אך הנה להבין כל זה, יש להקדים תחלה בגוף ענין [בחי'] הילולא. דהנה כתי' ביום חתונתו וביום שמחת לבו דמשמע ב' ימים הן, א' ביום חתונתו שהוא זמן מ"ת, והב' ביום שמחת לבו שיתפרש בזמן בהמ"ק בדברי רז"ל, או לע"ל דוקא. בהיות שדרך כלל יש ג' מיני הילולא בנשמו', הא' בנשמו' עליונ' קודם בואן לגוף בעוה"ז כמו שהן למעלה באצי' שגם [שם] יש בחי' נשמו' דדכורא ויש בחי' נשמו' דנוק' כידוע (וכמ"ש במ"א בפי' וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו שהן פרצופים דלאה ורחל והוא בחי' מ"ה וב"ן שבכל פרצוף עד רום המעלות), והוא בחי' לידה של הנשמות מן האוצר ששמו גוף כו' שזהו נשמו' שנולדי' בבחי' יחוד דזו"נ דאצי' דהיינו שנשתהא אור הזרוע לצ"ע בחי' יסוד ז"א בנוק' דז"א בבחי' עיבור ט"ח או עיבור יב"ח, כמ"ש אליהו חי ה' אשר עמדתי לפניו כו' כמ"ש בע"ח, והן שרש ס"ר נש"י, ועוד למעלה יותר נשמו' שנולדו מבחי' יחוד וזווג דאו"א דאצי' שהוא בחי' עיבור באימא עילאה דאצילו' כו' כמ"ש בזוהר ע"פ אתי מלבנון כלה תרין נוקבין פריש שלמה כו' שהוא ה"א עילא' וה"א תתאה, ועוד יש במעלה יותר מאו"א עד בחי' א"ק שהוא כמו נשמת אדה"ר למטה [כו']. והב' נשמות שבאו למטה בגופים כנשמו' הגבוהו' דמשה ואהרן ואבות שירדו למטה, ויש בהם זווג דו"נ כאברהם ושרה ויצחק ורבקה וכה"ג עד נשמה היותר אחרונה

לכו לחמו בלחמי: משלי ט, ה.

ותורתך בתוך מעי: תהלים מ, ט.

לאשתאבא בגופא דמלכא: נסמן לעיל ע' עתר.

אך . . (בחי'): מכאן מתחיל בבוך 191. 1157 והד"ה להבין ענין ובחי'. וראה מה שנרשם בריש המאמר.

ביום חתונתו שהוא זמן מ"ת: נסמן לעיל ע' תרסו.

בזמן בהמ"ק בדברי רז"ל: תענית כו, ב (במשנה).

וישכם לבן בבקר: ויצא לב, א. ראה ספר המאמרים תקס"ד ע' טז. תורה אור ויצא כד, ב. כג, א.

שו"ה וב"ן — המעלות): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 131.

מן האוצר ששמו גוף: נסמן לעיל ע' עתר.

שו"ה אור — ט"ח: בבוך 23: ז"ח.

כמ"ש אליהו חי ה': נסמן לעיל ע' תקלה.

כמ"ש בזוהר ע"פ אתי מלבנון כלה תרין נוקבין פריש שלמה: שיר השירים ד, ח. וכ"ה בביאורי הזהר בלק קה, א. [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רעח]. סה"מ תקס"ח שם ע' רסו. וראה שם ע' נה. ביאורי הזהר תרומה נא, ב [נדפס ג"כ בסה"מ תקס"ח שם ע' קי]. לעיל בח"א ע' ריג.

שאמרו ג׳ שותפי׳ כו׳ הקב״ה נותן בו נשמה, וכענין אתה בראתה יצרתה כו׳, והן נשמות דבי״ע שבאי׳ בחומר גופני ע״י יחוד וזווג גשמי דאב ואם ומקיימי׳ תו״מ בגשמיי׳ כנ״ל באורך. שבודאי אין ערך כלל וכלל להילולא דזו״נ גשמיי׳ בנשמו׳ דדו״נ שבגופי׳ לגבי בחי׳ הילולא רוחניי׳ שביחוד רוחני דנשמו׳ העליונ׳ דאצי׳ דדו״נ. ומ״מ הכל אחד שהרי מכריזין מ׳ יום קודם יצירת הולד בבטן אמו בת פ׳ לפ׳ הרי גם שלא נוצרו ונבראו עדיין בבחי׳ יש מאין מכריזין כו׳ משום דשרש כל הנשמ׳ דיצי׳ ובריא׳ כו׳ הן בעולם האצי׳ ג״כ בבחי׳ דו״נ ומכריזין שבחי׳ נשמו׳ דאצי׳ יתייחדו, מפני שבצלם האלקים דאדה״ע נולדי׳ מבחי׳ בטן מל׳ דאצי׳ כו׳ ומשם יורדי׳ למטה בבי״ע כנ״ל, וקודם יצירתו בבטן מכריזין בת פלוני לפ׳ כו׳ מפני שזהו בת זווגו דוקא למעלה במקור חוצבם העליון כו׳, כנשמו׳ האבו׳ אברהם ושרה בשרשם באצי׳ ששרה בת זוגו היתה למעלה בשרשם שהוא מ״ה וב״ן דאו״א, וכך הוא עד למטה מטה בכל ניצוץ קטן שבקטני׳ שבישראל שנסתעף מאברהם בשרשו באור אבא שכל א׳ אומ׳ כי אתה אבינו כידוע. והג׳ הן נשמות שהיו בגופי׳ בעוה״ז שיקומו בתחה״מ לעוה״ב כמ״ש יחיו מתיך כו׳ והן כל נש״י [מאברהם עד דור האחרון וגם כל הנשמות הגבוהות הכלולים באדה״ר] עד אברהם כולם יקומו בתח״ה כו׳.

[טו] **ועניו** תחה״מ ידוע שהוא אחר ימוהמ״ש דאע״פ שבימוהמ״ש יזדככו הגופים מחומריותם בתכלית כי יבורר אז עה״ד טו״ר לגמרי וכמ״ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וגם בבהמו׳ וחיות וכמ״ש וגר זאב עם כבש כו׳ ופרה ודוב כו׳ כי [לא ירעו ולא ישחיתו כו׳, והיינו מפני שז׳ מדות הרעות שנפלו בשבה״כ] יתברר[ו] מכל וכל, וכתי׳ כולם ידעו אותי מקטנם [ועד] כו׳ ותמלא הארץ דעה את ה׳ ממש כו׳, הנה מ״מ יהיו בגופי׳ גשמיי׳ שנולדו מאב ואם בתאוה גשמיי׳ רק שלא יהי׳ בהן רע כלל, וכמ״ש ברע״מ דאילנא דטו״ר יתעבר כו׳ ויהי׳ עבודתם בתו״מ בפנימי׳ דוקא וכמ״ש

שאמרו ג׳ שותפי׳: נדה לא, א.
אתה בראתה יצרתה: ראה ברכת אלקי נשמה.
שהרי מכריזין מ׳ יום . . בת פ׳ לפ׳: ראה סוטה ב, א.
כי אתה אבינו: ישעי׳ סג, טז.
יחיו מתיך: ישעי׳ כו, יט.
ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: זכרי׳ יג, ב.
וגר זאב עם כבש כו׳ ופרה ודוב: ישעי׳ יא, ו, ז.
כולם ידעו אותי מקטנם: ירמי׳ לא, לג (ושם: למקטנם).
ותמלא הארץ דעה את ה׳: ע״ד ישעי׳ יא, ט.
וכמ״ש ברע״מ דאילנא דטו״ר יתעבר: כ״ה בכ״מ בדא״ח, ומהם: לקמן ע׳ תשיו. לעיל בח״א ע׳ קיד. קמד. ובביאורי הזהר בהקדמה ע׳ VIII: „הנ״ל״. ושם לפנ״ז: „בר״מ בזה״ (פ׳ נשא)״ — ראה שם קכה, א. הובא באגרת הקדש סכ״ו. וראה אמרי בינה שער הק״ש סס״ח.
שו״ה ברע״מ — בפנימי׳: בבוך 1157: בפו״מ.

הלכתא למשיחא כו', וכך אנו או' ושם נעשה לפניך כו' כמצות רצונך כו', וכמבואר ברמב"ם (הל' מלכים) דמלך המשיח שיהי' כדוד המלך חפץ במצות בלב שלם כו', וכמאמר רז"ל אין בין עוה"ז לימהמ"ש רק שיעבוד מלכיות בלבד. רק שיהי' העבודה ע"ד הרוחניו', ולא כאדה"ר בג"ע לעבדה כו' ברוחניו' ממש אלא בגשמיות [ממש] דוקא שהרי נאמר ועמדו זרים ורעו כו' צאנכם [ש]הרי יעבדו עבודה בשדה ויאכלו צאן כו', אבל יאריכו ימים כמ"ש הנער בן מאה שנים ימו' כו', ועכ"פ ימות שעדיין לא נזדכך הגוף להיות כמו אדה"ר קודם חטאו בעה"ד טו"ר שלא הי' בו מיתה כלל, כי המיתה נמשך בו אחר החטא כידוע. אבל תח"ה שיבואו כל הנשמו' שנסתלקו ועולין למעלה מעלה לגופי' שלהם בטל העליון שבו יחיו, וקרם עליהם עו"ב ועצמות ויחיו בחיים עליוני' כמ"ש ועצמותיך יחליץ כדוגמא שהי' בעצמו' שהחי' יחזקאל, הרי יהיו גופי' קדושי' טהורים לגמרי שלא נעשו ע"י תאווה דיחוד וזווג גשמי דאב ואם, וע"כ לא יפול בהם בחי' מיתה כלל כמו שהי' אדה"ר קודם החטא שהי' גופו מקודש בקודש העליון בערך א' עם נשמתו (עד שהי' עקב [שלו] מכהה גלגל חמה, שעקבו בעשיי' ג"כ הי' מובדל מתערובו' טו"ר לגמרי כו'), ונשמתו הי' בגופו כצורה בחומר שהחומר מעין הצורה וקרוב בערך כו', ולכך הי' חי חיי העולמים. וגם הנולדים מאדם וחוה קודם החטא היו בבחי' זו איש את ה' ממש כו' וכמ"ש בצלם אלקי' ממש עשה כו', וכן קין והבל שאו' על קין קניתי איש את ה' ממש כו' וכמ"ש בס'

הלכתא למשיחא: ראה סנהדרין נא, ב. אגרת הקדש סכ"ו (קמג, ב). לעיל בח"א ע' קיד. אמרי בינה שם.

ושם נעשה לפניך כו' כמצות רצונך: תפלת מוסף. ראה לעיל בח"א ע' תל. ושו"ע. דרך חיים שער התפלה פצ"ב.

ברמב"ם (הל' מלכים): פי"א ה"ד.

אין בין עוה"ז . . בלבד: ברכות לד, ב.

כאדה"ר בג"ע לעבדה כו' ברוחניו': בראשית ב, טו. ראה דרך חיים שם. שער האמונה פל"ה. פל"ט.

ועמדו זרים ורעו כו' צאנכם: [תיבת כו' ליתא בבוך 1157]. ישעי' סא, ה. ראה אמרי בינה שער הק"ש פפ"ו. פפ"ח. וראה ביאורי הזהר ויגש קלז, ב. שערי תשובה ח"ב חינוך פ"ס. פס"ג.

הנער בן מאה שנים ימו': ישעי' סה, כ (ושם: שנה).

עו"ב: עור ובשר.

ועצמותיך יחליץ: ישעי' נח, יא.

בעצמו' שהחי' יחזקאל: יחזקאל לז.

גופי' קדושי' טהורים: ראה לעיל בח"א ע' מו ובהנסמן שם. ע' קלה ובהנסמן שם.

עקב (שלו) מכהה גלגל חמה: בספר המאמרים תרס"ב ע' רצט: במד"ר. — ראה ויקרא רבא פ"כ, ב. זהר בראשית השמטות רסו, ס"ב. זהר ח"ג תוספת שו, ב. דרך חיים שער התשובה פ"כ (בה, ס"א); מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' ד. לקמן ע' תתפב.

שו"ה קודם — איש את ה': בבוך 23: שהיו בבחי' אלקות.

בצלם אלקי' . . עשה: נח ט, ו.

שו"ה עשה — כן: בבוך 23: שהוא, ובבוך 131: והן.

קניתי איש את ה': בראשית ד, א.

הקבלה. וכך יהי' ממש לע"ל בתחה"מ שכל נשמה האלקי' שכבר נסתלקה במקורה תחזור לאותו הגוף שהי' חי בו ע"י הנשמה דנה"ט [מאו"א] דוקא ואותו הגוף יהי' כחומר לצורה בתכלית הפשטה [מן הגשם], שלזה א' העוה"ב אין בו אכילה ושתי' כלל, והוא העוה"ב שמיד אחר תח"ה, וכדעת הרמב"ן שגם בעוה"ב יהי' גופים אלא שיחיו מחיי האלקי' ממש כמו שעכשיו חי ממאכל, ולא כמו ויחזו את האלקי' ויאכלו [כו'] וכדוגמא דמן אלא כמשה בהר שלחם לא אכל כלל והי' חי וקיים מ"ם יום וכה"ג וכמ"ש במ"א באריכו', מפני שכל נשמה תחזור לגופה, ה"ז בחי' יחוד וזווג עכ"פ אלא שהוא במעלה העליונה ביותר גם מיחוד וזווג הנשמות למעלה באצי' שהן בלא גופי' כלל (רק מלבוש דחשמל דנוגה כו'), והוא בחי' הילולא הג' דנשמו' בגופים דלע"ל היותר עליון מכל. וזהו העוה"ב שנאמ' בו להנחיל אוהבי יש, שבגופי' יקבלו כל בחי' אור העצמו' דא"ס, והוא בחי' עדן שנאמ' בו עין לא ראתה כו' רק למחכה לו בעוה"ב, אבל הוא [בא] ממעשה המצות בעוה"ז דוקא וכמ"ש היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם בעוה"ב, וכמ"ש כ"י יש להם חלק לעוה"ב מפני שאפי' פ"י מלאי' מצות כרימון וכמ"ש הטעם ממ"ש ועמך כולם צדיקי' בפו"מ דוקא וכנ"ל בפי' וקדושי' בכ"י [יהללוך] כו' שהן קדושי' אשר בארץ דוקא וד"ל.

ומעתה הנה יובן ממ"ש ביום חתונתו זה מ"ת וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק דשלמה או [בנין ביהמ"ק] דלע"ל דוקא מפני שיהי' נצחי' מטעם הנ"ל, וכמ"ש ה' ימלוך לע"ו כו'. אך יש להקדים תחלה ענין א', והוא מ"ש בס' הקבלה [ד]בבחי' מ"ת היו בנ"י בבחי' זיווג עליון דאו"א עילאין בבחי' פנימי' בינה שלמעלה מבחי' המדו' דבינה שנק' ז"ת דבינה שהוא למעלה מבחי' השבירה [כו']. וזהו שנק' עולם החירות שזהו כמו [שהי'] קודם החטא דאדה"ר בעה"ד טו"ר כו', וזהו ענין מ' יום הראשוני' שהי' משה בהר ששתי הלוחו' היו כתובי' באצבע אלקי' משני עבריהם מזה ומזה כו', וכתי'

שכל נשמה . . תחזור לאותו הגוף: ראה תשובות וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א סי"א ע' 54-5.

שו"ה במקורה — הנשמה . . דנה"ט: בבוך 23: הגשמה . . 1157: דנפש האלקית מאא"ס.

העוה"ב אין בו אכילה ושתי': ברכות יז, א.

וכדעת הרמב"ן: בסוף שער הגמול. וראה הנסמן לעיל בהערה ד"ה גופי'.

ויחזו את האלקי' ויאכלו: משפטים כד, יא.

כמשה בהר . . וקיים מ"ם יום: תשא לד, כח.

היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם: האזינו ז, יא. ערובין כב, א.

כ"י יש להם חלק לעוה"ב: סנהדרין צ, א (במשנה). וראה תשובות וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א סי"ח ע' 28 ואילך.

פ"י מלאי' מצות כרימון: חגיגה בסופה.

ועמך כולם צדיקי': ישעי' ס, כא.

ה' ימלוך לע"ו: בשלח טו, יח.

שו"ה מ"ש — (ד)בבחי': בבוך 1157: דבשעת.

ששתי הלוחו' הי' כתובי' . . ומזה: ראה תשא לא, יח. לב, טו.

בהם חרות על הלוחו' חֵרות ממות, וכמארז"ל ישראל שעמדו בה"ס פסקה מהן זוהמתן של נחה"ק כו' וכמו שיהי' לע"ל ממש. אבל מ"ם יום האחרוני' שהי' משה בהר אחר חטא העגל שירד ביוהכ"פ דכתי' ויתנצלו בנ"י את עדים כו' אע"פ שחזר וכתב על הלוחו' עשרת הדברות וכמ"ש בפ' תשא פסל לך שני לוחות וכתבתי על הלוחו' כו' ולא נאמ' בהם חרות על הלוחו' כו' כי לא היו כתובים משני עבריהם כו' להיותם בבחי' חיצוני' בינה ששם הי' השבירה בז' מדות, והוא ענין עה"ד טו"ר שירדה התורה בבחי' הברורי' דרפ"ח לברר עה"ד טו"ר כו', והוא מלחמת יהושע בז' אומו' הכנעני כו', ולא נתבררו עדיין עד בימי דוד שהוא הארה של נשמת משיח כידוע [בפי'] אד"ם אד"ם דו"ד משי"ח כו' שהי' בו מהארת משה כמו שהי' בלוחו' הראשוני' במ"ם יום הראשוני' בבחי' פנימי' היחוד דאו"א שזהו ענין מ"ת בשבועו' כנ"ל, וע"כ מת דוד המלך בשבועו' דוקא כידוע וד"ל.

וביאור ענין ההפרש הזה בין מ"ם ימים הראשוני' למ"ם ימים האחרוני' שהוא בזווג פנימי' דאו"א ששם אין שרש יניקה למות ורע כנ"ל, ובין זווג חיצוני' דאו"א בחיצוני' בינה ששם יש יניקה לרע כו'. הנה ידוע שיש בבינה ב' מדרגו' פנימי' בינה וחיצוני' בינה, בחי' הפנימי' הוא בחי' עומק המושג שלא נתפשט עדיין בבחי' השגה לאורך ורוחב כלל רק תמצית הדבר כמו שהוא שאינו נתפס במח' עליונה כלל, והוא בחי' חכמ' שבבינה כמ"ש וחכם בבינה בבחי' ע"ב דס"ג, וזה הי' במ"ת שהיו רואים את הנשמע דשמיעה שבבינה הי' בהם בבחי' ראי' דחכמ' מקרוב, והוא ראיי' השכל כו'. וכמו שאנו רואי' גם עתה בטועם טעם בהתבוננו' שאחר ההשג' וההסבר בא לתמצית ונקודת המושג כמו בבחי' עין הרואה ממש שנק' ראיי' השכל כו', וז"ש טעמו וראו כי טוב כו', ושם התפעלו' המדו' הנק' מדו' שבשכל הכל בבחי' פנימי' ותמצית, כמו האהוי"ר הרי האהבה שבראיי' השכל הוא בבחי' פנימי' הדבר כמו שהוא למעלה מהסבר דברי' כו', ע"כ [נק'] אהב' זו גם

חרות על הלוחו' חרות ממות: תשא לב, טז. ראה זהר בראשית לז, סע"ב.

ישראל שעמדו בה"ס פסקה מהן זוהמתן: שבת קמו, רע"א.

שירד ביוהכ"פ: ראה רש"י יתרו יח, יג.

ויתנצלו בנ"י את עדים: תשא לג, ו.

בפ' תשא: לד, א (בדילוג).

אד"ם אד"ם דו"ד משי"ח: ראה ספר הגלגולים ספ"א. הנסמן לעיל בח"א ע' קצז.

מת דוד המלך בשבועו': ראה לקמן ע' תרצ. ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד. ספר המאמרים אתהלך לאזניא ע' ב. לקוטי שיחות חג השבועות כרך ח ע' 21.

בבינה ב' מדרגו': ראה תורת חיים ר"פ נח.

וחכם בבינה: ספר יצירה פ"א, מ"ד. ראה שערי אורה שער הפורים ע' 148. שער היחוד פכ"ו. אמרי בינה שער הק"ש רפ"ס.

רואים את הנשמע: רש"י יתרו כ, טו. מכילתא שם. וראה לקוטי שיחות יתרו כרך ו ע' 120 הערה 6-5 ובהשמטה שם ע' 416. אמרי בינה שם.

טעמו וראו כי טוב: תהלים לד, ט.

בבינה בשם אהב׳ בתענוגי׳ לפי שפנימי׳ ועצמו׳ הנפש מתענג בראיי׳ עין השכל בפנימי׳ הדבר כו׳, וכמ״ש במ״א שזהו הנק׳ חדוה שזהו רק מצד ענין הדבר ופנימיותו כמו שהוא כו׳, [משא״כ השמחה שהוא מחיצוניות והתפשטות הדבר כו׳ וכמ״ש עוז וחדוה במקומו וכן חדות ה׳ כו׳]. ולזה במ״ת שקבלו נש״י בפנימי׳ בינה שבנפש על כל דבור פרח׳ נשמתן מרוב החדוה כו׳, וכן מן המשפיע אל המקבל הרי נאמ׳ פב״פ דיבר ה׳ כו׳ שהוא בחי׳ פנימי׳ אור אבא כמ״ש חכמ׳ אדם תאיר פניו כו׳ וכן באור פניך נתת לנו כו׳ שהוא בחי׳ פנימי׳ באור ושפע העצמי׳ דח״ע כו׳ ביו״ד הדברות וכנ״ל שהתור׳ מבחי׳ פנימי׳ שבה הוא בבחי׳ א״ס ממש כמ״ש ארוכה מארץ כו׳. ולזה הי׳ חרות על הלוחות משני עבריהם [כולו] פנימי׳ בלא שום חיצוני׳ ואחוריים כלל והוא להיות למעלה מעה״ד טו״ר לגמרי לפי שבמדו׳ דפנימי׳ חו״ב אין שם שרש לרע כלל וכמ״ש ימותו ולא בחכ׳ כו׳ ונק׳ התור׳ עה״ח שלמעלה מעה״ד [לגמרי] כו׳, וע״כ היו חירות ממות כמו לע״ל ממש כי הרי היו נש״י בגופי׳ גשמיי׳ ועכ״ז לא הסתיר להם חומר גם לבחי׳ פנימי׳ ביטול והתכללות פנימי׳ היחוד הזה על כל דבור כו׳.

[יז] **וזהו** ביום חתונתו זה מ״ת שנק׳ הילולא שהוא יחוד עליון דאו״א שירד למטה בנש״י בגופי׳ כדוגמ׳ דלע״ל. אך [מ״מ הרי] עדיין כל ע״ש לא נתבררו למטה והוצרכו לכיבוש ז׳ אומו׳ כו׳, אך דוד שהי׳ מלך על כל ישראל בגשמיות והי׳ בו בחי׳ הביטול לבחי׳ מל׳, הרי הי׳ בו מבחי׳ משה שהי׳ בחי׳ משפיע ביחוד פנימי׳ דאו״א שבמ״ת, כי כשהי׳ משה בהר מ׳ יום הראשוני׳ וקבל הלוחו׳ הי׳ ע״י גילוי ושפע אור העצמות דאוא״ס לנש״י להיותו בחי׳ דעת, ושרשו בד״ע שמזווג חו״ב כנ״ל, רק בדוד המלך נמשך הארה זו עצמה גם בגשמי׳ להיות מושל על כל העמים והמשיך בחי׳ [ה]ביטול ואין האלקי בכל ישראל לבחי׳ גילוי גמור כמו בדברי שירו׳

וכמ״ש במ״א שזהו הנק׳ חדוה: ראה ד״ה ויספו ענוים בה׳ בספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ נג והגהות דהצ״צ שם בח״ב ע׳ תקצד. ד״ה זה מכ״ק אדה״א [קה״ת תשמ״ה] ע׳ 14.

עוז וחדוה במקומו: דברי הימים א טז, כז.

חדות ה׳ כו׳: נחמי׳ ח, י.

על כל דבור פרח׳ נשמתן: ראה לעיל ע׳ תרעט.

פב״פ דיבר ה׳: ואתחנן ה, ד.

חכמ׳ אדם תאיר פניו: קהלת ח, א.

באור פניך נתת לנו: תפלת העמידה (ברכת שים שלום).

כמ״ש ארוכה מארץ: נסמן לעיל ע׳ תרעט.

ימותו ולא בחכ׳: איוב ד, כא.

(יז): מכאן ואילך לא נרשמו סעיפים בכוך 410.

ע״ש: ע׳ שרים.

דוד . . מל׳: ראה פרדס שער ערכי הכינויים בערכו. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ע׳ ב ובהנסמן לשם.

בדוד . . עלמא דאתגליא: ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ נו. ספר מאמרי אדה״ז־כתובים ח״א ע׳ כג.

ותשבחו' שבס' תהלי' להיותו מבחי' [מל'] עלמא דאתגליא. וע"ד דוגמא כאשר מבחי' פנימי' המוחין דחו"ב בא ונמשך ללב והוא שנק' פנימי' הלב ג"כ וכידוע בענין ויחד לבבינו, כו' והוא מבחי' דוד שכמה פעמי' נאמ' לבב דוד, וכמ"ש לך א' לבי בקשו פני את כו' וכן לבי ובשרי ירננו כו' וכה"ג, והפנימי' שבלב מתאחד עם פנימי' המוח ואין שם שרש יניקה לחיצוני' [כלל], ע"כ הצליח מאד וניצול מכל אויביו ודכניעם תחת רגליו כו'. וזהו הטעם שמת דוד בשבועו' דוקא כי הי' [בחי'] נשמתו [מתאחד] במשה שהי' משפיע במ"ת בבחי' יחוד פנימי' דאו"א כמו הלב במוח שמתאחד הלב ומקבל מן המוח, וכמ"כ כנ"י היו בחי' מקבל פנימי' המוחין דח"ע ועל כל דיבור כו', כך הי' דוד בחי' מקבל מן הפנימי' כמ"ש לך א' לבי [כו'] את פניך כו', ולכך מת בשבועו' דוקא. וזהו כמו הילולא דרשב"י בל"ג בעומר בנסתר שבתור' שהוא בזמן הסתלקותו דוקא כמשי"ת וד"ל. אך הנה מ"ם יום האחרוני' שאחר חטא העגל מפני שחזרו ונפלו בנ"י בעה"ד כו' וכמ"ש וירא את העם כו' כי ברע הוא כי לא היו לוחו' האחרוני' חרות משני עבריהם רק מצד א' כנ"ל והוא בבחי' חיצוני' היחוד דאו"א שמשם יש יניקה לרע ג"כ אע"פ שנאמ' בהן וכתבתי על הלוחו' כו' (רק ביו"כ יש מעין הארה פנימי' דלוחות הראשוני', והוא ענין סליחת העונות ביו"כ בי"ג מדה"ר שא' משה כמבוא' בפ' כ"ת בפ' פסל לך שני לוחו' כו' והוא ע"י התשוב' שמעורר י"ג מדה"ר לכפר עון וביו"כ דוקא שנק' שבת שבתון בחי' עולם החירו' כדוגמא דלע"ל. וזהו [כ]מארז"ל מה אלו ברצון כו'). וביאור הדבר יובן ע"ד דוגמא בהתפעלות השכל שבמוח מצד טוב טעם בהשגה דוקא שזהו בחי' חיצוני' בינה שהמדו' אוי"ר שבמוח בינה נמשכי' ללב ונק' חיצוני' הלב ששם יש ודאי מקום לתערובת טו"ר כנראה בחוש שגם [אם] יתפעל באהב' יש בה תערובו' רע ויפול הנופל באהב' זרה, ומשם שרש יניקות ע"ש למעלה ששרשם בז' מדו' דנוג' בכל עולם לפי ערכו, כידוע בענין לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ויצחק כו', וע"כ נתנו לוחו' האחרוני' לברר ולהבדיל בין טו"ר דבחכ' אתברירו דוקא כידוע. ומה שירדה התור' שם לברר עה"ד נק' בחי' אחוריי'

ויחד לבבינו: ברכת ק"ש. ראה גם לקוטי תורה בלק סז, ג. ספר המאמרים תקס"ג ח"ב ע' תרד. ע' תרה. לקו"ת האזינו עד, א. סה"מ תקס"ז ע' שנח. ע' שסג.

לבב דוד: מלכים א ח, יז. דברי הימים ב ו, ז.

לך אמר לבי . . לבי ובשרי ירננו: תהלים כז, ח. פד, ג.

וירא את העם כו': תשא לב, כה (ושם: וירא משה את, וכ"ה בבוך 962).

כי ברע הוא: תשא שם, כב.

וכתבתי על הלוחו': תשא לד, א.

שו"ה וכתבתי — (רק: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 131.

כ"ת: כי תשא.

וביו"כ דוקא שנק' שבת שבתון: אחרי טז, לא. אמור כג, לב.

מה אלו ברצון: ראה רש"י עקב ט, יח. י, י.

לא כאברהם שיצא ממנו: ראה לעיל ע' תרנה. ושי"נ.

דבחכ' אתברירו: באגה"ק סכ"ח: בזוה"ק, וראה זהר פקודי רנד, ב. הנסמן בלקוטי הגהות לאגה"ק שם.

דח"ע ונמשך לבחי' חיצוני' בינה כמו באהוי"ר שעפ"י ההשגה, וכמ"ש ראה נתתי לפניך כו' ובחרת בחיים כו' להיות סו"מ לאתכפייא כו'. ועכ"ז נק' יחוד משפיע ומקבל אבל הוא בבחי' חיצוני' דאו"א כנ"ל (וכמארז"ל נובלות חש"מ תורה ונובלות בינה ש"מ שכינה שהוא יחוד חו"ב בבחי' חיצוני' עכ"פ שנק' נובלות לגבי בחי' הפנימי' דאו"א שהיו בלוחו' הראשונו' שלא הי' שם בחי' חיצוני' ואחוריי' כלל כנ"ל).

ונמצא מובן מכל הנ"ל שמ"ש ביום חתונתו זה הי' מ"ת שנק' הלולא וכמ"ש והוא כחתן יוצא מחופתו [כו'] דקאי במ"ת ובלוחו' ראשונו' זהו כמו הלולא וחופה הגשמי' בנשמו' שבגופי' הנ"ל. כי ידוע דג' קשרי' הן ישראל ואוריי' וקוב"ה, וכמו דקודב"ה סתים וגליא כן אורייתא וישראל סתי' וגליא. ומה שישראל עלה במח' שהוא פנימי' או"א בזווג עליון דחו"ב או בזווג זו"נ שהן ב' ההי"ן משם הוי' כנ"ל (וכמ"ש במ"א ע"פ מראש צורים אראנו כו' בביאור מאמ' הזהר) זהו בחי' סתים דכנ"י. וכן שרש התור' כמו שהיא בבחי' הפנימי' דח"ע למעלה דס"ר נש"י קשורי' שם זהו כמו בחי' הילולא ברוחניו' דנשמ"י למעלה וכמו ביחו"ע דדו"נ בחי' מ"ה וב"ן שבכל הפרצופים כו' כנ"ל. אבל במ"ת הרי הי' ס"ר נש"י בגילוי למטה בגופי', וכן אוריי' וקודב"ה ביו"ד הדברו' הי' בבחי' גילוי (כמ"ש וירד הוי' כו' וידבר כו') ה"ז כמו [בחי'] הילולא בנשמו' שבגופי'. אך מ"מ הרי קבלו התור' גם למטה בהיותם בגופי' בבחי' פב"פ כמו שהוא למעלה בבחי' יחוד דפנימי' דאו"א ממש שהרי ע"כ דיבור כו') באהבה בתענוגי' בפנימי' בינה שקבלו מפנימי' אור פני[ו יתי']. והי' זה כדוגמא דלע"ל חירות ממות כו' כנ"ל כמו אדה"ר קודם החטא בעה"ד שהרי נפסק מהם זוהמא של נחה"ק כנ"ל. אך אינו דומה להילולא הגשמי' דזו"נ גשמיי' שמעורבי' ברע דק"נ כו', רק אדרבה היו בגופי' למטה כמו למעלה ויותר נעלה מזה כי היו' בדוגמא דלע"ל אחר תחה"מ שלמעלה מימוהמ"ש כנ"ל חירות ממות רק שע' שרים שלמטה לא נתבררו עדיין כלל וכלל, אבל בימו' המשיח יתבררו לגמרי

ראה נתתי לפניך כו' ובחרת בחיים: **נצבים ל, טו. כ.**

נובלות חש"מ תורה: **בראשית רבא פי"ז, ה.**

ונובלות בינה ש"מ שכינה: **נסמן לקמן ע' תתסו.**

והוא כחתן יוצא מחופתו: **תהלים יט, ו.**

דג' קשרי' הן: **נסמן לעיל ע' תערה.**

דקוב"ה . . אורייתא וישראל סתי' וגליא: **נסמן לעיל ע' תרסו.**

שישראל עלה במחשבה: **נסמן לעיל ע' תקלט.**

ע"פ מראש צורים אראנו . . הזהר: **בלק כג, ט. ראה ביאורי הזהר בלק קו, ב [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רפג].**

וירד ה' כו' וידבר: **יתרו יט, כ. כ, א.**

שו"ה דאו"א — כו'): **כהכתי"י לא נרשם התחלת התצאי עיגול. ובשאר הכת"י: כו'.**

ונהרו אליו כל הגוים: **ישעי' ב, ב.**

וכמ"ש ונהרו אליו כל הגוים כו' וכתי' אז אהפוך אל עמים שפה כו' וגם הגופי' יהי' אז בהזדככו' יותר מבשעת מ"ת. אבל מ"מ יש מעלה יתירה במ"ת מבימות המשיח שהרי שרשם בפנימי' דאו"א ממש כמו לע"ל שהי' למעלה הרבה מיחו"ע דנשמו' דדו"נ באצי' (וכמשי"ת הטעם). אך יחוד וזווג חיצוני' דאו"א בלוחו' האחרונו' שירדו לברר לעה"ד טו"ר כו' ואין לו שלימו' התיקון כ"א בי"ג מדה"ר לכפר עון וע"י התשו' כנ"ל זהו דומה לבחי' הלולא גשמיו' שהנשמה בגוף מעורב טו"ר וצריך בירור ותיקון והוא תשו' ומע"ט וכמו בסו"מ לאתכפיי' כו' שהן כמו התולדו' ופירו' הנולדי' מזנוג נשמה בגוף כנ"ל.

והנה בחי' יחוד עליון שהי' בימו' המשיח דכתי' בי' ישכיל עבדי כו' וגבה מאד כו' לכאור' משמע מכמה מקומות שיהי' למעלה ממ"ת, שהרי משה נק' גואל ראשון ומשיח נק' גואל אחרון, כמ"ש במס' מנחו' יבא טוב ויקבל טוב כו', וכידוע בע"ח דמשה הוא בבחי' פנימי' אבא ומשיח בפנימי' ע"י, וע"כ זה סותר לכאור' לענין הנ"ל דמ"ת הי' כמו בעוה"ב ממש חירו' ממות כו', וכמו אדה"ר כו' שהוא עה"ח כו', ומ"ש ביום שמחת לבו קאי בבהמ"ק שבימו' המשיח דכתי' בי' כמה כתובי' בלשון בנין עולם כמ"ש למרבה המשרה ולשלום אין קץ עד להכין אותה מעתה ועד עולם, ואנו אומרי' דוד מלך ישראל חי וקיים וכן עד דוד הגדיל ואלה דברי דוד האחרוני'. אך באמת אין הענין כן דמ"ש בכמה מקומו' לשון נצחיי' במל' דלע"ל היינו דוקא בימי העוה"ב שאחר תח"ה דוקא, והוא מ"ש בדניאל וע"י יתיב כו' מלכותי' מלכות עלם כו', וכן ה' ימלוך לעולם ועד וכה"ג, א"כ ימו' המשיח קודם תח"ה הרבה והוא עד סוף אלף הו' לבד ועוה"ב הוא באלף הז' דוקא, וכמאמ' שית אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב כו', וכנ"ל באריכו' אין בין עוה"ז לימו' המשיח רק שיעבוד מל' בלבד כו', כמו שאנו או'

אז אהפוך אל עמים שפה: **צפני' ג, ט.**

שו"ה הרבה — הטעם: **בבוך 1157: בסמוך.**

המשיח . . ישכיל עבדי כו' וגבה מאד: **ישעי' נב, יג. ראה הנסמן לעיל בח"א ע' קיב. וראה ג"כ לעיל ע' תקלו.**

כמ"ש במס' מנחו': **נג, ב. ראה הנסמן לעיל בח"א ע' שנט. שער האמונה פנ"י.**

דמשה . . פנימי' אבא ומשיח בפנימי' ע"י: **נסמן לעיל ע' תרלו.**

למרבה המשרה ולשלום אין קץ . . ועד עולם: **ישעי' ט, ו (בדילוג).**

דוד מלך ישראל חי וקיים: **ראש השנה כה, א.**

עד דוד הגדיל: **שמואל א כ, מא.**

ואלה דברי דוד האחרוני': **שמואל ב כג, א.**

וע"י יתיב כו' מלכותי' מלכות עלם: **דניאל ז, ט. כה. ג, לג.**

ה' ימלוך לעולם ועד: **בשלח טו, יח.**

שית אלפי שני הוי עלמא: **ראש השנה לא, א. וראה לקוטי תורה בהר מא, ד ע"ב. לקוטי שיחות משפטים כרך כא ע' 453. אור הגנוז [למהרי"ל הכהן] פ' ויחי יז, סע"א.**

אין בין עוה"ז לימו' המשיח: **ברכות לד, ב. לעיל ע' תרסו.**

אפס בלתיך גואלינו לימהמ"ש ואין דומה לך [מושיעינו] לתחה"מ שמזה מובן דתח"ה זמן רב אחר ימו' המשיח, וכמ"ש יחיינו מיומיים (בימו' המשיח) וביום הג' יקימנו בתחה"מ ונחי' לפניו חיי עולם שהוא העוה"ב וד"ל (וראי' לזה ממ"ש בר"מ דמלכא משיחא אתא לאתבא צדיקיי' בתיובתא שזהו מעלת בע"ת שגדולי' מצד"ג, ובזה יתרון מעלת המשיח על משה שלא זכה לתשוב' רק קודם מותו כשא' לו ושמתי לך מקום כו', והטעם הוא כי גם שצד"ג בתו"מ באתהפכא ואתכפי' שהן ב' מדרגו' הנ"ל ביחוד פנימי' וחיצוני' דאו"א בלוחו' ראשונות ולוחו' אחרונו' אין זה רק בחי' בירור דרפ"ח שנפל בשביר' דעה"ד להבדיל בין טו"ר לבד, אבל שיהופך גם הרע עצמו לטוב הרי המות עצמו נהפך לחיים שהוא ע"י התשוב' דוקא שזהו עיקר התשוב' בנפש החוטאת שנהפך מרע לטוב וממות לחיים ע"י י"ג מדה"ר שנושא עון ועובר על פשע, כמו ביוכ"פ שזדונות נעשו כזכיות ה[רי"ז] יותר נעל' מבחי' אור החיים והטוב שע"י התו"מ בפ"מ בב' מדרגו' הנ"ל, וכידוע במא' טוב זה מלאך החיים טוב מאד זה מה"מ כשהוא עצמו נעשה סם חיים ע"י התשוב', והן י"א ארורים דקליפה שנעשה ברכה כמו שהפך ה' הקללה עצמה לברכה בבלעם, שע"ז תעצר המגפה בקטורת כי המגפה באה מסט' דמות ורע גמור דק"נ ובקטרת נהפך הקטיגור מן הרע לטוב שנק' מאד ע"כ תעצר המגפה להפוך מות לחיים. וכמבואר בזוהר בעובדא דר' אחא בכפר טרשא רק ע"י התשוב' דוקא ובלא תשובה נשאר הרע במקומו כו' וכמבואר שם. וע"כ עכ"פ מובן מזה שיש במעלת התשוב' להיות במדרג' עה"ח ממש שאין שם שרש למות ורע כלל כנ"ל מאחר שע"י התשוב' יהפך גם המות לחיים כמו לע"ל דכתי' בלע המות לנצח ולא עוד אלא שנק' טוב מאד שגבוה יותר מטוב דמלאך החיים שע"י תו"מ בפ"מ. ולפ"ז מדרגת משיח שיעשה לצד"ג בע"ת יעלה אותם למעלה יתירה מכמו שהי' במ"ת בחירות ממות או עכ"פ כמו במ"ת ולע"ל דהיינו הך ממש. והיינו מארז"ל מה אלו ברצון כו', דכמו שמ"ם יום הראשוני' בלוחו' ראשונו' היו בעה"ח שלמעלה מעה"ד כו', כך לוחו' האחרונות ע"י התשוב' שנמשך הסליחה בי"ג מדה"ר ביו"כ ג"כ ברצון הפשוט שלמעלה מרצון המורכב בחכמ' שבתור' בין בפנימי' בין בחיצוני' שהרי עיקר ענין הסליחת עון אינו רק למחול ולסלוח לחוטא בעון שעשה נגד התורה ה"ז מוכרח שהוא למעלה מהתור' עד שגם לעוברי רצונו שבתור' נסלח

אפס בלתיך גואלנו: **ראה ברכת יוצר לשבת.**

יחיינו מיומיים . . וביום הג' יקימנו . . ונחי' לפניו: **הושע ו, ב.**

שו"ה הג' — (וראי': **בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.**

ממ"ש בר"מ: **נסמן לעיל ע' תקע הערה ד"ה ומשיח.**

משה . . לתשוב' רק קודם מותו . . ושמתי לך מקום: **משפטים כא, יג. נסמן לעיל ע' תקלט.**

טוב זה מלאך החיים . . מה"מ: **נסמן לעיל ע' תקסג.**

שהפך ה' . . בבלעם: **[תיבת בבלעם ניתוספה ע"פ בוך 1157]. תצא כג, ו.**

בעובדא דר' אחא בכפר טרשא: **זהר (מדרש הנעלם) וירא קא, א־ב.**

בלע המות לנצח: **ישעי' כה, ח.**

ונמחל שלא הי' זה במ"ת כלל, והיינו ע"י התשוב' שגם הרע יהופך לטוב ממש וזדונות נעשו זכיות ממש כמו הקללה עצמה שנהפך לברכה וארור עצמו נעשה ברוך מפני שקטיגור עצמו נעשה סניגור כנ"ל. ו[א]"כ יש בלוחו' ב' מדרגו', א' הבא ע"י התלבשות חיצוני' בתור' הנגלי' לנו לשמור ולעשות כו' הוא רק להבדיל בין טו"ר בפ"מ כנ"ל שהוא למטה הרבה ממ"ת שבבחי' הפנימי' דעה"ח, והב' מדרג' התשוב' שהוא להפוך הרע עצמו לטוב שלמעלה ממ"ת בפנימי', והוא בירידת משה עם הלוחו' האחרונות ביו"כ דוקא שהוא המשכת י"ג מדה"ר שיש בזה מעלה יתירה ממ"ת מטעם הנ"ל וד"ל.

ואמנם עכ"ז יש יתרון מעלה הרבה בעוה"ב למעלה מימו' המשיח כנ"ל שיהי' מנצחיו' דמל' דא"ס, כמ"ש ה' ימלוך לעולם ועד כו', וכמ"ש וע"י עצמו יתיב כו', והוא לפי שיהי' אחר תחה"מ דכתי' יקימנו ונחי' לפניו חיי עולם. וראי' ברורה לזה ממ"ש בעדן עין לא ראתה כו' דמשמע דגם בימו' המשיח רק למחכה לו בעוה"ב דוקא. והענין הוא כנ"ל שיש בפנימי' התור' ג"כ ב' מדרגו', א' פנימי' שבחיצוני' והוא טעמי פנימי' התור' שיתגלה ע"י משיח דוקא. וכידוע בענין העברה השני' בנהר פרת דוקא, דכתי' בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו שז"ש עד יעבור עמך ה' כו' למעלה משם הוי' דתו"מ בחיצוני' והוא בשם אהי', כמ"ש אהי' אשר אהי' אנא זמין לאתגלא' עוד בפנימי' התור' שיקבלו ממשיח, וכמ"ש יבא טוב (דהיינו פנימי' ע"י שבפנימי' אבא דהכל א' כמ"ש בע"ח דמשה הוא משיח כנ"ל), והוא בבחי' ראי' דחכמ' שלמעלה מהשגה כו' (וכמ"ש בשער האמונה באריכו'). והמדרג' הב' בחי' פנימי' שבפנימי' שהוא פנימי' עדן סתימאה העליון שעדיין עין לא ראתה גם בימו' המשיח רק למחכה לו בעוה"ב שיהי' בבחי' ראי' המהות כו', רק שזה לא יהי' כ"א אחר בירור עה"ד טו"ר בשלימותו דוקא, והוא בימו' המשיח וע"י תשוב' דוקא שמתהפך הרע לטוב כנ"ל שהוא המביא להיות תחיי' המתים ועוה"ב (שבחי' או"ח דתשוב' ממשיך לאו"י דעוה"ב).

(אך הנה משמעו' מארז"ל [דתשובה ומע"ט] העיקר הוא בעוה"ז שקודם ימוהמ"ש דוקא. וגם יש סתירה לזה, דלכאור' המצות בפ"מ גדולי' מן התשוב' שהרי מן המצות בפ"מ יהי' מזה דוקא העוה"ב וכמאמ' המשנה כ"י יש להם חלק לעוה"ב שנאמ' ועמך כו"צ כו', וכידוע דקבלת שכר מן המצות

בעדן עין לא ראתה: נסמן לעיל ע' תרפא.

בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו: תהלים סו, ו. ראה לעיל בחי"א ע' רכ ואילך.

עד יעבור עמך ה': בשלח טו, טז.

אהי' אשר אהי' אנא זמין לאתגלא': שמות ג, יד. ראה זהר ויקרא יא, א.

בשער האמונה באריכות: פנ"ו ואילך.

שו"ה ראתה — המהות: ע"כ נמצא בבוך 191. 1157.

שו"ה (אך: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

הוא העוה"ב דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והיום לעשותם ולמחר לקבל שכרם כו', ועכ"פ המצוה ושכרה ענין א' הוא, וגם א' דשכר מצוה מצוה עצמה, והרי התשוב' גורם ביאת המשיח, וכמאמ' אם עושין תשוב' נגאלין כנ"ל, והעוה"ב למעלה הרבה מימו' המשיח כנ"ל. א"כ ודאי שהמצות למעלה מן התשוב' ולמה בכה ר[בי] וא' יש קונה עולמו בשעה א' כו' שראה בבע"ת מעלה יתירה שאין בצד"ג, וכמ"ש במקום שבע"ת עומדי' כו'. וגם הסותר את הכל הוא מארז"ל דיפה שעה א' בתשוב' ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב הרי בעוה"ז יש יותר מכל חיי העוה"ב. והדבר מורה שכן הוא מאחר שמן המצות נעשה העוה"ב ומן התשוב' יבוא המשיח כנ"ל. ולפי כל הנ"ל בלוחו' ראשונות ואחרונות הרי המצות שבפ"מ שבא להבדיל ולברר בעה"ד טו"ר כו' זהו רק מבחי' חיצוני' דאו"א שבחכ' אתברירו כו' שהיא למטה ממ"ת וגם מימהמ"ש, ואיך יהי' מזה דוקא כל חיי העוה"ב. אלא צ"ל הטעם בכ"ז הוא, לפי שבעוה"ז הוא עיקר זמן הבירור בעה"ד טו"ר וסוף מעשה דוקא עלה במח' תחלה. ע"כ יפה שעה א' בתשוב' ומע"ט בעוה"ז כו'. והעוה"ב הוא אחר הבירור אבל הוא בא מצד הברורי' שבעוה"ז בלבד. אך בימו' המשיח הוא שלימו' הברורי' דרפ"ח כו' והוא ע"י תשוב' עילא' כמו ביוהכ"פ שהרע נהפך לטוב שמזה יומשך מלמעלה מעה"ח בפנימי' התור' שיהי' בימו' המשיח והיא פנימי' שבפנימי' דעדן סתימאה הנ"ל שבעוה"ב. וזהו שכתוב יחיינו מיומיים בימו' המשיח וביום הג' יקימנו בתחה"מ ונחי' לפניו בחיי העוה"ב בבחי' פנימי' עדן שעין לא ראתה כו' וד"ל. ובכ"ז יתורץ הכל, דתשו' להפוך גם הרע לטוב גבוה גם מבחי' עה"ח דפנימי' התו"מ שבצ"ג שהי' במ"ת, אך לא יתגלה רק לע"ל בעה"ב שהוא העדן. ונמצא ימו' המשיח כמו בחי' ממוצע בין מ"ת לעוה"ב. ויש בזה מה שאין בזה. דבמ"ת הי' חירות ממות זהו כמו העוה"ב ממש, ומ"מ פנימי' דעדן לא ראו ולמטה לא נתברר הרע דע"ש כלל, ובימוהמ"ש יתבררו לגמרי ויהי' בו יתרון אור גדול מפנימי' דאבא דמשה עד שיהיו מוכנים לעוה"ב מטעם הנ"ל. ולוחו' האחרוני' כלולי' ממצות בפ"מ ותשוב' שזהו העוה"ב לימו' המשיח בזה יש יתרון מעלה מלוחו' הראשונו' דמ"ת. וזהו ביום שמחת לבו לעוה"ב שנעשה מן המצות בפ"מ וד"ל.

ולהבין כל הנ"ל בתוספ' ביאור. הנה ילה"ק תחלה בביאור ענין ההילולא בדרך כלל, ואחר כך יתבאר בדרך פרט בכל מיני הילולא שבכל

דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא: **קדושין לט, ב.**

דשכר מצוה מצוה: **אבות פ"ד, מ"ב.**

אם עושין תשוב' נגאלין: **סנהדרין צז, ס"ב.**

בכה ר(בי) וא': **עבודה זרה יז, א. ראה לעיל ע' תקעא.**

במקום שבע"ת עומדי': **ברכות לד, ב. ראה לקוטי שיחות נצבים כרך יד ע' 361.**

דיפה שעה א' בתשוב' ומע"ט: **נסמן לעיל ע' תקעב.**

וסוף מעשה . . עלה במח' תחלה: **פיוט לכה דודי.**

מדרגות הנ"ל דמ"ת ולוחות האחרונות ובימו' המשיח ותחיי' המתי' ועוה"ב (שהן חמשה מדרגו', הא' בזווג נשמות [ד]דו"נ שמיחוד או"א וזו"נ דאצי', והב' זווג נשמות בגופי' כמו שהי' במ"ת בלוחו' ראשונות בזווג פנימי' דאו"א, והג' בירידת המדרגו' בלוחו' האחרונות בזווג חיצוני' דאו"א, והד' בימי דוד ושלמה דקיימא סיהרא באשלמותא שהי' מעין מ"ת ברוחניו' כנ"ל הטעם ומעין ימו' המשיח בגשמיו' שנכנעו כל האומו' כו' וכמ"ש וישב שלמה על כסא ה', וההי' אחר תחה"מ בעוה"ב וד"ל).

והנה יש להקדים לזה ביאור טעם ענין ההילולא שהוא שמחת חו"כ מה זו השמחה בגשמי' אם אין לזה שרש ברוחני' כלל. דלכאור' אין טעם כלל וכלל בשמח' זו מה היא, שהרי אין כל חדש כלל ביחוד וחיבור זה שהרי כבר קודם שנוצרו הנשמות דזו"נ בבטן אימא מכריזין בת פלוני לפ' כו', ולזה לא יוכל איש לישא אשה שאינה בת זוגו קודם היצירי'. אך הנה יובן מזה עד"מ בשני או"נ בנפשם שהי' דבוקי' וצמודי' יחד כל הימים ותגדל אהבתם עד [כלות] הנפש כאהבת דוד ויהונתן וכה"ג. והנה כאשר יפרדו זמ"ז זמן רב מאד ותכלה נפש כל א' לרעהו, הנה בהתקרבותם יחד אז ודאי תגדל השמחה בהפלאה עצומה מאד שישקו איש את רעהו ויבכו עד שדביקותם נפלאה יותר מכמו שהי' נראה קודם הפירוד. והטעם הוא לפי שאהבת האוהב לא ניכר כ"כ בהיותו בקירוב תמיד רק במנגדו והוא בעוצם הריחוק והפירוד שנתרחקו ונפרדו זה מזה זמן רב, וכל שירבה זמן הריחוק ביותר אז לפ"ע ממש יגדל אור שלהבת האהב' והשמחה הנפלאה בראותם יחד, וכל שאין הזמן של הריחוק ביותר לא תגדל כ"כ התפעלות השמחה כידוע, כמו מזמן שנה לעשרים ושלשים שנה שבודאי ערך השמחה שבקירוב אחר הפירוד והריחוק שנה חלק א' שנה מאלף שנה לגבי שמחה הנפלאה בהקירוב שאחר הריחוק עשרי' ושלשים שנה, וכה"ג גם בזמן קצר אם הי' האוהב בצרה וניצול, כמו חולה גדול מסוכן או בשבי' וכה"ג ונשאר בחיים יגדל שמחת האוהב שלו ביותר שזה תלוי ג"כ לפ"ע הצער מענין הנפ[יל]ה של האהוב אם רב או מעט כידוע. אך הנה עכ"ז העיקר תלוי בעצם אהבת האוהב אם רבה היא או מעט, דאם האה"ר ועצומה ועזה כמות כו' אז ניכר יותר אהבתו בסבת הריחוק או [בצרה] של האוהב בהתפעלות שמחה נפלאה ביותר כו'. אבל כאשר אין האהב' ביניהם רב ועצום כ"כ לא יהי' התפעלו' השמחה כ"כ בראותו בקירוב וגם בחיים ובהצלחה שלו כשעלה לגדולה ועושר. וכהנ"ל

בימי דוד ושלמה דקיימא סיהרא באשלמותא: ראה ספר המאמרים תקס"ז ע' קסה. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקפט ובהנסמן לשם.

וישב שלמה על כסא ה': דברי הימים א כט, כג. וראה גם תורת חיים בראשית לב, ג.

קודם שנוצרו . . מכריזין: נסמן לעיל ע' תרפה.

או"נ: אוהבים נאמנים.

שו"ה והריחוק — שנה מאלף שנה: בבוך 404: מאלף שנה. בבוך 967: מאלף.

ניכר בין אה״ר לאהב׳ קטנה במשקל מכוון ממש כידוע. ועכ״פ מובן [מזה] שכל עיקר סיבת התפעלות שלהבת ושמחה בקירוב שאחר הריחוק אינו בא כ״א לפ״ע התקרבו׳ ודביקו׳ אהבתם שהי׳ ביניהם בתחלה דייקא שאם לא היו מקורבים בעוז חיבה יתירה כ״כ לא הי׳ התפעלות השמחה כ״כ בקירובם שלפ״ע האהב׳ בתענוגי׳ שהי׳ ביניהם כן יגדל הצער והמרירו׳ מא׳ על רעהו בהפרדם זמן רב שאם לא היתה האה״ר כ״כ לא גדלה המרירו׳ בפירודם כ״כ וממילא לא תגדל השמחה בראותם יחד. וכמו ביעקב עם יוסף כאשר נתבשר ממנו נאמ׳ ותחי רוח יעקב כו׳, וכן שרה שנתבשרה מיצחק פרח׳ נשמתה וכה״ג [מצד] שלא יכלה להכיל כו׳ (וכן יוכל להיות זה קודם שיפרדו זה מזה זמן רב כמו דוד ויהונתן [ש]אהבת נפשו אהבתו כאשר יוכרחו להפרד זה מזה כתי׳ וישקו איש את רעהו ויבכו כו׳ מפני שקשה פרידתם מאד עד הנפש עד שנאמ׳ עזה כמות אהב׳. וכמו רות שא׳ לנעמי כ״א המות יפריד ביני וכו׳. וזה משקל א׳ עם הנקוד׳ אהב׳ ושמחה בקירוב שאחר הריחוק רק שזה בקו הימין דקירוב וזה בקו השמאל דפירוד והא בהא תליא לפ״ע דוקא). ונמצא ב׳ סיבו׳ יש בערך ההתפעלות השמחה בקירובם, א׳ דרך אהב׳ והדביקו׳ בעצם בנקודת הנפש אם רב או מעט, והב׳ בערך הריחוק או הצרה אם רב או מעט, שזה וזה גורם ערך התפעלות השמחה בקירובם אם רב או מעט (כמו בקו המנגד שהוא השנאה אם רב או מעט בשמחתו במפלת שונאו ויצטער בעלייתו ובמה שלא יוכל לדבר עמו לשלום. ובזה יובן אופן האהב׳ בקו הימין).

והנה הדוגמא מכ״ז יובן בטעם ענין שמחת חו״כ למטה. בהיות שכל הנשמות הבאי׳ [למטה] בגופי׳ כבר היו למעלה בשרש מקור חוצבם באצי׳ צרורי׳ ודבוקי׳ יחד ביחוד [אמיתי] באה״ר בתענוגי׳. ע״ד דוגמא נשמו׳ אברהם ושרה בשרשם למעלה בבחי׳ מ״ה וב״ן דזו״נ או או״א כו׳ היו דבוקי׳ יחד באה״ר כו׳, וכידוע בענין זיווג נשמו׳ באצי׳ בדרך פרט. והנה כאשר ירדו נשמו׳ דדו״נ למטה הרי ודאי נתפרדו זמ״ז ביותר. ויש כאן ב׳ דרכים א׳ שמלבד הפירוד הנה זהו ירידה גדולה וצער גדול לנשמה האלקי׳ לבוא בהתלבשו׳ בחומר גופני ביצי׳ בבטן, וכאשר שני או״נ בנפשם ממש צריכי׳ להפרד זמ״ז למקומו׳ רחוקי׳ בקצה הארץ ודאי קשה מאד פרידתם עד הנפש

ותחי רוח יעקב: ויגש מה, כז.

וכן שרה שנתבשרה מיצחק פרח׳ נשמתה: מבשורה המצערת שנעקד (ב״ר פנ״ח, ה. וראה פדר״א פל״ב) או מרוב שמחה (כפירוש ריב״א עה״ת — ומביא דוגמא מכתובות סב, ב — או כמסופר בס׳ הישר) [לקוטי שיחות חי״ שרה כרך ג ע׳ 772].

שו״ה זה — וישקו: ע״כ נמצא בבוך 410.

וישקו איש את רעהו ויבכו: שמואל א כ, מא.

עזה כמות אהב׳: שיר השירים ח, ו.

כ״א המות יפריד ביני: רות א, יז (ושם: כי).

שו״ה שזה — דוקא) . . (כמו: ניתוסף ע״פ בוך 967 . . החצאי עיגול ניתוסף ע״פ בוך 23.

ממש כנ"ל באהב' דוד ויהונתן שבכו זע"ז לפי שמתייאשים זמ"ז לגמרי ומי יודע שיתראו זע"ז ובפרט בירידה עצומה כו'. והב' הפירוד הנמשך זמן רב הוא בהיות כל א' יורד ומתלבש בגוף חומרי זמן רב זה בבית אביו וזו בבית אביה. והגם שמכריזי' מ' יום קודם יציר' הולד בת פ' לפ' שזהו נשמו' דו"נ שהיו בבחי' יחוד, אבל מתפרדי' זמ"ז מיד בבואם לעוה"ז בגופם מפני שהיו נשמות זווג זה בקירוב עצום במקורם כדרך משפיע ומקבל (כמ"ש בזוהר על ענין הנפש אשר עשו בחרן כו' בשרש יחודם למעלה באצי'), ומיד שנוצרו הנשמות בגופים נתפרדו בפירוד עצום מאד [ו]רחוק זמ"ז זמן רב, [ו]ע"כ הוא הנותן דוקא שיגדל שמחת חו"כ בקירובם בזמן חופתם. ואע"פ שלא ניכר התפעלות שמחתם ביניהם, אבל זהו ברוחניו' בשרש נשמתם למעלה מפני שבאים ליחוד וקירוב אחר אחר הריחוק העצום, שלפי ערך האהב' רבה בתענוגים שהי' ביחודם קודם בהיותם למעלה, כן לפי ערך יגדל התפעלות שמחתם בקירוב נשמות שלהם בהיותם למטה בגופי' [ש]מפני שבאו לנקודת אהבתם הראשונה אחרי הריחוק שהיו נפרדי' זמ"ז בגופי', ובודאי לפ"ע אהבתם הי' קשה להם פרידתם טרם ירידתם למטה כנ"ל. וזהו עיקר סיבת שמחת חו"כ בבחי' מקיף צלם נשמתם. ודוקא תחת החופה כי אין שמחה אלא בחופה שיבוא ביחוד וקירוב שם שזהו ממש כשני או"נ שלא ראו זה את זה זמן רב שלפי ערך הריחוק והאהב' כן יגדל שמחתו בקירוב (וגם נראה וניכר זה הענין במה שהוא דבר נפלא שלא עפ"י הטבע כאשר אנו רואי' שהנערה שגדלה בבית אביה בכל טוב עוה"ז ובאה"ר עד הנפש קשורה בנפש אביה ואמה כבת יחידה וכה"ג תעזוב אביה ואמה ותלך לה להנשא בחשק ושמחה לאיש נכרי שאינה מכירו כלל, וכמו רבקה שאמרה אלך כו' וכן באיש שיעזוב את אביו ואמו שגדלוהו באהב' רבה ונפשו קשורה בנפשו ודבק באשתו כו' ואין זה רק מצד שהי' נשמו' האלו דזו"נ כבר קשורים יחד באהב' רבה כמו ביחוד זו"נ גשמיו' ונפרדו ועתה תגדל חשקם ושמחתם להתקרב עד שיגבר על אהבתם והתקשרותם לאביהם ואמם, מטעם הנ"ל וד"ל).

בזוהר על ענין הנפש אשר עשו בחרן: לך יב, ה. ראה זהר שלח קסח, א.
אין שמחה אלא בחופה: סוכה כה, ב.
רבקה שאמרה אלך: חיי שרה כד, נח.
ודבק באשתו: בראשית ב, כד.

תורת אדמו"ר שליט"א שאמר בק' בוחאב (ישן) תקפ"א לפ"ק

וידבר ה' אל משה כו' דבר אל בנ"י כו', כי תבואו אל הארץ [כו'] ושבתה הארץ שבת לה' שש שנים תזרע שדך [כו'] ובשנה השביעית שבת שבתון כו'. וי"ל בלשון המאמר כי תבואו אל הארץ דמשמע דמיד שיבואו [אל הארץ] ושבתה הארץ כו' ואיך אפשר שיהי' מיד [שנה] שביעית אם לא קדמו תחלה שש שנים כמ"ש בסמוך שש שנים תזרע שדך ואח"כ ובשנה הז'. וא"א לומר דשנת ביאתן לארץ היתה שנת השמיטה דאין שמיטה ושביעית רק בארץ דוקא כידוע. וגם איך אמ' לשון ושבתה הארץ הלא ידוע דאין לשון שביתה שייך רק מן העבודה ומלאכה ואיך אמר ושבתה הארץ אחר שלא פי' תחלה עבודה בארץ כלל והי' לו לומר תחלה כי תבואו אל הארץ שש שנים תזרע כו' ובשנה הז' כו' ושבתה הארץ כו'.

אך הנה י"ל [ענין] מארז"ל על ג' דברים העולם עומד על התו' ועל העבודה ועל גמ"ח (שהן ג' קוין דאצילות [חח"נ] מימין כו'). וענין גמ"ח הרי הוא כללות מעשה המצות שנק' [בשם] צדקה כו', והעבודה הן הקרבנות כידוע ועכשיו התפלות במקום קרבן כידוע, ותו' הוא קו האמצעי כו'. והנה התורה כלולה [היא] מ[ן] ב' הקוין [ד]ימין ושמאל שהן גמ"ח דמעשה המצות ומן העבודה דקרבנות שבקו השמאל שהוא התפלה דעכשיו, וע"כ גזרו אומר דתלמוד גדול מפני שמביא לידי מעשה ומצות ת"ת כנגד כולן כו'. ובאמת

וידבר ה' אל משה: נעתק מבוך 437 קפט, א [ובסופו נרשם: סליק תורת אדמו"ר דובער נ"ע שדרש פה אמנואשטירצזנע]. והניתן בין אריחיים ניתוסף ע"פ בוך 154 קנד, א [ובכותרת: ב"ה פ' בהר פה האראדישץ]. בוך צילום 967 א, א [ובכותרת א' מראשי העמודים: פ' בהר שאמר בק' ווישעפסק בשנת תקפ"ד]. נמצא גם בבוך 191 יח, ב [בכותרת: פ' בהר ווישעפסק]. 251 קטו, א [חלק]. 269 רס, א [ובכותרת: תורת אדמו"ר שליט"א שאמר בק' בוחאב תקפ"א לפ"ק — חלק]. 416 רכד, ב [ובכותרת: תורת אדמו"ר שליט"א שאמר בק"ק בוחאוו ישן תרפ"א]. 1000 רטז, א. 1244 כח, א. 2221 ע' נו [בכותרת: תורת שני' ששמענו בק"ק הנ"ל מאדמו"ר דובער שיחי' לחי עולמי']. נחלק למאמר וביאור. הביאור מתחיל לקמן ר"ע תשח.

[באם השינויים שבכותרות דלעיל אינם טעות המעתיק — אולי י"ל: א) כמה מעתיקים נהגו לרשום מקום וזמן העתקת המאמר, ב) נאמר עוה"פ. ולהעיר שגם במ"א מצינו את כ"ק אדמו"ר האמצעי בפ' בהר בעיר בוחאב בשנת תקפ"א (בבוך 872 מאמר חסר התחלה ובסיומו מבאר ענין קול דודי מדלג, ובראשו נרשם: תורה שאמר אדמו"ר שבת פ' בהר תקפאל"ף בבוחאב בליל ש"ק). וכן בעיר וויטעפסק בפ' בהר תקפ"ד [בנסמן לעיל ע' תרסו ברד"ה להי"ע הילולא דרשב"י. ולקמן ע' תשכב בריש ביאור ד"ה את שבתותי].

הכותרת שבריש מאמר זה נעתק מבוך 269 ומבוך 416. ולהעיר שבשניהם נרשם אדמו"ר שליט"א [ובאם אינו העתק גרידא] — מזה שנכתב בחיי כ"ק אדה"א.

ד"ה וידבר ושבתה בספר המאמרים תרס"ב ע' רצו, מיוסד על ד"ה זה (ולהלן נסמן בתחלת כל פסקא מקומה בסה"מ שם).

וידבר . . כי תבואו . . ושבתה . . שבת שבתון: בהר כה, א-ד. לפסקא זו ראה סה"מ תרס"ב ע' רצו.

דאין שמיטה ושביעית רק בארץ דוקא: ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ד, הכ"ה.

אך הנה י"ל: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ס"ע רצו.

על ג' דברים העולם עומד: אבות פ"א, מ"ב. ראה לעיל בח"א ע' קיח. ושנ"ב.

התפלות במקום קרבן: נסמן לקמן ע' תתסד.

דתלמוד גדול מפני שמביא לידי מעשה: ראה קדושין מ, ב. אור התורה בהר כרך ג ע' תתעז.

ומצות ת"ו כנגד כולן: ראה פאה רפ"א.

אנו מוצאים במ"א שיש יתרון מעלה דתפלה על התורה כמו שאמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו (וגם בעבודת הקרבנו' נק' [ה]תמיד בשם עולת תמיד כו') ובמצות ת"ת יוצא [גם] בפרק א' שחרית כו', אעפ"י שמצות ת"ת כל היום כמ"ש ודברת בם בשבתך בביתך כו' והגית בו יומם ולילה, והתפלה שהוא עבודה יש לה זמן קבוע שחרית ומנחה וערב כמ"ש ערב ובוקר וצהרים אשיחה כו', וגם התפלה עכשיו מדרבנן כו', והטעם הוא לפי שהתפלה הוא רק בקשת רחמים ע"י שפיכת הנפש מקרב ולב עמוק בהתפעלות עוצם המרירות, כמו בחנה שאמר והיא מרת נפש כו' שמעורר למעלה בחי' ר"ר העליונים ש[ב]פנימיות הכתר שנק' נחלה בלי מצרים כו' שזהו מקור הקו האמצעי דתו' כידוע, ולזה אמר הלואי שיתפלל [אדם] כל היום [כולו] שלמעלה הוא ממצות ת"ת הגם ששרשן מח"ע שמאין תמצא כו' לפי שיש בכלל מאתים מנה מטעם הנ"ל וד"ל. אך לפעמי' אנו מוצאי' בדרז"ל בהיפוך במעשה שאמרו שהאריך בתפלתו ביותר אמ' מניחי' חיי עולם ועוסקי' בחיי שעה, וע"כ מי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה וחייב בק"ש כו', הרי התו' נק' חיי עולם והתפלה אינה רק חיי שעה כו' (ע"כ אין עיקר התפלה רק לפרקים כמו בעת צרה כמ"ש ברמב"ם). והנה עוד מצינו בכמה מקראות ומאמרז"ל במצות גמ"ח וצדקה שעושה [איש] עם רעהו תמיד בגופו ובממונו ובכל התאמצות כחו מצד רב טובו וחסדו כו', [ו]זהו העולה על הכל היינו למעלה מתו' ותפלה, וכמ"ש כי חסד חפצתי ולא זבח כו' שהחסד וצדקה להחיות רוח שפלים למעלה מקרבן וזבח ועולה שהוא עכשיו

הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו: **ראה ברכות כא, א.**

עולת תמיד: **פינחס כח, ו.**

בפרק א' שחרית: **ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג, ה"ד.**

ודברת בם בשבתך בביתך: **ואתחנן ו, ז.**

והגית בו יומם ולילה: **יהושע א, ח. ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד, ה"ו.**

ערב ובוקר וצהרים אשיחה: **תהלים נה, יח. ראה ג"כ סידור שחרית לשבת קצד, ב. פירוש המלות פצ"ג.**

התפלה עכשיו מדרבנן: **נסמן לקמן ע' תסה.**

שו"ה וצהרים — עכשיו: **בבוך 967 ליתא.**

שהתפלה . . שפיכת הנפש: **ראה פרי עץ חיים בתחלתו. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' מב. ועם תוס' הערות וכו' מהצ"צ בח"ב ע' תקפד [נדפס ג"כ באור התורה ענינים ע' שמב].**

והיא מרת נפש: **שמואל א א, י.**

ח"ת הגם ששרשן מח"ע: **נסמן לעיל ע' תסא.**

שיש בכלל מאתים מנה: **בבא קמא עד, א. וראה לקוטי שיחות דברים כרך יט ע' 16 הערה 15.**

מניחי' חיי עולם ועוסקי' בחיי שעה: **שבת י, א.**

מי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה: **שבת יא, א.**

עיקר התפלה . . בעת צרה כמ"ש ברמב"ם: **כ"ה גם בשערי תשובה ח"ב שער התשובה ט, ב. לעיל בח"א ע' צב. ושי"נ. שיחת אור ליום ז' מרחשון תשמ"ו. אבל בבוך 967: ברמב"ן. ראה דרך מצותיך שרש מצות התפלה בתחלתו שמציין לרמב"ן שהובא בחינוך מצוה תל"ג.**

כי חסד חפצתי ולא זבח: **הושע ו, ו.**

להחיות רוח שפלים: **ישע' נז, טו.**

התפלה, וכן אמ' אל יתהלל חכם כו' כ"א לעשות חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי כו' וכתי' וצדקה תרומם גוי כו' וכה"ג כמארז"ל, וכמש"א רבה דעסק בתו' לחוד חי מ"ם שנין ורב חסדא דעסק בתו' וגמ"ח חי ס' שנין כו'. והנה הכל אמת שיש מעלה בתפלה מה שאין בתורה ויש מעלה בתורה מה שאין בתפלה, ובגמ"ח יש מעלה נוספת על תו' ותפלה כו' (ואעפ"י דתו' קו האמצעי ותפלה בקו השמאל וגמ"ח בקו הימין מ"מ לא ראי זה כו').

ולהבין כל זה הנה יש להקדים עוד בסדר המדריגות בעבודת היום לכל אדם צריך שיקדים תחלה מצות התשוב' בלב נשבר קודם התפלה דא"א לתפלה בלא תשובה מקודם דוקא לפי שהתפלה הוא ענין בקשת רחמים רבים כנ"ל וא"א בלי שיהי' [בתחילה] בלב נשבר דוקא, וכמש"א במשנה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש דוקא שהוא הכנעת הלב באמת ממעשים אשר לא טובים כו' וע"י הכנעה זו [ה]אמיתית שנק' ירא בושת שמתבייש בעלותו להתקרב לפני אור פני מלך חיים כו' אזי יוכל לעלות ולקרב לבו לה' בכל התפלה וכמ"ש מי יעלה בהר [ה' כו'] נקי כפים כו', ואם אין עושה תשובה שלימה אין תפילתו נשמעת כלל כמ"ש ובפרשכם כפיכם כו' מפני שידיכם דמים מלאו והוא בש"ד שבין איש לרעהו בממו[נו] יותר מגופו שאינו נקי כפים ב[מ]ו"מ כו', ומכש"כ כאשר איש את רעהו חיים בלעו במלשינות וגזל ממש וכה"ג, ע"כ א"א לבוא בתפלה בלא תשובה. וגם א"א לעמוד בתפלה בלי צדקה כמ"ש אני בצדק אחזה פניך כו' וכרבא דיהיב פרוט' לעני והדר מצלי כו' משום דהמשכת ר"ר בתפלה אינו רק ע"י הצדקה להחיות רוח שפלים וכמ"ש כי חסד חפצתי כו'. והנה אחר התשו' והתפלה הוא מצות ת"ת לקבוע עתים לתורה. ואח"כ מצות גמ"ח לגמול חסד עם רעהו וזהו כל היום בעסקיו כו'. ונמצא סדר העבודה צדקה תשובה ותפלה ותו' וגמ"ח (שזה שכ' תו' ועבודה זה תפלה וגמ"ח ותשו' וצדקה קודם ולענין

אל יתהלל . . באלה חפצתי: ירמי' ט, כב־כג (בדילוג — ראה הנסמן לעיל ע' תרסז).

וצדקה תרומם גו': כ"ה גם לקמן ע' תשסא. לקוטי תורה שיר השירים ו, ד. ספר המאמרים עת"ר ע' קסד. ובמשלי יד, לד: צדקה — וכ"ה בבוך 154. 191. 269.

רבה דעסק . . ורב חסדא: ראה ר"ה יח, א (ושם: אביי, וכ"ה בבוך 269; 416; 1244; ובסה"מ תרס"ב דלהלן). בספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' קפה הובא "רבה . . מ' שנין כו'" (וראה בחלק ב' שם ע' תלב). ובגוכי"ק הצ"צ מציין (מו"ק כח, א) ובסה"מ תרס"ב ע' רצז רבא.

ולהבין כל זה: לפסקא זו ראה סה"מ תרס"ב ע' רצז שו"ה קוין — ולהבין.

במשנה אין עומדין להתפלל: ראה ברכות ל, ב ובפרש"י שם. אגרת התשובה פ"י.

מי יעלה בהר . . נקי כפים: תהלים כד, ג־ד.

ובפרשכם כפיכם . . שידיכם דמים מלאו: ישעי' א, טו.

איש את רעהו חיים בלעו: אבות פ"ג, מ"ב.

אני בצדק אחזה פניך: תהלים יז, טו.

וכרבא דיהיב פרוט' לעני והדר מצלי: [וכ"ה בשערי אורה שער החנוכה יד, א; ועד"ז בשער האמונה פי"ב: ורבא. אבל בבוך 154: וכרב"א. ובבוך 191: 269: 416: 1000: וכר"א (וכרבי אלעזר)]. בבא בתרא י, א. — ענין זה אודות צדקה לא הובא בסה"מ תרס"ב שם.

להעביר גזר דינו אינו רק תשו' ותפילה וצדקה דצדקה תציל ממות כו'). והנה גם במצות ת"ת צריך להקדים היראה כמ"ש אם אין יראה אין חכ' וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת, והרי אמרו ת"ח שאין בו י"ש ה"ז דומה לגיזבר שמסרו לו מפתחות פנימיות ולא מסרו לו מפתחות חיצוני' בהי עייל כו', ולהיפך אמרו אם אין חכ' אין יראה והוא מ"ש ווי למאן דלית לי' דרתי' ותרעא לדרתא עביד כו'. והנה הטעם שצ"ל תשובה קודם התפלה הוא מפני שהתפלה [נקראת] סולם מוצב ארצה כמ"ש בזו[ה"ק] וראשו מגיע השמימה שעולין שם גם התפלות ע"י המלאכי' שעולין ויורדין בו כו' לקבל כל תפלה להעלות ולהמשיך שפע בבחי' ירידה כו' וכמ"ש וזה שער השמים כו', וע"כ אמר מי יעלה בהר ה' כו' כנ"ל הוא ישא ברכה מאת ה' כו'. והתשובה הוא ענין הבירור והבדלת הרע מן הטוב אז יוכל לעלות, וכמו בק"ש שעל המטה אומר בידך אפקיד רוחי ר"ת באר"ר כו' שע"י התשו' שלימה בוידוי אשר אומר שפגמתי כו' עולה נשמתו בשער ג"ע דעשי' בלי לבושין צואין והוא מ"ש באר"ר כו' היינו שבשינה שהוא א' מס' במיתה מאילנא דמותא כו' לא תשאר בהיכלות דק"נ ותעלה טהורה לג"ע הארץ כו'. וכך הוא בעת התפלה שצריך שתעלה תפלתו בשער השמים צריך לבער הרע מקרבו ע"י תשובה בלב נשבר שנק' כובד ראש כנ"ל.

וי"ל מהו ענין ג"ע הארץ שעולין שם הנשמו' כאשר נטהרים דוקא כו'. והנה ידוע בענין ד' נהרות שיוצאין מג"ע זהו כפשוטו שיש מקום

דצדקה תציל ממות: ע"ד משלי י, ב. יא, ד.

אם אין יראה אין חכ': **אבות** פ"ג, מי"ז.

וכל שאין יראת חטאו . . מתקיימת: **ראה אבות שם** מ"ט.

ת"ח שאין בו י"ש . . בהי עייל: **ראה שבת לא, סע"א ואילך** (כגי' הר"ח — וכ"ה בכ"מ, ומהם: **שערי אורה** ע' 82. **דרך מצותיך** ע' 336. **אור התורה ואתחנן** ע' שנה).

שו"ה מפתחות — ולהיפך . . כו': **בבוך** 967: [ולהיפך . . כו'].

אם אין חכ' אין יראה: **אבות שם** מי"ז.

ווי למאן דלית לי' דרתי': **ראה שבת לא, רע"ב.**

שהתפלה (נקראת) סולם מוצב ארצה כמ"ש בזוה"ק: **ראה לקמן** ע' תשיד. **נסמן לקמן** ע' תתסד.

שעולין . . התפלות ע"י המלאכי': **ראה לקמן שם. וש"נ.**

וזה שער השמים: **ויצא כח**, יז.

ישא ברכה מאת ה': **תהלים כד**, ה.

שו"ה ה': **ע"כ נמצא בבוך** 269.

בידך אפקיד רוחי ר"ת באר: **תהלים לא**, ו. **שער הכוונות ענין דרושי הלילה דרוש י'. לעיל בח"א** ע' שצג.

ר"ת באר . . והוא מ"ש באר"ר: **בבוך** 191 **ליתא.**

אשר אומר שפגמתי: **נוסח האריז"ל.**

שבשינה שהוא א' מס' במיתה: **ברכות** נז, ב. **ראה תורת חיים וארא [והוא משנת תקפ"ד]** קח, א.

וי"ל מהו ענין ג"ע: **לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב** ע' **רצט שו"ה והנה.**

ד' נהרות שיוצאין מג"ע: **ראה בראשית** ב, י'.

מג"ע זהו כפשוטו . . טו"ר: **בסה"מ תרס"ב שם: כמ"ש בזהר. — ראה זהר תרומה** קנ, א **ובאור החמה**

מיוחד בכדור הארץ הגשמי הלזו בקו השוה רחוק ל"ב מעלות מירושלים כו' ששם משכן הגן הזה ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד כו', ומה שלא מצאו בישוב הארץ ואינו רואים להט החרב [המתהפכת] כו' היינו לפי שהגן הזה הוא בבחי' הרוחניו' האלקי', כידוע דקרקע הגן הזה הוא למעלה ג"כ מרוחניות דד' יסודות דארמ"ע שמורכבים מטו"ר כו' אבל רוחניות דד' יסודות נעשה קרקע לגן זה באופן שאין בו שום הרכבה מרע כלל כי מקום זה הוא מובדל ברוחניות מכל תערובות טו"ר, כמו גופו של אדה"ר שנעשה מעפר זה שבקרקע הגן כו' שהי' מכהה גלגל חמה כו' וע"כ אם לא הי' חוטא בעה"ד כו' הי' בתכלית הקדושה אלקית רק כשחטא בעה"ד טו"ר לא הי' יכול לעמוד בג"ע וכמ"ש ויגרש את האדם כו' וכמ"ש אדם ביקר בל ילין כו'. וא"כ גם עכשיו כל נה"א כאשר היא טהורה מכל סיג ותערובות רע כמו ע"י תשו' אמיתי כנ"ל עולה [היא] בג"ע הארץ תומ"י בשינה וכמ"ש באו"ר כו', ואשר אינה טהורה יפגיעו בה רוחין בישין לטמאה בה כו' כפי מחדו"מ שהולך כל היום, והן החלומות רעים כו' [וז"ש] החלומות שוא ידברו מילין [ד]כזיבין כו'. וזהו כל ענין ק"ש שעל המטה באמרו השכיבנו לשלום כו' עד והאיר עיני פן אישן המות [מות] דקליפה [כו']. וזהו שמברך בבוקר שלא עשני גוי ועבד ואשה שהן ג' מדריגות דק"נ כידוע ו[ד"ל].

שם. רמב"ן בראשית ג, כב. תורת האדם שער הגמול להרמב"ן [הוצאת שעוועל ע' רצה]. לקמן ע' תתקטז. לקוטי תורה תזריע כ, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתקס־א. שערי תשובה ח"א שער התפלה סט, סע"ב ורע"ג. דרך חיים שער התפלה ע' 132. ספר מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"א ע' ג. אור התורה בראשית כרך ג ע' 1058 [ושם: הובא בהגמי"י סוף הל' תשובה. וכנראה הכוונה ל„פירוש" הל' תשובה פ"ח, ה"ו]. קהלת יעקב מערכת גן עדן.

ונהר יוצא מעדן: בראשית ב, י (תיבת את ניתוספה ע"פ בוך 191).

להט החרב (המתהפכת): בראשית ג, כד. ראה לעיל הערה ד"ה מג"ע.

שהי' מכהה גלגל חמה: נסמן לעיל ע' תרפו.

ויגרש את האדם: בראשית ג, כד.

אדם ביקר בל ילין: תהלים מט, יג (ושם: ואדם. — אבל כ"ה גם בספר המאמרים תקס"ד ע' סג. אמרי בינה שער התפילין ח"ג פרק קעג. אור התורה (יהל אור) תהלים שם ע' קפט). בסה"מ תרס"ב שם ע' רצט במקום ב' פסוקים אלו (ויגרש . . אדם) מביא: כתי' ויגרשהו מג"ע.

החלומות שוא ידברו: זכרי' י, ב (ושם: וחלמות השוא. אבל כ"ה בזהר (רעיא מהימנא) פינחס רלד, ב. תורת חיים ויחי קד, ד. ספר המאמרים תרס"ב כאן ע' ש. וראה לעיל ע' תרלה).

שה"כ כו' — השכיבנו: בבוך 967: שתשכיביני.

שלא עשני גוי ועבד ואשה: ראה שלחן ערוך אדה"ז הל' ברכות סמ"ז, ס"ד. ממגן אברהם שם סק"י. סידור אדה"ז השכמת הבקר. סדור תפלה למשה (להרמ"ק) בברכות השחר. סידור (האריז"ל) קול יעקב תיקון חצות (ולהעיר ששם באים ברכות אלו אחרי ברכת הגותן לשכוי בינה. וראה תורת חיים דלקמן). וע' סידור ר"ש רשקוב ברכת שחרית. ספר מאמרי אדה"ז־ענינים ע' רנ (ושם: בליקוטי תורה מהאריז"ל). (וראה גם שם ע' תמט. סידור שחרית פח, ג. ספר מאמרי אדה"ז־נביאים ע' כא. ספר המאמרים עת"ר הנ"ל ע' קסד). דרך חיים שער התשובה ע' 32. שער התפלה ע' 86. תורת חיים וארא הנ"ל קח, רע"ב. אור התורה ואתחנן ע' קסט. מאה שערים ע' 92 [נדפס באור התורה ענינים ע' שז]. לקוטי שיחות בא כרך כא ע' 301־2. ובספר המאמרים תרס"ב הנ"ל לא הובא ענין זה.

והנה י"ל בגוף עה"ד טו"ר מהו. דהנה בסיבת חטא עה"ד טו"ר הוא שנפל תערובות טו"ר בכל העולם בעשי' עד גם בחילוקי דצח"ם הגשמי, כמו שאנו רואים בטבע נפשות בנ"א שהוא מעורב טו"ר בתכלית כמו בחלקי החי בבהמות וחיות שיש בהם טובים ורעים שיש חיות טורפים ומזיקי' ויש מרחמים וטובים וכן בעופות הנשר רחמני ועורב אכזרי כו' וכה"ג, כך בבני אדם יש טובים ורחמנים וגומ"ח ויש להיפוך רעים ואכזרים בטבעם לשפוך דם רעהו כחיה רעה הטורפת ממש בלתי חמלה כלל כו'. אך כ"ז אינו נק' בשם תערובות טו"ר אדרבה הטו"ר מובדלים זה מזה זה [ה]איש טוב וזה [האיש] רע כו' וכן בחלקי החי וגם בחלק[י] הצומח זה העשב ממית וזה מחיה כו', אך התערובות [טו"ר הוא] שנתערב הרע בטוב והטוב ברע בתכלית עד מבלי ימצא מהו טוב ומהו רע כו'. (וזהו עיקר ענין חטא עה"ד כו' וה[וא מ]ה שאכל מעה"ד, דקודם שאכל ממנו הרי עה"ד טו"ר כבר [הי'] נטוע בג"ע זה כו' רק ע"י שאכל מעה"ד נתערב טו"ר בתכלית כי הי' מפורדים זמ"ז בתכלית, וז"ש המן העץ אשר כו' וכמ"ש במ"א כו'). והנה עיקר ענין תערובות טו"ר הוא מה שימצא בטו"ר וברע טוב, וכמו שיש בחלקי טבעי בנפשות האדם בין פנימיות לחיצוניות שלו דפנימיות הוא טוב בעצם וחיצוני' שלו רע ואכזרי וקמצן, והיינו שבההעלם יש בלבו טוב וחס' רב רק שלא בא לידי גילוי בחיצוניו' אלא להיפוך כ"א לפרקי' כמו בעת שמחת לבו נ[ת]הפך לטוב וחסדן ורחמן כאילו טוב הוא בעצם, וכן כאשר יכנע וישבר [לבו] ממאורע לא טוב בבני חיי ומזוני נתהפך לטוב ורחמני ופיזור גדול לצדקה וכה"ג. וזה מורה שיש בו טוב רק שהרע סובבו מבחוץ והיינו מצד שהרע עצמו יש בו טוב בהעלם שהרי לבו הרע וקשה הוא עצמו נהפך לטוב [כו'], וכך הוא בבע"ת שגופו הרע וקשה עצמו נכנע ונשבר ונהפוך הוא עצמו לטוב וקדושה כו', הרי בהכרח שיש בהעלם ברע עצמו בחי' הטוב ויצא לגילוי בהתעוררות התשובה, וכמו ראב"ד שיצא נשמתו בבכיה כו', וכן בעובדי ה' בגופם שלבו החומרי ממש נתפעל באהוי"ר האלקי' כמ"ש בכל לבבך בשני יצריך כו' אעפ"י שיצר לב האדם רע מנעוריו

והנה י"ל: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' ש ד"ה וביאור הענין.

תערובות טו"ר: ראה ג"כ עץ חיים שער (מח) הקליפות פ"ג. סידור דרושים לחתונה קלא, ד. ביאורי הזהר מקץ לג, ב. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' צד. ח"ב ע' תרפח. ספר המאמרים תקס"ז ע' רצו. שערי תשובה ח"ב שער התשובה ע' 4.

שו"ה כמו — בנ"א: בבוך 191: בכל א'.

הנשר רחמני ועורב אכזרי: נסמן לעיל ע' תרמה. וראה גם לקמן ע' תשז.

המן העץ אשר: בראשית ג, יא.

(וזהו . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 154.

ראב"ד שיצא נשמתו בבכיה: עבודה זרה יז, א.

שלבו החומרי ממש נתפעל באהוי"ר: ראה לעיל ע' תרה.

בכל לבבך בשני יצריך: ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א (במשנה).

שיצר לב האדם רע מנעוריו: ע"פ נח ח, כא.

מלא תאוות רע[ות] וקש[ות] כו', הרי נמצא בו עצמו בחי' לטוב. וכן ימצא בחלקי הדשאים ע"ד שפנימיו' [טוב] וחיצוניו' רע, כמו עשבים מרים ורעים הממיתים עושים מהם סממני רפואות הרכבות שונות עד שיכולים להחיות המסוכן בסם חיים, וכל עיקר תוקף הרפואות להועיל למסוכן אינן רק מדברים החריפי' וקשים מאד כו', ונק' סם כידוע, וזהו מפני שיש ברע עצמו מבחי' הטוב היפוכו דוקא כנ"ל. וכמו"כ בדומם בטו"ר שבהן יכול להיות טוב ברע, כמו במיני מתכות ואבנים הקשים ורעים ביותר יעשו מהם תכשיטין כמרגליות ואבנים טובות, וכן הזהב הנעשה מן העפר וכן כסף ונחושת ובדיל מורכבים בטו"ר והטוב בהעלם והרע בגילוי. ויש להיפך שהרע בהעלם והטוב בגילוי, כמו אדם שאין תוכו כברו כו' שחיצוני' שלו רק טוב ולא רע כלל להיות מתחסד עם הכל כו' ותוכו הוא בהיפך הטוב רק שהוא בהעלם ואינו מושג ונראה לעין אדם כלל, וראי' לזה שלפרקים כאשר יכעוס ויקצוף [או] כשיתנשא ביותר יתגלה בלבו הרע שלו שהי' בהעלם ויעשה רק רע ולא טוב כלל כו', וכמו הרשעים אעפ"י שעושין טוב וחס' לפרקים אך כאשר מבטשין לי' מלמעלה יבא לכלל כעס ופר"ע ביותר ויתגלה כל עומק רע [שבו] יותר, משא"כ צדיק כל שמבטשין אותו יותר ויותר הוא נכנע ונשבר מצד שיצא לגילוי יותר כל עומק טוב שלו כו', וכמ"ש [ב]זו[הר] ע"פ אבן בוחן כו', והיפוכו ג"כ כמו הרשע בעת התנשאות מרוב כל וגבה לבו [ו]ישמן ויבעט, הרי יצא העלם הרע לגילוי, והצדיק גם בהתנשאות שלו [הוא] נבזה בעיניו [ו]כו' כדוד שהי' מפזז כו'.

וזהו שאנו מוצאי' שכמה נשמות גבוהות מאד כמו ירבעם בן נבט שהי' במדריגה א' עם אחי' הנביא וכמ"ש שניהם לבדם, ומצד הגסות [הרוח] לבד בא לידי נפילה גדולה כזו לעבוד ע"ז וכה"ג [ביוחנן כה"ג], אין זה רק מפני שיצא הרע שהי' בו בהעלם לגילוי ע"י קליפה דגסה"ר, וכה"ג באחר שיצא כו' דטינא היתה בלבו כו'. ונמצא שא"א להחליט על הנראה לטוב גמור שהוא טוב בעצם כי יכול להיות שיש בו רע גמור ויצא לגילוי ע"י נסיון דביטושים (כיסורים דאיוב שצ"ג הי' והי' מהרהר בלבו כו') או ע"י

שו"ה בחלקי — הדשאים ע"ד: בבוך 154: החיים בהדומם וצומח.

ע"פ אבן בוחן: ישעי' כח, טז. זהר שלח קסח, א.

כדוד שהי' מפזז: שמואל ב ו, טז. בספר המאמרים תרס"ב ר"ע שב אחרי שמביא זה מוסיף: "ואמר ונקלותי מאד בעיני" ראה שמואל ב שם, כב.

וזהו שאנו מוצאי': לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שב שו"ה הרע — וזהו.

במדרי' א' . . שניהם לבדם: מלכים א יא, כט (ושם: ושניהם. וכ"ה בבוך 967). בספר המאמרים תרס"ב ע' שב מציין: במד"ת [במדרש תהלים סה, ו].

ומצד הגסות (הרוח) לבד: ראה ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשמו. לעיל ע' תקח.

ביוחנן כה"ג: ברכות כט, א.

באחר שיצא כו' דטינא היתה בלבו: ראה חגיגה טו, ב ובפרש"י שם.

(כיסורים . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 154.

דאיוב שצ"ג הי' . . בלבו: ראה בבא בתרא (טו, סע"א וע"ב) טז, א.

היפוכו בהתנשאות ורב טוב בעוה"ז כמו חמרא כו' קיפחו יו"ד השבטים וכה"ג. וזהו כל ענין גלגולים של הנשמות כידוע שנעשה מצדיק רשע ומרשע צדיק, וכמו שאנו מוצאי' להיפך שנשמו' שירדו בשאול תחתית וכמו בע"ת כנתן צוציתא וכראב"ד שיצא נשמתו בבכיה שקינא לו רבי ואמר יש קונה עולמו כו' אף שהי' מושקע ברע גמור דג' קליפות הטמאו' לגמרי אך הרע הוא עצמו נהפך לטוב, הרי יש ברע עצמו מבחי' הטוב והוא גדול מבחי' הטוב דצ"ג כר', וא"ל הי' ברע שום טוב איך הי' חוזר בתשובה שלימה כ"כ עד שיצא נשמתו בפו"מ כי נשמתו כבר נשחת[ה] ונטמאה ע"י העונות כמ"ש נר רשעים ידעך רק מצד גופו דוקא שנשבר ונדכה באמת אז יצאו בהם הטוב שבהעלם לגילוי, וכמו"כ ברע דתאוות היתר יצא הטוב שבו לגילוי (וע"כ יש הרבה רשעים גמורים שעושין מצות אפי' פושעי ישראל כו' וזה שרשע מוליד צדיק כאחז שהוליד לחזקיהו וצדיק מוליד בן רשע כחזקי' שהוליד למנשה שזהו ענין הגלגולים כו').

ואמנם אין זה רק בישראל שנה"ט שלהם מ[בחי' ה]טוב שבנוגה שמעורב טו"ר כו', [ו]ע"כ אנו רואי' שגם בתאוות היתר אם אין אדם מקדש עצמו במותר לו כמו בתאוות המשגל ותאוות המאכל וחמדת תענוגי עוה"ז מיד יפול אל לבו הרהור תשובה ויתמרמר בלבו ונפשו מאד כי מרגיש בנפשו שבזה מתגשם ביותר ויבא הרהור לפר"ע כו', ואם הי' רע זה דתאוות היתר בעצם רע גמור כלל בלי שום תערובות טוב לא הי' בא לכלל מרירות כלל מזה, שהרי אוה"ע שמושקעים בכל תאוות גם באיסור לא יבואו במרירות כלל גם על היסורים וביטושים לא ישגיחו כלל כו' רק לפרקים יכנעו גם הם כמ"ש ייראו מה' [כל הארץ] מי לא יראך מלך כו', אבל בישראל כאשר מבטשין אותו נשבר ונכנע כו' והוא משום דכתי' תייסרך רעתך ומצד בחי' הטוב שביסורים הללו כדי למרק העון כו' [ו]ע"כ הוא

חמרא כו' קיפחו יו"ד השבטים: שבת קמז, ב.

כנתן צוציתא: ראה שבת נו, סע"ב. סדר הדורות סדר תנאים ואמוראים בערכו. וראה גם לעיל בח"א ע' פט.

נר רשעים ידעך: משלי כד, כ.

אפי' פושעי ישראל: ראה חגיגה בסופה.

כאחז שהוליד לחזקיהו . . כחזקי' שהוליד למנשה: מלכים ב, טז, כ. כ, כא.

(וע"כ . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 154.

ואמנם אין זה: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שב שו"ה כו' — אמנם.

שנה"ט . . שבנוגה שמעורב טו"ר: ראה עץ חיים שער (מט) קליפת נוגה פ"ג. תניא פ"א.

שו"ה מיד — בלבו: ע"כ נמצא בבוך 251.

לפר"ע: לפריקת עול.

ייראו מה' (כל הארץ): תהלים לג, ח.

מי לא יראך מלך: ירמי' י, ז.

תייסרך רעתך: ירמי' ב, יט.

מקבל באהבה כו', ולהיפוך כשאינו מקבל באהבה זהו מצד הרע שבו ע"כ שולט בו הדין הקשה ביותר כי זהו חלקו וגורלו [כעלוקה] כו', וע"כ אמר [ו]השמחי' ביסורים עלי' נאמר ואוהביו כו' ונק' יסורים של אהבה שהוא בחי' הטוב הגנוז ברע ודין קשה דיסורים הממרקים כו' וד"ל. ונמצא מובן שיש בטוב רע וברע טוב כמו בענין [עבודה] שבלב שבתפלה כשמתפעל בלבו זהו מצד בחי' הטוב, ואם לא הי' בזה רע כלל איך יפול מיד אחר התפלה בהבלי עוה"ז כו'. וזה א"א לומר שלא הי' התפעלות שבמוח ולב בתפלה אמת רק שקר (בל"א גינאַרט) דודאי הי' אמת באותה שעה מצד בחי' הטוב שבו רק בסיבת הרע הגנוז בטוב יצא לגילוי מיד בעסקיו בעניני עוה"ז. וכן להיפך א"א לומר על הרע שבו כשנופל בתאות רעות שאין בו טוב כלל שהרי חוזר וניעור בהתעוררות תשובה במרירות עצומה ע"ז כנ"ל. וזהו כל עיקר ענין התערובות טוב ורע בטבעי בנ"א בגופם כמו בחלקי החי והצומח והדומם כו', כמו בבהמות וחיות גם ברע שמזיקי' וטורפי' יש טוב כו', כמו שנראה בעופות הדורסים כנשר והוא רחמני על בניו מאד הרי יש בו רחמנות ואכזריות קשים, וכן להיפך העורב אכזרי מאד על בניו ואינו דורס, וכך בחיות ובהמות כארי' ושור אעפ"י שלמטה [ה]ארי' טורף ו[ה]שור נוגח [כו'] ולמעלה הן בבחי' ביטול לאלקות בבחי' מרכבה כו' וכתי' ורב תבואות בכח שור וכמו שאומר כשור לעול כו' וכן גיבור כארי כו', ולע"ל שיבוער הרע לגמרי יבוטל הדורסים וכמ"ש לא ירעו כו' וכתי' וגר זאב עם כבש ופרה ודוב כו' וארי' כבקר יאכל תבן, וכמו שהי' קודם החטא עה"ד כו'. ועד"ז צ"ל עכשיו בירור וביעור כל בחי' הרע שבטוב הגנוז בו באדם וכמ"ש ובערת הרע מקרבך כו' עד שלא ישאר שום שמץ רע אפילו בהעלם ודקות רע וכמ"ש מי יעלה בהר ה' נקי כפיים בפו"מ ובר לבב דוקא אשר לא נשא לשוא נפשו כלל וכלל שיהי' בחי' הטוב נקי מכל סיג ופסולת אזי יוכל להיות שנשמתו תעלה בג"ע הארץ כמ"ש למעלה וד"ל.

השמחי' ביסורים עלי' נאמר ואוהביו: שופטים ה, לא. ראה שבת פח, ב. וראה גם סידור שחרית לד, ג. תורת חיים בראשית יג, ב.

שו"ה שולט — (כעלוקה): [כ"ה בכל הכת"י חוץ מבכת"י 967; 1244. ושם: בעילמו]. ראה תורת חיים מקץ עה, ג.

יסורים של אהבה . . דיסורים הממרקים: ברכות ה, א.

העורב . . ואינו דורס: בספר המאמרים תרס"ב ע' שג: יש דיעות שאינו דורס. ראה תוד"ה כל שיש חולין סא, א. תוד"ה מפני שיש שם סב, א.

כארי' ושור . . מרכבה: ראה יחזקאל א, י.

ורב תבואות בכח שור: משלי יד, ד. ראה ג"כ לעיל בח"א ע' יג.

כשור לעול . . גיבור כארי: עבודה זרה ה, ב. אבות פ"ה, מ"כ.

לא ירעו: ישע' סה, כה.

וגר זאב . . ופרה ודוב . . וארי' כבקר: ישעי' יא, ו. ז. סה, כה.

וכמו שהי' קודם החטא עה"ד: ראה רמב"ן נח ט, ו. בחקתי כו, ו. לקוטי שיחות נח תשמ"ה ושי"נ.

ובערת הרע מקרבך: ראה יג, ו.

מי יעלה . . נקי כפיים . . נפשו: תהלים כד, ג. ד.

והנה מעתה י"ל הטעם לעליית הנשמות בג"ע הארץ דוקא אחר אשר תטהר מתערובות רע ע"י תשובה כנ"ל. ויש להקדים תחלה ענין מ"ש ונהר יוצא מעדן כו' ומשם יפרד לד' ראשים כו'. והנה ידוע בספרי הקבלה דבד' נהרות דג"ע הארץ ע"י חטא עה"ד כו' שנפל[ו] שם מבחי' רפ"ח ניצוצין דתוהו כו' נעשו בבחי' תערובות טו"ר (כמו בנשמות דדור הפלגה שנפלו בנהר נילוס שהוא נהר פרת והן ס"ר נש"י שבגלות מצרי' שנברר מהן חלק החמשים להיות ראוים לקבל [את] התו"מ פב"פ כמ"ש במ"א וד"ל). וביאור ענין זה הנה מכל בחי' תערובות טו"ר שבכל חלקי דצח"מ שבכל אקלי' וכל עיר ומקום בפרט תלוי [הכל] במים שבנהר במקום ההוא לפי שהנהר ההוא שרשו הראשון מד' נהרות שיוצאי' מג"ע שנפלו תערובות טו"ר ע"י חטא עה"ד כנ"ל. וזהו שאמ' נהרי ונהרי ופשטי כו'. ולכאורה אנו מוצאי' שעיקר אופן תערובות טו"ר בחלקי דצח"מ שבכ"מ תלוי בארץ ההיא דוקא כי הרי הכל הי' מן העפר כו' והיינו שגם אחר הבריאה של כל חלקי דצח"מ שמעורבי' טו"ר הרי בעפר יסודם וגידולם [כמו ה]עשבים ו[גם ה]אבנים ופרי האילן ותבואות השדה הכל נק' פרי הארץ, וגם החי והמדבר שינוי טבעם בטו"ר ויסוד גידולם הכל לפי אותו המקום והאקלי', ע"ד שאמ' ארץ מגדלת חכמים [ויש] ארץ מגדלת טפשים וכן ארץ מגדלת אנשי מדות רחמנים או אכזרים וכן חיות ועופות רעים וטובים וכה"ג בעשבים כנ"ל. וראי' לזה במה שאנו רואים שינוי טבעי בנ"א וחיות ובהמות למיניהם ועשבים ותבואות בכל אקלי' ואקלי' משונה א' מזולתו וגם באקלי' א' יש שינוי בין עיר לעיר (ואעפ"י שזה השינוי בא מן המזלות הקבועי' ברקיע ששופע רוחניו' בגשמיות וכמ"ש אין לך עשב שאין לו מזל המכה ומגדל, הנה הגשם של כל דצח"מ בא עפ"י טבע אותו המקום דוקא והשינוי בהם עפ"י סיבוב גלגל המזלות החוזר כו'). ועוד ראי' לזה ממה שמצינו בכתובי' במקומות רבים שתולה כל הרע של בנ"א בארץ דוקא, כמו דור המבול נאמר כי מלאה הארץ חמס כו'

והנה מעתה י"ל: בבוך 2221 נז, ב בכותרת: ביאור. ובסיומו נרשם: סליק תורה כי תבואו עם ביאורה. לפסקא זו ראה סה"מ תרס"ב ע' שג ד"ה ולהבין.

בנשמות דדור הפלגה שנפלו בנהר נילוס: ראה לעיל בח"א ע' עב. וש"נ.

בנהר נילוס שהוא נהר פרת: וכ"ה בתורת חיים שמות לו, ב. בספר המאמרים תרס"ב ע' שג (וכ"ה בתו"ח שם): בנהר פישון שהוא נהר נילוס. — רס"ג הובא באבן עזרא בראשית ב, י. רש"י שם. פענח רזא מקץ מד, ב. זהר (מדרש הנעלם) חיי שרה קכה, א.

נש"י . . שנברר מהן חלק החמישים: ראה מכילתא בשלח יג, יח.

נהרי ונהרי ופשטי: חולין יח, ב.

הכל הי' מן העפר: קהלת ג, כ.

שו"ה שמעורבי' — וגם הא)בנים: בספר המאמרים תרס"ב ע' שג ליתא.

ארץ מגדלת חכמים: נסמן לעיל ע' תרלד.

(ואעפ"י . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 154.

אין לך עשב שאין לו מזל המכה ומגדל: נסמן לעיל ע' תמט.

כי מלאה הארץ חמס: נח ו, יג. בספר המאמרים תרס"ב ע' שג מביא פסוקים שלפנ"ז (יא-יב) ותמלא הארץ . . ויירא כו' הארץ. וראה תורת חיים נח נט, ב.

ובטומאות הארץ ע"י ז' אומות שהי' עושין כל תועבה א' בפ' אחרי אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים כו' ותטמא הארץ ואפקוד עונם עלי' ותקיא הארץ את יושביה כו', כי כל חטא ועון שעושה האדם הרי בארץ יסודה כנ"ל ונמשך רע וטומאה בארץ דוקא, וכן אמ' לאדם אחר שחטא בעה"ד ארורה האדמה בעבורך בעצבון כו' [ו]קוץ ודרדר תצמיח כו' והוא מפני תערובות רע שנמשך בארץ דוקא והיינו כל תערובות רע ופסולת הנמצא בכל גידול פרי הארץ ותבואות השדה כו' אחר החרישה ותיקון עבודת האדמה, ולכך כל מזון שנעש' מתבואות הארץ מעורב טו"ר גם אחר התיקון דל"ט מלאכות [כו'], משא"כ אם לא הי' חוטא בעה"ד הי' הצמיחה בארץ כמו לע"ל שלא יהי' בזה שום פסולת כלל, וכמו שאמרו עתידה ארץ שתוציא גלוסקאות כו' בלי תיקון ובירור כלל ונק' לחם הפנים כלחם הפנים כו' שלפי שלע"ל נאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ [שיהי'] כמו פירות הג"ע כדכתי' ויצמח ה' כל עץ נחמד כו' בלי שום תערובות רע כלל וד"ל (וכן ע"י הזדככות [חומר] האדם במע"ט תטהר הארץ עד שתקרא ארץ חפץ כמו א"י בקדושתה שאמ' ארץ חפץ אשר ה' אלקיך כו' ונק' ארץ זבת חו"ד כו' וכתי' והארץ אזכור והיינו כמאמר למה נק' ארץ שרצתה לעשות רצון קונה כמו שית' [בעז"ה] וד"ל).

אך העניין הוא דשניהם אמת דהכל תלוי במים ו[ב]ארץ. ויובן זה עפ"י הידוע בענין יקוו המים כו' ותראה היבשה, דהנה ע"י המאמר יהי רקיע הי' הבדלה בין מ"ע למ"ת באופן שמ"ע עלו בר[ום] המעלות בתכלית הרוחניו'

בפ' אחרי אל תטמאו בכל אלה . . ותטמא הארץ: יח, כד. כה (ושם: עונה. וכ"ה בבוך 967. — בספר המאמרים תרס"ב ע' דש: ואל).

ארורה האדמה בעבורך . . (וקוץ ודרדר: בראשית ג, יז. יח.

שו"ה עבודת — הארץ: בבוך 967: 1244: אחר שחטא בעה"ד.

עתידה ארץ שתוציא גלוסקאות: נסמן לעיל ע' תקלח.

לחם הפנים: [וכ"ה בבוך 1244]. ויקהל לה, יג. פקודי לט, לו. תרומה כה, ל. אבל בשארי הכת"י: לחם פנ"ג. ראה זהר ויחי רמו, א. שער האמונה פל"ה. לעיל בח"א ע' קלו. אור התורה ויקרא כרך ד ע' אקיג.

ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: זכרי' יג, ב.

ויצמח ה' כל עץ נחמד: בראשית ב, ט (בדילוג).

שו"ה חפץ — כמו . . חפץ: בבוך 154: כו' ובא"י בקדושת אמר ארץ. ובבוך 967: כו' כאשר אמר בקדושת הארץ.

ארץ חפץ אשר ה' אלקיך: [חיבור ב' כתובים] מלאכי ג, יב. עקב יא, יב. ובספר המאמרים תרס"ב שם: שנקראת ארץ חפץ יחפצו בה. וראה הערה שלפנ"ז.

ארץ זבת חו"ד: [חלב ודבש]. שמות ג, ח.

והארץ אזכור: בחוקותי כו, מב.

למה נק' ארץ שרצתה לעשות רצון קונה: ראה בראשית רבא פ"ה, ח.

אך הענין הוא: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' דש שו"ה הטוב — אך.

יקוו המים כו' ותראה היבשה . . יהי רקיע: בראשית א, ט. ו.

מ"ע למ"ת: מים עליונים למים תחתונים.

מושלל ומובדל מכל פסולת כו' וכמו שאמר והמים אשר מעל השמים ומ"ת ירדו למטה מטה בהגשמה גדולה בתערובות טו"ר, והוא מ"ש יקוו המים שגער בהם בנזיפה כו'. ומ"ש יקוו המים היינו שירדו למטה מן הארץ וכמ"ש לרוקע הארץ על המים כל"ח כי זה הי' חסד [עליון] כדי שיתברר התערובו' טו"ר שבמ"ת, שהוא התהום שמתחת לארץ ע"י בקיעת המים מתחת לארץ מלמטה למעלה דרך גידי הארץ שנק' מעיינות תהום רבה דארעא חלחול"י מחלחל"י כו' וע"י שבוקעי' ויוצאי' בעפר בזה מתבררים ונופלים כל הפסולת שבהם ונק' מים חיים, והן מעיינות שנובעין בנהרות שנק' באר מ"ח כו'. אך לפ"ז הרי הנהרות [ש]הולכים ע"פ כל הארץ שרש מקורן מתהום שמתחת לארץ, והרי מבואר למעלה כל הנהרות שרשם מד' נהרות שיוצאי' מפורדים מנהר א' שיוצא מעדן כו' כמ"ש [ו]משם יפרד והי' לד' ראשים. הענין הוא דשניהם אמת הוא כמ"ש [א]ל מקום שהנחלי' הולכים שם הם שבים ללכת, כי כל הנחלים הולכים אל הים והיינו מד' נהרות שנתפשטו בעולמות כנ"ל, אך כאשר באים בים שהוא ים אוקיינוס הסובב כל כדור הארץ (והוא מובלע בחצי בים) והים איננו מלא מהם לפי שהנחלים הללו הן שבים ללכת מתחת לארץ מלמטה למעלה דרך גידי הארץ עד הנהר שיוצא מעדן שהוא במקום אמצעות כדור הארץ שנק' ג"ע הארץ שמקום זה הוא מקום בירור הרוחני ביותר מכל סיג כנ"ל בענין קרקע הגן [הזה] שמושלל מכל סיג וגסות שד"י הרוחני[ם] גם הם מעורבים טו"ר וכו', וע"כ תחלת הבקיעה של מי הנחלים שבתהום ששבים ללכת הוא במקום דג"ע הארץ שהוא קו השוה רחוק [מירושלים] ל"ב מעלות כנ"ל ושם הוא בירור העליון הרוחני ושם חוזרין ויוצאין, והן הד' נהרות שנפרדו מנהר זה שבג"ע כמ"ש משם יפרד כו' והוא מ"ש כל הנחלים כו', וע"כ אינו מלא לפי שתמיד חוזרי' ושבים כו'. אך בהגיע לנהר שיוצא מעדן אעפ"י ששם הוא בתכלית הבירור הרוחני חוזרים לבוא לידי הגשמה בתערובו' טו"ר כאשר יוצאין חוץ לג"ע הארץ, והיינו הד' נהרות שנפרדו כו' (וכ"ש במעיינות תהום שבוקעים בארץ הגשמי במקומות פרטי' שנעשה מים ונהרות פרטי' שלא נסתעפו מד' [נהרות] יותר הן מעורבים טו"ר מפני שלא באו לבחי' בירור הרוחני שבג"ע הארץ כלל, והן המעיינות תה"ר שנבקעו בזמן המבול שנתחברו עם מ"ע כו' לטהר הארץ כמ"ש במ"א).

והמים אשר מעל השמים: **בראשית א, ז** (ושם: ובין המים . . לרקיע).
שגער בהם בנזיפה: **ראה חגיגה יב, א. רש"י בראשית א, ו.**
לרוקע הארץ על המים כל"ח: **תהלים קלו, ו.**
דארעא חלחול"י מחלחל"י: **ראה חגיגה כב, א.**
(א)ל מקום שהנחלי' הולכים . . ללכת: **קהלת א, ז.**
כל הנחלים הולכים אל הים: **התחלת הכתוב קהלת שם.**
שו"ה בחצי — בים): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 416.**
המעיינות תה"ר שנבקעו בזמן המבול: **נח ז, יא. ראה תורה חיים שם נח, ג.**
(וכ"ש . . במ"א): **החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 967.**

ומעתה יובן עכ"[פ] בענין הצמיחה שבארץ שזהו מורכב מעפר ומים יחד. והנה [וודאי] טבע המים להצמיח ואין טבע העפר להצמיח בלא מים כלל שהרי העפר המדבר שקשה כסלע אינו מצמיח ועכ"ז אמ' הכל הי' מן העפר דוקא. [ו]הענין הוא שהגידול והצמיחה מן העפר הכל הוא ע"י המים שבעפר דוקא, וה[וא מן] מ"ת שירדו למטה מן הארץ ועולין בגידי הארץ כנ"ל הן הגורמים עיקר סיבת הצמיחה בארץ. ואעפ"י שצריך ירידת הגשמי' לרוות הארץ ולהולידה ולהצמיחה זהו ג"כ ממים שבארץ כמ"ש מעלה נשיאים כו' והוא מן האידים שעולין מן הארץ נעשי' עבים או מן הים [ש]סובב לארץ כו'. וא"כ כל מ"ש במע"ב תדשא הארץ [כו'] תוציא הארץ וגם האדם [ש]מן העפר נעשה הכל הוא ע"י חלקי המים [ש]בארץ [ו]שרשם הוא בנהרות שיוצאין מג"ע כו' שמתבררי' דרך עובי כדור הארץ. וז"ש יקוו המים ותראה היבשה שמן צירוף שניהם יחד דוקא מ"ת וארץ יתהוו כל צומח וחי בבירור הרע מן הטוב לפי ש[ה]מים יתבררו בארץ ותצמיח רק הטוב ולא רע כלל, אבל [גם] המים המה מעורבים בטו"ר וגם הארץ מעורב טו"ר אחר חטא עה"ד כנ"ל ע"כ כל חלקי דצח"מ שבארץ המה מעורבים טו"ר כנ"ל. ואעפ"י שבאי' המים בבחי' בירור הרוחני בג"ע הארץ אבל בירידתו משם למטה ע"פ הארץ ה[מה] מעורבים טו"ר. [ו]נמצא דשניהם אמת, דארץ מגדלת הכל וגם הכל תלוי במים בנהר שממקום זה שהוא לפי אופן שנתבררו בשרשו ויסודו כו'. וז"ש נהרי ונהרי ופשטי לפי אופן הנהר שבאותו מקום כך טבעי [של] דצח"מ דשם, וגם לפי אופן הארץ שהוא המגדל ומצמיח הכל כמ"ש ארץ מגדלת כו' והוא ע"י יסוד המים שבארץ ההוא. ונמצא בירור טו"ר בבחי' רוחני' הדצח"מ דשם תלוי בנהרות משרשם ויסודם בד' נהרות וגשמיו' שלהם תלוי בארץ וד"ל. וזהו שתולה כל תערובות רע בארץ [ה]מגדלת כו' וכן כאשר עושים בנ"א תערובות ממשיכים רוח הטומאה בארץ לפי שבארץ יסודם, וע"כ הי' המבול לטהר הארץ מטומאת[ה] כו' כנ"ל. וגם עפ"י טהרות בנ"א ימשיכו טהרה בארץ. וזה יובן בענין עליות הנשמות מן הגוף בשינתם מפני שמקום שתעלה לג"ע הארץ אחר אשר [ת]טהר מן הרע בעקירות הרצון באמת כשאומר בא"ר שעי"ז תוכל לילך ולא תטמא בהיכלות הקליפות ותבוא למקום הג"ע שבארץ [מפני שמקום זה הוא] מובדל ומושלל מכל פסולת ורע מפני ששם מקום הבירור הרוחני בתכלית עד שכל פסולת נדחה [מ]שם לחוץ כו' מטעם הנ"ל בענין הד' נהרות וד"ל.

ומעתה יובן: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שה ש"ה כו' — ועפ"ז. וראה לעיל ד"ה קדושים תהי' (הג').

העפר המדבר . . אינו מצמיח: ראה חולין פח, ב. לקוטי תורה מסעי צא, ב.

ירידת הגשמי' לרוות הארץ: ראה ישע' נה, י.

מעלה נשיאים כו' . . או מן הים: תהלים קלה, ז. ראה תענית ט, ב.

שו"ה בענין — מפני שמקום: בבוך 154 ליתא.

כשאומר בא"ר: ראה לעיל ע' תשב.

אך הנה ע"י צדיקי' ובע"ת ניתוסף האור האלקי בג"ע הארץ, וכמ"ש באדה"ר קודם החטא בעה"ד כו' ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה כו', עבודה זו [היינו] ברוחניות להוסיף האור האלקי בג"ע, וכמו תיקון הכרם וגן בגשמיות שהוא בב' דברים א' עבודה בנטיעת עצים טובים והשקאת הגן כו' והב' בהסרת הקוצים ואבני' וכל סיג כו', וכך הוא ברוחניות להמשיך אור ולהסיר כל דבר המונע כו', ועתה הוא [ה]עבודה בעש"ט ברמ"ח מ"ע ולשמור מכל רע דשס"ה ל"ת והוא הבירור בעה"ד טו"ר כו', ובאדה"ר קודם החטא הי' למעלה מבירור עה"ד, והוא כמו שיהי' לע"ל לאחר הבירור עה"ד כו' כמ"ש במ"א. ועכ"פ מובן מזה שע"י תומ"צ דצדיקים שבעוה"ז ניתוסף האור בג"ע, והוא מצד בחי' הבירורים דרפ"ח ניצוצי' שנפלו בעה"ד וניתקנו ע"י תו"מ, והוא כאשר עושה מצות בפו"מ הרי נתלבש בה רצה"ע ממש שהוא בבחי' א"ס [ממש] כמו שהוא בעצמותו ית' דהוא ורצונו חד ממש, והמצות למטה הוא במעשה בדבר גשמי כמו מצות ציצית בצמר גשמי כו' שזהו ענין הבירורי' דק"נ דסו"מ עבמח"ת גם שעולה למעלה להיות בבחי' א"ס ממש וכמ"ש רחבה מצותך מאד בלי גבול כו', וע"כ ממילא נמשך עי"ז תוס' אור גדול במל' דאצילות שמאיר [גם] בג"ע העליון דבריאה ויצירה עד ג"ע הארץ ממש וד"ל. וכן ע"י מצות ת"ת שלומד בעוה"ז דוקא ניתוסף האור בריבוי והתפשטות בג"ע העליון ותחתון, והוא מצד שתו' הנגלות לנו באה בהתגלו' דברי' גשמי' דק"נ כמו הלכות טומאה וטהרה ואו"ה ודיני ממונות כו', דהגם שבג"ע לומדים כל התו' ברוחניות כי אין שם טמא ופסול בדבר הגשמי, כמו הלכות נגעים שלומדים במתיבתא דרקיע שזהו ודאי הי' ברוחניו' והי' מחלוקת אם בהרת קדמה כו' והכריע רבה בר נחמני כו', וכך כל [הלכה ש]לומדים שם ע"ד הסוד בכל פרטי דיניהם, ועכ"ז הרי אמרו שמכריזין בג"ע אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו היינו תלמוד שלמד בעוה"ז דוקא שעי"ז מגיע לעילוי מדריגו' ביותר בהשגת סודות התורה בג"ע כו', והוא מטעם הנ"ל שבחי' לימוד הגשמי דקול ודיבור בד"ת שהוא בק"נ והגשמת ענייני דוקא כמו שנים אוחזים כו' הוא שעולה למעלה יותר משורש החכ' שבתורה למעלה מעלה בחכ' ית' העצמי עד שנמשך תוס' אור גדול בפנימיות החכ' שבתו' בג"ע ברזין וסודות התורה והכל מטעם הנ"ל. וזהו ענין תוס' אור בג"ע ע"י תו"מ דצדיקי' כו' וד"ל.

אך הנה ע"י צדיקי': לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שה ד"ה אמנם.

ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה: בראשית ב, טו. וראה ג"כ ד"ה ורוח אלקים מרחפת בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' ג. ולכ"ק אדה"א יודפס בעוה"י במאמריו ע"ס בראשית.

דסו"מ עבמ"ח: פיוט לכה דודי.

רחבה מצותך מאד: תהלים קיט, צו.

אם בהרת קדמה: ראה ד"ה זה בריש הספר. ושי"נ.

אשרי מי שבא לכאן: פסחים נ, א. ראה לעיל ע' תערה.

שנים אוחזים: ריש בבא מציעא.

אך הנה ע"י [ה]תשובה דבע"ת דמשכין לי' לקוב"ה בחילא יתיר כו' ניתוסף אור האלקי בג"ע הרבה יותר מע"י הצדיקי' גמורים [כו'] כמארז"ל דבמקום שבע"ת עומדי' צ"ג אין יכולים לעמוד, וע"כ בכה ר' על שראה מדריגות הבע"ת ראב"ד ואמר יש קונה [עולמו] כו'. והענין הוא דע"י התו' ומצות אין כאן רק בחי' הבירורי' דעה"ד טו"ר להבדיל בין טמא לטהור כו' אבל ע"י התשובה מעומק הלב ביותר נהפך הרע עצמו לטוב ונהפך חושך לאור, ויתרון האור הבא מן החושך עצמו הוא הרבה יותר מן האור דתו"מ, והיינו שאמ' דמשכין לי' בחילא יתיר שזהו מבחי' או"מ הכללי דישת חושך סתרו הוא שבא מן ההעלם העצמי לגילוי אור העצמי, שזה הרבה יותר מן האור דתו"מ. וז"ש שצ"ג א"י לעמוד שם מפני שמתבטלי' ממציאות אור אלקי שבתו"מ מפני האור הגדול הזה של החושך העליון כאשר מאיר בחי' ההעלם העצמי כו' דהוא מצד שנהפוך חושך לאור למטה. וז"ש מאן דלא מהפך חשוכא לנהורא בהאי עלמא כו' שזהו ע"י התשובה דוקא לית לי' חולקא בההוא עלמא בעוה"ב ובג"ע שעיקר תוס' אור הגדול דבחי' העצמיות א"ס כמו שהוא ממש שנק' סדכ"ס דלמחתב"כ ואינו מאיר מן ההעלם עצמו [רק] ע"י התשובה, ולכך אין נגאלין רק בתשובה ומשיח אתא לאתבא צדיקי' כו' וד"ל. ובזה יובן טעם ענין העליות של הנשמות בג"ע הארץ שהוא בא ע"י תשובה בלב נשבר על ח"נ בעקירות הרצון מעומק לבו כאשר אומר בא"ר כנ"ל, והוא שעושה חשבון טוב על ח"נ וכל פרטי מחשבותיו הרעים ומדותיו הרעים ומעשיו כו' ואשר הולך כל ימי חייו בהבל וצלמות וכה"ג, שבזה ישבר ויכניע לבו מאד עד שיתאנח אנחה גדולה מקירות לבו או שיבכה במר נפשו וכה"ג וכמ"ש יגעתי באנחתי כו' מטתי בדמעתי כו', אז ודאי דבר זה יעלה לה' לרצון ותעה"ע הנעלם בעצמות ממש להוסיף אור גדול מהעלם עצמי אלקו' גם בג"ע הארץ כנ"ל וד"ל.

וזהו ענין עליית הנשמות בע"ת בזה בכל לילה בג"ע הארץ שבמקום קו השוה ותקובל שם אחר שתטהר מכל סיג ופסולת מטעם הנ"ל להוסיף אור בג"ע יותר מע"י תו"מ דצ"ג מטעם הנ"ל דמשכי' לי' לקוב"ה בחילא

אך הנה ע"י (ה)תשובה: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שו שו"ה תוס' — אך.
דבע"ת דמשכין לי' לקוב"ה בחילא יתיר: ראה זהר חיי שרה קכט, ב.
דבמקום שבע"ת עומדי': ראה ברכות לד, ב. לקוטי שיחות נצבים כרך יד ע' 361.
דישת חושך סתרו: תהלים יח, יב.
מאן דלא מהפך חשוכא לנהורא: ראה לעיל ע' תקעב. ושי"נ.
סדכ"ס דלמחתב"כ: נסמן לקמן ע' תשסז.
אין נגאלין רק בתשובה: סנהדרין צז, ב.
ומשיח אתא לאתבא צדיקי': נסמן לעיל ע' תקע.
יגעתי באנחתי כו' מטתי בדמעתי: תהלים ו, ז.
ותעה"ע: ותענוג העליון.
וזהו ענין עליית הנשמות: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שז שו"ה ולכן.

יתיר כו'. אבל ת"ת שאדם לומד או מצוה שעושה לא בכל עת יעלה לג"ע הארץ, כי גם אם לומד בחצ[ות] הלילה שאז קוב"ה [אתא] בג"ע לאשתעשע בת"ת שלומדי' שם הצדיקי' אבל ד"ת הללו שלומד אדם בעוה"ז אם אינו בדו"ר לא פרחא לעילא כלל ונשארו כל דיבורים למטה ממש (כמ"ש ותלמודו בידו דוקא), וכן המצות שעשה בעוה"ז בלא כוונה ורעו"ד כלל [רק] כמו מצות אנשים מלומדה או להתייהר כו' אינו עולה למעלה בג"ע כלל כנ"ל. אך הנה זהו ענין התפלה שנק' סולם מוצב ארצה כו' וראשו כו' שהתפלה היא המעלה כל התו"מ שנשארו למטה, ומבוא' למעלה שיש מאמרים מורים שיש לתפלה שרש עליון יותר מתו"מ לפי שהתפלה הוא רק בקשת ר"ר [ע"י] מרת נפש כו' שמעורר ר"ר העליונים למעלה מתו"מ, וזהו שנק' סולם שראשו כו' ונק' שער השמים כו'. ונמצא יש [בה] ב' דברים, א' מרירות נקודת הלב שנק' שפיכת הנפש והב' עליות למעלה מעלה לעורר ר"ר העליונים שלמעלה מהחכ'. וע"כ יש בכח התפלה דוקא להעלות כל [הדברי] תו' שלמד בלא דו"ר וכל המצות שעשה שלא לשמה וגם מה שפגם בנפש במו"ד יתוקן ויכופר כמו הקרבן שמכפר, רק בהקדים התשובה לפני התפלה כנ"ל כי אוי"ר [שבתפילה] נק' גדפין לעלות בסולם דתפלה כל התו"מ (וכמ"ש במ"א בענין ח"י ברכות ש"ע שהן ח"י חוליות השדרה שמחבר ראש וגוף והן תו"מ בכלל, ועם כל זה התפלה עצמה מדרבנן), וע"כ האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו דמצות ת"ת הוא רק להמשיך אא"ס בחכ', וזהו פי' לשמה לשם התורה וגם להעלות נפשו ולתקעה באור דתורה, וכידוע בענין המאמר מעיקרא אדעתא דנפשי' כו'. אבל בלא תפלה לא תעלה דאורייתא בלא דו"ר לא כו'. אך להיפוך [גם] תפילה בלא תו' אינה כלום דעיקר ענין התפלה הוא בחי' העלאת מ"ן כמו הקרבן ע"ג המזבח שעולה לריח ניחוח כנ"ל שהרי תפלה במקום קרבן תקנו ובלא תורה כלל אינו יכול להיות הבירור והעלאה משום דבחכ' דוקא אתברירו [ל]רפ"ח ניצוצין שנפלו בשבה"כ כידוע (וכמו בבהמ"ק שלא הי' הקרבן תמיד מכפר אם לא הארון והלוחות שבהיכל ק"ק שהן עכשיו ד"א של הלכה כידוע). וזהו שאנו מוצאי'

בחצ(ות) לילה . . לאשתעשע: ראה זהר לך עז, א.
התפלה שנק' סולם: ראה לעיל ע' תשב.
במו"ד: במחשבה ודבור.
או"ר (שבתפילה) נק' גדפין: ראה תניא פ"מ (נה, סע"א).
(וכמ"ש . . מדרבנן): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 154.
ח"י ברכות . . התפלה עצמה מדרבנן: נסמן לעיל ע' תש.
האומר אין לי אלא תורה: יבמות קט, ב.
מעיקרא אדעתא דנפשי': ראה פסחים סח, סע"ב. סידור דרושים לחתונה קכח, א.
דאורייתא בלא דו"ר לא: נסמן לקמן ע' תחיב.
דבחכ' דוקא אתברירו: נסמן לעיל ע' תרצ.
(וכמו . . כידוע): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 154.
הארון . . ד"א של הלכה: נסמן לעיל ע' תמד הערה ד"ה משחרב.

שיש יתרון מעלה לתו' על התפלה כנ"ל שאמר מניחי' חיי עולם ועוסק בחיי שעה ומי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה [כו'], ולפעמי' אמר הלואי שיתפלל אדם כל היום, מטעם הנ"ל שיש מעלה בתפלה מה שאין בתורה ויש מעלה בתורה מה שאין בתפלה, ושניהם אמת דלא ראי זה כו' כנ"ל. אך אין זה בלא זה דתפלה צריך לתו' ותו' צריך לתפלה, והוא מ"ש אם אין יראה אין חכ' שהוא י"ש בתפלה בקבלת עומ"ש בשפיכת נפש כו' אין חכ' דתו' ואם אין חכ' דתורה אין יראה דתפלה מטעם הנ"ל וד"ל. וזהו שארז"ל כל ת"ח שאין בו י"ש דומה לגזבר כו', פי' מפתחות החיצוני' היינו בחי' קבעומ"ש באימה ויראה. ואין הכוונה במ"ש שאין בו י"ש הוא פר"ע מ"ש ממש ויבוא לעשות עבירות בפו"מ אלא גם מי שאין בו יר"ש דתפלה באהוי"ר ובקעומ"ש בק"ש כו' ה"ז דומה לגזבר שאין לו מפתחות החיצוני' אעפ"י שת"ח הוא שיש לו מפתחות הפנימי' דהיכל תורה הפנימי' אבל בהי עייל כמ"ש דאם אין יראה אין חכמה [כו'] שהיראה נק' פתח [ו]שער החיצון כו' כמ"ש בזו' ע"פ בזאת יבא אהרן בזאת דוקא וכתי' בה זה השער לה', והוא התפלה שנק' שער השמים כנ"ל, ולהיפוך גם מי שאין בו תורה כלל רק תפלה שהיא מפתחות החיצון הרי אמרו אם אין חכ' אין יראה כנ"ל הטעם. וז"ש ווי למאן דלית [לי'] דרתא שהוא היכל דתו' ותרעא לדרתא עביד כו' משום דשניהם כא' דוקא טובים ולא זה בלא זה כנ"ל [וד"ל].

אך הנה התשובה היא העולה על הכל למעלה מתפלה ותו', ע"כ צריך להקדי' התשו' קודם התפלה [דוקא, ו]כנ"ל הטעם שבתשובה מעומק הלב שנהפך הרע לטוב שזהו היפוך חושך לאור נתעורר למעלה להאיר מבחי' העלם העצמי' דישת חושך סתרו שלמעלה מאור דתו"מ ותפלה כו'. ע"כ גזרו אומר דאין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש דוקא כנ"ל, והיינו המבואר למעלה בסדר העבודה דתשובה קודם לתפלה דא"א לתפלה בלא תשובה כי לא תעלה התפלה שהיא באה בבחי' קירוב לעלות בריח הקרבן כנ"ל בלי לב נשבר תחלה שהוא לאהפכא חשול"נ כו' כנ"ל, וכמ"ש מי יעלה בהר ה' כו' רק ע"י בר לבב בבירור הרע מן הטוב בתכלית התשובה שלימה ואם לאו אין תפלתו נשמעת כו'. ונמצא מובן מכל הנ"ל טעם סדר העבודה, [תחלה] תשובה שלימה לפני התפלה ואח"כ התפלה בקעומ"ש באהוי"ר, ואח"כ מצות ת"ת לקבוע עתים מיד אחר התפלה להמשיך אא"ס בדברי אלקי' חיים שבתורה וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך כו' שמזה ניתוסף האור אלקי בג"ע העליון והתחתון וכנ"ל באריכות, ואחר מצות ת"ת צריך

כמ"ש בזו' ע"פ בזאת יבא אהרן: נסמן לקמן פ' תתס.

זה השער לה': תהלים קיח, כ.

אך הנה התשובה: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שח שו"ה תוס' — אך.

ודברי אשר שמתי בפיך: ישעי' נט, כא.

לעשות מצות והוא ענין מצות צדקה וגמ"ח שכולל כל המצות וכידוע. והנה מבואר למעלה שיש מעלה יתירה בצדקה וגמ"ח על תורה ותפלה כו' וכמ"ש כי חסד חפצתי ולא זבח [כו'] ואל יתהלל כו'. והענין הוא משום דחסד וצדקה הוא בארץ דוקא ע"כ הוא [ה]עולה על הכל [כו']. וביאור הענין יובן ע"פ כל הנ"ל בארץ ומים שתערובות טו"ר דחלקי דצח"מ תלוי הכל בארץ דארץ מגדלת כו' והכל הוא מן העפר כו', וגם במים תחתונים שמתחת לארץ שנפלו למטה מעורבים טו"ר ובאים בבחי' בירור הרע מן הטוב בבקיעתו בארץ כו', והוא הסיבה לכל צמיחה שבארץ ע"י המים שבארץ דוקא כו'. וכך יובן בבחי' הרוחני' כידוע דכל עיקר ענין ההשתלשלות דע"ס הוא בשביל [סוף] מעשה [דבחי'] הבירורי' דרפ"ח ניצוצין כו' שהוא בירור דעה"ד טו"ר והוא בארץ דוקא ונק' סוף ונעוץ תחב"ס, והיינו [ענין] הצמיחה שבארץ במעשה המצות שנק' זריעה כמו שאמר זורע צדקות כו', והצמיחה הוא ע"י המים דוקא והוא בחי' החסדי' עליונים, והוא ענין גמ"ח שהוא שרש כל הצמחות דכל המצות הנעשות בארץ כמ"ש זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד דוקא וכנ"ל בטבע המים והעפר יחד כו' וז"ש כי חסד חפצתי ולא זבח אך כשהוא בארץ דוקא, [ו]לכך גדולה גמ"ח גם מ[ן ה]תורה ותפלה כנ"ל וד"ל.

והנה מבואר למעלה דע"י מעשה המצות ות"ת שבעוה"ז דוקא ניתוסף האור בג"ע הארץ דוקא והוא מצד בירור תערובות טו"ר שבארץ כו' דהיינו כמו העבודה בכרם בב' דברים [כו'] כנ"ל שז"ש לעבדה ולשמרה כו', וזהו ג"כ ענין עבודת הארץ בכלל כמו בתיקון האדמה בחרישה ובזריעה כו' שהן המצות, וע"י הצדקה וגמ"ח כו' נעשה תוס' אור בג"ע הארץ שמאיר שם [מ]רצה"פ דאא"ס כו' וכן ע"י ת"ת [כו']. אך הנה לע"ל נאמר בחריש ובקציר תשבות שלא יהי' חרישה וקצירה כלל בארץ כי תשבות הארץ מכל מלאכות ועבודות. והענין הוא כי עכשיו יש עבודה בארץ לברר תערובות טו"ר שבארץ מצד השבירה כו', אבל לע"ל יבורר כל הרפ"ח ניצוצות שנפלו כו' ויבורר עה"ד לגמרי כמ"ש את רוח הטומאה אעביר מן הארץ כו', ע"כ לא תצטרך הארץ לבחי' עבודה ותיקון כלל. ולפי"ז גם בענין המצות לא יהי' [אז] ע"ד עבודה ותיקון דטו"ר כמו עתה בסו"מ כו' (וגם כמו שהי' בג"ע קודם החטא כו' דכתי' לעבדה ולשמרה עכ"פ בבחי' הרוחניות ואעפ"י

צדקה . . שכולל כל המצות: כ"ה גם לעיל ר"ע תערה.

זורע צדקות: ברכת יוצר.

זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד: הושע י, יב (ושם: קצרו — אבל כ"ה בכ"מ, ומהם: סוכה מט, ב. בבא קמא יז, א. עבודה זרה ה, ב. רד"ק ואור התורה הושע שם. אמרי בינה שער הק"ש פכ"ד. שערי אורה שער החנוכה יד, א. תורת חיים משפטים תל, ב).

והנה מבואר למעלה: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שח ד"ה וע"פ כל הנ"ל.

לעבדה ולשמרה: ראה לעיל ע' תשיב.

בחריש ובקציר תשבות: תשא לד, כא. ראה עט"ר שער יוהכ"פ ס"ב. שע"ת ח"א שער התפלה סה, א. (וגם . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 154.

שמצות אינן בטילות לע"ל כמו שאמר ושם נעשה לפניך כמצות רצונך כו') מאחר דאילנא דטו"ר יתעבר כו'. אך א"כ מהיכן יהי' בבחי' תוס' אור בג"ע הארץ עד רום המעלות בלא זריעה, כי הזריעה עושה ריוח גדול בכפלי כפליים לקצור כמה קבין [ש]יש הרבה תבואות שנרקבים ונפסדים ואין בזריעה מיצוע או שירווח בצמיחה רבה או שירקב הכל ולא יצמיח כלל. וכך הוא באור הזרוע לצ"ע בתו"מ בארץ וכן בנשמות שנק' בשם תבואות כמ"ש קודש כו' ראשית תבואתו דכתי' הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע בא יבא ברינה כו'.

אמנם הנה ארז"ל למה נק' ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, ויפרש בתיבת ארץ לשון רצון ולשון מרוצה כמו בך ארוץ כו'. והענין הוא כמ"ש מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק [כו'], הרי הארץ תזמר בקול רינה. והענין הוא דכאשר יצליח מאד פרי תבואות הארץ יבא לכלל זמרה ונק' זמרת הארץ, והוא ע"י בחי' הבירורי' דרפ"ח [כו'] בתשלום כל הבירורים שבכל שית אלפי שנין דהוי עלמא. וז"ש מכנף הארץ זמירות שמענו כו' שעולה הארץ בקול זמרה לגבי בחי' צ"ע שהוא הזורע צדקות בארץ עליונה, וז"ש צבי לצדיק כו', וכן מ"ש ארץ שרצתה לעשות רצון קונה כו' שהוא בחי' הרצה"ע שבמצות הנעשות בארץ דוקא. וגם מפרש לשון מרוצה, והוא כמ"ש והחיות רו"ש כמראה הבזק והוא בחי' רו"ש אהוי"ר שבכל המצות שבארץ לברר לטו"ר אהבה שרש רמ"ח מ"ע ויראה שרש ל"ת כו', וזהו כמשל הנשימה שדופק ברו"ש כידוע. וזהו שרצתה לעשות כו' רצון זה הוא בתשוקה דרו"ש דוקא, והוא בחי' עלי' וירידות דחול ושבת שבחול הוא זמן ירידה בעבודת הארץ ובשבת עלי' כנ"ל. וכן בענין עליות וירידות הנשמות [מאור זרוע] בבירורי דעה"ד כו' שיש נשמות גבוה[ות] שנופלים למטה מטה ויש נשמות שנפלו למטה שעולין ע"י התשובה כראב"ד כנ"ל (וזהו כמשל הזריעה שיש נרקבים ויש מצליחים בצמיחה. וז"ש יתבררו ויתלבנו כו'. אך

ושם נעשה לפניך כמצות רצונך: נסמן לעיל ע' תרסו.

דאילנא דטו"ר יתעבר: נסמן לעיל ע' תרפה.

קודש כו' ראשית תבואתו: ירמי' ב, ג.

הלוך ילך ובכה . . יבא ברנה: תהלים קכו, ו.

אמנם הנה ארז"ל: לפסקא זו ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שט שו"ה הכל — אמנם.

למה נק' ארץ: נסמן לעיל ע' תשט.

ולשון מרוצה כמו בך ארוץ: תהלים יח, ל. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות ד, ב. ד"ה והי' מספר בספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' א"ל פ"ה [יודפס בעו"ה בס' מאמרי אדה"א לפ' במדבר].

מכנף הארץ זמירות שמענו: ישעי' כד, טז.

זמרת הארץ: ראה מקץ מג, יא.

שית אלפי שנין דהוי עלמא: נסמן לעיל ע' תרצב.

והחיות רצו"ש כמראה הבזק: יחזקאל א, יד.

אהבה שרש . . שרש ל"ת: ראה תניא פ"ד. חינוך קטן (תניא עה, ב) ובליקוט פירושים שם.

יתבררו ויתלבנו כו': דניאל יב, י. — החצאי ע"גול ניתוסף ע"ם בוך 697.

הנה ידוע דסו"מ עבמח"ת, וזהו [טעם] מ"ד ארץ קדמה לשמים, ומפני זה מה שעתיד להיות בתשלום כל הבירורי' דרפ"ח כו' שלא יהי' עוד עבודה ומלאכה בארץ כלל וכמ"ש בחריש ובקציר תשבות הוא שעולה במחשבה תחילה היינו בבחי' תחלת המעשה ועבודה שבארץ בבירור העה"ד [טו"ר] כו' שבזה מאיר סוף ותכלית שלימות הבירורי' דרפ"ח שיהי' שבת הכללי והוא שלא יהי' עוד העבודה בארץ בבחי' רו"ש עליות וירידות כלל וכמ"ש והארץ אזכור, והיינו מה שרצתה לעשות [כו'] בכל עבודה דשית[א] אלפי שנין שמזה יהי' דוקא כל תוס' אור הגדול שבעוה"ב כו' שהוא אלף הז' שנק' יום שכולו [ארוך] שבת מנוחה לחיי העולמים שאין אחריה מלאכה כו'. ואעפ"י שאז נאמר בברכת ה' תעשיר עושר עצמי שלא יוסיף עוצב כו', גם זה בא מצד הבירורי' [כי] שכר מצוה מצוה עצמה משום דנעוץ תחב"ס [כו'] וד"ל. וזהו שאמ' כי תבואו אל הארץ מיד ושבתה הארץ שבת להוי', מפני שבתחילת העבודה בא"י במצות יש מבחי' השבת הכללי דלע"ל שתשבות הארץ לגמרי משום דנעוץ תחב"ס [כו']. ואח"כ מפרש איך ומה, [ואמר] שש שנים תזרע היינו שית[א] אלפי שנין, ובשנה הז' שהוא אלף הז' שבת שבתון [יהי'] לארץ כו' [וד"ל].

(בעזהי"ת פ' בהר סינ')

את שבתותי תשמרו ומקדשי תראו [אני ה'] כו'. ויש להבין מהו [את] שבתות[י] ב' שבתות, וארז"ל אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות [כהלכתן] מיד היו נגאלין, ובל' המקרא נאמ' עולת שבת בשבתו כו', הרי ב' שבתות

ארץ קדמה לשמים: נסמן לעיל ע' תרמ.

יום שכולו (ארוך): נסמן לקמן ע' תתקי.

שבת מנוחה לחיי העולמים: סוף תמיד.

בברכת ה' תעשיר: משלי י, כב (ושם: ברכת . . היא). ראה שערי תשובה ח"א שער התפלה סו, סע"א ואילך.

שכר מצוה מצוה: אבות פ"ד, מ"ב.

את שבתותי תשמרו: נעתק מבוך 697 קמ, ב. והבא בין אריחיים ניתוסף ע"פ בוך 946 לג, א. בשני הכת"י נמצא רק חלק מהמאמר ואח"כ הביאור דלקמן שעליו רשום שהוא משנת תקפ"ד. ראה הנסמן להלן בהביאור.

מאמר זה מיוסד על ד"ה זה שבלקוטי תורה בהר מא, א. שהוא משנת תקע"א כמצויין במראי מקומות לשם (בהוצאת קה"ת תשד"מ). וראה הנסמן במראי מקומות שם מאמרי הצ"צ. וראה גם אור התורה דרושים לראש השנה כרך ו ע' ב'תפז.

את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו: בהר כו, ב.

אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות: ראה שבת קיח, ב.

עולת שבת בשבתו: פינחס כח, י.

במשמע. והוא כמ"ש בזוה"ק שיש שבת עילאה ושבת תתאה. דהנה כמו שיש שבת בגשמיות לנוח ממלאכה ועבודה הגשמיות כמ"ש כי בו שבת כו' וכל אשר עשה בחול עולה בבחי' עלי' בשבת כו', כך כל עבודה רוחניות שבתומ"צ אשר עשה כל ימי החול עולה בשבת. וגם זה נק' עולת שבת ברוחניות וגשמיות. אך זה א"א שיוכלל גוף העבודה ויעלה למע' בשבת מאחר שנק' עובדין דחול איך יהופך מחול להיות קדש שהשבת נק' [קדש] כמ"ש ושמרתם את השבת כי קודש היא [לכם] כו'. אבל הענין הוא שע"י ממוצע יכול לעלות כל עבודת החול, והוא ע"י התפי' שבכ"י שנק' סולם מוצב ארצה כו' שבה עולה למע' כל מה שעבד כל היום גם תומ"צ כמ"ש עולת תמיד שהתפי' נק' עולת תמיד שהיא במקום עולת התמיד של שחרית וערבית וכידוע שתפי' במקום תמידין תקנום, ובכל תפי' יש הארה מבחי' שבת שנק' עולת שבת, דהיינו שבת הוא עיקר זמן עליות כל העולמו' עד רום המע' ע"כ נק' עולת שבת להיות שהתפי' שבכ"י מיומין דחול שנכלל בעליות העולמות דשבת הוא בחי' הארת השבת בפרט בכל תפי' ואח"כ ביום השבת עולים כל התפי' דחול. והוא ענין התפי' דשבת וג' סעודות השבת כו' וד"ל.

ולהבין ענין עליות העולמו' מהו, הנה כתי' בדבר ה' שמים נעשו כו' שהתהוות כל העולמו' הוא מבחי' אותיו' דבור העליון כמו אותיו' יהי אור מהוה אור ואותיו' יהי רקיע מהוה רקיע כו', ובודאי אות היוצא מהבל הפה כלא הוא חשיב לגבי עצם הנפש המדברת שאין זה רק הארה חיצוני' מאד, כך כל העולמות כלא חשיב לגבי מקור כל האותיו' שבהן נבראו כל העולמו' מאחר שהאותיו' כלא חשיבן לגבי מקורן כו'. אמנם הנה התהוות כל העולמות ע"י האותיו' הוא דבר נבדל מן העצם לגמרי כי הדי' יוצא לחוץ, אבל אותיו' המח' גם שהן יוצאים ונמשכים ג"כ מ[ן ה]עצם הנפש אך המה בחי' עצם א' כלול בעצם הנפש ואינו בבחי' נבדל כלל שהרי המח' היא מתאחדת בעצם הנפש בבחי' נצחי' ותמידי' כנראה בחוש שהמח' משוטטת [תמיד] ולא תנוח אפי' רגע לפי ששרש נביעתו מן העצמות (כי הרי צופה במחשבתו כל העצמות כי גם עצמיות נפשו ופנימיותו ותוך תוכה מרגיש הוא הכל במח' כו'), וע"כ יוכל האדם לחשוב מה שעתי' להיות

כמ"ש בזוה"ק שיש שבת עילאה: זהר בהקדמה ה, ב.
כי בו שבת: בראשית ב, ג.
ושמרתם את השבת כי קודש היא (לכם): תשא לא, יד.
התפי' שבכ"י שנק' סולם מוצב ארצה: נסמן לקמן ע' תתסד.
עולת תמיד: פינחס כח, ו.
שתפי' במקום תמידין תקנום: ברכות כו, ב.
שבת הוא עיקר זמן עליות כל העולמו': נסמן לעיל ע' תקסו. לקמן ע' תשכז.
בדבר ה' שמים נעשו: תהלים לג, ו.
יהי אור . . יהי רקיע: בראשית א, ג. ו.

הסתעפות מרצונו וחכמתו כו'. וכך למע' במח' אחת צופה ומביט מראש עד סו"כ ההשתלשלות דאבי"ע מה שנסתעף ויסתעף כמ"ש מגיד מראשית אחרי' ומקדם אשר כו' דהיינו מה שהי' לפני ההשתלשלו' ומה שיהי' לאחר כן בוי"ב שהם שית אלפי שנין דהיינו מה לפנים ומה לאחור הכל נסקר בסקירה א' במחה"ק כו', כי המח' היא נצחי' ותמידי' בבחי' נצחי' דעצמו' אא"ס כמ"ש כי לא מחשבותי כו'.

והנה ישראל עלה במח' העצמיו' שבעצם אא"ס, שאין התהוות נש"י מבחי' דיבור כו' אלא מבחי' המח', ולא מבחי' המח' שהיא מקור לדי' שנק' מאמ' סתום כמו מח' של הדי' דיהי אור וכה"ג אלא מבחי' מחה"ק שבעצמיו' שמתאחדת [תמיד] בעצמיו' ונק' תרין ריעין כו'. והנה מספר בנ"י הם ס"ר לנגד ס"ר אותיו' התורה והם ס"ר שרשים שכ"א עלה במחה"ק וכמ"ש אלי' חי ה' אשר עמדתי לפניו ממש כו'. והן בחי' אותיו' פנימיו', כי הגם שיוכל האדם לחשוב אותיות הרבה אך בחי' אותיו' מיוחדי' הקצובים במספר שהמה המכילים עצם כח חכמתו שבתורה הן ס"ר. ואעפ"י שאין אנו מוצאים מספר זה בתושב"כ מכ"מ ע"י צירוף אותיו' המח' השייכים לאותיו' שבתושב"כ כמו אותיות אהו"י המשמשות כמו נקודת קמ"ץ כו' יש מספר ס"ר, והיינו כמאמ' שהתורה קדמה לעולם והיינו שקדמה בעולם המח' קודם שנאמ' בדי' כמ"ש ואהי' אצלו אמון ונק' משל הקדמוני כו' כמו שישראל עלה במח', ע"כ כל נשמה בשרשה יש לה אות מיוחד מס"ר אותיו' שבתו' וע"כ אפי' ע"ה חייב לקרות בתו' ולברך כו' וד"ל. וזהו שאמרו בזוהר דתלת קשרין מתקשרין דא

סו"כ: סוף כל.

מגיד מראשית אחרי' ומקדם אשר: ישע' מו, י.

בוי"ב שהם שית אלפי שנין: ראה רמב"ן בראשית ב, ג. דרשת תורת ה' תמימה [כתבי הרמב"ן ח"א ירושלים תשל"ד] ע' קסח.

שית אלפי שנין: נסמן לעיל ע' תרצב.

מה לפנים ומה לאחור: חגיגה יא, ב (במשנה).

כי לא מחשבותי: ישע' נה, ח.

ישראל עלה במח': נסמן לעיל ע' תקלט.

המח' . . שנק' מאמ' סתום: שבת קד, א. ראה לעיל בח"א ע' שצד ובהנסמן שם. תורת חיים יתרו [והוא מפ' יתרו תקפ"ו] שפז, א.

מספר בנ"י הם ס"ר: נסמן לעיל ע' תקסה.

ס"ר . . אותיות . . שרשים: נסמן לעיל ע' תערה. וראה לקמן ע' תשכו.

וכמ"ש אלי' חי ה': נסמן לעיל ע' תקלה.

שהתורה קדמה לעולם: ראה פסחים נד, א.

ואהי' אצלו אמון: משלי ח, ל.

שהתורה . . משל הקדמוני: נסמן לעיל ע' תצ.

כל נשמה . . אות מיוחד: ראה גם לעיל בח"א ע' שמט. ר"ע שפט.

ע"ה חייב לקרות בתו' ולברך: השוה לעיל בח"א ר"ע שפט. וראה בהנסמן שם.

דתלת קשרין מתקשרין דא בדא: נסמן לעיל ע' תקפז.

בדא כו' ישראל מתקשרין באורייתא בס"ר אותיו' ואורייתא מתקשרת בקוב"ה. וזהו הבוחר בתו' ובעמו ישראל כו' כי אורייתא מח"ע נפקת הוא עצם חכמתו המלובשת במח' העצמי' כו' והשכל עם המח' א' כהדין קמצי' כו'. והנה לפי"ז יפלא מאד בטעם ירידת הנשמה מאיג' רמה כו' שהוא בחי' אותיו' מח' העליונה להיותה מתלבשת בחומר גופני כ"כ כמ"ש ויפח באפיו [נשמת] כו'. וכל ששרשו עליון ביותר כשיורד למטה מטה ביותר אזי תפול עליו הרחמנות ביותר כמאמ' ברחמיך הרבים כו' מפני שמתנשא מימות עולם כו'. וכך הנשמה שעלה במח' עליונה שמתנשא בה מימות עולם שהוא למע' מבחי' גילוי הדי' ומתאחד בעצמו' ממש כנ"ל וירדה כ"כ למטה ע"כ עלי' רחמנות ביותר כו'.

אך הענין הוא דבחי' ירידה זאת לצורך עלי' היא כידוע. כי הנה אנו אומרים בורא קדושים כו' וכתי' לקדושים אשר בארץ המה כו' וקדושים בכ"י יהללוך סלה, והטעם הוא לפי שהנשמה כלולי' במח' עליונה שהוא בבחי' אח"פ להיותה בהתאחדו' עצמי' כנ"ל ע"כ נק' קדושים כמ"ש קדושים תהיו כי קדוש אני ה' בדומה אליו בקדושת עצמיו' אא"ס שהוא קדוש ומובדל בערך כו' וכמאמ' אין ערוך לך כו'. ועוד פי' קדוש הוא ענין הבדלה שמובדל האור מלבא בבחי' הגבלת הכלי כו', וע"כ הנשמות שבמח' עליונה הפשוטה שצופה ומביט כו' הרי הן למע' מבחי' הגבלה בכלי וגוף כלל כי אין בחי' מח' זו באה בהגבלת כלי כלל וכלל כו', ולכך נק' קדושים ומובדלי', משא"כ המלאכי' שמקור חוצבם היא בבחי' אותיו' הדי' שהאור בא בבחי' הגבלת כלי ע"כ יש להם בחי' כלי וחומר גוף עכ"פ גם שהוא רוחני' כו' כמ"ש עושה מלאכיו רוחות שכל מלאך יש בו צורה וחומר כמ"ש בע"ח,

---

הבוחר בתו' ובעמו ישראל: **ראה ברכת הפסורה.**

אורייתא מח"ע נפקת: **נסמן לעיל ע' תסא.**

כהדין קמצי': **בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתעד, ובאור התורה דרושים לראש השנה כרך ו ע' ב'תעז בשם הזהר. וראה בראשית רבא פכ"א, ה.**

ירידת הנשמה מאיג' רמה: **ראה חגיגה ה, ב.**

ויפח באפיו: **בראשית ב, ז.**

ברחמיך הרבים: **בברכת יוצר.**

ירידה זאת לצורך עלי' היא: **נסמן לקמן ע' תשסה.**

בורא קדושים: **ברכת יוצר.**

לקדושים אשר בארץ המה: **תהלים טז, ג.**

וקדושים בכ"י יהללוך סלה: **נסמן לעיל ע' תרעג.**

קדושים תהיו כי קדוש אני ה': **קדושים יט, ב.**

אין ערוך לך: **ברכת יוצר לשבת.**

קדוש הוא ענין הבדלה: **נסמן לעיל ע' תקסד.**

עושה מלאכיו רוחות: **תהלים קד, ד.**

שכל מלאך יש בו צורה וחומר כמ"ש בע"ח: **ראה שם שער (ג) קיצור אבי"ע פ"ח. לקוטי שיחות מכתבים כללים לר"ה כרך ט ע' 405.**

אבל הנשמות אין להם גוף וכלי כלל מצד עצם מציאותן כמו שהן כלולים במח' עילאה, רק שירדו מאד למטה כמו מאיג' רמה ונתלבשה בחומר גופני עפר מן האדמה וכמ"ש ויפח באפיו כו' שהגוף שלו למטה הרבה מן המלאכי' שחומר שלהם רוחני' ג"כ. אך הירידה הזאת צורך עלי' היא כו'.

מה ששמענו מאדמו"ר שי' בק' וויטעפסק שבת פ' בהר תקפ"ד לפ"ק

להבין שרשי הדברים הנ"ל. הנה להבין שרש ענין את שבתותי תשמרו כו' יש להקדים תחלה שרש ענין השמות העליונים שבהן ועל ידן מתחברים בחי' האורות בכלים כו' ומזה יובן ג"כ ביאור ענין ובחי' הרשימ"ו שנשאר אחר הצמצום הראשון בעצמות אא"ס שהן בחי' אותיות דרל"א שערים פנים ואחור א"ל ב"ם כו' הנז' בס' עמק המלך יעו"ש. דהנה ידוע בענין שם האדם למטה שאינו שייך כלל וכלל לעצם חיות האדם רק שע"י השם נתפס ומתחבר לזולתו כשקוראו בשמו שנפנה אליו, והרי נתגלה כל נפשו בהמשכ' גם גופו כשנפנה אליו ע"י קריאתו בשמו ונמצא שממשיכי' כל הנפש וגוף לזולתו ע"י השם שקוראי' אותו ובלא קריאת שם אין לאדם תפיסה שיתפס ויפנה לקוראו, אבל לעצמו' א"צ שם כלל כידוע והיינו לפי שבחי' אותיו' דש"ם הוא המגביל ומתפיס בחי' אור וחיות הנפש שיבא לידי גילוי לזולתו. וכך יובן למעלה בבחי' שמות העליונים כמו שם ע"ב במילוי יודי"ן כו' שהוא בחי' אותיות שבהן ועל ידן מותפס בחי' הארה וגילוי אור מן המאציל להיות התהוות אור החכמה בכלי דוקא, ובלי בחי' אותיות הללו לא הי' נתפס האור הזה בכלי להיות נק' חכים ממש אלא הי' כלול בעצמות

להבין שרשי הדברים הנ"ל: נעתק מבוך 1157 שלא, א [ובראשו נרשם: ביאור בעזר"ה]. והניתן בין אריחיים ניתוסף ע"פ בוך 131 מא, א. 967 ד, ב [והד"ה מתחיל: הנה להבין (ומדלג ד' תיבות הראשונות) — ובכותרת: מה ששמענו מאדמו"ר שי' בק' וויטעפסק שבת פ' בהר תקפ"ד לפ"ק. ומכאן נעתקה הכותרת בריש המאמר].

נמצא גם בבוך 697 קמ, ב [ובא בהמשך להמאמר (שנדפס לעיל) וחסר סיום]. 946 לד, א [ובא בהמשך להמאמר]. 1216 קמח, א [ובראשו נרשם: ביאור על התורה את שבתותי תשמרו]. 1748 קכ, א [ובכותרת: ביאור בעזר"ה]. 1244 לה, ב [ובכותרת מה ששמענו מאדמו"ר שיחי' ק"ק וויטעפסק שבת פ' בהר שנת תקצ"ד לפ"ק. וכנראה שטעה בזה].

מאמר זה לא הגיע אלינו בשלימות [ובד' ביכלאך העתיקו גם ג' תיבות האחרונות: אני הוי' פי'].

מאמר זה מיוסד על ד"ה זה שבלקוטי תורה פ' בהר מג, ב ביאור הדברים ע"פ את שבתותי וראה בהנסמן שם במראי מקומות וברשימת הכתבי־יד (בהוצאת קה"ת ה'תשד"מ).

את שבתותי תשמרו: בהר כו, ב.

הנד' בס' עמק המלך: ראה שם שער (א) שעשועי המלך פ"ב ואילך. וראה לקמן בהוספה.

שם האדם . . ומתחבר לזולתו: ראה לעיל בח"א ע' נג ובהנסמן שם. לקוטי תורה כאן מג, ב. מא, ג.

כו' שנק' חכים ולא בחכמה ידיעא כו', והיינו כמו שקוראי' לאדם בשמו שנפנה אליו כך המכוין בשם ע"ב וכיוצא ה"ז כקורא לעצמות המאציל להיות נתפס בשם זה ומתחבר למטה שהוא להיות בחי' האור דחכמה בכלי דוקא, וכמו הקורא בתורה שהוא כקורא בשמותיו של הקדב"ה עצמות המאציל לפי שכל אותיו' התורה המה בחי' שמותיו שיהי' נפנה להתחבר בחכמה בבחי' אור וכלי דוקא, והיינו עוסק בתורה לשמה לשם התור"ה להיות גילוי אור א"ס בחכמה שבתורה כו' וכמ"ש במ"א. וכך ע"י הכוונה בשם ס"ג בבחי' בינה כו' ושם מ"ה במדות דז"א כו' וכן שם אהי' בכת"ר, וכה"ג בכל בחי' שמות העליונים עד רום המעלות גם למעלה מעלה בבחי' עצמות אא"ס ממש שנק' שמ"ו הגדו"ל שהוא ג"כ בחי' אותיות ושמות שבחי' עצמות אא"ס נתפס בהן ועל ידן למטה מטה. וכמ"כ הוא ענין ובחי' אותיות דרל"א שערים שאחר הצמצום כנ"ל שנק' רשימ"ו [כו'] וד"ל.

אך הנה עדיין יש להבין מהו ההפרש בין בחי' שמות ואותיות דעצמות אא"ס ממש שקודם הצמצום הראשון לבחי' אותיות ושמות דרל"א שערים שאחר הצמצום שנק' רשימו בלבד כו'. ויש להקדים תחלה תוס' ביאור בשרש בחי' האותיו' מה הן. דהנה יש ב' מיני אותיות, הא' אותיו' שבהן ועל ידן נתפס העצם כקריאת שם הנ"ל, וכמ"כ הוא ענין אותיו' שבשכל שבהן ועל ידן יבא אור השכל ידי גילוי למטה הימנו כמו להיות התהוות התפעלות המדות אוי"ר מן השכל שבלעדי בחי' האותיו' דשכל אין חיבור לשכל במדות כלל להיות השכל מעורר התפעלות המדות מאחר שמהו' השכלה דשכל הוא מהות אחר הגבה למעלה ממהות המדות רק ע"י בחי' התהוות האותיו' דשכל בהן ועל ידן דוקא נתפס אור השכל להיות מעורר התפעלות המדות, כמו התפעלות החמדה והאהבה לאוצר ומטמון שגם ש[הוא] משכיל בשכלו שהוא דבר טוב מאד עדיין לא יתפעל בלבו כ"א אחרי התהוו' אותיו' השכל להרהר אותו בבחי' לבוש אל השכל דהיינו שהשכל נתפס באותיו' הללו ובלעדם אין דבר שיתפוס בו השכל ע"ד הנ"ל בבחי' שם האדם, ונק' לבו"ש פנימי' אל השכל כידוע, ואז דוקא יתחבר אור השכל לעורר התפעלות החמדה בלבו כו'. והנה זהו בחי' אותיות המביאים האור לידי גילוי והתחברות למטה בדבר נפרד זולת השכל כמו למדות וכה"ג בבחי' השפעת אור השכל לזולתו בדיבור שאם לא בחי' אותיו' השכל לא הי' חיבור כלל לעצם המושכל לבא לידי גילוי באותיו' הדיבור. וראי' לדבר ממה שאנו רואי' שכאשר אין השכל בא בגילוי אותיו' השכל לא יוכל להשפיע בסדר נכון בדיבור כו', וגם אף מה שבא בגילוי הדיבור לתלמידו עכ"ז לא קאים אדעתי' דרבי' כמו שהוא בעצם השכל טרם בואו בבחי' אותיו'

חכים ולא בחכמה ידיעא: זהר חדש יתרו לד, ד. תקוני זהר בהקדמה יז, ב.

הקורא בתורה . . בשמותיו של הקדב"ה: ראה זהר יתרו פז, א. הנסמן לעיל בח"א ע' נב.

השכל כו' וכמ"ש במ"א, לפי שלא יוכל כל עצם השכל לבא בבחי' אותיו' כו' וד"ל.

ויש עוד בחי' אותיו' שבהן האור מלובש בהעלם גדול כמו אותיו' הדיבור ואותיו' הכתב. דהנה באותיו' הכתב כמו שכל עמוק הכתוב בספר כמו חידוש סברא עמוקה שחידש החכם וכתבה באריכו' לשון בספר כו' כמו חידושי התוס' שיש שכל וסברא עמוקה בצרופי אותיו' הנמצאים בדיבור תוספו' זה, והרי עצם האותיו' הכתובי' בו הן רק אותיו' גשמיי' בדיו ונייר ומושללי' מכל בחי' שכל והשגה רק שחכם הקורא אותם יוכל למצוא בהם השכלות וסברות שמובן מהם ומי שאינו חכם להשיג המובן בהם ולא יבין השכלות שבהם כלל אין לפניו רק האותיות הגשמי' (וה"ז כמו הרמז שמרמזי' ע"ד החכמה שאם איננו מבין שכל הנרמז ברמז זה שמרמז באצבע ה"ז רק תנועה גשמי' אצלו כו'. ומ"מ יש הפרש ביניהם שבאותיות הכתובי' מבואר בגילוי גמור כל פרטי הסברא כמו שהיא במושכל הרוחני למביני מדע המבינים כל השכל מתוכן משא"כ ברמ"ז כו' כמ"ש במ"א). אך מ"מ הרי בהכרח שיש אור השכל גנוז ונעלם באותיו' הכתובי' מאחר שיכולי' לעמוד על כל תוכן השכל מתוך אותיו' הכתב רק שהוא בבחי' ההעלם דהיינו שאין מהות השכל בהן ממש רק בבחי' רשימ"ו בעלמא נרשם בכתב מכל פרטי אור השכל כמו שהוא ברוחניות. וכך הוא באותיו' הדיבור לגבי עומק השכל שא"א לבא לידי גילוי ההבנה כלל שהוא בהעלם גמור לגבי המקבל השומע הדיבור שאינו מבין כלום, ועכ"ז קאים אדעתי' דרבי' הנעלם בדיבור זה לפי שנשאר ממנו בחי' רשימ"ו בהעלם בתוך דיבור זה, אך מה שהתלמיד שומע ומבין מאותיות הדיבור של המשפיע הוא למעלה מבחי' השגת השכל מתוך אותיו' הכתב שהרי גם שאותיו' הדיבור הוא רק בחי' דומם בלבד כאותיות הכתב מ"מ הרי יש בהן בחי' גילוי הארת השכל יותר מבאותיו' הכתב ולא נק' השכל שבהן בבחי' העלם כ"כ כמו בחי' רשימ"ו שבאותיו' הכתב דאדרבה הרי השכל מאיר בהן ועל ידן בבחי' גילוי כנ"ל וכמ"ש במ"א וד"ל.

ועפי"ז יובן הנמשל למעלה בענין ההפרש בין בחי' אותיו' דשמו הגדול שבעצמו' אא"ס שבהן ועל ידן נתפס בבחי' גילוי למטה הימנו כו' שזהו כמו בחי' אותיו' שבשכל המביאין את השכל להתחבר למטה הימנו כמו במדות וכה"ג וכמו אותיות הדיבור שמגלה השכל כו' וכל זה נכלל בענין קריאת שם האדם כנ"ל. אבל בחי' אותיו' דרל"א שערים שאחר הצמצום כנ"ל ה"ז כמו בחי' אותיות הכתב שהשכל הזה נעלם בעצם כח מהות השכל מי שכתב האותיו' הללו ורק מובן שכל הנעלם הזה מתוך האותיו' מפני שנשאר בהן בחי' רשימו בהעלם מהארת אותו השכל כשכתב אותו עד שיכולי' להבין אותו מתוך הכתב. וכך בחי' אותיו' דרל"א שערים הנ"ל הרי בחי' עצמו' אא"ס נתצמצם בעצמותו בבחי' צמצום הראשון רק נשאר מהארתו בבחי' רשימ"ו בהעלם בתוך האותיו' דרל"א שערים הללו כו' ומבחי' אותיו' הללו

נמשך מקור כל העולמות דעקודי' נקודי' כו' כמ"ש בזהר דיו"ד דשם ס"ג בקע ולא בקע כו' (ומ"ש בס' עה"מ דיו"ד דס"ג בקע בטהירו עילא' הוא מדבר במל' דא"ס שלפני הצמצום כו' יעו"ש) וד"ל.

ומעתה יובן ג"כ שרש ענין ובורא קדושי"ם הנ"ל. דהנה ידוע שהחכמה נק' קדש להיות' כ"ח מ"ה בחי' ביטול כו' וכאשר אא"ס מאיר בחכמה נק' קדו"ש כו', ולהיות שכמה מיני מדרגות יש בחכמה זו בעילוי אחר עילוי כמו וקדושי"ם בכל יום יהללו"ך סלה כו' שיש כמה מדרגות בקדושה עליונה כמ"ש בזהר כמה קדישאן אית לעילא כו' שהוא בבחי' חכמה כמו חכמה דאצי' שנק' אור אבא ולמעלה מזו חכמה דא"א ולמעלה הימנו חכמה דא"ק כו', ובכלל נק' עקודי' נקודי', כו', ויש בהן בחי' ומדרגו' פרטיו' זו למעלה מזו ונק' קדושי"ם לשון רבים עד בחי' חכמה שבעצמו' המאציל. אך מ"ש ובור"א קדושים בחי' בריאה הוא מאין ליש דוקא כנודע וכל בריא' מאין ליש אינו רק מבחי' ההארה חיצוניו' שבעצמו', ולא עד"מ הנ"ל בבחי' אותיו' השכל שאין גילוי השכל רק ע"י חיצוניו' האותיו' מאחר שגם בזה הרי יש הער' אור אותו השכל כמו שהוא מאחר שמאיר בדיבור כנ"ל, אבל בחי' אותיו' הכתב הרי אור השכל אין שם רק בהעלם כנ"ל. וכיוצא בזה הוא למעלה בענין בחי' בריא' מאין ליש לאחר בחי' העלם העצמו' שבבחי' אותיו' דרשימו הנשאר אחר הצמצום דהיינו בחי' הארת הקו שנמשך מן בחי' אותיו' דרשימו הנ"ל, ונק' א"ק אדם דבריא' מאין ליש כי לגבי עצמו' המאציל גם בחי' א"ק נק' בשם בריאה מאין ליש בלבד לפי שעצמו' המאציל למעלה לגמרי מבחי' חכמה גם מהיות מקור לחכמה רק ע"י בחי' הרשימ"ו דאותיו' דרל"א שערים הנ"ל הוא שנתהווה בריא' א"ק מהארת הק"ו כו' ע"י שהקו מלובש באותיו' דרל"א שערים כמ"ש בס' עה"מ שם. וז"ש ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כו', פי' שיש ג' מיני אד"ם אדם דבריא' אדם דיצי' אדם דעשי' וז"ש בראתיו יצרתיו כו', ובחי' א"ק נק' אדם דבריאה לגבי העצמות, ובחי' ע"י וא"א נק' אדם דיצי' ובחי' ז"א עם מוחין דאו"א שבו נק' אדם דעשי'. ובכללות הן המה ג' מדרגות דבחי' עקודי' נקודי' וברודי', כידוע

בס' עה"מ דיו"ד דס"ג בקע בטהירו עילא': ראה שם שער ג.

ענין ובורא קדושי"ם: ראה לעיל בהמאמר ד"ה אך.

שהחכמה נק' קדש: ראה זהר (רעיא מהימנא) בא מג, רע"ב. לעיל ד"ה להבין ג"פ קדש. לקוטי תורה אמור לג, ב.

שהחכמה . . כ"ח מ"ה: ראה לעיל ע' תעא.

וקדושי"ם בכל יום יהללו"ך סלה: נסמן לעיל ע' תרעג.

כמ"ש בזהר כמה קדישאן אית לעילא: ראה זהר תזריע מד, א.

בריאה הוא מאין ליש: ראה רמב"ן בראשית א, א.

א"ק אדם דבריא': ראה הערה הבאה.

ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו: ישעי' מג, ז. ראה תקוני זהר תי"ט (מב, א). ד"ה להבין . . ג' מיני אדם בספר מאמרי אדה"ז-ענינים ע' א. יב. יז. ובהנסמן במראי מקומות שם.

דבחי' ברודי' הוא בחי' התיקון שהוא בחי' ההתכללות דע"ס ע"י התלבשות האורו' בריבוי כלים מכלים שוני"ם כמו מדת החסד שנתלבש בי' כלים ומדת הדין בי' כלים ועי"ז מתכללי' יחד לאכללא שמאלא בימינא וימינא בשמאלא כו'. ולפי שהכלים המה בבחי' גבול להגביל את האור ע"כ נק' זה בחי' אד"ם דעשי' שהוא בחי' מקור לו' ימי המעשה מאצי' לבריאה כמ"ש ו' ימים עשה ה' כו' להיות שבחי' האורות בכלים נק' בחי' עשי' כמו עד"מ רמ"ח אברי האד"ם למטה שנק' בחי' עשי' כו'. ובחי' הנקודי' הן בחי' האורות עצמם כשהן בלתי מתחלקו' לי"ס רק כ"א בבחי' נקודה בלבד. ובחי' עקודי' כשע"ס עקודי' כא' בלי התחלקו' לי' נקודו' עדיין. ובחי' א"ק הוא למעלה גם מבחי' עקודי"ם כו' רק הוא בחי' מקור בלבד שימצא ממנו מציאות אורות דאצילות ועדיין אינם בבחי' עקודים כו', ונמצא שבחי' א"ק הוא הנקרא מקור למקור די"ס דאצי' דהיינו רק שעתיד להיות ממנו התהוות ע"ס דאצי' ועדיין אינו מקור למציא' ע"ס בגילוי, ובכללות נק' אדם דבריאה, ובחי' ע"י וא"א נק' אדם דיצי' כי ע"י וא"א הוא בחי' מקור לאצי' בגילוי עכ"פ והיינו בחי' יצי' כמו היוצר את הכלי שנראי' בה צורה וכמו הדיבור שנק' יצי' מטעם שהוא בחי' גילוי העלם המחשבה כידוע. וז"ש יוצר אור ובורא חושך שבחי' התגלות המקור לאצי' נק' יוצ"ר או"ר כו', אבל קודם שיהי' מקור לאצי' בגילוי אלא הוא בבחי' מקור למקור זה כו' ה"ז בחי' העלם דחש"ך סתר"ו, והוא כמו המחשבה הסתומה שעתיד להיות ממנה גילוי בדיבור ועדיין אינה מאירה ומתלבשת בדיבור כלל כו' ונק' מחשבה סתימאה כו', והוא בחי' מחשבה הקדומ"ה דא"ק שעתיד לצאת ממנו בחי' מקור לאצי' בגילוי כנ"ל דהיינו מפני שסוף כל סוף יבא ממנו בגילוי מהעלם עצמותו א"כ ע"ש הסוף ועתיד בלבד נק' מקור דאצי', ואמנם גם הוא נק' אדם דבריאה בבחי' יש מאין לגבי עצמו' המאציל מבחי' רשימו הנ"ל כדוגמת אדם דבריאה למטה בעולם הנפרד שנברא יש מאין דאצי' כו' כמ"ש ויבר"א ה' את האד"ם בצלמ"ו כו' כמו שאותיו' המחשבה עצמ' מתהוו' בבחי' י"ש מאין מן עצמו'

כח השכל כנ"ל ודו"ל.

והנה ישראל עלה במחשבה, פי' במחשבה דא"ק שנק' אדם דבריאה כמ"ש לכבודי בראתי"ו כו' כנ"ל. וזהו בכללות ובפרט יש בחי' מחשבה בכל עולם דג' עולמו' בי"ע בכלל ובפרט, כידוע דבי"ע בכלל הן ג' מיני אדם הנ"ל ובפרט יש בי"ע בכל עולם ועולם גם בכל עולם מג' עולמו' הנפרדי' מאין ליש ממש. וכללות נש"י הן ס"ר נש"י שעלו במחשבה דעולם הבריאה

לאכללא שמאלא בימינא: נסמן לקמן ע' תתקד.

ו' ימים עשה ה': יתרו כ, י.

יוצר אור ובורא חושך: ישע' מה, ז.

ויבר"א ה' את האד"ם בצלמ"ו: בראשית א, כז (ושם: אלקים).

ישראל עלה במחשבה: נסמן לעיל ע' תקלט.

נש"י הן ס"ר: ראה לעיל ע' תשכ.

ועד"ז במחשבה שבעולם היצי' ובמחשבה דעולם העשי'. וכל נשמה בפרט כשהיא מעולם הבריאה היינו מבחי' מחשבה דבריא' וכן מי שנשמתו מיצי' היינו מבחי' מחשבה דיצי' וכן מי שנשמתו מעשי' היינו מבחי' מחשבה דעשי' ועד"ז בבי"ע שבאצי' כמו מחשבה דעשי' דאצי' כו' עד מחשבה דבריא' דאצי' כו' ועד"ז בבי"ע שלפני האצי' עד בחי' מחשבה דא"ק שנק' אד"ם דבריא' בכלל כנ"ל וד"ל. והנה טעם מספר ס"ר נשמות הן לנגד מספר ס"ר אותיות דתושב"כ. אך אין באותיו' התורה מספר כזה רק בצירוף אותיו' אהו"י שבמחשבה השייך לאותיו' הכתב כנ"ל וא"כ הרי הן ס"ר אותיו' המחשבה שבתורה משום דתלת קשרין הן ישראל מתקשראן במחשבה דתורה ואוריית' מתקשרא' בקודב"ה שהוא בחי' עצמות המאציל שבחכמה ומחשבה הקדומה דא"ק בכלל, וזהו בראשית בשביל התורה שנק' ראשית ובשביל ישראל שנק' ראשית כו' כי שרש א' להם כנ"ל. וזהו פי' ובור"א קדושי"ם דקאי על ישראל ג"כ כמ"ש לקדושי' אשר בארצ"ן כו' קדושי"ם תהיו כו' לפי ששרשם במחשבה וחכמה הקדומה כנ"ל וד"ל.

ומעתה הנה יש להבין שרש ענין שבתותי שבת עילא' ושבת תתאה וענין ירידה צורך עלי' כו'. דהנה ידוע בכללות שרש ענין השבת הוא בחי' עליו' העולמו' עד רום המעלו' [דהיינו] עד גם בחי' א"ק שעולה בעצמו' המאציל ממש כו'. וביאור זה הנה כתי' וישבות אלקי' מכל מלאכתו אשר עשה כו' וכתי' מכל מלאכתו אשר ברא כו'. דהנה ידוע ענין השבת שהוא עד"מ אדם השובת ונח מאיזה מלאכת עבודה שבשעת העבודה הרי הי' כח גופו שהוא כח התנועה והמעשה מלובש ומושפל במלאכה הזאת וכשפוסק מלעשות ולעבוד הרי חוזר הכח הזה אל עצמו והוא הנק' נייחא דנפש כמ"ש כי בו שבת וינפש והוא מ"ש מכל מלאכתו אשר עשה כו' [ב]בחי' שבת דעשי'. ועד"ז יובן ג"כ [ב]בחי' השביתה מן בחי' היצי' שהן בחי' אותיו' הדיבור שהיו מושפלים ומלובשי' במלאכה זו וכשפוסק עולין לעצמותן ונק' נייחא דרוחא כו', ועד"ז בחי' שבת דבריא' כמ"ש מכל מלאכתו אשר ברא שהוא בחי' המחשבה והשכל שהי' נשפל ומלובש ג"כ בעשותו המלאכה הזאת וכשפוסק חוזר אור המחשבה אל עצמותו כו'. והן הנה ג' עליות דג' עולמות

דתלת קשרין הן ישראל . . ואוריית' . . בקודב"ה: **נסמן לעיל ע' תקפז.**

בראשית בשביל התורה . . ישראל: **ראה רש"י ר"פ בראשית. הנסמן בלקוטי שיחות נח כרך ג ע' 755. שם מקץ ע' 820.**

לקדושי' אשר בארצ"ן: **תהלים טז, ג.**

קדושי"ם תהיו: **קדושים יט, ב.**

שבת עילא' ושבת תתאה: **נסמן לעיל ע' תשיט.**

השבת הוא בחי' עליו' העולמות: **ראה לעיל ע' תשיט.**

וישבות אלקי' מכל מלאכתו אשר עשה . . ברא: **בראשית ב, ב-ג.**

ידוע ענין השבת . . אדם השובת ונח: **ראה לעיל ע' תקסו, לקמן ע' תשצז, ע' תתצז, ובהנסמן לשם.**

נייחא דנפש . . דרוחא . . המחשבה: **ראה שער האמונה פט"ו. שערי תשובה ח"ב שער התשובה כב, א.**

כי בו שבת וינפש: **נסמן לקמן ע' תשסה.**

בי"ע שהן בחי' מחשבה דו"מ שנק' נר"נ כו'. וכמ"כ יובן ג' עליות כאלה בבחי' בי"ע שבאצי' ולמעלה מעלה מן האצי' עד בחי' א"ק שנק' בריא' בכללות שגם הוא עולה בעצמות המאציל ממש כו' וד"ל. אך הנה יש להבין בזה שהרי לפי המובן מתוך משל הנ"ל במלאכה גשמי' הרי כל כח וכח עולה בפ"ע כמו כח המעשה עולה אל עצם כח הזה שהוא בחי' נפש וכן כח המחשבה והדיבור כו', ואין הענין כן בנמשל למעלה בבחי' עליו' העולמו' שמבואר בע"ח שבחי' עשי' עולה ביצי' ויצי' בבריא' כו'. והתירוץ בזה מבואר במ"א שזהו עד"מ עליו' הכח שבדם הוא הנפש אל בחי' רוח החיים שבלב ובחי' רוח עולה למחשבה שבמוח שאע"פ שלא נראה רק כח המעשה אבל פנימיותה הוא בחי' הרוח שבלב המקור לכח התנועה והמעשה כידוע דנפש נעשה מרכבה לגבי רוח ועד"ז בחי' רוח נעשה מרכבה לנשמה שבמוח כו', ואעפ"כ כל שבת הוא בפ"ע כי תחלה שבות מן המלאכה גשמי' בפועל ונכלל כח הפעולה זאת במקורה בבחי' רוח שביצי' ואח"כ שובת גם מבחי' רוח ונכלל במחשבה ואח"כ שובת גם המחשבה כו', והוא בחי' עליו' העולמו' למעלה דעשי' נכלל ביצי' ויצי' בבריאה כו' וד"ל.

והנה ענין שבת תתאה הוא כללות בחי' עליו' העולמות דבי"ע שנתהוו יש מאין מבחי' אצי', וכאשר עשי' נכלל ביצי' ויצי' בבריאה עד שכללות הנבראי' נכללי' בבחי' האצי' נק' שבת תתאה כי כולם נכללי' רק בבחי' עשי' כמ"ש מכל מלאכתו אשר עשה כו', וגם בחי' חכמה שבבריאה נק' עשי' לגבי ערך האצי' כידוע בפי' עושה בראשית דבראשית נמי מאמר הוא כו'. אבל בחי' עליית האצי' במאציל דרך כלל דהיינו עד גם בחי' א"ק שנק' בריאה דאצי' בכלל נק' שבת עילאה. וז"ש את שבתותי תשמרו ב' שבתות כו'. דהנה מה שהנבראי' עולין מבחי' בריאה מוגבלת להיות בבחי' האצי' ה"ז בחי' עלי' גדולה להם, שהרי ידוע דאין ערך כלל לבחי' נברא בע"ג ותכלית לגבי האצי' שהוא בחי' אלקו' ממש בלתי בע"ג כו' כי איך ישתוה הנברא בערך אל הבוראו יש מאין כו' וכמ"ש אין ערוך לך כו'. והגם שבחי' אור האצי' ג"כ אינו בערך לגבי בחי' עצמות המאציל ממש שהרי אין האצי' רק בחי' הארה וזיו המאציל בלבד ונק' אורו' דע"ס כמו אור החכמה כו' וכמו ויאצל מן הרוח כו' וכידוע, מ"מ הרי בחי' ע"ס דאצי' הן בחי' אלקות ממש מאחר

שמבואר בע"ח שבחי' עשי' עולה ביצי': ראה הנסמן לעיל ע' תקסו הערה ד"ה עליות.

כידוע דנפש נעשה מרכבה לגבי רוח: בשערי תשובה שם מציין לזהר.

בפי' עושה בראשית: נוסח ברוך שאמר.

דבראשית נמי מאמר: ראש השנה לב, א.

אין ערוך לך: ברכת יוצר לשבת.

ויאצל מן הרוח: בהעלותך יא, כה. ראה לעיל בח"א ע' רכו. ושנ"ב. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ס"ע תקעב.

מ"מ הרי בחי' ע"ס דאצי' הן בחי' אלקות ממש: ראה גם ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שיא ובהנסמן לשם.

שאמרו דאיהו וחיוהי חד ממש כי הוא המדע כו' הוא וחכמתו ובינתו א' כו' וגם שאר מדותיו מיוחדי' בעצמותו גם בבחי' המל' שהיא מדה האחרונה להיות מלך על עם כו' הרי מדת המלוכה מתפשטת מעצמותו שהוא המולך ומעצמו נמשך כח זה כו' וכן אותיו' מחשבתו ודיבורו כו' הנמשכי' למטה להיו' מזה התהוות ג' עולמו' דבי"ע בע"ג כידוע גם הן בבחי' היחוד בעצמותו וכמ"ש כי לא מחשבות"י כו' וכמ"ש דאיהו וחיוהי חד ואיהו וגרמוהי חד גם בבחי' הכלים והלבושים דמחשבה דו"מ כו' וד"ל. ולזה הטעם נק' כל בחי' עליות הנבראי' בע"ג בבחי' האצי' בשם שבת תתאה כי הנבראי' הן בחי' ערך נבדל לגמרי מבחי' אלקו' שהרי הן בחי' נפרדי' ממש עד שיש להן בחי' בחירה כו', וכמו גם במט"ט דבריא' הרי אמרו דאפקוהו למט"ט ומחיוהו ס' פולסי דנורא כו' לפי שלא עמד כו' והרי נוהג בהן עונש כמו עונש לעבד שאינו עובד כראוי וכמ"ש הן בקדושיו לא יאמין כו', וא"כ כאשר עולין בבחי' האצי' הרי נעשה מבחי' נברא בע"ג בחי' אלקו' ממש ואין לך עלי' גדולה כזו להיות מתהפך ממהות נברא בע"ג לבחי' אלקו' בלתי בע"ג. וכך הוא גם כל בחי' מס"נ דבע"ג באחד כמו מס"נ דנשמה האלקי' בק"ש שנכללת בבחי' אלקו' ממש כמ"ש בזהר לאשתאבא בגופא דמלכא כו'.

ואמנם אין זה רק בחי' ביטו"ל הי"ש בלבד דהיינו שמבחי' י"ש נעשה בחי' אי"ן האלקי דאצי' ע"כ נק' שבת תתאה בלבד וכמ"ש מכל מלאכתו אשר עש"ה כו' כנ"ל. אבל בחי' שבת עילאה הוא מ"ש מכל מלאכתו אשר ברי"א כו' שהוא בחי' עליו' האצי' במאציל שהוא למעלה מבחי' ביטול היש שהרי אמרו דאיהו וחיוהי' ח"ד כו', ואעפי' שאין הע"ס רק בחי' הארה בעלמא מעצמו' המאציל מ"מ בחי' עלייתם במאציל הוא בבחי' יחוד אמיתי שנק' בחי' ביטול אמיתי דבחי' מ"ה האמיתי ולא כמו בחי' ביטול היש דבי"ע. וביאור הדבר ידוע שבחי' ביטול הנבראי' כמו בחי' ביטול דמחנה מיכאל באהבה הרי יש מי שאוהב כו' כי הוא בחי' יש נפרד לעצמו רק שהוא בטל מפני האהב' וכן מחנה גבריאל בחי' הביטול שלהם מפני היראה כמו זעות מחיל כסא וכיוצא (וגם יש בחי' התפעלות שמצד [בחי'] אלקו' בלבד דהיינו לא שמקבל עליו הביטול אלא ממילא מתבטל מצד גילוי אלקו' כמשל

דאיהו וחיוהי חד . . וגרמוהי חד: נסמן לקמן ע' תתקיח.

כי הוא המדע: נסמן לקמן ע' תתקז.

כי לא מחשבות"י: ישע' נה, ח.

במט"ט דבריא': ראה הערה א בספר המאמרים תש"ח ע' 202. מלאכי עליון — מרגליות — בערכו ע' פח-ט.

דאפקוהו למט"ט: ראה חגיגה טו, א. וראה ג"כ לעיל ע' תרעא.

הן בקדושיו לא יאמין: איוב טו, טו. ראה אור התורה שם.

מס"נ . . באחד: נסמן לעיל ע' תקמט.

לאשתאבא בגופא דמלכא: נסמן לעיל ע' עתר.

זעות מחיל כסא: ראה פיוט והחיות [מוסף לראש השנה בקדושת כתר אחר קדוש].

המתבטל מפני המלך כו', אך גם זה בכלל ביטול היש כמו עושה השלום כו'). משא"כ בחי' ביטול עצמי כמו ביטול דמשה שא' ונחנו מ"ה שזהו בבחי' כ"ח מ"ה דחכמה דאיהו וחיוהי חד כו' כנ"ל עד"מ באדם שהוא וכח חכמתו ובינתו אחד כו' כנ"ל. והוא ג"כ ענין שבת עילאה בחי' עליי' וביטול הנאצלי' במאציל עד רום המעלות. והעיקר הוא בבחי' עליי' חכמה דא"ק שנק' אדם דבריאה, וז"ש [מ]כל מלאכתו אשר בר"א דוקא, וכמו בחי' ביטול המחשבה באי"ן דחכמה דגם שהמחשבה מהתווה בבחי' יש מאין ג"כ כנ"ל מ"מ ענין ביטול המחשבה באי"ן הוא בחי' ביטול ויחוד אמיתי מטעם הנ"ל. וזהו שהי' משה כבד פה בדיבור כי שרשו בהעלם יחוד המחשבה כמו שהיא נכללת באי"ן דכ"ח מ"ה דחכמה כו'. ולכך אמר בזהר דמשה מלגיו יעק"ב מלב"ר, פי' מלגיו בבחי' ביטול הפנימי' דחכמה שלמעלה מבחי' ביטול דמדות או"ר כנ"ל. וע"כ גם בבחי' שבת אנו או' ישמח משה במתנת חלקו כו' שהוא בחי' שבת עילאה דמשה וד"ל.

ומעתה יש להבין בענין קבלת שבת שמוסיפין מחול אל הקדש כידוע למה עושין מחול קדש ואו' ג"פ הבו כו'. אך הענין הוא דג' מדרגות יש בבחי' השבת, הא' מה שמוסיפין מחול אל הקדש בקבלת שבת שלפני תפלת ערבית, והב' בחי' גוף השבת בליל שבת כשמתפללי' תפלת ערבית ואו' [ויכולו ו]קידוש ובסעודת ליל שבת שאו' דא היא סעודתא דחקל תפוחי' כו', והג' שבת דיומא בשחרית עד המנחה. וההפרש ביניהם הנה מה שעושין מחול שבת כשעה קטנה ואו' ג"פ הבו כו' הוא ענין עליו' ג' עולמות בי"ע הנפרדי' יש מאין שיהיו גם הן עולין למעלה בבחי' יחוד העליון דאצי' כנ"ל שזהו רק בחי' ביטול היש הנפרד כנ"ל, וע"כ או' ג"פ הבו הב"ן גי' אח"ד נגד ג' עולמות בי"ע, ומ"ש השתחוו לה' כו' ר"ת קבל"ה שבבחי' אצי' כי קד"ש הוא בחי' חכמה דאצי', ונק' קבלת שבת שהוא בא בבחי' תוס' מחול אל הקדש דהיינו מבחי' בי"ע שנק' חו"ל שיהיו בטילי' ונכללי' ג"כ בבחי' קד"ש העליון דאצי', וז"ש השתחוו לה' בהדר"ת קד"ש. וזהו דאתייחדת לתתא

עושה השלום: ראה הנסמן בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תרמה.

ונחנו מ"ה: ראה גם לקמן ע' תשסז.

שו"ה דבריאה — מלאכתו: ניתוסף ע"פ כוך 1216.

שהי' משה כבד פה: שמות ד, י.

בזהר דמשה מלגיו: ראה תקוני זהר תי"ג (כט, א).

אנו או' ישמח משה: תפילת עמידה לשבת.

ואו' ג"פ הבו: נסמן לקמן ע' תתפא.

הב"ן גי' אח"ד: פרי עץ חיים שער (יח) השבת פ"ו. פ"ח. שער הכוונות ענין מזמור הבו.

השתחוו לה' כו' ר"ת קבלה: [השתחוו לה' בהדרת קדש] תהלים כט, ב. פרי עץ חיים שם פכ"א. שער הפסוקים תהלים ק, א. ביאורי הזהר ע' VII. שער האמונה פט"ו.

דאתייחדת לתתא . . בכורסיי"א . . ברזא דאחד: ראה זהר תרומה קלה, סע"א ורע"ב.

בבי"ע בכורסיי"א עולם הבריאה ברזא דאחד כו'. ואח"כ בתפלת ערבית דליל שבת שנק' שבת דמעלי שבתא הוא בחי' עליי' המל' דאצי' עצמ' כמו שהיא בבחי' האצי' שתעלה למעלה בע"י כו', וע"כ או' ויכולו השמים כו', ואסור בעשיית מלאכה כמ"ש כי בו שב"ת מכל מלאכת"ו כו' משא"כ בתוס' שמוסיפין מחול אל הקדש יש מחלוקת בפוסקי' אם אסור בעשי' מלאכה מדרבנן כו' מפני שאינו שבת ממש שבו שבת וינפש כו' רק שמוסיפי"ן מן החול אל הקדש (ואעפ"י שכל שבת הוא שבת בראשית ולא שבת ה' ממלאכתו עד ליל שבת ממש אעפ"כ סמוך לשביתה נכלל גם הוא בבחי' השביתה כו'). ואמנם בחי' ליל שבת בתפלה וקידוש ומ"ש דא היא סעודתא דחקל תפוחי' כו' הוא רק [בחי'] התחלה בלבד לעליו' אורו' העליונ' דאצי', ונחלק דרך כלל לג' מדרגו' סעודתא דחקל תפוחי' [כו'] בחי' המל' ובשחרי' סעודת' דז"א ובמנחה סעודת' דע"י; ודרך כלל יותר היינו ג' מיני אד"ם הנ"ל. עד שבמנחה הוא בחי' עליי' דא"ק, וז"ש ואני תפילתי כו' ע"ת רצו"ן הקדו"ם שמאיר במצחא דע"י כו', שהוא שרש דבחי' משה בחי' מ"ה העצמי כנ"ל ולכך נסתלק משה במנחה דשבת כידוע (ומ"ש רז"ל אלמלא שמרו ישראל ב' שבתו"ת כהלכת"ן [כו'] קאי בשבת דלילה ודיום ולא בקבלת שבת כו', אך מ"ש שבתות"י תשמר"ו קאי על בחי' שבת עילאה ושבת תתאה הנ"ל). והנה גם בכל יום מו' יומין דחול יש הארה מעין השבת, אך אינו נק' [שבת] גם בבחי' תוס' כלל וכלל רק שכל התורה והמצות שעושין כל היום לברר ברורי נוג"ה כו' עולה בתפלה וק"ש וע"כ נק' התפלה סולם כו' והוא רק הכנה לשבת שיוכלו כל הברורי' הללו לעלות מבי"ע לאצי' בשבת ע"כ נק' הארה זו שבתפלה מעין ודוגמת השבת כמ"ש במ"א וד"ל.

והנה שנת השביעית נק' שבת שבתון כמ"ש ושבתה הארץ שבת לה' כו', להיות ידוע בענין עליו' העולמו' דשבת שאינו רק בבחי' פנימי' העולמו' אבל לא בחיצוניו' העולמו' כלל, שהרי ביום השבת גם שנא' כי בו שבת כו' הרי מוריד גשמים ומצמיח תבואו' כו' ולא ניכר בעולם בחי' עליי' והסתלקו' בחיצוניו' רק בבחי' הפנימיו' שבו שהוא כח הפועל בנפעל כו',

---

שבת דמעלי שבתא: ראה זהר בהקדמה ה, ב.

כי בו שב"ת מכל מלאכת"ו: בראשית ב, ג.

יש מחלוקת בפוסקי': ראה שו"ע הל' שבת סרס"א ס"ב ובביאורי הגר"א שם.

ומ"ש: בבוך 1216: ומה שאומרי'.

שו"ה סעודת' — דז"א . . דע"י: בבוך 967: דע"י . . דז"א.

ואני תפילתי . . ע"ת רצו"ן: [במנחת שבת] תהלים סט, יד. ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכט, א.

נסתלק משה במנחה דשבת: ראה שו"ע אדה"ז הלכות שבת סרצ"ב, ס"ה.

אלמלא שמרו ישראל ב' שבתו"ת כהלכת"ן: ראה שבת קיח, ב.

נק' התפלה סולם: נסמן לקמן ע' תתסד.

שבת שבתון . . וזשבתה הארץ: בהר כה, ד. ב.

בענין עליו' העולמו' דשבת: ראה לקמן ע' תשסה.

וכמ"כ בכל עליו' העולמו' עד רום המעלות כנ"ל הכל הוא בבחי' פנימי' בלבד, עד"מ אדם ששובת במחשבה שלא ניכר שינוי בפעולת ידיו כו' וכמ"ש במ"א. אך הנה ענין שבת דשביעי' הוא דוקא בבחי' החיצוניו' שהארץ תשבות בחריש ובקציר לגמרי וכמ"ש ושבתה הארץ שבת לה' כו' בלי חרישה וזריעה וכל עבודה בשדה כו' עד שיהי' שבת דלעתיד באלף הז' שיהי' גם עליות כל העולמו' בחיצוניו' כמו עכשיו בפנימיו' לפי שכל שנת השביעי' יש בה מעין ודוגמא דכללו' אלף הז' כי הפרט מעין הכלל (וגם אפס קצה הארת שנת השביעי' יש בכל שבת ושבת). אמנם הנה מובן מזה דעליי' דשביעי' היא בחיצוניו' הרי מוכרח מזה לומר שזהו כמו בחי' תוס' מחול אל הקדש דקבלת שבת הנ"ל שהוא בחי' עליו' העולמו' דבי"ע הנפרדי' בחי' ביטול היש כנ"ל. אבל מ"מ אינם דומין שהרי מבואר למעלה שבחי' תוס' זה שלפני השבת היינו מפני שבשבת הוא בחי' עליי' האצי' במאציל שזהו עיקר השבת בג' סעודו' כנ"ל שאסור בעשיית מלאכה ע"כ מוסיפין מחול כו', אבל שנת השביעי' הרי אין ימי שנה זאת דינו כיום השבת ממש לאסור בעשיו' מלאכו' זולת מלאכת החרישה והזריעה השייכי' לעבודת הארץ רק האיסור הוא בעבודת הארץ בלבד בשנה זו, וא"כ אין כל שנה זאת נק' שבת כשאר ימי השבתות רק הוא שבת הארץ בלבד כמ"ש ושבת"ה הארי"ץ כו' ושש שנים תזרע את שדך כו' ובשביעי' תשבות זריעת הארץ בלבד. אמנם עיקר בחי' השבת באיסור ל"ט מלאכו' ופרטיהן גם בשנת השביעי' אינו רק בכל יום הז' בלבד וכל ששת ימים מותר בעשיי' מלאכה כמו בשאר השני' שלפני שביעי' כידוע, וא"כ לא נק' רק שבת של הארץ בלבד [כו']. והענין הוא דעיקר בחי' השבת הוא בחי' עליו' האורו' עליוני' דאצי' במאצי' וזה אינו רק ביום הז' כי בו שבת כו' וכמ"כ בשביעי', אבל שבת הארץ בכל שנה דשביעית זולת ימי השבתות שבה אין זה כמו בחי' שבת ממש בעליות העולמו' מאצי' ולמעלה כלל שאין שום עליי' כלל מאצי' ולמעלה בשנת השביעי' כמו בשאר השנים זולת ימי השבתות רק ענין שבת הארץ בשביעי' בכל השנה הוא בחי' עליי' חיצוניו' בארץ הגשמי' לאסור בה עבודת חרישה וזריעה משום שבשביעי' הוא מעין ודוגמא דלעתיד באלף הז' שנק' יום שכולו שב"ת בבחי' עליי' חיצוניו' כל העולמו' ג"כ, והוא גם מבי"ע שהוא בחי' נפרד שיבורר מהן החומריו' ויעלו להיות בבחי' אצי' גם בבחי' חיצוניו' שלהן כו'. אך אינו ממש כמו אלף הז' שהרי שנת השביעי' מותר במלאכו' זולת עבודת הארץ כו' כי לא נתברר העולם עדיין, אבל מ"מ דומה לבחי' תוס' שבת בדבר זה שהוא בחי' עליי' בחיצוניו' הארץ שזהו כמו עליו' העולמו' דבי"ע בתוס' שבת שנק' בחי' חיצוניו' לגבי עיקר השבת שהוא עליו' האצי' במאציל כנ"ל אבל אין השביעית נק' גם תוס' חול אל הקדש כו' אלא חול לגמרי רק שיש בה מעין בחי' הקד"ש דשבת דלעתיד שהוא שבת ממש כו' וע"כ נק' שב"ת שבתו"ן כו' וד"ל.

ובכל זה יובן הטעם מה שבשנת השביעי' אדם ובהמה שוין בתבואו' השדה וכמו שאמרו עד שכלה לחי' מן השדה כו', כי הנה ידוע בענין אדם ובהמ"ה שהוא בחי' מ"ה וב"ן ושרש הבהמו' הוא מבחי' התוהו שלפני התיקון, וכידוע דאד"ם הוא בבחי' התיקון ופני ארי' ושור כו' שבמרכבה שרשם בבחי' התוהו בחי' ב"ן גי' בהמ"ה וחי' בכלל בהמה, ע"כ החיו"ת שבמרכבה נושאו"ת את הכסא שיש בכחם להעלות לבחי' אדם שעל הכסא כמשל המרכבה שנושא את הרוכב (וכמו בחי' דצ"ח שמחי' לנפש אדם כמו חמרא וריחא פקחין וכמ"ש במ"א), כי גם שהבהמה למטה במדרגה מן האדם היינו מפני שנפל שרשה למטה מטה ביותר כידוע בענין ש[ב]ה"כ דתוהו, אך לאחר הבירור עולה לשרש בבחי' התוהו ע"כ החיות מעלין לאד"ם כו'. וזהו שבשביעי' דוקא אכילת אדם תלוי' באכילת חי' מן השדה תחלה כנ"ל לפי שהאר"ץ הוא בחי' ב"ן ובשביעי' הרי הארץ היא בדוגמא דלעתיד לאחר הבירור דב"ן שעולה לבחי' ס"ג דתוה"ו שלמעלה מבחי' מ"ה דאד"ם כידוע, ואעפ"י שעכשיו בחי' מ"ה דאד"ם מברר לב"ן כו' אבל לאחר הבירור עולה ב"ן למעלה ממ"ה, וע"כ אדם ובהמה שוין בתבואו' הארץ, ולא עוד שעד שכלה לחי' מן השדה כו'. וזהו טעם איסור עבודת האדם בארץ בשביעי' בחרישה וזריעה דבשאר השנים האד"ם עוב"ד את האדמ"ה וכמו ואד"ם אי"ן לעבו"ד את האדמ"ה ע"כ נק' אד"ם כו' משום דמ"ה דאדם מברר לאדמ"ה בחי' ב"ן כו', אבל בשביעי' כתי' ושבת"ה הארי"ץ כו' כמו לאחר הבירור לעתיד שלא תצטרך כלל לעבודת האד"ם (וכמ"ש במ"א בענין עתידה הארי"ץ שתוציא גלוסקאו' וכלי מילת כו' וז"ש והארי"ץ אזכור).

וזהו את שבתותי תשמרו. פי' שבתות"י ב' מיני שב"ת שב"ת עילא' ושבת תתאה הנ"ל שבתות"י הם שלי הם, כי גם בחי' שבת תתאה הנ"ל שהוא בחי' ביטול היש הנפרד להיות בבחי' אי"ן דאצי' כו' כנ"ל הוא ג"כ שלי, כי מאין יש בכח הנברא לעלות באצי' שמופלא בערך הימנו גם זה שלי מעצמו' המאציל משום דנעוץ תחלתן בסופן וקמי' שוין אצי' ובריאה כו' כו' שבת עילאה ושבת תתאה הנ"ל ע"כ כוללם יחד באמרו שבתות"י כו'. ועיקר הענין

עד שכלה לחי' מן השדה: ראה תורת כהנים בהר כה, ז. ספחים נב, ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל רפ"ג.

ופני ארי' ושור: ראה יחזקאל א, י.

ב"ן גי' בהמ"ה: ראה ספר הליקוטים להאריז"ל שמיני יא, ב. הנסמן לעיל בחי"א ע' ד.

וחי' בכלל בהמה: נדרים סא, א.

החיו"ת שבמרכבה נושאו"ת את הכסא: בחיי תרומה כה, י בשם פרקי דרבי אליעזר [ספ"ד. וראה ברד"ל שם]. במדבר רבא ספי"ד.

חמרא וריחא פקחין: ראה יומא עו, ב. תניא פ"ו. ובמהדורא קמא שם ע' נא.

ואד"ם אי"ן לעבו"ד את האדמ"ה: בראשית ב, ה.

עתידה הארי"ץ . . וכלי מילת: נסמן לעיל ע' תקלח.

והארי"ץ אזכור: בחוקותי כו, מב.

דנעוץ תחלתן בסופן: ראה לעיל ע' תרג. ע' תרסו.

שו"ה עילאה — ועיקר: ע"כ נמצא בבוך 697.

הוא היינו כמו שאמר מתנ"ה טוב"ה יש לי בבית גנזי ושבת שמה כו' הרי השבת נק' מתנה שנתן לנו ה' כאדם שנותן מתנה לחבירו שאינה שלו רק של הנותן רק לאחר שנתנה לו א"צ רק שמירה שישמור אותה בלבד, כך הרי נא' ושמרת"ם את השבת כו' שמו"ר את יום השבת כו', וגם כאן מ"ש שבתותי תשמרו ענין השמירה הוא לפי שנק' שבתות"י שלי הם כנ"ל רק שנתנה במתנ"ה וכמ"ש מתנה טובה יש לי בבית גנזי כו' וא"צ רק לשמור מה שנותני' לכם כו', וז"ש ושמרת"ם שא"צ רק שמיר"ה בלבד וד"ל.

ולהבין זה בתוס' ביאור הנה יש להקדים בשרש ענין בחי' המקיף שנק' סובב כו' שזהו כמו עד"מ אדם שחושב איזה דבר במחשבה שמחשבתו תקיף לדבר זה מכל צד, אמנם אין המחשבה מאירה בגילוי והתלבשות גמור בדבר שחושב שהרי אין אותו הדבר משתנה כלל מכמו שהוא בין קודם שיחשוב עליו לאח"כ כי איננו משתנה רק בפעולה ועשי' ולא במחשבה כידוע, וכך הוא בענין הידיעה שהקב"ה יוד"ע את כל הנבראי"ם שידיע"ה זו מקפת את כולם בבחי' מקיף וסובב כמשל ידיעת המחשבה הנ"ל ואינה מאירה בבחי' גילוי גמור בהם, ע"כ אין בחי' ידיעה זאת עושה בחי' שינוי כלל וכלל בעצם מהות הנברא' רק בחי' גילוי האור האלקי שבהם המחי' אותם מאין ליש שנק' כמו כח הפועל כו' עי"ז המה משתנים כמו להיות מציא' חכמה באדם שהמלאך שגוזר אומר טפה זו כו' דהיינו שנמשך לו אור חכמה בבחי' גילוי וזה יהי' טפש שלא יגלה בו אור החכמה כו' וכן זה עשיר וזה עני כו' ועד"ז בכל שפע אור האלקי בנברא' בבחי' ממלא כו', אבל מבחי' מחשבה וידיעה שיודע את כל הנברא' גם שהוא בוחן כליות ולב ונגלו לפניו כל תעלומו' לב כמ"ש משמי' הביט ה' כו' מבין אל כל מעשיהם בפרטי פרטי' מ"מ אין זאת ההשגחה והידיעה מאירה בבחי' גילוי בנפש כל האדם רק מקיף אותו מלמעלה כמשל הנ"ל ע"כ אין ידיעה זו מכרחת את האדם להיות מוכרח להרהר ולעשות כפי הידיעה אם טוב או רע כהכרח התהוות החכמה בחכם מאחר שאינו מאיר בבחי' גילוי בנפשו כלל, והיינו שאמרו אילו צדיק ורשע לא קאמ"ר שאם הי' בא בדיבור שהוא בחי' ממלא הנ"ל ה"ז בחי' הכרח להיו' צדיק או רשע ואמנם לא קאמ"ר בדיבור רק בידיעת המחשבה בלבד שאינו מאיר בבחי' גילוי כלל ע"כ נשארה הבחירה עדיין באדם אם להיות צדיק או רשע. ובזה מתורץ הקושי' הידוע' בענין הידיעה ובחירה שאין הידיעה מכרחת הבחירה כלל וכלל וד"ל.

מתנ"ה טוב"ה . . ושבת שמה: שבת י', ב.
ושמרת"ם את השבת: תשא לא, יד.
שמו"ר את יום השבת: ואתחנן ה, יב.
טפה זו . . טפש . . עשיר וזה עני: נדה טז, ב.
בוחן כליות ולב: נוסח אתה יודע רזי עולם (לפני על חטא).
ונגלו לפניו כל תעלומו': ע"ד ברכת זכרונות.
משמים הביט . . כל מעשיהם: תהלים לג, יג. טו (ושם: המבין).
אילו צדיק ורשע לא קאמר: ראה נדה שם.

ובהקדמ' זו יובן ג"כ בחי' מקיף דשבת שאמר ע"ז תשמר"ו כי כל שמירה הוא בבחי' המקיפי' דוקא. דהנה לע"ל יהי' בחי' גילוי דמקיף הכללי סובב כ"ע המקור לכל המקיפי' למטה להיות בבחי' א"פ כמו בחי' ממלא דעכשיו ממש. אך עכשיו אין בחי' סובב זה מאיר בגילוי באבי"ע רק בבחי' ההעלם גם שהוא נמצא למטה בכל פרטי הנמצאי' כמ"ש מבין אל כל מעשיהם כו' כנ"ל בענין הידיעה שיודע את כל פרטי כו'. אך בשבת נמשך הארת אור המקיף הזה בבחי' מתנ"ה וכמ"ש מתנה טובה יש לי בבית גנזי בהעלם העצמו' כו' וכמ"ש שבתותי שלי הם כנ"ל, ואינו מאיר בגילוי בנפש האדם גם בבחי' שבת תתאה הנ"ל ע"כ אמר תשמר"ו שא"צ רק לשמור מה שנותנין לכם והיינו במניעת מלאכה וכה"ג כי א"א להשיג מהות השבת כמו שהוא למעלה בעצמות המאציל כו' רק בדרך שמיר"ה בלבד כנ"ל וד"ל.

ומקדשי תיראו כו'. הנה ידוע דכל יראה היא מקרוב דוקא, כמו המלך כל שהוא מקרוב יותר יותר תפול אימתו ופחדו על אנשי המדינה וכל שהוא מרחוק יותר לא יפחדו ויראו ממנו כ"כ כו'. והנה בבהמ"ק הי' בחי' גילוי הארת סובב כ"ע הנ"ל בהיכל ק"ק בלוחות ובארון כו' בבחי' קירוב גדול, וע"כ נא' ומקדשי תרא"ו בבחי' יראה דוקא. ומה שבשבת הוא בבחי' מקיף הי' בבהמ"ק בבחי' גילוי גמור בהיכל ק"ק כו', וע"כ נא' בשבת תשמר"ו ובמקדש תרא"ו (וע"כ הותרו כמה מלאכות בעבודת הקרבנות בשבת מטעם הזה). ומשחרב בהמ"ק אין לו להקדב"ה בעולמו רק ד' אמות של הלכה במקום היכל ק"ק כו' וכמ"ש בזוהר דאוריית' היכלא עילא' דקודב"ה כו' וכן ארז"ל א"ת בניך אלא בוניך כו', והוא בחי' גילוי הארת סובב כו', וגם הרי התורה נק' מזון כמ"ש לכו לחמו בלחמי כו' וכן ותורתך בתוך מעי כו' שהוא בחי' א"פ שנתגלה מבחי' המקיף הכללי כנ"ל ע"כ אמר תרא"ו (ומ"ש רז"ל דבקושי התירו לדבר ד"ת בשבת הוא מטעם הנ"ל דבשבת הוא בחי' מקיף שלמעלה מבחי' הגילוי באי"פ דחכמה הבא בדיבור כו').

אני הוי'. פי'

ומשחרב בהמ"ק . . של הלכה: נסמן לעיל ע' תמד.

דאוריית' היכלא עילא' דקוב"ה: ראה זהר ויקהל ר, רע"א.

א"ת בניך אלא בוניך: ישעי' נד, יג. ברכות בסופה.

לכו לחמו בלחמי: משלי ט, ה.

ותורתך בתוך מעי: תהלים מ, ט.

דבקושי התירו לדבר ד"ת בשבת: ראה רבינו יונה בשער היראה. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ע' תשסט ובהנסמן לשם. פירוש המלות פ"ח. לקוטי שיחות תשא כרך כא ע' 484.

(בעזר"ה) פרשת בחוקותי

אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. הנה ארז"ל ע"פ זה אם בחוקותי תלכו הלואי בחוקותי תלכו כמ"ש לו הקשבתם למצותי וגו'. בהיות ידוע בכללו' ענין פ' ראשונה דק"ש שיש בה ג' מצות, א' מצות היחו"ע באלקות בפ' שמע ישראל יח"ע ובשכמל"ו יח"ת והב' מצות האהב' והדביקו' בה' כמ"ש ואהבת את ה' וגו' והג' במצו' ת"ת במ"ש והיו הדברי' וגו' ושננתם [לבניך] ודברת בם וגו'. ובכל ג' אלה ל' ציווי דוקא כמו במצו' יחו"ע א' שמע ישראל דפ' שמע זה ל' ציווי הוא כמ"ש השמע לאזניך וגו', והפש' הוא דשמי[עה] זו היא הבנה בהתבוננו' דמוח בינה ביגיע' רבה עד שיבין וישיג היטב ויוקלט בכלי מוחו אחדות ה' איך שה' אלקינו ה' אחד אח"פ, והוא ענין האריכו' באח"ד שכל המאריך בא' מאריכין ימיו וגו' (ומאן דקצר יתקצר כמ"ש בזהר). וביאו' הענין ידוע בד"כ דא' דאחד נק'

אם בחוקותי תלכו: נעתק מבוך 1000 ריז, ב. והניתן בין אריחיים ניתוסף ע"פ בוך 191 א, א (חסר בסופו). נמצא גם בבוך 2221 ע' עט וגחלק למאמר וביאור. הביאור מתחיל לקמן ע' תשנג. ברשימת כת"י מבוך מאסקבא 171 נרשם: סליק תורת אדמו"ר נבג"מ אשר דרש שבת קדש פ' בחוקותי בלאבאוויץ תקפ"ו.

מאמר זה מיוסד על ד"ה זה בספר המאמרים תקס"ו ע' קסג (והגהות הצ"צ שם ע' קע, ובתוס' הגהות וכו' באור התורה בחקותי כרך ב ע' תרלה ואילך. כרך ד ע' א'קסז ואילך). וראה ד"ה זה משנת תשמ"ה ע"י"ש.

לקמן ע' תשדמ מזכיר ספר אמרי בינה שנדפס לראשונה בשנת תקפ"א.

בד"ה אם בחוקותי תשמ"ה הנ"ל איתא על מאמר זה:

וישנו גם דרוש על פסוק זה מאדמו"ר האמצעי הנמצא בדפוס . . והוא דרוש נפלא גם לפי ענינות דעתנו [כי אף שבכלל אין לחלק בין הדרושים ולומר איזה מהם נפלא או לא כו', מ"מ הרי ידוע (ראה תורה שלום ע' 113. ובכ"מ) שתכלית הכוונה בתורת החסידות היא שיהי' לימודה בשכלו האנושי של האדם הלומד, ועד שיוכל להסבירו גם לנפשו הבהמית באופן שיהי' בכל לבבך בשני יצריך (ברכות נד, א (במשנה)). כלומר, לא רק לנפשו הבהמית של צדיק גמור, אלא גם לנפשו הבהמית של האדם הלומד עצמו. ולכן מובן שאפשר לומר על דרוש זה שהוא דרוש נפלא, בענין הסברתו לשכל האדם בכלל ולנפש הבהמית בפרט].

אם בחוקותי תלכו . . בעתם: **בחוקותי** כו, ג-ד.

הלואי בחוקותי תלכו: ראה עבודה זרה ה, סע"א. פלח הרמון בחוקותי ע' תלז. וש"נ.

לו הקשבתם למצותי: וכ"ה גם בספר המאמרים תקס"ו שם. ובישעי' מח, יח: **לוא הקשבתם.**

שמע ישראל יח"ע ובשכמל"ו יח"ת: **ואתחנן** ו, ד. **פסחים** נו, א. **זהר בראשית** יח, ב.

ואהבת . . והיו . . ושננתם: **ואתחנן** שם ה, ו, ז.

השמע לאזניך: **ברכות** יג, א.

דשמי(עה) זו היא הבנה: **ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלה, ב. לקוטי תורה פינחס פ, א. ספר המאמרים תקס"ו שם. לקוטי שיחות שמיני כרך יז ע' 112. וראה לקמן ע' תשמא הערה ד"ה שמע.**

אח"פ: ***אחדות פשוטה.***

שכל המאריך בא' מאריכין ימיו: **ראה ברכות יג, ב. וראה בפי' מארז"ל זה לעיל ע' תקפב. ספר מאמרי אדה"ז-מארז"ל ד"ה זה וש"נ.**

ומאן דקצר יתקצר כמ"ש בזהר: **ראה זהר (תוספתא) חיי שרה קכב, ב.**

דא' דאחד נק' אלופו של ש"ע: **בסידור שער הק"ש פו, סע"ד: כמ"ש בטור [הל' ק"ש סס"א וראה בדרכי משה שם]. ובספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' שפח: כמ"ש בב"י סי' סא ד"ה כתב סמ"ג [כנצ"ל סמ"ק].**

אלופו ש"ע שהוא בחי' המח' או רצון דח"ע שבמח' א' ברא ז' רקיעי' וארץ שנק' עולם בכלל וזהו אלופו ש"ע וכמ"ש ב"ש והי' העולם פי' שא' שעלה ברצונו וחכ' כמ"ש כי אמ' עולם חסד יבנה כו' (וכמא' הוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו וכמ"ש הנה מקום אתי, וע"כ או' ברוך כבוד ה' ממקומו כו', וז"ש ברוך המקום כו' כידוע), והוא אות הח' שבאחד שהן ז' רקיעי' וארץ כידוע, והד' דאחד הוא ד' רוחות העולם. ועיקר ההתבוננו' הוא ביח"ע דו"ק מעלה ומטה וד' רוחות לייחדם בעצמו' אא"ס ב"ה שנק' אש"ע וכמא' תמליכהו בשמו"א וד' רוחות כו' כידוע. וזהו כללו' ענין המצו' הזאת דשמע ישראל שהוא ענין ציוי על כאו"א מישראל לפש"ד שיעמיק מוחו ולבו בזה היח"ע ולמס"נ בא' שהוא בחי' התכללו' ודביקו' הנשמה האלקי' שנק' ישראל שעלי' הציוי הזה שמע ישראל דוקא משום דישראל עבמ"ח כו' וד"ל. ואח"כ מהתבוננו' זאת בד"כ וד"פ ביח"ע בו"ק העליוני' דאצי' שהן ע"ס דאצי' במאציל עצמו כידוע אז יולד בלב האדם האהב' האלקי'. והוא מצו' דואהבת את ה' אלקי' בכל לבבך כו'. וכמו שהציווי על ההתבוננו' הוא בשמי"ש כנ"ל כך הציוי הוא להוליד מהתבוננו' זו התפעלו' אהב' ודביקו' בה' אלקי' ברשפי אש בתשוק' מורגשת בלב, והוא הנק' בזהר פולחנא דרחימותא. ובאמת אין נופל ל' ציווי או ל' עבודה ויגיעה באהב' ותשוקה האלקי' ואיך נק' פולחנא דרחימותא כו', כמו באהבת האדם לחבירו שאם או"נ הוא ממילא יש בלבו אהבה אליו.

שבמח' א' ברא: ראה זהר שמות כ, א. הנסמן לעיל בח"א ע' תד. הנסמן באור התורה שיר השירים כרך ג ע' תתלד.

ז' רקיעי': חגיגה יב, ב. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בס' שיעורים בתניא שער היחוד והאמונה ע' 906 הערה 3.

כ"ש והי' העולם: נוסח ברכת ברוך שאמר, וראה לקמן ע' תשצ.

כי אמ' עולם חסד יבנה: תהלים פט, ג.

הוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו: נסמן לקמן ע' תשפו.

הנה מקום אתי: תשא לג, כא.

ברוך כבו' ה' ממקומו: יחזקאל ג, יב.

ברוך המקום: נסמן לקמן ע' תשצ.

דא' . . אות הח' . . ד' רוחות העולם: ראה שו"ע אדה"ז הל' קריאת שמע סס"א, ס"ו.

אש"ע: אלופו של עולם.

תמליכהו בשמו"א וד' רוחות: ראה זהר רע"מ פינחס רכג, סע"ב. עקב ערב, א.

לפש"ד: לפום שעורא דילי'.

שו"ה ישראל — מוחו: בבוך 191 דעתו.

ולמס"נ בא': נסמן לעיל ע' תקמט.

דישראל עבמ"ח: נסמן לעיל ע' תקלט.

בשמי"ש: בשמע ישראל.

פולחנא דרחימותא: ראה זהר ואתחנן רסז, א. בשלח נה, ב.

ל' ציוי . . באהב': ראה דרך מצותיך קצט, א (והוא משנת תקס"ד). ד"ה אם בחוקותי תשמ"ה. ושו"נ.

או"נ: אוהב נאמן: אוהב נפש.

אך הנה יש באהב' ב' ענינ' א' הבא ע"י השכל והטעם ביגיעת המוח שהוא ההתבוננו' דשמע ישראל שע"ז ג"כ נצטוו בציווי דשמע ישראל ועל אהב' זו שנולדה מן השכל שייך ציווי שיתן לבו ודעתו בזה עד שיתפעל באהב' ותשוקה בלבו ונק' פולחנא ממש. ואהב' הב' הוא אה"ר הבא מאלי' וממילא שלא ע"י יגיע' השכל וטעם כלל וכלל להיות' למעלה מן הטעם רק מצד התקשרו' עצמיו' הנשמה האלקי' בעצמו' א"ס ב"ה. וזהו פי' ואהבת ל' ממילא שעתיד לאהוב מאליו ולא ל' ציווי כלל וד"ל (ולפ"ז גם שמע ישראל זהו למעלה מן ההשג' דמוח בינה והוא בעצמו' אא"ס דלמתב"כ והוא עיקר יחו"ע הזה דה' אלקינו חו"ב ומדות בטלי' באח"פ כו' ומזה יבא למס"נ באח"פ אליו ולא למדותיו כו' מצד הנשמ', וזהו התפעלו' אה"ר דואהבת ממילא כו' וכן והיו הדברי' כו' שיהיו על לבבך ממילא משום דג' קשרין הן ישראל כו') [וד"ל].

והנה באמת מצד שרש הנשמ' בעצמה א"צ לציווי כלל ביח"ע דק"ש ובמצו' האהב' כנ"ל, אך מצד התלבשו' הנשמה בנה"ט החומרי' הוא שצרי' לציוי בואהב' ביגיע' [רבה] ש[ע"ז] נק' פולחנא דרחימותא כו' כנ"ל וכמא' ואהב' בכל לבבך בשני יצריך דוקא (וכמו שהי' ר"ע מצטער עמ"ש בכל נפשך אפי' נוטל את נפשך מתי יבא לידי ואקיימנה, דגם שמצד עצם נשמתו הי' נאמן בלבו למס"נ באח"פ אבל מצד הנשמ' שבגוף במס"נ בפ"מ הי' מצטער מתי כו' כמ"ש במ"א).

וזהו הטעם שמאריכי' בפסד"ז ושתי' לפני ק"ש בפסוקי' רבי' שמדברי' בענין גדלות ה' ונפלאותיו במע"ב ואיך שהמלאכי' או' קו"ב כו', שכ"ז האריכו' הוא רק הכנה לאריכו' דאחד דק"ש בכדי שיבא האדם להתפעלו' האהב' והדביקו' האמיתי דפסוק ואהבת כו'. ולכאו' אינו מובן דלאיזה טעם צריכ' הנשמה האלקי' לכל התבוננו' זאת כדי שתתפעל באהב' ודביקו' אחר שכבר היתה צרורה בצרור החיים העליוני' בג"ע בקשר חזק גם בלתי אריכו' ההתבוננו' כזאת, ואם מפני שירד' הנשמה בנה"ט בלבוש גס דחומר הגופני ירד' מעלת קדושתה ונפגמה ונתגשמ' ע"כ צריכי' ליגיעה ועבוד' בהשג' והתפעלו' כו', א"כ למה ירדה כלל (ובע"ח א' דהנשמ' עצמה א"צ תיקון כלל שהיא כבר נתקנה בעולם התיקון ולא ירדה רק לברר ללבוש דנפש דנוג' כו'). אך הענין הוא כידוע בשרש הנשמו' שהן בבחי' מל' דאצי' ונק' נפש

באהב' ב' ענינ': ראה תורה אור תשא פו, ג.

אליו ולא למדותיו: נסמן לעיל ע' תקפב.

דג' קשרין הן ישראל: נסמן לעיל ע' תקפז.

ואהב' בכל לבבך בשני יצריך: ברכות נד, א (במשנה).

שהי' ר"ע מצטער: ברכות סא, ב. וראה לעיל ע' תקנ ואילך.

צרורה בצרור החיים: נסמן לקמן ע' תדשמ.

ובע"ח א' דהנשמ' עצמה א"צ תיקון כלל: נסמן לעיל ע' תרד. וראה לקמן ע' תשמה.

האלקי', והוא מ"ש נר ה' נשמת אדם וכן כי אתה תאיר נרי כו' שהוא בבחי' אלקו' ממש (ועז"א ואהבת ממילא כנ"ל, ולא נפגמה כלל ביריד' למטה בגוף החומרי כו' וכמ"ש בזהר נפש כי תחטא תוהא כו' וע"כ א' בכללו' נש"י כולך יפה כו' וכמ"ש במ"א), ויריד' הנשמ' בגוף חומרי שנק' נה"ב הוא בתכלי' היריד' כמו מאיגרא רמה כו', שהרי הגוף החומרי מבו"ד שמלא תאות רעות ומדות רעות כבהמה ממש והוא היצה"ר שבחלל המשאלי בחום התאוה שקשה יותר מבהמ' וכמ"ש כי יצר לב האדם רע מנעוריו כו' רק רע ולא טוב כלל (וא"ל היו אב ואם מדריכי' את האדם בילדותו הי' מזיק גדול מכל הברואי' הרעי' כו'). אך הנה יש בחי' ממוצע בין הנשמ' לגוף החומרי, והוא הנק' נפש השכלי' הטבעי' שלמעלה הרבה מגסו' וחומריות הגוף ויש בה הארת אור מן הנשמ' האלקי' עד שתוכל גם היא לבא למדרג' [הנשמה ו]ההשג' האלקי' ולהתפעל באהב' האלקי' עם הנשמ' ביחד כו' (והוא הנק' נפש דנוג', והוא מבחי' לבוש החשמ"ל דנוג' דבי"ע שמלביש לכל נשמ' בג"ע ונק' לבושא דכי' כו', והיינו כתנו' עור [בעיי"ן] דאדה"ר אחר חטא עה"ד כו').

וביאור ענין ג' מדריגו' דג' נפשות האלה, הנה ידוע דהנשמ' שנק' נפה"א ממש ונק' נר ה' שהיתה דבוקה תמיד במקו' חוצב' ע"כ גם בהיותה בגוף חפצה ותשוקתה תמיד לעלות ולכלל במקור חוצב' באלקי' חיים להיותה חלק אלוק' ממש כמו הנר העולה למעלה תמיד בבחי' רו"ש כו' וכמ"ש הללי נפשי בה' ממש וכן בה' תתהלל נפשי לפי שאור האלקי ממש מאיר עלי' תמיד כמ"ש כי אתה תאיר נרי וכתי' בהלו נרי עלי ראשי כו' (וע"כ בהגלו' האור העצמי דנשמה האלקי' באדם יכול להגיע לנבוא' ורוה"ק

נר ה' נשמת אדם: **משלי כ, כז.**

כי אתה תאיר נרי: **תהלים יח, כט.**

וכמ"ש בזהר נפש כי תחטא תוהא: **ראה ויקרא ד, א. זהר ויקרא טז, א. יג, ב. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שח.**

כולך יפה: **שיר השירים ד, ז. ראה ג"כ דרך חיים שער התפלה פ"ע.**

מאיגרא רמה: **ראה חגיגה ה, ב.**

מבו"ד: **מבשר ודם.**

כי יצר לב האדם רע מנעוריו כו' רק רע: **נח ח, כא. בראשית ו, ה.**

ממוצע בין הנשמ' לגוף: **ראה ספר המאמרים תקס"ד ע' קע.**

מבחי' לבוש החשמ"ל דנוג': **ראה תורה אור חיי שרה טז, ג. ובתוס' הנהות וכו' שם קמ, ג.**

כתנו' עור: **בראשית ג, כא. ראה לקמן ע' תשנא.**

דהנשמ' . . חלק אלוק' ממש: **ראה תניא רפ"ב. הנסמן לעיל בח"א ע' שעג.**

הללי נפשי בה': **תהלים קמו, א (ושם: את ה').**

בה' תתהלל נפשי: **תהלים לד, ג.**

בהלו נרו עלי ראשי: **איוב כט, ג.**

שו"ה (וע"כ — דנשמה: **בבוך 191 דנפש.**

כמ"ש במ"א), ועז"נ בנים אתם לה' ברא כרעא דאבוה ממש, ולזאת כבן שנמשך תמיד אחר אביו בלי שנוי כלל כך נמשכי' נש"י לאביה' שבשמי' כמו כי אתה אבינו ממש כו' ואין בזה שנוי וחלוף לעולם שכל עצם אינו משתנה כידוע (וז"ש אני ה' לא שניתי וע"כ גם אתם בנ"י לא כליתם בלי שינוי להפסיק במס"נ שלהם מטעם הנ"ל). ומדריג' הב' הוא מה שהנשמ' האלקי' נתלבש' בלבוש דנפש דנוג' שנק' נפש השכלי' שהוא בחי' ממוצע בין הנה"א ונה"ב כנ"ל, והיינו מה שיש באדם כח השכל להשכיל בכ"ד גשמי לצרכי גופו שיש בזה תערובו' טו"ר כמו לחשוב מחשבו' להרע ומח' טובו' וכן להטו' שכלו לטוב וחסד או לרע ודין כמו חכמי' המה להרע כו', ושכל זה נק' שכל אנושי בעניני גשמי', וכמ"כ התפעלו' המדות שבלבו כמו שמתפעל במוחו לטו"ר אבל אינו רע גמור בעצם כחום הטבעי הגופני שהוא היצה"ר כנ"ל, ויכול הנפש השכלי' הזאת להתברר ולעלו' למעלה ממש שתסכי' גם היא בשכל האנושי ולהתפעל בהשג' אלקי' שמקרב אל השכל האנושי בפ' שמע ישראל ביחד עם התפעלו' השג' האלקי' שבנשמה, וכמו שאנו רואי' בחוש שיתפעל האדם בכל מוחו הגשמי בהתבוננו' דיח"ע ויח"ת באמת כו' (לפי שעה גם שנופל מיד בטרדתו בעניני גופו כו'). ולזאת נק' הנפש הזאת בחי' ממוצע לחבר הנשמ' גם בגופו החומרי לבררו ולזככו מחומרי' שלו, דגם שנק' נה"ב כבהמ' ממש כנ"ל יהופכו המדו' הרעו' שבחום הטבעי לה' להיות לו רק לב א' כו', שנק' לאהפכא חשוכא לנהורא או לאכפי' [כו'] להיות לבו ברשותו שהוא גם רצה"ט שלא להטות אחר רצון זר ורע כלל כידוע ודי"ל.

וזהו ואהבת את ה' בכל לבבך בב' יצריך דוקא, דהיינו שגם היצה"ר שבלב יאהוב את ה' ברצון האמיתי, שזהו ענין התשו' האמיתי' בלב נשבר מח"נ שהוא רק הכנעת הלב הטבעי באמת כידוע וזהו להפוך הרע לטוב, ואין זה רק ע"י בחי' הממוצע הנ"ל שהוא הנה"ש שע"י יגיעתה בשכל ומדות אוי"ר טבעיי' מאיר אור האלקי גם בגוף הגס החומרי להכניעו ולהשיבו בתשו' שלימה כו' (ולזה הטעם הי' ירידת הנשמ' האלקי' בגוף וכמ"ש נשמה שנתת בי כו' ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ולהחזירה בי לע"ל

כמ"ש במ"א: ראה לקוטי תורה תצא לו, ד. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתלב.

בנים אתם לה': ראה יד, א.

ברא כרעא דאבוה: עץ חיים שער (כד) פרקי הצלם פ"א. בשם: רז"ל. וראה הנסמן לעיל בח"א ע' צה.

כי אתה אבינו: ישעי' סג, טז.

שכל עצמ אינו משתנה: ראה גם אמרי בינה שער הק"ש פ"ח.

אני ה' לא שניתי: ראה מלאכי ג, ו. תורת חיים נח נט, א.

שו"ה נתלבש' — דנוג': שם: הטבעית

חכמי' המה להרע: ירמי' ד, כב. ראה תורה אור מקץ לח, ב [והוא משנת תקס"ז].

שו"ה במוחו — גמור בעצם כחום הטבעי: שם: במוח הטבעית.

נשמה שנתת בי: ראה ברכת אלקי נשמה.

בתחה"מ [כו'], כי הנשמה עצמה א"צ תיקון אלא ירדה לברר ללבושין דנוג' שהן ב' נפשות הנ"ל נפש דנוג' שנק' נפה"ש ששרשה מפני אדם שבפני שור ונה"ב כנ"ל וד"ל. וזהו עיקר ענין הק"ש גם בפ' ראשון בתי' שמע שהוא ל' הבנה כמו כי שומע ומבין, והיינו בינה ליבא שהלב מבין והוא ע"י נה"ש שמשגת גם היא בשכל האנושי כמו לע"ל דכתי' וראו כל בשר כו' שהוא ראיי' עין השכל שבלב בשר דוקא וכמו לבי ובשרי ירננו כו' וכהנ"ל וד"ל.

והנה גם בתי' שמע עצמו יש כל ענין ההתבוננו' דיח"ע שבפסו' ראשון זה שמפ[רט] אח"כ ה' אלקינו כו', והוא ענין שמע ש"מ ע', והע' הוא ע' רבתי דוקא. והענין הוא כידוע בפי' שם שהוא בחי' המל' שנק' שם, וכמ["ש] ויעש דוד שם. כי הנה ידוע דכל עיקר ומקור כל חיות העולמו' דבי"ע מקבלי' רק מבחי' שם מל' ית' כמ"ש מל' מכ"ע ומל' בכל משלה, ובמה שמקבלי' עליהם עומ"ש באהוי"ר בזה הם חיים וקיימי' וכמ"ש וכולם משבחי' כו' ומקדישים וממליכי' את שם כו' וכול' מקבלי' עליהם כו' וכמ"ש ואימתך עליהם. כמשל אימת המלך ב"ו שמתפשט על כל אנשי מדינתו שאין קיומם רק מבחי' התפשטו' אימתו ומל' במה שנק' שם מל' עליהם, כך למעלה בבחי' מל' שמים דלעילא שהוא ב[מ]"ש מל[כותך] כו' אין זה רק בחי' התפשטו' אור שם מל' ית' בעולמו' ומלאכי' ונשמו' דבי"ע, עד שגם על ע"ש דנוג' מלכותו וממשלתו להרים ולהשפיל כמ"ש מלך אלקי' על גוים כו' וכתי' כל העמי' תקעו כף כו' וכתי' הבו לה' [בני אלים הבו לה'] משפחו' עמים, ואו' שירה כמ"ש הללו את ה' כל גוים כו' כידוע (והיינו ג"כ שם ע' רבתי שהן ע' אוה"ע ששרש[ם] בז"מ דתהו שנפלו למטה עד בחי' נוג' דעשי' ולזה הע' רבתי כנ"ל. וישראל א' מע' באוה"ע ולכך או' שמע ישראל דוקא שהוא הנשמ' שהיא בבחי' התיקון דשם מ"ה לברר ולהעלו' לע"ש דנוגה שהוא ע"י התהפכו' חשוכא כו' בנה"ש ונה"ב הנ"ל ששרשן מז"מ דתהו וד"ל). וזהו שמע שם ע', פי' כי שם זה הוא בחי' המל' סופא דכולא נמשך ומקבל מבחי'

שמע שהוא לשון הבנה כמו כי שומע: שמואל א ג, ט. י. בשערי תשובה ח"ב חינוך מו, ג מציין: כדפרש"י שם. וראה לעיל ע' תשלו הערה ד"ה דשמ[עה].

בינה ליבא: תקוני זהר בהקדמה יז, א.

וראו כל בשר: ישעי' מ, ה.

לבי ובשרי ירננו: תהלים פד, ג.

שמע ש"מ ע' . . ע' רבתי: זהר (רע"א מהימנא) פינחס רלו, ב. ראה סידור שער הק"ש עז, ב. אמרי בינה שער הק"ש פ"ו. פע"ז. ביאורי הזהר שופטים קכד, ב. תורה אור ויחי קה, ג.

ויעש דוד שם: שמואל ב ח, יג. ראה ביאורי הזהר בחקותי פד, ג. סידור שם עז, ג. אמרי בינה שם פע"ח.

מל' מכ"ע ומל' בכל משלה: תהלים קמה, יג. קג, יט.

וכולם משבחי' . . ומקדישים . . עליהם: ראה ברכת יוצר.

ואימתך עליהם: וכ"ה גם בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתצ.

מלך אלקי' על גוים . . כל העמי' תקעו כף: תהלים מז, ט. ב.

הבו לה' . . משפחות עמים . . הללו את ה' כל גוים: תהלים כט, א. צו, ז. קיז, א.

וישראל א' מע' באוה"ע: ראה רש"י האזינו לב, ח.

ע' רבתי שהוא שרש ומקור דז' ימי הבנין ונק' אור ז' הימי', וכמ"ש והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתיי' כאור ז' הימים, פי' אור ז' הימי' משמע שהוא אור הכולל לז' ימי' העליוני', והוא בחי' מקור לבחי' ז' מדות עליונו' דאצי' שנק' ז' ימי הבנין למעלה ולמטה, שהן ז' ימ"ב שבהן נבראו כל העולמו' העליוני' הרוחני' והעולמו' שלמטה עד ז' רקיעי' והארץ וכל אשר בהם, וכידוע במ"ש בזהר [הק'] עמ"ש כי ששת ימים עשה ה' את השמים כו' ולא א' בששת ימים ומפרש דהן ו' יומין עילאין דאצי' יום הא' הוא בחי' אור החסד דאצי' שממנו נמשך כל התהוו' שפע האלקי ביום א' דוימ"ב שכולל כל אלף שנה הראשוני' כמ"ש כי אלף שנה בעיניך כיום אתמול שהוא בחי' יום דאצי', וכמ"כ ביום הב' דוימ"ב האור מבחי' הגבו' דאצי' ונמשך למטה להיות מקור כולל לאלף שנה השניי' כנ"ל, וכך כל ו"א שנין דהוי עלמא הן רק ו' יומין דאצי', ובחי' המל' הוא יום השבת שנק' יום הז' שהוא אלף הז' שיהי' מנוחה לחה"ע כנ"ל, וכל ו' מדות דז"א דאצי' נמשכי' בבחי' המל' דאצי', וכידוע דמבחי' מל' שבחסד נעשה חסד שבמל' וכן ממל' דגבו' נעשה גבו' שבמל', וכמו משל הדיבו' שמגלה המדות שבלב כו', וכללותם המה ז' מדות שבבינה שהן ז"מ שבשכל, כידוע בענין הספי' שהן ז' שבועות וכל מדה כלולה מז' שהן מ"ט שע"ב, ובחי' אור הבינה עצמה נק' אור ז' הימים שכוללת ז' המדות דאצי' והוא מקור לז' ימי הבנין שלמטה בבחי' המל' בי' מאמרו בוימ"ב לברוא מאין ליש ממש עד שנתהוו שמו"א גשמי', כמו ביום הא' מא' יהי אור בבחי' החסד דמל' וביום הב' מא' יהי רקיע שהוא מבחי' גבו' שבמל' כו' כידוע וד"ל. ונמצא שבבחי' אור ז' הימי' העליוני' דאצי' נמשך גם למטה במל' דאצי' בבי"ע בכל וא"ש דהוי עלמא להחיות מאין ליש כל העולמו' העליוני' והתחתוני' (וזהו לך ה' הגדולה והגבו' כו' עד כי כל כו' שהוא בחי' יסוד ז"א דאחיד בשמי' וארעא עד לך ה' הממלכה בחי' המל' שהן ז' יומין עילאין שכלולי' בבינה והוא תיב' לך נשע"ב כשהן בבחי' העלא' וביטול למעלה כמ"ש במ"א וד"ל).

והי' אור הלבנה כאור החמה: ישעי' ל, כו.

בזהר (הק') עמ"ש כי ששת ימים: תשא לא, יז. זהר ויחי רמז, א. ראשית חכמה שער הקדושה פ"ב (קל, ג). רמב"ן בראשית ב, ג. דרשת תורת ה' תמימה [כתבי הרמב"ן (ירושלים תשכ"ד) כרך א ע' קסח].

כי אלף שנה בעיניך כיום אתמול: תהלים צ, ד.

ו"א שנין דהוי עלמא: נסמן לעיל ע' תרצב.

וכידוע דמבחי' מל' שבחסד: ראה לקמן ע' תשצה.

כידוע בענין הספי' . . מ"ט שע"ב: ראה לקוטי תורה מסעי פח, ד ואילך. פט, ד ואילך.

יהי אור . . יהי רקיע: בראשית א, ג. ו.

לך ה' הגדולה והגבור' . . כי כל . . הממלכה: דברי הימים א כט, יא. ראה ספר המאמרים תקס"ד ע' כז. תורת חיים ויצא לד, ד.

דאחיד בשמי' וארעא: ראה ספר המאמרים שם כי"ק הצ"צ: ותרגם יונתן. לקוטי תורה עקב טו, ב: וכ"ה בסה"מ שם ע' לב: ותרגומו. וראה הנסמן במראי מקומות ללקו"ת שם [קה"ת תשד"מ]. לקו"ת ראה כג, ד ואור התורה שם כרך ו ע' ב'שלה: ותרגום אונקלוס. וראה זהר בראשית לא, סע"א.

והנה לע"ל תהי' עליות המל' שנק' לבנה שתהי' כאור החמה שהוא בחי' ז"א שיהיו זו"נ שוין בקומתן (ולא כעכשיו שנק' לבנה מאור הקטן לממשלת הלילה להיות ראש לשועלי' כו', וכידוע בענין מיעוט הירח). וכאשר יהי' עליו' כל העולמו' לע"ל הרי מה שעכשיו נק' אור ז' הימי' שהוא בחי' בינה דאצי' יהי' לע"ל עליי' זו"נ שנק' ז' ימי הבנין דאצי' בבי"ע שהן אור החמה ואור הלבנה למעלה הרבה מאור ז' הימים דבינה דעכשיו, והוא בז"מ דבינה דא"א שהיא במאו' ואו"א בעשירי' וזו"נ ביחידות כמ"ש בזהר בענין ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה כו'. אך מ"ש שבעתי' כאור ז' הימי' דהיינו שבע[ים] פ' ז' הימים דבינה שהיא בעשירי' היינו ע' פ' ע' והוא בחי' הע' רבתי דשמע, דלע"ל תתעלה המל' שנק' שם כנ"ל להיות בבחי' ע' רבתי דאור ז' הימי', דעכשיו מקבלת המל' מז"א לבד ולע"ל תתעלה המל' בכת"ר ששם בחי' אור ז' הימי' בבחי' הגדלו' והרוממו' שלמעל' מהשתלשלו' דחו"ב שבמדות שנק' עכשיו ז' ימי הבנין, ולכך אות הע' רבתי.

אך זהו עליות המל' בבינה דא"א כנ"ל שזהו שיהי' אור הלבנה כאור החמה במדו' דבינה דכת"ר. אבל עליות ישראל (שהוא בחי' ז"א) יהי' למעל"ה גם מבחי' ע' רבתי הנ"ל. והוא מ"ש שמע ישראל דוקא, והיינו בבחי' מח' וחכ' הקדומ' דא"ק כמ"ש ישראל עלו במח' שנק' מח"ס בכלל (כי אתם קרויים אדם שהוא בחי' א"ק שנק' אדם דבריא' בכלל, כי ישראל נק' ראשית ונק' קודש כמ"ש קדש ישראל לה' ראשית תבואתה שהוא בבחי' חכ' הקדומה שלפני ההשתלשלו' דע"ס בגלוי דהיינו ברצון וחו"ב הנעלם בעצמו' טרם שבא לגלוי באצי' כנ"ל, שזהו למעלה הרבה מע' רבתי דכת"ר הנ"ל. וז"ש שמע [ישראל שמע] שם ע' רבתי הנ"ל ישראל שעלו במחה"ק הנ"ל ישיג ויתבונן איך שהי' אלקינו ע"ס שבכת"ר שבאו לגילוי ה' אחד כלולי' ומיוחדי' באחה"פ בעצמו' המאציל ממש דאיהו וחיוהי חד ממש. והשג' זו ביחו"ע אינו שייך רק לישראל דוקא לפי שעבמה"ק כנ"ל. ובדרך פרט בכל ניצוץ קטן

המל' שנק' לבנה . . החמה שהוא בחי' ז"א: ראה פרדס שער ערכי הכינויים מערכת לבנה. חמה.

מאור הקטן לממשלת הלילה: ראה בראשית א, טז.

המל' . . להיות ראש לשועלי': ראה זהר חדש מדרש הנעלם שיר השירים עא, א. פרדס שער (יח) מיעוט הירח פ"ב. עץ חיים שער (מז) סדר אבי"ע פ"ד. עבודת הקודש ח"ד, פ"ח. אור התורה בראשית ע' 80.

כמ"ש בזהר . . ויהיו חיי שרה: חיי שרה כג, א. זהר שם קכג, א. עץ חיים שער (יד) או"א פ"ז. שער מאמרי רשב"י ח"ש עא, א.

שרה הימי' — שבעים): בכת"י זה שבעה.

פ': פעמים.

ע' פ' ע': ראה גם אור התורה ישע' ע' רטז.

ישראל . . ז"א: ראה פרי עץ חיים שער (ז) הק"ש פ"ט.

ישראל עלו במח': נסמן לעיל ע' תקלט.

אתם קרויים אדם: יבמות סא, ע"א.

קדש ישראל לה' ראשית תבואתה: ירמ' ב, ג.

דאיהו וחיוהי חד: נסמן לקמן ע' תתקיח.

מישראל אפי' נפש דעשי' וכמ"ש אף עשיתיו והוא מ"ש אתה נפחת בי כו') שרשו בחיצוניו' הכלי' דז"א ששרשו בא"ק כו'), ונק' נר ה' ממש שעבמחה"ק הזה ליחד יחו"ע דה' ואלקי' למעלה גם מאור ד' הימי' שבכת"ר והיינו בעצמו' א"ס שהוא הוי' א' כמא' אנת הוא חד ולא בחושבן י"ס כלל, ונק' סדכ"ס דלמתב"כ אפי' מח' דא"ק הנ"ל. ועכ"ז עיקר הכונה באריכו' דאחד [הוא] שיהי' נק' אלופו ש"ע דוקא כנ"ל בא' וח' וד' דאחד והוא מ"ש תמליכהו בשמו"א ובד' רוחות כנ"ל מלמעלה למטה (וכמ"ש במ"א באריכו' בענין הכונה דיחו"ע בב' אופני' ממטה למעלה ומלמעלה למטה (בפה"ש דס' א"ב).

והנה אחר שיתבונן האדם בכ"ז כאו"א כפי שרש נשמתו למעלה בעומק דעתו והשגתו וישים אל לבו היטב ענין היחו"ע הזה ואח"כ בבחי' יחו"ת בבשכמל"ו שהוא הארת אור האלקי להשפיע מאין ליש ממש בבחי' שם ומל' כמ"ש מל' מכ"ע, אז יבא להתפעלות הלב באהב' ותשוק' האמיתי' למשוך ולדבוק בה' אחד בבחי' ההתקשרות אמיתי' בקשר אמיץ וחזק. וזהו ואהבת את ה' ממש בכל לבבך כו'. פי' כמ"ש והי' נפש אדוני צרורה בצרור החיי' את ה' אלקיך [כו'] פי' צרור החיי' העליון היינו בחי' המחה"ק הנ"ל שכלולי' כל פרטי המשכ' אורות העליוני' כולם צרורי' וקשורי' שם בהעלם כנ"ל ע"כ נק' צרור החיי' עד"מ דבר מה הנקשר וצרור בדבר שצוררי' זו זב"ז ממש והיו לאחדי' כנ"ל, כי שרש נש"י שעלו שם במחה"ק הנ"ל צרורי' שם בתוך בחי' המח' הזאת זב"ז ממש כמו צרורה בצרור החיים כו', והיינו ע"י מצו' האה"ר והדביקו' האמיתי, וכמ"ש ואהבת את ה' כנ"ל, פי' את הטפל, שע"י האה"ר ודביקו' והתקשרו' האמיתי' יהי' טפל ונכלל בהוי' ממש וכמ"ש בצרור החיי' את הוי' אלקיך. והוא מ"ש ואהבת כו' בכל לבבך ובכל נפשך דהיינו בלב הטבעי דנה"ב שז"ש בב' יצריך דוקא, ובכל נפשך נפה"ש דנוג' הנ"ל. שזהו הנק' צרור עד"מ הצרור של עור שצוררי' בו אבן טוב כך הנשמ' האלקי' צרורה בב' נפשות הנ"ל וע"י דוקא תעלה דהיינו באהב' דבכל לבבך ובכל נפשך למעלה להיות צרורה בצרור החיי' העליוני' את הוי' ממש למעלה ממקור חוצבה במח' הקדומ' הנ"ל, והוא בהוי' אחד אחה"פ ממש דלמתב"כ אפי' מחה"ק כנ"ל וד"ל.

וכמ"ש אף עשיתיו: [אוצ"ל (וכמ"ש]. ישע' מג, ז.
אתה נפחת בי: ראה ברכת אלקי נשמה.
נר ה': נסמן לעיל ע' תשלט.
שו"ה הזה: שם: הנ"ל וביכולתו.
אנת הוא חד ולא בחושבן: תקוני זהר בהקדמה יז, א.
שו"ה חמליכוהו — (וכמ"ש: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי ציגול.
בפה"ש דס' א"ב: (שם: בהקדמת א"ב) בפתח השער דספר אמרי בינה.
והי' נפש אדוני . . אלקיך: שמואל א כה, כט.
את הטפל: ראה ברכות לו, ב.

אך הנה עדיין י"ל דמאחר שנשמ' האלקי' גם כל ניצוץ קטן מישראל עלה במחה"ק הנ"ל והיתה צרורה בצרור החיי' הזה למה ירדה למטה כ"כ להתלבש בנפש דנוג' ונה"ב הגופני לבא לידי השג' והתבוננו' גשמיו' ולהתפעל באהב' שאין לזה ערך כלל וכלל לכמו שהיתה למעלה במקור חוצב' הנ"ל, ואם משום דיריד זאת לצורך עלי' היא שתעלה לכלל באח"פ ממש דלמתב"כ אפי' מחה"ק הנ"ל כנ"ל שהיא עלי' גדולה מאד הרבה למעלה ממקור חוצבה, היא גופא קשיא איך תעלה למדריג' גבוה כ"כ ע"י התלבשות בנה"ש ונה"ב שזהו בכל לבבך ובכל נפשך כנ"ל דוקא. אך הנה באמת זהו כל עיקר יריד' הנשמ' דישראל שעבמחה"ק והיינו כדי שתגיע לאהב' הנ"ל שהיא אה"ר דבכל מאדך ב"ג כלל כו' (ולא כמ"ש בע"ח דהנשמ' [עצמה] א"צ תיקון כלל ולא ירדה רק לברר ללבושי' דנוג' לבד, דהגם שזהו ג"כ אמת דבחי' שם מ"ה דהוי' דנשמת אדם נר הוי' הוא המברר לבחי' ב"ן דנוגה שנפל מבחי' התוהו אבל ע"י הברור הזה דוקא היא שתעלה ותתקן עצמה להגיע למעלה ממקורה בשם הוי' כנ"ל וד"ל).

וביאור הענין, הנה תחלה י"ל ההפרש בין אהב' דבכל נפשך ובין אהב' דבכל מאדך שהיא ב"ג כלל איך יתכן בחי' בלתי גבול בנשמ' האלקי' אחר שנברא' מאין ליש כמ"ש אתה בראת אתה יצרת כו'. אך הנה באמת יש ב' מדריגו' בנשמות, א' כמו שהיא בבחי' גבול ומדה ושיעור גם קודם יריד'תה בגוף והוא גם בהיותה כלולה באוצר הנשמו' ששמו גוף והוא בחי' מל' דאצי' מקור כל הנשמו' דבי"ע (שמקבלת מבחי' אור הזרוע לצ"ע דיסוד ז"א כידוע) כמ"ש בזהר דכל נשמתא הוה קיימא בדיוקנהא קמי מלכא קדישא (ובל' הגמ' שהיו חקוקות תחת כסא הכבוד כו') הרי גם שם נמשך אור האלקי בב[חי'] גבול ומדה, כמ"ש בזהר ע"פ נודע בשערי' כו' בכל חד לפום מה דמשער לבי' וכתי' תוכן לבות ה' [כו' ו]תוכן רוחות כו' שיש לכאו"א מדריג' מיוחדת בפ"ע (כמו ת"ר אלף דיעות שהי' במ"ת) גם בעליות הנשמו' מגעה"ע בבחי' האצי' כמו שיש לנשמו' הצדיקי' בג"ע כאו"א לפ"כ

שו"ה בנה"ש: שם בנה"ט.

ולא כמ"ש בע"ח: ראה לעיל ע' תשלח. ס' האמונות והדעות להרס"ג מאמר שישי מהות הנפש פ"ד. פרדס שער (לא) הנשמה פ"ה. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקטו.

מ"ה . . המברר לבחי' ב"ן: נסמן לעיל ע' תרלז.

באוצר הנשמו' ששמו גוף: נסמן לעיל ע' עתר.

שו"ה בחי' — לצ"ע . . בזהר: שם: לצדיק והשאר ליתא.

כמ"ש בזהר דכל נשמתא: נסמן לעיל ע' תקלז.

ובל' הגמ' שהיו חקוקות: נסמן לעיל ע' תקלז.

בזהר ע"פ נודע בשערי': נסמן לעיל ע' תרסט.

תוכן לבות ה' (כו' ו)תוכן רוחות: משלי כא, ב. טז, ט [ושם ותוכן — וראה הנסמן לעיל בח"א ע' שב].

לפ"כ: אוצ"ל: מדור לפ"כ [לפי כבודו].

דוקא דהיינו לפ"ע כלי השגתו והתפעלותו באוי"ר שכליי' במדה ושיעור דוקא ואין כל א' נכוה מחופתו של חבירו כו' כמו שבמלאכי' מתחלק אור האלקי במדה ושיעור לכאו"א כפי מדריגתו (כמ"ש במ"א בענין שעור"ה שעו"ר ה' דמל' במלאכי'), ונשמו' אע"פ ששרשם משם ה' דאצי' נמשך להם האור ג"כ בשעורי' וגבולי' עפ"י מאמ' קו המדה דשם אלקי', ע"כ צריך שיהי' לכל נשמה בג"ע בחי' לבוש דחשמ"ל שמסתיר לה קצת עצם האור וזיו השכינה שלא תתבטל במציאו' כידוע, וזהו ענין אהב' אלקי' דבכל נפשך בנפש האלקי' ג"כ לפ"ע מדריגתם בהשג' מצומצמת כו'. אבל לאחר יריד' הנשמ' בגוף דוקא (בנה"ש ונה"ב הנ"ל) יכולה לבא למדריג' אה"ר הגבוה הרבה מכפ"ע ומדריגתה בשרשה, והוא אה"ר בלתי מוגבלת כלל וכלל, והיינו אהב' דבכל מאדך, פי' מאדך מאד שלך שלמעלה מן הכלי' דנר"נ שמוגבלי' במוחא ולבא וגם למעלה מבחי' מקיף דרצון ותענוג שהי' לה בהתענג על ה' בהיותה במקור חוצב' בבחי' האצי' שמאיר בג"ע מידי שבת כו' וד"ל. והטעם הוא רק לפי שבהיותה מלובשת בחומר גופני היא מבררת ומהפכת חשוכא לנהורא שהוא הרע דנה"ב ע"י הממוצע דנה"ש כנ"ל או לאכפי' לס"א שהוא היצה"ר שבחלל השמאלי כנ"ל, ועי"ז דוקא תוכל לבא למעלת אור אה"ר דבכל מאדך הזאת שלא הי' ביכלתו להגיע לזה בהיותה במקורה באצי' כנ"ל וד"ל. וזהו והי' מספר בנ"י כחול הים אשר לא ימד כו', וזהו כשישראל עושין רש"מ בתו"מ שיעלו נש"י מן בחי' המספר בלמעלה מן המספר והוא למעלה משרשם במדות עליונו' דאצי' (שהן ס"ר שרשי' כידוע) שהוא ע"י התהפכו' חשוכא לנהורא בסו"מ וע"ט שהוא ע"י התלבשו' הנשמה בגוף דוקא (וגם לחיי עוה"ב דכתי' אלה לחיי עולם כו' בבחי' א"ס ב"ג כלל זהו ג"כ ע"י מעשה המצות ותשובה בעה"ז דוקא כידוע דמאן דלא מהפך כו'. וזהו ענין הירידה צורך עלי' שתתעלה הנשמ' ע"י התלבשות' בעה"ז בגוף דוקא שתגיע למעלה מכפי שורשה במקור חוצבה כנ"ל וד"ל.

אך הנה זה גופא י"ל למה תתעלה הנשמ' שנק' נר ה' ע"י התהפכו' שמהפכ' לחומר הגופני, וכי תופס מקום התפעלו' לב החומרי, וגם אם יהופך ויוכנע לבו לשוב מרע לטוב מה מעלה יש בזה כ"כ עד שמחמת זה דוקא תתעלה הנשמה האלקי' למעלה מעלה ממקור חוצב' כנ"ל. אך הענין הוא כידוע בענין בחי' התוהו שקדם לבחי' התיקון כמ"ש ואלה המלכי' כו' לפני

ואין כל א' נכוה מחופתו של חבירו: **ראה בבא בתרא עה, א.**
בענין שעור"ה שעו"ר ה' דמל' במלאכי': **ראה לעיל ע' תרמד. ע' תרנ.**
לבוש דחשמ"ל . . שלא תתבטל: **ראה לעיל בח"א ע' קעז.**
והי' מספר בנ"י כחול הים: **הושע ב, א.**
אלה לחיי עולם: **דניאל יב, ב.**
דמאן דלא מהפך: **ראה לעיל ע' תקעב.**
ואלה המלכי' . . מלך לבנ"י: **נסמן לעיל ע' תרנח.**

מלך מלך לבנ"י כו' והוא מ"ש ישת חשך סתרו וכמארז"ל כברייתו ש"ע ברישא חשוכא כו'. וביאור הענין הוא כידוע שיש ב' מדריגו' בהשתלשלו' דע"ס, א' בבחי' ההעלם כשהן בבחי' כת"ר שהוא רק בבחי' עצמיו' שנק' נקודה כמו עצמו' הרצון ועצמו' החכ' ועצמו' החסד ועצמו' הדין שהוא בבחי' חוזק ותוקף גדול שא"א שיהופך מחסד לדין ומדין לחסד וכה"ג כאש ומים שהן ב' הפכי' בתכלי' כו' וכן במדות שבאדם שנק' קשה כארז בלי יזוז ממקומו אפי' כקש"י משום דבר להיפוכו. וזהו משל לבחי' אורו' דתוהו שלפני התיקון שהן אורו' תקיפי' וחזקי' מאד וגבוהי' הרבה מבחי' אורות דתיקון שהן בבחי' התחלקו' כל ספי' ומדה לי' וי' לי' כמו בפרצוף אדם שמתכללי' דבר והיפוכו כא' כמו גבו' שבחסד עם חסד שבגבו' לפי שכל מדה מתחלק לכמה מדריגו' שהן מהיפוכו כמו מזיגת הדבש עם הצונן שמתכללי' בבישול כו' וכן מזיגת והרכבת דאש ומים שמתכללי' יחד כידוע, והן מדו' שבאדם- שהוא רך כקנה להטו' מדבר להפוכו מדין לחסד ומרוגז לרחמי' היפוכו, וכה"ג למעלה הן בחי' האורו' דתיקון שאחר האורות דתוהו (וכמ"ש במ"א באריכו' על המא' לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהי קשה כארז שזהו בחי' תוהו ותיקון).

והנה ידוע שאורו' דתהו מצד תקפם וגבורתם לא יכלו הכלי' לסבול האור וירדו ונפלו למטה מטה שנק' שבה"כ כידוע. וזהו הכלל שכ"ד הגבוה מאד כשנופל למטה נופל לעומק יותר, כמשל אבן הנופלת מחומה גבוה שנפילת' למטה למרחוק יותר (וכמו הנפילי' היו בארץ לפי ששרשם הי' מבחי' התוהו ונק' גיבורי' אנשי השם ע"כ נפלו למטה ביותר), וכן ז' אומות שבארץ כנען הכנעני החיתי כו' ששרשם מז"מ דתוהו שנפלו למטה יותר ע"כ הי' רעתם הרבה ביותר בכל תועבה ושיקוץ יותר מכל האומו' וכו' וכה"ג לפי שנפילת הגבו' ביותר נופל למטה מטה ביותר, והוא אשר מחמת שבה"כ נתהוה קליפ[ו]ת [ו]סט"א שהן קליפות קשי' ותקיפי' ביותר, והוא ז' ארצות

ישת חשך סתרו: **תהלים יח, כב. ראה גם לקוטי תורה פקודי ו, ג. מטות פא, ב.**

כברייתו ש"ע ברישא חשוכא: **שבת עז, ב [ושם: דברישא, אבל ברש"י שם: ברישא].**

לעולם יהא אדם רך כקנה: **ראה תענית כ, סע"א. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' רנז. והנחה אחרת בלקוטי תורה אמור לז, ד; הנחות הר"ם ע' צט. ספר המאמרים תקס"ו ע' רצד. והנחה אחרת בלקוטי תורה** מטות פז, ב. סה"מ תקס"ח שם ע' ו ואילך. ע' רכג. תורת חיים בראשית ט, א. יג, ב ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פמ"ז. וראה גם ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' סח ואילך.

הכלל שכ"ד הגבוה מאד: **נסמן לעיל ע' תפו.**

הנפילי' היו בארץ . . גיבורי' אנשי השם: **ראה בראשית ו, ד. דרך חיים שער התפלה מט, ג. וראה גם לעיל ע' תקלה ובהנסמן שם.**

ז' אומות שבארץ כנען: **ראה רש"י שופטים יח, ב.**

ז' אומות . . ששרשם מז"מ דתהו: **ראה ד"ה אל תצר את מואב מכ"ק אדה"א [יודפס בעז"ה לפ' דברים] ע' 7 וע' 10. פירוש המלות פקכ"ע.**

ז' ארצות: **ראה זהר בהקדמה ט, ב. הנסמן בשערי זהר [מרגליות] לאבות דר' נתן פל"ז, ט. ויקרא רבא**

דחשך ואבדון וצלמות ששם מקור הרע והמות כידוע. ואמנם שרשן הראשון הוא בבחי' האורו' דתוהו קודם שהי' השביר' בכלי' שלהם שנק' חשך העליון שאינו חשך כלל רק בחי' ההעלם דעצמו' המאציל כמו ישת חשך סתרו, והוא בחי' העצמיו' דכתרי' דכל ספי' כנ"ל שלמעלה הרבה מבחי' אורו' דתיקון כנ"ל וכמ"ש ואלה המלכי' כו', והן ז' מדות דתוהו דכתי' בהם וימלוך וימות דמיתה זו היא הנפילה במדריג' ביותר, והוא הסתעפו' הדינים הקשי' למטה שנק' גבו' קשות דרע דנוג' שנק' חושך וצלמות חושך ואפילה ממש שנק' מות ורע גמור שנפל מבחי' חשך העליון דבחי' התוהו כנ"ל. וזהו ג"כ שרש הרע דנה"ב באש זרה וקשה בכל תאות רעות (כנפילי' שהיו בארץ וכה"ג) ולב הקשה כאבן שלא יהופך ויזוז ממקומו שנק' חוצפה ועזות ביותר שנלקחו מק"נ שזהו שרשן מבחי' התוהו שהוא אורו' תקיפין בבחי' הגבו' דקדושה בהתלהבות עצמיו' הרצון ועצמיו' האהבה ליכלל במאציל רק אחר הירי"ד' ו[ה]נפילה בשה"כ נתהוה מזה קליפ' הקשות [כחומר] קשה דנה"ב בטו"ר בעצמיו' כו' שנק' חושך ורע גמור. אך ע"י התהפכו' חושך ורע זה לטוב ע"י תשוב' אמיתית מכח של הנשמה האלקי' שמבררת אותה בהתבוננו' והתפעלו' אהוי"ר בתפלה ע"י הממוצע דנה"ש כנ"ל אזי עולה הנה"ב לשרשו בבחי' אורו' דתוהו שקדם לתיקון כמו שהי' קודם השביר' (שהוא בבחי' עצמיו' דכתר בעומק הרצון ועומק האהב' כנ"ל שיש מזה יתרון אור הרב' מבחי' התיקון דשם מ"ה דאדם וכמ"ש כיתרון אור הבא מן החושך דוקא שהוא בהיפוך החושך לאור שהוא אור גדול יותר מן האור עצמו כי אין הגילוי אור דבחי' התיקון למעלה רק אחר בחי' הצמצום והעלם דחשך סתרו שהוא בחי' התוהו וכנ"ל וד"ל).

והנה לזה הטעם ניתן לאדם לכאו"א מספר קצוב לכל ימי חייו בעה"ז בגופו כפי הצורך שצריך האדם לברר ולהפוך חשוכא לאורה כו' מגה"ב שלו בתשו' בלב נשבר ובסו"מ וע"ט בכ"י ויום להעלות רפ"ח נצוצין דתוהו שנפלו בק"נ שמשם מקור חוצב הנה"ב שלו כנ"ל שיבורר ע"י שם הוי' שבנשמתו בכ"י בתפל[ה] ותו"מ ותשו' כידוע. וזהו ימי שנותינו בהם ע' שנה,

---

פכ"ט, יא. פרקי דרבי אליעזר פי"ח. הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות [בצילום דפוס ראם ברכות ד"ה אחר כן נו, ג]. עץ חיים שער (מג) ציור עולמות רפ"א. חסד לאברהם מעיין ראשון עין כל נהר ד. מדרש תלפיות אות א ענף ארץ. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שעד. תורת חיים בראשית א, ג. וארא [והוא מא' וארא תקפ"ב] קיא, א.

דחשך ואבדון וצלמות: ראה [לענין גהנם] עירובין יט, א. לקוטי שיחות שבועות כרך כג ע' 344. ספר המאמרים תרל"ז ח"א פקס"ה.

כיתרון אור . . מן החושך: קהלת ב, יג. ראה לעיל ע' תמז ושינ. בח"א ע' קסט ושינ.

כפי הצורך שצריך האדם לברר: ראה תורה אור מקץ לח, ג. לט, ד.

ימי שנותינו בהם ע' שנה: תהלים צ, י. ראה ספר המאמרים תקס"ג ח"ב ע' תשכ. והנחה אחרת בלקוטי תורה תצא לח, א.

פי' בהם בע"ש דנוג' בנה"ב הגופני וכל צל ימינו על הארץ ניתן מספר ימיו ע' שנה או פחות לברר ולהפוך הרע לטוב וכמ"ש ימים יוצרו כו' (וכמ"ש בזהר [הק'] ע"פ ואברהם זקן בא בימי' בבחי' הלבושי' שנק' ימים שבכ"י ויום נעשה לבוש חדש לנשמ' האלקי' מבחי' ברורי' דנה"ב דק"נ ע"י תו"מ ותשו' ואי חסר לבושא חדא נק' יומא פרודא כפגר מות ממש כו'). ואחכ"ז יובן הטעם ושרש לענין יריד' הנשמ' בגוף שהוא לצורך עלי' הגדולה הנ"ל שלמעלה ממקור חוצבה במחה"ק כנ"ל [כי] ע"י הברורי' דק"נ בהתהפכו' חשך הגמור דרע למטה נתהפך בחי' חשך העליון לאור שהוא בחי' האורות דתוהו שהן בלתי מוגבלי' בכלי' כלל (כעצמיו' הרצון שבלתי מוגבל בשכל וטעם כלל וכן עצמיו' האה"ר כנ"ל, ע"כ בזה דוקא יכולה הנשמ' לבא למדרג' דאה"ר דבכל מאדך שהוא ב"ג ממש שלמעלה מגבול ומדה דשם מ"ה דתיקון כנ"ל וד"ל.

ובכ"ז יובן מארז"ל ע"פ כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינם רואי' אבל במיתתם רואי' כו', וזהו פלא גדול למה במיתתן רואי' ובחייהם אינם רואי', אם מפני שהנשמ' בעודנ' בחומר הגופני בהגלו' נגלו' אור עצמיו' ופנימיו' אלקו' עלי' לא תוכל להכיל ותתבטל לגמרי ממציאות' וז"ש כי לא יראני האדם וחי בגופו כי תכלה הנפש ותתבטל כנ"ל א"כ למה במיתתן רואי' איך תוכל הנשמ' בעצמ' להכיל אור העצמו' ופנימי' אלקו' ותתקיים במציאות' (ועוד איך הנשמו' נהנין מזיו השכינה בג"ע בראי' מקרוב ואינן מתבטלי' ממציאות' כלל וכלל א"כ יכולי' לראו' גם בחייהם בגופם). ועוד דמ"ש כי לא יראני האדם וחי נא' במשה שביקש הראיני נא את כבודך והשיבו לא תוכל לראות פני כי לא יראני כו' ואיך יתכן במעלת ומדריג' משה שפא"פ דיבר בו כו' וא' שכינה מדבר' מתוך גרונו של משה שלא יוכל לראות את פניו וחי כ"א וראית את אחורי ופני לא יראו כו' ובמיתתו יראה גם בחי' פנימי' דשם הוי' כו', ואם מפני שגדולי' צדיקי' במיתתן יותר

צל ימינו על הארץ: איוב ח, ט (ושם: עלי). דברי הימים א כט, טו (ושם: כצל). וראה ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתמט.

ימים יוצרו: תהלים קלט, טז.

בזהר . . ואברהם זקן: חיי שרה כד, א. ראה זהר ויחי רכד, סע"א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' רנז. ע' רס. ע' רפב. והנחה אחרת בתורה אור משפטים עה, ד. עו, ג. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רלט ובהנסמן לשם.

שו"ה דתוהו — (כעצמיו: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי ע"גול.

כי לא יראנו האדם וחי . . רואי': נסמן לקמן ע' תתעד.

הראיני נא את כבודך: תשא לג, יח.

שפא"פ דיבר בו: בהעלתך יב, ח.

שכינה מדבר' מתוך גרונו: ראה תניא פל"ד. לקוטי תורה ואתחנן ג, ד ובהנסמן במראי מקומות לשם. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רלא ובהנסמן לשם. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' רמא. סה"מ תקס"ד ע' רה. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תקצד. סה"מ תקס"ז ע' מג.

שגדולי' צדיקי' במיתתן יותר מבחייהם: חולין ז, ב.

מבחייהם היא גופא י"ל הלא בחייהם עוסקי' בתו"מ וביח"ע ובמות האדם נעשה חפשי מן המצות כו'.

אך הענין יובן עפ"י כל הנ"ל בענין הברורי' דבחי' נוגה דנה"ש ונה"ב שניתן לאדם מספר ימיו כדי לבררם, ומאחר שעדיין לא בירר כפי הצורך מכל הצריך להתברר מעה"ד טו"ר שבנה"ב אינו יכול לראו' גלוי אור עצמו' אלקו' שלמעלה מכל השתלשלו' דשם אלקי'. וז"ש כי לא יראני האדם וחי, פי' בשעה שחי בגופו מפני שעדיין לא בירר לבחי' נוג' שבגופו ע"כ מוסתר האור האלקי הפנימי' מבחי' החשך דק"נ שבגופו ואם יתגלה על נשמתו פנימי' האור אלקי' תתבטל במציאו' לגמרי, כי שרש הנשמ' באה בבחי' שעור ומדה וגבול גם בשרשה בבחי' האצי' ואם נגלה עלי' האור [דאצי'] דפנימי' דהוי' ביתר מכפי מדתה תתבטל לגמרי כו'. אבל במיתתן רואי' לפי שאחר פטירת האדם כבר נברר כל הצריך להתברר מבחי' הרע דנוג' דנה"ש ונה"ב שלו בכל ימיו ואחר המירוק ביסורי גיהינם ונה"ד אז יכולה הנשמ' לראו' בעצמו' אלקו' ותתקיים במציאותה. וזהו מב' טעמי', א' מפני שלבושי' דנוג' שבנה"ש ונה"ב בכל אשר עשה כל ימיו הובררו ונזדככו מכל רע דק"נ ונק' לבוש' זכי' לנשמתו ויכולים גם הם לעלות עם הנשמ' לראות פני הוי' בלתי יסתירו להכלל, והב' שהנשמ' תוכל להכיל האור הגדול גם שהוא ביתר מכפי מדתה בשרשה ותתקיים ולא תתבטל מצד שכבר נשלם כל הברורי' דבחי' התוהו שנפל בק"נ שקודם לבחי' התיקון שיש יתרון האור מן החשך העליון ע"י התהפכו' חשך דק"נ למטה כנ"ל, שמפני זה תגיע לבחי' אה"ר דכל מאדך כו' ב"ג כלל למעלה הרבה מגבול ומדות דנשמ' שהוא מבחי' התיקון דשם מ"ה כנ"ל, והוא דוקא לאחר שלימו' הברורי' דרפ"ח כו' מטעם הנ"ל. וזהו שבחייהם אינם רואי' שלא נשלם הברור, ובמיתתן רואי' וד"ל.

(ובאמת עדיין אין זה מובן, דהיא גופא י"ל הטעם שע"י שלימו' הברורי' [דרפ"ח כו' מטעם] דבחי' נוג' אחר מיתתן רואי' ולא תתבטל הנשמ' כלל ובחייהם אינן רואי' לפי שלא תוכל להכיל האור הגדול כנ"ל מפני שלא נשלמו הברורי' דבחי' נוג', ומה ענין התועלת מבחי' לבושים דנוגה שע"ז דוקא תוכל לראות פני ה' וחי ובחייהם לא יראני האדם וחי, ואם מצד יתרון האור מן החושך העליון כשנהפך לאור שיגיע לבחי' אה"ר דבכל מאדך, אדרבא יותר לא תוכל להתקיים בכלי שלה מחמת האה"ר דמאדך שלמעלה מהכלי דוקא כידוע (ועוד האיך הנשמו' נהנין ורואין מקרוב ואינם מתבטלי' כלל). והעיקר יפלא במש"נ זה דלא יראני [האדם] כו' למשה

ובמות האדם נעשה חפשי מהמצות: שבת ל, א.

שו"ה (ובאמת: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

ע"ה שנא' בו כי טוב בט' רבתי שהי' נשמתו מבחי' עה"ח שלמעלה מעה"ד כידוע במ"ש בו מן המים משיתהו, ומה גם שבתו"מ וגלוי שכינה שקיבל פא"פ ודאי הי' בגופו שלימות הברור בתכלי' מבחי' נוגה דעשי' (וגם מבחי' נוג' דאצי' כי הי' שרשו מפנימי' אבא דאצי' שלא הי' שם שביר' כלל וכמ"ש ימותו ולא בחכ' כו'), וא"כ למה אמר לו לא תוכל לראות פני כי לא יראני האדם וחי דהיינו בשעה שחי או כפשוטו שהי' מתבטל ממציאותו כנ"ל רק במיתתו יראה, וזה פלא גדול.

אך הנה יש להקדי' לזה ענין א' והוא בשרש בחי' נוג' שהוא מבחי' החשמ"ל העליון דבחי' התוהו שקדם לבחי' ז"א דתיקון שנעשה מזה מלבוש חיצוני מבחי' חיצוניו' דבינה להלביש לזו"ן עד מתחת לרגליהם כמ"ש בע"ח. ואע"פ שהוא מחיצוניו' דבינה שרשו עליון גם מפנימיו' החכמ' דשם מ"ה דזו"ן, ולכך נעשה לבוש חיצוני להלבישם. והיינו ענין כתנו' עור שעשה לאדם ולאשתו אחר חטא עה"ד, ולאחר הבירור דעה"ד נק' כתנו' אור בא' שהוא לבוש דזהרא עילאה שע"י יוכלו הנשמו' להנות מקרוב בג"ע מזיו השכינה ולא יתבטלו במציאותם לפי ששרש לבוש זה דחשמ"ל שמלביש לכל נשמה בג"ע הוא מבחי' החשמ"ל העליון דחיצוניו' שהוא למעלה הרב' משרש הנשמו' במוחין ומדות דזו"נ (וגם באדה"ר בכלל כשנמשך בו נשמתו מחה"ע נמשך עמו בחי' לבוש זה דחשמ"ל להלבישו, וכך הוא בכל נשמות בפרט שנמשך מאור הזרוע לצ"ע נמשך עמה לבוש אחד חיצוני מבחי' חשמ"ל זה (ונק' אלו"ה כמו ויסך אלו"ה בעדו כמ"ש במ"א והוא בחי' שומר לנשמות בצאתם מן הגוף לאחר שנבררו בשלימו' מעה"ד ע"י תו"מ שהן ברורי' דנוג' שבא מבחי' חשמ"ל זה העליון כו').

וביאור ענין החשמ"ל העליון הזה היינו שנמשך מבחי' אור העלם העצמו' שנק' חשך סתרו שהוא בחי' התהו בדרך ירידה והשפלה להיו' כמו בחי' לבוש גשמי להלביש גם לאור החו"ב שבמדו' כמו הלבשת המשל וחידה לעומק אור השכל הנעלם שלא יוכל לבא בגלוי אור השג' כלל, ע"כ כל אור הגבוה גבוה בהעלם אחר העלם יותר ירידתו למטה דוקא בהגשמה יותר

כי טוב בט' רבתי: שמות ב, ב. ראה תורת חיים שמות ס, סע"א. ד"ה אל תצר הנ"ל ע' 9 ובהנסמן שם.

מן המים משיתהו: שמות ב, י. וראה גם לעיל ע' תקלד ובהנסמן שם.

למשה . . שרשו מפנימי' אבא: ראה לעיל ע' תרלו.

ימותו ולא בחכ': איוב ד, כא. ראה לעיל ע' תרפט. בח"א ע' קמב. סידור שחרית מה, ב. תורה אור יתרו קי, ד [נדפס גם בספר המאמרים תקס"ז ע' עו. ובשינויים בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שנב]. מגלת אסתר קיח, ג [נדפס גם בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' צז]. ביאורי הזהר פינחס קיא, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תרכא. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקיח. תורת חיים נח מו, ב. וישלח [והוא משנת תקפ"ה] נד, א. פירוש המלות פקכ"ו. וראה גם דרך חיים שער התפלה מח, סע"א.

חשמ"ל . . להלביש לזו"ן . . כמ"ש בע"ח: נסמן לעיל ע' תצד.

כתנות עור . . אור: נסמן לעיל ע' תצג.

ויסך אלו"ה בעדו: איוב ג, כג.

כידוע. וכך גם לבחי' מוחין ומדות דאצי' נמשך לבוש חיצוני מהעלם דחשך סתרו להלבישם כו'. ויש כח גדול יותר בלבוש זה מעצמו' אור המוחי' ומדות רק שהוא בהעלם בלבוש זה (וכמו בתו' הנגלי' לנו בגשמי' שזהו מבחי' משל הקדמוני שלמעלה הרבה גם מפנימי' וסודו' התו'). ויובן זה במה שאנו רואי' בכל נשמה בפרט שגם אחר שתתלהב בחשק נפלא לצאת מגרתק חומר הגופני לידבק בה' באה"ר בתענוג גדול עד כלות הנפש כצ"ג או במס"נ בתשוב' שלימה הנה ימצא היפוכו דוקא במה שחוזר רוחו ונפשו אליו להיות חי בגופו דוקא וחפץ יותר בחיי גשמי כדי שתהי' המשכ' גלוי אלקו' בתו"מ ותפלה וצדק' וכה"ג ולזאת תכסוף נפשו יותר מהתכללו' דביקותה למעלה, כידוע ד"ז בכל אדם לפ"ע שיש בנה"א בחי' רו"ש שמיד שרץ [לבו ישוב] למטה כדי לקיים תו"מ שיחשוק בגלוי אלקו' בנפשו כמו שהיא בגופו דוקא, וכמו והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך כו'. וזה הכח שהוא להיפך מטבע הנשמ' שחפצה ותשוקת' לעלות ולא לירד הוא מבחי' לבוש החשמ"ל שמלבישה דוקא שיש בו כח זה להשיב את הנשמ' להיו' בגופה, וכענין ע"כ אתה חי בתו"מ יותר מרצונה במס"נ מטעם ששרש לבוש זה הוא למעלה מבחי' אור הנשמה בשרשה באור החו"ב כנ"ל וד"ל), וכמו הלבוש דמשל שמקיים ומעמיד האור של השכל הגנוז בו כו'.

ובכ"ז יובן גם בחשמ"ל דנשמת משה הגם שהי' מפנימי' החכ' דאצי' שבמיתתו הי' לנשמתו בחי' לבוש זהרא עלא' שעי"ז הי' יכול לראו' יותר בפנימי' דהוי' דח"ס דא"א וע"י יותר מבחייו שהי' גופו מלובש בלבוש דנוג' דעשי' שעדיין לא בא לשרשו כמו שהוא בבחי' חשמ"ל העליון דחשך סתרו ממש. ואע"פ שהי' בו שלימו' הברור דנוג' בתו"מ שהן לבושי' דנוג' למטה אבל לא למעלה עדיין רק בהסתלקו' אור נשמתו במיתת נשיקה ע"פ ה' ויכול להכיל זה עפ"י לבוש זה דחשמ"ל בנה"ב ולא בחיי' שלא הי' יכול להכילו. וז"ש דמשה לא זכה לתשו' רק קודם מותו שתשו' הוא בחי' או"ח דנוג' בשרשו בחשמ"ל העליון. וכך בכל נשמ' קטנה כתי' והלך לפניך צדקך דתו"מ ותשו' בהסתלקות' דוקא שנעשה לבוש טהור שנק' כבוד ה' שהוא מראה הנוגה לאחר הבירור. וז"ש כבוד ה' יאספך, שלא יתבטל במציאו' ויתקיים בכלי שלו מטעם הנ"ל בשרש בחי' החשמ"ל הזה. ובזה מתורץ כל הקושי' הנ"ל [ב]מ"ש גם למשה כי לא יראני וכו'. וזש"א ריב"ז איני יודע

ד"ז: **דבר זה.**

והאר עינינו בתורתך . . במצותיך: **ברכת אהבת עולם.**

ע"כ אתה חי: **אבות ספ"ד.**

במיתת נשיקה ע"פ ה': **נסמן לעיל ע' תרלז.**

דמשה . . זכה לתשו': **נסמן לעיל ע' תקלט.**

והלך לפניך צדקך . . כבוד ה' יאספך: **ישעי' נח, ח.**

ריב"ז איני יודע באיזה דרך: **נסמן לעיל ע' תקנז.**

באיזה דרך כו' אם לגיהנם כו', מטעם שלא ידע אם נשלם בתכלי' ברור דנוג' דנה"ש וד"ל.

וזהו אם בחוקותי תלכו [כו'] **וארז"ל הלואי בחוקותי תלכו, דהנה פי' תלכו היינו בחי' הילוך ועלי' למעלה מעלה עד אין שיעור בעצמו' אא"ס** [ב"ה] **ממש, כמו אתהלך לפני ה' כו' וכמ"ש לאברהם התהלך לפני** [והי' תמים] **וכעליו' הנשמו' בג"ע למעלה מעלה מידי חודש ושבת דכתי' ילכו מחא"ח כו' דהיינו למעלה גם ממקור חוצבה במחה"ק הנ"ל, ואין זה אלא ע"י אה"ר דכל מאדך הנ"ל שהיא דביקות בלתי מוגבלת בכלי המוח והלב, ובאה"ר זו נק' הנשמ' מהלך שהולכת ועולה בלי שיעור כלל, וכמו וקדושים בכ"י יהללוך סלה בלי הפסק כלל וכמו ונתתי לך מהלכי' בין העומדי' שמהלכי' אלה הם הנשמו' דוקא שיש בהן כח ההילוך בבחי' א"ס בעלוי אחר עלוי כנ"ל וד"ל. אך זה הכח שיש בנשמ' להיות נק' בבחי' מהלך בבחי' א"ס כנ"ל לא יגיע אלי' מצד עצמה כי יש לה שיעור וגבול בעליות' בהלוכ' רק עד מקורה הראשון במחה"ק, וכמו מים היורדי' ממקום נביעתן שאין עולי' רק למקורם ולא למעלה מזה כו', כ"א מצד התלבשו' הנשמ' בגוף דוקא בנה"ש ונה"ב הנ"ל ששרשם מבחי' התוהו שקדם לתיקון** (וכנ"ל בטעם **שבמיתתן רואי' ולא בחייהן כנ"ל), ע"כ זאת המדרג' הגבוה שיהי' שתהי' בבחי' מהלך ב"ג לא יגיע לה כ"א אחרי היותה בגוף חומרי ע' שנה וביררה להלבושי' דק"נ בתשו' ותו"מ בעה"ז בסו"מ וע"ט בפ"מ דוקא, אבל קודם היות' בגוף בעה"ז לא תוכל לעלו' למעלה רק אל מקורה הראשון ולא יותר וד"ל. ואע"פ שמבו"ל בעיקר הטעם שבמיתתם רואי' לפי שכבר בירר לבחי' נוג' שהוא נעשה לבוש טהור מבחי' חשמ"ל העליון להלביש לנשמה שלא תתבטל במציאו' לפי שיש בחשמ"ל זה כח הירידי' דבחי' שוב דוקא היפוך בחי' הרצוא דנשמ' א"כ זהו היפוך ההילוך שהוא העלי' והדביקו' במס"נ בעילוי אחר עילוי כנ"ל. והענין הוא דאדרבה לפי שיש לבושי' לנשמ' מבחי' חשמ"ל העליון דחשך סתרו שבהעלם העצמו' עי"ז דוקא נעשי' בחי' מהלך בעילוי אחר עילוי ותוכל לקבל גלוי אא"ס עד אין שיעור למעלה ותתקי' במציאו'. והוא בחי' השוב שאחר הרצוא שיש בכח חשמ"ל זה בנשמ' בגוף להיות גלוי אור העצמו' ממש דוקא בלבושי' דתו"מ. וכך הוא למעלה בעליות**

וזהו אם בחוקותי: בבוך 2221 ע' פג בכותרת: ביאור על התורה בחוקותי ששמעתי בק"ק אנשטירצינעה. ולפנ"ז בסיום המאמר רשם: סליק תורת אדמו"ר שי' מהר"ד שי'. המשך נוסף נדפס לקמן ע' תתקיבי.

אתהלך לפני ה' . . התהלך לפני (והי תמים): תהלים קטז, ט. לך יז, א.

וכעליו' הנשמו' בג"ע . . מידי חודש ושבת: ראה זהר תרומה קנו, סע"ב סידור שער המילה קמז, סע"א. ביאורי הזהר תזריע עא, רע"א. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תשכט.

ילכו מחא"ח: [מחיל אל חיל] . . וקדושים בכ"י: תהלים פד, ח . . נסמן לעיל ע' תרעג.

ונתתי לך מהלכי' בין העומדי': נסמן לעיל ע' תרסז.

וכמו מים היורדים . . עולי' רק למקורם: ראה יומא לא, א וברש"י שם.

שמבו"ל: שם: שמבואר למעלה.

הנשמ' למעלה מעלה ממקורה הראשון תעלה בבחי' רו"ש כזה שיהי' בה גלוי אור העצמו' בעילוי אחר עילוי עד אין שיעור ותקבל הכל ע"י בחי' לבושי' דחשמ"ל העליון דחשך סתרו שנק' סדכ"ס ומתלבש בלבוש והעלם אחר העלם כמו בלבוש דתו' שנק' בשם משל הקדמוני וכהנ"ל וד"ל (וזהו ואתה משמרה בקרבי בלבושי דתו"מ היפך טבע לצאת מנרתקה במס"נ, וכענין בע"כ אתה חי וכן להחזירה בי לע"ל כנ"ל, וז"ש באד"ר דעייל ונפיק) (דגם שנסתלקה מרוב התענוג ב[מתיקות] התו' לא הי' בכח [בחי'] לבוש דנוג' להלביש ולהעמיד ולקיים אור נשמתו, וזהו נק' עייל ולא נפיק כו', והוא מ"ש בזהר דרהמ"ס הי' רוא' עליות הנשמו' בכל עש"ק שעולי' ע"י לבושי' דוקא, והן מלאכי' שנעשי' מלבושי' דתו"מ) (לבד מגוהרקי' דר"ח רבה כו').

וזהו פי' תלכו בהילוך דאה"ר דבכל מאדך שנק' מהלך ב"ג מגביל כלל מטעם הנ"ל. אמנם יש תנאי בזה והוא במ"ש הלואי בחוקותי תלכו שהילוך זה יגיע לנשמה ע"י בחוקותי או כפשוטו שתלך בהילוך זה שבלתי מוגבל בחוקותי דוקא כו'. והענין הוא כידוע בפי' חוקותי ל' חקיקה וחריצה כמו החוקק באבן שעושה בו חריץ וחלל שקוע הוא חסרון בעצם הדבר, וכך צריך לעשות בחי' חקיקה וחריצה בעצם נה"ב בהיפוך הרע בעצם לטוב כמו ולבי חלל בקרבי שנעשה כמו חלל שקוע בלב החומרי הטבעי כחלל ממש בלתי יתפשט לילך בשרירו' לבו מאחר שנשבר לבו באמת בתשו' מקירות הלב ממש עד שנעשה כחלל שקוע בלבו, והוא לאהפכא חשוכא לנהורא כו' שנהפך הרע שבחלל השמאלי לטוב מן הקצה לקצה דוקא אזי יוכל להיות בחי' מהלך בנשמתו למעלה עד אין שיעור בבחי' אה"ר דבכל מאדך הנ"ל, שזהו ע"י סו"מ בשס"ה ל"ת שנק' חוקים שהן למעלה מן הטעם כמו לא תאכל חלב כו' לאֶ תלבש שעטנז וכה"ג שאינו רק ביטול הרצון בעצם כמאמ' בטל רצונך כו' כמו אל יא' אדם אי אפשי כו' [אלא] אפשי אבל אבשב"ש גזר עלי כו'. וזהו הנק' חוקותי (שלהיפך א' רשע עונותיו חקוקי' על עצמותי'

באד"ר דעייל ונפיק: ראה שם קמא, סע"א. וראה תורת חיים וישלח נג, ב.

בזהר דרהמ"ס . . עליות הנשמות: [דרב המנונא סבא] ראה זהר תרומה קלו, ב.

שו"ה בזוהר — דוקא: שם: דנוגה.

לבד מגוהרקי' דר"ח רבה: ראה בבא מציעא פה, ב. סידור שער החנוכה רעג, א. ד"ה ובהגיע תור אסתר תקס"ג בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שעט ואילך ובהנסמן לשם. ע' שפד.

שו"ה צריך — בעצם: שם ליתא.

ולבי חלל בקרבי: תהלים קט, כב. ראה ספר המאמרים תקס"ו באן ע' קסו. והגהת הצ"צ שם ס"ע קעא. אור התורה בחקותי ע' תרלט.

שו"ה הלב — עד שנעשה כחלל שקוע בלבו: שם ליתא.

לא תאכל חלב: וכ"ה בלקוטי תורה פקודי ג, ד. שיר השירים ט, ג. ראה ויקרא ג, יז.

לא תלבש שעטנז: תצא כב, יא.

בטל רצונך: נסמן לקמן ע' תשנח.

אל יא' אדם אי אפשי . . אבשב"ש: [אבי שבשמים] ראה תורת כהנים ס"פ קדושים.

רשע עונותיו חקוקי' על עצמותי': ראה זהר (רעיא מהימנא) ויקרא טז, ב. שופטים ערה, א. כלה רבתי

כו'). ומצותי תשמרו ועשיתם הן רמ"ח מ"ע שהן בחי' כלי' לגלוי אור ה' כידוע (והוא בו"ה דשם ה' והל"ת הן בי"ה כו'). וזהו אם בחוקותי ע"י בחי' חקיקה הנ"ל בנה"ב להיו' סו"מ בתכלי' ע"י תשו' האמיתי' בלב נשבר ונדכה וד"ל אז תלכו בהליכה דאה"ר דבכל מאדך וא"ל לא תלכו. או ע"י חוקותי דוקא תלכו שזהו כפשוטו שבחוקותי דוקא תלכו להיו' בבחי' מהלך מטעם יתרון האור [הבא] מן החשך דברורי' דתהו דוקא כנ"ל וד"ל.

והנה א' בחוקותי דמשמע ב' מיני חקיקות א' בתפלה והב' בתו"מ. וענין החקיקה בתפלה עד שיהי' לבו חלל בקרבו כנ"ל היינו ע"י ב' דברי', א' מלמטה למעלה ע"י תשו' בלב נשבר באמת כמ"ש אין עומדין להתפלל אלא מתוך כו"ר דוקא, והוא הכנע' הלב באמת מח"נ וכל אשר יודע בנפשו במח' רעות ומדות מגונו' שנשקע ונטמאת נפשו בהן עד שנתרחק מאד מאור פני מלך חיים ונעשה לבו מטומטם כאבן וגם מוחו מגושם מאד שלא יאיר בו אור נשמתו כלל וכמת יחשב ברוחניו' ושרש נפשו האלקי' שנכרתה משרשה ואין לה אור וחיות אלקי' כלל וכלל ויתמרמר בנפשו מאד עד שיחקק ויעשה שקוע בלבו, וכמא' בכי' מסט' דא כו' וכתי' זבחי אלקי' רוח נשברה כו', ואז קרוב ה' לנשברי לב ויוכל לבא בעבוד' שבלב בפסד"ז בשירו' ותשבחות בגדולת ה' ונפלאותיו וחסדיו, והוא מ"ש רוממו' אל בגרונם, ואז ע"ז ממילא נעשה חרב פפיות להרוג היניק' של הקליפות שיונקי' מטומאת נפשו ברע ויסיר ממנו כל לכלוך, והוא נק' חקיקה מלמעלה למטה שע"י ההתבוננו' ברוממות אל בגדולת ה' יתפעל במוחו ולבו שאור האלקי זה שיכירינו וישיגנו וירגישו היטב בכלי מוחו ולבו בפסד"ז ובהתבוננו' ביחו"ע ויחו"ת כשמארי[ך] באחדו' ה' בק"ש שממילא נשבר לבבו החומרי ויכנע מאד מפני ה' אלקי' בבושה ושפלו' גדולה ויהפוך לבו הטבעי ג"כ אל ה' אחד בלבד כו' וכמ"ש בכל לבבך בב' יצריך דוקא ואתכפי' סט"א שבלבו החומרי או אתהפכא כנ"ל. וראי' לזה ממאמ' דכד אתכפי' סט"א דוקא אסתלק יקרא דקב"ה בכ"ע וממילא מובן בהיפך ג"כ דכד יסתלק יקרא דקב"ה ממילא

רפ"ג. ביאורי הזהר שופטים קכב, א. ולהצ"צ שם ח"ב ע' תתרלא [נדפס ג"כ באור התורה שופטים ע' תתנד]. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תתיב.

מ"ע . . בו"ה . . והל"ת הן בי"ה: ראה לקוטי תורה פקודי ג, ב ובהנסמן במראי מקומות לשם.

אין עומדין להתפלל . . כו"ר: [כובד ראש] נסמן לעיל ע' תשא.

בכי' מסט' דא: ראה זהר אחרי עה, א. (היכלות) פקודי רנה, א. תניא ספל"ד.

זבחי אלקי' רוח נשברה . . קרוב ה' לנשברי לב: תהלים נא, יט. לד, כ.

דוממו' אל בגרונם . . חרב פפיות: ראה תהלים קמט, ו.

שו"ה בגדולת — מ"ש . . והוא: שם ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות והוא . . והוא.

בכל לבבך בב' יצרך: ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א (במשנה).

דכד אתכפי' סט"א: ראה זהר תרומה קכח, ב. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' תיח. אור התורה שלח כרך ו ע' אתשעב ובהנסמן שם.

אתכפייא סט"א כהמס דונג כו' משום ד[מעט] אור דוחה חושך כנ"ל מאחר שתולה זב"ז, והיינו לפני פסד"ז ע"י תשו' בלב נשבר אתכפי' סט"א ואסתלק יקרא כו' ברוממו' אל כו' וממילא כד אסתלק יקרא ברוממו' אל כו' בפסד"ז ואריכו' באחד כנ"ל יתכפי' סט"א שבלב הטבעי עי"ז כנ"ל. וזהו ענין החקיקה שנחקק לב הטבעי באדם ע"י אמצעו' ב' דברי' ע"י תשו' בלב נשבר וע"י האר' אור האלקי שנחקק בלבו בק"ש ובפסד"ז דכד אסתלק יקרא כו' אתכפי' כו'. וזהו רוממו' אל בגרונם דוקא ש[משם] נמשך ללב הטבעי אז חרב פפיות להבדיל ולהכרית יניקו' ע"ש דנוג' במקור החיי' שהן ז"מ רעות דק"נ ולכך [נק'] פסד"ז ל' זמיר עריצים לזמר ולהכרית החיצוני' והוא משום דאתכפי' ס"א כד אסתלק יקרא כו' ע"י רוממות אל בהתבוננו' בגדולת ה' בפסד"ז כו' וד"ל.

וזהו ג"כ הטעם שאסור לאכול קודם התפלה (ואע"פ שע"י האכילה יוכל לכוין יותר בטוב בתפלה שיחזק שכלו ולבו ויהופך גם הרע דק"נ כקרבן בהמה ע"ג המזבח בהקטרת חו"ד שזהו עיקר ענין התפלה במקום קרבן, וכידוע דכונ' האכיל' א' עם כונ' התפלה, ולא די שאינו אוכל כקרבן ולא תעלה תפלתו במקום קרבן אלא שהוא מוסיף יניקה גדולה לחיצוני' עי"ז ואמ' בזהר שזהו כקליפ' דמעונן ומנחש כו'. והטעם הוא ע"פ דרך הפשוט לפי שגס לבו ודעתו ע"י האכילה הגסה ותועבת ה' כל גסות וחומריו' והתפלה צ"ל בבחי' לב נשבר וחלל ריקן בלבו דוקא שנק' אתכפי' סט"א כו' שהוא היפך זה ממש וכמו בחנה דכתי' והיא מרת נפש במרירו' ושפלו' והכנעה, דצלותא רחמי היא וכל רחמי' א"א להמשיך כ"א ע"י השפלה והכנעה דוקא ולא אחר שאכל ושתה ונתגסה דעתו ולבו וכמא' לאחר שאכל זה ושתה ונתגא' מקבל עליו עומ"ש כו' ודאי לא ירצה לפני ה' כונתו כלל. וגם ע"פ הקבלה כן הוא, לפי שידוע בענין אדם א' ד"ם שהא' הוא הנשמ' האלקי' וקודם התפלה וק"ש לא נתפשט עדיין מאור האלקי שבנשמ' שנק' נר

כהמס דונג: תהלים סח, ג.

פסד"ז ל' זמיר עריצים: ישעי' כה, ה. ראה זהר וילך רפד, א. לקוטי תורה פקודי ח, א. אור התורה ואתחנן כרך ו ע' ב'רמט.

שאסור לאכול קודם התפלה: ראה שו"ע אדה"ז הל' תפלה ספ"ט, ס"ה. וראה בהבא להלן ספר המאמרים תקס"ו ע' קסו. לקוטי תורה פינחס עט, ד ובהנסמן שם. ס' מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' שב. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשמז. סה"מ תקס"ד ע' קעט. דרך חיים שער התפלה ספ"ג. אור התורה בראשית כרך ו' ע' 2044. בחוקותי ע' תרלט. סידור שער בהמ"ז קטז, ג. לקו"ת נשא כו, ג.

חו"ד: חלב ודם.

התפלה במקום קרבן: נסמן לקמן ע' תתסד.

בזהר שזהו כקליפ' דמעונן ומנחש: זהר ויקהל רטו, ב.

והיא מרת נפש: שמואל א א, יא.

לאחר שאכל זה ושתה ונתגא': ראה ילקוט שמעוני מלכים א יד, ט רמז רב. ברכות י, ב.

אדם א' ד"ם: נסמן לעיל ע' תנא.

שבנשמ' שנק' נר ה': משלי כ, כז.

ה' ממש בכל הכחו' דנה"ב אלא היא באפו עדיין בבחי' ההעלם ולא נתפשט בלב ולא בכל חלקי כחות האברי', וכמ"ש חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו עדיין (וכמ"ש באורך בס' ד"ח) ועדיין רוח הסט"א מושלת בגופו מן השינה דהיא א' מס' במיתה (אע"פ שע"י נט"י העביר רוח רע [ז]ה מעיניו לבד) (עד שיגיע לברכו ואו' ברוך ה' [המבורך] כו' שאז נתפשט הנשמ' בנר"נ חי' שהן לנגד ה' תיבו' הללו ברוך ה' כו', וגם זה לא בגלוי רק במקיפי' דחי' יחידה עד ק"ש ושמ"ע דוקא כמ"ש בס' הקבלה ומבוא' במ"א). וע"כ אסור לאכול קודם התפלה שעדיין אין הנשמ' בגופו שמקבל מאכילה זו חיצוניו' דק"נ לבד ואין לאור האלקי חלק מזה כלל אף שמברך בהמ"ז, רק אחר התפלה שקיבל עליו עומ"ש שלימה בק"ש ותפלה [והאיר אור הוי' בנשמתו בכל כלי גופו אז יעלה ויברר הבירורים באכילתו כו' וד"ל. והוא א' דאדם שמתפשט בדם הטבעי בק"ש ותפלה] ע"י בחי' הממוצע דנה"ש הנ"ל ביגיעה שבמוח ולב בהתבוננו' בק"ש שמחבר בנה"א בנה"ב כנ"ל).

והנה כ"ז הוא בחי' החקיקה הא' שע"י התפלה. וענין החקיקה הב' הוא ע"י מעשה המצות, והוא באותן המצות שנק' חוקי' דוקא כמ"ש אלה החוקים והמשפטי' כו', והן המצות שאין בהם טעם עפ"י שכל האנושי ככלאי' ושעטנז וכמצו' פרה אדומה וכה"ג וכו', שכמו שלמטה הן למעלה מן השכל כך למעלה בשרשן הוא רצה"ע שבלתי יושג בחכ' וטעם לרצון (אפי' לא טעם כמוס שנק' ח"ס כו') (משא"כ המצו' שגם למטה מלובשי' בשכל וטעם אנושי כמצו' שביתה ממלאכה בשבת שהשכל מסכי' ע"ז וכמ"ש כי בו שבת ומצות כיבוד אב ואם כו' וכה"ג, וכן בל"ת לא תרצח לא תגנוב ולא תנאוף כו' וכה"ג. ולמעלה הן ג"כ רצה"ע שמושגי' בשכל וטעם דח"ע שנק' טעם לרצה"ע כו') וכמא' חוקים שחקקתי לך כו' שהחוקי' גבוהי' בשרשם ממצות שהן בשכל וטעם כערך מעלת עצם הרצון שהוא למעלה מן הטעם לרצון כו' שאין בהם רק רצון ה' מצד עצמו בלבד שלא ישיגוהו שום שכל וטעם כלל. וע"כ ממילא מובן שבחי' המקבל גזירת רצה"ע הזה שנק' חוקים כחוקי המלך שהן בלי טעם, גדול יותר משאר קבלות המצו' שהן בטעם לפי שצריך לקבל

חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו: ישעי' ב, כב. ראה לעיל בהנסמן בהערה ד"ה שאסור. וראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתד ואילך.

(וכמ"ש . . ד"ח): שם ליתא.

בס' ד"ח: [דרך חיים] נסמן לעיל בהערה ד"ה שאסור.

השינה דהיא א' מס' במיתה: ברכות נז, ב.

שו"ה השינה — מעיניו לבד: כ"ה בהכת"י.

ברוך ה' . . בנר"ן ח"י: ראה פרי עץ חיים שער (ז) הק"ש פ"א.

אלה החוקים והמשפטי': בחקותי כו, מו.

כי בו שבת: בראשית ב, ג.

כיבוד אב ואם . . ולא תנאוף: ראה יתרו כ, יב. יג. ואתחנן ה, טז. יז.

חוקים שחקקתי לך: קדושין לט, א.

זה הרצון רק בבחי' ביטול עצם הרצון שבו שהוא ג"כ למעלה מן הטו"ד שלמעלה מקבלת רצון המלך בטעם ושכל כו' (וכמו במ"ת שאמ' כל אשר דיבר ה' נעשה שאין זה רק ביטול העצמו' מכל וכל כנ"ל), וכמא' בטל רצונך מפני רצונו דוקא דהיינו רק מפני רצה"ע עצמו שלמעלה מן הטעם כנ"ל שהן המצו' שנק' חוקי' דוקא. וע"כ יש ביכולת קיום מצו' הללו שנק' חוקים להפוך גם הרצון הזר דקליפה וסט"א שישנו בעצם הלב הטבעי (שנק' עומק רע) לעשות בו בחי' חלל ריקן בעצם כנ"ל בענין ולבי חלל בקרבי שזהו ביטול כל רצון וחשק תאוות זרות שבלב מכל וכל כ"א לה' לבדו כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' מאחר שיש בו ביטול עצמו' רצון הטבעי מפני רצון ה' כמו שהוא בעצמו שלמעלה מן השכל שנק' חוקי' כנ"ל במאמ' בטל רצונך מפני רצון העצמי דוקא כנ"ל וד"ל. וזהו ענין חקיקה הב' דבחוקותי שע"י המצו' שנק' חוקי' שלמעלה הרבה מחקיק' הא' שע"י התפלה ותשו'. ולזה הטעם תקנו שיקיים האדם מצות טו"ת קודם התפלה דוקא שמצו' האלה הן בבחי' חקיקה הב' שלמעל' מן הטעם כי הם בבחי' מקיפי' דנר"נ הטלית נק' פרישו דמלכא דמל' שמי' כמ"ש לבושי' כתלג כו' והתפילין הן בבחי' בליטה ע"ג המוחין שבראש כו' כדי שעי"ז יחקוק האדם חקיקה בלב הטבעי שיוכל לבטל רצונו' הזרות שבלב הטבעי מכל וכל כו' ולא יהי' לו רק לב א' לאביו שבשמי' ע"י שמבטל רצון הטבעי שלמעלה מן הטעם כמצות טו"ת שהן למעלה מן השכל כידוע וד"ל.

וזהו אם בחוקותי תלכו, פי' אם הלואי, שע"י ב' חקיקות הנ"ל דוקא תלכו בהילוך דאה"ר דבכל מאדך הנ"ל, כי הגם שיוכל להיות אה"ר זו דבכל מאדך מלמעלה למטה ג"כ בלא ב' חקיקות הנ"ל בלב החומרי ע"י התשו' ותפלה ומע"ט במצו' שנק' חוקי' כמו ע"י המשכ' אה"ר העליונה לעורר את האה"ר בלב כנ"י כמו משכני אחריך נרוצה כו' וכן או' אה"ר אהבתנו כו' כמו אה"ע אהבתיך ע"כ משכתיך כו', אבל רצון ה' הוא שיהי' סיבת אה"ר דבכל מאדך ע"י בחי' חקיקו' הנ"ל שאז יהי' אה"ר אמיתי' מטעם דנתב"ס וסמעבמ"ת. וזהו אם בחוקותי דוקא תלכו וד"ל.

כל אשר דיבר ה' נעשה: משפטים כד, ז. ראה שער האמונה פי"ג.

בטל רצונך מפני רצונו: אבות פ"ב מ"ד.

מי לי בשמים ועמך לא חפצתי: תהלים עג, כה.

פרישו דמלכא: ראה זהר (סבא) משפטים צו, ב. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תרמא.

לבושי כתלג: דניאל ז, ט.

לב א' לאביו שבשמי': ברכות נז, א.

שו"ה דבכל — הנ"ל: ע"כ נמצא שם.

משכני אחריך נרוצה: שיר השירים א, ד.

אה"ר אהבתנו: ברכת ק"ש (נוסח אשכנז).

אה"ע אהבתיך ע"כ משכתיך: ירמי' לא, ב (ושם: ואהבת. — ראה הנסמן לעיל בח"א ע' ח).

וסמעבמ"ת: וטוף מעשה עלה במחשבה תחלה.

ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. הנה אחר שאמ' אם בחוקותי תלכו בחוקי' שלמעלה מן הטעם שע"ז דוקא תלכו בהעלא' דבחי' או"ח למעלה מעלה בעצמיו' אא"ס ממש עד אין שיעור למעלה באה"ר דבכל מאדך הנ"ל, אח"כ א' ואת מצותי תשמרו, שהן המצות שמלובשים בשכל וטעם דבחי' ח"ע והוא בחי' הטעם ותענוג העליון שמלובש במצו' העליוני' שנק' מצותי ממש. והענין הוא כידוע במה שאו' בברכ' המצות אשר קדשנו במצותיו דוקא, ופי' אשר ל' תענוג וכמו באשרי כי אשרוני כו' כידוע, וזהו אשר קדשנו בקודש העליון שהוא בחי' ח"ע דקדש מלה בגרמי' כמ"ש בזהר, והיינו שבחי' ח"ע שמאין תמצא הוא מלה בגרמי' כלומ' מובדל ומרומם בערך מכל ההשתלשלו' דאבי"ע לפי שנק' ראשית הגלוי אור מבחי' ההעלם דעצמו' אא"ס שנק' סדכ"ס דלמתב"כ כנ"ל, וע"כ גם בחי' העונג העליון הנעלם שבעצמו' אא"ס שורה רק בבחי' החכ' דוקא (והוא הנק' בזהר ע"ק שזהו עונג העליון שבחכ' כו'), והיינו דוקא ברצונו וחכ' שבמצות שנק' מצותי לפי שהן בבחי' א"ס ממש כמ"ש רחבה מצותך מאד ב"ג שלמעלה מרצון וחכ' שבהשתלשלו' כידוע וכמ"ש בראשי' בשביל התו' שנק' ראשי' כו' וכמ"ש אם לא בריתי כו'. וזהו כונת ברכות המצו' באמרו ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, פי' מה שהוא מה"ע מפני שקדשו כנ"ל, והוא אשר דתענוג העליון שמלובש בקדש העליון דמצותי ממש שהוא למעלה מהשתלשלו' דסובב וממלא שבאבי"ע, דסומ"מ היינו בחי' מקיף ופנימי ששייך בבחי' השפעה שחוץ מעצמותו שנק' השתלשלו' ברצונו וחכמתו ומדותיו במע"ב דכתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה ואין לזה ערך לגבי אורו' עצמותו ית' ממש שהן פנימיו' רצונו וחכ' שבתו"מ שהוא עצם רצונו ועצם חכ' ממש כידוע ודי"ל. וכ"ז אנו ממשיכי' ע"י המצות שלמטה שמלובשי' בגשמיו' דוקא, לפי שהן בחי' כלי' מכלי' שונים להיות בהם גלוי אור רצונו וחכ' העצמי' שבמצותי ממש למעלה. שזהו אשר קדשנו ג"כ בקודש העליון ע"י מצותי שמלובש במצו' שלמטה כנ"ל ודי"ל.

וזהו כי נר מצוה שהמצוה נמשלה לנר דוקא, כמו עד"מ הנר הגשמי הנה העיקר היא השמן שבתוכו והאור הדולק את השמן שהוא אור המאיר בפתילה שבשמן אבל כלי הנר עצמו אינו אלא כלי בית קיבול בעלמא להכיל ולהחזיק בתוכו השמן והאור הדולק בפתילה ושמן כנ"ל. ונמצא אין הנר רק

אשר ל' תענוג וכמו באשרי כי אשרוני: ויצא ל, יג. ראה תקוני זהר ת"ל (עד, ב) תל"ט (עט, א). תורה אור שמות נג, ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' רד.

דקדש מלה בגרמי' כמ"ש בזהר: שם אמר צד, ב.

רחבה מצותך מאד: נסמן לעיל ע' תרעט.

בראשי' בשביל התו' שנק' ראשי': נסמן לעיל ע' תשכז.

אם לא בריתי: ירמי' לג, כה.

כי אמרתי עולם חסד יבנה: תהלים פט, ג.

כי נר מצוה: משלי ו, כג.

כלי לשמור האור הדולק בלבד שבלא כלי הנר הי' האור מסתלק כשאין כלי המחזיק השמן בתוכו כנ"ל, כך המצות נק' כלים לבד להכיל בתוכם בחי' אור הוי' ממש המאיר בשמן שהוא בחי' קודש העליון דח"ע שהוא עצמו' רצה"ע שבח"ע העצמו' שבו גלוי עצמו' אא"ס כנ"ל, שהכלי' הללו דמצות הן כמו כלי הנר להחזיק ולשמור האור דעצמו' א"ס ב"ה שבא ושורה בקדש העליון לשמור אותו ושלא ירד למטה ושלא יקבלו החיצוני' (ועד"מ רמ"ח אברי' שבאדם שהאור וחיות מלובש בהן כנ"ל). ומ"ש ותורה אור היינו בחי' השמן שבו יאיר אור הדולק והפתילה היא אופן מעשה המצות אבל המצוה עצמה כשנעשה בפ"מ הוא כמו הנר המחזיק הכלי, כמו מצות הצדקה מלובש בה גלוי רצה"ע וחכ' שבמדו' החסד שבעצמו' כי חפץ חסד הוא וכן במצות תפילין בראש נאמ' כי שם ה' נק' עליך בתפילין הללו ממש וכה"ג. וזהו ואת מצותי תשמרו, פי' מצותי ממש שהוא רצונו וחכמתו העליונה שאתם עושי' בבחי' כלי' תשמרו לבחי' גלוי אא"ס המאיר בתוכם שישרה וישכון בתוכם בתמידות וד"ל.

ועשיתם אותם, פי' אחר שא' ואת מצותי תשמרו שזהו לשמור את האור הגנוז בכלי' של המצות וכנ"ל בפי' כי נר מצוה כו', אח"ז א' ועשיתם אותם בבחי' עשי' שהוא לעשות את בחי' הכלי' עצמן, וכידוע בענין שמיעה ושמירה ועשי' שנז' בכל המצו' כמו והי' עקב תשמעון כו' ושמרתם ועשיתם אותם שהן ג' מדריגו' דמדו"מ, דשמיע' במח' שהוא לשמוע בקול דבר ה' שבמצות ת"ת כשמוע דבר המלך ממש, ושמירה זו הדיבור כמ"ש שמור זו משנה כו' דהיינו מצות ת"ת בדיבור בפה דוקא וכמ"ש ודברת בם כו' וכן למען תהי' תורת ה' בפיך דוקא וכתי' כי קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו, דע"י הדיבור דת"ת יבא לידי מעשה לקיים מ"ש בתו', דמפני זה ת"ת כנגד כולם. וז"ש ותורה אור שהוא בחי' אור המאיר בכל הכלי' דמצות, וכמו החכ' בראש שהוא מקור חיו' כל רמ"ח אברי' שהן רמ"ח מ"ע כידוע). ובחי' עשי' הוא מעשה המצות עצמה שהוא בחי' כלי המחזיק

רמ"ח אברי' שבאדם: **אהלות פ"א מ"ח.**

ומ"ש ותורה אור: **המשך הכתוב כי נר מצוה.**

כי חפץ חסד הוא: **מיכה ז, יח.**

כי שם ה' נק' עליך: **תבא כח, י.**

והי' עקב תשמעון כו' ושמרתם ועשיתם אותם: **עקב ז, יב. ראה שערי תשובה ח"ב חינוך פל"ח. פל"ט. פנ"ה-נו (צ"ל נ"ד נ"ה) ואילך.**

שמור זו משנה: **בלקו"ת האזינו עח, א מציין: כדאיתא בספרים. וראה הנסמן במראי מקומות לשם.**

ודברת בם . . למען תהי' תורת ה' בפיך . . כי קרוב אליך: **ואתחנן ו, ז. בא יג, ט. נצבים ל, יד (ושם: הדבר מאד).**

ת"ת כנגד כולם: **פאה רפ"א.**

רמ"ח אברי' שהן רמ"ח מ"ע: **ראה לקמן ע' תשסא הערה ד"ה בזהר.**

שו"ה מ"ע — כידוע): **בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול.**

לאור ושמן כו' כנ"ל ונתב"ם (דסומבמ"ת ולזה א' ולא המדרש עיקר אלא המעשה כו') וכמ"ש היום לעשותם דוקא (כי מאחר שהמעשה הוא בחי' הכלי המחזיק הכל יש לו שרש בבחי' מקי' העליון שלמעלה מבחי' אור דתו' כו'. וז"ש שומר מצוה לא ידע דבר רע, שהוא בחי' שומר להציל מיניקות החיצוני' כמ"ש וצדקה תציל כו' וכל המצו' נק' צדקה וכמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור כו' וד"ל, וצדקה תרומם גוי שמעלה לנש"י לבחי' פנימי' אור הכתר שזהו בחי' פנימיות התענוג שבח"ע בחי' קודש העליון כמ"ש ויהי נועם ה' עלינו ומעשה ידינו כו', וכתי' והי' מעשה הצדקה שלום שהן מעשה המצות שנק' צדקה בכלל שהוא עולה בבריח התיכון שעולה עד הכת"ר והוא שנק' שלום יחוד דמשפיע ומקבל שנק' שלום בפשמ"ע ביחוד דאו"א ופשמ"ט ביח"ת כו' וכמ"ש ורב שלום בניך כו'. וזהו ועשיתם אותם שתעשו למצות בבחי' עשי' להקים דבר ה' הוא אור הגנוז בכלי מעשה המצות אחר השמירה ושמיעה כו' כמ"ש להקים את דברי התו' הזאת לפי שהכלי דמעשה הוא המקיים ומעמיד לאור כו' וד"ל.

ועוד יתפרש בתיבת ועשיתם אותם מל' הכרח וכפי' כמו גט מעושה או כמו גדול המעשה כו' וכה"ג, שהוא ענין כפי' והכרח. והענין הוא כי הנה הגם שהמצות כמו שהן למעלה בבחי' הרוחני' בבחי' האצי' נק' כלי' לאורות עליונים דאצי' כידוע בזהר ור"מ דרמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין דמלכא כו', אבל כדי שיומשכו המצו' העליונו' שנק' מצותי (כענין הקב"ה מניח תפילין ונק' תפילין דמארי עלמא וכמו הקב"ה מתעטף בטלית שנא' לבושי' כו' וכה"ג מאצי' לעולמו' הנפרדי' שיהי' נק' מצות המלך ממש לבא בלבוש

ולא המדרש עיקר אלא המעשה: אבות פ"א, מי"ז.

היום לעשותם: ואתחנן ז, יא.

שו"ה המעשה — (כי: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

שומר מצוה לא ידע דבר רע: קהלת ח, ה.

וצדקה תציל: משלי י, ב. יא, ד.

וכל המצו' נק' צדקה וכמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור: ואתחנן ו, כה. נסמן לעיל ע' עדרת.

וצדקה תרומם גוי: משלי יד, לד. נסמן לעיל ע' תשא.

ויהי נועם ה' עלינו: תהלים צ, יז (ושם: ה"א).

והי' מעשה הצדקה שלום: ישעי' לב, יז. וראה גם אגרת הקדש סי"ב.

בפשמ"ע . . ופשמ"ט: [בפמליא של מעלה . . מטה]. ראה סנהדרין צט, ב. לקוטי תורה מטות פה, ד ואילך.

ורב שלום בניך: ישעי' נד, יג.

להקים את דברי התו' הזאת: ראה מלכים ב כג, כד.

גט מעושה או כמו גדול המעשה: גיטין פח, ב (במשנה). בבא בתרא ט, א. וראה לקוטי שיחות ל"ג בעומר כרך יב ע' 238.

בזהר ור"מ דרמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין דמלכא: נסמן לעיל ע' תקפז.

שו"ה אבל — (כענין: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול. ואוצ"ל אחרי תיבת וכה"ג.

הקב"ה מניח תפילין . . בטליתו: נסמן לעיל ע' תסז.

מצות המלך: נסמן לעיל ע' תקד.

המעשה בפ"מ בדברי' גשמי' כמו בטו"ת גשמי', שבאמת הרי אין ערוך כלל לנבראים עם הבורא כמו שא' אין ערוך לך כו' וכ"ש אורות העליוני' דאצי' שמלובשי' במצו' שהן רמ"ח אברין דמלכא עלאה כו' איך אפשר שיומשך אור גלוי אלקות העצמו' בזה למטה בעולם הפירוד ע"י מעשה המצות הגשמיי' שלנו כאשר או' ברכות המצות אשר קבמ"צ ממש. הנה לזה או' ועשיתם אותם בבחי' עשי' בהכרח וכפי', דהיינו שימשיכו אורות העליוני' שבמצו' העליונו' בעשות האדם א' ממצות ה' למטה בדרך הכרח, שהוא בחי' דילוג הערך מלמעלה למטה שלא כפ"ע סדר ההשתלשלו'. וזאת העשי' וההכרח יש ביכולת בנ"י דוקא. וז"ש ועשיתם אותם כלו' אתם דוקא וד"ל. והטעם הוא לפי שבחי' הכלי' דמעשה המצות הוא העושה ומכריח להמשכ' האורות עליוני' לבא בדילוג הערך מאצי' לעשי', לפי ששרש הכלי' המגבילי' האורות הוא מלמעלה משרש האו"פ, והוא מבחי' המקיפי' העליוני' כידוע דשרש התהו' הכלי' מבחי' המקיפי' דוקא (כמו שהכלי מקי' מה שבתוכו מבחוץ ומחזיקו כמו שהמקי' המשיך האו"פ וחופף עליו מלמעלה כו' (וז"ש דוד אחת שאלתי כו' שבתי בבית ה' שהן בחי' הכלים דתו"מ ואז ממילא לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ויצפנני בסוכו יסתירני כו' שהן בחי' ה' מקיפים כמ"ש במ"א). והוא עצמו הטעם שא' אתם דוקא שהן בנ"י נשמו' בגופים שהן שרשן מבחי' המל' דוקא שנק' סופא דכ"ד כו' לפי שכל הנחלים הולכי' אל הים כו' או כמו בחי' ארץ שלמטה מכל המדריגו' שרשה עליון יותר מכולם לפי שנתב"ס דוקא (וראי' לזה ממה שנק' בנ"י לע"ל ארץ חפץ חפצי בה וכהנ"ל) ולא ע"י זולתם, כי הרי גם לאבות לא ניתנה התו"מ בגשמיו' רק ברוחניו' ע"כ נאמ' בהם ושמי הוי' ממש לא נודעתי להם אע"פ שהאבות היו בחי' מרכבה עילאה לבחי' חג"ת דז"א, וכמ"ש באברהם התהלך לפני בהילוך דאור האהב' ודביקות אמיתי' כמ"ש בו הלוך ונסוע הנגבה בסט' דדרום כמ"ש בזהר לפי שהי' מרכבה לבחי' קו הימין חח"נ דאצי' כידוע בה' דהגדול כו',

---

אין ערוך לך: **ברכת יוצר לשבת.**

ועשיתם אותם כלו' אתם: **ראה זהר בחוקותי קיג, סע"א.**

ששרש הכלי' . . מלמעלה משרש האו"פ: **ראה תורה אור מגלת אסתר צז, ב. ספר המאמרים תקס"ז ע' קנד.**

שו"ה התהו' — (כמו: **בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.**

אחת שאלתי . . ולבקר בהיכלו: **תהלים כז, ד. וראה גם תורת חיים בשלח [והוא מחגה"ס תקפ"ז] ע' שמה. ביאורי הזהר פקודי נח, ג.**

ויצפנני בסוכו יסתירני: **ראה שם ה.**

שכל הנחלים הולכי' אל הים: **קהלת א, ז.**

בנ"י . . ארץ חפץ חפצי בה: **מלאכי ג, יב. ישע' סב, ד. ראה אמרי בינה שער התפילין פקס"ב. לעיל בח"א ע' שמ ובהנסמן שם.** ד"ה והי' מספר בספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' א'ל. מאמרי אדה"א במדבר ח"א ע' צה ואילך.

ושמי הוי' . . לא נודעתי להם: **וארא ו, ג.**

התהלך לפני . . הלוך ונסוע הנגבה . . כמ"ש בזהר: **לך יז, א. יב, ט. ראה זהר לך פד, א.**

בה' דהגדול . . בה' דהגבור: **ראה גם לעיל בח"א ע' ריז.**

ויצחק הי' מרכבה לבחי' קו השמאל בג"ה דאצי' כידוע בה' דהגבור כו', והוא לפי שלא זכו לתו"מ בגשמיו' דוקא אע"פ שקיים אאע"ה כל המצות ברוחניו' דכל היח"ע שבעשי' למעלה באצי' ע"י מצות שלנו ע"י העבודו' שלו בחפירות בארות ובגמ"ח וטוב לכל הבריות, עכ"ז א' ושמי הוי' לא נודעתי להם, וגם יעקב שהי' איש תם שהי' בחי' מרכבה לקו האמצעי בריח התיכון להיותו בבחי' הת"ת שכלול מב' הקוין כו' ומבריח לקצה העליון דכ"ע לפי שיש בקו האמצעי מבחי' השלימו' דאא"ס שבכ"ע, וע"כ נאמר לו ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה כו' ובאברהם לא א' רק הלוך ונסוע הנגבה בסט' דחסד דאברהם לבד שהוא האהב' כו' שנק' אברהם אוהבי, ומדרג' יעקב שכלול מחו"ג דאברהם ויצחק וכמ"ש אלקי אבי אברהם ופחד יצחק הי' לי כו', וע"כ נא' בו כל הד' רוחות דקדמה וימה וצו"ד, ולא עוד אלא שנק' נחלת יעקב נחלה בלי מצרים כלל וכמ"ש ופרצת כו' כמו ימין ושמאל תפרוצי כו'. ועכ"ז גם הוא לא הי' מאיר בו שם דהוי' עצמו כמו שהוא במהו"ע דא"ס ב"ה ממש וכמ"ש ושמי הוי' כו' לפי שמהו"ע אא"ס א"א שיתחבר בעולמו' ע"י שום דבר גם לא ע"י האבו' שקיימו כל התו"מ ברוחניו' במס"נ אמיתי כמו מעין העה"ב ממש, כידוע שהיו האבות במעלה ומדרג' דעה"ב כמ"ש ג' הטעימן כו', רק ע"י המצו' בגשמיו' דוקא שנק' מצות מעשיות בפ"מ בדברי' גשמי' כצמר דציצי' וקלף דתפילין וכה"ג, כי ע"י בחי' כלי המעשה בגשמיו' שם יומשך ממילא מבחי' עצמו' אא"ס ששורה במקיפי' העליוני', וכמו בבחי' ההכרח וכפי' יומשכו המקיפי' בכלי' מפני שנתב"ס דוקא כנ"ל. וע"כ בבנ"י דוקא תלוי כל המשכ' אורות בכלי' לפי שהן בבחי' הכלי' דמעשה דס"מ עבמ"ת (והיינו בבחי' המל' שעומדת תחת קו האמצעי שעולה לפנימי' אא"ס שבפנימי' הכת"ר דוקא שגם קו האמצעי דיעקב לא יגיע שם, כידוע שהתחלקו' הג' קוין דאצי' אינו רק מחיצוני' הכת"ר ולא מגיע בפנימי' הכתר ששם הוא למעלה מבחי' התחלקו' דג' קוין כו' (וז"ש לע"ל כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וגם ישראל לא יכירנו כו' מטעם הנ"ל). וז"ש ועשיתם אותם, אתם דוקא בהיותם בבחי' העשי' דבחי' המל'

שקיים אאע"ה כל המצות ברוחניו': **ראה לקמן ע' תתק.**

אאע"ה . . בחפירות בארות: **ראה לקמן ע' תתנב.**

יעקב שהי' איש תם: **תולדות כה, כז.**

ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה: **ויצא כח, יד.**

אברהם אוהבי: **ישעי' מא, ח.**

אלקי אבי אברהם ופחד יצחק הי' לי: **ויצא לא, מב (ושם: אלקי אברהם — אבל כ"ה בכ"מ ומהם: תורה אור תולדות יז, ג. תורת חיים בראשית מא, ד. פירוש המלות פקי"ב. אמרי בינה שער התפילין פקע"ג).**

נחלת יעקב נחלה בלי מצרים: **ישעי' נח, יד. שבת קיח, סע"א.**

ימין ושמאל תפרוצי: **ישעי' נד, ג.**

ג' הטעימן: **בבא בתרא טז, סע"ב.**

שו"ה הכלי' — (והיינו: **בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.**

כי אתה אבינו . . לא יכירנו: **ישעי' סג, טז (ושם: וישראל).**

סופא דכ"ד ונתב"ס דוקא ע"כ הן העושי' בחי' הכלי' והן ממשיכי' האורות בכלי' וכמ"ש ואת מצותי תשמרו שהוא לשמור האור בכלי והיינו בחי' גלוי אא"ס באור דתו' שמאיר במצות, וע"כ ועשיתם אותם שאתם העושים לבחי' הכלי' דמצות שהן דוקא בחי' הכלי' לגלוי אור עצמו' אא"ס ולא ע"י שום דבר מעלה ומדרג' אחרת זולתם מטעם הנ"ל. וז"ש וזכרתי את בריתי אברהם כו' והארץ אזכור, שהוא סוף מעשה שבארץ דוקא באמצעות בנ"י במעשה המצות שזורעי' בארץ עילאה ע"י המצו' הגשמיו' למטה דוקא, וכמ"ש אל יתהלל חכם בחכמתו שזהו בחי' קו הימין חח"נ וגבור בגבורתו בקו השמאל בג"ה ועשיר בעשרו בקו האמצעי דת"י שהוא שרש הג' קוין כו' כנ"ל כ"א בזאת דוקא יתהלל כו' השכל וידוע אותי ממש לעשות חסד ומשפט וצדקה בארץ דוקא כי באלה חפצתי נאום ה', פי' חפצתי בפנימיו' התענוג ורצה"ע שאינו בא בגלוי רק בסוף מעשה דוקא וכמ"ש סוף דבר כו' את האלקי' ירא ומצותיו שמור כי זה כל האדם דלעילא וכמ"ש אלה המצו' אשר יעשה אותם בעשי' דוקא וחי בהם מבחי' חיי החיים דעצמו' אא"ס שהוא העה"ב שאינו רק לברר המצות שבעוה"ז בפ"מ כמ"ש כ"י יש להם חלק לעוה"ב שנאמר ועמך כולם צדיקים במצות בפ"מ דאפי' פושעי ישראל מלאי' מצות כו' ע"כ לעולם ירשו ארץ כו' וד"ל.

המשך נדפס לקמן ע' תתקיב

(בעז"ה יום מוצאי שבת פ' בהר בחוקתי שנת תקע"ט פה וויטעפסק)

והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלקים כו' עד ואולך אתכם קוממיות. להבין שרש ענין אחרי הוי' תלכו, ובאברהם נאמר התהלך לפני כו'. הנה ידוע שכל ענין בחי' של כל ההשתלשלות דאבי"ע בבחי' קו וצמצום עצמות אא"ס הוא בדרך ירידה ושפלות וענוה גדולה להיות מצומצם

וזכרתי את בריתי אברהם כו' והארץ אזכור: **בחוקותי כו, מב (בדילוג).**

אל יתהלל חכם בחכמתו . . השכל וידוע אותי . . נאום ה': **ראה ירמי' ט, כב-כג. וראה לעיל ע' תרטז.**

סוף דבר . . כי זה כל האדם: **קהלת יב, יג (ושם: ואת מצותיו).**

אלה המצו' אשר יעשה אותם . . וחי בהם: **נסמן לעיל ע' תקפז.**

כ"י יש להם חלק . . ועמך כולם צדיקים . . לעולם ירשו ארץ: **ישעי' ס, כא.**

פושעי ישראל מלאי' מצות: **סנהדרין צ, א (במשנה). חגיגה בסופה.**

והתהלכתי בתוככם: **נעתק מבוך 523 פו, ב. והניתן בין אריחיים ניתוסף ע"פ בוך 131 עו, א [ומשם נעתק הכותרת שבריש המאמר]. 499 רמח, א. נמצא גם בבוך 253 א, א (חסר בסופו).**

להתחלת מאמר זה ראה גם לקוטי תורה בהר מב, ד. דרך מצותיך מצות קדושת שנת השביעית לה, א ואילך.

והתהלכתי בתוככם . . ואולך אתכם קוממיות: **בחוקותי כו, יג.**

אחרי הוי' תלכו: **ראה יג, ה (ושם: ה"א).**

התהלך לפני: **לך יז, א.**

כ"כ מעצמות אחה"פ כו' וכמארז"ל במקום גדולתו כו', אך בחי' ירידה הזאת לצורך עלי' כו'. ויובן כ"ז בהקדם תחלה מ"ש שיש ב' מיני עליות העולמות, א' בבחי' פנימיות העולמות, והב' בבחי' חיצונית העולמות, וכאשר העלי' בפנימי' לבד אזי בחי' החיצוני' במקומה עומדת כמו שהוא אבל כאשר העלי' גם בחיצוני' ה"ז עלי' גמורה. וזהו ההפרש בין עליות העולמות שבשבת ויו"ט עכשיו שאינו רק בבחי' פנימיו' העולמו' שהוא מבחי' האור והחיות לבד אבל חיצונית [העולמות] נשארי' והוא מה שאינו ניכר שינוי כלל בחיצוני' העולמו' בשבת מבחול כמ"ש [ש]מוריד גשמים ומצמיח דשאים בשבת כו', והוא לפי שההשפעה החיצוני' במקומ' עומדת רק מ"ש כי בו שבת וינפש קאי על בחי' פנימי' האור לבד כו' וכמ"ש במ"א. אבל בחי' עליות העולמו' לעתיד לימוה"מ יהי' גם בחיצוני' העולמו' וכמ"ש לעתיד לא ירעו ולא ישחיתו כו' שיבוטלו המזיקי' ויתהפכו מרע לטוב כמ"ש ארי' כבקר יאכל תבן כו' וגר זאב עם כבש כו' לפי שיהי' בחי' הזדככות העולם גם בחיצוני' לפי שיתברר עה"ד טו"ר בתכלית הבירור וכמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר כו' וע"כ יבורר בחי' הרע דנוגה שנפל בשביר' דבחי' ז' מדות רעות שמזה יש שרש יניקה לטורפים ומזיקי' וגזלנים וכה"ג אבל כשיבורר הרע לגמרי ממילא יפול כל בחי' הרע שבהם וארי' כבקר יאכל תבן כו' לא ירעו [ולא ישחיתו] כו'. ואמר הטעם לזה שלא ירעו ולא ישחיתו מפני כי מלאה הארץ דעה את ה', פי' מלאה הארץ כל מה שבארץ אפילו בהמות וחיות יכירו את בוראם ויהי' בהם בחי' הביטול לאלקות כמו קודם חטא אדה"ר שהי' בחי' הכרת וידיעת ה' גם בבהמות וחיות גשמי' והוא ע"י מה שאדה"ר קרא שמות

במקום גדולתו: נסמן לקמן ע' תתפ.

ירידה . . לצורך עלי': בספר מאמרי אדה"ז פרשיות התורה ח"ב ע' תשכט: דאית'. וראה הנסמן בספר המפתחות לספרי אדה"ז וספר הליקוטים דא"ח צמח צדק בערכו.

ב' מיני עליות העולמות: ראה עץ חיים שער (מ) פנימיות וחיצוניות דרוש ג. דרוש ח. לעיל ע' תשלא. שערי תשובה ח"ב שער התשובה כג, ד. וראה גם ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תריד.

כמ"ש (ש)מוריד גשמים ומצמיח דשאים בשבת: [כמו שאמרו] ראה בראשית רבה פי"א, ה. תנחומא תשא לג.

כי בו שבת וינפש: [חיבור ב' כתובים] בראשית ב, ג. תשא לא, יז. וכ"ה בכ"מ ומהם: לעיל ע' תשכז. ביאורי הזהר אמור פ, סע"ב. סידור שער בהמ"ז קיז, א. לקוטי תורה שלח מט, רע"א. תורת חיים בשלח שב, א. שערי תשובה ח"ב שער התשובה כב, א. חינוך מב, ב. — ולהעיר שבשאר הכת"י ליתא תיבת וינפש.

וכמ"ש במ"א: ראה סידור שער המילה קמא, ב. לקוטי תורה תזריע כא, ג. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' קיב. תורת חיים נח סא, ג. בשלח שב, סע"א ואילך. הנסמן לעיל בהערה ד"ה ב' מיני.

לא ירעו ולא ישחיתו: ישעי' יא, ט. סה, כה.

שיבוטלו המזיקי' ויתהפכו: ראה תורת כהנים בחקותי כו, ו. שערי אורה שער הפורים ע' 174. לקוטי שיחות בחקותי כרך ז ע' 188 ואילך.

ארי' כבקר יאכל תבן: כ"ה גם בסידור תפלת ראש השנה רלח, סע"ג. וראה לקוטי תורה במדבר יא, סע"ד. ובישעי' יא, ז. סה, כה: וארי' — וכ"ה לקמן בשו"ה ממילא.

וגר זאב עם כבש: ישעי' יא, ו.

ואת רוח הטומאה אעביר: זכרי' יג, ב.

כי מלאה הארץ דעה את ה': ישעי' יא, ט (המשך הכתוב לא ירעו ולא ישחיתו).

לכל הבהמות כמ"ש ויקרא אדם שמות כו' שבזה העלה אותם למעלה ונמשך בהם בחי' ביטול לאלקות כו', וראי' מחמורו של רפב"י שלא אכל שאינו מעושר לפי שחמור זה הי' מאותן בהמות בהררי אלף שהי' קודם חטא אדה"ר ולזה א' אנו כחמורי' ולא כחמורו של רפב"י כו' שלמעלה מבחי' הבירור ותיקון דאד"ם עכשיו בעה"ד טו"ר כו', וכה"ג מצינו בפרות שנשאו את הארון דכתיב ותשרנה הפרות בדרך כו'. ועד"ז יהי' בחי' עליות העולמו' לעתיד בכל העולמות גם בבחי' החיצוני' דוקא וד"ל.

והנה כתיב כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. פי' אור זה הוא בחי' אור הקו"ח כו' שנמשך מבחי' עצמו' אא"ס שלפני הצמצום הראשון הנק' מקו"פ וחלל כו', וה"ז כמו הקו שנמשך מעיגול גדול שהוא רק בחי' צמצום המשכה א' מן העיגול הגדול כו', וכמו"כ ערך הארת והמשכת קו"ח כו' לגבי בחי' העצמו' דאא"ס שלפני הצמצום גם לא בערך טפה מים שיש לך ערך במספר חלקי' שבלעדה יחסר חלק טפה זו, אבל למעלה נאמר אני הוי' לא שניתי בלי שינוי מקודם הארת הקו [לאח"כ] כי אין רק בחי' גילוי הארה בעלמא שאין לה ערך כלל בגדר וסוג השתוות לגבי בחי' עצמו', רק כמו עד"מ הארת אור וחיות הנפש בגוף שאין מהות הנפש עצמה מתלבש' בחיות ואור זה שמחי' את הגוף אלא רק מפני שבעצם מהותה היא בחי' אור וחיות היולי ממילא מאור"ה נרא"ה או"ר וחיות להחיות גם [את] הגוף אבל אין זה האור שמחי' לגוף בדמיון וערך כלל לגבי עצם מהות האור והחיות בעצמות הנפש דוקא שהוא למעלה מהיות בחי' חיות להחיות דבר מה [כו'] כמ"ש במ"א באריכות וד"ל. כמו"כ למעלה הנה בחי' הארת הקו אינה רק הארה דהארה מעצמו' אא"ס ממש להיות נק' מקור חיי העולמות כולן בבחי' ממכ"ע [הכללית] כמשארז"ל מה הנשמה ממלא את הגוף כו', אבל עצמו' אא"ס מובדל בערך מהיות גם בחי' מקור לחיי [כל] העולמו' כו'. וז"ש כי עמ"ך מקו"ר חיים, פי' עמך לגבי עצמותך ממש בטל ונכלל גם בחי' מקור כל החיים שהוא ראשית הארת הקו[ח"] כו' לפי שבאורך נראה אור זה דוקא כו'

ויקרא אדם שמות: בראשית ב, כ (ושם: האדם).

מחמורו של רפב"י . . בהמות בהררי אלף: תהלים נ, י. ראה חולין ז, סע"א ואילך. לקמן ע' תתפב. ע' תתפה. סידור תפלת ראש השנה רלח, סע"ג. תורת חיים בראשית לב, ג. וישלח [והוא משנת תקפ"ג]. מ. ג. פירוש המלות פס"ד.

אנו כחמורי' ולא כחמורו של רפב"י: ראה שבת קיב, ב.

ותשרנה הפרות בדרך: וכ"ה גם בסידור שער חג השבועות שה, א. שערי אורה שער החנוכה ע' יז. ובשמואל א ו, יב. [וכ"ה בבוך 499] וישרנה. ראה פירוש המלות פס"ד. לעיל בח"א ע' רצט. ע' שכה.

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור: תהלים לו, י. וראה גם לעיל ע' תקמד.

הצמצום הראשון הנק' מקו"פ וחלל: ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב.

אני הוי' לא שניתי: מלאכי ג, ו.

הארת אור וחיות הנפש . . כמ"ש במ"א: ראה גם לעיל ע' תקמד.

מה הנשמה ממלא את הגוף: נסמן לעיל ע' תקמא.

שו"ה החיים — דוקא: בבוך 131: דקו"ח.

דהיינו מבחי' אור"ך העצמיי' ממש נרא"ה או"ר [זה] דקו[ח] אחר הצמצום הראשון שנק' מק"פ כו' בבחי' הארה דהארה עד"מ הארת האור והחיות דנפש בגוף. וזהו נרא"ה או"ר הארה דהארה לבד. אך נראה לשון התגלות הוא כמו עין בעין נראה אתה ה' כו' להיות עצמו' אא"ס נק' סדכ"ס כו' דלמחת"ב כלל כו' להיותו למעלה גם מהיות מקור החיים, אך עכ"ז נק' חיי החיים והוא כאשר מאורו העצמי' נרא"ה או"ר זה דקו בבחי' התגלות למטה להיות מקור לחיות כל העולמות כו'. וז"ש באורך הנעלם בעצמו' נראה ונגלה ממנו אור למטה בבחי' קו כו' וד"ל.

והנה נרא"ה אותיו' אהר"ן בהיפוך האותיות הוא בחי' רב חסד שבעצמיו' שרש אהרן כה"ג כו' שמחמתו נראה אור למטה להחיות רוח שפלים כו'. אך נראה זה שהוא ענין התפשטו' [ה]גילוי כשנראה במהות אור כו' היינו בבחי' החכ' שם מ"ה, וידוע דיש ב' מדרגות בבחי' מ"ה א' בחי' מ"ה לגמרי בבחי' ביטול בעצם מצד גילוי אא"ס שנראה אור ממנו כו' בבחי' אין האמיתי כו', והב' יש מי שבטל ונעשה מ"ה כמו ונחנו מ"ה [וזהו בחי'] משה ואהרן נו"ה דאבא אלא שבבחי' האור עצמי זה מש"ה בחי' מ"ה עצמו עצ"ם הביטול כו' ונרא"ה או"ר בהתפשטות ובהתגלות אור אך שהוא בטל כו' הוא בחי' אהרן אותיו' נראה אבל מיוחדי' הם בתכלית כו' כמו או"כ שמתאחדים ממש כמו חכ' מוחא הרי קורא למוחא שהוא הכלי דחכ' בשם חכ' עצמה וכן חסד דרועא ימינא כו' לפי שאין מציאות אור בלא כלי כמו השכל שבמוח דוקא והוא שנק' שכל ובלא מוחא לא נק' שכל כלל כו'. ונמצא מובן מזה ג"כ למעלה דמ"ש נרא' אור גם בראשית ההתגלו' שהוא אור החכ' שהוא כמו ענין חכ' מוחא כו' הרי גם בחי' החכ' עצמ' שנק' חכים ולא כו' הוא רק כמו בחי' כלי לעצמו' אא"ס וכן חסד דרוע' כו' גם בחי' אור החסד נק' דרועא לבד כו', ולכך כל ע"ס הן רק כמו בחי' כלי הגוף לגבי הנפש כמ"ש אי אנת תסתלק כו' אשתארו כגופא כו' מאחר שהחכ' מוחא וחסד דרוע' כו'. כמשל היד לגבי עצם הנפש שבעצם הנפש שם הוא רוחניו' היד שהוא מדת

עין בעין נראה אתה ה': **שלח** יד, יד.

נק' סדכ"ס: **זהר יתרו** פט, א. **תרומה** קמו, ב.

דלמחת"ב כלל: **תקוני זהר בהקדמה** יז, א.

חיי החיים: **נסמן לעיל** ע' **תקמד**.

נרא"ה אותיו' אהר"ן: **ראה זהר אמור** קג, רע"א ובמקדש מלך שם. **תורה אור תצוה** פב, סע"ב. **ספר השיחות ה' תש"א** ע' 152 [**ספר הערכים חב"ד** ח"ב במילואים למערכת אהרן ע' תרכט הערה 681]. **לקוטי תורה בהעלתך** ל, סע"א. **ספר המאמרים תקס"ב** ח"א ע' ריט. **חי"ב** ע' תנח. **סה"מ תקס"ה** ח"א ע' דש. **ד"ה אל תצר את מואב לכ"ק אדה"א** [יודפס בעז"ה לפ' דברים] ע' 87.

ונחנו מה: **בשלח** טז, ז. ח. **ראה לעיל** ע' תשל. **בח"א** ע' מא.

משה ואהרן נו"ה דאבא: **ראה ספר הערכים חב"ד מערכת אהרן — ביחס למשה** ע' קמח.

חכ' מוחא . . חסד דרועא ימינא: **תקוני זהר בהקדמה** יז, א.

חכים ולא . . אי אנת תסתלק כו' אשתארו כגופא . . לאו מכל אילין מדות כלל: **ראה תקוני זהר שם** ב.

חסד שבנפש והיד הוא גשמי ויש גמור ואין ביניהם ערך כלל, כך גם בחי' מדת החסד למעלה אינו רק בערך גשמיו' היד לגבי עצמו' אא"ס כמ"ש לך ה' הגדולה [כו'] מאחר שמצד עצמו לאו מכל אילין מדות כלל, וכך הוא בחי' חכ' מוחא שהכלי שנק' מוחא בחי' גשמיו' ממש לגבי אור השכל שבנפש אבל אין נק' [בשם] אור ושכל רק כשהוא במוחא כנ"ל. ונמצא שגם אור השכל שבמוח הוא בערך מוח גשמי לגבי עצם הנפש, שהרי ידוע שעצם הנפש מושללת לגמרי גם מבחי' כחות רוחניו' כמו מדו"ת ושכל כו' שהרי א"א לומר במי שאינו חכם כלל אלא חסר דעת או שמדבר דברי שטות שאין לו נפש כלל, שאם הי' הנפש מתאחדת ומתייחסת במהות [שכל] הי' מהראוי שיהי' חסרון ניכר בנפש זה שאינו חכם ובחכם הי' תוספת אור וחיות הנפש ואנו רואים שאין הפרש כלל בין נפש החכם ובין נפש שאינו חכם, אלא בהכרח לומר שאין החכ' ממהות הנפש כלל [כו'] אך כמו גשמיות נחשב[ת] והוא כמו המוח ע"כ נק' המוח בשם חכ' מו'. וכן יש עוד ראי' לזה ממה שמצינו שיש הארת הנפש למעלה מבחי' החכ' והוא כמ"ש דאעפ"י דאיהו לא חזי מזלי' חז"י שזהו גם במה שאין השכל רואה כלל מ"מ מזלי' חזי כו' הרי יש ראי' מזה שהארת עצם הנפש שנק' מזלא שנבדלת לגמרי ממהות שכל כו' וד"ל. ועד"ז יובן ג"כ למעלה בכל ע"ס דאצי' שלזה הטעם מכונים המה בבחי' אברים גופי' גשמיי' כמו חכ' מוחא חסד דרועא כו' ועד"ז כל הספי' [כולן] הם רק בבחי' כלים בבחי' גוף גשמי לגבי עצמו' אא"ס שבקו"ח עד שגם בחי' [חכים כו'] נק' מוחא כו'. וז"ש אשתארו כגופא כו' וד"ל.

והנה ראשית הצמצום היותר גדול הוא בחי' החכ', כי עצמות המאציל נבדל לגמרי מהיות גם מקור לנאצלי' כנ"ל במשל הנפש שמושללת מכל כחות [כו'] רק שהמאציל צמצם א"ע ביותר עד שנק' חכים ומבין כו' שהם בבחי' גוף לגבי עצמות כנ"ל, אבל צמצום היותר גדול כנ"ל הוא תחילת הצמצום לצמצם א"ע בבחי' חכ', כנ"ל בפי' נראה אור שראשית הגילוי הי' [ב]בחי' אור החכמה מאחר שמבואר למעלה שאין לחכ' ערך כלל לגבי בחי' עצמות עד שנק' מוחא בבחי' גשמיות כנ"ל [א]"כ הי' צריך להתצמצם בצמצומים רבים מאד בבחי' מק"פ וחלל כו' עד שהאיר הקו בבחי' החכ' שנק' ראשית, ע"כ החכ' נק' יו"ד כמו יו"ד שהיא נקודה מצומצמת שניטל כל אור ולא נשאר רק כמו נקודה א' לבד, והוא בחי' אור דחכמה שע"ז נאמר והחכ' מאין כו' דוקא החכ' מאין תמצא בבחי' דילוג וצמצום גדול. אבל מחכ' ולמטה אין הצמצום כ"כ, כמו מחכ' ולחסד וכה"ג שהוא מיש ליש כמ"ש במ"א וד"ל. ואמנם הנה כמו שיש פרסא ומסך מפסיק בין

לך ה' הגדולה: דברי הימים א כט, יא.

דאעפ"י דאיהו לא חזי מזלי' חז"י: ראה מגילה ג, א.

החכ' נק' יו"ד: ראה גם ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשסד ובהנסמן לשם.

והחכ' מאין: איוב כח, יב.

הארת דכתר לחכ' מטעם הנ"ל כמ"ש והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין [קודש] הקדשים שהוא בחי' קרומא דאוירא כו' ולמעלה מעלה הוא בחי' מק"פ [וחלל] כו', כמו"כ יש בחי' פרסא גמור מפסיק בין אצי' לבריאה כאשר מבחי' מל' דאצי' נעשה כתר לבריאה להיות ראשית גילוי אור האצי' בחכ' שבמל' דבריאה כו' וכן מבריאה ליצי' ו[כן] מיצי' לעשי' עד התלבשות מל' דמל' דעשי' למטה מטה גם בע"ס דעשי' שהן היכלות דק"נ [שהן] בחי' הפירוד [לגמרי] ליש [גמור] כו' כידוע.

אך בחי' ירידה גדולה ועצומה כזאת מעצמות אא"ס חכ' בראשית הקו עד סוף כ"ד כ"כ בסוף עולם העשי' בע"ס שזהו כמו מאגרא רמה לבירא כו' הנה ירידה זו לצורך עלי' היא, והוא במה שהשפע חוזר למקורו ה[ראשון] בעצמות אא"ס שלפני הצמצום [הא'] דקו כו', וזהו בכ"י ויום שמחדש מע"ב שנמשך המשכה חדשה מעצמות המאציל מריש כ"ד עד סוף כ"ד שההמשכה ושפע אור הוא חוזר למקורו ונמשך או"ח ממש שלא הי' מקודם. וז"ש מחדש בכל יום כו' כנ"ל. וכמו ביום הא' נמשך בחי' החסד במאמר יהי אור, וביום הב' מבחי' הגבורות נמשך במאמר יהי רקיע המשכה חדשה והמשכת של יום הא' חוזר למקורו, [ו]כמבואר בגמ' דתענית שהי' קורים בכ"י מאמר של אותו היום כמו ביום הא' קורים מאמר יהי אור וביום הב' קורים מאמר שלו שהוא [יהי] רקיע כו' לפי שבכל יום מחדש המשכה חדשה מעצמות המאציל אשר לא הי' עדיין (וגם שבכל שעה יש צירוף חדש בשם הוי' וצירוף הא' חוזר למקורו, וכידוע בי"ב צירופי הוי' שבכל יום ויום וי"ב צירופי אד' שבכל לילה וכן ברגעים כו'). ולפי שעצמות אור המאציל הוא בבחי' א"ס ממש ע"כ בחי' חידוש השפע בכל יום מחדש אינו נפסק לעולם בהמשכת שנית זה א"ז עד אין קץ כי אא"ס למעלה עד אין קץ בעילוי אחר עילוי כו', וכך למטה

והבדילה הפרוכת לכם: תרומה כו, לג. ראה לעיל בח"א ע' שנז. ע' קפב.

קרומא דאוירא: ראה זהר נשא (אדרא רבא) קכח, ב.

פרסא . . בין אצי' לבריאה: ראה עץ חיים שער (מב) דרושי כללות אבי"ע פי"ג. פי"ד. שער (מז) סדר אבי"ע פ"א. סידור שער המילה קמה, ב. תורה אור לך יב, ג. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' שמט. ע' קמא ובהנסמן לשם.

שו"ה דמל' — בע"ס: בבוך 131: ע' שרים.

שו"ה אך — חכ': בבוך 499 ליתא. ובבוך 253: בחכ'.

שו"ה סוף — בע"ס: בבוך 131: בע' שרים.

מאגרא רמה לבירא: ראה חגיגה ה, ב.

מחדש בכל יום: ראה ברכת יוצר. ספר המאמרים תרס"ה ע' רלו ואילך.

במאמר יהי אור . . יהי רקיע: בראשית א, ג. ו.

בגמ' דתענית שהי' קוראים בכ"י: כו, א (במשנה). כז, ב. עי"ש.

בי"ב צירופי הוי' . . אד': ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשמא ובהנסמן לשם. לעיל בח"א ע' ח ובהנסמן שם.

שו"ה בחי' — א"ז: אחר זה.

אא"ס למעלה עד אין קץ: נסמן לעיל ע' תקעח.

בירידת ההמשכות עד למטה מטה ג"כ עד אין תכלית כו', וכידוע בענין העליות למעלה עד אין קץ כמו בנשמות הגבוהות כנשמת האבות ונשמות משה ואהרן וכה"ג שעוסקי' עד ימוהמ"ש בעליות המדריגות בהשגת אא"ס בעילוי אחר עילוי. וז"ש וקדושי' בכל יום יהללוך סלה בכל יום מתחדש עילוי חדש כו'. וכך בבחי' יריד ת והמשכות בכל יום מחדש יריד ת המשכה [חדשה] ממש כנ"ל וד"ל.

אך בכלל כל ו"ו ימי המעשה הוא בחי' יריד ה מן העצמו', ובשבת כי בו שבת כו' הוא בחי' עלי[ות] כל העולמות עד מקורם הא' בבחי' עצמות אא"ס כו', כי ביומין דחול הי' בחי' היריד ה למטה בשביל הבירורי' דע"ס דנוגה דעשי' וכמ"ש ותתן טרף כו' אבל בשבת בורר אסור כו', אבל מי שטרח בע"ש כו' ולזאת הי' בחי' היריד ה בחול כדי שיהי' בחי' העילוי בשבת. ואחר העילוי בשבת חוזר ונמשך האור דא"ס בקו כו' בבחי' יריד ה למטה בהתגלות המאמרות לחדש בכ"י כו' והוא שבוע הב', וכך חוזר חלילה מבחי' יריד ה לעלי' ומעלי' ליריד ה כו' בכל שבתות השנה, והכל בבחי' המשכה חדשה שאחר העילוי דשבת נמשך בשבוע' הב' המשכה חדשה לוי"ו ימים שבה כו' כידוע, והוא בחי' אתעדל"ת בחי' הבירורי' דנוגה שמעורר אתעדל"ע מחדש בהמשכה חדשה ממש, והיינו ענין יריד ה שלצורך עלי' תמיד וד"ל. ואמנם להבין ענין יריד ה זאת לצורך עלי' שמשמעו הוא בחי' תוס' אור במעלה היותר בעלי' זאת ולא רק בחי' המשכה חדשה לבד כו', ואשר לזה צריך בחי' העמ"נ מבירורי נוגה דוקא כו'. הנה יש להקדים ענין התוהו והתיקון [בהיות ידוע בענין] אלה המלכים אשר מלכו כו' שבחי' הכלים דאורות דתוהו נפלו בשבירה והאורות עלו ונסתלקו בעצמות המאציל, ועלי' זו עלי' גדולה להם שעלו ונכללו בבחי' עצמות ממש, אשר לזאת לאחר שמתבררים בירורי נוג"ה שהם מבחי' הכלים דתוהו שנפלו למטה מרפ"ח ניצוצין כידוע ולאחר תשלום הבירור עולים בחי' כלים דתוהו לשרשן ומקורם הראשון אז יורדים האורות דתוהו שעלו למעלה בעצמות ונמשכים למטה בבחי' הכלים שלהם שנתבררו, ולזה נמשך בחי' תוס' אור נעלה ביותר גם בבחי' התיקון כי בירור הכלים דתוהו הרי הוא ע"י בחי' שם מ"ה דתיקון דבחכ' אתברירו כידוע. וביאור הדברים, הנה אנו רואים ד"ז

וקדושי' בכל יום יהללוך סלה: נסמן לקמן ע' תתכב.

שו"ה אא"ס — דע"ס: שם דע"ש.

ותתן טרף: משלי לא, טו.

בשבת בורר אסור: ראה שו"ע אדה"ז הל' שבת סשי"ט.

מי שטרח בע"ש: עבודה זרה ג, א.

שו"ה תמיד — להבין . . חדשה: ניתוסף ע"פ בוך 253.

העמ"נ: שם: העלאות מ"ן.

אלה המלכים אשר מלכו: וישלח לו, לא (ושם: ואלה — וכ"ה בבוך 253).

דבחכ' אתברירו: נסמן לעיל ע' תרצ.

למטה באדם להיות ידוע שנפש [ה]אלקי' שבאדם שרשה מבחי' התיקון דז"א דאצי' שנק' אדם כו' כידוע כאשר האדם אוכל דברים גשמים מבחי' צומח וח"י דנוגה שנפל בשבירה ואח"כ מתפלל בכוונה במס"נ באחד ע"י כח האכילה ההיא וכה"ג הרי מבחי' החי והצומח הזה מוסיף אור בנפש [האלקית וכידוע]. ומבואר בענין כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם דלפי דע"ז הבירור דשם מ"ה דחכ' שבנה"א שמברר לדם הוא הנה"ב שניתוסף ע"י המאכל בהתכללות שלו במוח ולב בעבודת ה' במס"נ באחד בזה עולה ומתברר מבחי' הכלים דתוהו למקורם כקודם השבירה ונוסף בהן בחי' אורות דתוהו בתוס' עילוי כנ"ל. וע"כ ע"ז נמשך ג"כ בחי' תוס' אור גדול בבחי' התיקון שרש הנה"א, וז"ש יחי' האדם דתיקון, וכן בקרבנות כתיב לריח ניחוח להוי' דתיקון מטעם זה כמ"ש במ"א וד"ל. וזהו ג"כ ענין יריד זו ביומין דחול בבירורי נוג"ה ששם נפלו בחי' רפ"ח כו' לצורך עלי' בתוס' אור גדול שנמשך מבחי' אורות דתוהו בתיקון בתשלום הבירור שהוא בשבת וכה"ג. ולזה צריך העמ"נ מבחי' בירורי נוג"ה דוקא בשביל תוס' אור עילוי יותר כמו שהי' תחילה ולא בשביל המשכה חדשה לבד כו' וד"ל.

והנה מבואר למעלה שיש ב' מיני עליות, א' בחי' עליות עולמות בבחי' הפנימיות כמו בשבת דעכשיו ולא בחיצוניות, והב' גם בבחי' חיצוניות כמו לעתיד כו', וגם עכשיו יש מעין ודוגמא דלעתיד בבחי' עליות העולמות גם בחיצוניות, והוא ענין מצות שביעית דכתיב ושבתה הארץ שבת להוי' ונק' שבת שבתון כדוגמא דלעתיד. דהנה בשביעית אסור לזרוע ולחרוש כו' וגם הספיחי' שבשדה שגדולים מעצמן הם הפקר לכל חיות ובהמות השדה כידוע. והענין להיות ידוע שבארץ יש כח הצמיחה להצמיח הכל באין שיעור וסוף כלל כי גם שקוצרין חוזר ומצמיח בלי שיעור כלל, וזה הכח אינו בכל המציאות גם בעליונים מן הארץ כמו בשמים ומזלות וד"י כו' לפי שנעוץ תחב"ס דוקא ע"כ ימצא בסוף שהיא ארץ מבחי' התחילה והוא מבחי' כח דא"ס, וזהו כמ"ד ארץ קדמה לשמים כמ"ש ביום עשות ארץ ושמים לפי שסוף מעשה עבמח"ת ונעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן ולא באמצען כו'. והנה זה הכח האלקי שבארץ להצמיח בלי שיעור יש ב' אופנים,

---

דז"א . . שנק' אדם: **עץ חיים שער (יח) רפ"ח ניצוצין פ"ה.**

כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם: **עקב ח, ג.**

לריח ניחוח להוי': **ויקרא ד, לא.**

ושבתה הארץ שבת לה' ונק' שבת שבתון: **בהר כה, ב. ד.**

בשביעית אסור לזרוע ולחרוש . . הספיחי' . . הם הפקר: **ראה בהר כג, ד ואילך.**

וד"י: **רד' יסודות.**

שנעוץ תחב"ס: **ראה ספר יצירה פ"א, מ"ז. לעיל ע' תרג.**

ארץ קדמה לשמים: **תגיגה יב, א.**

ביום עשות ארץ ושמים: **בראשית ב, ד (בדילוג השם).**

שסוף מעשה עבמח"ת: **פיוט לכה דודי.**

הא' ע"י הזריעה שזורעים בארץ כחטה ושעורה ונטיעת האילן וכה"ג והיא צומחת כל מיני תבואה ופירות האילן כו', וגם שסיבת הצמיחה באה מן הזריעה מ"מ אין גוף הדבר הנזרע צומח לומר שאין כח ויש לו להספיק שהרי אותו דבר הנזרע כלה והולך לעצמותה והוא התחדשות גמורה כמו חטים ושעורים חדשים ואילנות ופירות חדשים כו', רק שדבר הנזרע כשכלה בארץ הי' כמו בחי' העמ"נ לעורר הכח הצמיחה להצמיח מחדש ובלעדי לא הי' כח הצומח מתעורר, ע"כ מצמיח בדומה לדבר הנזרע דוקא ולא יצמיח חטה אם דבר הנזרע הי' שעורה וכה"ג. ואופן הב' הוא ענין הספיחים שבארץ שצומחין מעצמן בלי זריעה דוקא כו', וזהו הכח להצמיח ספיחים מעצמו הוא עיקר עצם ומהות הכח שבארץ להצמיח בלי שיעור כו' שא"צ לזה זריעה לעורר לכח הצומח כו', ושם דוקא נעוץ תחב"ס כו'.

וכך לגבי שלמעלה ב[ענין] ארץ עילאה דאפיקת תולדין כו' כמ"ש תוצא הארץ נפש חי' כו' תדשא הארץ כו' שנעוץ תחב"ס דוקא ע"כ הכל הי' מן העפר דוקא. אך יש בזה ב' אופנים, הא' בבחי' העמ"נ דוקא והוא ע"י בחי' הבירורים דנוג"ה דארץ עילאה שם ב"ן מברר בכל יום כו' ונק' אתעדל"ת שמעורר אתדל"ע בחי' מ"ד כו', וזהו ג"כ [ב]בחי' א"ס כנ"ל דבחי' ירידות ועליות אין להם שיעור למטה כמ"ש מחדש בכ"י כו' כמו שאין שיעור לצמיחה שע"י הזריעה כו'. ואמנם העיקר הוא בחי' ומדרגות הב' שהוא בחי' הספיחים שצומחין מעצמם כו'. וכך למעלה הוא [בחי'] המשכה ד[כח] א"ס שבארץ עילאה מצד עצם מהותה ולא ע"י אתדל"ת ע"י זריעה וחרישה כו' שהוא ע"י בחי' הבירורים. ואתדל"ע זאת שלמעלה מבחי' אתדל"ת כמשל הספיחים שצומחין מעצמן כו' הנה הוא למעלה מבחי' העצמות דאא"ס ממש שלמעלה מבחי' הקו"ח דהיינו מבחי' העיגול העצמי' שנק' סובב הכללי שלמעלה מבחי' קו הנמשך ממנו אשר אין שם אתעדל"ת מגיע כלל וכלל וכמ"ש אם צדקת מה תתן לו כו' משום דקמי' כחשוכה כאורה כו' ואין כל ההשתלשלות דקו"ח תופס מקום שם כלל כערך ביטול האור לגבי עצם המאור כו' כנ"ל בענין באור"ך נרא"ה או"ר כו' אלא המשכה נמשך משם מעצמו בלי אתעדל"ת כלל כמשל הספיחים שצומחין מעצמן כו'.

שדבר הנזרע . . העמ"נ: ראה לעיל ע' תקצח. ספר המאמרים תקס"ו ע' שמח. לקוטי תורה נצבים נ, ד.

ענין הספיחים: ראה תורת חיים ויחי קו, ב־ג. וראה ג"כ תורה אור ויגש מד, ג. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' קצח. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' שלט. לקוטי תורה האזינו עח, ד. סידור שחרית נח, ג. ס' מאמרי אדה"ז־מארז"ל ע' שפח. בהנסמן בהערה שלפנ"ז. ספר הליקוטים דא"ח צמח צדק בערכו.

בענין) ארץ עילאה דאפיקת תולדין: לעיל בח"א ע' קנה מציין: בזוהר בראשית. ראה שם בהקדמה יב, א. מו, א.

תוצא הארץ . . תדשא הארץ: בראשית א, כד. יא.

הכל הי' מן העפר: קהלת ג, כ.

אם צדקת מה תתן לו: איוב לה, ז.

כחשוכה כאורה: תהלים קלט, יב.

שו"ה האור: בבוך 131: הארה.

אבל מה שאתעדל"ת בבחי' הבירורים דבחי' נוגה מעורר אתעדל"ע להמשיך גילוי אא"ס הוא [בא] בבחי' הקו"ח שרש השתלשלות לפי אופן [העלאו' מ"נ] דוקא וכמשל הצמיחה שצומח מעין דבר הנזרע דוקא כנ"ל וד"ל.

וזהו ענין השביעית שהוא כדוגמא דלעתיד דוקא, והוא במה שאז הוא אור הנמשך מבחי' עצמות אא"ס כמו שהוא למעלה מבחי' הקו כו' שאין אתעדל"ת בהעמ"נ מגיע לשם כל וכלל אלא מעצמו נמשך כנ"ל. וזהו שבשביעית אסור לחרוש ולזרוע בארץ כדי שתוציא צמחה כי א"צ להיות שום עבודה בארץ אלא רק בחי' כח עצמותו שצומח מעצמן ולא ע"י בחי' בירורים כלל, ע"כ תשבות הארץ לגמרי מפני שנק' שבת שבתון שלמעלה מבחי' הבירורים, כמו לעתיד לאחר תשלום כל הבירורים שנק' יום שכולו שבת כו' להי[ותו] למעלה מבחי' הקו שלא שייך ענין ירידות ועליות כמו חול ושבת אלא כולו שבת בבחי' [מנוחה] לח"ע בבחי' עצמותו ממש אשר אין תלוי במעשה התחתונים כלל וד"ל. וזהו ענין עליות העולמות גם בבחי' החיצונית כמו לעתיד דכתיב לא ירעו ולא ישחיתו בכל כו' כמו קודם חטא אדה"ר [כו'] כנ"ל לפי שכאשר האור הוא מבחי' העצמות [ממש] הרי למטה כמו למעלה כי שוה ומשוה כו' עד שגם חושך לא יחשיך כנ"ל כחשיכה כאורה. וז"ש כי מלאה הארץ דעה כו' בהשוואה א' כמו מים לים מכסים כו', ע"כ [גם] בחיצוניות ביותר כמו בחיות ובהמות יהי' הזדככות החומר כמו חמורו של רפב"י וכה"ג, וכן בחלק הדומם והצומח הרי אמרו עתידה ארץ שתוציא גלוסקאות וכלי מילת כו'. משא"כ עכשיו שאין הארת אא"ס רק [ע"י] בחי' צמצום דקו"ח ששייך בזה עליות וירידות בבחי' הבירורים כנ"ל ע"כ אין עליות [העולמות] כמו בשבתות וכה"ג רק בפנימיות ולא בחיצוני' מאחר שהיא בגדר ההשתלשלות כו' וד"ל.

וזהו שגם הספיחים שבארץ הן הפקר לכל חיות השדה גם [ש]הספיחים הן מכח הארץ [עצמה] צריך להפקירה, וזהו שלא כ[פי] משפט התורה שעפ"י תורה חייך קודמים כו' ובפרט לגבי חיי בעלי חיים גם רק בשביל צער ב"ח ולא בשביל מזונות לבע"ח שהרי עפ"י דין אין מזונתן עליך אלא שצריך להפקיר שיהי' הפקר לכ"א ולחיות השדה בשוה והוא למעלה מבחי' משפט התורה, לפי ששורש ענין השביעית בשביתת הארץ הוא מפני גילוי הארת מסובב הכללי בחי' עיגול כו' [ש]למעלה מבחי' הקו שאינו תלוי

יום שכולו שבת: סוף תמיד.

עתידה ארץ שתוציא גלוסקאות וכלי מילת: נסמן לעיל ע' תקלח.

שגם הספיחים . . צריך להפקירה: ראה לקוטי שיחות בהר כרך יז ע' 287 וש"נ.

חייך קודמים: בבא מציעא סב, א.

אין מזונתן עליך: ראה שו"ע אדה"ז הל' שבת סשכ"ד, ס"ו.

שו"ה שצריך — לכ"א: בבוך 131: לכל אדם.

במעשה התחתונים כלל ע"כ אדם ובהמה שווין שם ממש ואסור לתפוס גם הספיחים להחזיק[ם] בשלו אלא מפקירם לכל לפי שהארץ תשבות לגמרי שאין לו זכות להחזיק לעצמו גם בספיחים שלה מאחר שאין אז בגדר עבודה שתצטרך [לאדם] לעבוד [את] האדמ"ה (דזקא [כ]שמ"ה מברר לב"ן אז הארץ תקרא אדמ"ה ע"ש האדם העובד בזריעה כו', משא"כ בשביתת הארץ היא למעלה מבחי' אדם המברר כי עולה למעלה [עליונה] שאדם ובהמה שוין שם כו' משום דנעוץ תחב"ס ודזקא בבחי' הספיחי' שבה מטעם הנ"ל. וזהו הטעם שצריך להיות גם הספיחים [הפקר] לכולם בשוה דזקא), וזהו מפני שהעשי' הוא גם בחיצוני' בדוגמא דלעתיד כנ"ל וע"כ נק' שבת שבתון כו' כנ"ל וד"ל.

והנה כמו שמבואר למעלה בענין ירידה לצורך עלי' בהשתשלות העולמות ויש בזה ב' מדרגות עלי' בפנימית ועלי' בחיצוני' כמו לעתיד כנ"ל. וכך הוא ג"כ בתו"מ, דהנה המצות הן מלובשים בדברים גשמי' ציצית ותפילין בצמר וקלף וכה"ג ויש בהן ירידות ועליות והוא בחי' העלאות והמשכות כמו בקרבנות וכה"ג הן עליות וסוכה וציצית ותפילין וכה"ג הן בבחי' המשכות והכל בבחי' התלבשות בחיצוני' דדצ"ח כו', והרי זה כמו בחי' הבירורי' בזריעה וקצירה כו' כמו"ש זרעו לכם [ל]צדקה שהן המצות כידוע והצמיחה [הוא] מעין [ה]זריעה שהוא להוסיף אור באצילות מטעם הנ"ל בבחי' התוהו והתיקון להיות שהמצות כולן הן בבחי' בירורי דצ"ח דנוג"ה כידוע. אך זהו עכשיו אבל לעתיד יהי' העליות גם בחיצוני' כמו שאמר היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, והוא בחי' גילוי [ה]הארה דסובב עצמו כנ"ל שלמעלה מבחי' בירורי' באתעדל"ת שע"י מעשה המצות כו', ולכך נאמר אז עין בעין נראה כו' ולא יוסיף עוד להתלבש ב[מעשה ה]מצות, וזהו ענין העלי' גם בחיצוני' שזה קיבול שכרם משא"כ עכשיו שהמצות בחיצוני' הן בדברים גשמי' והעלי' אינו רק ברוחניות להוסיף אור באצילות כו' שירידה זו לצורך עלי' שלעתיד גם בחיצוני' ע"ד הנ"ל בהשתלשלות העולמות כו' וד"ל. וכמו"כ במצות ת"ת ששקולה כנגד כה"מ יש בה ב' מדרגות עכשיו בבחי' ירידה ועלי' והכל בחיצוני' כמו במצות ת"ת הא' בבחי' עיון שהוא מעלה מחשבתו ומקשרה למעלה מעלה בבחי' ח"ע שרש התורה כו' והב' [בחי'] ירידה בקריאה בדיבור בהבל גשמי שנתגלה ונמשך למטה כידוע בענין קורא בתורה שהוא בחי' המשכה למטה כנ"ל, והכל הוא בבחי' חיצוני'

(כ)שמ"ה מברר לב"ן: נסמן לעיל ע' תרלז.

שו"ה וזהו — דזקא) . . שהעשי': החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 131 . . בבוך 131: העלי'.

זרעו לכם (ל)צדקה: הושע י', יב.

היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם: ואתחנן ז, יא. עירובין כב, א.

שו"ה שלמעלה: בבוך 449 ששם עולה.

שו"ה עין — נראה . . יוסיף: שם: יראו . . יכנף.

ת"ת ששקולה כנגד כה"מ: [כל המצות] ראה פאה רפ"א.

דהיינו מה שהתורה ירדה ונתלבשה בחיצוני' דדצ"ח דנוגה לברר בירורי' כמ"ש להבדיל בין טמא לטהור כו' כשר ופסול זכאי וחייב כו' משום דנתלבשה בעה"ד טו"ר כו'. אבל לעתיד יהי' עלי' דתורה גם בחיצוני' משום דאילנא דטו"ר יתעבר מעלמא ולא תהי' התלבשות התורה כלל בדברים גשמי' להבדיל בין טמא כו' [כי] לא יצטרך אז לבחי' הבירורי' מטעם הנ"ל, ואז יהי' בחי' גילוי אא"ס שלמעלה מבחי' הקו כו' ע"כ ממילא יהי' עלי' לח"ע דתורה גם בחיצוני' שבאה בלבושים מפני שאז יהי' לאחר תשלום הבירורי'. וזהו ירידת התורה עכשיו בשביל העלי' דלעתיד בבחי' תוס' גילוי העצמות יותר מאא"ס עכשיו בח"ע דתורה שיורד ע"י בחי' צמצום רק שיוכל להיות בירורי' דרפ"ח כו', וע"ד הנ"ל בענין התוהו והתיקון בענין ירידה לצורך עלי' בהשתלשלות העולמות (וגם שעכשיו ג"כ נמשך גילוי אא"ס בח"ע דתורה ע"י הדיבור והעיון בעלי' וירידה כו' אין זה ערך כלל לגבי הארת העצמות ממש לעתיד בח"ע דתורה שא"ז נק' מאור ולא אור כו' וכמ"ש במ"א וד"ל).

וזהו אחרי הוי' תלכו בבחי' חיצונית ואחוריים כו' וזהו בחי' ההילוך בדרכי התו"מ כמו שהן מלובשין [בבחי' החיצוניות] בבחי' עשי' לבד, וענין ההילוך הוא בבחי' רו"ש עלי' וירידה כנ"ל שבתו"מ יש בחי' ירידה ועלי' והכל בבחי' חיצוני' לבד. וזהו אחרי הוי' תלכו כמשל מי שהולך אחרי המלך [שבנקל לו] למצוא הדרך הישרה מאחר שהוא דרך המלך [שהמלך] הלך בה שמסוקל ומנוקה דאין בה נטיעה בדרך עקלתון ע"כ ההולך בה בקל מאוד בלא טורח ויגיעה כלל, משא"כ אם הי' צריך לעשות הדרך בעצמו כנ"ל. וכך מובן בדוגמא בענין דרכי ה' בתו"מ דמה שירד ה' על הר סיני ונתלבש ונמשך בתו"מ בדברים תחתוני' זהו שנק' הילוך בדרך כמו שהמלך יוצא חוץ למקומו למקום רחוק כו', ומאחר שכבר ירד ה' עה"ס ונמשך אא"ס בדברים תחתוני' אז בקל לכ"א לילך בדרכי תו"מ בבחי' עשי' בחיצוני' כמו שהולך בדרך המלך הכבושה כו'. וגם מה שיש בזה ענין רו"ש זהו הנק' הולך כמו הדרך שעוברין ושבי' בה מעיר לעיר ג"כ בקל היא לכ"א כמו העלאות דקרבנות והמשכות דציצית ותפילין וסוכה כנ"ל. וזהו אחרי הוי' תלכו [פי'] אחרי הילוך ה' שהלך כבר ונתלבש בתו"מ תוכלו גם אתם לילך בקל, וכידוע שהתו"מ נק' ארחות הוי' הליכות עולם הלכות אלי כו', אבל רק אחרי הוי' בבחי' חיצונית בעשי' לבד [כי זהו שירד ה' בבחי' ירידה להתלבש בדברים גשמיי' בבחי' עשי' בלבד] כנ"ל. ולעתיד יתגלה בחי' עצמות אא"ס ואז יהי' עלי' גם בחיצוני' כנ"ל.

להבדיל בין טמא לטהור: שמיני יא, מז (ושם: הטמא ובין הטהר).

דאילנא דטו"ר יתעבר מעלמא: נסמן לעיל ע' תרפה.

שו"ה וכמ"ש — וד"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 131.

ארחות הוי' הליכות עולם הליכות אלי: תהלים כד, י. חבקוק ג, ו. תהלים סח, כה.

והנה באדם יש ג"כ בחי' עליות וירידות בחי' רו"ש אבל הכל בבחי' הפנימיות בבחי' עבודה שבלב בבחי' מס"נ בכל נפשך ולא בחיצונית בעשי' לבד אלא דוקא בבחי' פנימיות נקודת הלב דוקא שהוא בפנימיות הרצון שלמעלה מן השכל כו'. ולזה יש מעלה ומדרגה בתפילה שלמעלה מבחי' [ו]מדרגה שבתורה. וראי' לזה הוא מה שאנו רואי' שהתפילה [בכחה לעשות] דבר שהוא נגד ד"ת ומשפט שהרי עפ"י משפט אין יסורים בלא עון כו' כי הכל הוא במשפט וצדק לשלם לאיש כפעלו כו', אבל בתפילה אנו מבקשים יה"ר מלפניך כו' שימחול העון ויסלח חנון המרבה לסלוח וכה"ג הרי זה למעלה מבחי' משפט התורה שאעפ"י שראוי לעונש עפ"י התורה אעפי"כ ימחול ויסלח, וזהו לפי שבחי' התפילה מגיע למעלה מן ח"ע שבתורה והוא בבחי' הרה"פ שנק' רעדכ"ר שמשם הוא בחי' הסליחה כידוע והוא למעלה מבחי' אתעדל"ת שא"ז תלוי במעשה [התחתונים] כלל וכלל ע"כ הוא מוחל וסולח, משא"כ ברצון המלובש בח"ע תלוי דוקא לפי אופן מעשה התחתוני' כו'. וז"ש יהי רצון חדש גם שאינו עפ"י ח"ע דתורה, להיותה למעלה מבחי' התורה שאין אתעדל"ת מגיע לשם כלל כמ"ש אם צדקת כו' ואם רבו פשעיך כו' ושם הוא שרש הסליחה כו'. וא"כ עכ"פ [יש] שרש מדריגה בתפילה במס"נ כמו בתשובה מעומקא דליבא בפנימיות הרצון שלמעלה מן השכל לעורר למעלה ג"כ בבחי' רעדכ"ר כו' שלמעלה מן הטעם כו' שזהו למעלה מבחי' ח"ע דתורה. ולפי"ז הרי בחי' רו"ש שבאדם בתפילה הכל בבחי' הפנימיות למעלה מבחי' ההילוך בתו"מ שבחיצונית המעשה לבד כו' וד"ל.

ובזה יובן מ"ש זאת תורת האדם וכן אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וח"י בהם הרי האדם הוא העושה את התו"מ בבחי' חיצונית עשי' כמ"ש אשר יעשה אות"ם האדם כו', לפי שהאדם בתפלה הוא בבחי' ההילוך בפנימיות כנ"ל ע"כ ממנו דוקא יבוא בחי' עשי' החיצוניות דתו"מ ע"י דוקא. אעפ"כ וח"י בהם דוקא בעשי' החיצוני' דתו"מ לפי שסוף מעשה עבמח"ת ונעוץ תחב"ס דוקא ע"כ יש שרש לעשי' החיצוני' למעלה בבחי' הפנימיות

שו"ת לעשות) — ד"ת ומשפט: בבוך 131. דין ודת ומשפט. ובבוך 253 דין ומשפט התורה.

אין יסורים בלא עון: שבת נה, סע"א.

לשלם לאיש כפעלו: ע"ד תהלים סב, יג. משלי כד, יב.

יה"ר מלפניך: ראה תפלת השחר. סידור שער החנוכה רעג, ב־ג. תורה אור מקץ מב, ב. לקוטי תורה שיר השירים מג, ג. וראה ג"כ ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' עג [נדפס ג"כ בספר מאמרי אדה"ז אתהלך ע' רמה — ושם בשינויים. הטעם להשינויים ראה שם ע' רסג: והוגהו מר' ליב מאהליווער]. ד"ה זה מכ"ק אדמו"ר האמצעי יודפס בעזה"י.

חנון המרבה לסלוח: שמונה עשרה (ברכת סלח לנו).

הרה"פ: הרצון הפשוט.

ואם רבו פשעיך: איוב לה, ו (ושם: ורבו).

זאת תורת האדם: נסמן לעיל ע' תערה.

אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וח"י בהם: נסמן לעיל ע' תקפז.

כמ"ש ארץ קדם לשמים (כמו שיתבאר בע"ה). וזהו שאמרו רז"ל דסנד"ל קושר כתרים מתפילות ישראל, להיות שבאופני' וחיות הקודש יש ג"כ בחי' רו"ש עלי' וירידה כו' וכמ"ש והחיות רו"ש כו' ובבחי' הרצוא הן מתפעלים ברעש גדול כו' ומיד הן בבחי' שוב בבחי' שתיקה כמ"ש בעמדם תרפינה כנפיהם עמידה זו שתיקה היא כו' ובחי' שתיקה זו [בחי'] ירידה והמשכה למטה אחרי העלאת הרצוא למעלה וכך חוזר חלילה כו', והכל בחי' חיצוני' לגבי רו"ש דכנ"י בתפלה במס"נ כנ"ל, ע"כ אין המלאכים אומרים קדוש עד שישראל אומרים תחילה כו'. וזהו מתפילת ישראל דוקא להיות שהוא בבחי' פנימיות דוקא מהם סנד"ל קושר כתרי' כו' שזהו נעשה מקור לרו"ש דמלאכים בחיצונית, כי ענין קשירת הכתר הוא ג"כ בבחי' רו"ש דמה שנעשה אור הרצון במס"נ להיות כ"ע כו' הוא ע"י בחי' הרצוא דכנ"י ואחר שנעשה הכתר אח"כ ה"ה נעשה כתר מל' בחי' מקור למלאכים כידוע שזהו בבחי' כתר לתחתון כו' שזהו בבחי' ירידה והמשכה מלמעלה למטה בבחי' שוב והכל מתפלת ישראל מטעם הנ"ל וד"ל.

אך הנה באברהם נא' התהלך לפני דוקא. והענין הוא, להיות ידוע בשרש בחי' אברהם למעלה שהוא א"ב ר"ם ח"ס, ושרשו הוא בבחי' רב חסד דע"י כמ"ש בזוהר דאית חסד ואית חסד כו'. ואעפ"י שהאבות הן המרכבה [ל]בחי' חג"ת דז"א כו' שרשם בחג"ת דע"י כמ"ש אש"ר נשבעת"ה לאבותינו מימ"י קד"ם דוקא וכמ"ש במ"א. ולזאת לא הי' הילוך דאברהם בבחי' רו"ש בבחי' [ה]חיצוני' דעשי' כהילוך דתו"מ הנ"ל שהרי לא קיבל התורה בחיצוני' המעשה רק קיים [כל התורה] בבחי' הרוחני' שהוא בבחי' הפנימיות ע"כ הי' הילוכו ברו"ש בבחי' הפנימיות דוקא. וז"ש התהלך לפני דוקא וד"ל. וביאור הדברים, הנה ידוע שיש חסד זוטא ש[הוא] נמשך ונולד [רק] עפ"י השכל והטעם שהשכל מחייב המשכת החסד זה ואז יש בו מדה קצובה באופן פרטי כפי הוראת השכל דוקא ודוקא למי שראוי לחסד זה ולא למי שאינו ראוי כו', אבל בחי' רב חסד הוא למעלה מן החכ', והטעם כי הוא עצם טבע החסד להתחסד עם הבריות יהי' מי שיהי' לרעים כמו לטובים ובלי שיעור קצוב כלל וכלל לפי שאין שיעור להתפשט[ות עצם] הטוב והחסד הטבעים כו'. וזה הי' מדרגות אברהם איש החסד בטבעו בבחי' רב חסד שלמעלה גם

דסנד"ל קושר כתרים מתפילות ישראל: ראה זהר וישלח קסז, ב. ספר המאמרים תרנ"ו ר"ע שלח [נדפס ג"כ בספר המאמרים תרנ"ד ע' רמה]. הנסמן בספר המאמרים תש"ח ע' 202.

והחיות רו"ש . . בעמדם תרפינה כנפיהם: יחזקאל א, יד. כד. כה.

אין המלאכים אומרים קדוש: חולין צא, סע"ב.

שו"ה כתר — בבחי' . . מתפלת . . הנ"ל: כ"ה בהכת"י ובכת"י זה: מתפילות . . ובכל מלמעלה למטה כו'.

אברהם . . א"ב ר"ם ח"ס: נסמן לקמן ע' תתנב.

דאית חסד ואית חסד: זהר ויחי ריט, א. ויקרא כא, א. (אדרא רבא) נשא קלג, ב. קמ, ב.

אש"ר נשבעת"ה לאבותינו מימ"י קד"ם: נסמן לקמן ע' תתנא.

מבחי' החסד שהוא עפ"י חכ' שבתורה, כמו מצות הצדקה והחסד שעפ"י התורה הרי יש מדה ושיעור קצוב לא יותר מחומש כמש"א המבזבז לא יבזבז יותר מחומש כנ"ל ואברהם לוה ונתן יותר מכפי השיג ידו כידוע שבחזרתו פרע הקפותיו כו', וזהו בחי' רב חסד שלמעלה מן השכל והחכ' שעפ"י התורה ג"כ, ועי"ז גרם למעלה ג"כ בחי' הארת אא"ס בבחי' רב חסד העליון דע"י שלמעלה מבחי' החכ' כו', ומזה נמשך [בחי'] מקור לחכ' כידוע דאור אבא יונק ממזל הח' ונוצר חסד. והמזלות הן בחי' שערות בחי' מותרי מו"ס [בלבד] וע"כ הן בבחי' טפל וחיצוני' נבדלות מעצם המוחין שהרי לא ירגיש כאב בחתכו אותן כידוע, ועכ"ז שרשן מבחי' פנימיות המו"ס אשר ע"כ יצאו בבחי' מותרות לפי שלא יכילם המוחין כו' וכמשל החביות המליאה שיוצא ובוקע דרך סדקין כמ"ש במ"א, והיינו בחי' מקור המוחין שהוא בחי' רב חסד שבגולגלתא כנ"ל שלמעלה מן המוחין לגמרי כנ"ל. ונמצא דבחי' רב חסד העליון הוא בחי' המקור לחכ' שבתורה שיונק ומקבל ממזל ונוצר כו' כידוע דנוצר חסד לאלפים היינו אאלפך חכ' אאלפך בינה כו' וד"ל.

וראי' לד"ז ששרש השערות בפנימיות ומקור המוחין כו' הנה יובן במה שאנו רואי' שהסריס אין לו זקן לפי שחסר במוחו כח התולדה והאיש שיש לו זקן הוא מפני שיש במוחו כח המוליד. ולפי"ז צמיחת שערות הזקן תלוי בבחי' כח המוליד שאם יש בו כח המוליד מצמיח שערות [בזקנו] ואם אין בו כח המוליד לא יצמיח שערות הזקן, וזה פלא גדול אם השערות רק ממותרי מוחין למה יהי' צמיחתם תלוי בכח המוליד שבמוחין שהוא בחי' פנימיות המוחין. אלא מזה מוכרח לומר ששרש השערות הזקן בפנימיות המוחין בהיות כאשר יש בו כח המוליד יש בחי' מותרות גם בצמיחת שערות לפי שהתולדה ג"כ בבחי' מותרי מוחין, וראי' מ[ן ה]תינוק שהוא פחות מבן ט' שאין בו [כח] המוליד עדיין אעפ"י שמוחו שלם כמ"ש בע"ח העיקר התולדה אינו אינו אלא כשיש מותרי מוחין דוקא ובחי' המותרי מוחין תלוי

המבזבז לא יבזבז יותר מחומש: כתובות נ, א. ראה לקוטי שיחות קדושים כרך יז ע' 229. שיחת ש"פ ראה ה'תשד"מ.

ואברהם . . שבחזרתו פרע הקפותיו: בראשית רבא פמ"א, ג.

דאור אבא יונק ממזל הח': נסמן לעיל ע' תנח.

ונוצר חסד: תשא לד, ז (ושם: נוצר — ראה תשובות וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א (קה"ת תשל"ד) סט"ו ע' 65 ס"ב).

שערות בחי' מותרי מו"ס . . לא ירגיש כאב: ראה ביאורי הזהר תזריע סט, ד. ספר המאמרים תקס"ד ס"ע ל. סידור שחרית מב, א. שער הק"ש פא, ב. פג, ד. פירוש המלות פק"ט. אמרי בינה שער הק"ש פס"ד. שער התפילין פל"ו.

וכמשל החביות המליאה: ראה אמרי בינה שער הק"ש פס"ה.

דונצר . . אאלפך חכ' אאלפך בינה: ראה [איוב לג, לג. שבת קד, א. לעיל בח"א ע' טו] אמרי בינה שער הק"ש פנ"ז ואילך.

שהסריס אין לו זקן: יבמות פ, ב. ראה לעיל ס"ע תפח ואילך.

ה) תינוק . . כמ"ש בע"ח: ראה לעיל ע' תפח.

בבחי' פנימיות גדלות המוחין ע"כ בהיותו פחות מבן ט' אשר עדיין אין בו פנימיות מקור הגדלת המוחין [ו]אין במוחין שלו מותרות ואינו יכול להוליד ולד מטיפה שבמוחו כו' וממילא אין במוחו מותרות בשביל צמיחת שערות הזקן. וזהו הטעם שהסריס אין לו זקן. ומה שאשה אין לה זקן היינו ג"כ מפני שבמוחה אין בה כח המוליד ומקבלת מן הזכר כח המוליד שבטיפה [זו] כו' (וכמ"ש במ"א בענין אשה כי תזריע וילדה זכר), וידוע שבכח המוליד יש כח דא"ס כמו בארץ בכח הצומח להצמיח עד אין שיעור כו' כך כח המוליד מוליד עד אין שיעור דור אחר דור כו', והוא להיות בחי' עצם הנפש בבחי' יחידה כו' שנק' [אדם] אדמה כו' (וגם בבהמות וחיות נמשך כח המוליד ע"י מאמר פרו ורבו כו'). וכך יובן למעלה שבבחי' רב חסד שלמעלה מן המוחין שם הוא הארת אא"ס כידוע דבחי' ע"י נחשב מסוף עולם הא"ס ע"כ משם נמשך בחי' כח המוליד [במוחין] להוליד עד אין שיעור כו' ומשם שרש יניקת וצמיחת שערות הזקן ע"כ אשר אין לו כח המוליד אין לו שערות הזקן כנ"ל. וזהו שבבחי' רב חסד שרש נשמת אברהם נמשך בחי' ומקור ח"ע שבתורה שמקבל ממזל הח' ונוצר מבחי' שערות דוקא לפי שבחי' שרש השערות הוא בבחי' מקור ופנימיות המו"ס כו'. וז"ש ונוצר חסד לאלפים אאלפך חכ' כו כנ"ל ונוצר אותיות צינו"ר שזהו רק כמו צינור דק ומצומצם מבחי' חסד עליון להיות התהוות החכ' בגילוי מאין ליש כמ"ש והחכ' מאין כו' וד"ל.

וזהו שנאמר באברהם התהלך לפני דוקא מבחי' פנימיות המו"ס כו' [שהוא בחי' רב חסד דע"י כו', וע"כ קיים כל התורה בבחי' הרוחניות שהוא בבחי' הפנימי' דהיינו כמו שהתורה נמשכת משרשה בבחי' פנימיו' ומקור המו"ס] משא"כ תו"מ הנגלית [לנו] בחיצונית ובבחי' ירידת ח"ע דתורה למטה מטה שנמשך ממזל ונוצר למטה בזו"נ דבי"ע כו' וד"ל. וזהו שארז"ל אבר"ם אינו מוליד אברה"ם מוליד, פי' א"כ ר"ם הוא בחי' חסד דא"א שנק' שכל הנעלם מכל רעיון, וזהו אב בחי' חכ' שנק' א"ב כידוע, ופי' ר"ם מובדל ומרומם למעלה מבחי' ההשפעה וההמשכה למטה, וע"כ אבר"ם אינו מוליד

(וכמ"ש . . זכר) . . (וגם . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 131.

אשה כי תזריע וילדה זכר: ראה לעיל ע' תפט. ע' תקכו. ע' תר.

שבכח המוליד יש כח דא"ס: ראה לעיל ע' תקכז. ע' תרג. לקוטי תורה שיר השירים מ, א.

(אדם) אדמה: נסמן לעיל ע' תרס.

בבהמות וחיות . . מאמר פרו ורבו: ראה בראשית א, כב ובמפרשים שם.

ע"י נחשב מסוף עולם הא"ס: ראה עץ חיים שער (מב) דרושי אבי"ע פ"א.

ונוצר אותיות צינו"ר: ראה לעיל בח"א ע' רמג ושנ"ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' קעד. ספר מאמרי אדה"ז-ענינים ע' קסג. ס' מאמרי אדה"ז-רז"ל ע' ג. ע' ז. ע' כ. ע' תמד. ע' תמז. תשובות וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א סט"ו ע' 65 הערה 1.

והחכ' מאין: נסמן לעיל ע' תשסח.

אבר"ם אינו מוליד אברה"ם מוליד: ראה בראשית רבא פמ"ד, י.

שו"ה אבר"ם — חסד דא"א: בבוך 499: רב חסד [דאור אבא וכ"ה בבוך 131]. ובבוך 250: ח"ס.

שכל הנעלם מכל רעיון: נסמן לעיל ע' תרכב.

אב בחי' חכ': ראה תניא פ"ג.

שא"א לו לצמצם ולהוריד שפע והולדה לחוץ ממנו אבל אברה"ם בה"א הוא בבחי' המשכה דה' חסדים דע"י שלמעלה מבחי' [ה]חכ' כנ"ל שאז נמשך בחי' מוחין חדשים מבחי' גדלות המוחין שמזה דוקא נמשך בחי' כח המוליד במוחין, כידוע בע"ח שכל תולדה אינו אלא מבחי' מוחין חדשים ממקור המוחין כנ"ל. ושרש הדברים הוא להיות שעיקר התולדה הוא מבחי' הדעת דוקא כמ"ש והאדם ידע כו' וכאשר המוחין עדיין רק כלולים מחו"ב שנק' תרין עטרין דחכ' ובינ' כו' אין בהם כח המוליד עדיין, אך בבחי' הדעת עטרה ג' אז נמשך בחי' כח המוליד דוקא לפי שע"י הדעת נמשך בחי' המוחין למטה להוליד. וזהו שבן ט' מוליד שאז נמשך בחי' המוח הדעת כו' וד"ל. וכך יובן למעלה שכאשר לא נמשך אא"ס רק בבחי' מו"ס שהוא רק בבחי' תרין עטרין דחו"ב שנק' תרין רעין כו' לא נמשך משם בחי' התולדה שאז עדיין אין בו בחי' מוחין חדשים כנ"ל, אבל כאשר נק' אברה"ם בה"א שאז נמשך בחי' כח המוליד שהוא בחי' ההמשכה למטה כו' ואז יש בחי' ההילוך מלמעלה למטה [וממטה למעלה] אבל בלא ה"א נק' אברם שאינו מוליד ואין חיבור כלל בין המאציל לנאצלים כו' וד"ל.

וזהו התהלך לפני והי' תמים, פי' התהלך בבחי' רו"ש מלמעלה למטה וממטה למעלה שזהו דוקא הנק' הילוך ואם לאו לא נק' הילוך כלל וז"ש התהלך ולא אמר מהלך כו', והיינו כאשר ניתוסף ה' באברהם שהוא בחי' רב חסד העליון שבזה נעשה בחי' הילוך שהוא חיבור המאציל עם הנאצלים להוליד להמשיך אור חדש מן המאציל לנאצלים ושיוכל לעלות אורות דאצי' למעלה כו' בבחי' עלי' וירידה (והוא העיקר הנק' תולדה דהיינו ב"ן וב"ת אהוי"ר ב"ן מסט' דאבא ובת מסט' דאימ' והוא ע"י הדעת שכולל חו"ג דאו"א כו', וזהו אברה"ם אב"ר מ"ה שזהו בחי' מ"ה וב"ן כו'). אך כל בחי' ההילוך זה א"א להיות כ"א ע"י מילה ופריעה דוקא שהוא בחי' גילוי החכ' הפנימיות כידוע, וע"כ לאחרי המילה דוקא נק' אברה"ם בה"א כי א"ב המור"ן גוים כו' להעלות ולברר ניצוצי מע"ש משום דבחכ' אתברירו שזהו נק'

והאדם ידע: **בראשית ד, א.**

שו"ה תרין — עטרין דחכ' ובינ': **כ"ה בבוך 253. ובבוך 131: עטרין כו'. וכת"י זה בעין כו'.**

הדעת עטרה ג': **ראה עץ חיים שער (כה) דרושי הצלם דרוש א.**

התהלך בבחי' רו"ש: **ראה ג"כ לקמן ע' תתעה.**

ב"ן וב"ת אהוי"ר: **ראה תניא פט"ז. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' קמח. ס' מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תס-סב.**

ב"ן מסט' דאבא ובת מסט' דאימ': **ראה זהר במדבר קכ, א. אמרי בינה שער התפילין קכג, ג.**

הדעת. שכולל חו"ג: **ראה עץ חיים שער (לד) תיקון הנוקבא פ"ג. תניא ספ"ג. ספמ"ג.**

אברה"ם אב"ר מ"ה: **ראה זהר בהקדמה ד, רע"א.**

מילה ופריעה: **ראה יבמות עא, ב.**

מילה . . גילוי החכ' הפנימיות: **ראה סידור שער המילה קמ, ג. וראה ג"כ לקמן ע' תתנה.**

כי א"ב המור"ן גוים: **לך יז, ה.**

בחי' ירידה לברר [ולעלות] אשר אין זה בכח אבר"ם בלא ה"א שהוא בחי' ח"ס עצמו רק ע"י בחי' החכ' שנמשך באברה"ם שאז אברהם מוליד כמ"ש והנפש אשר עשו כו' וד"ל. וזהו והי' תמי"ם והי' אותיות שבהוי' י"ה קדם לי"ה להורות על בחי' כח הבירור שבחכ' שהוא בחי' ו"ה שבשם הוי' שלמעלה מ[בחי'] י"ה עצמו לפי שנמשך מבחי' הארת הכתר בחכמה מבחי' רב חסד ע"י בחי' מזל ונוצר בחי' שערות כנ"ל בענין מה שהסריס אינו מוליד כו' וד"ל. ומ"ש והי' תמים ת"ם י"ם להיות בחי' שלימות בים החכ' שנק' חסד שע"י בחי' ההולדה דוקא נשלם בחי' גדלות ושלימות המוחין וזהו ע"י שמתהלך לפני בבחי' עלי' וירידה דוקא אז והי' תמים מבחי' התמימות והשלימות דאא"ס שבכתר כו' וד"ל.

והנה כל בחי' עלי' וירידה והילוך זה שבאברהם הוא לפני דוקא בבחי' הפנימיות דשם הוי' ח"ע כנ"ל, אבל לנו נאמר אחרי הוי' תלכו ולא לפני. והענין הוא משום דאברהם לא קיבל התורה בבחי' החיצונית בעשי' רק ברוחניות וע"כ נאמר התהלך לפני בבחי' הפנימיות דוקא כנ"ל. אמנם הי' זה אצלו עבודה גדולה להגיע למדריגה זו דהילוך ברו"ש בעלי' וירידה בבחי' הפנימיות דשם הוי' עד שהוי' נתן לו כח זה באמרו אליו התהלך לפני כו'. אבל לנו שניתנה התו"מ אצלינו רק בחיצונית בבחי' עשי' כמ"ש אחרי הוי' תלכו כנ"ל, הנה אדרבה הגם שאין התו"מ אצלינו רק בחיצוני' אבל עי"ז דוקא בקל [לנו] יותר להגיע למדריגת אברהם בבחי' הילוך הפנימיות לפי שכבר נמשך וירד אא"ס בבחי' החיצוני' בדרך ירידה ועלי' מלמעלה למטה וממטה למעלה במצות מעשיות הרי זה כהילוך בדרך המלך שבקל יותר לבא לבחי' הפנימיות דשם הוי' (ומטעם הנ"ל דיש יתרון מעלה בבחי' מעשה בחיצונית יותר מן הפנימיות עד שבחי' הפנימיות נמשך ע"י המעשה בחיצונית דוקא משום דסוף מעשה עבמח"ת כו' וד"ל). וזהו שבקל לכאו"א מישראל להגיע למדריגת מס"נ בתפילה וק"ש בבחי' רו"ש בפנימיות הרצון מלמעלה ממדריגת התו"מ שבחיצונית כנ"ל וכמאמר רז"ל שיכול כ"א לומר מתי יגיע מעשי למעשה אברהם כו' והוא מצד המעשה דוקא מטעם הנ"ל וד"ל. וזהו שלנו נאמר אחרי הוי' תלכו [בבחי' החיצוניות שמזה נבוא לבחי' הפנימיות ולא צריך לכתוב לפני דממילא הוא בא וכמו שאדם מתעטף בטו"ת שעושה מצוה בחיצוניות לבד ועי"ז בנקל יותר להגיע למדריגת עליות וירידות שבק"ש ותפלה בבחי' הפנימיות במס"נ, וז"ש אחרי ה' תלכו] אחרי דוקא כמו אחרי שמתעטף בטליתו כו' וכמ"ש והלך לפניך צדקיך כו' בצדק

והי' . . ו"ה קדם לי"ה: ראה לקמן ע' תתנה. לקוטי תורה ראה ל, ד.

שו"ה אבל — התו"מ אצלינו רק: בהכת"י: התר. וכנראה שבכת"י זה נשתרבבו תיבות אלו משורה שלאח"ז.

מתי יגיע מעשי למעשה אברהם: תנא דבי אליהו רבא רפכ"ה.

והלך לפניך צדקיך: ישעי' נח, ח.

בצדק אחזה פני"ך: תהלים יז, טו. ראה לקמן ע' תתסד.

אחזה פני"ך בחי' הפנימי' כו' וד"ל. וזהו אנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועתי כו', פי' תרגלתי בבחי' רגל ועקב שהוא מ"ה שבחכמה אתבריו בבחי' החיצוני' דתו"מ אח"כ קח"ם על זרועתי בבחי' הפנימיו' שלמעלה מן המוחין שבראש, וז"ש על זרועתי למעלה מבחי' זרעותי דא"א לפי שהחיצוני' יש בה כח להעלות ולהגביה לכנ"י למדרי' עליות וירידות שבבחי' הפנימיות וז"ש קח"ם כו', ושא' אנכי שכולל תרי"ג מצות ונתלבש למטה בחיצונית תרגלתי לאפרים שיהי' להם רגל והילוך אחרי הוי' בבחי' החיצוניות בכדי שאח"כ יגבהם על זרועתיו כמ"ש וינטלם וינשאם כו' לפי שנעוץ תחב"ס דוקא כנ"ל וד"ל. וככ"ז יובן ענין והתהלכתי בתוככם והיתי לכם לאלקים [כו'] וד"ל.

והנה מבואר למעלה שיש ב' מדריגות בהילוך שבבחי' עלי' וירידה א' בחיצונות וא' בפנימיות כמו התהלך לפני דאברהם כו'. אך הנה כ"ז הוא בבחי' הילוך דמקבל אל המשפיע דוקא כמ"ש אחרי הוי' תלכו שכנ"י הם נק' הולכים בעבודה שלהם בתו"מ בחיצונות בבחי' רו"ש עלי' וירידה כנ"ל. וכן באברהם הרי אמר התהלך לפני שאברהם הוא ההולך בבחי' רו"ש בבחי' הפנימיות כו'. אבל מ"ש והתהלכתי קאי על בחי' עצמות אא"ס שהוא בחי' המשפיע שגם הוא ילך בבחי' רו"ש ירידה ועלי', והילוך זה הוא מלמעלה למטה כמ"ש והתהלכתי בתוככם דוקא. ואינו מובן לכאורה, דבשלמא מלמטה למעלה שייך לומר בענין הילוך להעלות ולהמשיך אבל בבחי' עצמות אא"ס איך שייך לומר ענין ההילוך מלמעלה למטה ומלמטה למעלה הלא אין עוד מלבדו כו'. אך הענין הוא, דלעתיד כתיב ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו [כו' פי' קוינו לו] אשר קוינ"ו לו שהי' נמשך לנו בבחי' קווין בבחי' ירידות ועליות כו', להיות ידוע שכל בחי' עליות וירידות דעכשיו אינו רק בבחי' הקו שנמשך מבחי' העצמות אחר הצמצום הראשון הנק' מק"פ וחלל כו', אבל בחי' עצמות אא"ס ממש שלפני הצמצום הוא בבחי' עיגול ומקיף כללי לכל ההשתלשלות דקו מראשו לסופו בהשוואה א' ממש, עד"מ העיגול הגשמי שאין בו בחי' מעלה ומטה [מ]צ"ע רק מצד בחי' הקו שהולך ביושר מעליון לתחתון בו שייך לומר ענין עלי' וירידה. וכך למעלה בבחי' הקו"ח כו' שבו שייך בחי' מעלה ומטה כמ"ש בע"ח והוא מבחי' ראשית א"ק דיושר

אנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועתי: הושע יא, ג [ושם: ואנכי . . זרועתיו. ראה הנסמן לעיל בח"א ע' רצג].

אנכי שכולל תרי"ג מצות: ראה רש"י משפטים כד, יב. כתר שם טוב [קה"ת] סכ"ג. ס' מאמרי אדה"ז הקצרים ע' רמב.

וינטלם וינשאם: ישעי' סג, ט.

שו"ה (כו') וד"ל: תיבת וד"ל ניתוסף ע"פ בוך 253. — ע"כ נמצא בבוך הנ"ל.

אין עוד מלבדו: ואתחנן ד, לה.

ואמר ביום ההוא . . קוינו לו: ישעי' כה, ט. ראה לקמן ע' תתכד.

כמ"ש בע"ח: נסמן לקמן ע' תתקכט.

עד סוף רגלי א"ק בסוף העשי' כו', אבל בעצמות [אא"ס] שמקיף לכל הקו אין בו בחי' מעלה ומטה אלא כמו שהוא למעלה כך הוא למטה ממש בשוה כו' כמ"ש בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד בשוה כו' וד"ל. אמנם הנה לעתיד יתגלה בחי' עצמות אא"ס שלפני הצמצום ומק"פ כידוע כו'. ולכאורה א"ז מובן מהו ענין גילוי זה שהרי גם עכשיו הוא מקיף וסוכ"ע [שבקו] כו', ואם נאמ' שיביאו אז לידי גילוי ממש למקבלים הרי בהכרח שיבוא בבחי' המשכה והשתלשלות בקו בכל העולם שמקבלים מבחי' הקו א"כ היינו הך שגם עכשיו הוא מאיר דרך בחי' הקו כו'. אלא בהכרח לומר בענין גילוי זה דסובב הכללי שלא יבוא בבחי' השתלשלות דקו אלא כמו שהוא למעלה בעצמותו ממש לפני הקו ככה יתגלה למטה בעולמות ע"כ מאיר בכל העולמות בשוה ממש בלי חילוק מדריגות כלל משום דקמי' כחשיכה כאורה כו' שוה ומשוה קטון וגדול רוחני' וגשמיות כידוע לפי שהוא למעלה בבחי' מעלה ומטה כנ"ל. וזהו [עיקר] ההוראה כשיהי' הגילוי מבחי' עצמות ממש במה שההוראה [תהי'] בשוה לכולם כמ"ש כי מלא[ה] הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים דמכסה לכולם בשוה כו' כידוע כו' וד"ל. וז"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה לנוכ"ח וכמ"ש כי עי"ן בעי"ן נרא"ה את"ה כו' שהוא גילוי הארת עצמות אא"ס כמו שהוא למעלה כן יהי' נראה למטה בשוה ממש. ומ"ש קוינו לו היינו אשר עד הנה קוינו לו רק בבחי' קו ועתה נגלה בבחי' העיגול עצמו כו' וד"ל. ולפי"ז מוכרח לומר ג"כ שלעתיד לא יהי' הפרש [כלל] בין בחי' פנימיות לבחי' חיצוניות ולא כמו עכשיו שבחי' הפנימיות למעלה מבחי' החיצוני' רק שיש יתרון מעלה בחיצוני' מפני שנעוץ תחב"ס כו' כנ"ל, אשר כ"ז לא יתכן רק בבחי' הארת הקו"ח כו' שיש בו בחי' מעלה ומטה שהוא בחי' תחילת"ן וסופ"ן הנ"ל בכלל ובפרט כו', אבל בעיגול שלפני הקו"ח לא שייך לומר ענין תחילה וסוף כלל אלא תחילה וסוף שווין ממש מאחר שאין בו בחי' מעלה ומטה [כלל] כנ"ל וא"כ שוה ומשוה פנימי' וחיצוני' כמו ששוה ומשוה רוחני' וגשמיות כו' וד"ל.

ומעתה יש להבין במ"ש והתהלכתי דקאי על בחי' העצמות דוקא דאיך שייך בו בחי' עלי' וירידה מאחר שאין בו בחי' מעלה ומטה כלל. אך הענין הוא דכל שית אלפי שנין הן הכנה לאלף הז' והיינו ע"י המצות שיש בהם בחי' עלי' וירידה בחיצוני' וכן בתפילה בבחי' הפנימיות כמו התהלך לפני הנ"ל הכל הוא בבחי' הקו בלבד והוא מלמטה למעלה אבל זהו הגורם אח"כ להיות המשפיע יורד מעצמות כמו שהוא דוקא וג"כ בבחי' עלי' וירידה כמש"א כשם שאני רוקד כנגדך כו' כמשל המרקדים זה כנגד זה

בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד: **ואתחנן ד, לט.**

כי מלא(ה) הארץ . . לים מכסים: **ישעי' יא, ט. ראה לעיל בח"א ע' רסט.**

כי עי"ן בעי"ן נרא"ה את"ה: **שלח יד,** יד (בדילוג).

שית אלפי שנין: **נסמן לעיל ע' תרצב.**

כשם שאני רוקד כנגדך: **נוסח סדר קידוש לבנה.**

שכפי שהתחתון מרקד בתנועות [רו"ש עלי' וירידה כך העליון מרקד לנגדו ג"כ באותו האופן דוקא בעלי' וירידה שזהו כמו] הריקוד שעולה ויורד כו' כמשל חו"כ שמרקדין זנ"ז כו' וכה"ג. וזהו והתהלכתי בתוככם דוקא, פי' בחי' עצמות אא"ס שלפני הקו יהי' נמשך בתוככם מלמעלה למטה ג"כ בבחי' הליכה שהוא בחי' עלי' וירידה גם זה שאינו לפי אופן עצמותו שהוא למעלה מבחי' ירידה ועלי' כנ"ל אבל מתגלה בתוככם כפי עבודתכם והילוך שלכם מלמטה למעלה בבחי' רו"ש בחיצוני' ופנימיות כי גם לעתיד יאיר אא"ס בתו"מ בבחי' עלי' וירידה רק שנק' מטי ולא מטי להיות מן המשפיע אל המקבל. ועכשיו נק' הילוך זה דאחרי הוי' תלכו בבחי' רו"ש גם חול [ושבת] יהי' לעתיד רק הכל בבחי' אור העצמות אבל לא יהי' הפרש כלל בין פנימיות לחיצוני' וחיצוני' יהי' שוה ממש לפנימיות מאחר דקמי' כחשיכא כאורה [כו'] ויקבלו כולם בשוה כנ"ל. וזהו דלעתיד [גם] גוף הגשמי יכול לקבל מהארת גילוי הסובב הכללי כנ"ל כמ"ש עין בעין יראו כו' כמו איש אל רעהו וכמ"ש הנה אלקינו זה כו'. וזהו בתוככם ממש שיהי' בחי' הזדככות גדולה בגופים עד שיהי' שוה לנשמתן עד שהנשמות והגופים מקבלי' בשוה מפני שגילוי אור העצמיות שוה ומשוה רוחניות וגשמיות כנ"ל. וזהו עיקר ענין קיבול שכ"ר דלעתיד ממעשה המצות דעכשיו דוקא שהן בבחי' ירידה ועלי' ולזה יהי' לעתיד ג"כ בבחי' ירידה ועלי' בבחי' גילוי אור העצמות כמ"ש והתהלכתי בתוככם כו' וד"ל.

וזהו והיתי לכם לאלקי' דקאי הכל בבחי' אור העצמ[ות] דוקא דעכשיו הוא בבחי' סובב בהעלם בבחי' מקיף ולעתיד יהי' בגילוי גמור גם בגוף בבחי' אלקות שהוא בבחי' ממלא כמו כח הפועל בנפעל דעכשיו, כמ"ש במ"א בענין והי' הוי' לי לאלקים אמנם אלקים זה בבואו גם בחי' פנימיות דהוי' דעכשיו מאחר שהוא מבחי' העצמיות ממש וד"ל. וזהו ואול"ך אתכם קוממיות ב' קומות שהן ב' מדרגות פנימיות וחיצוני' שיהי' הגילוי בחיצוני' כמו פנימיו' (וזהו מ"ש קחם על זרועותי [ו]כנגס ע"ג הענק כו' והוא בחי' עצמות אא"ס שכולל ב' קומות דעלי' וירידה בחי' ע"ס דאו"י ו[ע"ס ד]או"ח לפי שעצמות אא"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית וע"כ בחי' ירידה ועלי' שבעצמות הכל הוא בבחי' א"ס דוקא ולא כמו עלי' וירידה שבקו שיש בו תחילה וסוף כנ"ל וד"ל).

זנ"ז: בבוך 131: זה כנגד זה.

עין בעין יראו: ישעי' נב, ח.

והי' הוי' לי לאלקים: ראה לקמן ע' תתז.

אא"ס למעלה . . ולמטה עד אין תכלית: נסמן לקמן ע' תתג.

(וזהו . . וד"ל): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 131.

בעוה"פ פ' בחוקותי ואולך אתכם קוממיות

והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלקי' כו' עד ואולך אתכם קוממיות כו', הנה לכאורה י"ל דכאן א' והתהלכתי כו' דומיא כל הילוך למעלה הוא מלמעלה למטה דוקא כמו הליכות אלי כו' הליכות עולם לו שהולך מלמעלה למטה מגבוה לנמוך יותר, כי הקב"ה הוא רם ונשא וגבוה למעלה מן ההשתלשלות הרבה כמ"ש המתנשא מימו"ע וכמ"ש השמים כסאי בבחי' עומ"ר למעלה מעלה עד אין שיעור כו' וכאשר חפץ חסד הוא לירד מעומק רום המעלות שברוממות העצמו' דא"ס שנק' סדכ"ס שזהו שנק' הילוך מלמעלה למטה בירידות המדריגות וצמצומי' רבים מפני שצריך לצמצם א"ע לירד ולהאיר לעולמות עד למטה מטה שהוא בחי' התגלות שלו מן ההעלם שנק' סדכ"ס כו' וכמ"ש אפיק' [יו"ד] תיקוני' כו' לאחזאה כו' דגם מה שעלה ברצונו להאציל ע"ס באו"כ אינו רק גילוי הארה בעלמא מסדכ"ס כו' ע"כ נק' זה הילוך וירידה ממקומו העצמי ממש וכ"ש בירידתו עוד מאצי' לבריאה ויצירה עד העוה"ז כמ"ש וירד הוי' על ה"ס כו' אף שנגלה להם לישראל בבחי' פב"פ כו' וכמ"ש ארדה נא ואראה כו', ולהיפך בעלי' שלו למעלה מעלה כמו שהוא בעצמותו נק' הילוך מלמטה למעלה שהוא בדרך עלי' והגבהה כו' כמו אלכה ואשובה אל מקומי כו'. ואע"פ שמצד עצמו' אא"ס ממש באמת נמצא הוא למטה כמו שהוא למעלה ממש כי עצמו' ית'

והתהלכתי בתוככם: **נעתק מבוך 655 ט, א** (וחסר בסופו). 131 (חסר מתחלתו) **קעא, א**. והניתן בין **האריחיים ניתוסף ע"פ בוך 116 סח, א** [ובכותרת: פ' בחוקותי — וחלק חסר]. 949 לח, ב. **נמצא גם בבוך 203 לט, א** [ובראשו נרשם: פ' בחוקותי. קרוע וחסר] 357 פ, א. 1154 קטז, א [ובכותרת: בעוה"ת תורת אדמו"ר]. 1374 פו, א [ומשם נעתקה הכותרת שבריש המאמר].

מאמר זה מיוסד על ד"ה והתהלכתי שנדפס בספר המאמרים תקס"ט ע' קלא. ובשינויים בס' הנחות הר"פ ע' קנו. וראה בהנסמן בסה"מ תקס"ט שם. וראה גם דרושי והתהלכתי שנדפסו בספר זה. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ד ואילך ובהנסמן לשם (בהוצאת קה"ת תשמ"ה).

להלן בהמאמר ע' תתנא מציין: וכמ"ש במ"א בפ' לך לך" וקאי על התורת חיים [ודרושי התורת חיים ח"א נכתבו בשנת תקפ"ד. ראה בהנסמן לעיל בח"א ע' קל]. ולפי"ז כנראה מאמר זה נאמר אחר זה.

והתהלכתי בתוככם . . *קוממיות:* **בחקתי כו, יב. יג.**

הליכות אלי כו' הליכות עולם לו: **תהלים סח, כה. חבקוק ג, ו. וראה גם לקמן ע' תתעו.**

המתנשא מימו"ע: **ברכת יוצר.**

השמים כסאי: **ישעי' סו, א.**

עומ"ר: **עומק רום.**

חפץ חסד הוא: **מיכה ז, יח.**

דא"ס שנק' סדכ"ס: **זהר יתרו פט, א. תרומה קמו, ב.**

אפיק' (יו"ד) תיקוני' כו' לאחזאה: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.**

וירד הוי' על ה"ס: **יתרו יט, כ.**

שנגלה להם לישראל בבחי' פב"פ: **ואתחנן ה, ד.**

ארדה נא ואראה: **וירא יח, כא.**

אלכה ואשובה אל מקומי: **הושע ה, טו** (ושם: **אלך אשובה**). **וראה לקמן ע' תשצז. הנסמן לעיל בח"א ע' רכה. דרך חיים שער התפלה קח, סע"ד.**

הוא למעלה מבחי' עמ"ר ועמ"ת כמ"ש המגביהי לשבת המשפילי לראות כו' שבשעה שמגביהי לשבת בעומ"ר משפילי לראות בעומ"ת כו' וז"ש הוא מקומו ש"ע ואין כו' [ו]א"כ אין שייך בו הילוך בעלי' וירידה כלל, רק מצד ההשתלשלות דקו"ח כו' יש בחי' מעלה ומטה כו' וכמו שצמצם שכינתו בהיכל ק"ק למטה וכן ע"י אוי"ר ברו"ש בתו"מ ע"כ א' והתהלכתי ג"כ בהילוך רו"ש או"י ואו"ח (כמשי"ת), וכמו בענין הישבת יש הילוך או"י ואו"ח בשביתה והוא ב' שבתות כהלכתן כו' מצד בחי' ההשתלשלות דקו"ח מלמעלה למטה כידוע, וכן גם בהילוך אור ה' בתו"מ שנק' אורחות ודרכי הוי' יש ב' מיני הילוך דאו"י ואו"ח וכמו אתהלך לפני ה' כו'. אך זהו בבחי' הפנימי' דשם הוי' ובהשתלשלות העולמות הוא בבחי' חיצוני' דשם הוי' ואלקי' ע"כ א' והתהלכתי בהילוך דרו"ש כמו הילוך דכנ"י, וזהו בתוככם דוקא והוא בחי' קוממיות ב' קומות דאו"י ואו"ח (כמשי"ת).

והנה לכאורה יש סתירה לזה ממ"ש אחרי הוי' תלכו כו' שמשמע דבכנ"י יהי' ההילוך שלהם מלמטה למעלה דוקא כמו בן ההולך אחר האב בדרך שהוא הולך, ואם הילוך הוי' הוא מלמעלה למטה איך א' שילכו אחר הוי' שהוא מלמטה למעלה היפוך מלמעלה למטה, ובכמה מקומות מזהיר שילכו בדרכי הוי' כמו אם בחוקותי תלכו כו' וביצ"מ א' לכתך אחרי במדבר דוקא, וההילוך שלו [הוא] מלמעלה למטה בבחי' או"י בהמשכה דחסד בהיפך העלאה דגבו' כידוע). אך לכאורה אין [זה] קושי' וסתירה כלל דבהילוך דמשפיע למקבל ודאי הוא בהילוך מלמעלה למטה אבל בהילוך דמקבל אל המשפיע ודאי הוא מלמטה למעלה, ושניהם אמת דהילוך דכנ"י זהו מ"ש אחרי הוי' תלכו מלמטה למעלה כמו העלאה דמקבל אל המשפיע כמו ואל אישך כו' ונק' עולת תמיד כו' משא"כ בירידת המשפיע אל המקבל שזהו והתהלכתי כו'. וכמו משל ב' בנ"א עליון ותחתון א' עומד למעלה בגובה ההר וכה"ג והב' עומד בעומק למטה ומשתוקקי' מאד להתחבר יחד כאב ובנו

המגביהי לשבת המשפילי לראות: תהלים קיג, ה־ו. ראה לעיל בח"א ע' רסד ושנ"ג.

הוא מקומו ש"ע ואין: בראשית רבא פס"ח, ט. וראה לעיל בח"א ע' רכה בהערה.

ב' שבתות כהלכתן: שבת קיח, ב. ראה לקוטי תורה בשלח ב, ג. שערי תשובה ח"א שער התפלה סז, ג. תורת חיים בשלח שיז, א.

אתהלך לפני ה': תהלים קטז, ט. ראה שערי תשובה ח"א שער התפלה לא, רע"ד. תורת חיים חיי שרה קלט, ג.

קוממיות ב' קומות: בבא בתרא עה, א.

אחרי הוי' תלכו: ראה יג, ה (ושם ה"א). ראה ד"ה זה בסידור שער התפלה כג, ד. לקוטי תורה ראה יט, ב. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשעו. דרך מצותיך קפה, ב. סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תרצ. שערי תשובה שער התפלה כב, ג.

אם בחוקותי תלכו: בחקתי כו, ג.

לכתך אחרי במדבר: ירמי' ב, ב.

ואל אישך . . עולת תמיד: בראשית ג, טז. פינחס כח, ו.

או ב' או"נ כאיש ואשתו וכה"ג שיש ב' אופני' להתחברותם א[ו] שיעלה התחתון למעלה לגבי העליון ויתחבר עמו שם למעלה או שירד העליון למטה אל התחתון ויתחבר עמו למטה כידוע. וכך יובן למעלה ביחוד קוב"ה ושכינתי' זהו כנ"י שיש ב' אופנים ליחודם, הא' שירד הקב"ה שהוא בחי' שם הוי' סוכ"ע למטה אליהם ויתגלה בתוך נשמתם כמו יאר ה' פני' אליך ובתוך מעשיהם בתו"מ באוי"ר בק"ש ותפלה וכה"ג וכמ"ש ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם כו', והב' שכנ"י יעלו למעלה [כמו] במס"נ ובאה"ר בתענוגי' או בתשובה אמיתי' מקרב ולב עמוק עד שיודבק נשמתם בשם הוי' למעלה כמו אליך הוי' נפשי אשא כו'. וז"ש אחרי הוי' תלכו מלמטה למעלה מעלה דוקא כנ"ל. ויהי' איך שיהי' יוכל להיות יחו"ע בב' אופני' הללו וא"כ אין סתירה לפסוק דאחרי ה' כו' למ"ש והתהלכתי כו'.

אך באמת הרי א"א להיות היחוד כ"א בא' מב' אופני' הנ"ל או שיתעלה התחתון לגבי העליון או שירד העליון לגבי התחתון ולא שיהי' שניהם כא', ולזאת ב' כתובי' הללו סותרי' לכאורה דוהתהלכתי משמע דהעליון יורד לתחתון שזהו בחי' ירידה דמשפיע למקבל (כמו שילוב הוי' באד') ומ"ש אחרי הוי' תלכו התחתון עולה לגבי העליון (שזהו כמו שילוב אד' בהוי' כו') וביצ"מ א' וה' הולך לפניהם יומם ובנ"י הלכו אחרי' כמ"ש לכתך אחרי וכן בכלב א' יען כי מלא אחרי כו' וכן מ"ש אחרי הוי' ההולך לפניהם ילכו כמו אחרי הוי' ילכו כארי' ישאג כו', ויש סתירה לזה ממ"ש באברהם התהלך לפני שהוא לפני הוי' [ב]בחי' פנימי' דשם הוי' כמ"ש את פניך הוי' אבקש וכן לפני ה' תטהרו וכה"ג וכידוע שגם למעלה יש בחי' פנים ואחור פנימי' וחיצוניו' ובאברהם שא' התהלך לפני היינו בבחי' פנימי' דשם הוי' כו', ואיך א' בכנ"י אחרי [ב]בחי' חיצוני' ואחוריי' דהוי' כו'. אך הענין הוא בדרך קצרה, דמ"ש באברהם התהלך לפני שזהו לפי ההילוך דאברהם שהי' מרכבה למדות דאצילות ע"כ הי' בהילוכו בקדש העליון בבחי' ההילוך מלמעלה למטה [דוקא] כמו ההילוך דעליון לגבי התחתון כנ"ל מלמעלה למטה כענין והתהלכתי בתוככם כו' וע"כ א' לפני בפנימי' דוקא, אבל בהילוך דכנ"י שהן

או"נ: **אוהבים נאמנים.**

יאר ה' פני' אליך: **נשא ו, כה.**

ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם: **בחקתי כו, יא.**

אליך הוי' נפשי אשא: **תהלים כה, א.**

שו"ה מעלה: **בבוך 116 ליתא.**

שילוב הוי' באד' . . אד' בהוי': **ראה לעיל בח"א ע' עדר וש"נ. סידור שער החנוכה רע"א, ד.**

וה' הולך לפניהם יומם: **בשלח יג, כא.**

יען כי מלא אחרי: **וכ"ה לקמן ע' תתסב. ע' תתקא. ספר המאמרים תקס"ו ע' רא. ובדברים א, לו: אשר.**

אחר הוי' ילכו כארי' ישאג: **הושע יא, י.**

התהלך לפני: **לך יז, א. וראה הנסמן לעיל בהערה ד"ה אתהלך.**

את פניך הוי' אבקש: **תהלים כז, ח.**

לפני הוי' תטהרו: **אחרי טז, ל.**

בחי' מקבלי' בבחי' עלמא דנוק' שהילוכם הוא מלמטה למעלה כעליית התחתון לעליון ע"כ א' בהן אחרי הוי' תלכו בבחי' אחוריי' דשם הוי' דוקא (ואע"פ שא' אליך הוי' נפשי אשא שהוא לפנימי' דשם הוי' דוקא כמו לך א' לבי במס"נ בא', היינו במס"נ דוקא אבל בהילוך שלהם בדרכי הוי' בתו"מ הוא בחיצוני' דשם הוי' המלובש למטה כמש"ת.

והנה להבין כ"ז יש להקדים להבין המא' שארז"ל ע"פ אשר אנכי מצוך היום בכל יום ויום יהי' בעיניך כחדשים, וזה פלא גדול [ד]איך אפשר שבכל יום יהי' ד"ת כחדשי' אחר שכבר נתנה התו' זה ב' אלפי' שנה והתו' באה בבחי' זמן ומקום ואיך א' גם עכשיו הרי הן כחדשים וכאלו נתנה היום וכמ"ש נותן התו' שנותן בכל יום [ויום] (ואם לפי שדבריו חיים וקיימי' ממ"ת שאין בהם שינוי כלל דדבר אלקינו יקום לעולם וכמא' שכל מי שיושב וקורא ושונה ה' יושב וקורא ושונה כנגדו כו', אדרבה מזה מובן שאין כל חדש בדבר ה' זה שבתורה אחר שזהו אותו דבר ה' שכבר נא' במ"ת כו' וכמ"ש ואשים דברי בפיך [כו']), ואם לפי שנש"י מתקשראן באותיות התו' ומתחדש אור חיותם באותיו' התו' בכל יום שקורא בתו' כמ"ש כי אמרתך חייתני כו' כי אין זה חידוש כלל בעצם אותיות התורה כו'), ואע"פ דמ"ש ואשים דברי בפיך משמע דנתינה זו דתורה בכ"י שאין דבר זה מכח אדם עצמו ודומה כאלו קבלו עכשיו התורה כמו שקבלו בה"ס ולכך מברך נותן התורה ולא נתן התורה כנ"ל, וראי' לזה ממה שגם היראה ורתת כו' יש עכשי' בכל עוסק בתורה כמו במ"ת ממש וכמא' מה להלן באימה ויראה כו' דמשמע שהתו' מתחדשת בכל יום [ויום], אך זה עצמו אינו מובן איך מתחדשת בכ"י אחר שכבר נתנה כו'.

אך הנה יש להבין ענין הידוע בב' מדריגות בכלל באא"ס ב"ה בכלל ובפרט והוא שנק' סוכ"ע וממכ"ע שהוא הוי' ואלקי' מקיף ופנימי כו' והיינו

לך א' לבי: התחלת הכתוב דאת פניך ה' אבקש.

במס"נ בא': נסמן לעיל ע' תקמט.

שו"ה הוא — כמשי"ת: אוצ"ל כמש"ת).

אשר אנכי מצוך היום . . כחדשים: ראה ואתחנן ו, ו ובלקח טוב שם. ספר המאמרים תרס"ה ע' רלה.

זה ב' אלפי' שנה: בבוך 1374 ג"א. ובספר המאמרים תקס"ט שם ע' קלב: יותר מג' אלפים שנה.

וכמ"ש נותן התו': נוסח ברכת התורה.

שדבריו חיים וקיימי': ע"ד ברכת אמת ויציב.

דדבר אלקינו יקום לעולם: ע"ד ישעי' מ, ח.

שכל מי שיושב . . וקורא ושונה כנגדו: ראה תנא דבי אליהו רבא רפי"ח.

ואשים דברי בפיך: ישעי' נא, טז.

כי אמרתך חייתני: תהלים קיט, נ.

שו"ה כי — כו): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

מה להלן באימה ויראה: נסמן לעיל ע' תרפ.

סוכ"ע וממכ"ע שהוא הוי' ואלקי': ראה גם לעיל ע' תקסד.

שמע ישראל ובשכמל"ו, וכל העבודה האלקי' בתו"מ הוא רק ליחד יחוד זה דהוי' ואלקי' שהוא בחי' סומ"מ וכמ"ש וידעת כו' כי הוי' הוא האלקי' וא' בזהר תרומה דדא הוא כללא דכל אורייתא כו' (ובדרך כלל נק' בחי' הקו"ח שאחר הצמצום הראשון בשם בחי' ממכ"ע שממלא כל ההשתלשלות דאבי"ע בקו המדה כו' ומקיף הכללי דקו"ח נק' בחי' סוכ"ע כידוע בע"ח שנק' טה"ע). ותחלה י"ל בחי' ממכ"ע בכלל שאינו רק בחי' התגלות א"ס ב"ה מה שבא לידי גילוי מן ההעלם שבעצמו' ונק' המשכה והתפשטות מן העצמי' (כמו גילוי האותיו' שאינו עצמיי' רק גילוי העצם כמו הגוונין ומראות כלבן ואדום שמגלה העצם ואין בהם ממשות או כגילוי התנועה מן החי והצמיחה מכח הצומח שנק' התפשטות וגילוי מן ההעלם בלבד וכה"ג), וכך נק' בחי' המל' בכלל בשם מראה דמות כבוד הוי' או בחי' אותיות הדיבור או כגילוי אור החיות בלבד והיינו גם במל' דא"ס שנמשך בקו"ח שנק' שמו הגדול או שמי' רבא כידוע במ"ש שקודם שנבר' העולם הי' הוא ושמו בלבד שזהו ג"כ ענין עצם והתפשטות שנק' גילוי כשמו של אדם שאינו רק מגלה עצמי' כו', וכידוע שז"ש ואתה מחי' את כולם וי"ו דואתה הוא מקור הדיבור דאותיות שהן א' עד ת"ו וה' מוצאות הפה שכוללם יחד בפרטי הצירופי' וכמ"ש בס"י וקבען בפה כו' שכוללי' הכ"ב אותיות ונק' ה' זה אתא קלילא דלית בי' משא להיותו רק בחי' הבל פשוט שיוצא מהבל הלב בקול פשוט אל הגרון שמתחלק בה' מוצאות כו'. כך הוא למעלה בבחי' מל' דאצי' שהוא ה' אחרונה דשם הוי' שע"ז א' בה' בראם בה' דוקא שהן ה' מוצאות הפה העליון שבאי' בהתחלקות בצירופי אותיו' די"מ בכל מא' ומא' וצירוף בפ"ע). ואע"פ שאין לו גוף ולא דמות הגוף ליחסו בתואר אדם בהבל ודיבור, אך לא

שו"ה דהוי' — סומ"מ: **סובב וממלא.**

וידעת כו' כי הוי' הוא האלקי': **ואתחנן ד, לט.**

וא' בזהר תרומה: **קסא, א.**

בע"ח שנק' טה"ע: **ראה לעיל ע' תרסט.**

שו"ה לידי — והתפשטות: **בבוך 116 או התפשטות.**

הצומח — וכה"ג): **החצאי ע"גול ניתוסף ע"ס בוך 116.**

נק' בחי' המל' . . מראה דמות כבוד הוי': **יחזקאל א, כח. ראה סידור ערבית לשבת קסח, ג. ביאורי הזהר בלק קמז, רע"ג.**

שקודם שנבר' העולם הי' הוא ושמו בלבד: **נסמן לעיל ע' תפה.**

ואתה מחי' את כולם: **נחמי' ט, ו. וראה ג"כ לעיל ע' תקמא.**

וכמ"ש בס"י וקבען בפה: **ראה שם פ"ב, מ"ג.**

ה' זה אתא קלילא דלית בי' משא: **ראה פיוט אקדמות לשבועות. אגרת הקדש ס"ה (תניא קז, ב). אור התורה אמור כרך ג ע' תתנב.**

מל' . . בה' בראם: **ראה בראשית ב, ד. מנחות כט, ב. לעיל בח"א ע' מד. ע' רכח.**

די"מ: **דיו"ד מאמרות.**

שו"ה שבא' — בפ"ע): **בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי ע"גול.**

שאין לו גוף ולא דמות הגוף: **ע"ד פיוט יגדל.**

דיבורו ומח' כדיבור ומח' שלנו כמ"ש כי לא מחשבותי כו' כידוע כי בדבור העליון נבראו כל העולמות מאין ליש ממש כמ"ש כי הוא אמר ויהי כו' וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו ממש כו' רק שהן בטלי' במציאות ממש כו' לגבי מקורם בחי' רוח האלקי שבדבור העליון כו'. וזהו ואתה מחי' כו' ממש כאור וחיות הנפש בגוף האדם שאינו רק בחי' התגלות הארה בעלמא מעצם הנפש להחיות האברי' (שבא בשינוי המהות בחיות גשמי בדם הוא הנפש ונק' הארה דהארה כמבואר במ"א), והן א' עד תי"ו כ"ב אותיות [הדיבור] בכלל עם ה' דה' מוצאות הפה והוי"ו דואתה זהו מקור הבל הפה ומתחלק בה' מוצאות הפה מהמדות שבלב דכללות ההמשכה כנ"ל (ולמעלה זהו וי"ו דקו"ח שמקבל ממדות דא"ס מבחי' מקיף הכללי שנמשך ומתחלק בקו"ח זה), והוא מה ששיער בעצמו בכח העצמי' מה שעתיד להיות בקו"ח שהוא גילוי ברצה"ק וחכ' ומדות שיהי' מקור להשתלשלות דאבי"ע, וז"ש דגליף גליפו חקיקות אותיות בטה"ע במקיף הכללי ומשם נמשך בקו"ח, וזהו אתה בכלל. וזהו ב"ש והי' העולם כמו כי אמרתי ברצון המוחלט במה שעלה ברצה"פ שזהו מה ששיער בעצמו בכח ובהעלם דמקיף הכללי שנק' מח' הכללי' ואח"כ נתגלה בקו"ח. וזהו והי' העולם בכלל מראש דקו"ח עד סוף כא' ממש כו', ברוך הוא נסתר בעצמו ממש כמו שהי' הוא ושמו בלבד מל' דא"ס בלבד כמו ששיער בעצמו אפי' בכח והעלם דמקיף הכללי כו', וכמו ברוך המקום ברוך הוא וכן פי' הוא מקומו ש"ע כו' וכן פי' קוב"ה כו' כידוע) ואו' ועושה מהעלם לגילוי כו'. וז"ש אתה הוא קודם שנבה"ע כו' שזהו אתה גילוי שמו הגדול מל' דא"ס שלא הי' עדיין מקור לקו"ח מיוחד בעצמי' שנק' הוא שזהו הי' הוא ושמו העצמי' בלבד ואתה זה הוא עצמו משנבה"ע בקו"ח בגילוי בלי שינוי כלל. וכך הוא במל' דאצי' בבי"ע דאתה הוא גילוי בא' תי"ו וי"ו דואתה הוא מקור הממשיך לדבור שנק' הוא אין שינוי בהם מקודם שנבה"ע ע"י צמצום המסך שהוא החשך שקדם לאור כמו בצמצום הראשון דמק"פ כידוע אין שינוי כלל כנ"ל וד"ל.

כי לא מחשבותי: ישעי' נה, ח.

כי הוא אמר ויהי . . בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו: תהלים לג, ט. ו.

שו"ה בעלמא — (שבא . . במ"א) והן: כ"ה כבוך 116. ובכת"י זה שבא . . במ"א (והן.

ברצה"ק: ברצון הקדום.

דגליף גליפו . . בטה"ע: נסמן לעיל ע' תרסט.

ב"ש והי' העולם: נוסח ברכת ברוך שאמר. וראה לעיל ע' תשלז.

כי אמרתי: תהלים פט, ג.

ברוך הוא נסתר בעצמו: ראה סידור שחרית לט, ג ואילך. פירוש המלות פצ"ד ואילך.

שו"ה כא' — בלבד: כבוך 116 ליתא.

ברוך המקום ברוך הוא: מדות ספ"ה. הגדה של פסח פסקא זו.

שו"ה ברוך — כידוע): בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי ע"גול.

אתה הוא קודם שנבה"ע: נסמן לעיל ע' תקמח.

בצמצום הראשון דמק"פ: ראה עץ חיים בתחלתו.

והנה זה האור וגילוי בחיות האלקי הבא למטה באותיו' דדבור העליון כמ"ש ואתה מחי' מבחי' מקור הסובב שהוא וי"ו דואתה כמ"ש כי עמך מקור חיים כו' כמו בדבר ה' כו' זהו שנק' בשם ממכ"ע בכלל. ופי' ממלא זה ידוע שהוא האור ושפע האלקי הבא בסדר והדרגה בכל עולם ועולם כענין עש"נ כו', שזהו מ"ש בתו"ך כ"ע בכ"ע לפי מה שהוא דוקא יתגלה האור האלקי להחיות[ו] מאין ליש בתמידות כמ"ש ואתה מחי' את כולם כו', כמו אד' בם [כו'] דשם אד' שורה בגילוי בם ממש כמו האור וחיות הנפש מלובש בתוך הגוף וכמ"ש מה הנשמה ממלא כו' דלשון ממלא משמע שמלובש וממלא בתוך כ"ע כמו את השמים כו' אני מלא כו' וא' בזהר דלית אתר פנוי מיני' וכן מ"ש מכה"כ ות"א זיו יקרי' כו' רק שהוא בהשתלשלות בריבוי צמצומי' מאד עד דצח"מ וארמ"ע הגשמי שהוא הטבע שנטבע בכח האלקי המצומצם ביותר כידוע כמא' שא' רחב"ד מי שא' לשמן וידליק כו' מי שא' דוקא שבא בצירופי' שונים ויכול לשנות מצירוף זה לצירוף אחר היפוכו, כידוע דאלקי' גי' הטבע וע"כ נק' בחי' אלקי' בדרך כלל בשם ממכ"ע דאלקי' הן בחי' ק"ך צירופי' בכלל כמו ה' אבני' בונות ק"ך בתים כו' ובדרך פרט חילק לאין שיעור ברבוי צמצומי' עד צירופי אותיו' בעולם עשי' בד"י ודצח"מ גשמי עד שאין לך עשב כו' וזהו שנק' שם אלקי' דוקא בכל מע"ב. ויש בו שני ענינים, א' ענין אדנות ושררה כמו עד האלקי' כו' והיינו בחי' המל' שזהו ג"כ בחי' שם אד' כמ"ש אד' בם כו' וז"ש מל' מכ"ע כידוע, וענין לשון הב' לשון כח ועוז והיינו ענין אור המל' שנק' אלקי' שמחי' בכחו

כי עמך מקור חיים: **תהלים לו, י.**

עש"נ: **עולם שנה נפש.**

אד' בם: **נסמן לעיל ע' תקלט.**

מה הנשמה ממלא: **ראה לקמן ע' תשצה. נסמן לעיל ע' תקמא.**

את השמים כו' אני מלא: **ירמי' כג, כד.**

וא' בזהר דלית אתר פנוי מיני': **תקוני זהר תנ"ז (צא, ב). ת"ע (קכב, ב). וראה לקוטי תורה ויקרא הוספות נב, ג.**

מכה"כ ות"א זיו יקרי': **ישעי' ו, ג ובתרגום שם. — ות"א ראה גם לעיל בח"א ע' צז ובהנסמן שם.**

כמא' שא' רחב"ד מי שא' לשמן וידליק: **נסמן לעיל ע' תסה. וראה לעיל ע' תרכז. ביאוה"ז תזריע סב, א. ספר מאמרי אדה"ז — פרשיות התורה ח"א ע' קעח.**

דאלקי' ג' הטבע: **פרדס שער (יב) הנתיבות פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל קכא, ב). וראה שם שער האהבה ספ"א (ד"ה וכדי להבין נב, ד). של"ה פט, א (דאיתא בזהר). קפט, א (ומרומז בזהר). שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח. שער היחוד והאמונה רפ"ו. סידור שחרית מד, ב.**

דאלקי' הן בחי' ק"ך צירופי': **נסמן לעיל ע' תרמו.**

ה' אבני' בונות ק"ך בתים: **ראה ספר יצירה פ"ד, מי"ב.**

שאין לך עשב: **נסמן לעיל ע' תמט.**

עד האלקי': **משפטים כב, ט.**

המל' שזהו ג"כ בחי' שם אד': **ראה זהר ויקרא יא, א. (רעיא מהימנא) עקב רעב, ב. תקוני זהר ת"ע קכג, א.**

מל' מכ"ע: **תהלים קמה, יג.**

כל העולמו' שנק' בשם כח דוקא כמו גדול אדונינו ורב כח כו' כמו כהפב"נ, כידוע שיש בזה הפרש בין אור ושפע בכלל שהאור אינו רק גילוי הארה בעלמא שאינו ממהו"ע האלקי כנ"ל רק בחי' זיו והוד שנק' שמו כמו הודו על ארץ וכאותיות ושמות וכן הצירופי' שבדיבור וכמ"ש אשר שם שמות שמות כו', וגם בחי' חיות שמחי' אינו רק כמו גילוי אור כי גילוי זה דחיות הגוף אינו מעצמי' הנפש ממש שהוא רוחני בעצם ולא שיחי' דבר מה בגוף (שנק' לעבעדיקייט) רק שמורכב בדם בחיות גשמי שבא ע"י שינוי המהות שנק' רוחני' שבגשמי' שזהו רק הארה דהארה, ועכ"ז נק' עכ"פ בשם השפעה שהרי גם הנפש עצמ' מתפעלת ממקרי הגוף כמבואר במ"א) [1]כ"ש הכח בכהפב"נ שנק' שפע מהות כמו כשפע מים לכלי וכשפע שכל לתלמיד שנק' עו"ע שיש ערך ויחוס ביניהם ויש בזה שינוי והתפעלות כידוע אבל באלקי' חיים נק' חיים העצמי' ולא בבחי' חיים המתייחסי' בערך לנבראי' בע"ג ואינו רק בחי' אור וזיו בלבד הנק' הוד [שהוא הוד] אותיו' שמו וכאותיות הדיבור. וכל ג' אלה אור וכח וחיות הכל הוא שם המושאל לבד. וז"ש אתה הוא כו' בלי שינוי כלל מטעם זה כמבואר במ"א באריכות. וז"ש כי הוי' הוא האלקי' דשם האלקי' הוא הוי' קדוש ומובדל, ומה שנק' ממכ"ע אינו ענין שיש עולמו' במציאות רק שממלא אותם באור וחיות כגוף שיש לו מציאות בלא נשמה אלא התהוות העולמות נעשו מאין ליש שאין לך דבר שחוץ ממנו כי ממך הכל נבראו בצורה וחומר כמבואר במ"א באורך וד"ל.

והנה אחר שמבואר למעלה בענין ממכ"ע שאינו רק גילוי האור דהארה דהארה האלקי' לבד כמשל אותיו' השם וכאותיות הדיבור או כגילוי החיות בגוף וכה"ג הנה מטעם זה בא יבא זה האור בסדר והדרגה בחילוק מדריגות מעליון לתחתון, כמו בעולם הבריאה בגעה"ע שם האור האלקי במעלה ומדריגה יותר ובעוה"ז הוא השפל בתכלית הצמצום ומיעוט האור כידוע, וכ"ז מצד שבא גילוי אור זה בריבוי צמצומי' והעלמות מעל"ע, וכל

גדול אדונינו ורב כח: תהלים קמז, ה.

כהפב"נ: כח הפועל בנפעל.

הפרש בין אור לשפע: ראה ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' רסא. נדפס ג"כ בשערי תשובה ח"א שער התפלה ע' ג.

הודו עַל ארץ: תהלים קמח, יג.

אשר שם שמות שמות: תהלים מו, ט. ברכות ז, ב. תורה אור מגלת אסתר צו, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שצט. לקוטי תורה בהר מא, ד.

הנפש עצמ' מתפעלת ממקרי הגוף: ראה ג"כ תניא פמ"ב (ס, ב). ספר מאמרי אדה"ז-אתהלך לאזניא ע' עד.

שו"ה שהרי — במ"א): בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול.

אור וכח וחיות: ראה גם שער היחוד והאמונה פי"ב. אור התורה ענינים ע' קלה. ספר המאמרים תרס"ד ע' קכח.

עולמו' . . כגוף שיש לו מציאות: ראה שער היחוד והאמונה פ"ו.

כי ממך הכל: דברי הימים א כט, יד.

מעל"ע: בבוך 1374 מעילה לעילה.

שיורד האור למטה יותר יותר מתעלם ומתמעט כמו כל גילוי אותיות בצירופי' רבים במיעוט אחר מיעוט, וכמ"כ גילוי החיות באדם שהולך ויורד ומתמעט מראש לרגל (כמשי"ת). ואמנם דרך כלל ידוע שנחלק האור הגדול הזה לג' מדריגות חלוקות שהן ג' עולמו' בי"ע כמ"ש באדם כל הנק' בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וכך הוא בעולמות שיש עולמות שהן בבחי' בריאה והן נשמות ומלאכי' דבריאה ויש נשמות ומלאכי' דיצירה, וערך המעלה דבריאה בגעה"ע ושרפים שאו' קדוש למעלה הרבה מנשמות ומלאכי' דיצירה שהרי מבחי' האחרונה שהוא מל' דבריאה נעשה כתר ליצי' (וכידוע בע"ח), וכן מיצי' לעשי' שנשמות ומלאכי' דיצי' כמרכבה דחיות ורקיעי' והיכלות דיצי' גבוהים הרבה מנשמות ומלאכי' דעשי' בגעה"ת וכידוע דבחי' מל' דיצי' נעשה כתר לעשי' עד בחי' מל' דמל' דעשי' בט' כלים החיצוני' שהן מקור להתהוות ט' גלגלי' ומזלות דעשי'. והמשל בזה הוא ידוע שהוא כדמיון הנפש המחי' לגוף כנ"ל שבא בהתלבשות וצמצומי' בסדר והדרגה מראש לסוף, ודרך כלל נחלק בציור אדם לג' מדריגות רת"ס שהן חב"ד במוחין שבראש וחג"ת בלב ונה"י באברים, והן בחי' נר"ן באו"כ חב"ד במוחא ולבא חג"ת וכבדא בדם הוא הנפש, וכמו שאנו רואים שאור השכל שבמוחי' דחו"ב רוחני הוא מכל החושי' וגם האברי' חיצוני' שבראש הן רוחני' כראי' בעין ושמיעה באוזן וריח בחוטם ודיבור בפה לפי שמקבלי' ממוחי' שבראש (וכ"ש הרצון והתענוג שבמוח החכ' ובינה הוא למעלה מחו"ב והוא במקיף דחי' כו' כידוע), ומן המוחין שבראש נמשך ללב שהוא הכלי לבחי' המדות כאוי"ר והתפארות וניצוח והג"ג שהן למטה מן המוחין, ומן הלב נמשך עוד בירידות המדריגות לכל האברי' בבחי' נפש שמורכב בדם ובשר כו' שזהו כח התנועה וההרגשה שלמטה הרבה מאור וחיות המדות שבלב וגם בחי' נה"י שבכבד כו', וכללותן בחי' נר"ן בג' כלים דמוחא ולבא וכבדא כו' עד עקב דרגל נה"י שבנה"י כו'.

ולפי דמיון כ"ז יובן למעלה בבחי' מל' דאצי' בג' עולמו' בי"ע שבחי' הארה זו מתפשט בציור אדם באו"כ דנר"ן (כמו בחי' אדה"ע דז"א דאצי'

כל הנק' בשמי: ישעי' מג, ז.

ושרפים שאו' קדוש: ישעי' ו, ב־ג.

מל' דבריאה . . (וכידוע בע"ח): ראה שם שער (מו) כה"כ פ"ג. פ"ה . . החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 949.

ט' גלגלי': ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ג, ה"א. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"ב לע' תקכב.

שו"ה ולבא — חג"ת: כ"ה גם בבוך 116. ובבוך 1374 תיקן ממעל לשורה ורוח בלבא. ובשאר הכת"י תיבת חג"ת ליתא.

שו"ה (וכ"ש: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

הרצון . . במקיף דחי' כו': בבוך 1374 דחי' ויחיד'. ראה תורה אור ויקהל פז, ד. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שמא. אמרי בינה שער הציצית פי"ח.

נר"ן בג' כלים דמוחא לבא וכבדא: ראה אבן עזרא משפטים כג, כה.

שו"ה זו — (כמו: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

ונק' אדם תתאה כידוע) [כמו בעולם הבריאה מאיר בחי' חב"ד דמל' בכלים דמוחין שהוא כמו בנשמות בגעה"ע שמקבלי' מקור מציאות השגתם מאור אימ' דהיינו בינה שבמל' כמ"ש בזוהר דאימא מקננא בכורסי' שהוא בריאה ובאמת אור אימ' זהו בינה עילא' דאצי' שנק' אימא עילא' (דאצי' כידוע)] ובעולם היצירה מאיר בחי' חג"ת שהן המדות שבמל' ובעשי' מבחי' נה"י וכמו הארץ הדום רגלי. וזהו שאנו מוצאי' שהמלאכי' דבריאה ויצירה נק' אברי' דשכינתא כמו מלאכי' עליוני' שנק' עיני ה' משוטטות מארי דאשגחותא [ו]כמו עיניך פקוחות על כל כו' עד שא' דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת כו' וכתיב אם יוצר עין הלא יביט וכמו משמים הביט ה' כו' שהן המלאכי' שנק' עייניו, וכן מלאכי' מארי דאודנין ששומעי' כל התפלות כו' כידוע, וכך יש מלאכי' שנק' רגלים ויש שהן מרכבה לרגלי השכינה וכע"ש דנוגה שנק' עינים למרכב' (כסוסים שחורים כו' כמו הנה ה' רוכב על עב קל כו'. וזהו התירוץ על קושי' למה נאמר תוארי אדם למעלה באלקו' אחרי שאין לו דמות הגוף וכמ"ש כי לא ראיתם כל תמונה כו' וכתיב ותמונת ה' יביט, דמסט' דשכינה לא ראיתם כל תמונה אך מסט' דבריאה כמלאכי' שנק' עייני' כו' מתלבש בציור ותוארי אדם כמו וירא ה' וישמע וישב וכה"ג והוא ע"י [בחי'] כחות ממוצעי' שהן המלאכי' שנק' בריאה מאין ליש, ויש בהן חילוקי מדריגות מעליון לתחתון כמו מלאכי' דבריאה נק' עיני ה' כו' ומלאכי' דעשי' נק' רגלי ה' [כו' וכה"ג]. וכך הוא למעלה יותר והוא בבחי' אדם דאצי' שנק' עיני ה' ממש ושם א' עיני ה' משוטטי' לשון דכר כמ"ש בזוהר). וההפרש בין ענין משוטטות למשוטטי' בבחי' מל' דנוק' זהו ההפרש

דאימא מקננא בכורסי': נסמן לעיל ע' תרכא.

שו"ה ובאמת — (דאצי': ניתוסף ע"פ בוך 1374.

הארץ הדום רגלי: ראה ישעי' סו, א.

שהמלאכי' . . נק' אברי' דשכינתא: נסמן לעיל ע' תרסח.

עיני ה' משוטטות: נסמן לעיל ע' תרסח.

עיניך פקוחות על כל: נסמן לקמן ע' תשצח.

דע מה למעלה ממך: אבות פ"ב, מ"א.

אם יוצר עין הלא יביט וכמו משמים הביט ה': תהלים צד, ט. לג, יג.

המלאכי' שנק' עייניו . . מארי דאודנין: נסמן לעיל ע' תרסח.

מלאכי' שנק' רגלים: ראה זהר לך פו, א. תקוני זהר ת"ע (קלא, א).

כסוסים שחורים: ראה זכרי' ו, ב.

הנה ה' רוכב על עב קל: ישעי' יט, א.

כי לא ראיתם כל תמונה כו' וכתיב ותמונת ה' יביט: ואתחנן ד, טו. בהעלתך יב, ח. ראה זהר ח"א השמטות רנב, ב. רע"א מהימנא פינחס רכב, ב. רלט, א. ספר המאמרים תקס"ז ע' רמז. ע' שעז. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' עט. לעיל ע' תרסט. ובח"א ע' צז. עטרת ראש שער ראש השנה פ"ב.

וירא ה' וישמע וישב: בראשית ו, ה. בהעלתך יא, א. תהלים כט, י.

כמ"ש בזוהר: ראה זהר ויחי רמא, סע"א. אדרא רבא נשא קלו, א. אדרא זוטא האזינו רצג, ב. לקוטי תורה דרושים לשמ"ע צא, ד.

בין בחי' ד"ע ודי"ת שמבואר במ"א שז"ש משמים הביט ה' כו' זהו ידיעה והשגחה כללי' ומ"ש היוצר כו' המבין אל כל מעשיהם זהו השגחה פרטי' כו' וז"ש עיניך פקוחות על כל דרכי בנ"א בפרט לפי שבחי' ד"ת זהו בחי' אלקי' שמצמצם האור להיות בריאה מאין ליש משא"כ בבחי' האצי' שנק' ד"ע בכלל והוא שם הוי' בבחי' סוכ"ע (וכמשי"ת), וכה"ג גם בשארי האורות דאצי' שמלובשי' בכלים באברי' עד בחי' נה"י זהו הכל למעלה מבחי' התגלות והתפשטות האור האלקי' דמל' בעולמות דבי"ע וכידוע דמחיצוני' הכלי' דנה"י דז"א נעשה מוחין לנוק' והן ל' גבורי' דדוד כו' (וכידוע דמבחי' מל' שבכל ספי' דז"א נעשה ספי' המל' כמו ממל' דחסד דז"א נעשה חסד דמל' וכה"ג כמו התגלות אותיות הדבור מגילוי הבל הלב שאינו רק הארה דהארה לבד כנ"ל וזהו בנוק' כמבואר במ"א, וכ"ז היינו כאשר בחי' המל' מתלבש באו"כ בציור אדם תתאה, וזהו כדמיון הנשמה שממלא לגוף כאור וחיות כו' כמו ואתה מחי' את כולם כנ"ל ואז נק' המלאכי' בשם אברי' דשכינתא כנ"ל כמו שבכל אבר יש לו אור וחיות מיוחד כפי מזגו וטבעו וחומרו כן פעולתו שאין א' דומה לחבירו כלל באופן מעלתו ומדריגתו כלל כך הקב"ה ממלא כו') (ובגמרא א' להיפוך מה הקב"ה ממלא כך הנשמה לפי שנבראת בצלם אלקי' כו').

וכמו שבמלאכי' יש חלוקי מדריגות כעיני ה' ואוזני ה' וידיים ורגליי' שהן בחי' אברי' החיצוני' כך הוא בנשמות שנק' אברי' הפנימי' וכשכל שבמוח בפנימי' הכלי' דמוח חו"ב וכמדות שבלב וכה"ג שהן נשמות דבריאה ויצירה בחב"ד חג"ת נה"י שהן נר"ן בכלים במוחא ולבא כו' א"כ אין א' דומה לחבירו שיש רוח ונשמה באופן השגה ואוי"ר כך ויש באופן אחר היפוכו עד בחי' נפש דעשי' וכך בנשמות דאצי' בג' מדריגות הללו בנר"ן דז"א כו' עד שגם ניצוץ הקטן שבישראל בחי' נפש דעשי' שרשו בפנימי' הכלים דנה"י דזו"נ כו' וכמו ואתה נפחת בי, משא"כ המלאכי' הן מחיצוני' הכלי' וכמו המלאכי' שנק' קרביים כמ"ש וכל קרבי כו' כמבואר במ"א

שמבואר במ"א: **ראה לעיל ע' תשצד הערה ד"ה עיני.**

היוצר כו' המבין אל כל מעשיהם: **תהלים לג, טו. ראה תורת חיים וירא צז, ב. ויחי קד, א.**

דמחיצוני' הכלי' דנה"י דז"א: **ראה פרי עץ חיים שער (טו) ק"ש שעל המטה פ"ג. שער הכוונות ענין דרושי הלילה דרוש ו.**

ל' גבורי' דדוד: ראה שמואל ב כג, ח ואילך ובמפרשים שם.

דמבחי' מל' שבכל ספי' דז"א: **ראה עץ חיים שער (לו) מיעוט הירח פ"א. לעיל ע' תשמב. לקוטי תורה צו יא, ב. סה"מ תקס"ת ח"א ע' קצב ואילך. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשפה. ס"ע תתעח.**

ובגמרא א' להיפוך: **ראה לעיל ע' תשצא.**

ואתה נפחת בי: **ברכת אלקי נשמה.**

בנשמות . . שורשו בפנימי' הכלים . . המלאכי' הן מחיצוני' הכלי': **ראה עץ חיים שער (כח) העיבורים פ"א. לעיל כח"א ע' צט ושי"נ.**

שו"ה וכמו: **אוצ"ל: (וכמו.**

המלאכי' שנק' קרביים כמ"ש וכל קרבי: **בלקו"ת שלח מו, סע"ד: בתלים סי' ק"ד. כנצ"ל קג, א. לעיל ע' תרסח.**

באריכות). וכמו שהאברי' פנימיי' וחיצוני' מתכללי' ומתאחדי' זע"ז וכלולי' כא' מראש לסוף עד שאפי' בפועל הרגל או היד משתתפי' כולם כא' ואפי' מפנימי' הכלים דנר"ן עד חכ' ורצון שבמוח כמו בראי' העין כו'. כך הוא עד"מ ודמיון למעלה בהתלבשות אלקו' במלאכי' שנק' אברי' שכולם מתכללי' יחד אף בפעולה והמשכה א' אלקי כמו בבחי' ראי' ושמיעה [או הילוך] כו' וכידוע שהמלאכי' נק' שלוחי השפע שע"י יעבור אור השפע האלקי בהשתלשלות רבות מעילה לעילה בג' עולמות דבי"ע עד סוף כל המדריגות דעוה"ז השפל שמצומצם האור האלקי בטבע ד"י ודצח"ם כו' כמ"ש והארץ הדום רגלי כו'. וכך הוא בנשמות כמ"ש אל אלקי הרוחות לכ"ב דמשמע שיש בזה חלוקי מדריגות ממדריגה העליונה ביותר כמו ברוח ונפש שבגעה"ע עד רוח כ"ב שבנפש דעשי' כו' וכולן מתכללין בביטול היש לאין כא' כמא' וכל קומה לפניך כו' כמו שכל האברי' פנימי' וחיצוני' נשמעין ובטלין לרצון [האדם שבמוח שלא יניע ידו ורגלו וכל חוש וחוש יש לו כח מיוחד ממקור כל החיות בעצם הנפש שבמוח החכמה שכוללם יחד ומתפשטים בכאו"א] כידוע ודי"ל.

אך הנה י"ל בזה דהלא למעלה מבואר דכל התהוות המלאכי' וברואי' אינו בא רק מאותיו' הדיבור די"מ כמ"ש ואתה מחי' מא' ועד תי"ו והוי"ו מקור ה' מוצאות הפה שא"ז כפי הנ"ל במשל ודמיון מאור וחיות באברי הגוף שהאברי' מתאחדי' עכ"פ עם עצם אור וחיות הרוחני' אע"פ שאינו אלא חומר לצורה כידוע ויש בהם ציור אדם בכלל שמתכללי' כא' ממש כנ"ל משא"כ באותיו' הדיבור שהן יוצאי' במהות נפרד בפ"ע כנ"ל. ועוד דהלא מבואר למעלה בעיקר ענין הארת אור האלקי בעולמות אינו רק בחי' גילוי הארה בעלמא שאינו ממהות האלקי כלל כמו הודו על ארץ כו' הוד שמו לבד וכמו המראה וגוון כו' כנ"ל, ולפי אופן דמיון הנ"ל בהתלבשות החיות באברי' כמו באדם למטה ה"ז מתייחס לעצם האור האלקי מאחר שזהו כצורה בחומר ממש כו' וכמו ואתה מחי' כו' פי' ש[מ]חי' לאברי' כו', וראי' ממה שהנפש מתפעלת ממקרי הגוף כו' כנ"ל. ואמנם הענין הוא כמבואר למעלה דיש ג' אופני' בהתלבשות אלקו' בנבראי' הנק' ממכ"ע והן אור וחיות וכח. והנה בחי' הכח והחיות זהו כמשל חיות הנפש באברי' שנק' צו"ח בפנימי' וחיצוני' כנ"ל. וזהו ור"ב כ"ח שא' במ"ר שיעור קומה של יוצ"ב רל"ו אלפי' רבבות פרסאות כו' כמבואר במ"א). ואמנם גם זה אינו אלא שם המושאל לבד דאין אור

אל אלקי הרוחות לכ"ב: [לכל בשר] קרח טז, כב.

וכל קומה לפניך: פיוט נשמת.

צו"ח: צורה וחומר.

שו"ה וזהו: אוצ"ל: (וזהו.

ור"ב כ"ח שא' במ"ר שיעור קומה: [בבוך 1374 במדר"ש רב"ה] תהלים קמז, ה. בשערי אורה שער חנוכה לו, ב מציין: בס"י. ובלקוטי תורה הוספות לויקרא נד, ב מציין: בפרקי היכלות. וראה הנסמן באור התורה ואתחנן כרך ו ע' ב'רלג.

האלקי הבלתי בע"ג נתפס בערך ויחוס עם נבראי' בע"ג להיות כצורה וחיות בחומר שגם החומר מאין ליש נברא כו' ואין לך דבר חוץ ממנו כנ"ל כמא' איהו תפיס בכ"ע ולמדת"ב כלל וכן א' הוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו וכה"ג וכמ"ש אתה הוא בלי שינוי כלל, ואם הי' מציאת הנבראי' מכח וחיות אלקי ממש הי' גם הם בלתי בע"ג ויש שינוי כו' כמבואר במ"א, אלא צ"ל דגם באופן זה שמתלבש אלקי' בעולמות ונבראי' בבחי' כח וחיות כמ"ש ואתה מחי' כו' הוא נבדל בערך ומרומם החיות מהם לגמרי (וכמ"ש חי ולא בחיים כו' וכמ"ש אין ערוך לך בעוה"ז עלמא דאתגליי' כו' ולכך אתה הוא כו' וכנ"ל, רק שדברה תו' כלשון בנ"א כמו אף ידי יסדה ארץ בפועל בידו ונק' מלאכה ומעשי ידיו בכלל, והוא כל מע"ב שזהו כמו כח הפב"נ ממש וכחיות האברי' שפועל פעולתו שיש בהם יגיעה וצריך למנוחה כי מצד האברי' יפסוק הכח וחיות, וזהו ענין שביתה בשבת כידוע, ובאמת א' לא ייעף ולא ייגע כו' כי כח האלקי הוא בלתי בע"ג ואיך פעולת בלתי בע"ג יפסיק כחו כו' והרי א' ורב כח בלי גבול כלל, וגם ריבוי כח זה הוא בהעלם כי כל כח הוא מה שבהעלם העצמי' שא"א שיוגבל באו"כ כמו יגדל נא כח אד' כו' וכמו שיער בעצמו בכח כו' (ונק' קול הוי' בכח במקיף הנעלם כו') וגם יתפעל וישתנה משינוי כחות ופעולת בחסד או בדין לפי מעשה התחתוני' כמו מחטו לי במחט כו' (כמו דוחק רגלי כו' כמו שיסתלק כו' כמו אלכה אשובה כו' וע"י הטוב מאיר ומתגלה בהארת פנים ורב חסד כו' כידוע).

ושרש הענין הוא דשניהם אמת שהרי גם בבחי' האצי' בבחי' אדם או"כ חכ' מוחא וחסד דרועא ימינא ואמר אי אנת תסתלק מינייהו

איהו תפיס בכ"ע ולמדת"ב כלל: **נסמן לעיל ע' תפב.**

הוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו: **נסמן לעיל ע' תשפו.**

חי ולא בחיים: **נסמן לעיל ע' תקמד.**

אין ערוך לך בעוה"ז: **ברכת יוצר לשבת (בדילוג השם).**

שדברה תו' כלשון בנ"א: **תורת כהנים קדושים כ, ב.**

אף ידי יסדה ארץ: **ישעי' מח, יג.**

ענין שביתה בשבת: **ראה בראשית ב, ב-ג. לעיל ע' תשכז. סידור שער בהמ"ז קיז, ד. ערבית לשבת קסט, א. עניני סעודת שבת קעד, א. שער ר"ח ריב, ב. ביאורי הזהר (אדרא זוטא) קכז, א. ס' מאמרי אדה"ז-רז"ל ע' קעב ואילך. ס"ע קפב ואילך.**

לא ייעף ולא ייגע: **ישעי' מ, כח.**

יגדל נא כח אד': **שלח יד, יז.**

(ונק' . . כו'): **בבוך 1374 (רק. החצאי עיגול ניתוספו משם.**

קול הוי' בכח: **תהלים כט, ד.**

מחטו לי במחט: **ראה זהר ויקרא ח, א.**

דוחק רגלי: **ברכות מג, סע"ב.**

אלכה אשובה: **[בכמה כת"י ואשובה] נסמן לעיל ע' תשפה.**

שו"ה כידוע): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.**

חכ' מוחא . . כגופא בלא נשמתא . . לאנהגא: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.**

אשתארו כגופא בלא נשמתא כו', אך עכ"ז אינו רק לאנהגא בהון עלמין לאחזאה איך מתנהג עלמא בדינא וברחמי שזהו לפי העלאת מ"ן בבי"ע שמקבלי' מבחי' המל' שנק' כח הפב"נ כמו ואתה מחי' כו') דודאי [יריד'] צמצום אור האלקי הב"ג הוא בא בהתלבשות באו"כ כמלאכי' שנק' עיינין ואודנין כו' עכ"ז אינו נתפס בהן כלל עד [ש]אין מעשה התחתוני' תופסי' מקום כלל כמו אם צדקת מה תתן לו כו' וכן א' כי אל דעות הוי' ד"ע ודי"ת ול"א ול"ו נתכנו עלילות שלו נתכנו להיות תוס' וגרעון כו' כנ"ל וכמו כי עיניך פקוחות כו' היוצר יחד לבם המבין כו' בהשגחה פרטי' בבחי' ד"ת שמאין ליש כנ"ל ולא בא מצד בחי' ד"ע דהוי' סוכ"ע כנ"ל שאין העולם מקומו ולמדת"ב כלל כנ"ל. וזהו ג"כ ולא ולו אנחנו עמו כו', והענין הוא כמבואר [במ"א] בענין התהוות כל העולמות מאין ליש שאינו בא מבחי' כח וחיות נשמה בגוף כנ"ל אלא רק מבחי' אור וזיו כאור השמש שאינו ממהו"ע כלל כמו אותיות הדיבור וקריאת שם כנ"ל שהרי בכל מע"ב העיקר הוא בצירופי אותיו' די"מ כמו ויאמר אלקי' יהי אור ויהי אור הרי רק ממא' זה דיהי אור נתהווה מציאות האור מאין ליש וכן יהי רקיע וכן כל ויא' אלקי' כמו תוציא הארץ תדשא הארץ כידוע והרי מי [ש]אמר מא' זה הוא שם אלקי' הנק' דבר מל' כו' כי אלקי' לשון אדנות ושררה והוא בחי' המל' דאצי' שהוא בחי' שם ב"ן המקבל משם הוי' כי שמש ומגן הוי' אלקי' כו' כידוע וא"כ ה"ז בא באופן אחר בג' עולמות דבי"ע שלא כמבואר למעלה בבחי' אדם בחיות האברי' כלל אלא רק בדבר הוי' ורוח פיו באותיו' הדיבור שחוץ מעצמו כו' והיינו ענין כללות הג' מדריגו' הנ"ל ג"כ והוא בחי' חב"ד חג"ת נה"י שבנר"ן באו"כ כו', כך יש ג' אלה דוקא בבחי' החיצוני' והוא מה שנק' בחי' לבושי' לנר"ן שהן ג' מדריגות דמדו"מ, כידוע בהפרש שבין או"כ ללבושי' שבחי' הלבוש הוא בחי' נפרד מן העצם ויכול לפשוט וחוזר ללבוש

שו"ה שמקבלי' — כו'): בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול.

הב"ג: הבלתי בעל גבול.

אם צדקת מה תתן לו: איוב לה, ז.

כי אל דעות הוי' ד"ע וד"ח: שמואל א ב, ג. ראה לקמן ע' תתג. ע' תתט. ע' תתפא. הנסמן לעיל בח"א ע' רסב.

ול"א ול"ו נתכו עלילות: המשך הכתוב כי אל דעות. ראה בח"א שם ע' רסג.

כי עיניך פקוחות: ירמי' לב, יט (ושם: אשר. אבל כ"ה גם לקמן ע' תתה. לעיל בח"א שם ע' רסג). וראה לעיל ע' תשצה.

ול"ו . . ד"ת . . ולא . . ד"ע: באור התורה ראה כרך ו ע' ב'שלט מציין ע' אלה פקודי. ראה גם מאמרי אדה"א דברים ח"ג ע' תתיג. וש"נ.

ולא ולו אנחנו עמו: תהלים ק, ג. ראה זהר וירא קכ, ב.

ויאמר אלקי' יהי אור ויהי אור . . יהי רקיע . . תוציא הארץ תדשא הארץ: בראשית א, ג. ו. כד, יא.

אלקי' לשון אדנות ושררה: ראה לעיל ע' תשצא.

אלקי' . . שהוא בחי' שם ב"ן: ראה ג"כ לעיל בח"א ע' ט.

כי שמש ומגן הוי' אלקי': נסמן לעיל ע' תקד.

בהפרש שבין או"כ ללבושי': ראה ספר מאמרי אדה"ז-ענינים ע' עא ובהנסמן לשם.

כמו כלבוש תחליפם כו' וכמו גם לבוש הפנימי דאותיות המח' שהן בהעלם וכללותן הן בשכל ומדות שאין הרהור בלא שכל ומדה שבלב מ"מ נק' לבוש שמתלבש באותיות המח', ולבוש חיצוני' יותר הוא אותיו' [של] הדיבור שמקבלי' מחיצוני' המח' כידוע וכח הדמיון שבמח' למעלה מאותיות הדיבור וכ"א כלול ממחדו"מ דעשי' שבמח' ראש למח' שבדיבור וכן בדיבור מחו"ד עד עשי' שבדיבור כמצוה לעשות נעשה פנימי' במעשה בשכל שבעשי' עד עשי' שבעשי' שהוא גוף ועצם המעשה כידוע. וא"כ יש גם בג' לבושי' דמחדו"מ בציור אדם דחב"ד במח' וחג"ת בדיבור ונה"י במעשה וחיצוני' שבעליון נעשה ראש ומקור לתחתון כנ"ל בנר"ן במוחא ולבא כו'. וזהו דמיון השני לבחי' התהוות העולמו' דבי"ע שמקבלי' מבחי' אותיו' דמח' בחי' חב"ד שמצומצם בהן הוא כנשמות בגעה"ע דבריאה ומדות שבדבור ביצירה באותיו' שהן כלים ולבושי' חיצוני' יותר עד סוף מדרגה בנה"י במעשה בעולם העשי' להיות התהוות דצח"מ כנ"ל בירידות המדריגות כו' שנק' הארץ הדום רגלי כו'. וזהו לאנהגא בהון עלמין בחו"ג שבצירופי' דמחדו"מ וכמ"ש לבושין תקינת לין דמינייהו פ"נ שהן נשמות ומלאכי' דבי"ע בחילוק מדריגות עד נשמות ומלאכי' דעשי' והן י"מ דאלקי' במע"ב, וכדמיון זה הרי באמת נתפס ואינו נתפס כלבושי' שפושט ולובש כו' וד"ל. ונמצא דשניהם אמת דגם בבחי' המל' עצמה שנק' אדם תתאה כנ"ל שמתלבש בג' מדריגות דמחדו"מ שהן ג' עולמות דבי"ע וע"ז א' ואתה מחי' כו' מא' ועד תי"ו די"מ ועכ"ז אינו נתפס בהן כלל ולא כנפש שמתפעלת ממקרי הגוף כי לא אדם הוא כו' [וד"ל].

והנה כ"ז הוא בבחי' ממכ"ע שהוא שם אלקי' בכלל כנ"ל, אבל הנה בחי' סוכ"ע היינו בחי' העלם דעצמו' א"ס בכלל שאינו בא לידי גילוי אור וחיות להחיות עולמו' כלל כמו בחי' ממלא וד"ל. דשם אלקי' דוקא הוא בחי' אותיו' שבא בגילוי אור ושפע בתוך כ"ע בכ"ע לפ"ע בסדר והדרגה מעליון לתחתון בגעה"ע וסוף העשי', אבל בחי' סוכ"ע הוא בחי' או"מ כללי שלמעלה מהיות מקור לנבראי' כמ"ש כי עמך מקור חיים כו' (ונק' חיים עצמיי' חי בעצם שלמעלה מבחי' גילוי האור וחיות להחיות דבר זולתו משא"כ בחי' אלקי' חיים שמתפשט בגילוי כנ"ל). והטעם הוא בדרך כלל לפי שזה האור הוא עצמי' ופשוט שלמעלה מבחי' התפשטות וגלוי עדיין (כמ"ש דהי' הוא ושמו בלבד כנ"ל) ע"כ אינו בא בהגבלה והתפשטות בעולמות בתוך תוכם

כלבוש תחליפם: **תהלים קב, כז.**
כי לא אדם הוא: **שמואל א טו, כט.**
בכ"ע: **בכל עולם.**
כי עמך מקור חיים: **נסמן לעיל ע' תשצא.**
(ונק' . . כנ"ל): **החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.**
חיים עצמיי': **בבוך 116 חי העולמו'.**

כלל רק הוא בבחי' או"מ עליהם, שזהו שנק' בשם סוכ"ע שסובב ומקיף מרחוק בלתי נמשך בתוכם בגילוי או"פ בכללי. אך מ"מ נק' בשם אור עכ"פ רק שנק' או"מ וסובב מלמעלה בלבד והיינו מה שהוא מאיר עכ"פ בבחי' העלם המקיף להיות סובב ומקיף לכל בחי' גילוי האו"פ דממכ"ע הנ"ל דהיינו לכל העולמו' שנמשכו מבחי' גילוי האור האלקי דממלא וכנ"ל הוא שסובב ומקיף כמו העיגול דשמים שמקיפי' לכל כדור הארץ כו', והקפה וסיבוב הזה כמו סיבוב דעיגול השמים ה"ז בא בהשוואה א' ממש מלמעלה לכל העולמות בשוה מראש כל המדריגות עד סוף כל המדריגות כמו מגעה"ע דבריאה עד סוף דצח"מ דעשי' הכל בשוה ממש בלי חילוק מדריגות כלל מאחר שאינו מאיר בהן בגילוי שיפול בזה חילוק[י] אופן המדריגות כנ"ל רק בבחי' מקיף וסובב כעיגול השמים וכה"ג שמקיף וסובב למטה כמו למעלה ממש בלי הפרש כלל, וגם בהיקף דעיגול הזה אין בו בחי' מעומ"ט כלל דמה שנק' עליונה של עיגול בא ומסבב למטה ונעשה תחתון עליון ועליון תחתון כידוע להיות למעלה מבחי' השתלשלו' דעו"ע כאותיות וחיות הנפש בגוף הבא בגילוי בכלי' ואברי' בגוף כנ"ל אלא זהו כמו עצם אור הרוחני' דנפש כמו שהוא טרם שבא בהתפשטות והתגלות להחיות באור וחיות גשמי באברי הגוף כנ"ל שאור זה בעצם הרוחני' נבדלת בערך גם מאור השכל הרוחני שמורכב בכלי המוח ומאור הרא' בעין וכה"ג ומושללת מכל תוארי הגשמיי' שחיות באברי אדם מראש לרגל ע"כ ודאי מוכרח לומר שאור זה הרוחני' העצמי' דנפש מקפת וסובבת לכל אברי האדם מראש לרגל כא' ממש (וכמו שהאדם מרגיש א"ע מראש ורגל כא' וידיעה זו שיודע א"ע מקפת ממוח שבראש לצפורן הרגל כא' ממש).

ואמנם עכ"ז נק' מקיף וסובב ששייך לאור הבא בגילוי דוקא והוא מה שמקיף וסובב רק לגילוי או"פ בב"א מראש לרגל והיינו עצם האור הפשוט דנפש הרוחני שנק' אור עכ"פ רק שמאיר בהעלם ולא בגילוי והוא מה שבאמת נק' מקור החיות הכללי והפרטי שבאברי הגוף דהיינו שממנו דוקא נמצא כל עיקר מציאות האור שנגלה במוח ואברי' וצ"ל שבא בשינוי המהות מעצם להתפשטות וגילוי אור וחיות ממש, ולכך הגם שהוא מקיף כולם כא' בהשוואה א' ממש כנ"ל עכ"ז הרי הוא עיקר ומקור חיותם באמת, וכמו גילוי התנועה מכח המניע שבגילוי זה אינו רק בחי' התגלות המורה על עצם כח המניע שהוא עצם החי, וכמו כח הצומח שמתפשט בגילוי בדבר הנצמח שכל רגע ורגע צומח מהעלם דכח הצומח הרוחני' מרוחני' לגשמי', וכך בחי' חיות הדם המורכב הבא מרוחני' לגשמי' כידוע בענין אד"ם א' ד"ם שזהו בא מעצם כח הנפש החיוני בכל רגע ממש (והוא כח ההרגשה כללי' שמרגיש א"ע כנ"ל, [ו]אמנם מה שבא מעצם הנפש החיוני לידי גילוי כללי'

אד"ם א' ד"ם: נסמן לעיל ע' תנא.

בגוף גם הוא אינו רק הארה א' פשוטה מעצם הנפש ממש כו'). ויובן זה הדוגמא למעלה בבחי' סוכ"ע הנ"ל שגם שנק' מקיף וסובב מלמעלה לבד [כו'] ואינו בא בגילוי אור וחיות כלל בעולמות כנ"ל מ"מ ה"ז עיקר ומקור האמיתי לכל בחי' גילוי האור דממלא עד שממנו דוקא נמצא מציאות מגילוי אור זה דממלא כו', והוא שנק' חיי החיים או חי העולמי' להיות שזהו כמו חיות העצמי' דנפש שממנו מקור מוצא גילוי האור וחיות בגוף כנ"ל כגילוי התנועה מעצם החי וכה"ג וכ"מ שבא בגילוי האור ושפע העולמות בבחי' ממלא בציור אדם במוחין ומדות ונה"י כו' בג' עולמו' בי"ע הכל הוא רק מבחי' הארה א' פשוטה דמקיף וסובב זה כידיעה כללי' בעצם הנפש דאדם כנ"ל.

וזהו ענין שם הוי' שפירושו הי' הוה ויהי' כא' דהיינו בחי' מח' הכללי' שצופה ומביט בסקי' א' לכל ההשתלשלו' דאבי"ע וכ"מ שיהי' בוא"ש כא' ממש (וכמו השגחה וידיעה הכללי' שא' משמים הביט ה' ראה את כל כו' בסקי' א' ואח"כ א' היוצר יחד כו' שזהו בחי' ד"ע ות"ת כנ"ל). וזהו כי הוי' הוא האלקי' בכל בחי' הארה האלקי' המצומצם בג' עולמות בי"ע ע"י שם אלקי' שנק' אלקי' חיים בהתפשטות וגילוי האור בכל עולם ועולם לפ"ע כנ"ל שזהו הכל נובע ונמשך ממקומו העצמי שהוא שם הוי' דאצי' בכלל שנק' בחי' סובב ומקיף לאו"פ דשם אלקי' שהוא בחי' המל' בבי"ע, וזהו ענין יחוד קוב"ה ושכינתי' בכללות (כמשי"ת). ונמצא מובן דשניהם אמת בענין בחי' סוכ"ע שהיינו מה שנבדל בערך מן ההשתלשלות לגמרי וע"כ הוא למעלה מבחי' מעומ"ט ומקיף מראש לסוף בהשוואה א' כנ"ל לפי שאינו בא בגילוי אור כלל, ועכ"ז בחי' או"מ זה הוא עיקר ומקור לגילוי אור החיות האלקי דממכ"ע השייך דוקא לכל ההשתלשלות להיות ממנו מקור מוציא לכל האור ושפע האלקי ונק' חי העו' חי בעצם כנ"ל, ואין זה ב' הפכי' כלל אלא אדרבה כולא חד ממש וד"ל.

ויובן זה ע"פ ב' האופני' הנ"ל בבחי' ממלא כמו כח וחיות הנפש באברי' ממוח שבראש עד הרגל הרי בחי' מקיף זה הוא המקור לכל חיות המגלה כא' מראש לרגל כא' כנ"ל ואם כפי אופן הב' בבחי' ממלא שהוא גילוי אותיות הדיבור במח' כו' שמקיף הכללי היינו בחי' מח' ורצון הכללי שסוקר כא' כו' כ"מ שבא בגילוי ההתחלקות בפרט באותיו' דמדו"מ בג' עולמו' בי"ע (כמ"ש ב"ש והי' העולם בכלל כמח' הכללי' לבנות בנין כנ"ל שאין התחלקות הפרט רק מן הכלל דוקא והכלל ה"ז מקור וסוף כל

שם הוי' . . ויהי' כא': נסמן לעיל ע' תקמה.

בוא"ש: בר' אלפי שני.

יחוד קוב"ה ושכינתי': ראה ג"כ ספר מאמרי אדה"ז-אתהלך לאזניא ע' עד. לעיל בח"א ע' רכב ואילך.

שו"ה עולמו' — (כמ"ש: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

ההתחלקות הפרטי' מראש לסוף כא' ואע"פ שהוא רק בהעלם דמח' ורצון הכללי מ"מ זהו עיקר ומקור לכל גילוי הפרט הנ"ל וד"ל. ועד"ז [ממש] מובן בדרך כלל יותר בכללו' ההשתלשלות דקו"ח ממל' דא"ס עצמו שלפני הקו"ח דבחי' הצמצום דקו"ח הזה שנמשך להיות מקור למקור דע"ס דאצי' באו"כ זהו מקור הראשון לכל בחי' האו"פ שנק' ממכ"ע בכללות מראש דא"ק עד עקב דא"ק שמסתיים בסוף העשי' כו', ובחי' הקו"ח זה הוא שנמשך מעצמו' א"ס ב"ה [מ]בחי' מקיף הכללי' דאא"ס שבמל' דא"ס שלפני הקו"ח שנק' טה"ע והוא כמו ששיער בעצמו בכח כו' וכנ"ל שנק' העלם ומקיף הכללי ברצון המוחלט בעצם כמ"ש בריש הורמנא דמלכא גליף גליפו בטה"ע כמו רצון המוחלט שאינו בא בגילוי ברצון בפרט עדיין רק בדרך כלל כנ"ל והוא שמקיף וסובב לכל ההשתלשלות שנמשך דרך קו"ח הזה לאבי"ע בהשוואה א' מריש כ"ד לסוף כ"ד דהיינו ממקור למקור הראשון דאצי' (כא"א וע"י בחי' כתר דאצי') עד מל' דעשי' כמו ידיעה הכללי' באדם מראש לרגל כא' כך מבחי' ראש דא"ק עד סוף עקב דא"ק בעשי' מאיר בהשוואה א' ממש וכמ"ש וכל קומה לפניך כו' שזהו כללו' הקומה דא"ק (שכולל ג' מיני אדם דבריאה ויצירה ועשי' כידוע דז"א נק' אדם דעשי' כו') כמו אדה"ר בג"ע קודם החטא שהי' ראשו בעולם הבריאה ורגליו בעשי' כו'. ונמצא דאע"פ שלפי סדר והדרגה דקו"ח זה יש חילוק מדריגות מעל"ע (כמו מא"ק לע"י ומע"י לאו"א וזו"נ שנק' בי"ע בכלל) ואז מוכרח לומר שיש בחי' מעומ"ט משפיע ומקבל בכלל ובפרט כמו אצי' בכלל נק' מקור לבריאה ובריאה ליצי' וכן לפני האצי' מראשית דקו"ח לבי"ע בכלל ואין עליון יותר מראשית הקו"ח ואין סוף יותר מסיום הקו"ח בעשי' (ואע"פ שקו"ח זה נפסק באצי' יש ממנו הארה דהארה בבי"ע).

אך כ"ז נק' בחי' ממכ"ע בכלל, אבל בחי' סוכ"ע הכללי הוא עצמו' א"ס שלפני הקו"ח הוא למעלה מכל ההשתלשלות הזאת ושוה ומשוה ראש וסוף כא' ממש דהיינו שאצי' ועשי' שוין ממש וגם לפני האצי' עם אצי' שוין עד שראשית הקו וסופו שוין ממש, כי באו"מ הכללי הזה אין שם בחי'

עקב דא"ק שמסתיים בסוף העשי': ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ד. הנסמן לעיל בח"א ע' טו.

בריש הורמנא דמלכא גליף גליפו: זהר בראשית טו, א. וראה לעיל ע' תשצ.

ג' מיני אדם: ראה ספר מאמרי אדה"ז-ענינים ע' א ובהנסמן לשם.

אדה"ר . . ראשו בעולם הבריאה ורגליו בעשי': הובא לעיל בח"א ע' טו בשם הע"ח ושנ"ת.

מעל"ע: בבוך 949 מעילה לעילה.

שו"ה וזו"נ — בכלל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

שקו"ח זה נפסק באצי': ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקיז. לקוטי שיחות בראשית כרך טו ע' 472. 473.

שו"ע בבי"ע): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

מעומ"ט כלל ועומ"ר ועומ"ת שוין ממש בשמים ממעל ועל הארץ מתחת כו' אין עוד בשוה עד שחשך ואור רוחני' וגשמי' שוין ממש וכמ"ש גם חשך כו' כחשכה כאורה כו' לפי שלגבי עצמי' המקיף הכללי שוה עליון לתחתון ממש (וכמו העיגול שיש בו קו שנמשך מעליונו לתחתיתו שמצד הקו יש בו מעומ"ט אבל מצד העיגול סובב לקו בשוה עליון לתחתון שבקו כי העיגול מעגל מלמעלה ומלמטה בשוה), וכמ"ש במ"א דכל עיקר הכוונה הי' בצמצום זה דקו"ח רק כדי שיהי' בחי' מעומ"ט עכ"פ דאם לא הקו הזה לא הי' בחי' מעומ"ט כלל כי אא"ס הי' ממלא כל החלל כו' רק אחר צמצום הראשון הנק' מק"פ וחלל ריקן כו' ולא נשאר רק רושם מן האור דעצמי' הא"ס בבחי' קו"ח כמו אות הוי"ו שהולך ומתקצר כו' אז יש למעומ"ט עכ"פ והוא שיוצא מן ההעלם לגילוי ד' עולמות דאבי"ע כו') (ואע"פ שגם בעצמו' אא"ס ב"ה יש בחי' מעומ"ט והוא מ"ש דאא"ס למעלה מעלה [עד אין] כו' ולמטה עד כו', זהו בחי' חו"ג הכלולי' בעצמו' בבחי' ההעלם לבד ונכללו יחד בקו זה והיינו מה שיש בו עלי' ויריד' באו"י ואו"ח אבל מצד עצמי' אא"ס ממש אין שם אפי' בחי' חו"ג זה ולא שייך לומר למעלה [עד אין] כו' ונמצא למטה כמו למעלה ממש אפי' בבחי' [ה]העלם, והיינו כי בחי' מקיף הכללי הנ"ל שייך להשתלשלות דקו"ח עכ"פ, ועד"מ הנ"ל מאו"מ דנפש האדם לגבי גילוי או"פ שבגוף שעכ"פ שייך להיות מקור לגילוי זה דוקא כי ממנו נמצא גילוי פרטי זה, וכך הוא בבחי' קו"ח שנק' פרט לגבי הכלל דמקיף הכללי דקו"ח זה נמשך ממנו דוקא כפרט שנמשך מן הכלל וכגילוי אור מעצם הנפש, אבל באמת גם בבחי' הכלל הזה שנק' או"מ הנק' אור מאיר בבחי' משפיע עכ"פ אין לו ערך לגבי מהו"ע ית' ממש שלמעלה גם מבחי' הכלל לפרט (וכמבואר במ"א בענין אל דעות הוי' שסובל ב' דעות ד"ע מח' הכללי' ודי"ת השגחה פרטי' כא' להיותו למעלה מעומ"ר ועומ"ת כו') וע"כ גם מה שנק' אא"ס למעלה עד כו' זהו מצד שרש הקו"ח בהעלם דמקיף הכללי הנ"ל שכולל חו"ג בצמצום והתפשטות כידוע ולזאת גם בעצם האור בהתכללות דחו"ג בצמצום והתפשטות העלם וגילוי ולמה נק' קו המדה שמודד כל מדידה דאו"כ מקיף ופנימי בכל פרט כו' והוא כמו ששיער בעצמו' בכח והעלם שכלול מצמצום והתפשטות כא' שיוצא לגילוי ג"כ חו"ג כא' והוא [מהשם]

בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: **המשך הכתוב וידעת. לעיל ע' תשפט.**

גם חשך כו' כחשכה כאורה: **תהלים קלט, יב.**

עיקר הכוונה הי' בצמצום . . שיהי' בחי' מעומ"ט: **ראה לעיל ע' תשפב. לקמן ע' תתקכט. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' תצח. ע' שנ.**

שו"ה מק"פ — הא"ס: **בבוך 116 האור.**

שו"ה ההעלם — כו') (ואע"פ: **בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול.**

דאא"ס למעלה . . ולמטה עד: **נסמן לעיל ע' תקעח. וראה לקמן ע' תתפח.**

אל דעות הוי': **נסמן לעיל ע' תשצח.**

שו"ה פרטי' — כו'): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בבוך 116.**

הוי' ואלקי' דצמצום הראשון ואח"כ אמרתי עולם חסד יבנה כו' אבל בעצמו' בחי' המאור שלמעלה מהעלם וגילוי צמצום והתפשטות לא שייך לומר [למעלה עד] כו' וד"ל.

ונמצא דמה שנק' סובב הכללי זהו בחי' העלם דאו"מ הכללי ומאיר מרחוק בהעלם עכ"פ ובא לידי גילוי, וז"ש כי הוי' הוא האלקי' כמו כלל ופרט שצ"ל ע"י צמצום והתפשטות העלם וגילוי כנ"ל, אבל מהו"ע אח"פ [ש]זהו שהי' הוא ושמו בלבד ה"ז למעלה גם ממקור הכללי להיות העלם ומקיף לגילוי וכמ"ש כי עמך מקור חיים כו' ולכך אין [בו] גם בחי' מעומ"ט כלל ונמצא למטה כמו למעלה מאחר שאין מעומ"ט כלל כנ"ל. וז"ש את השמים ואת הארץ שהוא ממלא וסובב או"מ ואו"פ בכלל אני מלא בהשוואה א' דגם בחי' סובב הכללי בהעלם לכלל עכ"פ ושוה אצלו המשפיע עם המקבל דקמי' ממש כולא חד עליון ותחתון משפיע ומקבל בשוה דהיינו כמו שהוא נבדל בערך מהשפעה פרטי' דממלא בחי' ארץ כך נבדל בערך מן המשפיע בכלל שנק' שמים ממעל בשניהם אין עוד בשוה בלי חילוק מדריגות עומ"ר ועומ"ת כלל, ולזאת כל יח"ע דהוי' ואלקי' גם באבי"ע שהוא בהעלם דמקיף וגילוי או"פ אינו בא רק מכח עצמי' אא"ס שלפני הקו"ח שעושה מהעלם גילוי ומגילוי העלם מטעם הנ"ל והיינו מה שיוכל האו"מ לבא בגילוי או"פ ואו"פ יעלה להיות בהעלם דמקיף כמו שנמשך מאצי' לבריאה ועולה מבריאה לאצי' (שהוא ב' השילובי' דהוי' באד' ואד' בהוי' כידוע) שהוא יחוד קוב"ה ושכינתי' בכל המצות כמש"ת הכל הוא בא מכח העליון משניהם שהוא עצמו' אא"ס ב"ה דכל יכול הוא שהוא המסבב לעיגול המקיף לקו"ח שבאמצעיתו מעלה ועושה מעליון תחתון ומתחתון עליון וכמ"ש מתחת זרועות עולם כו' כמו עיגול השמים שמסבבי' לארץ שמשפיע לארץ בהעלם כו', ובכלל כ"ז תלוי במניעת הגלגל כמו שבא בסדר כפי הרצון כמ"ש ומסדר כו' וכמ"ש אני אענה את השמים והם יענו את הארץ וכך בשמים וארץ העליוני' הכוללי' כל ההשתלשלות שע"ז א' בשמים ממעל כו' (ולא כעיגול השמים שמקיף לארץ שיש בו ג"כ מעלה ומטה מצד הקו שבאמצען שמשפיע לארץ כו' אלא הוא למעלה מעומ"ר דשמים כו' וכמ"ד דשמים וארץ כא' נבראו מבלי שימצא ראש וסוף כלל אפי' בהעלם מטעם הנ"ל (ובכ"ז יתורץ מה שגם באצי' יש בחי' אדם באו"כ כעיני ה' משוטטות

אמרתי עולם חסד יבנה: נסמן לעיל ע' תשצ.

את השמים ואת הארץ . . אני מלא: נסמן לעיל ע' תשצא.

שו"ה המקבל — חד . . עליון ותחתון: בבוך 116 כלא חשיב . . בבוך 949 עומ"ר ועומ"ת.

מתחת זרועות עולם: ברכה לג, כז (ושם: ומתחת. וכ"ה לקמן ע' תתכד). וראה לעיל ע' תקמה.

כמ"ש ומסדר כו': תפלת ערבית (ברכת המעריב ערבים).

אני אענה את השמים . . הארץ: נסמן לעיל ע' תרג.

שו"ה כו' — (ולא . . (ובכ"ז: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי ע"גול.

דשמים וארץ כא' נבראו: חגיגה יב, א.

כו' ואיך נק' סובב בבחי' כלל לפרט כי גם שאפי' אחר ההשתלשלות דאבי"ע שוה אצי' ועשי' עד שגם בחי' ההעלם דאצי' נק' גילוי כאדם דעשי' ועכ"ז הרי א' משמים הביט ה' כו' שזהו בענין משוטטי' כו' בידיעה כללי' מה שבכל הארץ בבחי' ממלא כו' בכלל כו', ומ"ש משוטטי' בכל פרט [אפי'] במל' דעשי' בכאו"א ממש כמו כי עיניך פקוחות כו' וכמ"ש להתחזק עם כל אשר לבבם שלם שזהו ידיעה פרטי' וד"ל.

ומעתה יובן בדרך כלל בענין יח"ע שבמצות שהעיקר ליחד סובב בממלא שנק' קוב"ה ושכינתי' בכלל ובפרט. דהנה לפי המבואר למעלה בבחי' מקיף הכללי דגם שהוא בהעלם ולא בגילוי כלל מ"מ מאיר הוא בהעלם ובכח העצמי עד שממנו נמשך בחי' הגילוי דוקא כמו כלל לפרט כו', וא"כ לכאורה אינו מובן למה צריך לעשות יחוד וחיבור בין המקיף ופנימי סומ"מ שמאחר שמצ"ע הן ביחוד וחיבור תמידי כמו המעיין שנובע בנהר תמיד וכעצם החיות שנק' בהעלם וגילוי כנ"ל, וגם מאין יבא סיבת היחוד הזה. אך הנה מבואר למעלה דאע"פ שבחי' מקיף נק' אור היינו שמאיר בהעלם דוקא ולא בגילוי והוא מה שנק' סובב כעיגול מלמעלה דוקא ואינו נכנס ונמשך בתוך כל נברא כלל כ"א מרחוק מאיר בבחי' כללי' לכל העולמות בשוה ממש כנ"ל. אמנם כדי שיאיר אור ושפע בבחי' גילוי ממש כמו התגלות דבחי' ממלא באו"פ דכלים ממש זהו עיקר [ענין] היחוד שצריך לעורר ע"י העלאת מ"ן, כמו מעשה המצות וכה"ג דודאי בשביל הארת או"מ דסובב בהעלם כנ"ל א"צ לעשות יחוד זה דודאי מעצמו יש יחוד זה כמו בעיגול השמים המקיפי' לארץ שמשפיע בהעלם ובכללות לארץ [כנ"ל] וכה"ג, אבל כדי שיבא המשכת גילוי אור ממש מעצם או"מ דסובב שהוא שם הוי' בכלל להיות בבחי' או"פ בכל נשמה בפרט ובכל העולמות בכלל צריך להמשיך מעצמו' א"ס ב"ה ממש שלמעלה ממקו"פ כנ"ל וכידוע שכל יחוד עליון בתחתון משפיע ומקבל א"א להיות כ"א ע"י כח האו"מ עצמו (כמו [ב]יחוד דזו"נ להוליד וכן כל זיווג וחיבור רוחני' בגשמי' כצמיחת תבוא' מאין ליש בתולדה חדשה וכן הצלחת פרנסה וכה"ג), והיינו שא' דבני חיי ומזונא במזלא תלי' שהוא לעורר גילוי או"מ להיות תולדה חדשה מאין ליש מרוחני' לגשמי' בבני חיי ומזונא דוקא (וכה"ג א' דג' מפתחות לא נתנו ביד השליח היינו של חי' ושל גשמי' כו' מטעם זה כמבואר במ"א).

כי עיניך פקוחות: ראה לעיל ע' תשצח.

להתחזק עם כל אשר לבבם שלם: דברי הימים ב טז, ט (ושם: תיבות כל [וכ"ה בבוך 1374] אשר ליתא).

יח"ע: בבוך 949: כל היחודים עליונים.

שו"ה עליון — האו"מ: בבוך 116 הא"ס.

דבני חיי ומזונא במזלא תלי': ראה מועד קטן כח, א.

דג' מפתחות לא נתנו ביד השליח: ראה סנהדרין קיג, א. לעיל בח"א ע' ערב. אור התורה עקב ע' תריג ואילך.

וגם כל גילוי או"מ תלוי בכח עצמו' אלקו', כמו גם גילוי המקיף דנר"ן לעשות תשובה שב"ק מכריז בכל יום ויתמשך כרוז זה ממקיף העליון בנר"ן להיות בבחי' או"פ בכלי מוח ולב להרגיש בהתפעלות חזקה בגילוי גמור כו', וכמ"כ להתעורר אהבה בדביקות והתלהבות רשפי אש כו' או ביראה ופחד אלקי בגילוי ממש במורגש בלב בשר וכמו עד יערה עלינו רוח ממרום מבחי' מקיף הכללי הנ"ל שבא יבא אורו בגילוי (וכמ"כ לפתוח הלב בחכ' מלמעלה מכח האו"פ שמוגבל בכלי כשלמה ור"ע וכה"ג) דוקא ולא בהעלם דהיינו שיכול להיות הארת או"מ מרחוק לבד בהעלם ומ"מ יש בו גילוי קצת, והוא כמו חביריו דדניאל שלא ראו כלום מ"מ חרדה גדולה נפלה עליהם משום דמזלייהו חזי דגם שמזלייהו בחי' מקיף דצלם חזו ונתפעלו בחרדה בגוף ולב ומוח מ"מ נק' העלם מאחר שאין יודעי' ממה מפחד כו' משא"כ הפחד שבא מחמת ראי' מקרוב כמו פחד ה' לע"ל (וכמו[כ] בעי"ת שנמשך כח המקיף הזה לעורר התשובה בגילוי גמור לפי שהוא קרוב כו' (וכן במ"ת עכ"ד כו') שזהו הוראה שגם המקיף עצמו נעשה בבחי' גילוי דאו"פ ממש, וכמו לע"ל שא' ואת רוחי אתן בקרבכם ועשית[י] כו' וכרוח התעוררות ברוה"ק שבא בגילוי גמור בנביאי' ושאר אנשים כמו ורוח לבשה את עמשי כו' (ולא כמו אך בצלם יתהלך איש שזהו כח האו"מ דיחידה שמאיר בנר"ן כל היום להיות ממנו דוקא גילוי אור בהשגה ואוי"ר (כנ"ל בבחי' המקיף שמקבל דוקא מעצם הנפש כנ"ל) שזהו בא רק בדרך העלם וגילוי כמו ענין כלל ופרט עצם והתפשטות שמאיר מרחוק בבחי' המשכה נעלמת דוקא ולא שנעשה הוא עצמו בגילוי או"פ ממש).

וכמ"כ יש שמירה דמקיף בהעלם בלתי נודע למשתמר (כנסים שא"י בהן) להשמר מכל רע ומזיק כו' וכמ"ש ורגלי חסידיו ישמור (ודוגמא לזה הוא שכבר הי' לעולמי' בענני הכבוד שהיו במדבר לשמירה ולכבוד

שב"ק מכריז בכל יום: נסמן לעיל ע' תקעג.

עד יערה עלינו רוח ממרום: נסמן לעיל ע' תקעג.

בחכ' מלמעלה . . כשלמה: ראה גם דרך חיים נח, א.

חביריו דדניאל . . דמזלייהו חזי: מגילה ג, א.

בעי"ת . . לפי שהוא קרוב: ראה גם לעיל ע' תקעה.

במ"ת עכ"ד: שבת פח, ב.

ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי: יחזקאל לו, כז.

ורוח לבשה את עמשי: דברי הימים א יב, יח.

אך בצלם יתהלך איש: תהלים לט, ז. ראה שערי תשובה ח"א שער התשובה ו, ד ואילך. תורת חיים נח נו, א. לך צה, ג. וראה ג"כ לעיל ע' תרט.

שו"ה בבחי' — המקיף: בבוך 116: הגוף.

ורגלי חסידיו ישמור: שמואל א ב, ט (ושם: רגלי).

בענני הכבוד שהי' במדבר לשמירה ולכבוד: ראה לקוטי שיחות חוקת כרך יח ע' 257 ואילך.

שהי' או"מ העליון בגילוי גמור (וכן קולות וברקי' שבמ"ת) וכה"ג), וז"ש יעקב והי' הוי' לי לאלקי' דהיינו ששם הוי' עצמו כמו שהוא בבחי' מקיף הנעלם (ויהי' הוא עצמו כמו שהוא בבחי' גילוי גמור דהיינו בבחי' שם אלקי' ממש (וכמו לע"ל שיהי' ממקיף הכללי שמקיף לאבי"ע וכנ"ל בגילוי גמור במל' דעשי' עד שיהי' פחד דהוי' דוקא על כל הברואי' כו'), וכך הוא בכללות ההשתלשלות דמקיף וסובב הכללי הנ"ל לא יאיר בבחי' ההעלם מרחוק כעכשיו שמתנשא מימו"ע ובבחי' עיגול כשמים לארץ כו' אלא יאיר בגילוי כמו או"פ בכלי ממש כשם אלקי' דעכשיו, וכמו אברהם שקרא בשם הוי' שהוא בחי' מקיף דמח' הכללי' להיות בחי' אל עולם בגילוי דממכ"ע.

(וזהו פי' הפשוט דהוי' דסובב הוא האלקי' בגילוי דאו"פ ולא שהוא מאיר מהעלם לגילוי כו' ועי"ז נעשה תוס' אורות באצי' מהעלם דמקיף הכללי שבא באו"כ ממש, אך ביו"כ או' ז"פ הוי' הוא האלקי' שהן ז' עליות מלמטה למעלה, והוא בהיפוך מירידה דאו"י שמקיף דעליון נעשה פנימי למטה אלא המקיף שלמטה נעשה או"פ דאלקי' למעלה ממנו והוא בעליות העולמות דוקא שהתחתון נעשה במדריגה דעליון דלפי סדר השתלשלות הרי מן או"פ שבעליון נעשה מקיף לתחתון כמו בחי' או"פ דאלקי' שבכתר נעשה או"מ בחכ' (כמו יגדל נא כח אד' שבכתר), אבל בעלי' דאו"ח נתעלה מקיף דהוי' דחכ' להיות בבחי' אלקי' דכתר, וכמו משה עלה אל האלקי' שהוא בחי' חשך סתרו, ולע"ל יהי' עליי' העולמות דיו"כ מעין העוה"ב וממילא עי"ז יהי' גילוי דמקיף דעכשיו בבחי' או"פ לבד מאחר שבעלותם למעלה ממנו אינו רק בחי' או"פ לבד, וזהו שיהי' בעוה"ב למטה כמו למעלה ממש כו'. וזהו שביחוד דמקיף ופנימי יש ג"כ היפוכו שהוא עלי' דאו"פ דמקבל להיות בבחי' או"מ דמשפיע, והוא שילוב אד' ואלקי' בהוי' כידוע בעיקר יחוד זו"נ שהוא שהמקבל עולה למעלה למשפיע והמשפיע יורד למטה כמו בהיכל ק"ק דבריאה ששם יחוד דזו"נ כידוע בענין סמיכות גאולה לתפלה יסוד ומל' שזהו כמו שהעליון יורד בסולם מלמעלה למטה עד חצי הסולם והתחתון

(וכן . . שבמ"ת) וכה"ג): **החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116. 949.**

קולות וברקים שבמ"ת: **יתרו יט, טז.**

והי' הוי' לי לאלקי': **ויצא כח, כא. ראה לעיל ע' תשפד. תורה אור ויצא כא, ד. כב, ד. שמות נ, רע"ג. ספר המאמרים תקס"ח ח"ב ע' תרלג-ד. ספר הנחות הר"פ ע' סח. תורת חיים בראשית מא, ד.**

(ויהי' . . כו'): **בבוך 116: יהי' . . החצאי עיגול ניתוסף משם.**

וכמו אברהם שקרא בשם הוי' . . אל עולם: **וירא כא, לג.**

ביו"כ או' ז"פ הוי' הוא האלקי': **בתפלת נעילה.**

יגדל נא כח אד': **שלח יד, יז.**

שו"ה או"מ — שבכתר): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.**

משה עלה אל האלקי': **ע"ד יתרו יט, ג.**

סמיכות גאולה לתפלה: **ראה לעיל בח"א ע' רעו. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' תקסה ובהנסמן במראי מקומות לשם בח"ב ע' תתנח.**

עולה עד החצי ושם באמצע מתחברי', וזהו למהוי א' בא' הוי' א' ושמו א' שזהו חיבור ויחוד יח"ע ויח"ת), וזהו שרש ענין יחוד קוב"ה ושכינתי' שהוא יחוד וחיבור דהוי' באלקי' ואלקי' בהוי' שזהו יחוד דאו"מ ואו"פ סובב וממלא בכלל ובפרט בבחי' מ"ה וב"ן דכל ספי' וספי' כמ"ש אנת הוא דמייחד לון וקשיר לון כו' בב' הפכי' דחו"ג כו' דהיינו מה שיבא ויומשך בחי' [שם] הוי' דסובב הכללי הנ"ל להיות הוא עצמו כמו שהוא בבחי' או"פ דשם אלקי', וזהו יחוד וחיבור דהוי' ואלקי' שזהו יחוד קוב"ה ושכינתי' יח"ע ביח"ת שאין זה בא רק מעצמי' א"ס ב"ה מטעם הנ"ל וד"ל.

אך עדיין י"ל דבשלמא יחוד זה מעליון לתחתון והוא מה שאו"מ נעשה או"פ וכנ"ל יתכן להיות מצד שבא מכח העצמי' דקמי' כל העלם ומקיף נעשה גילוי כו' אבל הרי ביח"ע זה עצמו יש ג"כ עלי' דתחתון לעליון והוא יחוד וחיבור דמקבל במשפיע שם אלקי' בהוי' שזהו הפוכו שמאו"פ נעשה בחי' או"מ ואיך יוכל להיות ב' הפכי' כא' כו' והוא שיח"ע ויח"ת יתחברו כא' למהוי אב"א כו', ואם לפי שהמקבל עולה עד החצי בשילוב אד' בהוי' כו' זהו גופא י"ל מאין יש כח במקבל לעלות כ"כ ועוד דלמה יצרך לזה עד שגם מקיף עצמו נעשה בבחי' או"פ בבחי' אלקי' בבחי' כהפבנ"פ כמ"ש והי' הוי' לי לאלקי' ממש כו'. אך הענין הוא לפי שבאמת עיקר הכונה שיהי' לו דירה בתחתוני' למטה דוקא ביחוד זה והוא בשם אלקי' שהוא בחי' המל', ואע"פ שיורד או"מ דהוי' להיות בבחי' אלקי' א"ז עיקר הכונה לפי ששם אלקי' יש לו שרש ומקור למעלה מאו"פ דהוי' (דבחי' ב"ן למעלה ממ"ה בשרשו דארץ קדמה לשמים דנתב"ס וסוב"ת משום דסומ"ע עבמח"ת כידוע (והיינו מה ששם מ"ה עולה להיות בבחי' אלקי' שבעליון דנמצא דבחי' שם אלקי' למעלה משם הוי' כו'), ומה שעיקר הכונה להיות לו ממש דירה בתחתוני' הוא כמו שהוא בעצמו' אא"ס ממש ולא כמו שמלובש בשם הוי' בחי' מקיף בכלל לפרט לבד רק שיהי' מתגלה כמו שהוא בשם הוי' זה שא"ז רק כאשר שורה בשם אלקי' דוקא לפי שנתב"ס דוקא כנ"ל, והוא ענין יח"ת אלקי' שעולה בבחי' שם הוי' ביחוד זה מלמטה למעלה דוקא [כו' כידוע (וזהו כיחוד זו"נ ממש שזש"א איש ואשה זכו שכינה ביניהן כו' ולא באיש לבד ולא באשה לבדה רק דוקא] בכללא דדו"נ כו' כידוע).

למהוי א' בא' הוי' א' ושמו א': ראה זהר תרומה קלה, סע"א.

שו"ה שזהו — ויח"ת): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

שו"ה לו — (דבחי': בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

דארץ קדמה לשמים: חגיגה יב, א.

דנתב"ס וסוב"ת: נסמן לעיל ע' תרג.

דסומ"ע עמבח"ת: [דסוף מעשה עלה במחשבה תחלה] פיוט לכה דודי.

שם אלקי' למעלה משם הוי': ראה ג"כ ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתפו-ז.

איש ואישה זכו שכינה ביניהן: [תיבת ביניהן ניתוסף ע"פ בוך 1374]. סוטה יז, א.

שו"ה לבדה — כידוע): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

וביאור הדבר יובן ע"פ הידוע בענין אל דעות הוי' שסובל ב' דעות ד"ע וד"ת שהוא או"מ ואו"פ שזהו מיש לאין ומאין ליש שהן ב' הפכי' שם דוקא מתגלה אור העצמי שסובלן כא' דוקא והוא בהתכללות או"י ואו"ח כא' דוקא בחיבור דיח"ע ויח"ת שמים וארץ שהארץ מעלה אידי' וממשיך עבים וגשמי' והרוה לארץ והולידה כו' מבלי שימצא ראש וסוף כו'), וזהו דוקא שמד"ע נעשה בחי' ד"ת כמו שמיש דמקיף נעשה כמו מאין ליש דד"ת ומד"ת עולה להיות בבחי' ד"ע (שהוא מעליון לתחתון להשפיל גבוה לנמוך ולהעלות הנמוך לגבוה כמו להשפיל גאי[ם] ולהגביה שפלים שזהו עיקר סיבת הזיווגים כמבואר במ"א). ויובן זה ע"פ הידוע בכלל סיבת היחוד הזה דקוב"ה ושכינתי' במעשה המצות (וכן בק"ש ות"ת שהוא ביח"ע דחו"ב שאינו רק ע"פ אוי"ר דוקא שנק' רו"ש שהוא בחי' או"י ואו"ח דחו"ג ב"פ אור גי' ואהב"ת כידוע), והטעם שע"י אוי"ר דוקא יבא סיבת היחוד הזה דאו"מ ואו"פ באופן הנ"ל והיינו לפי שע"י האהבה הוא מעורר למעלה אה"ר העליונה שיבא מן ההעלם דאו"מ לגילוי ממש כמו עד יערה עלינו רוח כו' כנ"ל ודוקא ע"י אה"ר כמו בכל נפשך ובכל מאד"ך והוא שע"י אה"ר מכח העצמי' דבחי' יחידה דבחי' אהבה מסותרת בעצמו' ממש יעורר למעלה מעצמו' אה"ר שבעצמו' אא"ס ב"ה להיות בחי' המקיף פנימי גם בהוי' להיות בבחי' אלקי' כנ"ל, וזהו שגורם ירידה דאו"י דמשפיע להיות בגילוי במקבל כמו במ"ת שירד הוי' על ה"ס לפי שנש"י עשו התעוררות באה"ר שא' רצוננו לראות את מלכינו כו' (ואע"פ שהאהבה והתשוקה מלמטה למעלה הוא בחי' רץ לבך באו"ח דוקא מ"מ זהו ממשיך התגלות ההעלם מלמעלה למטה דרוח אייתי רוח ואמשיך [רוח] כו'). ואמנם ע"י בחי' היראה ופחד אלקי' וקבעומ"ש דוקא שהוא רק בחי' ביטול הרצון בבחי' ביטול היש שלו לאין גורם זה בחי' העלאה דמקבל אל המשפיע כמ"ש בזאת יבא אהרן בזאת ביראה ולא באהבה כנ"ל כמא' ריב"ק למה קדמה פ' שמע לוהא"ש לקבל עליו עומ"ש תחלה כו' שא"א לקיים המצות בלא יראה ועומ"ש תחלה, וזהו שגורם ההעלאה דשכינה שם אלקי' להיות בבחי' הוי' להתייחד יחד כו' שהוא כמו שילוב אד' בהוי'

אל דעות הוי': נסמן לעיל ע' תשצח.

שהארץ מעלה אידי' וממשיך עבים: ראה גם לעיל ע' תקצט.

והרוה לארץ והולידה: ע"ד ישעי' נה, י.

שו"ה עבים — כו' . . (שהוא: בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

עיקר סיבת הזיווגים: ראה לעיל בח"א ע' ערב. שער האמונה פל"ב.

(וכן . . כידוע): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 949.

ב"פ אור ג' ואהב"ת: ראה תניא ספמ"ג. לעיל בח"א ע' עז ובהנסמן שם.

רצוננו לראות את מלכינו: מכילתא יתרו יט, ט הובא ברש"י שם.

דרוח אייתי רוח: נסמן לעיל ע' תסד.

בזאת יבא אהרן ביראה: אחרי טז, ג. ראה זהר אחרי נו, ב. לקמן ע' תחלט. לעיל ע' תשטו. בח"א ע' סב וש"נ.

כמא' ריב"ק למה קדמה פ' שמע לוהא"ש: ברכות יג, א (במשנה).

כמו במ"ת שא' כל אשר כו' נעשה כו' וע"י התכללות דאוי"ר רו"ש יחד דוקא שאחר[י] השוב רצוא ואחר הרצוא שוב דיש יראה כלולה באהבה ואהבה ביראה כו' זהו התכללות ב' הפכי' דאו"ח ואו"י יחד ולכך עי"ז מתכללי' ב' ההפכי' דסובב בממלא בחי' מקיף ופנימי שהוא או"י דחסדי' דשם הוי' ואו"ח דשם אלקי' ששם אלקי' עולה למעלה ושם הוי' יורד למטה (ולפי שנעוץ תחילתן בסופן דוקא ע"כ ע"י העלאה דאו"ח [ד]יראה דוקא נמשך בחי' הוי' לגילוי שזהו להיות לו דירה לו ממש בתחתונים דוקא להיות הגילוי דאור בכלי[ם] דוקא (שזהו עיקר ענין המצו' (כמשי"ת) והיינו לפי שיש שרש לשם אלקי' למעלה משם הוי' כנ"ל ולכך צריך שיהי' העלאה דאלקי' בהוי' בביטול היש לאין שזהו כמו בחי' ד"ע מיש לאין היפך מאין ליש דד"ת כמ"ש גדולי' מעשה הצדיקי' [יותר] ממעשה שמים וארץ כו' דמע"ב מאין ליש ומעשה הצדיקי' בתו"מ ביראה ביטול היש לאין שמגיע בשרשו מיש לאין מלמעלה למטה שהוא בבחי' ד"ע ששם בחי' המקיף נעשה פנימי' משום דקמי' כלא ממש, וזהו שיבא חיבור ויחוד דיח"ע ויח"ת שבזה שורה אור העצמי' דא"ס דוקא לפי שהחיבור והיחוד זה בין מלמעלה למטה בירידה דמקיף לפנימי ובין בהעלאה דאו"פ למקיף הכל בא מכח העצמי' דא"ס שעוזר למשפיע ומקבל מטעם הנ"ל שהוא למעלה מהעלם וגילוי כלל ופרט וסובל ד"ע וד"ת כא' כנ"ל וד"ל. ואמנם זהו דוקא בהתכללות דאו"ח ואו"י כאשר מתהפכי' מזל"ז כו' והוא מה שאהבה דחסד נעשה מאו"ח דרץ לבך ויראה בעומ"ש דגבו' באו"ח נעשה מזה בחי' שוב דוקא להמשיך אוב"כ דוקא, וכנראה בחוש שע"י קבועמ"ש בביטול היש לאין גורם המשכת [ה]אוב"כ והוא מה שיחפוץ בגילוי אלקו' בתו"מ דוקא ולא בדביקות והתלהבות כו' כידוע, וזהו שעול מצות בפ' והי' נמשך מעומ"ש דפ' שמע וכלולי' כא' בואהבת כנ"ל, ולפי שעיקר הכונה בתחלת הרצון [ד]עצמו' א"ס שיהי' למטה בכלי דוקא ע"כ ע"י היראה דוקא נעשה בחי' השוב שהוא ענין דירה לו ממש בכלי' דמצות שהוא בחי' זאת שם אלקי' שלמעלה מז"ה דאו"מ דנעתב"ס דוקא ובזה מתורץ הכל וד"ל.

ויובן זה בדוגמא ממה שהי' במ"ת כבר שהי' גילוי אא"ס עצמו [ממש] בשם הוי' עצמו שבחכ' דתו"מ בא' אנכי הוי' אלקיך להיות [ה]אוב"כ דוקא (וכמא' כי טוב טוב לגנוז האוב"כ כו') והרי הי' גילוי דאו"מ דחכ' דתורה

כל אשר כו' נעשה: יתרו יט, ח. משפטים כד, ז.

שו"ה דשם — (ולפי . . (כמשי"ת): בבוך 949: לפי . . כמשי"ת).

גדולי' מעשה הצדיקי' (יותר) ממעשה שמים וארץ: ראה כתובות ה, א. וראה ג"כ תורה אור בשלח סו, סע"ב. לקוטי תורה נשא כא, סע"ב ואילך. ובנסמן במראי מקומות לשם. ספר המאמרים תקס"ט ע' רסו. ביאורי הזהר שלח צב, א. סידור שער החנוכה רעא, ג. סה"מ תקס"ו ע' רמא. סה"מ תקס"ב ח"א ע' עט [נדפס ג"כ בסה"מ אתהלך לאוניא ע' רנא]. ס' מאמרי אדה"ז-נביאים ע' צ. תורת חיים בראשית כה, ג. תצוה תעד, ב.

(ה)אוב"כ: האורות בכלים.

אנכי הוי' אלקיך: יתרו כ, ב.

שהוא כמו בעצמי' החי"ע דא"ס בגילוי גמור בקול ודיבור באותיו' דיוה"ד בא' אנכי מי שאנכי כו' וכמ"ש ואתא מרבבות קדש העליון באותיות, וכך הן כל האותיו' דתושבי"כ שהן באי' בבחי' המקיף דחי"ע הנ"ל כידוע בענין טנת"א דתשבי"כ שלזה הן באי' במספר ובקרי וכתיב, וא"כ ה"ז שנעשה האו"מ דהוי' דחכ' בגילוי דאו"פ בכלים דאותיו', וזהו שנק' לחם מן השמים דוקא בבחי' או"י דירידת עליון לתחתון כנ"ל בהוי' שנעשה אלקי' כו', וכמ"כ הי' עלי' התחתון בעליון שזהו בהעלאה דנש"י מלמטה למעלה ע"י שא' נעשה כו' בביטול היש לאין כו', וזהו ענין תשבע"פ עכשיו שהוא בבחי' יראה דזאת דוקא וכידוע דתושבע"פ מל' קרינן לה וכל ענין הלכות דתושבע"פ רק ביראת מל' והוא בחי' או"ח שמקבל מאו"י דתושבי"כ כנוק' מדכורא כידוע דתושבי"כ נק' מוסר אביך ותו' שבע"פ נק' תו' אמך כו', וזהו לחם מן הארץ שעולה מן הבירורי' דאו"ח בהלכה למעשה דוקא (כמשי"ת) ושילוב אד' בהוי' דמקבל במשפיע, וא"כ הי' כאן התכללות דאו"ח ואו"י יחד שהוא בהכרח למעלה מכח העליון משניהם שעוזר למשפיע ומקבל לעלות להיותו למעלה מהעלם וגילוי דמקיף ופנימי משפיע ומקבל כנ"ל, וזהו שרש וכח ענין יחוד זו"נ ואו"א בתו"מ עכשיו ודוקא במה שבא גילוי אא"ס עצמו [ממש] בבחי' כלי' ודירה והשראה למטה כנ"ל לפי שנעתבי"ס דוקא שהוא בחי' תשבע"פ וע"י היראה בבחי' שוב דוקא מטעם הנ"ל. וזה הי' הקולות וברקי' דמ"ת להיות נש"י ביראה בבחי' שוב כמ"ש וינועו כו' וד"ל. ובכ"ז יובן עכ"פ בדרך כלל בטעם ענין היחוד דקוב"ה ושכינתי' שבא דוקא מכח העצמי' דא"ס שעושה מהעלם דמקיף דהוי' גילוי ממש כנ"ל ומגילוי דאו"פ דמקבל בחי' מקיף להיות עי"ז יח"ע ויח"ת [למהוי] אב"א ממש שבזה דוקא שורה עצמי' א"ס ב"ה ממש בשם הוי' ואלקי' שזהו עיקר ענין יחוד קוב"ה ושכינתי' שנעשה בכל מצוה ומצוה שאין הכונה ביחוד [זה] רק בשביל גילוי מקיף בפנימי לבד אלא בשביל השראה וגילוי דעצמי' א"ס ב"ה ממש ששורה דוקא ביחוד זה דהוי' ואלקי' שנק' יחוד קוב"ה ושכינתי' שנעשה ע"י כח העצמי' דא"ס ב"ה ביחוד זה דוקא כנ"ל וד"ל.

אך הנה עדיין י"ל למה עיקר היחוד הזה דקוב"ה ושכינתי' הוא במעשה המצות דוקא והוא שאו' לשם יחוד קוב"ה כו' על כל מצוה [קודם]

אנכי מי שאנכי: נסמן לעיל ע' תרמז.

ואתא מרבבות קדש: ברכה לג, ב.

דתושבע"פ מל' קרינן לה: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

דתשבי"כ נק' מוסר אביך . . אמך: באגרת הקדש סכ"ט (תניא קנא, א) בשם הזהר. וראה הנסמן במראי מקומות ללקוטי תורה (קהת ה'תשד"מ) דרושים לשמ"ע פה, ב.

שו"ה למעלה: בבוך 116 ליתא.

כמ"ש וינועו: יתרו כ, טו.

שו"ה דא"ס — ביחוד זה: בבוך 116 ליתא.

לשם יחוד קוב"ה כו' על כל מצוה (קודם) עשייתה: כ"ה בכ"מ. ראה לעיל בח"א ע' רלה ושנ"ג.

עשייתה ובאמת בברכת המצות נמשך המשכת בחי' המקיפי' באו' אקב"ו דוקא (ופי' קדשנו בקדש הזה מלמטה למעלה ג"כ כמו שקדשנו מלמעלה למטה שזהו יחוד דאו"ח ואו"י דמשפיע ומקבל הנ"ל, וזהו [יחוד ברכה וקדושה שבמצות ר"ת] יב"ק, [וזהו שאומ' שמצות צריכות כונה כידוע כמ"ש במ"א), דלפי הנ"ל הרי העיקר ליחוד זה הוא האוי"ר בחו"ב] כו' כמו בק"ש בשביל יחוד דהוי' א' שזהו ע"י או"י דואהבת כנ"ל (ואע"פ שיחוד ק"ש הוא ביח"ע דאו"א הרי הוא ג"כ המשכה והיחוד מאין דחב' ליש דבינה וכן במצות ת"ת כו' שצ"ל ע"י או"ר ג"כ דאורייתא בלא דו"ר לא פרחא לעילא וכמ"כ בק"ש וגם בק"ש יש יחוד דזו"נ בחי"ת ודל"ת ובשכמל"ו כידוע). אך הנה פי' קוב"ה ידוע שכולל ב' תיבות דקדוש וברוך, בחי' קדוש לשון הפלאה והבדלה בערך וברוך הוא בחי' המשכה שנמשך מקדש העליון להיות בבחי' העלם דעצמי' א"ס ב"ה בבחי' גילוי או"פ דוקא. וזהו ענין יחוד קוב"ה ושכינתי' דהיינו שקוב"ה סדכ"ס קדוש ומובדל כו' יהי' בגילוי אור במל' דאצי' שנק' שכינה ששוכן בתחתוני' בחי' ממכ"ע כנ"ל, וזהו ע"י ברכת המצות שאו' אקב"ו כו' שקדשנו בקדש העליון העצמי' ממש שיהי' נמשך ובא לידי גילוי דוקא בנש"י והוא במה שנמשך האוב"כ דוקא כמש"ת. וזהו שהמצות נק' בשם מצות הוי' ונק' תורת הוי' דגם שכבר ע"פ סדר ההשתלשלות דהוי' ואלקי' סומ"מ יש הארת [ה]אור דסובב בממלא שהוא יחוד דהוי' ואלקי' אבל אינו מאיר אורו רק בהעלם ולא בגילוי אך ע"י המצות נמשך שם הוי' זה בגילוי. וז"ש בברכת המצות ברוך א"י שברוך זה פי' בחי' המשכה מן ההעלם לגילוי שיתגלה שם הוי' דסובב לגילוי בממלא כמ"ש והי' הוי' לאלקי' ממש כנ"ל. וזהו ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם שיתגלה בבחי' או"פ בבחי' ממלא להיות אלקינו מלך העולם ממש כמ"ש מלכותך מל' כ"ע (ולא כעכשיו שנק' קדוש בשמים ובארץ כו'. וזהו פי' יחוד קוב"ה כו' שיתגלה בחי' קדש הנעלם הנק' קוב"ה כו'.

ובאמת אין הענין כן דגם מה שיתגלה מבחי' מקיף דסובב בממלא הבא בבחי' השתלשלות העולמות מאין ליש שנק' בשם הוי' ואלקי' גם

בברכת המצות נמשך . . המקיפי': נסמן לעיל ע' תרפ.

שו"ה דוקא — (ופי': בהכת"י לא נסמן סיום החצאי ע"גול.

(יחוד ברכה וקדושה . . ר"ת) יב"ק: ראה הנסמן בלקוטי תורה ברכה צג, ד. וראה ג"כ תורה אור וישלח כה, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' צא. ע' צה. סה"מ תקס"ז ע' רפה. ע' רפח. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשכג. תו"ח וישלח נה, ב ואילך. אמרי בינה ח"ג שער התפילין פ' קלח. פירוש המלות פ"ע.

שו"ה וקדושה — שאומ' . . במ"א): ניתוסף ע"פ בוך 203 . . החצע"ג ניתוסף משם.

שו"ה במ"א) — בחו"ב: אינו ברור. ובבוך 203, 1374: ברו"ש.

דאורייתא בלא דו"ר לא פרחא לעילא: בתניא פל"ט בתיקונים. תקוני זהר ת"י כה, ב.

בק"ש יש יחוד דזו"נ: ראה סידור שער הק"ש עו, ג. פו, א. פז, א.

קוב"ה . . דקדוש וברוך: נסמן לעיל ע' תמה.

מצות הוי' ונק' תורת הוי': ויקרא ד, ב. שלח טו, לט. בא יג, ט.

שו"ה מלכותך — (ולא: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי ע"גול.

זה אינו רק בחי' החיצוני' לבד שהוא גם מה שעלה ברצון להיות בחי' אצי' ובריאה שנאצל בד' אותיו' דהוי' י' בחכ' דאצי' כו' הכל הוא בחי' חיצוני' לגבי פנימי' דשם הוי' שבתו"מ שהן עצמי' ופנימי' רצה"ע וחכ' העצמי' וכן המדות ומחדו"מ שבתו"מ הכל הוא בחי' פנימי' ועצמי' וכמ"ש אם לא בריתי כו' חוקת שמ[ו"א] כו' וכמא' בראשית שהוא החכ' שבשביל התו' שנק' ראשית כו' ובשביל קיום התו"מ שישראל שנק' ראשית כו' כידוע, ולזאת ודאי גם שם הוי' המלובש בתו"מ שלמטה בדברי' גשמיי' ה"ז פנימי' דשם הוי' (כמו שהאיר פני הוי' במ"ת) (וכמו במצות תפילין שבראש שא' וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נק' עליך ממש והוא מוחין דחו"ב בפ' קדש והי' כו'), וכן כל מצות הוי' ותו' הוי' זהו למעלה הרבה משם הוי' דבחי' סובב ומקיף דממלא הנ"ל. ולפ"ז מ"ש אקב"מ זהו מבחי' פנימי' דח"ע הנק' קדש העליון דעצמי' א"ס ב"ה ממש שנתקדש הוא ית' בעצמו מהן ונק' מצות ממש כמו מצותי חוקותי ותורותי כו' וכידוע דקב"ה מניח תפילין ומתעטף כו', וקדושה זו היא קדושת הפנימי' ועצמי' דא"ס שלמעלה הרבה מכל עיקר ומקור דהשתלשלות דאבי"ע גם לפני הצמצום דקו"ח כו' שבשביל זה צמצם א"ע להיות מקור למקור ההשתלשלות דאבי"ע בקו"ח הנ"ל וד"ל. והיינו פי' דיחוד קוב"ה ושכינתי' שבמעשה המצות דוקא שלא באו ביחוד חיצוני דסומ"מ אע"פ שהוא מן ההעלם לגילוי כו' כי יחוד זה בפנימי' דקדש העליון שנק' קב"ה קדש הקדשי' דפנימי' הכתר בפנימי' דחכ' ומדות דאין זה מתגלה רק במעשה המצות דוקא שנעשה המקיף דקדש העליון בבחי' גילוי דשכינה שהוא כנ"י בקבעומ"ש שלהם לפי שרש שלהם במל' דא"ס הפנימי להיות שם הוי' הפנימי' בבחי' אלקי' באו"פ מיוחד אליהם בפנימי'. וז"ש ברוך אתה ה' אלקינו דוקא ואח"כ נמשך למהו"ע כו' וכמ"ש יאר ה' פניו אליך דוקא כמו שהי' במ"ת שקבלו הארת פני הוי' בתו"מ בבחי' פנימי' שלהם וכן בכל יחוד פנימי' דמצות דוקא ובפרט בק"ש ביחוד דהוי' א' שא' תמליכהו כו' בשמים כו' ואע"פ דגם האידנא א' הוא בסומ"מ כו' וד"ל.

וביאור הענין למה המצות הן בבחי' קדושת העצמו' ופנימי' שעי"ז דוקא יהי' יחוד פנימי דיחוד קוב"ה ושכינתי' דוקא (יותר גבוה מיחוד

אם לא בריתי כו' חוקת שמנו"א): ירמי' לג, כה.
בראשית שהוא החכ': ראה לעיל ע' תרכו.
שבשביל התורה: נסמן לעיל ע' תרלב.
שישראל שנק' ראשית: ראה ירמי' ב, ב. לקוטי שיחות מקץ כרך ג ע' 820.
וראו כל עמי הארץ: תבא כח, י. ברכות ו, א.
שו"ה הארץ — כו'): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 203.
דקב"ה מניח תפילין ומתעטף: נסמן לעיל ע' תסז.
יאר ה' פניו אליך: נשא ו, כה.
שא' תמליכהו כו' בשמים: ראה זהר פינחס רכג, סע"ב. עקב ערב, א.
(יותר . . כנ"ל): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 1374.

דסובב בממלא בהשתלשלות כנ"ל), הנה יש להקדי' תחלה בשרש ענין המצות. דהנה ידוע דהמצות הן בבחי' פנימי' רצה"ע דוקא. וביאור ענין פנימי' דרצה"ע שבלשון המקובלי' נק' פנימי' הכתר דוקא כידוע, והלא לכאורה גם בשארי דברים זולת המצות יש ג"כ פנימי' רצה"ע וחכ' ומדות, כמו במע"ב מאין ליש ממש שהי' זה ברצונו וחכ' ומדותיו ית' כמ"ש בראשית בקדמין כו' וכתיב כי אמרתי עולם חסד יבנה כו' שזהו שעלה ברצה"פ [כו', וכ"ש בחי' עולם האצי' דאיהו וחיוהי חד ודאי הי' בבחי' פנימיות ורצה"ע שזהו כשעלה ברצה"פ] להאציל כו' (ששיער בעצמו בכח כו', שז"ש דגליף גליפו בטה"ע כו' כידוע), ובחי' פנימי' הרצה"ע להאציל נק' פנימי' הכתר דאצי' ששם הוא גילוי אא"ס ב"ה בפנימי' כמ"ש בתיקוני' [ד]אא"ס מלגיו [ו]כתרא עילאה מלבר כו' דבחי' רצה"ע הוא שנק' כ"ע מלבר לפנימי' דאא"ס שהוא מלגיו (כמו פנימי' רצון האדם שבו מלובש פנימי' התענוג שהוא לבוש דפנימי' ועצמי' הנפש ממש כו' (כמשי"ת) ולכך בחי' פנימי' הכתר אינו נמנה בע"ס דאצי' להיותו נחשב מבחי' [ה]אחרונה שבעולם [ה]א"ס עצמו כמ"ש [אא"ס] פנימי' הכתר מלגיו אבל חיצוני' הכתר דוקא נק' ראש ומקור לנאצלי' כידוע בע"ח).

וידוע ביאור ענין ההפרש בין פנימי' הכתר לחיצוני' הכתר שזהו כמו שיש באדם פנימי' הרצון וחיצוני' הרצון כאשר חפץ בדבר מה שאם זה הדבר אין בו פנימי' ועצמי' שלו כלל, כמו שרוצה אדם לבנות בנין ולדור בו דגם שודאי יש לו בזה רצון וחפץ עצם הנפש כי צריך לדירה וכלים לשכון שם כמו שצריך ללבוש ומזון כו' אבל מ"מ אין זה כל בחי' פנימי' ועצמי' שלו ממש רק מה שצריך להלביש א"ע בלבוש ולדור בדירה לפי כבודו וגם בכלים ומזון וכה"ג וא"ז עיקר ועצמי' שלו רק בחי' פנימי' ועצמי' התענוג הוא מה שמתענג בכל עצמותו ממש בהיכל ודירה זו שהוא בכלי' ובמזון שהוא הפנימי' ועצמי' שלו ממש ואגב ירצה לו גם הדירה והיכל [והכלים] כו', שזהו נק' חיצוני' הרצון שנגרר אחר פנימי' הרצון שמלובש ונעלם בזה כי אינו בא בגילוי לעין רק חיצוני' הרצון שרוצה לבנות בנין וכלים נאים וכה"ג, אבל בחי' פנימי' הרצון שבזה שהוא בחי' פנימי' הטעם [הזה] ותענוג שברצון זה אינו בא בגילוי והוא מה שמתענג בפנימי' שלו ממש בכלים ומזון

דרצה"ע שבלשון המקובלי' נק' . . הכתר: נסמן לעיל ע' תקל.

בראשית בקדמין: תרגום אונקלוס בראשית א, א:

כי אמרתי עולם חסד יבנה: נסמן לעיל ע' תשצ.

דגליף גליפו בטה"ע: ראה לעיל ע' תתב.

(ד)אא"ס מלגיו (ו)כתרא עילאה מלבר: ראה תקוני זהר סתכ"ב (סה, ב).

שו"ה דאצי' — כמ"ש (אא"ס) . . מלגיו: בבוך 949: כנ"ל כתרא עילאה מלבר . . מלבר. ובבוך 1374: כמ"ש כתרא עילאה . . מלבר.

פנימי' הכתר אינו נמנה . . כידוע בע"ח: ראה עץ חיים שער (מב) דרושי אבי"ע פ"א. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בספר המאמרים תש"ח ע' 242. ביאורי הזהר תשא נד, ב. סה"מ תרס"ה ס"ע רסו ואילך.

ולבוש ודירה כו' שא"א לו לפרש ולגלות פנימי' הרצון זה כלל בחכ' ושכל, זהו שנק' בחי' רצון הכמוס ונעלם או רצה"פ דבחי' רצה"פ שזהו שנק' פנימי' הרצון ופנימי' התענוג הנעלם שבלתי מורכב ובלתי נגלה בשכל וטעם למה ירצה כך וכך דוקא, וכמ"ש בזהר דאית רצון ואית רצון כו' דהיינו רצון התחתון ורצה"ע בכלל, דבחי' רצה"ת זהו שהרצון המורכב בדבר מה כמו בשכל וטעם גלוי לרצון זה שמחמתו רוצה בו (או שמורכב במדות באהבה וחסד וטוב ות"ת וניצוח וכה"ג, שזה הרצון בא עכ"פ בבחי' גילוי אור בהגבלה והרכבה בדבר מה שיגביל אותו כמו השכל והטעם והמדות כו', אבל מה שנק' למעלה בחי' רצה"ע זהו שהוא עליון ממש שהוא רצה"פ ונעלם ממש אשר לא יוכל לבא בהתגלות כלל ולא בשכל וטעם הגלוי ולא במדות כו' כי אינו מורכב בדבר מה להיות[ו] בחי' רצון עצמי ופשוט ממש שזהו שנק' רצה"פ או רצה"ע כמו שבעצמותו ממש ולכך נק' רצה"ע וד"ל.

ולכך יובן למעלה בבחי' כ"ע שיש בו פנימי' וחיצוני' כנ"ל מה שנמשך גילוי הרצון ובא במורכב בחו"ב ומדות דאצי' כמו שכל וטעם לרצון באדם או מצד שחפץ חסד הוא וכה"ג נק' רצה"ת, וזהו בחי' חיצוני' הכתר שנק' ראש לאצי' שאין בזה בחי' פנימי' ועצמי' שלו כ"כ כמו כי אמרתי עולם חסד יבנה שעלה ברצון להיות בנין העולמות בחסד שהוא בחי' חיצוני' רצון הנגלה בשכל וטעם ומדות כו' (וגם מה שנאצלו ע"ס באו"כ והיכלות פנימי' וחיצוני' כו' כמ"ש אפיק' י' תיקונין לאנהגא בהון עלמין בחסד ודין כו' זהו כמו הרצון בדירה וכלים נאים וד"ל (ומ"ש בשם מ"ה מלגיו כו' דאיהו אורח כו' זהו פנימי' דחכ' ומדות דתו"מ דוקא), שאין כ"ז עיקר פנימי' ועצמי' הרצה"פ ותעה"פ שאין כל עצמו מלובש בזה כו'). אך בחי' פנימי' הכתר שנחשב מבחי' א"ס ב"ה דאא"ס מלגיו וכ"ע מלבר כו' זהו בחי' פנימי' הרצון של פנימי' ועצמי' דא"ס ב"ה שהוא הרצון בבחי' ההעלם והסתימות שנק' סדכ"ס עילאה על כל עילאין דלמתב[כ] דהיינו שאינו נתפס ונגלה כלל בחכ' ומדות כלל כו' כי אינו מורכב בדבר זולתו רק הוא בחי' רצה"פ ועצמי ממש שלמעלה מן השכל וטעם לגמרי ע"כ הוא בבחי' העלם בעצמו כי כל בחי' פנימי' ועצמי' התענוג שלו בזה (וכמו עיקר פנימי' הכונה ורצון לדירה וכלים נאים כפי שיתענג בהם בפנימי' הרצון ותענוג וחכ' שהן פנימי' רצה"ע וחכ' ומדות דתו"מ דוקא כמ"ש השמים כסאי כו' איזה בית כו' וצמצם פנימי' אורו ועצמי' רצונו וחכ' ומדותיו בהיכל ק"ק בין ב' בדי הארון ששם הלוחות

וכמ"ש בזהר דאית רצון ואית רצון: נסמן לעיל ע' תרמז.

שו"ה וחסד — וכה"ג: אוצ"ל: וכה"ג).

(וגם . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 1374.

אפיק' י' תיקונין לאנהגא: נסמן לעיל ע' תשפה.

שו"ה בחכ' — כלל: בבוך 116 ליתא.

שו"ה בחי' — (וכמו: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

השמים כסאי כו' איזה בית: ישעי' סו, א.

כו', וכנ"ל דגם מה שעלה ברצונו להאציל כו' הוא בשביל התורה כו' שהוא פנימי' רצה"ע שנק' רצה"פ ועצמי כנ"ל שהוא שנק' רצה"ע ממש הנק' פנימי' הכתר בכלל (שאינו נמנה בע"ס כלל). וזהו שרש המצות שלמטה שנק' פנימי' תעה"ע ממש שהוא בבחי' פנימי' הכתר בכלל כנ"ל אשר לא יוכל לבא בגילוי בחכ' וטעם כלל וגם לא בח"ס שנק' טעם כמוס לרצה"ע.

ואע"פ שמבואר במ"א בענין טעם כמוס לרצון שהוא פנימי' הרצון דהיינו רצון הנעלם בח"ס [שנק' טעם כמוס] שלא יוכל לבא לידי גילוי השכל וטעם כענין שתוק כך עלה במח' [לפי שענינו הוא שא"א לגלות בשכל וטעם למה ירצה כך כי זה הרצון נגד השכל והטעם שא"ל וכי זו תו' אלא הוא רצ"פ ונעלם שלמעלה מן השכל והטעם הגלוי אבל טעם כמוס עמדי יש לרצון זה ולכך א"ל שתוק כו' כנ"ל שאין כאן רק שתיקה לבד לפי שא"א לגלות בדבור בשכל גלוי אלא כך עלה במח'] לפני ברצ"פ כו' בלא טעם, אך באמת גם בחי' טעם כמוס ונעלם (כשכל הנעלם מכל רעיון) ונק' ענין טעם לרצון עכ"פ איך שיהי' הרי בא הרצון בטעם ושכל אלא שהוא שכל נעלם מן ההשגה בגילוי, ואמנם באמת בטענה זו תורה וזו שכרה לא יוכל להיות טעם בדבר ע"פ חכ' דתורה ואפי' טעם כמוס כו', אלא צ"ל דמ"ש שתוק כך עבמ"ח כו' דהכונה בשתיקה זו שאין טעם לרצון אפי' טעם כמוס כי אינו רק רצ"פ בלי טעם כלל לרצון אפי' טעם כמוס כי טבע [ה]רצ[ה]"פ שבלתי מורכב כלל בטעם אפי' לא בטעם כמוס כי אין טעם לרצון כלל, וזהו עיקר פנימי' ועצמי' הרצה"פ כידוע שהוא בעצם דגלגלתא שלמעלה מח"ס כו' אלא כמו שאו' אדם לחבירו כך רצוני בעצם בלא טעם כלל וכלל כו', ולכך א' לו שתוק כו' דגם בחכ' דמשה דמ"ה שמו בבחי' מ"ע דחכ' בבחי' טעם וחכ' הכמוסה בפנימי' א"א לגלותה ברצון שאין טעם לרצון כלל אפי' טעם כמוס כנ"ל, ולכך א' שתוק שגם בשכל הנעלם יש שתיקה זו, וז"ש דסייג לחכ' שתיקה שהשתיקה עכ"פ נק' סייג לחכ' אין הכונה על שכל וטעם גלוי שנק' חכ' סתם דשתיקה מגיעה למעלה במקור השכל שנק' ח"ס להמשיך שכל חדש כמו אשתומם כו' או שתק רב כמבואר במ"א שזהו ענין מלה בסלע

שמבואר במ"א בענין טעם כמוס לרצון: ראה סידור דרושים לחתונה קל, סע"ג. ערב שבת קסא, סע"ב. ביאורי הזהר בשלח מז, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' תסא. סה"מ תקס"ג ח"א ע' קעד.

שתוק כך עלה במח': מנחות כט, ב.

כשכל הנעלם מכל רעיון: נסמן לעיל תרכב.

זו תורה וזו שכרה: מנחות שם.

דמ"ש שתוק כך עבמ"ח: ראה גם ספר המאמרים תקס"ט ע' קלד. אמרי בינה שער הק"ש פצ"ט.

מ"ע: מים עליונים.

דסייג לחכ' שתיקה: אבות פ"ג מי"ג.

אשתומם כו': דניאל ד, טז. חולין כא, א. וראה ג"כ לעיל ע' תרכח. בח"א ע' שנד.

שחק רב: ראה סוכה ז, ב"א.

מלה בסלע משתיקא בתרין: ראה מגילה יח, א. אמרי בינה שער הק"ש פ"פ (סט, ב). עטרת ראש שער יוה"כ פ"ו (לד, א).

משתיקא בתרין כו' דשתיקה בהעלאה וביטול השכל הקדום (בקשה הבנה ובקושי' שמסתיר לאמת) כו' בוקע הקרום העליון כו' מלמטה למעלה ומתעורר לכח ומקור השכל להוליד שכל בכפליי' וזהו סייג לחכ' בגילוי כו', אבל באמת שתיקה זו סייג לחכ' הסתומה ג"כ דגם [ב]בחי' שנק' שכל הנעלם שהוא נק' טעם הכמוס לרצון כנ"ל גם בו יש שתיקה שנק' סייג לח"ע לפי שגם הוא בא ג"כ בבחי' ביטול לגמרי [ו]היינו בעצם הרצה"פ שאין בו טעם כלל וכלל גם לא טעם כמוס ולכך נק' שתיקה לח"ס בחי' סייג להוסיף אור חדש גם בשכל הנעלם מכל רעיון כו', (וכמ"ש במ"א בענין ג' כתרי' דכתר תו' שבמ"ת הי' למעלה מחכ' ג"כ מטעם זה).

וזהו עיקר שרש המצות שהן בפנימי' הכתר ממש שזהו למעלה גם מטעם כמוס לרצה"ע שבמצות והוא בארחין דגלגלתא עצמה שלמעלה מח"ס שבו הנק' טעם כמוס, כידוע בענין טעמי מצות שיתגלו לע"ל כמו בימוהמ"ש שיתגלו סודות ורזין דאורייתא שהוא מבחי' ח"ס מקור החכ' דתו' שנק' נפלאות ולכך נק' פלא יועץ ו[ח]כם חרשי' כו' וכתיב בי' ישכיל עבדי כו', כי שורש הפנימי' דח"ע דתורה הוא בבחי' ח"ס דע"י וא"א שנק' [טעם] כמוס לרצה"ע שבכל מצוה ומצוה כמו מצות טו"ת שיש בהן טעם כמוס לרצה"ע שמלובש בהן שהטלית הוא מקיף הכללי בל"ב נ"ח כו' וד"פ הן ד' מקיפי' דד' מוחין וכן בכולם כה"ג יש טעם כמוס [כו' עכ"ז א"ז פנימיות הרצה"ע ממש הנק' פנימיות הכתר ממש שהוא עצמי' הרצה"פ שבמצוה שאין טעם לרצון כלל אפי' טעם כמוס] שבהן כו', וזהו כמ"ד מצות א"צ כוונה וטעם רק לעשות עצם רצונו לבד שכך עלה ברצה"פ כו'. וזהו תרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן גי' תר"ך שהן נק' תר"ך עמודי אור שהוא בחי' הכתר כידוע וכמ"ש כצנה רצון תעטרנו כעטרה ע"ג הראש (והוא י"ג חיורתא דע"י שכוללי' תרי"ג ארחין כו' שע"ז א' דוד אביטה אורחותיך אורחות הוי' הפנימי' ועצמי' ממש כנ"ל, וזהו עיקר ענין הקדושה העצמי' ממש שבמצות

(בקשה . . לאמת): **החצאי עיגול ניתוספו ע"ם בוך 116.**

(וכמ"ש . . מחכ': **החצאי עיגול ניתוסף ע"ם בוך 1374 . . שם: מח"ס.**

פלא יועץ ו(ח)כם חרשי': **ישעי' ט, ה. ג, ג. ראה לעיל בח"א ע' רנה.**

ישכיל עבדי: **ישעי' נב, יג. וראה ג"כ לעיל ע' תרצב.**

כמ"ד מצות א"צ כוונה: **נסמן לעיל ע' תרפ.**

תרי"ג מצות: **מכות בסופה.**

תרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן גי' תר"ך: **ראה של"ה יתרו שיו, א. מאורי אור מערכת תרך סנ"ו. הנסמן בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א לע' שלה.**

וז"מ דרבנן: **ראה לקוטי שיחות יתרו כרך כא ע' 401. לקוטי שיחות שפטים תשמ"ה.**

תר"ך עמודי אור שהוא בחי' הכתר: **נסמן לעיל ע' תסא.**

כצנה רצון תעטרנו: **תהלים ה, יג. ראה אגרת הקדש ס"א [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' לא].**

שו"ה וכמ"ש — (והוא: **בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול. ראה ספר המאמרים אתהלך לאזניא ע' פב.**

אביטה אורחותיך: **תהלים קיט, סו (ושם: ואביטה — וראה הנסמן לעיל בח"א ע' רנח).**

אורחות הוי': **נסמן לעיל ע' תרעט.**

למעלה כמ"ש [א]ש[ר] קדשנו במצותיו ממש שכל עצמי' ופנימי' מלובש בהן להיות שרשן בפנימי' הכתר ממש כנ"ל ששם הוא גילוי פנימי' ועצמי' דא"ס שלמעלה מרצון וחכ' שלו בהשתלשלות כנ"ל, ולכך ע"י מצות מעשיות דוקא נמשך בחי' יחוד פנימי' דקוב"ה ושכינתי' בבחי' פנימי' דקדש העליון הנ"ל וד"ל ועי"ז נעשה גילוי דסובב וממלא ממילא כנ"ל.

אך עדיין י"ל למה יקרא היחוד הנ"ל הוא במעשה המצות בדברי' גשמי' כמו במצות צדקה ותפילין וציצית שמלובשי' בדברי' גשמיי' והלא עיקר ענין המעלה הוא מצד שרש בחי' רצה"ע שבמצות למעלה והוא בחי' קדש העליון העצמי' כנ"ל (וזהו בחי' קוב"ה (שנק' קדוש בקדושת המצות העליונות כשקב"ה זה מניח תפילין כמ"ש תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו ומי כעמך ישראל כו' וכן עוסק בתו' ויושב ודן [וזן] כו' ועושה צדקה כו'), אבל עיקר ענין היחוד דקוב"ה ושכינתי' זהו דוקא ממעשה המצות שלמטה דוקא ולא במצות עליונו' מצד עצם רצה"ע שבפנימי' למעלה [ב]לבד כו' (וראי' מן האבות שקיימו כל המצות ברוחני' כמ"ש אשר שמע אברהם בקולי וישמור מצותי כו' שנעשה יח"ע באצי' כמו מכל המצות שלנו, עכ"ז א' בהם ושמי הוי' (העצמי) לא נודעתי להם רק לבנ"י במ"ת שקבלו המצות בדברי' גשמי', ומבואר למעלה שבכל יחוד משפיע ומקבל זהו בא מכח העצמי' דא"ס דוקא שזהו אדם דכו"נ כו' וכך ביחוד זה שבמצות שורה מעצמי' א"ס דוקא, וזה אינו רק במצות בפ"מ דוקא שבזה דוקא יש יחוד ברכה וקדושה כנ"ל. אך הענין הוא שבאמת אע"פ ששרש המצות הוא למעלה מעלה בבחי' פנימי' הכתר שהוא פנימי' רצה"ע שלמעלה (גם מטעם כמוס) [מ]רצון וחכ' דאבי"ע כו' ובו שורה פנימי' אא"ס דוקא כנ"ל מ"מ עיקר שלימות הכונה בפנימי' רצה"ע ופנימי' התענוג שבהן הוא ביריד אור רצה"ע הזה עצמו למטה מטה שבא בהתלבשות בכלי' גשמיי' ולא ברוחני' בד' בתים דתפילין בד"פ בקלף גשמי וציצית בצמר גשמי וצדקה בכסף גשמי וכה"ג שזהו בחי' סומ"ע שעבמח"ת שהוא מה שנתאוה להיות לו דירה למטה בתחתוני' דוקא יותר מבעליוני', וע"ז א' דוד לכל תכלה שהוא עונג ורצה"ע ראיתי קץ רחבה מצותך מאד [כ]שהוא בכלי למטה דוקא [ו]כמ"ש כי טוב לגנוז האור בכלים שהוא בלבוש גשמי דנוגה דעשי' לברר לעה"ד כו' שהוא עולה למעלה מעלה

שו"ה העליון — (וזהו . . כו'): בבוך 116: וזהו . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.
תפילין דמארי עלמא . . כעמך ישראל: נסמן לעיל ע' תסז.
עוסק בתו' ויושב ודן (וזן): ראה עבודה זרה ג, ב.
שו"ה (וראי': בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.
אשר שמע אברהם בקולי וישמור מצותי: תולדות כו, ה (בדילוג). וראה לקמן ע' תתק.
(העצמי) . . (גם מטעם כמוס): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.
ושמי הוי' . . לא נודעתי להם: וארא ו, ג.
לכל תכלה . . ראיתי קץ רחבה מצותך מאד: תהלים קיט, צו.
(ו)כמ"ש . . לגנוז האור בכלים: ראה לעיל ע' תתי.

מהיות תענוג גדול יותר מהעצם העונג שבפנימי' רצה"ע שנק' פנימי' הכתר למעלה (וכמשל הנ"ל בדירה וכלים שהעיקר הוא מה שמתענג בהם בפנימי' נפשו וכמו קטרת וקרבנות ולחה"פ בבהמ"ק שהי' עולה למעלה יותר ממזון העליון או"א דאצי' שא' אכלו ריעי' כו').

וזהו הטעם שבמצות מעשי' הגשמי' בגשמי' עיקר היחוד דהוי' ואלקי' כי במצות יש עוד תנאי שיהי' נש"י העושין המצות בקבעומ"ש כמצות תפילין שמניח בראשו וצדקה ביד וכה"ג שאז נעשה בחי' כלי לאור רצה"ע שבמצוה זו שנק' אורחות הוי', וא"כ יש כאן משפיע ומקבל דהיינו אור רצה"ע הרוחני שנק' ארחי' דגלגלתא כנ"ל שמלובש במצוה נק' משפיע אור והמקבל הוא בחי' כלי דמצות שנעשי' ע"י ישראל בהעלא' דאו"ח בעומ"ש באו"ר דוקא שעי"ז נמשך בחי' הקדושה העליונה דרצה"ע שלמעלה במצותיו בנש"י שעושין המצות שמתלבש במעשה זו כמו בד"פ דתפילין על הראש דוקא נמשך שם הוי' העליון שלמעלה מד' מוחין דחו"ב דאצי' כמו שהקב"ה מניח תפילין בראש שהוא בחי' מקיף בולט ע"ג הראש וכן לבושי' כתלג כו' שמתעטף בציצית הוא בחי' מקיף עליון הרבה יותר ממקיף דסומ"מ שאינו רק מחיצוני' דהוי' דז"א כו'. וזהו יח"ע דקוב"ה ושכינתי' שנמשך תוס' אור ביחוד ברכה וקדושה דמשפיע ומקבל ע"י שם הוי' דמצות שהן למטה שנעשי' ע"י ישראל שהוא שנק' שכינתי' למעלה וכמ"ש ונתתי משכני בתוככם כו' ויש ביחוד זה מעצמי' אא"ס בתוס' אור רב הרבה יותר מעצם האור בפנימי' הכתר למעלה לפי שנעשה בהם יחוד למטה כשבאי' בפ"מ בנש"י בכלים בקבעומ"ש שזהו שנתאוה כו' כנ"ל וד"ל. ומטעם זה יובן ענין תוס' אורות חדשים באצי' ע"י המצות שלמטה דוקא כמ"ש בפע"ח עד שמזה יתוסף האור בג"ע וגם בעוה"ב וכמ"ש לעבדה רמ"ח מ"ע כו' להיות עי"ז נמשך פנימי' ועצמי' דא"ס יותר מכפי המדה הקצובה במא' קו המדה באבי"ע כו' עד שנמשך כל העלם דמקיף הכללי לגילוי דקמי' כל חשך [והעלם] העליון לא יחשיך כו', וזהו העוה"ב שיתגלה מהעלם העצמי' כמו שהוא גם למעלה כמו שהוא בעצמי' ממש וד"ל. וזהו פי' אשר קדשנו אש"ר לשון מאוש"ר שהוא הפלגת העונג העליון שבא מסוף מעשה דמצות בעוה"ב שקדשנו למטה במצות[יו] (שלמעלה מבחי' העונג שבח"ע דתו"מ העליוני' שנק' [ראש כמ"ש] ראש דברך אמת וכמבואר במ"א).

שא' אכלו ריעי' כו'): שיר השירים ה, א. ראה זהר ויקרא ד, א . . החצאי ע"גול ניתוסף ע"פ בוך 116.

לבושי' כתלג: דניאל ז, ט.

ונחתי משכני בתוככם: בחוקותי כו, יא.

תוס' אורות חדשים . . כמ"ש בפע"ח: ראה בהקדמה שם. לקמן ע' תתקא. הנסמן בספר מאמרי אדה"ז- פרשיות התורה ח"א לע' שכח. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקעב.

לעבדה רמ"ח מ"ע: ראה בראשית ב, טו. זהר בראשית כז, א. הנסמן לעיל בח"א ע' תל.

ראש דברך אמת: תהלים קיט, קס.

והנה בכ"ז יובן מ[ש]ארז"ל ע"פ אשר אנכי מצוך היום היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ומעשה המצות לא יועילו בעוה"ב. ומובן מזה עכ"פ דשכר מצוה בעוה"ב ודאי גדולה יותר מן המצות מצ"ע שנעשו בעוה"ז מאחר שנק' שכר כמ"ש ולמחר לקבל שכרם כו', ויש סתירה לזה ממ"ש דשכר מצוה עצמה הרי המצוה גדול משכר דעוה"ב מאחר שעיקר השכר הוא מעשה המצות מצ"ע כו' וז"ש דיפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב כו', וא"כ מהו ענין השכר דמצות בעוה"ב אם המצות בעוה"ז גדול מעלתן יותר כפי מא' האלו כו'. אך הנה יש להקדי' תחלה בהפרש שבין [ה]עוה"ז לעוה"ב, דאע"פ שעוה"ב גדול במעלה הרבה יותר מעוה"ז מצד בלי ערך ביניהם כו' כי עוה"ז נברא בה"א אחרונה דשם הוי' כמ"ש בה' בראם בבחי' הדיבור די"מ לבד שהוא סופא דכ"ד כידוע ועוה"ב נברא ביו"ד דשם הוי' שבראש כל דרגין כו', ועכ"ז יש מעלה יתירה בעוה"ז יותר והוא מה שעוה"ז שגם שהוא נמשך מבחי' ממלא שהוא או"פ דשם אלקי' כו' מאיר בו מבחי' סובב ומקיף הכללי הנ"ל דוקא וכנ"ל במ"ש [כי] הוי' הוא האלקי' כו', ובפרט ע"י מעשה המצות בדברי' גשמיי' שנעשו כלי לפנימי' דשם הוי' כנ"ל שעי"ז אנו ממשיכי' כל בחי' ההעלם דמקיף וסובב הכללי הנ"ל לגילוי גמור להיות בבחי' או"פ כמ"ש יעקב והי' הוי' לי לאלקי' ממש (והוא כשיתן לו ה' לחם לאכול שהוא ענין התורה ובגד ללבוש שהן המצות כמבואר במ"א), אבל העוה"ב שרשו הוא בבחי' או"פ דבחי' ממכ"ע, וכנ"ל שהוא צמצום האור דיו"ד דח"ע שבא במדה קצובה לקבלת הנשמות מבחי' העונג העליון העצמי שבעצמי' א"ס ב"ה כמ"ש להנחיל אוהבי יש כו' וכמו שבא גילוי אור העונג העליון גם עכשיו לנשמות בגעה"ע וגעה"ת [בכאו"א לפום שיעורא דילי'] דוקא (מבחי' בינה שבמל' דאצי' כידוע).

אך להיות שזה האור הנעלה הוא בא מבחי' [פנימי'] העונג העצמי' דא"ס שלמעלה מכל ההשתלשלות דאבי"ע (והוא מבחי' פנימי' הכתר הנ"ל שהוא פנימי' הרצון והתענוג העצמי שבתו"מ שלמעלה ממש כנ"ל) שהוא

מנ(ש)ארז"ל ע"פ אשר אנכי מצוך: **ואתחנן** ו, יא. **עירובין** כב, א.

דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא: **קדושין** לט, ב.

דשכר מצוה מצוה: **אבות** פ"ד, מ"ב.

דיפה שעה א' . . חיי העוה"ב: **אבות** פ"ד מי"ז. **וראה לעיל בח"א ע' נב ואילך.** ד"ה **אוסרי לגפן תקס"ד ע' ד. תורה אור ויחי מו, ג. והנחת כ"ק אדה"א בתורת חיים שם צה, סע"ד.**

עוה"ז נברא בה"א . . כמ"ש בה' בראם . . ועוה"ב נברא ביו"ד: **ראה בראשית ב, ד. מנחות** כט, ב.

כמ"ש יעקב והי' הוי' לי לאלקים: **נסמן לעיל ע' תתז.**

לחם לאכול . . ובגד ללבוש: **ויצא** כח, כ. **ראה גם תורת חיים ויחי** קו, ד. **ויקהל תרכח, ב. שער האמונה פל"ה.**

להנחיל אוהבי יש: **משלי** ח, כא.

(והוא . . כנ"ל): **החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.**

עיקר השכר לנשמות בעוה"ב ונעשה ממעשה המצות שנעשה בעוה"ז כמ"ש ולמחר לקבל שכרם כנ"ל (כידוע) ע"כ א"א לאדם להגיע לקבל שכר המופלג הזה א"ל אחר עליות כמה מדריגות רבות ושונות זו למעלה מזו עד שיכול לקבל שכר זה, כמו שעליי' הנשמות לגעה"ע א"א להיות כ"א ע"י עליי' מדריגות רבות בבירורי' רבים דהיינו בהפשטת הגשמי' תחלה מכל סיג ופסולת דק שהוא הטהרה והזדככות החומר מן העונות בגיהנם וגם בלכלוך ומיאוס דכל תאות חומריות אפי' בהיתר ברדיפות הון באש זרה ותאות המשגל ואכילה ושתי' וכל הרהורים רעים ודברי' בטלים ומח"ז שלא לה' המה צריכים בירור וביעור לגמרי באש הגיהנם ששורף ומכלה כל אש זרה מחום הטבעי' הקשה כו' וכ"ז לא יועיל כ"א אחר הביטושי' הגדולי' בצער ויסורי' דעוני ולחץ בבני חיי ומזוני ברדיפת פרנסה בלחץ שמגיע עד הנפש (שהוא במקום כף הקלע ממש שהוא פיזור הנפש שיחוגו וינועו כשכור כו' כמבואר במ"א), ע"כ א' הוציאוה ותשרף הוציאוה לכנ"י בגלותא ותשרף בשלהובי טיהרא. ואחר שתטהר הנפש מטומאתה הגשמי' ומתאוות הרוחני' צריכה עוד בירור ב' ברוחני' הנפש עצמ' שלא תהי' בתערובות טו"ר אפי' בדקות מאד כי לא תוכל לכנוס בג"ע אף בשמץ תערובות רע, שהוא ענין הטבילה בנה"ד שלפני ג"ע שמתבטלי' ומתבערי' באש זה דנה"ד הרוחני עד שנשכח ונפסד מהם כל בחי' הגשמי' גופני' דעוה"ז שנק' חיזו דהאי עלמא כמו דב"ש והוללות ושכל אנושי הכוזב ומדמה ([ו]אפי' ד"ת שלנו של[א ל]ש"ש, וגם עצם הנשמות יזדככו ויתלבנו יותר בנה"ד זה (שהוא כמו אש וחום המרירות וצער מריחוקו מאלקי' בעוה"ז כמבואר במ"א), (וכמ"ש במ"א שאפי' המלאכי' העליוני' שנשלחו מלמעלה למטה בשליחות בעוה"ז כגון מלאכי' שבאו אל אברהם שנתלבשו בלבוש אנשים בהרכבה גשמי' בד"י כו' וכמלאך שרא[ת]ה הגר ומנוח ואשתו וכה"ג גם הם בעלותם בחזרה משליחותם למעלה למקומן ומדריגתן לפי שנתלבשו באוירא דהאי עלמא

א"ל: בבוך 949: אם לא.

שיחוגו וינוע כשכור: תהלים קז, כז. ראה דרך חיים בהקדמה ב, ב.

שו"ה כמבואר — ע"כ א' . . טיהרא: בבוך 949: ע"פ . . טיהרא).

הוציאוה ותשרף . . בשלהובי טיהרא: וישב לח, כד. זהר אחרי עב, א. הנסמן לעיל בח"א ע' יג.

ענין הטבילה בנה"ד: ראה זהר מקץ רא, א. ויקהל ריא, ב. רמז, א. תקוני זהר בהקדמה יז, א. לעיל ע' תערה ובהנסמן שם. ספר המאמרים תקס"ט ע' קלה. ספר מאמרי אדה"ז-אתהלך ע' קכט. ס' מאמרי אדה"ז-כתובים ע' סז. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' תמה. תורת חיים ויקהל תריא, א. תורה אור יתרו סט, ג. סה"מ תקס"ו ע' ריד. לקוטי תורה דרושים לשמ"ע סד, ד. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקסא. ובהנסמן בהערות הסמוכות.

שו"ה כמו — ([ו]אפי' . . זה . . (וכמ"ש במ"א: החצאי ע"גול ניתוסף ע"פ בוך 1374 . . ניתוסף משם . . ניתוסף משם.

מלאכי' שבאו אל אברהם: ר"פ וירא.

וכמלאך שרא[ת]ה הגר ומנוח ואשתו: לך טז, ז ואילך. שופטים יג, ג ואילך.

המלאכי' העליוני' . . סבילה בנה"ד: ראה פרי עץ חיים שער (ט"ו) קשעהמ"ט פי"א (עוד מי שמלמדין לו). ספר מאמרי אדה"ז-ענינים ס"ע שב. ע' שו"ש. ספר מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' לה.

החומרי' צריכי' טבילה בנה"ד להפשיט חיזו דלבוש דנוגה כו') וכן כל מלאכי' הנשלחים לעשות ניסים לצדיקים כו' כידוע) (וכמ"כ יש עליות המדריגות למעלה יותר כשעולין הנשמות למדריגה העליונה יותר עד שלפ"ע עילוי המדריגות שנית צריכי' בירור והפשטה הרבה יותר לפי שמדריגה הראשונה כמו הגשמה תחשב שם (וכמו שאחר כניסות הנשמות לגה"ת שהוא ג"ע הארץ עולין יותר מדי חדש ושבת כר' בגה"ע דבריאה או [ד]יצירה כמ"ש ילכו מחיל אל חיל כו' צריכי' ביטול והפשט' ממציאותן הראשון מחדש לגמרי, והוא ענין הטבילה בנה"ד השני' שלפני גה"ע (וכמ"ש בס' הבהיר שיש עמוד א' שבו עולין מגה"ת לגה"ע ומהיכל להיכל כו' שהוא ע"י מה שנבלעין ומתבטלין בעמוד זה (והוא מה שנק' צדיק יסוד עולם שמתקשרין בו כו') (וכר"ז שהתענה מ' תענית כשנסע [ל]א"י לשכח תלמוד בבלי כו'), וכמו בעליי' גבוהות יותר כמו כאשר עולין הנשמות מגה"ע דבריאה באצי' עצמה לאשתאבא בגופא דמלכא ממש כמ"ש להשתחוות לפני ה' ממש וכמ"ש דמיכאל כה"ר מקריב נשמות כו' כידוע, ועד"ז יש עלי' למעלה יותר מאצי' למעלה מעלה עד עצמי' א"ס שבפנימי' הכתר שהוא בחי' העונג הפשוט ועצמי' שברצה"ע שלמעלה גם מטעם כמוס כנ"ל (שזהו [ה]עוה"ב וכמ"ש וקדושי' בכ"י יהללוך סלה שהן נשמות האבות ומשה ואהרן וכל הנביאי' וצ"ג [ש]עולי' למעלה מעלה בלי שיעור כלל והיינו בעצמי' השעשועי' ועונג דאא"ס שבפנימי' הכתר שיאיר בעוה"ב כנ"ל שזהו שכר המצות כנ"ל). וא"כ יובן ממילא דכמה קו"ח יש לעלי' גדולה כזו לעוה"ב שהוא למעלה הרבה יותר לאין שיעור יותר מגה"ע דבריאה שצריך לזה כמה עליות וברורי' להגיע ממדריגה למדריגה עד שיגיע לידי קבלת השכר דעונג העליון דעוה"ב כנ"ל וד"ל.

שו"ה החומרי' — כו') . . כידוע) . . (וכמ"כ: בבוך 1374: כו' . . החצאי עיגול ניתוסף משם . . שם: וכמו"כ.

שו"ה שמדריגה — (וכמו . . ג"ע . . כו': בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול . . ניתוסף ע"פ בוך 1374.

ילכו מחיל אל חיל: תהלים פד, ח.

הנשמות . . הטבילה בנה"ד: ראה ס' הנחות הר"פ ע' קכג [נדפס בתוס' הערות וכו' ב]תורה אור מקץ לב, ד. יתרו סט, ג. ספר המאמרים תקס"ו ע' ריד. תו"א מג"א צו, א; סה"מ תקס"ה ח"א ע' שצט. לקוטי תורה בשלח א, ד. בהעלתך לג, ד. דרושים לשמ"ע פד, ד; סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקסא-ב. ס' אתהלך לאוניא ע' ק. תורת חיים מקץ [והוא ממוצש"ק מקץ תקפ"א] עג, סע"א. ויקהל תרא, א. תרט, ב-תריג, ב. וראה בהערות שלפנ"ז.

וכמ"ש בס' הבהיר: נסמן לעיל ע' תרעו.

וכר"ז שהתענה מ' תעניות: בבא מציעא פה, א. וראה הנסמן לעיל בח"א ע' מז.

לאשתאבא בגופא דמלכא: נסמן לעיל ע' עתר.

להשתחוות לפני ה': ישע' סו, כג (בדילוג).

דמיכאל כה"ר מקריב נשמות: נסמן לעיל ע' עתר.

וקדושי' בכ"י יהללוך סלה: תפלת העמידה. וראה לעיל בח"א ע' מח. ע' רלח. וראה ג"כ לעיל ע' תרעג. ע' תשע. לקמן ע' תתעב. ע' תתסג. תורת חיים וישלח [והוא משנת תקפ"ה] מז, ג.

והנה עפ"ז א' דשכר מצוה בעוה"ב אינה רק גופא של המצו' שגדולה משכרה בעוה"ב וכן א' דיפה שעה א' בתשובה ומע"ט לפי שע"י תשובה ומע"ט בעוה"[ז] דוקא יגיע כל אדם יהי' מי שיהי' לבחי' סובב הכללי דוקא כנ"ל שלמעלה מכל חיי העוה"ב אע"פ שנברא ביו"ד דשם הוי' שמאיר בו מפנימי' הכתר בכלל כנ"ל הרי אינו רק הארת או"פ שאינו רק הארה בעלמא הבא במדה קצובה לכאו"א לפי מדריגתו דוקא (וכמבואר במ"א שהעוה"ב נק' עולם ברור שכבר הוברר ע"פ מא' קו המדה לפי משפט התו"מ בשיעור ומדה באו"כ בציור אברי' שכ"א מובדל בפ"ע וכ"א נכוה מחופתו של חבירו, ולכך אין תשובה ומע"ט מועיל בעוה"ב כידוע במ"ש בשביעית יצא לחפשי חפשי מן המצות אלא רק על מה שכבר עשה מצוה מקבל שכרו ואינו מועיל שם תשובה לחוטא וכמ"ש אלה לחיי עולם ואלה לחרפות כי לא יוכלו הרשעים לקבל מאו"פ זה הבא רק לראוי אליו ולא כל זר ופסולת דק, ולכך צריך לברר בירורי' ויסורי' קשים בגיהנם וכף הקלע ונה"ד כו' והכל כדאי כמ"ש באחר מוטב דלדיינ' כו' לפי שהוא בחי' גבורה עילאה שמלובש בחסד שהחסד בא בתוקף גדול רק למי שראוי לפי שנק' עולם ברור בשם מ"ה כו' (אבל בעוה"ז מאיר מבחי' החסד דסובב כו' כי אמרתי עולם חסד יבנה כו' וחסד א' יברא ע"כ גם יסורי' מועטי' בעוה"ז פוטרי' כל עון קשה כמ"ש שא"א בקש שטרדת הפרנסה בצער יפטר[ו] בניו מן הגיהנום כו' כמבואר במ"א, אך בעוה"ז שנק' עולם הפוך עליוני' למטה ותחתוני' למעלה אע"פ שבאו בהגשמה יותר בלבוש דק"נ כו' הרי אנו רואים דגם רשע גמור שמתועב ומכוער בכל רע גמור [ו]טומאה יועיל לנפשו תשובה שלימה מקירות הלב לטהר אותו ולהעלותו למקורו ושרשו למעלה כמו מנשה ששב

(וכמבואר במ"א שהעוה"ב נק' עולם ברור: **ראה פסחים נ, א. לקמן ע' תתקט. סידור שחרית [והוא משנת תקס"ה] לב, ב. לה, סע"ד. לקוטי תורה פינחס עו, סע"ד. בהערות הסמוכות.** — בהכת"י לא נסמן סיום התצאי ע"גול.

וכ"א נכוה מחופתו של חבירו: **בבא בתרא עה, א.**

בשביעית יצא לחפשי . . מן המצות: **ראה משפטים כא, ב** (ושם: **ובשביעית**). **תורה אור משפטים עו, א. ג. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' רנט ואילך. ע' רפה ואילך.**

בעוה"ב . . ואינו מועיל שם תשובה: **ראה ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' שעח ד"ה אל תצר את מואב מכ"ק אדה"א [יודפס בעז"ה לפ' דברים] ע' 44 ושנ"צ. בהערות דלפנ"ז.**

אלה לחיי עולם: **דניאל יב, ב.**

שו"ה יוכלו — דק: **אוצ"ל דקליפות.**

שו"ה ולכך — לברר בירורי' ויסורי': **בבוך 116: לקבל יסורים [ובירורי'. ובבוך 949: וביטושים).**

כמ"ש באחר מוטב דלדיינ': **חגיגה טו, ב.**

כי אמרתי עולם חסד יבנה: **נסמן לעיל ע' תשצ.**

וחסד א' יברא: **בראשית רבא פ"ח, ה.**

שא"א בקש שטרדת הפרנסה . . הגיהנום: **ראה בראשית רבא פמ"ד, כא** (ושם: **מלכיות**). **וראה תורת חיים נח נח, ד. נט, ג-ד. שמות [והוא מפ' שמות תקפ"ז] ח, א.**

בעוה"ז שנק' עולם הפוך: **ראה פסחים שם.**

מנשה ששב באמת ונתקבל: **ראה סנהדרין קא, ב. קג, א.**

באמת ונתקבל, ונמצא התחתון ביותר שבמקום חשך ואפילה ושאול תחתית כו' יוכל לעלות למעלה כו' והעליון יוכל לירד למטה כצדיק שחוטא ונופל בשאול תחתית, שזהו עולם הפוך עליוני' למטה ותחתוני' למעלה, וזהו פלא גדול ביותר איך יהופך חשך לאור והרע לטוב ע"י תשובה וכן ע"י שעושה מצוה בגשמי' דוקא כצדקה בשביל שתציל ממות אפי' ברוחני' אפי' ברשעים שיש להם תקוה כו', אלא צ"ל בהכרח שיש בעוה"ז בעלמא דאתגליי' שבה"א כו' מבחי' הארת או"מ הכללי דסוכ"ע המקיף לאבי"ע ע"י המצות כו', דבחי' מקיף זה הוא למעלה מהשתלשלות דעה"ד טו"ר לגמרי ושוין שם קטן וגדול עד שחשך ואור שוין כמ"ש גם חשך כו' כחשכה כאורה כו' ע"כ אין הרע וחשך וטומאת העון דרשעי' מסתיר לגילוי אור זה כלל אדרבה יהופך גם החשך לאור ומות לחיים וכמו מי יתן טהור מטמא לא אחד כו' דגם הטמא יטהר שם, וכמו העיגול המסבב למעלה [ו]למטה כא' שיאיר גם למטה כמו למעלה שבסיבוב העיגול מיד יסובב [כולו] ונעשה עליון תחתון ותחתון עליון כו' וכך הוא בבחי' מקיף דסובב הכללי שא' ע"ז ומתחת זרועות עולם שמשוה אורו לתחת בעומ"ת כמו למעלה בעומ"ר להיות[ו] למעלה מבחי' מעומ"ט כנ"ל משא"כ הקו שיורד בו מעליון לתחתון כו', וזהו בעוה"ב שהוא בחי' קו הנמשך מאא"ס למטה כו') כמ"ש קוינו לו כו' לכאו"א כפי מקומו דוקא, ולכך לא יועיל אז תשובה ומע"ט שהתשובה מגיע במקיף דסובב כו' וכן במע"ט משום שנעתב"ס דוקא. וז"ש דיפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעוה"ז דוקא מכל חיי העוה"ב מטעם הנ"ל דבחי' סובב ומקיף הכללי מתגלה למטה ע"י המצות בפ"מ דוקא, ולכך שכר מצוה עצמה דוקא שגדול משכרה בעוה"ב כי השכר שלה אינו רק בבחי' עונג הרוחני האלקי מצומצם ברצה"ע שבא בגילוי או"פ לכל נשמה כו' אבל מצוה עצמה בגשמי' בעוה"ז מאיר בה ממקיף דרצה"ע שלמעלה גם מעצם העונג שבפנימי' הכתר (ולכך נק' תרי"ג מצות תר"ך עמודי אור כעמוד שמחבר גג וקרקע כו'). וז"ש היום לעשותם היום דוקא בעוה"ז [אין שכר] ולא בעוה"ב כו' שעי"ז יקבלו שכרם למחר בעוה"ב ממילא וא[ף] המעשה גשמי דמצות בעוה"ז אין שכר בעוה"ב כלל מטעם הנ"ל לפי שיפה יותר מכל חיי העוה"ב, וראי' לזה ממה שגם רשעי' יש להם חלק לעוה"ב משום דמלאי' מצות בפ"מ דוקא וד"ל.

ובכ"ז יובן מה שבגמ' מקשו קראי אהדדי דכתיב ואספת דגנך כו' וכתי' ועמדו זרים ורעו צאנכם כו' (שמדבר בימוהמ"ש שיהי' אז קיום

כצדיק . . בשאול תחתית: ראה ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשמו.

כצדקה בשביל שתציל ממות: ראה משלי י, ב. יא, ד. פסחים ח, ס"א ורע"ב.

גם חשך כו' כחשכה כאורה: תהלים קלט, יב.

מי יתן טהור מטמא לא אחד: איוב יד, ד.

ומתחת זרועות עולם: ראה לעיל ע' תתד.

כמ"ש קוינו לו: ישע' כה, ט. וראה לעיל ע' תשפב. בח"א ע' קיח ושנ"נ.

כעמוד שמחבר גג וקרקע: ראה אגרת הקדש סכ"ט.

שבגמ' . . ואספת דגנך . . ועמדו זרים: ראה ברכות לה, ב. עקב יא, יד. ישע' סא, ה. ספר המאמרים

המצות בשלימות הבירורי' דעה"ד כו') ומתרץ כאן כשישראל עושין רצונו של מקום כמו לע"ל דכתיב ועמדו זרים כו' שמלאכתן נעשית ע"י אחרים [ו]כאן כשאין ישראל עושין רש"מ שאז א' ואספת דגנך בעצמך ולא ע"י אחרים, וא' הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם (אלא יהי' תורתם קבע ומלאכתם עראי כו', וע"כ טוב תורה עם ד"א דוקא וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה, משא"כ לע"ל יהי' הכל ע"י אחרי' כמו תו"א). והנה לכאורה מא' זה פלא גדול דהלא מ"ש ואספת דגנך מדבר ודאי כשעושין רש"מ שהרי פסוק זה נא' בפ' והי' א"ש כו' שא' לאהבה את ה' כו' בכל לבבכם ובכל נפשכם אז א' ונתתי מטר כו' ואספת דגנך כו' ואם זהו בתנאי כאשר יהי' להם מס"נ [בזה] בכל לב ונפש אז דוקא ואספת כו' איך יקראו אין עושין רש"מ שלא יהי' מלאכתן נעשית ע"י אחרים כמו לע"ל. אך התירוץ הוא כמבואר במ"א בהפרש בין פ' [ראשונה] דשמע שא' בכל מאדך אבל בפ' שני' לא נזכר בכל מאדכם רק בכל נפשכם כו'. וגם שהוא דבר פלא וכי אפשר לומר דמס"נ דבכל נפשכם לא יהי' גם עושין רש"מ אלא רק דוקא באהבה דבכל מאדכם שזהו נק' עושין רש"מ יותר דמאי שנא כו'. [אך הנה פי' דאין עושין רש"מ א"א לומר כפשוטו שאין עושין ומקיימים כלל וכלל דאיך יאמר בזה ואספת דגנך כו'] וכן ונתתי מטר כו' שאינו מדבר רק כשעושין ומקיימין שאז נמשך הברכה כמ"ש את הברכה אשר תשמעון כו' ואת הקללה כו' כמ"ש והי' א"ש כו', אלא הכונה בפי' עושין ואין עושין שהוא ענין המשכה ועשי' למעלה דוקא דהיינו שיהיו הן הגורמי' המשכות אור רצה"ע הזה של המצות למעלה שיהיו נמשכי' מעצמי' אא"ס ב"ה להיות לו בחי' פנימי' רצה"ע הזה דמצות, וזהו שנק' עושין רש"מ [שהן העושים וממשיכים מלמעלה למטה להיות רש"מ והיינו לפי שהן העושין את המצות למעלה דוקא וכמו לעשות את כל דברי התורה הזאת וכן להקים את כו'] שהן העושי' לד"ת ומקיימי' אותה וכמ"ש ותו' שם בישראל דוקא וד"ל.

ויובן ביאור זה ע"פ הקדמה בתחלה בפי' רש"מ מהו לשון מקום דוקא וכמ"ש ברוך המקום ברוך הוא כו'. דהנה פי' מקום הוא בחי' ו"ק

תקס"ט ע' קלה. לקוטי תורה שלח מב, רע"ג. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ו.

חודתם קבע ומלאכתם עראי: **ראה ברכות שם.**

טוב תורה עם ד"א: **ראה גם לעיל בחי"א ע' קיז. אבות פ"ב, מ"ב.**

וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה: **אבות שם.**

תו"א: **כבוד 949: תורתו אומנתו כו'.**

את הברכה אשר תשמעו כו' ואת הקללה: **ראה יא, כז-כח (ושם: והקללה).**

לעשות את כל דברי התורה הזאת: **נצבים כט, כח.**

להקים את: **מלכים ב כג, ג.**

ותו' שם בישראל: **תהלים עח, ה.**

ברוך המקום ברוך הוא: **נסמן לעיל ע' תשצ.**

דמעלה ומטה וד' רוחות העולם, ושרש זה המקום הוא למעלה בו"ק דאצי' [ו]כמ"ש הנה מקום אתי כו' וכמא' הוא מקומו ש"ע כו', וזהו ברוך המקום פי' שיתברך ויומשך ממקור של בחי' המקום העליון שהוא מקור הראשון [של ה]מדות [ד]חג"ת ונה"י כמ"ש לך הוי' הגדולה כו'. והוא ענין א' דאחד דזהו שנק' אלופו ש"ע דעולם ומקום ענין א' הוא כידוע ואלופו ש"ע זהו בחי' הכתר דחו"ב שהוא בחי' הרצון שנמשך לחו"ב שמהם נולדו המדות הנק' מעומ"ט כו' שהוא נק' חי"ת ודלי"ת דהיינו כדי שתמליכוהו בשו"א כו' להיות נק' אלופו ש"ע זהו לפי שהוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו כו'. וזהו ג"כ פי' ברוך המקום שמתברך במקום מלמעלה מבחי' מקום. והוא שנק' רש"מ שהוא בחי' כ"ע שהוא הרצה"ע דהיינו להמשיך רצונו ית' שיהי' לו רצון למקום [ו]להיות נק' מקור חה"ע שהוא אלופו ש"ע כו' וד"ל.

וביאור ענין זה דהלא כבר הי' המשכות רצה"ע לבריאת עולם כמו בקדמין ברא ברצונו כו' שא' והי' העולם וכמא' אטו האידנא כו' [ו]למה צריך להמשיך ולעשות רצה"ע לעולם ומקום להיות אלופו ש"ע כו', ועוד איך יש ביכולת הנשמות בע"ג לעשות ולהמשיך מחדש לבחי' רצה"ע להיות רצונו ש"מ כו'. אך הנה מבואר למעלה שיש ב' מיני רצון, רצון התחתון מורכב בטעם וחכ' ומדות [ו]זהו רצון של מע"ב שמורכב בחכ' וטעם כמ"ש בראשית בחוכ' וגם כולם בחכ' עשית, או מצד החסד כי חפץ חסד הוא כו' כמ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה (וכמ"ש בע"ח שמתחלה הי' הרצה"פ מצד שטבע הטוב להיטיב כי חפץ חסד הוא (ובזהר א' בגין דישתמודעין לי' שזהו ע"י תו"מ שנמשך לנשמות הצדיקי' כו' כמשי"ת) ואח"כ תלוי במעשה התחתו' ובתו"מ ואוי"ר ותשובה). ואמנם גם זה הרצון צריך לעורר מחדש מלמטה באתעדל"ת, כי מצד עצמי' המאציל הוא למעלה מכל ספי' ומדה וכמ"ש אנת הוא חד ולא בחושבן י"ס כו' ולא בחכ' ידיעא כו' עד ולאו מכל אינון מדות כלל. ולפ"ז כמו שמושלל ומובדל בערך מן החו"ב וחסד וכה"ג לפי שהוא

הנה מקום אתי: תשא לג, כא.
הוא מקומו ש"ע: נסמן לעיל ע' תשפו.
לך הוי' הגדולה: דברי הימים א כט, יא.
חה"ע: בבוך 116: חיי העולם.
בקדמין ברא: תרגום אונקלוס בראשית א, א.
וכמא' אטו האידנא כו': פסחים נ, א.
בראשית בחוכ': בראשית א, א ובתרגום ירושלמי שם.
כולם בחכ' עשית: תהלים קד, כד.
כי חפץ חסד הוא: נסמן לעיל ע' תשפה.
וכמ"ש בע"ח . . שטבע הטוב: נסמן לעיל ע' תקכט.
ובזהר א' בגין דישתמודעין לי': ראה רעיא מהימנא בא מב, א. לעיל בח"א ע' רלב ובהנסמן שם.
שמתחלה הי' . . ואח"כ תלוי במעשה התחתו': ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות ספ"א.
אנת הוא חד: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

אח"פ בתכלית מושלל הוא גם מבחי' הרצון ותענוג וכה"ג כי הוא בגדר מציאות ספי' ומדה כמו הרצון שבאהבה וחסד [או] דין וכה"ג וגם מצד בחי' הרצון מצ"ע זהו בחי' המשכה בדבר מה [כו'] ע"כ חפץ ורוצה בו שלא יתכן כ"ז לומר באח"פ שאין דבר חוץ ממנו והוא אור פשוט בעצמו בלי [שום] הרכבה ומציאות דבר מה (וכעצמי' הנפש שלמעלה מן הרצון כידוע). אך ע"י בחי' הצמצום שמצמצם א"ע נמשך ונתלבש בבחי' רצון ותענוג כמ"ש בבקשה יה"ר מלפניך כו' והוא שיהי' נמשך רצון מבעל הרצון לחסד או לבריאת עולם וכה"ג (וכמו בר"ה שאו' י"פ דמלכיות לחדש הרצון למע"ב להיות זכרון ליום ראשון כידוע. וזהו היחוד בק"ש להמשיך א' דאחד בחי"ת דלי"ת כנ"ל. וזהו רק צמצום הראשון למע"ב שיהי' הארת אור סובב בממלא בשביל השתלשלות העולמות כנ"ל. אך פי' עושין רש"מ בישראל שזהו בקיום התו"מ דוקא כפשוטו וזהו מדבר בבחי' פנימי' דרצה"ע הנ"ל שנק' פנימי' הכתר דוקא (שלמעלה- גם מטעם כמוס כנ"ל) ששם הוא פנימי' דאא"ס כו' כנ"ל והיינו בחי' פנימי' הרצה"ע שבתו"מ למעלה דכל עיקר הכונה ברצון וחכ' להשתלשלות העולמות היא רק בדרך אגב וטפל להיות גילוי העלם עצמו' רצה"ע הזה למטה דוקא לפי שנתאווה להיות לו דירה בתחתוני' דוקא שנעתב"ס דוקא כנ"ל. וע"ז א' שישראל עושין רש"מ שעושין וממשיכין מחדש להיות גילוי רצה"ע הפנימי' שבתו"מ למעלה (וכמו לעשות ולהקים כו' וכן היום לעשותם ממש למעלה דוקא כנ"ל). ולכאורה א"ז מובן דאיך יש ביכולת נש"י לעשות לפנימי' רצה"ע הזה כו', ועוד דגם הלא ברצון החיצוני למע"ב צריך לעורר מחדש ע"י מעשה התחתוני' דוקא כנ"ל הטעם שאח"פ למעלה גם מבחי' רצון כו' א"כ כבר נעשה רש"מ כענין יה"ר כו' וברוך המקום ואלופו ש"ע כנ"ל ולמה צריך לישראל שיעשו רש"מ במצות דוקא. אך הענין הוא דדוקא בבחי' פנימי' רצה"ע הזה לישראל הוא שעושי' רצונו ש"מ שעושי' אותו למעלה דוקא כנ"ל.

וביאור טעם הדבר הנה מבואר למעלה בשרש בחי' פנימי' רצה"ע שבמצות למעלה הנק' פנימי' הכתר זהו מצד עצם ומהות הרצה"ע שבלתי מורכב בטעם ושכל אפי' בטעם כמוס רק רצון פשוט ועצמי שכל עצמי' ופנימי' מקושר בו ע"כ אין בו טעם כלל כו', וכך הוא פנימי' רצה"ע שבמצות למעלה בשרשן [הוא] בבחי' גלגלתא כו' שלמעלה מח"ס כו' שנק' תר"ך עמודי אור כו' ומבואר למעלה דגם שכבר יש שרש המצות למעלה בבחי' פנימי' ועצמי' הרצון (שלמעלה הרבה מרצון וחכ' דהשתלשלות כנ"ל, מ"מ

שו"ה הרכבה — (וכעצמי': **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.**

יה"ר מלפניך: **ברכות ז, א.**

שו"ה עולם — (וכמו: **בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.**

(וכמו לעשות ולהקים כו': **בבוך 1374 בתוך חצאי עיגול ונרשם מלמעלה מיותר. ומתיבת וכן עד תיבת כנ"ל) ליתא שם.**

עיקר שלימות דרצה"ע הזה אינו רק בהתלבשות שלהם למטה בדברי' גשמיי' דוקא שנעשה כלי לרצה"ע הזה כטו"ת וכה"ג כו' משום דנעתב"ס דוקא (וכמבואר במ"א ע"פ אז ראה ויספרה כו' עד ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכ' הן יראת ה' ברמ"ח מ"ע היא חכ' ש"מ כו'). ואמנם מי המה הם העושים המצות למטה שיהי' בחי' כלי לאור רצה"ע כנ"ל עד שיקרא מצות הוי' ממש ה"ז רק ע"י ישראל דוקא שמקיימין המצות בפ"מ כמצות תפילין בראשו וא"ל אינו מצוה כלל כנ"ל. וזהו ע"י קבעומ"ש שהוא בביטול הרצון בעצמו' דוקא דהיינו למעלה מן הכוונה וטעם לרצון כלל וכמ"ד מצות א"צ כונה דהיינו שא"צ לעשות המצות בכונה וטעם וסוד ורצה"ע שבהם כמו במצות תפילין בסוד וטעם דמקיפי' בד' מוחין וכן בטלית בל"ב נ"ח באו"מ וכה"ג רק בלא כונה וטעם כלל אלא רק מצד עצם פנימי' רצה"ע שבמצות שהוא למעלה מן הטעם לגמרי אפי' טעם כמוס כו' כנ"ל רק מפני שא' ונעשה רצונו העצמי' [ב]לבד כמ"ש במ"ת כל אשר דבר ה' נעשה שאין זה רק ביטול לבעה"ר עצמו שכל אשר ירצה בעצם יעשו שעי"ז הן עושי' וממשיכי' לבחי' פנימי' רצה"ע שבמצות שיומשך מפנימי' ועצמי' דא"ס (וראי' לזה ממה שירד הוי' על ה"ס רק מחמת שא' נעשה שזהו כתר דנעשה שגדול יותר מכתר דנשמע שהוא ביטול רצון שבא בטעם בשמיעה כו') וכמ"ש במשיח הקים עול עולה של תו"מ שמגיע למעלה בעצמי' הרצה"ע שלמעלה מטעם כמוס לרצון כו' שנק' כתר ש"ט שלמעלה גם מכתר תורה ברצון שבח"ע הקדומה, כמבואר במ"א בענין שא' שמואל לשאול החפץ לה' בעו"ז שמוע מזבח טוב כו' דגם ששאול הקים דבר ה' בעמלק במס"נ רק לפי שעשה ע"פ הכונה וסוד של מצוה זו והי' לו לעשות רק בביטול עצם הרצון למעלה מן הטעם לגמרי כמו דוד כו'. וזהו פי' עושין רש"מ שהן העושין לעיקר רצה"ע הפנימי' שבמצות למעלה שהוא פנימי' רש"מ בהשתלשלות להיות אלופו ש"ע דסובב בממלא כנ"ל (וכמ"ש בראשית בשביל התורה וישראל כנ"ל) רק ע"י שבאי' לקיום רש"מ במצות בביטול כל עצמי' כמו בטל רצונך מפני רצונו למעלה מן הטו"ד כנ"ל שע"י דוקא הן עושי' מחדש להמשכות פנימי' רצה"ע דהיינו

שו"ה דוקא — דוקא): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 949.

אז ראה ויספרה . . היא חכ': איוב כח, כז. כח (ושם אדני — וראה הנסמן בספר המאמרים תקס"ה ח"א ל"ע מה). וראה ג"כ לקמן ע' תתסז. תורת חיים לך פו, א. ד"ה אל תצר הנ"ל ע' 76.

כל אשר דבר ה' נעשה: נסמן לעיל ע' תתי.

וכמ"ש במשיח הקים עול: שמואל ב כג, א. מדרש שמואל פכ"ט. תנא דבי אליהו רבא רפ"ב. לקמן ע' תתסב. אמרי בינה שער הק"ש פמ"ז. תורת חיים בראשית כא, ג. נח סג, א. לעיל ע' תקה. ספר המאמרים תקס"ב ח"ב ע' שסד ואילך. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' אלד. תו"ח ויקהל תריז, ב ואילך.

שאמר שמואל לשאול . . בעו"ז . . טוב: [בעולות וזבחים]. שמואל א טו, כב (בדילוג). ראה דרך חיים שער התפלה פמ"ט (נז, א). שער האמונה פי"ד. ספר מאמרי אדה"ז־כתובים ע' ז. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשצו.

בראשית בשביל התורה וישראל: נסמן לעיל ע' תתיג.

בטל רצונך מפני רצונו: אבות ס"ב מ"ד.

שיהי' שלימות בפנימי' הכתר כנ"ל וד"ל. וזהו ועשיתם אתם כאלו עשאוני ברמ"ח כו', והוא לפי שנש"י עלו במחה"ק בפנימי' מל' דא"ס שעולה בפנימי' ועצמי' דא"ס בעה"ר העליון, וזהו בשביל התורה וישראל כו' כענין במי נמלך כו' דסומ"ע עבמ"ת כנ"ל וד"ל. ובזה מתורץ גם הקושיא הב' הנ"ל דלמה צריך למעשה המצות לעשות רש"מ כו' אחר שכבר נמשך רצון וחכ' למע"ב כו', דזהו רק לענין הארת סובב בממלא בחיצוני' הרצון וחכ' כו' אבל כל עיקר המצות הוא להמשיך ולעשות לפנימי' דרצה"ע שנק' פנימי' הכתר בכלל כנ"ל בא' אשר קדשנו במצותיו כנ"ל שעי"ז נעשה יחוד פנימי דאו"א וזו"נ שנק' קוב"ה ושכינתי' שא"ז רק ע"י קבעומ"ש דנש"י במצות שבזה נק' עושים רש"מ בפנימי' דוקא להיות מזה מקור להמשכו' רש"מ במקום והשתלשלות דסומ"מ לפי שיש בכלל מאתים מנה. וזהו ענין היחוד פנימי דק"ש להיות א' אלופו ש"ע בפנימי' דוקא דמצות ק"ש כוללת כל היח"ע שבמצות מצד מס"נ בא' בקבעומ"ש דוקא לבטל הרצון לגמרי (שזהו בכל מאדך כמשי"ת). וז"ש אשר קדשנו כו' אשר זה נתינת טעם למ"ש באי"א אלקינו לפי שמתגלה פנימי' רצה"ע להיות מזה רצון למלוכה להיות מלך העולם הארת סובב בממלא ממילא כנ"ל וד"ל.

אך הנה יש להקדים עדיין בתירוץ הקושי' שבגמ' ממ"ש ועמדו זרים ורעו צאנכם שזהו כשעושין רש"מ ומ"ש ואספת דגנך כשאין עושין רש"מ אע"פ שא' בכל נפשך איך נק' אין עושין רצונו באה"ר כזו דבכל נפשכם, ואם לפי שלא [נאמר] גם בכל מאדכם כמו בפ' שמע זהו פלא יותר דמהו יתרון דבכל מאדך שעי"ז [דוקא] יהי' נק' עושין רש"מ דוקא והלא לפי כל הנ"ל העיקר הוא בקיום המצות בפ"מ אף שלא בכונה וטעם ובב' פ' דשמע והי' מדבר במצות ולמה בכל נפשכם לבד לא נק' עושין רש"מ כו' אע"פ שעושין רש"מ בפ"מ ובאה"ר דכל נפשכם כו'. אך הנה מבואר למעלה בעיקר ענין עושין רש"מ דזהו שעושי' למעלה פנימי' רצה"ע ע"י ביטול שבעצם הרצון למעלה מן הטעם ודעת כו'. וזהו ג"כ ענין אהבה דבכל מאדך. דהנה מ"ש בכל נפשך זהו האהבה שנולדה בלב מצד השכל ודעת אלקי שמכיר לבו בהשגה דסומ"מ כמ"ש שמע ישראל בשמיעה שבמוח ולב דבינה ליבא הלב מבין כו' וזהו מה שנק' אלופו ש"ע בבחי' כתר לחו"ב ומדות דאצי' כו' שעי"ז יתפעל באה"ר בכל לב ונפש שהוא הרצה"ת הנ"ל שמורכב בשכל ודעת דוקא והוא הכונה שבמוח גם באה"ר בתענוגים להתענג על הוי' בתשוקה וחשק

ועשיתם אתם כאלו עשאוני: ראה בחקותי כו, ג. זהר בחקותי קיג, סע"א. ויקרא רבא פל"ה, ז. ספר מאמרי אדה"י-ענינים ע' רלא. לקוטי תורה בחוקותי מה, סע"ג.

נש"י עלו במחה"ק: נסמן לעיל ע' תקלט.

במי נמלך: ראה בראשית רבא פ"ח, ז. רות רבא פ"ב, ג.

שיש בכלל מאתים מנה: בבא קמא עד, א.

דמצות ק"ש כוללת כל היח"ע שבמצות: ראה גם לעיל ע' תקסט ובהנסמן שם.

דסומ"מ: סובב וממלא.

בכלות הנפש כו' שיש טעם לרצון עכ"פ כמו טעם כמוס שבמצות כו', ועי"ז כשעושין המצות באוי"ר זו שזהו בכונה ורעותא דליבא שיש בזה טעם ועונג ברצון הנ"ל מברר הוא לעה"ד טו"ר להבדיל הרע מן הטוב בסומ"ר ועי"ט שזהו לאכפיי' לסט"א [או] לאהפכא חשוכא לנהורא שנק' בירורי' שבחכ' ורצו' דתו"מ אתברירו ע"י אוי"ר בקבלת עומ"ש שלמה שזהו בכל לבבך ובכל נפשך. וז"ש בפ' שני' לאהבה את ה' בכל כו' בהתפעלות רצון בטעם ודעת ולא נא' בכל מאדך שאז ודאי יוכל לברר לעה"ד טו"ר בסומ"ר ועי"ט במצות ולכך נא' ואספת דגנך שהברכה האלקי ברוחני' להוסיף אורות באצי' למעלה ולמטה בגשמיו' לברר לעה"ד, וזהו שנק' בירור וקיבוץ הניצוצות הקדושות שנפלו בשבה"כ. וזהו ואספת דגנך שאתה בעצמך תברר ותאסוף לפי כחך בעבודת ה' באוי"ר בתו"מ לפי שכלו ורצונו כנ"ל. ואמנם אין עדיין החשך נהפך לאור לגמרי רק שמתברר האור מן החושך לפי שזהו מעורר למעלה בבחי' חיצוני' הרצון דתו' להאיר אור דסובב בממלא דגם שנק' רש"מ כנ"ל א"ז בחי' פנימי' רש"מ כמו שהוא בפנימי' דכתר ממש שהוא בא בגדר השתלשלות שצריך לברר לחשך שיש לו יניקה ואחיזה משום דאזלעו"ז עשה האלקי' [כו'] רק שמבדיל בין טו"ר כו', ולכך אין מלאכתו נעשית ע"י אחרים רק ואספת דגנך בעצמך מטעם הנ"ל, ונק' אין עושין רש"מ שלמעלה בפנימי' רק למטה בבירור דעה"ד טו"ר לבד.

אך בפ' שמע שא' בכל מאדך זהו בחי' התפעלות עצמי' הנפש שלמעלה מן הרצון המורכב בטעם והשגה אלקי' לגמרי שנק' מאד בלי גבול כלל להיותו למעלה מהגבלת הרצון בחכ' במוח ולב שלא יכילנו כלי המוח והלב כלל, וזהו בחי' פנימי' הרצון בעצם שאין טעם לרצון כלל אפי' טעם כמוס כנ"ל. וכאשר עושין המצות זהו למעלה מן הכוונה ורעותא דליבא שמצד ההשגה וטעם אלא רק [ב]בחי' ביטול עצמי ממש כענין מצות א"צ כונה [כו'] שמגיע בבעה"ר עצמו כו' ומעורר עי"ז למעלה ג"כ בחי' מאוד העליון שהוא פנימי' רצה"ע שלמעלה גם מטעם כמוס שהוא פנימי' ועצמי' א"ס ב"ה שמלובש בעצם הרצון שבמצות [ש]זהו למעלה מכל ההשתלשלות דאבי"ע בסומ"מ כנ"ל ששם הוא למעלה מהבירורי' דעה"ד כו' כמו אם צדקת מה תתן כו'. וזהו כמו שיהי' לע"ל בתשלום כל הבירורי' למעלה כו' כידוע שאז גם חשך לא יחשיך כלל משום דקמי' ממש כחשכה כאורה וא"צ לעבודת הבירורי' להפוך חשך לאור כי אינו חשך למטה להסתיר מאחר שיתגלה למטה כמו שהוא למעלה ממש ע"כ נאמר אז ועמדו זרים ורעו שלא יצטרכו כלל לברר בירורי' בעצמן כי בעצמן הן למעלה מן הבירורי' דעה"ד משום דחשך כאור ממש רק ועמדו זרים ורעו כו' שמלאכתן נעשית ע"י אחרי' כנ"ל. אבל בפ' והי' שלא נא' בכל מאדך בלי גבול כלל הגם שהמה מקיימי'

אם צדקת מה תתן: נסמן לעיל ע' תשצח.
שו"ה תתן — למעלה: בבוך 116 דעה"ד.

המצות באוי"ר בכל נפשכם כנ"ל ומעוררי' לרצה"ע שבמצות אבל אין ביכולתם לעורר לעצמי' א"ס ב"ה בעהר"צ העליון להיות גילוי פנימי' רצה"ע שלמעלה מן החכ' וטעם מאחר שאין אהבה זו דבכל מאדך למעלה מן הכלי כו', ולכך אינו נק' עושין רש"מ למעלה בפנימי' שנק' מאוד ממש כו' כמו רחבה מצותך מאד בלי גבול, ולזאת א' ואספת דגנך בעצמך לברר לחשך שלא יחשיך למטה כי אין חשך דק"נ מאיר למטה וצריך בירור משום דקמי' ממש דוקא כחשכה כו' אבל לא בהשתלשלות דסומ"מ גם ע"י המצות באוי"ר לא נהפך החשך למטה, והגם שעושין רש"מ למטה אבל אין נק' עושי' רש"מ למעלה רק ע"י בכל מאדך כו', וכמשיח שהקים עול כו' כנ"ל וד"ל. וראי' לזה ממה שבפ' והי' נאמר אחר ואספת השמרו לכם פן יפתה כו' הרי יש לו ברירה שיבחור ברע וימאוס בטוב שמדבר בזמן הזה שלא נשלמו הבירורי' דעה"ד להפוך חשך לאור עדיין, וא"כ מזה ראי' שנק' אין עושי' רש"מ גם שמקיים המצות, משא"כ בפ' שמע וד"ל.

והנה אחר שנתבאר למעלה בהפרש שבין פ' שמע לוהא"ש כו' דבפ' שמע א' גם בכל מאדך לפי שמדבר כמו לע"ל שיעמדו זרים כו' [ו]זהו פי' ואהבת [לשון] ממילא ומאליו וכן והי' במילא שא"צ עבודה ולא שייך בחירה בזה מצד שיהי' למעלה מן הכלי דמוח ולב שנק' מאדך כנ"ל וע"י קבעומ"ש בעצם הרצון כנ"ל וזהו מא' דריב"ק שקדמ' שמע לוהא"ש לקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ עול מצות בפ' והי' בבירורי' דעה"ד בבחירה שמצד הדעת כנ"ל משא"כ בפ' והי' א"ש מדבר בזמן הזה דוקא שהוא לברר לעה"ד טו"ר ע"י אוי"ר בשכל וטעם (שנק' אין עושין רש"מ למעלה בפנימי') ולכך א' ואספת דגנך כו' ולא הזכיר בכל מאדך, הנה ע[ד]"ז יובן עוד מה שמוצאי' הפרש בין פ' שמע לפ' והי' לבד אה"ר דבכל מאדך דבפ' שמע א' ושננתם לבניך ואח"כ וקשרתם שמצות ת"ת הקדים למצות תפילין ובפ' והי' א"ש א' תחלה וקשרתם ואח"כ ולמדתם כו' דתפילין קודם לת"ת. דהנה ארז"ל הוקשו כל המצות לתפילין כו' דמשמע מזה לפי שכל המצות מעשיות נכללו במצות תפילין דוקא לפי שבתפילין [נכתבו] הד"פ במעשה הכתב שהוא עיקר בחי' המעשה דמצות ולכך הוקשו [כולן] לתפילין כו' אבל במצות ת"ת העיקר הוא בבחי' הדיבור כמ"ש ודברת כו' שהוא למעלה מן המעשה ולכך א' דת"ת כנגד כולם ותלמוד גדול [מפני] שמביא לידי מעשה כו' לכך בפ' שמע

רחבה מצותך מאד: **נסמן לעיל ע' תתיח.**

והנה אחר שנתבאר למעלה: **מכאן מתחיל בבוך 131.** — **ראה בהמאמרים שנסמנו בריש המאמר.**

מא' דריב"ק שקדמ' שמע לוהא"ש: **נסמן לעיל ע' תתט.**

שו"ה אוי"ר — למעלה: **ניתוסף ע"פ בוך 131.**

הוקשו כל המצות לתפילין: **ראה קדושין לה, א.**

כמ"ש ודברת: **ואתחנן ו, ז.**

דת"ת כנגד כולם: **פאה רפ"א.**

ותלמוד גדול (מפני) שמביא לידי מעשה: **קדושין מ, ב.**

הקדים מצות ת"ת לתפילין, ומה שבפ' והא"ש הקדים תפילין לת"ת [הטעם הוא] לפי שמצינו לפעמים להיפוך דשרש המעשה דמצות למעלה מאור דח"ע [דתורה] שבדיבור וכמ"ש לא המדרש עיקר אלא המעשה והוא שסומ"ע דוקא עבמח"ת, וגם מ"ש דתלמוד גדול אינו רק מפני שמביא לידי מעשה וזיל בתר טעמא כו' וכמ"ש שכל טוב לכל עושיהם ולא ללומדיהם וכן היום לעשותם דוקא, וראי' לזה שהעוה"ב אינו בא רק בעבור מעשה המצות ולא בעבור דבור דת"ת, ולכך בפ' והי' הקדים תפילין לתורה דהוא שרש המעלה דמצות לדבור דתו' כו' וד"ל.

אך א"כ י"ל למה בפ' שמע דוקא הקדים ת"ת לתפילין ובפ' והי' הקדים תפילין לת"ת דהלא מבואר למעלה דבפ' שמע מדבר כמו לע"ל שנק' עושין רש"מ אף למעלה כנ"ל ולכך נזכר בכל מאדך שזהו למעלה מן השכל וחכ' כו' כנ"ל [ו]א"כ ה"ל להקדים תפילין שהוא המעשה קודם לד"ת שהוא רק כמו חכ' וטעם לרצה"ע כמ"ש כי נר מצוה ותו' אור כידוע ובפ' והי' שלא א' בכל מאדך ונק' אין עושין רש"מ למעלה כנ"ל הקדים תפילין לת"ת שזהו להיפך דהי' לו להקדים תו' לתפילין מאחר שהוא כמו הבחירה בשכל וטעם דבחכ' אתברירו דוקא (כנ"ל ולכך א' ואספת כו'). ועוד דאיך יוכל להיות שניהם אמת דאם שרש התו' למעלה מן המצות הל"ל בב' פ[רשיות] תורה קודם לתפילין ואם שרש המצות למעלה מן התורה הל"ל בשניהם תפילין קודם לתו' ואיך יא[מר] בפ' דשמע והא"ש שהן ב' הפכי' כו' ומוכרח לומר דשניהם אמת ואינם ב' הפכי' כלל. ותחלה י"ל פ' שמע תורה קודם לתפילין ואח"כ פ' והי' להיפוך כו'.

אך הנה מבואר במ"א בשרש התו"מ דשניהם אמת דיש שרש למצות למעלה מן האור דתורה (וע"כ נק' תו' מאורשה לישראל לפי שהן עושין רש"מ בעצם הרצון שלמעלה מטעם וחכ' דתו' אור) והוא בבחי' גלגלתא שלמעלה מח"ס הנק' טעם כמוס לרצון כי אין טעם לרצון [ה]עצמי כלל כנ"ל וזהו היום לעשותם כו' שהמעשה עיקר כו' כנ"ל, אבל יש שרש לתורה אור שלמעלה מן המצות גם מכמו שהן בבחי' כתר דבחי' גלגלתא כו' והוא בבחי' מאור ומקור האור דתו' כו' וכמ"ש בתוה"ק ואהי' אצלו כו' שעשועי' יום יום

לא המדרש עיקר אלא המעשה: נסמן לעיל ע' תרלג.

וזיל בתר טעמא: ע"ד גיטין עג, א.

שכל טוב לכל עושיהם: תהלים קיא, י. ראה ברכות יז, א. תורת חיים בא קמז, ב.

כי נר מצוה ותו' אור: משלי ו, כג. וראה סידור שער החנוכה עדר, א. שערי אורה שם כב, סע"א. אמרי בינה שער הק"ש פצ"ב.

דבחכ' אתברירו: נסמן לעיל ע' תרצ.

שו"ה דבחכ' — (כנ"ל: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 131.

תו' מאורשה לישראל: ראה ברכה לג, ד. ברכות נז, א.

וכמ"ש בתוה"ק ואהי' אצלו כו' שעשועי': [בתורה הקדומה] משלי ח, ל.

בחי' שעשועי' עצמיי' ממש שלמעלה גם מן העונג העליון שברצה"ע הנ"ל שבמצות כי הגם שאין טעם לרצון כלל אפי' טעם כמוס כנ"ל זהו טעם שבחכ' ושכל שהחכ' מאין תמצא ואפי' העלם דח"ס וגם עונג העצמי' שמורכב בח"ס אבל שרש עונג וטעם זה שבחכ' דתורה אור מגי"ע בעצמי' התענוג הפשוט שבעצמי' המאציל ממש שנק' שעשועי' העצמיי' בעצמי' ממש כנ"ל (והן י"ג חוורתא דע"י כו') לפי שכל עצמותו ממש נתלבש בעונג זה דחכ' הפנימי' ועצמי' (כעצם התענוג ההיולי שבעצם כח המשכיל ההיולי טרם שמשפיע ומוליד חכ' ושכל אפי' בהעלם שנק' טעמי מצות כו' (והוא שנק' נפש השכלי' שמוליד בדומה לו שז"ש מה שמו ומה שם בנו כו' כמבואר במ"א). וזהו למעלה גם מעצם הרצון דמצות דגם שהוא פנימי' הרצון והוא בגלגלתא כו' זהו בחי' חיצוני' לבד כמו שא' אדם כך רצונו כו' כנ"ל והפנימי' שלהם הוא בעצמי' התענוג הפשוט שבחכ' העצמי' כו' והוא בחי' מאור עצמי שמאיר באור דתורה להיותו בחי' פנימי' ועצמי' יותר מפנימי' הרצון שבמצות וד"ל. וזהו כי נר מצוה למעלה בכתר ותו' אור בפנימי' הכתר דמצות, ולכך ת"ת כנגד כולם כמו מוח החכ' שבראש שממנו מקור חיות האברי' שהן רמ"ח מ"ע כו'. ונמצא ששניהם אמת דתו' למעלה מן המצות כמו שתוה"ק בעצמי' המאור כנ"ל שמזה נמשך אור לעצם הרצון שנק' ארחין דגלגלתא כו' וגם המצות שבכתר למעלה מטעם כמוס דחכמ' דתור' שנק' ח"ס שלמטה מן הגלגל"ת כו' כנ"ל וד"ל. וזהו שהקדים בפ' שמע תור' לתפילי' ובפ' והי' א"ש הקדים תפילי' לתור' כנ"ל ושניהם אמת ואינם ב' הפכים כלל. ויש לומר פ' שמע תחלה להקדים תור' לתפילי' מצד שרש החכ' דתור' במאור דעצמות א"ס ממש כנ"ל (וכציור אדם דחכ' בראשו כו') ואח"כ והי' א"ש מקדים תפילי' לתור' משום דשרש המצות בכתר למעלה מחכ' כנ"ל דאין טעם לרצון כלל כו' וד"ל.

אך עדיין הקושיא הא' במקומה עומדת דבפ' שמע א' בכל מאדך למעלה מן הטעם וחכ' הי' לו להקדים תפילי' לתורה, ובפ' והי' שלא א' ובכל מאדכם הי' לו להקדים תור' לתפילי' ונהפוך הוא כו' כנ"ל. הענין הוא דאדרבה היא הנותנת משום דבכל מאדך זהו למעלה מן הרצון המורכב בשכל וטעם ה"ז מגי"ע בעצמו' התענוג הפשוט שבעצמו' א"ס ממש שנק' מא"ד העליון שזהו בחי' מאור עצמי' כנ"ל. ומבוא' למעלה שיש שרש לאור דתור' בבחי' המאור דא"ס עצמו והוא בבחי' שעשועי' העצמיי' דא"ס ממש כנ"ל רק שירד למטה בטעם ועונג שבאור דחכ' שנק' טעמי מצות, וכידוע

העצמיי' בעצמי' ממש כנ"ל: בבוך 116: המלך בעצמותו כר'.

(והן י"ג חוורתא דע"י כו'): נסמן לעיל ע' תתיז. — החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 131.

(כעצם . . שבעצם . . שמשפיע: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול . . בבוך 131: בטרם שמשפיע בעצם כח המשכיל ההיולי.

מה שמו ומה שם בנו: משלי ל, ד.

שו"ה כמבואר — במ"א): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 131.

בענין טנת"א שהטעמי' בכת"ר ונקודו' בחכ' ולפעמי' הטעמי' בחכ' וענין א' הוא דטעם דחכ' מגיע בטעם ועונג העצמי' במקיף דאור הכתר בניגוני' שבטעמי' שלמעלה מחכ' שנק' רננא דאוריי' כו'). ולכך מקדים אחר בכל מאדך תורה לתפילי' והוא מ"ש והיו הדברי' כו' ושננתם להמשיך ממאור לאור דתור' ואח"כ וקשרתם בחי' מעשה המצות דרצה"ע שמקבלי' מעונג הפשוט (שנק' י"ג חוורתי דע"י). אבל בפ' ב' והי' [א"ש] שלא א' בכל מאדכם לפי שמדבר בבחי' הברורי' שבחכ' דתור' אור הנגלי' שמקבל מבחי' טעם כמוס לרצה"ע שבא לגילוי מן ההעלם (כמ"ש והחכ' מאין תמצא ע"י מזל ונוצר כו' וכמו אהב' וירא' שמצד השכל ודעת דבחכ' אתברירו כנ"ל בזה ודאי שרש מעשה המצות מצד עצם הרצון שלמעלה מן הדעת ושכל וטעם לגמרי כנ"ל גבוה יותר שזהו בכתר דגלגלת' שלמעלה מח"ס כנ"ל, לכך מקדים תפילי' לתור' דתור' אור דחכ' שמאין תמצא כנ"ל מקבל מבחי' אור הכתר דמצות וד"ל.

אך [הנה] עדיין אין כל זה מתיישב לנכון דאיך יהי' שניהם אמת דאם התור' למעלה מן המצות הרי התורה בחי' משפיע והמצות בחי' מקבל (כחכ' שבראש שמשפיע לכל האברי' ולכך ת"ת כנגד כולן ותלמוד גדול כנ"ל) ואם המצות למעלה מן התורה הרי המצות בחי' משפיע והתורה בחי' מקבל (ונק' כלה מאורשה כו' כנ"ל) וכמ"ש ותור' אור שמקבל מנר מצוה, ואיך או' ב' הפכי' בב' פ' הללו. ואע"פ ששניהם אמת מ"מ לא יוכל להיות שניהם כא', וגם למה בפ' שמע דוקא תורה קודם למעשה דתפילין ובפ' והי' להיפוך ולא יוכל להיו' להיפוך, ואם מפני שנא' בפ' א' ובכל מאדך ולא בפ' ב', היא גופא יש להבין, דלכאורה לפ"ד ריב"ק במשנה שבפ' שמע מקבל עליו עומ"ש שזהו מצד התבוננו' דשמע ישראל זהו מצד הדעת שבא האור בכלי, ובפ' והי' מקבל עליו עול מצות למעלה מן הדעת הי' לו לומר בכל מאדכם ונהפוך הוא שנק' אין עושי' רש"מ כנ"ל וד"ל.

אך הנה מבוא' במ"א בעיקר ענין ההפרש בין פ' שמע לוהי' א"ש דפ' שמע היא בבחי' שם מ"ב (דהיינו מ"ב תיבו' מן ואהבת עד ובשעריך) והן שית

שהטעמי' בכת"ר . . הטעמי' בחכ': (בכתר) ראה תקוני זהר תס"ט (קה, א). פרדס שער (כט) הטעמים פ"ה. שיעור קומה [להרמ"ק] מערכת טעמים ספי"ז. עץ חיים שער (ה) טנת"א פ"ה. מאורי אור ט, סי"ח. (בחכמה) אור התורה ראה כרך ה ע' ב'מת. עץ חיים שער (מב) דרושי אבי"ע רפ"א. עטרת ראש דרוש לעשי"ת נט, ב. ביאורי הזהר שמיני (להצ"צ) כרך א ע' שיט.

רננא דאוריי' כו': ראה זהר בהקדמה ח, א. — בהכת"י לא נסמן התחלת התצאי עיגול.

(כמ"ש והחכ' מאין תמצא: איוב כח, יב. — בהכת"י לא נסמן סיום התצאי עיגול.

מזל ונוצר: ראה לעיל ע' תשעח הערה ד"ה ונוצר.

שו"ה מקבל — (ונק': התצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 949.

שמע היא בבחי' שם מ"ב . . ע"ב: ראה פרי עץ חיים שער הק"ש פי"ח. הנסמן בספר מאמרי אדה"ז- פרשיות התורה ח"ב לע' תשח. לעיל בח"א ס"ע כד ושי"נ.

שם מ"ב . . ע"ב: ראה זהר תרומה קלה, ב. פרדס שער (כא) פרטי השמות פ"ה. פי"ב.

תיבין דשמע ישראל שכלול מז' כו' ובחי' שם מ"ב זה הוא בבחי' הגבו' דוקא, אך [הנה] בפ' שמע העיקר הוא בבחי' החסד כידוע בענין ד"פ דתפילי' דשמע והי' שהן [בבחי'] חו"ג, וא"כ זהו בחי' אור החסד בכלי הגבו' (ששם מ"ב זהו באותיו' הללו שנק' כלי לאור החסד שהוא האהב' דואהבת כו' אף שהוא ברצוא דכל נפשך ומאדך למעלה מן הכלי' ובעומ"ש דוקא וכמו השרפי' דשש כנפיי' לא' כו'), ובפ' והי' יש ע"ב תיבו' מוהי' עד ושמתם שהוא כלי החסד דע"ב ובתוכו אור הגבור' דוקא [כו'] והוא עול מצות שבאו בבחי' החסדי' בכלים מכלים שונים בע"ב גשרי' כו'. ונמצא דהעיקר הוא ההפרש בין בחי' החסדי' לגבו' בעצם דפ' שמע האור שהוא העיקר הוא בחי' החסד והכלי הוא [ב]בחי' גבו' [ד]שם מ"ב, ובפ' והי' [להיפוך, ד]האור שהוא העיקר הוא [ב]בחי' גבו' והכלי הוא בחסד דשם ע"ב כו'. וזהו ההפרש בכלל בין בחי' חסד דאו"י לגבו' דאו"ח דבפ' שמע העיקר הוא בחי' או"י שהוא בחי' החסדי' (רק שמאיר אור החסד בכלי הגבו' היפוכו) ובפ' והי' העיקר הוא [ב]בחי' או"ח בגבו' רק שמאיר ומלובש בכלי החסד היפוכו כדי להיו' התכללו' דחו"ג יחד ויוכללו ב' הקוין דימין בשמאל ושמאל בימין בקו האמצעי כו' (כמ"ש במ"א דפ' שמע והי' הן בחי' ראובן ושמעון ואמת ויציב [ב]בחי' לו"י וש"ע [ב]בחי' יהוד"ה כו'). וכמו שמובן הפשט בפ' שמע שמדבר משה לישראל שהוא בחי' הילוך אור דמשפיע למקבל באו"י בא' ואהבת כו' והיו הדברי' שיהי' נמשך בנש"י כל זה מלמעלה למטה שנק' הילוך מלמעלה למטה ובפ' והי' מדבר בהעלא' מ"ן דנש"י מצד עצמם כמ"ש והי' א"ש תשמעו כו' השמרו כו' עד ושמתם את דברי כו' שזהו בחי' גבו' דאו"ח דמקבל אל המשפיע מלמטה למעלה. שב' מיני הילוך הללו הן ב' הפכי' דאו"י הולך מלמעלה למטה דוקא ואו"ח הולך מלמטה למעלה כעולים ויורדי' בסולם שהעולה היפוך היורד כו'. וכידוע המשל בזה לב' בנ"א א' עומד למעלה בהר [גבוה] והב' עומד בעמק שיש ב' אופני' ליחודם וחיבורם יחד או שהעליון יורד מגבוה לנמוך לגבי התחתון להתחבר בו או שיעלה התחתון לגבי העליון להתחבר בו, דגם שאין חילוק והפרש כלל לכאורה בעצם החיבור שבב' האופנים הללו הרי הם מתחברי' יחד, אבל ההפרש הוא בין ירידת העליון לתחתון שחיבורם הוא למטה ובעלי' דתחתון לעליון החיבור שלהם הוא למעלה דוקא (כמשי"ת) וד"ל (וכמ"כ ענין ב' שילובי' דהוי' באד' מלמעלה למטה או שילוב אד' בהוי' מלמט' למעלה שזהו ביחוד

שו"ה חיבין — מז': כ"ה בהכת"י.

בענין ד"פ דתפילי': ראה פרי עץ חיים שער (ד) התפילין פ"ח. הנסמן בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה שם.

השרפי' דשש כנפיי' לא': ישע' ו, ב.

בע"ב גשרי': ראה פרדס שם פ"ה. שער (כג) ערכי הכינוים מערכת חסד. שיעור קומה (להנ"ל) סצ"ד.

דפ' שמע . . וש"ע (ב)בחי' יהוד"ה: ראה ד"ה יהודה אתה תקס"ו בתורה אור ויחי מב, ב.

(וכמ"כ . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.

ב' שילובי' דהוי' באד': ראה גם לעיל ע' תשסו.

דזו"נ שנק' קודב"ה ושכינתי' כמו שמבואר בפע"ח בענין סמיכת גאולה לתפלה שהוא בהיכל ק"ק דבריא' כו').

ועד"מ זה יובן ג"כ בענין ב"פ דק"ש הנ"ל. דהנה בפ' שמע דמשה שוש' דמלכא א' לישראל שמע ישראל כו' הוי' אחד הרי המשיך בחי' אח"פ ממש דעצמו' א"ס ב"ה בנש"י להיות להם מס"נ באחד באה"ר ד[ב]כל מאדך שלמעלה מן הטעם כנ"ל שהוא בלתי מוגבל כלל בכלי, וכך נמשך גילוי עצמו' דאח"פ בהארה בלתי מוגבלת כלל שזהו אור א"ס שלפני הקו"ח כו' כנ"ל והוא בחי' מאור עצמו כו' זהו שנק' הולך מלמעלה למטה באו"י שזהו הילוך אור הפנימי' דא"ס שהולך ומתגלה בנש"י מלמעלה למטה כדרך אור השפע שהולך מן המשפיע למקבל מגבוה לנמוך שנק' ירידת עליון לגבי התחתון דוקא כנ"ל. ולכך [מקדים] מצות ת"ת קודם לתפילין והוא בא' והיו הַדברי' האלה כו' ושננתם לבניך בדיבור דאור תורה משום דאוריי' מח"ע [הק'] נפקת שנק' אור פנימי' ועצמי' שכל עצמו מלובש בה, כמ"ש ואהי' אצלו אמון כו' שעשועי' עצמיי' דוקא כנ"ל שמתאחדת באמיתית עצמותו בבחי' מאור מקור האור דתור' כנ"ל. וע"כ ראשית הגילוי שהוא ההילוך דעצמו' א"ס ב"ה מלמעלה ממש למטה בנש"י הוא באור דחכ' דתור' דוקא, כמ"ש התור' ה' קנני ראשי' דרכו (שהוא דרך הוי' דמצות נק' התור' ראשי' דרכו), ומבחי' אור פנימי' דתוה"ק שכלולה בעצמו' המאור דא"ס הוא שנמשך לבחי' המעשה דמצות (אפי' כמו שהן בשרשם הראשון בגלגלת' כו' בחי' עצם הרצון שלמעלה מן הטעם לגמרי כו' כנ"ל). והיינו שמזכיר מצות תפילין שהוא שרש המעשה דמצות אחר ושננתם שכל המצות מעשיו' כלולי' בתפילי' כנ"ל לפי ש[ב]בחי' הילוך זה שבא בהדרגה מלמעלה למטה הרי המחשב' שבחכ' שבראש קודם למדו' ודיבור וכ"ש למעשה שהיא בסוף הכל (כמשי"ת) ואפי' לרצון שבעצם כנ"ל שהוא שרש המעשה דנעוץ תב"ס וסוף מעשה עבמ"ת (כמשי"ת) כי המח' הקדומ' באור החכ' שבראש מתאחדת בעצמו' התענוג הפשוט (שבכח החכ' העצמי' כמו כח התענוג העצמי שבכח המשכיל כל חכ' כנ"ל) וכך גם בבחי' אור דחכ' דתוה"ק הרי היא בחי' ראשית הגילוי דבחי' פנימי' ועצמו' דא"ס דוקא שנמשך למדו' דח"ס העצמי' וממדו' לדיבור דד"ת (כמו במ"ת שבאור פניך ממש נתת לנו ת"ח כו' שהארת פנים זה היינו בחי' אור הפנימי' ועצמיו' דא"ס שלא מצד אור החכ'

שמבואר בפע"ח: ראה שם שער (ז) ק"ש פכ"ט. שער הכוונות שם דרוש ח קרוב לסופו.

דמשה שוש' דמלכא: ראה זהר (רע"א מהימנא) ויקרא כ, א. מצורע נג, ב. (רע"א מהימנא) שופטים ערה, ב.

מס"נ באחד: נסמן לעיל ע' תקמט.

דאוריי' מח"ע (הק') נפקת: נסמן לעיל ע' תסא.

ה' קנני ראשית דרכו: משלי ח, כב.

שו"ה ראשית — דח"ס . . (כמו: בבוך 116: דחכ' . . בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

שבאור פניך . . נתת לנו ת"ח: ע"ד ברכת שים שלום (בדילוג השם).

שתאיר פניו מן ההעלם דחכ' לבד (כמ"ש במ"א) עד בחי' המעשה דמצות שהיא לבסוף הכל ומקבל מאור דתור' הבאה במחשב' ומדו' לדיבור כמו תלמוד שמביא לידי מעשה כנ"ל שאם אינו לומד א"י מה לעשו' כו'. וזהו בהילוך זה דאו"י דוקא שהולך האור מן המשפיע למקבל כנ"ל [ו]לכך א' ושננתם קודם לוקשרתם כי כל המצות מעשיו' שנכללו בתפילין כו' הוא בא לבסוף דוקא בסדר זה שהוא הילוך מלמעלה למטה באו"י שזהו בחי' אור החסד בכלי הגבורה כנ"ל וד"ל.

אך הנה בפ' שני' והי' א"ש, אע"פ שאמר זה משה לישראל וא' אשר אנכי מצוך כו', מ"מ אין זה נק' הילוך מלמעלה למטה, אלא בחי' הילוך שמלמטה למעלה דוקא מן המקבל אל המשפיע, והוא מ"ש והי' א"ש כו' דתלוי בבחירה שלהם, וראי' ממה שא' בסוף השמרו לכם כנ"ל (והוא בחי' או"ח דגבורה שמלובש בכלי החסד דע"ב תיבות עד ושמתם כו' כנ"ל). ו[ע]"כ בפ' זו נהפוך הוא דתפילי' קודם לתור'. וביאור הענין הנה בפ' שני' א' השמרו לכם פן יפתה כו' ועבדתם כו' וחרה אף ה' כו עד ושמתם את דברי כו', דמשמע שמספר מה שעתיד להיות בישראל [ב]דורות הבאים [שהוא] שיחזרו לקלקולם ויחטאו בעון ע"ז ואח"כ יעשו תשוב' שלימה, כמ"ש והי' באחרית הימים כו' ושבת עד ה' אלקיך כי תדרשנו בכל לבבך כו'. וזהו ג"כ מ"ש ושמתם את דברי אלה על לבבכם שהוא שיחזרו בתשוב' אחר שיחטאו כו'. וידוע שבחי' התשוב' הוא ענין ההעלא' ובירור [ה]טוב מן הרע שעולה מלמטה למעלה דוקא בבחי' או"ח דגבור' כו' כמ"ש מי יעלה בהר ה' נקי כפי' ובר לבב כו' וכמו והרוח תשוב אל כו' והוא שנק' בירור דאו"ח שעולה מק"נ לאהפכא חשוכא לנהורא כו' (שנק' הזדככו' החומר בסומ"ר בתכלית בחי' טהרה כאבן ישפ"ה שמזדככי' אותו להוציא כל הפסולת, כך נק' בר לבב שאין טהרה אלא מן הטומא' דוקא כידוע), וזהו ג"כ ענין המצות שבאו בהתלבשו' בדברי' גשמיי' עכשיו שזהו רק [ב]בחי' הבירורי' להבדיל בין טוב ורע בסומ"ר דשס"ה ל"ת וע"ט דרמ"ח מ"ע להפוך חושך לאור ומרירו למיתקא שנק' העלא' ובירור דאו"ח כו'). ובכ"ז וכה"ג מדבר בפ' והי' שתלוי הכל בהעלא' והכנה דמקבל דוקא שתהי' עבודתו שלימה וברה מכל סיג ופסולת וכמ"ש לאהב' ולעבדו דוקא ועבוד' היא בחי' התיקון ובירור

שו"ה דתלוי — (והוא: **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 655.**

והי' באחרית הימים כו' ושבת עד הוי' אלקיך כי תדרשנו בכל לבבך: **ישעי' ב, ב. מיכה ד, א. ואתחנן ד, ל. כט.** — **התיבות בכל לבבך ניתוספו ע"פ בוך 655.**

מי יעלה בהר ה' . . לבב: **תהלים כד, ג-ד (בדילוג).**

והרוח תשוב אל: **קהלת יב, ז.**

כאבן ישפ"ה: **תצוה כח, כ. פקודי לט, יג. יראה לקמן ע' תתסא. לעיל בח"א ע' שנג.**

שאין טהרה אלא מן הטומא': **ראה לעיל בח"א ע' יח ובהנסמן שם.**

שו"ה ומרירו — כו'): **בבוך 116: כר.**

שמתקן דבר מה שנק' עובד אלקי' (כעורות עבודי' כידוע) שהוא בחי' בירור דבחי' ב"ן דנוג' בז"מ הרעו' דנה"ב שנפלו בש[ב]ה"כ כו' שנק' בירור הפסולת כמו הבירור דכסף שמעורב פסולת רב במצרף כידוע. והוא מ"ש בפ' זו והי' א"ש כו' ואספת דגנך כו' דאסיפה זו אחר הבירור בעבודה ותיקון בארץ כמו בחורש וזורע כו' עד שיצמח התבואה מן הארץ (בבחי' או"ח מלמטה למעלה). וזהו ושמתם את דברי כו' כמו פתח לבי בתורתך כו' שהוא בחי' ההתקשרו' דמקבל במשפיע שהוא אור דתור' בנש"י שמתקשרא' באוריי' להיו' אמרתך חייתני כו' (והוא תור' שבע"פ מל' קרינן לה שמקבל מתשב"כ, וזהו ושמתם כו' לדון ולהורות מן המקרא כו' שנק' לחם מן הארץ שע"י יגיעה בעול תור' [כו'] כידוע). וע"כ נק' הילוך זה מלמטה למעלה דוקא כמו עלי' דתחתון שעולה למעלה לגבי העליון שעומד למעלה בגובה ההר להתחבר בו כנ"ל, וכמו מי זאת עולה מן המדבר כו' וכן מי יעלה בהר ה' כו' כנ"ל. וכמבואר למעלה במשל דב' בנ"א א' עומד למעלה כו' דבירידת העליון לגבי התחתון הרי יורד כמו שהוא בעילוי המדרגה בלי לבוש והעלם כלל ע"כ בירידתו למטה יאיר גם במקבל שעומד למטה מאור הפנימי' שלו ויתברר המקבל ממילא ויזדכך בתכלית עד שהוא כלי לקבל כל הפנימי' שבמשפיע כמו שהוא (כמו במ"ת שקיבלו נש"י פב"פ לפי שירד ה' על הר סיני למטה וכך הוא גם עכשיו בכל מי שקורא בתושב"כ שזהו ירידת אור דתוה"ק כמו שהוא בעצמו' למטה [ממש] בכלי הדיבור שמדבר דבר ה' כמ"ש ודברת בם כו' למען תהי' תורת הוי' ממש בפיך כו') שנק' הילוך דאו"י כנ"ל. ולכך א' בפ' א' בכל מאדך למעלה מן הכלי לפי שמקבל מבחי' פנימי' ועצמו' דא"ס שבאור דתור' שנק' מאד העליון כנ"ל. אבל בפ' והי' לא נא' בכל מאדכם לפי שהוא כמו ההילוך של התחתון שעומד למטה ועולה למעלה לגבי העליון דכתי' בי' מי יעלה כו' שצריך להפשיט א"ע מגשמיו' ופחיתות ערכו מעט מעט ע"י השכל ודעת אלקו' לזכך חומריו' גופו בתחלה להיו' נקי כפי' בפ"מ בסומ"ר בתכלית ואח"כ בר לבב בפנימי' הלב והמוח עד שלא נשא לשוא נפשו שהוא הרצון כו', שכ"ז עדיין אינו בירור שלם כי רצון וחכ' ומדות האלה הן עומדי' בבירור עדיין ולא יעלה למעלה כ"א בתכלית הבירור השלם, כמ"ש מי יעלה כו', שאם לא יוכל לעלו' יפול ממילא [כו'] כידוע שזהו ענין הבחירה שיוכל ליפול ולבחור ברע ולמאוס בטוב או שלא

עובד . . כעורות עבודי': ראה שבת מט, ב. תורה אור בראשית ה, ב. משפטים עו, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' רנז (נוסחא שני'). סה"מ תקס"ד ע' קעא. סה"מ תקס"ט ע' כא. ספר מאמרי אדה"ז-ענינים ע' צג. תורת חיים משפטים תכח, א. ובכ"מ.

פתח לבי בתורתך: ברכות יז, א.

אמרתך חייתני: תהלים קיט, נ.

(והוא תו' שבע"פ מל' קרינן לה: [החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116]. ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

מי זאת עולה מן המדבר: שיר השירים ח, ה.

למען תהי' תורת הוי' . . בפיך: בא יג, ט.

יבורר הפסולת ותערובו' רע שבהעלם ויוצא לגילוי, והוא שא' כאן השמרו לכם פן יפתה כו' וסרתם ועבדתם אלהי' אחרי' כו' דהיינו מפני שלא א' בכל מאדכם רק בכל נפשכם שהוא לפ"ע העבודה בבחירה כו' שיוכל ליפול ברע רק שיחזור ויעשו תשוב', וז"ש השמרו כו' וחוזרי' בתשוב' והוא מ"ש ושמתם כו' כנ"ל. ולכך בהילוך זה שהולך התחתון לעליון [ש]זהו בחי' הבירורי' העולי' מק"נ מלמט' למעלה דוקא שא' מי יעלה כו' ולא א' בכל מאדכם [כו'] וא' ואספת דגנך כו' בכח עצמך בבחי' או"ח (שזהו אין עושי' רצונו של מקום).

והנה מטעם זה יובן מה שבפ' והי' א"ש הקדים תפילין לת"ת כנ"ל. דהנה בסדר [ו]הילוך הזה שעולה מלמט' למעלה דוקא בבחי' או"ח כנ"ל הנה אז בחי' הבירור האחרון שבחי' המעשה קודם לבירור שבדיבור ומחשבה ומהות דחכ' שבראש (וכמ"ש בע"ח ד[ב]בחי' ע"ס דאו"ח בחי' המל' האחרון קודם לבא מכולן ואור הכתר באחרונה כו', משא"כ בע"ס דאו"י שהכתר קודם לכל והמל' אחרון כו' (כמשי"ת). ולכך הקדים בפ' והי' תפילי' לתור' דבעלי' דנש"י בהילוך בדרכי הוי' מלמטה למעלה צריך להיות תחלה בחי' המעשה דמצות שהוקשו ונכללו בתפילין תחלה ואח"כ מצות ת"ת. וראי' ממ"ת שתחלה א' כל אשר דבר ה' נעשה ואח"כ נשמע (וא' מי גילה רז זה לבני שהקדימו נעשה לנשמע כמו מלאכי' שא' עושי דברו ואח"כ לשמוע כו'), וכמ"ש דוד א' שאלתי כו' ממך למדתי שא' ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך כ"א ליראי כו' שהוא עיקר סוף מעשה המצות כמ"ש סוף דבר כו' את האלקי' ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם [כו'] (בע"ס דאו"ח דוקא שהמל' בחי' כתר והכתר מל'), אבל בע"ס דאו"י נהפוך הוא שבחי' היראה דמל' שנק' זאת כמ"ש בזא"ת יבא אהרן כו' לגבי משה שהוא בחי' שם מ"ה דתורה מלתא זוטרתא היא כו' (וזהו מה שעשתה ענוה עקב ל[ס]וליתה

שו"ה ומהות דחכ' . . האחרון: בבוך 116 ומדות וחכ' . . שם ליתא.

וכמ"ש בע"ח ד(נ)בחי' ע"ס דאו"ח: ראה גם לעיל ע' תקצז.

(כמשי"ת) . . וראי' . . (וא': בבוך 116: כמשי"ת . . (וראי' . . וא'.

כל אשר דבר ה' נעשה ואח"כ נשמע: משפטים כד, ז.

מי גילה רז זה לבני . . עושי דברו . . לשמוע: תהלים קג, כ. ראה שבת פח, א.

א' שאלתי כו' ממך למדתי שא' ועתה ישראל: תהלים כז, ד. ראה ילקוט שמעוני תהלים [סוף רמז תשו] שם. מדרש תהלים שם. עקב י, יב (ושם: ה"א).

סוף דבר . . זה כל האדם: קהלת יב, יג.

שו"ה שהמל' — מל'): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

היראה . . יבא אהרן: נסמן לעיל ע' תתט.

היראה . . מלתא זוטרתא היא: ראה ברכות לג, ב.

מה שעשתה ענוה עקב ל(ס)וליתא: ראה עץ חיים שער (לח) לאה ורחל פ"ג. שיר השירים רבא פ"א, א (ט). לעיל בחי"א ע' רנג.

עשתה יראה עטרה לראשה כמ"ש עקב ענוה יראת ה' דענוה הוא בחי' מ"ה דמשה ועקב ענוה שבמח' בבחי' לאה נעשה כתר למל' שהיא היראה והוא ביטול היש לאין שנק' סוף המדרגו' לגבי בחי' מ"ה דחכ' ביטול בעצם דאין כו' שנק' ראשית תבואתו וד"ל).

והנה יובן מזה עכ"פ דמה שבבחי' ההילוך דירידה דעליון לתחתון דאו"י מלמעלה למטה הולך ומתמעט עד שבחי' המעשה הוא סוף הכ"ל כמ"ש סוף דבר כו' כנ"ל, הנה [ב]בחי' העלאה דאו"ח בהילוך מתחתון לעליון נהפוך הוא שבחי' המעשה קודם לדיבור ומח' ומדות וחכ' כו' כנ"ל (וביאור הדבר יובן עפ"י משל הידוע ומבוא' במ"א בענין ארץ קדמה לשמים וסוף מעשה עלה במח' תחלה כו', כמו אדם הבונה בנין או עוסק במו"מ וכה"ג שבודאי תחלה יתעורר בעצמו ברצון [ה]מוחלט בהעלם שיבנה הבנין או יעשה העסק [ב]מו"מ ואח"כ יביא לרצון זה בגילוי דהיינו בהתלבשות בשכל וטעם לרצון ואח"כ יתלבש ויורד אור הרצון זה עצמו שמורכב ומלובש בשכל וטעם למדו' שבלב וממדו' למח' להרהר במוח ומן המוח יורד ומתלבש בדיבור ומן הדיבור יורד ומתלבש במעשה והוא מה שמצוה בדיבור לעשות לבנות או לעסוק בעסק המו"מ בפ"מ כו' דודאי אור הרצון הזה נתמעט אורו בירידתו מעילה לעילה בלבושי' שונים כמו לשכל וטעם הנגלות ומשכל למדו' בלבוש והגבלה כו' וממדו' למח' וממח' לדיבור נתמעט יותר שאין הרצון רק בקול ודיבור לבד עד המעשה שהוא החיצוני' יותר שאין הארת ברצון במעשה רק לעשות לבד (ואין לו ערך לגילוי הרצון שבשכל ומדו' שבלב שנק' רעותא דלבא וכן במח' כו'), וא"כ הפנימי' יותר הוא עצם אור הרצון שבתחלה ואחריו השכל וטעם לרצון כו' והחיצוני' בסוף הכל ביותר הוא הרצון שבמעשה שבו נתמעט אורו בתכלית רק להיות נעשה [במעשה] בפ"מ [לבד], ותחלה מאיר הפנימי' והולך ויורד בהשתלשלו' שונות עד שבא אל המעשה החיצוני' מכולם. ו[נמצא שבע"ס דאו"י [מ]רצון שהוא הכתר עד המעשה הפנימי' [ש]נעלם ומלובש בחיצוני' כנ"ל שזה מלביש ומעלים לזה [כנ"ל] כמו שהשכל מלביש לרצון ונתעלם הרצון בתוכו כן הרי המעשה מלבשת לכל ונק' לבוש המקיף לכולם והרצון בתוך הכל. וזהו בבחי' ע"ס דאו"י, אבל בע"ס דעיגולי' נהפוך הוא דאור הכתר שהוא הרצון העליון ומקיף לכל העיגולי' שבתוכו כמו עיגול החכ' מוקף ונעלם בתוכו וכה"ג בחי' המדו' מוקף ונעלם בחכ' ומח' במדו' ודיבור במח' עד שבחי' המעשה שהיא [בחי'] המל' פנימי' מכולם (והיינו כמו שהמעשה עבמח"ת שהשכל ו[ה]טעם

עקב ענוה יראת ה': משלי כב, ד.

שו"ה כו' — וד"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

שו"ה נהפוך — (וביאור: בבוך 116: וביאור.

ארץ קדמה לשמים: חגיגה יב, א.

וסוף מעשה עלה במח' תחלה: פיוט לכה דודי.

לרצון נכלל ברצון כאופן בתוך אופן ומדו' בשכל כו' עד בחי' סוף מעשה פנימי' מכולם שהוא עיקר הרצון שכל הרצון בתחלה לא בא רק בשביל סוף מעשה דוקא [וע"כ המעשה קודם לרצון ושכל כו' רק שבגלוי בפועל באה המעשה באחרונה שזהו בחי' היושר כנ"ל וכמבואר במ"א וד"ל).

והנה כ"ז הוא בעת שבא] להביא העלם הרצון לידי גילוי בפ"מ שזהו בעת שעוסק בבנין או מו"מ שקדם רצונו לשכלו ומדותיו עד שבא למעשה כנ"ל שאז המעשה חיצוני' יותר מכולם, אבל אנו רואי' בחוש שכאשר יגמור הבנין או העסק יעלה סוף המעשה לפנימי' כמו קודם שעלה ברצונו ושכלו למעשה זה דהיינו מה שיתענג בעצם מגמר הבנין והעסק [וזה הי' תחלת המח' ורצון ושכל ומדות כו' דודאי א"ל הי' נגמר הבנין והעסק] במעשה כ[ל]ל, אע"פ שהי' לו רצון ושכל ומדו' בזה אינו כלום דודאי כל עיקר [ל]מה ש[כבר] עלה ברצונו ושכלו אינו רק להיו' המעשה ולא שיהי' לו רצון ושכל למעשה זו, [ו]א"כ כל הרצון ושכל ומדו' שנתגלי' ממעשה זו הכל טפל ונגרר רק בשביל סוף המעשה זו כי גם הרצון בלא מעשה אינו כלום שעיקר שלימות הרצון הוא כשבא למעשה דוקא, א"כ נהפוך הוא שכשהגיע הרצון למעשה בלבד ונעשה רצונו בפ"מ שם הוא עיקר תקפו וכחו יותר מכמו שהי' במדו' ושכל וגם ברצון עצמו בתחלה כו'. ואמנם זהו כשנגמר רצונו בפ"מ שפועל המעשה חוזר אל עצמותו ממש וקודם להעלא' הרצון למעשה זו, כמו וירא אלקי' את כל אשר עשה כו' שעולה סוף מעשה למעלה כמו שהי' תחלה, דהיינו כמו בסוף מעשה שהי' לזה תחלה גילוי הרצון עלה כבר במח' כו' וכל מה שנתעורר ברצון לא הי' רק בשביל שיהי' מעשה (וכענין במי נמלך כו' כמ"ש במ"א). ונמצא יש כאן ב' אופני' בסוף מעשה, א' בגמר המעשה בפ"מ שמעשה זו עולה קודם לרצון שבשביל זה נמשך הרצון והשכל (משא"כ טרם גמר המעשה שהרצון ושכל ומדות פועלי' המעשה שהמעשה אחרון כנ"ל), והב' בסוף מעשה זו שעלתה כבר בתחלה דהיינו תחלה לגילוי הרצון ומח' למעשה זו כנ"ל (וזהו שא' בע"ח דבעיגולי' החיצון מכולם משובח מכולם שהוא אור הכת"ר שעולה ברצון לבנות בנין והפנימי' שבשבילו רוצה להשכיל בשכל גרוע מכולם שמתבטל במח' ומח' במדו' כו', אבל ביושר החיצון שהוא המעשה מלביש לכולם וגרוע מכולם והפנימי'

כאופן בתוך אופן: יחזקאל א, טז. י, י.

(וע"כ . . בעת שבא): בבוך 131: עד שבחי' המעשה קדם לרצון שבא.

שה"מ — וד"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 655.

וירא אלקי' את כל אשר עשה: בראשית א, לא.

(וכענין . . במ"א): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.

במי נמלך: ראה לעיל ע' תתכט.

(וזהו שא' בע"ח דבעיגולי' . . ביושר: ראה שם שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב. — בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

מכולם שהוא הרצון שנעלם בשכל כו' משובח מכולם (ומ"ש כל אשר חפץ ה' עשה כו' זהו רצון הפנימי' שמלובש בחכ' עד שעושה במעשה כו'). ולפי הנ"ל בסוף מעשה שעבמ"ת הרי כל הרצון בתחלה נשלם במעשה דוקא אבל המעשה פנימי' מכולם, וזהו והארץ אזכור דארץ קדמ' לשמים בהעלם דמקיפי' כו', ובגילוי דאו"פ שמי' קדמו שהוא רצון וחכ' ומדו' כנ"ל וד"ל.

והנה יהי' איך שיהי' מובן מכל זה עכ"פ בהפרש שבין ב' מיני הילוך הנ"ל דגם שבהילוך דאו"י מלמעלה למטה ההילוך מן המשפיע למקבל הרי בא ציווי המעשה לבסוף הכל דוקא כנ"ל בפ' שמע אבל בהילוך הב' הנ"ל דאו"ח בעלי' דמקבל למשפיע עולה בחי' סוף מעשה קודם למח' ודיבור (שלזה הי' עיקר הרצון בתחלה כנ"ל בענין סוף מעשה שעבמ"ת בב' אופני' בתחלה ובסוף כמ"ש סוף דבר כו' נק' ראש בעלי' דאו"ח כשנגמר אור השפע דמשפיע במקבל שהן נש"י בהעלא' הבירורי' דמצות בירא' וביטול דעומ"ש עולה תחלה וקודם לבירור דמו"ד דחכ' דתור' אור, וכמ"ש ועתה ישראל כו' כ"א ליראה שנק' זאת כנ"ל. וזהו שהזכיר בפ' והי' מצות תפילי' קודם לת"ת שהוא וקשרתם קודם ולמדתם כו' כי בחי' הברורי' דעשי' קודם לבירור דיצי' שהוא הדיבור בד"ת [כו'] כי הבירור דמעשה המצות בפ"מ ביראה קודם ללימוד דמשנה שהיא ביצי' שנק' בירור דיצי', והיינו כמו שא' במשנה זה כשר וזה פסול בדיבור בפה שגוזר ואו' להבדיל בין טו"ר וכשר ופסול שזה טהור וכשר ויכול לעלות בקרבן כו' ליכלל באצי' בבירורי' דשם ב"ן דמל' שמברר לרפ"ח ניצוצי' כו' וזה טמא ופסול כו' שלא יוכל ליברור ולעלו' בבירורי' למעלה באצי' כו' וטמא טמא יקרא להתרחק כו', וזהו מתניתא מלכתא כו' כמלך שגוזר וכן יקום בדבר מל' שלטון כו'. ואחר בירור דיצי' שהוא במדו' דכשר פסול כו' שבמשנה יוברר עוד ביורר עליון יותר ונק' ביורר דבריאה שהוא התלמוד שבבריא' (כידוע שמלמטה למעלה באו"ח מקרא בעשי' ומשנה ביצי' ותלמוד בבריא' וקבלה באצי' כו') שהוא ענין הבירורי' בבחי' השכל והסברא בטוב טעמי' והסברי' בסברו' ברוב פלפול

כל אשר חפץ ה' עשה: תהלים קלה, ו.

והארץ אזכור: בחוקותי כו, מב.

שו"ה (שלזה: בבוך 116: שלזה.

שו"ה שהוא — דיצי': בבוך 116: דתו'.

דמשנה שהיא ביצי': תניא פ"מ בהגהה אחרונה. אגרת הקדש סכ"ו. ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קונטרס אחרון לתניא). פרי עץ חיים שער (יז) הנהגת הלימוד (ירושלים תש"מ שנו, ב). טעמי המצות ושער המצות פ' ואתחנן.

וטמא טמא יקרא: תזריע יג, מה.

מתניתא מלכתא: כתובות סא, ב. [בבוך 116: מתניתין — ביצה כח, ב]. וראה לעיל בח"א ע' קז.

בדבר מל' שלטון: ע"ד קהלת ח, ד.

התלמוד שבבריא' . . וקבלה באצי': ראה בהנסמן לעיל בהערה ד"ה דמשנה.

בקושיו' ותירוצי' שוני' כמט"פ טהור ומט"פ טמא כו' [כמ"ט שערי בינה] שבירור זה הוא בחו"ב שלמעלה מבירור דמדו' לבד שבמשנה, והוא הנק' ליבון הלכתא שמתלבן ומתברר הדין וההלכה שבמשנה ע"י הפלפול שבתלמוד בטעמי' וסברו' וקושיו' כו' כי מחמת שהקושיא הוא מסט' דחושך דק"נ שמסתיר על אור האמת של ההלכה כמו שמקשה לומר היפוך האמת בהל' שחיטה שהוא מן הצואר ואימא מאזנו כו' וכך כל הקושיו' מעלימי' לכסו' מנקודת אור האמת דחכ' וע"י הפלפול מברר ומלבן ויוציא לאור האמת מן החושך שלא יסתיר, וא"כ זהו יתרון האור הבא מהיפוך החשך לאור שגדול יותר מגופו של אור החכ' כמ"ש במ"א עמ"ש במחשכי' הושיבני כו', וזהו ליבון הלכתא שבחב"ד דבריא' שהוא התלמוד שאין מדה גדולה ממנו (משא"כ במשנה מדה ונוטלי' עלי' שכר כפי המדה שבקו המדה שמודד במדו' דחכ' כשר ופסול ומקרא בעשי' מדה ואינה מדה כו'). וכל זה הוא בברורי' דשם ב"ן דמל' מלמטה למעלה באו"ח לאחר שנתקבל במקבל שהוא תושע"פ מל' קרינן לה שבירור דעשי' מתברר תחלה ואח"כ מתברר בירור דיצי' שהוא המשנה ואח"כ מברר בירור דבריא' שהוא בתלמוד לתרץ הקושיו' (שהוא לשבר הקליפו' דחשך, וכמ"ש בס' הקבלה שהאריז"ל הי' לומד ז' דרכי' ע"ד הפשט והי' מקשה עד שמזיע כו' ומתרץ הקושיא להכניע כח הסט"א כו') והוא מטעם הנ"ל שבע"ס דאו"ח המעשה קודם לדיבור כו' דעשי' קודם ליצי'. אבל מלמעלה למטה תלמוד קודם דתלמוד מביא לידי מעשה כו' כמו שבריאה קודם ליצי' ויצי' לעשי' באו"י וד"ל.

אך הנה לכאורה עדיין אין זה מובן דהלא אנו רואי' שבסדר הדורו' מזמן מ"ת עד דור האחרון שנק' עקבו' דמשיחא הולך סדר ענין הברורי' מלמעלה למטה באו"י כפי סדר ציור קומה דאדם ממוחי' שבראש עד בחי' עקב דרגל (שנק' נה"י שבנה"י כידוע) וכפי הסדר ששנה במשנה משה קיבל

כמט"פ טהור ומט"פ טמא: [בבוך 116: כמו מ"ט פנים]. ראה ירושלמי סנהדרין פ"ד, ה"ב. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' ח. פירוש המלות פ"ח. שערי תשובה ח"ב שער התשובה ד, א. אמרי בינה ח"ג שער התפילין פקס"ו ושנ"ב.

שחיטה שהוא מן הצואר ואימא מאזנו: חולין כז, א.

במחשכי' הושיבני: איכה ג, ו. וראה לעיל בח"א ע' קו ואילך.

שו"ה כו' — שבחב"ד: בבוך 116: שבחסד. אבל בכמה כת"י כבפנים.

התלמוד . . במשנה . . ומקרא . . מדה ואינה מדה: בבא מציעא לג, ס"א

שהאריז"ל הי' לומד ז' דרכי' ע"ד הפשט: [בכמה כת"י ו' דרכים] ראה פרי עץ חיים שער (יז) הנהגת הלימוד (ירושלים תש"מ שנג, א). טעמי המצות ושער המצות פ' ואתחנן. שער רוח הקודש (תל אביב תשכ"ג לה, ב). (ובפע"ח שם: ו' דרכים ע"ד הפשוט נגד ו' ימי החול, ואח"כ הי' אומר אותה הלכה ע"ד סוד. ועד"ז בשאר המקומות שם).

שו"ה לומד — להכניע: בבוך 116: לשבור. וכ"ה בכתבי האריז"ל שבהערה שלפנ"ז. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' נח. סה"מ תקס"ט ע' קלח. תורת חיים שמות [והוא מפ' שמות תקפ"ז] ד, א. ה, א.

משה קיבל תורה מסיני: ראה אבות רפ"א.

תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקני' וזקני' לשופטי' כו', ה"ז בא ענין הברורי' בירידו' המדרגו' מעליון לתחתון, דבדורו של משה היו כולם בבחי' החכ' שבראש ונק' דור דיעה שקיבלו התור' פב"פ ממש כו' ובדורו של יהושע והזקני' שהוא כפני לבנה ירד האור בבירור דתו"מ בא"י למטה יותר והוא בבחי' מדו' דבינה ואח"ז מדור לדור עד דוד ושלמה הי' בחי' הברורי' במדו' שבלב בחי' חג"ת ועד ב"ש הי' בנו"ה ובימי תנאי' ואמוראי' אחר חורבן ב"ש [הי'] בבחי' ירכין (שלכן פסקה הנבואה רק בסוף ב"ש שמשו בב"ק כו'), והוא גלות האחרון הזה שנמשך ביותר מכל הגליו', כמו הירכיי' שהם נמשכי' ביותר [ו]כמ"ש בזוהר, והרי עיקר הבירור בכל משך זמן הגלות האחרון בכלל הוא רק בחיצוני' דנו"ה (שהוא בחי' ירך יעקב) [בבחי' הילוך] במעשה המצו' באוי"ר ששייך למעשה עכ"פ בלבד בסו"מ וע"ט בפ"מ עד בחי' בירור האחרון ביותר בזמן דור האחרון הזה שנק' עקבות משיחא (כמ"ש אשר חרפו עקבות משיחך [כו']) כידוע הוא רק בחי' המעשה דמצות מצד עצם המעשה לבד דוקא אף בלא כונה פנימי' [ו]התפעלו' והכנה באוי"ר בלב ומעשה אלא כמו בעומ"ש פשוט' רק לצאת ידי חובתו בלבד (אף שהוא כמו טבעיי') בהרגל ולימוד מנעוריו, מ"מ זהו מצד עצם יהדותו שתקיף מאד מאד הרבה יותר מכונה ורצון שבמוח ולב כו', וראי' ממס"נ על התו"מ שבכל ההמון בשוה רק מצד כח זה העצמי' המושרשת כ[מו] טבעיו' בנפשם [רק] שהוא בהעלם וקטנו' מאד בבחי' עשי' דעשי' שנק' נה"י דנה"י כו'). ולפ"ז הרי יובן דסדר [הבירורים] הולך מעליון לתחתון דוקא מבחי' חב"ד לחג"ת ומחג"ת לנה"י עד [בחי'] נה"י דנה"י ש[הוא] נק' עקבו' משיחא (דברגל עצמו יש ג' פרקין והעקב הוא פרק הג' בחי' עשי' דעשי' כו') שהוא בחי' בירור דמעשה המצות כמו בדור האחרון הזה שאין בכללו' בנ"י רק בחי' המעשה

שו"ה תורה — לשופטי': בבוך 207 כתב: לנביאי' וממעל לתיבה כתב לשופטים.

דבדורו של משה . . ונק' דור דיעה: ראה זהר בשלח סב, ב. לעיל בח"א ע' קצג ובהנסמן שם. ד"ה אל תצר הנ"ל ע' 71 ושו"נ.

יהושע . . כפני לבנה: בבא בתרא עה, א. ראה ספר המאמרים תקס"ח ח"ב ע' תרכב. סה"מ תרס"ו ע' תקנג ואילך.

ב"ש: בית שני.

דבדורו של משה . . דוד ושלמה . . ירכין: ראה ד"ה אל תצר שם.

פסקה הנבואה . . שמשו בב"ק: ראה סוטה מח, ב. וראה אמרי בינה פתח השער יב, ב. לקוטי שיחות כרך יד ע' 73 ובהנסמן שם.

דנו"ה . . ירך יעקב: ראה פרדס שער (יז) ירך יעקב.

דור האחרון הזה שנק' עקבות משיחא: ראה ספר המאמרים תקס"ט ע' קלח. סה"מ תקס"ה ח"א ע' תי. סה"מ תקס"ו ע' רעח. ד"ה אל תצר הנ"ל ע' 71 ושו"נ. שערי אורה שער החנוכה מד, א. ספר המאמרים תש"ח ע' 100.

אשר חרפו עקבות משיחך: תהלים פט, נב.

שו"ה שהוא — כו'): בבוך 116: כו'.

דברגל עצמו יש ג' פרקין: ראה זהר ויחי רמא, א.

דמצות מצד עצמו לבד כנ"ל (משא"כ בזמן התלמוד והמשנה היו במוחי' דעשי' בת"ת בדיבור ששייך למעשה דתלמוד מביא לידי מעשה, ולכך [אז] היו רובם ככולם עוסקי תור' תחלה ואח"כ הי' עוסקי' במצות, ועכשיו רובם טרודי' גדולי' אף הת"ח ומורי ההוראה המה מועטי' ביותר כידוע כי העיקר בכלל נש"י הוא רק המעשה כו'). ולפ"ז זהו סתירה לענין הנ"ל דבבחי' או"ח בחי' בירור דמעשה קודם לבירור הדיבור דד"ת כו'.

אך התירוץ הוא כידוע שכל ענין הברורי' דתו"מ הוא ע"י בחי' שם מ"ה דחכ' שמברר לב"ן דמל' שהן נש"י שבגופי' שניתנה ונמשכה התו"מ להם להיות מתבררי' מק"נ ולהיו' דבוקי' וקשורי' בה' אחד ע"י דרכי הוי' במוחם ולבם, כמ"ש למען תלמד ליראה כו' ולמען חייך וכן כי הוא חייך כו'. וזהו בירור דאו"י דמשפיע למקבל כאב לבן ולתלמיד, והי' תחל' הבירור במ"ת פב"פ בבחי' המוחי' שבראש לברר למוחי' דכנ"י (כעכשיו במצו' ת"ת שמתבררי' מוחי' חב"ד דנש"י בחב"ד דתור' כו' שנק' אתדבקו' רוחא ברוחא [כו'] ממש כידוע) כמו [ש]בחי' מ"ה דחכ' דז"א מברר לבחי' חב"ד דב"ן דנוק' כשעומדי' פב"פ כו' עד בחי' בירור דחג"ת דז"א בחג"ת דנוק' כמו בימי דוד כו' עד בירור האחרון דמל' משם מ"ה דדכורא שמלבשת לנה"י דז"א כו' עד שמתברר בחי' נה"י דנוק' [כו']. אך כ"ז הוא מלמעלה למטה דוקא שבירור האחרון דעשי' (בחי' נה"י דז"א בנה"י דנוק') הוא לבסוף הכל, וכמ"ש ועמדו רגליו כו' [ע]ל הר הזיתי' [כו'] וא' עד דמטו רגלי' ברגלי' רגלי' דמשפיע ברגלי' דנוק' נה"י בנה"י כנ"ל כעכשיו שאין בירור דכנ"י מתו"מ רק בעשי' דעשי' לבד כנ"ל שנק' עקבו' משיחא כו'. אבל בבחי' או"ח דכנ"י שעולי' מלמט' למעלה כנ"ל הרי בחי' הבירור הזה עצמו שבהן בבחי' המעשה לבד הוא שעולה תחלה וקודם לבירור דדיבור ומדו' ומוחי' שלהם [כי] בחי' העלא' דבירור דאו"ח דנוק' לבחי' ב"ן הוא בהיפוך מברורי' דמ"ה דדכורא דאו"י שהמעשה קודם לבא לדיבור ומח' שהמל' הוא בחי' כתר כנ"ל.

ושרש הטעם בענין בירור זה בהעלאו' דאו"ח דנוק', היינו כמו שמבואר למעלה בענין סוף מעשה עבמ"ת בב' אופני' כנ"ל שגוף המעשה

בזמן התלמוד . . רובם ככולם עוסקי תור': **ראה אגרת הקדש ס"ט.**

שם מ"ה . . שמברר לב"ן: **נסמן לעיל ע' תרלז.**

שו"ה דחכ' — לב"ן . . ונמשכה התו"מ: **בבוך 116: דנוק' . . ונמסרה התורה.**

למען תלמד ליראה כו' ולמען חייך . . כי הוא חייך: **ראה יד, כג. נצבים ל, ו (ושם: למען). כ.**

שו"ה שמתבררי': **בבוך 116: שמתקשרים.**

ועמדו רגליו כו' . . עד דמטו רגלי' ברגלי': **זכרי' יד, ד. כספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שסט: באד"ר. ובאור התורה בשלח ע' תצז: כמ"ש בזהר פקודי . . ופי' בספר הגלגולים [סוף פ"א. — ווילנא תרמ"ו ג, ב] הובא במק"מ בפ' פקודי בזהר דרנ"ח ע"א שזהו הבירור שיתבררו . . הרגלים שהוא הבירור האחרון. וראה שער האמונה ספ"מ. שערי תשובה ח"ב חינוך מו, ג.**

שו"ה (כו) — דנוק' לבחי' ב"ן: **בבוך 116 ליתא. ובבוך 1374: לבחי' ב"ן ליתא.**

שו"ה ושרש — דנוק': **שם: דוקא.**

מצד עצמה אע"פ שמצד הרצון וחכ' ומדו' שבה נתמעטו לגמרי בסוף מעשה היינו רק כמו בחי' סיבו' והרכבו' לבד להביא גוף המעשה אבל כשנעשה המעשה א"צ להארת הרצון והשכל עד שלא יחשבו אז רק כטפל להמעשה כי המעשה מצד עצמה עיקר וממשלת לרצון שהי' בתחלה רק בשביל המעשה, וזהו שבח המעשה מצד עצמה חזק גם במצות יותר מהתפעלו' הרצון והשכל שבהן כמו אשרי האיש כו' במצותיו חפץ מאד שנק' כונה ורעותא דלבא (ששכרו בגעה"ע ובלא כונה ורעותא דלבא בגעה"ת לבד כידוע) שזהו מצד כח השפע דאור [ישר] דמשפיע שהוא אור הרצון וחכ' כמו בכונה וסוד טעמי המצות, אבל המצוה מעשיו' מצד עצמו כמו שהיא לבד אף בלא חפץ [ורצון] גדולה הרבה יותר מחפץ ורצון וחשק זה שבמצוה מאחר דכל עיקר הרצון אינו רק שיהי' המעשה כנ"ל (וזהו והארץ אזכור כנ"ל, דהיינו במה שיש בכח הארץ מצד עצמה להצמיח הכל מעצם כח הצומח שבעפר כו' שלא מצד הזריעה וגשמי' כידוע, והוא עצם כח המעשה דמצות כמו שהיא בטבע בנש"י כנ"ל אף בלא כונה ורצון כלל, כמ"ד שמצות אין צריכו' כונה רק לצאת י"ח כו' והיינו כמו עקבו' משיחא הנ"ל שנק' עשי' שבעשי' שהוא עולה למעלה יותר מפב"פ שבמ"ת בחכ' ורצון הפנימי' עד שעכ"ד כו' (שנק' כתר שבכתר בכלל). וזהו שא' ויהי נועם ה' עלינו מפנימי' התענוג העצמי' שבא"ס כנ"ל שלא הי' בבחי' פנימי' הכתר בתחלה בעונג העליון שבמצו' כו' ע"י שמעשה ידינו כוננה עלינו שזהו בעלי' דמל' באו"ח בבחי' עשי' דעשי' שהוא היסוד והקיום לכל הע"ס שבמל' עד בחי' הכתר (דבמל' באו"ח המל' נק' כתר והכתר מל', וכמו צמיחה דתבואה שגוף צמיח' החיטי' עולים ראשוני' כו'), כמו בצדקה תכונני (שכללו' המצות מעשיו' נק' בשם צדקה ע"ש בחי' המעשה מצד עצמה דוקא וכמו והי' מעשה הצדקה כו' (וכפל עוד לומר ומעשה ידינו כוננהו שבחי' בירור דעשי' דמל' נעשה עט"ב למעלה מן המשפיע וזהו כוננהו).

ובכל זה יובן [יותר] ענין ההפרש בין פ' שמע לוהי' [א"ש] שהן ב' מיני הילוך דאו"י ואו"ח כנ"ל, דבפ' שמע הקדים ת"ת לתפילין ובפ' והי'

אשרי האיש כו' במצותיו חפץ מאד: **תהלים קיב, א.**
ששכרו בגעה"ע . . בגעה"ת: **ראה לעיל ע' תרפ.**
שיש בכח הארץ מצד עצמה: **ראה לקמן ע' תתנח.**
כמ"ד שמצות אין צריכו' כונה: **ראה לעיל ע' תרפ.**
עד שעכ"ד: **שבת פח, ב.**
שו"ה למעלה — (שנק': **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.**
ויהי נועם ה' עלינו: **תהלים צ, יז.**
בצדקה תכונני: **ישעי' נד, יד.**
שכללו' המצות מעשיו' נק' בשם צדקה: **נסמן לעיל ע' עדרת.**
והי' מעשה הצדקה: **ישעי' לב, יז.**
שו"ה המעשה — כו' (וכפל . . עט"ב . . כוננהו): **בבוך 116: כו') וכפל . . ע"ז . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 655.**

הקדים תפילי' לת"ת ושניהם אמת כנ"ל. דבפ' שמע מדבר [בבירור דאו"י ד]מ"ה דמשה א' לישראל שהולך מראש לרגל כציור אדם כנ"ל עד שבירור דנה"י דמעשה כמו בעקבו' משיחא הוא האחרון כנ"ל לכך הקדים תורה לתפילין, אבל בפ' והי' א"ש מדבר בהעלא' ובירור דב"ן דנוק' דכנ"י מלמטה למעלה ע"כ הקדים וקשרתם קודם ולמדתם לפי שבירור דנה"י כמו עקבי' קודם לבירור דדיבור ומח' כו' ועולה למעלה יותר מבירור הראשון דחכ' דתור' אור (כמו שהרגל משפיע לראש) כמו ומעשה ידינו כוננהו מטעם הנ"ל וד"ל. וראי' לכל זה הוא מב' דברי'. א' מה שמצינו שעיקר ויסוד המצות כולן עכשיו בדורו' האחרוני' הוא מצות הצדקה דוקא כמ"ש בצדקה תכונני בצדקה דוקא (וכן א' צדקה תרומם גוי), והטעם הוא כי בחי' בירור המלובש בעשי' גשמי' זהו מצות הצדקה שהוא להחיו' רוח שפלים בפ"מ שעל יסוד זה הן כל המצות שבאו במעשה הנק' [צדקה] צדק ה"א להמשיך ה"ח דרמ"ח מ"ע למל' שנק' ד"ל כו', ובבחי' העלא' ובירור דאו"ח דבחי' ב"ן דנו[ק]' כנ"ל בירור דעשי' קודם לבא כנ"ל והוא הצדקה שנק' הולך ברגל כמ"ש בצדקה תכונני ככן ובסיס כו' כמ"ש והלך לפניך צדקך כו' שהוא העיקר בהילוך שהוא הולך מלמטה למעלה כמו ילכו מחיל אל חיל כו' וכן אחרי ה' תלכו כו' בהילוך שהולך התחתון לגבי העליון שבו בחי' המעשה קודם לדיבור ומח' מטעם הנ"ל. ולכך בעקבו' משיחא מצות הצדקה עיקר עד שממנה ילך השפע למוחי' [שבראש] כת"ח שמקבלי' מבע"ב שנק' תמכי"ן דאוריי' כזבולון לישכר כמ"ש ותומכי"ה מאושר כו' שהוא מצד שעולה למעלה מבחי' החכ' דתורה אור כנ"ל (וכמ"ש בזוהר בר"י ור"י שעסקו בה"כ שלא קראו ק"ש דאוריי' כו'). וזהו צדקה תרומם גוי מטעם הנ"ל דבאו"ח הצדקה [דוקא] תרומם לכנ"י ברום המעלו' (בבחי' כתר שבכתר כנ"ל. וראי' לזה ממ"ש בגמ' דר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי כו' שזהו בחי' הבירור דעשי' תחלה שכולל כל המ"ע בפ"מ (כמו התפיל[ין] ברוחניו' דמקיפי' בהעלם לפי שכלולי' בפ' שמע והי' בכתב בקלף, וזהו שהוקשו כל המצות כו') [עד] שעי"ז יהי' עלי' דכנ"י להיו' ב[בחי'] יחוד דזו"נ כמו פב"פ בש"ע וק"ש כמ"ש אני בצדק

שעיקר ויסוד המצות . . בדורו' האחרוני' הוא מצות הצדקה: **ראה אגרת הקדש ס"ט ובליקוט פירושים שם.**

צדקה תרומם גוי: **משלי יד, לב.**

למל' שנק' ד"ל: **נסמן לעיל ע' תקסט.**

והלך לפניך צדקך: **ישעי' נח, ח.**

ילכו מחיל אל חיל: **תהלים פד, ח.**

אחרי ה' תלכו: **נסמן לעיל ע' תשפו.**

תמכי"ן דאוריי' כזבולון לישכר כמ"ש ותומכי"ה מאושר: **משלי ג, יח. בראשית רבא פצ"ט, ט. זהר ויחי רמא, ב. מצורע נג, ב. זהר בהקדמה ח, א.**

בר"י ור"י שעסקו בה"כ: **[בהכנסת כלה] זהר בלק קפו, א.**

(בבחי' . . כו'): **בבוך 116: בבחי' . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.**

דר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי: **בבא בתרא י, א. וראה לקמן ע' תתסד.**

אני בצדק אחזה פניך: **תהלים יז, טו.**

אחזה פניך בצדק' דוקא שלפני התפלה אחזה פניך בחי' המוחי' דכנ"י ביחוד דחב"ד בחב"ד כשהמל' עולה בבחי' האצי' ממש בש"ע כידוע (שנק' אתדבקו' רוחא ברוחא חב"ד דנוק' בחב"ד דז"א כו') ואין זה רק ע"י הצדקה שנותן פרוטה לעני קודם התפלה שהוא בירור דעשי' שהוא בירור הקודם בבחי' העלא' דאו"ח (שהמל' הוא הכתר כנ"ל). וזהו בצדק"ה [דוקא] תכונני בקיום חזק גם למוחי' שבראש כנ"ל וד"ל.

ועוד ראי' מענין התשוב' כמו שא' שאין נגאלין אלא בצדקה כמ"ש ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וכן אין נגאלין אלא בתשובה [כו'], והכל טעם א' הוא לפי שהעיקר הוא העלא' דאו"ח דמל' מלמטה למעלה שהוא הילוך התחתון לגבי העליון כנ"ל. וזהו עיקר ענין התשוב' שהוא בחי' או"ח (כמ"ש במ"א בענין בע"ת שגדולי' מצ"ג וכמשה שלא זכה לתשוב' רק קודם מותו וכמשיח שיעשה לצ"ג בע"ת כו') משום דאו"ח דתשוב' עולה למעלה מאו"י דתו"מ דצ"ג, וכמ"ש אם יגאלך טוב זה תו"מ יגאל, ואם לאו וגאלתיך אנכי בר"ר דפנימי' הכתר שאינו רק ע"י התשוב' במרירו' ולב נשבר עמוק כמו ממעמקי' כו'. וזה מ"ש בפ' והי' א"ש השמרו לכם כו' עד ושמתם את דברי כו' שהוא ענין התשוב' כנ"ל שמדבר מה שעתיד להיות בגלות ישראל בחו"ל כנ"ל. ואע"פ שמבואר למעלה שבבחי' הבירורי' דאו"ח מן המקבל אל המשפיע כעלי' דתחתון לגבי העליון אינו נק' בירור שלם, כמו מי יעלה בהר ה' נקי כפי' כו' לפי שצריך להפשיט הגסו' שלו עד שיהי' בר לבב כו'. ולפי הנ"ל דבירור דבעשי' קודם מצד שבאו"ח זהו תכלית העילוי יותר מכונה שכלי' ורצון שבמצות כנ"ל לפי שהמעשה מצד עצמה גבוה מן הרצון למע[ש]ה כו', וא"כ זהו סתירה לענין הנ"ל שעיקר הוא בירור דאו"י דתור' אור כמו ביריד' עליון לתחתון במ"ת וכן מצות ת"ת עכשיו התחתון מזדכך יותר ומקבל כל הפנימי' שבמשפיע כמו שהוא כו', וזהו ענין בכל מאדך שבפ' שמע שעי"ז [א'] ת"ת קודם לתפילי' ובפ' והי' לא א' בכל מאדכם לפי שמדבר בבירור דאו"ח כו', וזהו היפוך כל הנ"ל וד"ל.

שו"ה העלא' — כנ"ל): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

שאין נגאלין אלא בצדקה . . ושביה בצדקה: ישעי' א, כז. ראה אגרת הקדש ס"ד. ס"ט. אור התורה ישעי' כרך א ע' צו [נדפס ג"כ באור התורה משפטים ע' א'ק]. לקוטי שיחות משפטים כרך טז ע' 594 בהערה.

אין נגאלין אלא בתשובה: ראה סנהדרין צז, ב.

(כמ"ש במ"א: ראה שערי תשובה ח"ב חינוך פמ"ח. דרך חיים שער התשובה פכ"ב.

בע"ת שגדולי' מצ"ג: ראה ברכות לד, ב. לקוטי שיחות נצבים כרך יד ע' 361.

וכמשה שלא זכה לתשוב' רק קודם מותו: נסמן לעיל ע' תקלט.

וכמשיח שיעשה לצ"ג בע"ת: נסמן לעיל ע' תקע.

אם יגאלך טוב . . ואם לאו וגאלתיך אנכי: וכ"ה בתורת חיים חיי שרה קלז, א. תולדות יא, ד. כ, סע"ג. וברות ג, יג. לא — בדילוג. ראה לעיל ע' תקעב ובהנסמן שם.

ממעמקי': תהלים קל, א. וראה לעיל ע' תצ.

בע"ת כו') . . ממעמקי' כו': בבוך 116: בע"ת כו' . . ממעמקי' כו').

מי יעלה בהר ה' נקי כפי': נסמן לעיל ע' תתלז.

(והענין הוא דשניהם אמת ואין כאן סתירה כלל שבפ' שמע מדבר בהילוך אור השפע דאו"י דמשפיע שהוא שם מ"ה דתו"מ כמו שנמשך מן המשפיע [א]ל מקבל עדיין שהן לנש"י כדי לבררם כנ"ל, וכענין הבירור דמ"ה לב"ן מדורו של משה עד עקבו' משיחא שהולך מלמעלה למטה בתחלה למוחי' דנוק' ממוחי' דחב"ד דדכורא כו' עד נה"י דז"א בנה"י דנוק' שהוא בחי' המעשה באוי"ר דקטנו' וזהו דמטי רגלי' ברגלי' כנ"ל שכל מה שנעשה בכנ"י עד עיקבו' משיחא הכל בא מכח האו"י דמשפיע דוקא שהולך מעליון לתחתון מראש לרגל (שהוא כירידו' עליון לתחתון לבררו כאב לבן ותלמיד שבא בהדרג' ולכך גם בנש"י מתברר תחלה המוחי' והוא כונה במוח' ואח"כ [לב ואח"כ] מעשה שזהו כמו הרצון ושכל ומדו' שמשפיע[ים] למעשה בעת עסקו בבנין ונתמעטו לגמרי בסוף מעשה כנ"ל). וזהו פי' שמע שמתחיל מאור דתור' ע"י בכל מאדך [כו'] מבחי' הכתר דאו"י [כו'] עד וקשרתם במעשה המצות (שבאו"י הולך ומתמעט הפנימי') כו' ולא כנ"ל ביריד' העליון לתחתון ש[מ]קבל כל הפנימי' כו' (כמשי"ת בפי' והתהלכתי כו' שיש בזה ב' אופנים שונים). אבל בוהי' מדבר בב' אופנים, א' כמו הסדר שמברר מ"ה דאו"י לב"ן כנ"ל, וזהו מי יעלה כו' דאינו בירור שלם עדיין לפי שצריך בירור ע"י החכ' ומדו' שבלב שילך בהדרג' מעט מעט עד שיהי' לו כונה פנימי' ברעותא [דליבא] כמו במצותיו חפץ מאד, וזהו לאהבה ולעבדו כו' השמרו [לכם] כו' לפי שעומד בבירור עדיין והכל מכח המשפיע דאו"י שהן במוחי' ומדו' עד המעשה כנ"ל שהוא בירור דנה"י בנה"י כו'). עד שא' ושמתם את דברי כו' שזהו בתשלום הבירור דאו"י דמ"ה לב"ן כו' למקבלי' כמו בעקבו' משיחא כנ"ל שלא נשאר רק בחי' המעשה מצד עצמ' לבד כנ"ל אזי נק' העלא' ובירור דבחי' המל' [ב]בחי' ב"ן דנוק' מלמטה למעלה מכח העצמי' שבה דוקא שלא ע"י כח דמשפיע כמשל הזריעה וגשמי' מלמעלה להצמיח כנ"ל שאז נהפוך הוא ממש דבחי' המעשה מצד העצם הרי הוא למעלה מן הרצון וכונה שכלי' ומדו' כו' כנ"ל, וע"כ בירור זה דבחי' עשי' דעשי' קודם לעלו' באו"ח דמל' (שהמל' הוא בחי' הכת"ר) ואחריו בירור דמח' ודיבור ואח"כ למדות ואחר המדו' חכ' והרצון בא אחרון כו' וד"ל. והוא כמו בענין תשוב' שבאה מעומק מקור הרצון שלמעלה מרצון שבחכ' ומדו' מלמט' למעלה שהיא בחי' העצמי' ממש שעולה ראשון לכל ונכלל בו הטעם והכונה לרצון זה וגם המדו' למו"ד כו' כי יש בכלל מאתיי' מנה כו'. ומטעם זה צ"ג א"י לעמוד במקום בע"ת משום דמשכי' לי' בחילא יתיר שהוא או"ח דיחידה עצמה (וכמו שבכה ר' וא' יש קונה עולמו כו' משום דנכלל כל

שו"ה (והענין): בבוך 116: והענין.
ש"ה דמ"ה — לב"ן: בבוך 116: וכו.
(שהוא . . שזהו: בבוך 116: שהוא . . (שזהו.
שו"ה במוחי' — כו'): בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול.
דמשכי' לי' בחילא יתיר: ראה זהר חיי שרה קכט, ב.
שבכה ר' וא' יש קונה עולמו: עבודה זרה יז, א.

או"י דתו"מ בזה מטעם הנ"ל), וכמ"כ במצות הצדקה שברגל שא' בצדקה תכונני דוקא ובצד"ק דוקא אחזה פניך מטעם הנ"ל, שזהו כמו המעשה מצד עצמו שגדולה יותר מן הפנימי' שברצון ותענוג כו' וכנ"ל במ"ש ומעשה ידינו כוננהו כו'. וזהו ושמתם כו' בתשוב' ומע"ט בכח התקשרו' העצמו' דיחידה שהיא כמו טבעיו' כנ"ל שחזקה מאד יותר ממס"נ באה"ר בתענוגי' במ"ת כנ"ל, אז וקשרתם [כו'] תחלה לולמדתם כו' דמעשה המצות הכלולי' בתפילי' עולה ראשון ואח"כ בירור דדיבור בד"ת כו' וכנ"ל בענין סוף מעשה [ש]עבמ"ת בב' אופנים כו', והיינו מטעם דבאו"ח עשי' קודם ליצי' ויצי' קודם לבריא' ובריא' קודם לאצי', [ו]לכך עיקר היותר טוב במצות עכשיו היא הצדקה ומעשה המצות מצד עצמן בלא כונה משא"כ בשאר דורות הראשוני' שע"י מצות ת"ת עיקר יותר כמו שגזרו דתלמוד גדול כו' כנ"ל. וע"כ בפ' והי' מתחיל כסדר שבא בפ' שמע בבירור דאו"י דמ"ה לב"ן תחלה, וזהו ע"ב תיבו' דחסד שנק' ע"ב גשרי' שמקבל משם מ"ה דחסד דדכורא בשם מ"ב בפ' שמע שבואהבת כנ"ל שהוא אור החסד בכלי הגבו' (דגבור' דדכורא נעשה חסדי' במקבל כי גבור' דאבא שהוא חסדי' דאימא כו') עד ושמתם [כו'] שהוא כמו לע"ל שתעלה בחי' המל' בתשוב' וצדקה ותפלה כנ"ל למעלה מבחי' המוחי' דבחי' המשפיע וכמ"ש א"ח עט"ב נקבה תסובב גבר כו' (וכמשי"ת) בפי' ואולך אתכם קוממיות כו' וד"ל.

והנה אחר כל הנ"ל יובן ענין הסתירה שיש בב' פסוקי'. דבאברהם א' התהלך לפני דוקא כו' ובבנ"י א' אחרי ה' תלכו כו' בבחי' אחוריי' וחיצוניו' שזהו בחי' המעשה לבד כו'. דהנה כמו שמבואר למעלה בענין ב' מיני הילוך דאו"י ואו"ח שבב' פ' דק"ש, דהילוך דאו"י בפ' שמע הוא מלמעלה למטה דוקא כמ"ש בפ' א' מצות ת"ת קודם למצות תפילין כנ"ל באורך, כך הוא במ"ש באברהם התהלך לפני דוקא בבחי' הפנימי' ועצמיו' דאור א"ס שיהי' נמשך ע"י בהילוך דאו"י לבחי' פנימי' דשם הוי' מלמעלה למטה (והוא מעצמו' דאור א"ס שלפני צמצום הראשון דקו"ח שנק' קו המדה וכמשי"ת). וזהו פי' התהלך לפני כלומר לפני שם הוי' להמשיך תוס' אור בשם הוי' מלמעלה ממקורא דכולא (כמו ויקרא אברם בשם הוי' שהמשיך תוס' אור מעצמו' אור א"ס בשם הוי' כו'), והיינו כמו שבמ"ת הי' אור א"ס עצמו נמשך בפנימי' דשם הוי' בא' אנכי [ה'] כו' וכן בפ' שמע בא' והיו

גבור' דאבא שהוא חסדי' דאימא: ראה עץ חיים שער הכללים פ"י. וראה לעיל בח"א ע' כח.

א"ח עט"ב נקבה תסובב גבר: משלי יב, ד. ירמי' לא, כא.

התהלך לפני: לך יז, א.

אחרי ה' תלכו: נסמן לעיל ע' תשפו.

שו"ה וכמשי"ת: כ"ה בבור 949. אבל בכת"י זה (כמשי"ת)

ויקרא אברם בשם הוי': לך יג, ד (בדילוג).

אנכי (ה'): יתרו כ, ב.

הדברי' כו' אשר אנכי כו' מי שאנכי בחי' העצמיו' דאור א"ס שבסובב הכללי שלמעלה מקו"ח שבו כו' כנ"ל וד"ל (והיינו פי' ואהבת כמו אהב' דאברהם שהי' ש"ש מתאהב על ידו למטה בנפש אשר עשו כו'), והוא באה"ר דכל מאדך שלמעלה מן השכל שבמוח שהוא בבחי' פנימי' ועצמו' דיחיד' כלבב נאמן דאברהם שנק' רחימו דמלכא בעצם כו' (ואע"פ שא' שהאבו' הן המרכבה כו' שהוא בחי' מרכבה למדו' חג"ת דאצי' כידוע בה"א דהגדו"ל הגיבו"ר כו' שהן ג' קוין דאצי' חח"נ מימין כו' וא"כ זהו רק לבחי' החסד שנמשך מן החכ' וטעם ולא למעלה מן החכ' כנ"ל. הענין הוא כידוע במ"ש תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימ"י קד"ם, ששרש המדרג' דאבו' הוא כימי קדם דהיינו מדות העצמיי' שבכתר שהוא עצם הרצון ו[ה]תענוג העצמי שבלתי מורכב כלל בשכל וטעם אף לא בטעם כמוס כו' והוא בחי' יחידה ממש, [וזהו שהי' לבבו נאמן גם בגופו כמו בנשמתו ממש ועמד בנסיונות רבות כו'). והנה מאחר שאברהם הי' בחי' מרכבה ממש] לבחי' החסד דע"י וא"א שלמעלה מן החכ' דאצי' כנ"ל, א"כ ודאי כל הילוכו ועבודתו בקדש העליון הי' בבחי' הילוך מלמעלה למטה בבחי' או"י הנ"ל שהוא בחי' ההילוך בבחי' הפנימי' ועצמיו' להמשיך פנימי' אור א"ס בע"ס דאצי' מן ההעלם לגילוי ביתר מכפי המדה דקו המדה [ש]זהו מעצמו' אא"ס [ממש] שלפני צמצום הראשון דוקא כנ"ל שזהו התהלך לפני כו', וכמ"ש במ"א בפ' לך לך בשרש ענין האבו' שנכתב בסיפורי' רבי' אודות תולדותם ומעשיהם וכל הקור[ות] אותם בס' בראשי', וגם כל סדר הדורות מאדה"ר [עד אברהם] אינו רק בשבילו עד יעקב ויוסף והשבטי' בסוף פ' ויחי, שנכתב באריכו' יותר כו', לפי שהאבו' הן בחי' המקוריי' לכל התו"מ שנכתבו בס' שמו' וס' אחרי', ולכך נק' ספר בראשי' ס' הישר (שהרי שיחתו של אליעזר הוכפלה בפ' יותר מגופי תור' שניתנה ברמיזה כו'. וזהו כמשל האב שהכין

אנכי כו' מי שאנכי: נסמן לעיל ע' תרמז.

ואהבת . . שהי' ש"ש מתאהב: ראה יומא פו, א.

בנפש אשר עשו: ראה לך יב, ה.

שהאבו' הן המרכבה: בראשית רבא פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. תניא פל"ד. ספר מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' תקמ. תורת חיים לך פה, א.

בה"א דהגדו"ל הגיבו"ר: ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקעג ובהנסמן לשם.

תתן אמת ליעקב: מיכה ז, כ. ראה אמרי בינה שער הק"ש פ"ט. לקוטי תורה בחקותי מז, א. ספר המאמרים תקס"ד ע' קטו ואילך. לקו"ת עקב יד, ב.

שו"ה המדרג': בבוך 116: המדות.

כימי קדם דהיינו מדות העצמי' שבכתר: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלד, ב.

לאברהם . . לבבו נאמן: ראה נחמ' ט, ח.

בפ' לך לך: ראה תורת חיים לך פג, ג ואילך. חיי שרה קלה, א ואילך. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' צ ואילך.

נק' ספר בראשית ס' הישר: בתו"ח שם סד, ד מביא הכתוב דיהושע י, יג. ראה עבודה זרה כה, ר"ע"א.

(שהרי שיחתו של אליעזר הוכפלה בפ': [בבוך 116: שהרי. ואולי סיום החצאי ע"גול הוא בשורה שלאח"ז לאחרי תיבת כר]. ראה בראשית רבא פ"ס, ח.

לבנו כל העצים ואבנים לבנין, כדוד שהכין לשלמה, והבן בונה מאשר הוכן כו', כך כל התו"מ שניתן לישראל הוא ע"י בחי' הכנה רבה דאבו' דוקא, וכמ"ש באברהם כי ידעתיו אשר יצוה את בניו ושמרו דרך הוי' לעשו' כו' דמשמע דכל הכח ועוז שהי' לנש"י עד דור האחרון לקיו' התור' ומצות ולשמור [את] דרך הוי' כו' הכל [הוא] מחמת ירושה דאברהם שציוה כו' וד"ל.

(**וביאור** טעם הדבר מבואר שם שע"י האבו' שהיו מרכבה לחג"ת דפנימית ע"י כנ"ל הי' בכחם לחבר ולקשר [ו]להמשיך בחי' תוס' אור מהעלם דעצמו' המאציל באצי' ביתר מכפי המדה דקו המדה דוקא כידוע שיש בחי' פרסא מפסיק בין עצמו' המאציל לנאצלי' וע"י צמצום בקו המדה נמשך כל מדידה באו"כ מקיף ופנימי כו'. אך כדי שיהא קשר וחיבור להמשכו' אורו' חדשי' מעצמו' המאציל בע"ס דאצי' הכלולים בשם הוי' וכדי שיוכל להיו' בחי' העלא' מאורו' דאצי' בעצמו' [א]א"ס שלא ע"י מסך מפסיק כו' הי' זה ע"י אברה"ם (שהוא א"ב ר"ם בבחי' פנימי' ח"ס הנעלם שהי' מרכבה בפנימי' הכתר שלמעלה מן החכ' דאצי' כנ"ל. וזהו התהלך לפני בחי' הילוך זה הי' דוקא ע"י שא' לו אני הנה ברית"י כו' והי' שמך אברהם כו' דהיינו ע"י אברהם [בה"א] שהן בחי' ה' חסדי' דאברהם בקיומו כל מ"ע (כמ"ש חסד לאברהם [ב]גי' רמ"ח) והוא מה שקיים כל המצו' ברוחניו' כמו שהן למעלה בבחי' או"כ דאצי' כמו ע"י מצות הכנסת אורחים שלו הי' מוסיף אור בחסד דאצי' מחסד דעצמו' א"ס ב"ה בבחי' אור א"ס ביתר מכפי המדה בצמצום הראשון דקו"ח הנק' קו המדה וכך בכל ע"ס דאצי' ע"י מעשיו' במס"נ עשה יחו"ע באצי' להמשיך תוס' אור מבחי' ההעלם דעצמו' כו' וגם הי' מחבר בחי' האצי' שעולה למעלה בעצמו' ע"י העלא' בקרבנו' שלו (ובחפירו' בארו' שלו שהעלה מ"ת למעלה כו'). ולכך א' התהלך ברו"ש ב' מיני הילוך הנ"ל מלמעלה למטה מאור א"ס באצי' ומלמט' למעלה מאצי' לאור א"ס והכל ע"י בחי' הילוך דרו"ש באוי"ר הכלולי' יחד, ולזה א' התהלך לפני דוקא בבחי' הפנימי' כנ"ל. וזהו אשר יצוה כו' ושמרו דרך הוי' כו' שהי' כל יחו"ע דאצי' שעשה א"א כל ימיו בעבודתו והילוכו בקדש העליון

כדוד שהכין לשלמה: בתו"ח שם מביא הכתוב דדברי הימים א כט, ב.

כי ידעתיו אשר יצוה את בניו: וירא יח, יט (בדילוגים — וכ"ה לעיל בחי"א ע' עא).

שו"ה (וביאור: בבוך 949: וביאור.

שו"ה להמשכו' — הכלולים: כ"ה בבוך 116. ובכת"י זה: הנעלי'.

(שהוא א"ב ר"ם: [בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול. ואולי סיומו הוא אחרי תיבת כנ"ל]. ראה זהר (סתרי תורה) לך עט, ב. לעיל ע' תשעז. תורה אור ותורת חיים ר"פ לך.

שו"ה כו' — ח"ס: בבוך 116: א"ס. בבוך 949: אא"ס.

אני הנה ברית"י כו' והי' שמך אברהם: לך יז, ד. ה.

אברהם . . (ב)גי' רמ"ח: ראה תנחומא לך טז. נדרים לב, ב. רש"י לך יז, א.

שו"ה אור — אור א"ס: בבוך 116: תוס' אור.

בקרבנו' . . (ובחפירו' בארו': לך יב, ז. ח. יג. יח. וירא כב, ב. כא, כה. ל. כו, טו. יח. לעיל ע' תשסג.

להוסיף אורו' באצי' כנ"ל זה הי' הכל הכנה רבה לכל התו"מ שיומשך לכנ"י במ"ת בגילוי גמור בעוה"ז במעשה גשמיו', לפי שע"י בחי' הילוך שלו שעשה כבר חיבור וקשר בין המאציל לנאצלים כנ"ל עי"ז יש כח ועוז לכל איש מישראל לעשות יחו"ע בב' מיני הילוך הנ"ל דאו"י ואו"ח ע"י מצות בפ"מ וכמו שהאב שהכין לבנו עצים לבנין כנ"ל שכל זה שעושי' ישראל אתדל"ת במצות כמו בחסד וצדקה גשמיי' מעוררי' חסד עליון באצי' להיות תוס' אור מן העצמו' כו' וכה"ג במצות תפילי' שהן בחי' מקיפי' דד' מוחי' כו' הכל הוא בא מכח ועוז דחסד דאברהם בהילוך שלו בבחי' הרוחניו' דמצו' כמו שהן באצי'. ולכך נק' ס' בראשי' ס' הישר ע"ש ענין דאבו' שנמשך על ידם בג' קוין דאצי' בתוס' אור כנ"ל ומזה נמשך דוקא כל התו"מ שבס' האחרי' כו' (וכמ"ש שם באורך). ונמצא מובן מכל זה עכ"פ דכל בחי' הילוך דאברהם הי' רק למעלה לייחד יחו"ע באו"כ דאצי' מלמעלה למטה וכמ"ש התהלך לפני דוקא כנ"ל וד"ל.

אך עדיין יש להבין בזה דהלא מ"ש לו התהלך לפני כו' הי' בהיותו בן צ"ט שנה כמבואר בכתוב וכבר קיים כל התו"מ ברוחניו' עכ"פ וא"כ למה לא צוה לו זה דהתהלך לפני עד כה רק כאשר יקיים מצות מילה דוקא וכמ"ש ואני כו' ולא קודם לכן, דאע"פ שקיים כל המצות לא הי' נק' תמים אלא עתה כשקיים מצות מילה א' לו התהלך לפני להבא והיה תמים כו' לפי שאב המון כו' ע"י המילה דוקא. ולפ"ז לא הי' בו ב' מיני דהילוך דהתהלך לפני עד שהי' בן צ"ט שנה, וזהו פלא [יותר] וסותר לענין המבואר בפ' לך לך כו' כנ"ל. אך הנה הענין הוא דמ"ש התהלך לפני בפנימי' דשם הוי' דוקא ואז והי' תמים [ש]זהו כשיהי' בו אות הברית העליון בגילוי בה"ח דרמ"ח מ"ע ע"י מצות מילה דוקא שהיא בגשמיו' בגופו דוקא משא"כ במצות הרוחניו' העליוני' שעשה עד כה אין כל זה הילוך לפני בבחי' פנימי' דשם הוי' וכמו שא' אני אל שדי כו' וכן א' וארא אל אברהם כו' באל שדי ושמי הוי' הפנימי' לא נודעתי להם והוא לפי שלא קיימו המצות בגשמיו' רק ברוחניו' כו' רק במצות מילה שהי' בגשמיו' הי' חיבור וקשר מן בחי' הרוחניו' לגשמיו' ע"י יצחק שנולד ממנו כשהי' מהול שעי"ז נמשך האור הפנימי' דא"ס שבהוי' גם למעלה באצי' ומאצי' לבי"ע במצות בגשמיו'.

וביאור הענין [הוא] הנה באמת אע"פ שהי' א"א צ"ג בתולדה מבטן אמו, וכמו שא' דבן ג' שנה הכיר לבוראו כו' והי' תמיד בדביקו'

שו"ה באצי' — ענין: בבוך 116: או"י.

כמבואר בכתוב: לך יז, א.

אני אל שדי . . וארא . . לא נודעתי להם: לך יז, א. וארא ו, ג. ראה תורת חיים שם פח, א.

א"א צ"ג בתולדה מבטן אמו: להעיר מבראשית רבא פל"ט, ח. רמב"ם הל' עבודת כוכבים פ"א, ה"ג. לקוטי שיחות נח כרך כ ע' 13.

דבן ג' שנה הכיר לבוראו: נדרים לב, סע"א. הנסמן לעיל בח"א ע' פ.

והתקשרו' אמיתי' באלקי' חיים כו' אבל הי' זה ע"י עבודה תמה בפולחנא דרחימותא בטהרת הלב והמוח בתכלית להפשיט א"ע מכל בחי' תערובת פסולת אפי' בהעלם ודקו' בעוצם הזדככו' החומר [בתכלית בירור החומר] כענין בר לבב עד שיצא מגדר הגשמה גופני' והי' גם גופו קדוש וטהור וזך כמו נשמתו, וזה הי' הנסיונו' שניסה אותו ה' למצוא לבבו בגשמיו' כמו ברוחניו' בנשמתו ממש, ולפ"ע הזדככו' החומר שלו במס"נ בגופו באהב' דכל נפשך וכל מאדך למעלה מן הכלי כידוע ע"ז הי' ממשיך בנשמתו גילוי אור אלקי מאצי' לבי"ע כמו ויעל אלקי' מעל אברהם כו' כי רוח אייתי רוח כו', וכל זה לפ"ע טוב עבודתו מלמטה למעלה דוקא שזהו הנק' בחי' הבירורי' דרפ"ח כו' שהוא להפוך חושך דק"נ לאור ורע לטוב (כמ"ש במ"א במ"ש ויחלק עליהם לילה שהפריד בעצמו הרע מן הטוב בתכלית וע"ז לא הי' יניק' לק"נ כלל וסר מהם צלם צל אדם כו'). וזהו כל היחו"ע שהי' עושה כל ימיו [שהי'] ע"י הבירורי' שלו שנק' הילוך מלמטה למעלה דוקא כנ"ל וע"ז נמשך לו האור באצי' בשרש נשמתו בחסד דאצי' עד בחי' חסד דאו"י כנ"ל שהי' מוסיף אור מן ההעלם דעצמו' כנ"ל (וכמ"ש שם בפ' לך לך מארצך כו' שהי' בן ע"ה שנה שפעל אז בכל מעשיו להוסיף אור על קו המדה (משא"כ קודם שהי' בן ע"ה שנה לא הי' ממשיך רק לפי הצמצום דקו"ח כו'), וזהו שקיים א"א אפי' ע"ת כו' כמ"ש עקב אשר שמע [אברהם] כו' וישמור מצותי כו'. וזהו ברוחניו' דוקא כנ"ל והוא ע"י העלא' מ"ן שלו במס"נ כנ"ל הי' נמשך תוס' אור גדול בע"ס דאצי' שזהו כמו בחי' פנימי' הרצון וחכ' ומדו' שבמצו' העליונו' שנק' מצותי ממש כמו [ה'] מניח תפילי' ומתעטף בציצי' וכה"ג וכמ"ש במ"א. אך עדיין לא הי' שלימו' גם בשם הוי' זה דאצי' ע"י יחו"ע שלו רק שהי' הכנה לעיקר הכונה השלימה והוא מה שיהי' גילוי פנימי' רצה"ע שבמצו' העליוני' למטה דוקא בגשמיו' כדי שעי"ז יהי' חיבור וקישור מעצמו' אא"ס גם בבי"ע בתוס' אור [כמו] שהוא באצי' מטעם דנתב"ס דוקא לפי שנתאוה להיו' לו דירה למטה בתחתונים יותר מבעליונים כו', עד שקיים א"א מצות מילה בגשמיו' בגופו שנק' אות ברית הפנימי' שנתגלה בו הארה פנימי' החסדי' העליוני' שברמ"ח מ"ע כמ"ש במ"א אז נעשה חיבור וקשר מפנימי' דאא"ס בשם הוי' דאצי' מלמעלה למטה בבי"ע ג"כ כי מצד שמצות מילה היא בבחי' עשי' בגשמיו' שבזה נעוץ פנימי' הכונה שברצה"ע

ויעל אלקי' מעל אברהם: לך יז, כב.

רוח אייתי רוח: נסמן לעיל ע' תסד.

ויחלק עליהם לילה: לך יד, טו. ראה שערי תשובה ח"א שער התפלה נא, ב. תורת חיים מקץ עה, ד.

שו"ה יניק' — צל: ניתוסף ע"פ בוך 1374.

שו"ה נמשך — דאו"י: בבוך 116 דע"י.

שהי' בן ע"ה שנה: לך יב, ד. ראה תורת חיים שם פג, ד ואילך.

שקיים א"א אפי' ע"ת: יומא כח, ב.

עקב אשר שמע: נסמן לעיל ע' תתיח.

(ה') מניח תפילי' ומתעטף בציצי': נסמן לעיל ע' תסז.

שבמצו' הרוחניי' כידוע שמטעם זה א' באבו' ושמי הוי' לא נודעתי כו' כנ"ל. ולכך א' [לו] אז דוקא התהלך לפני והי' תמים לפי שהילוך זה שאחר מצות מילה יהי' בבחי' הילוך הפנימי' שהולך מלמעלה למטה בלבד והוא רק להמשיך מפנימי' ד[א]א"ס בע"ס דאצי' עד עולם העשי' לברר ברורי' דעה"ד כו', כמ"ש כי אב המון [גוים נתתיך] כו' בה"א דאברהם שלא יקרא עוד שמך אברם דאברם בלא ה"א אין היחו"ע רק באצי' וגם זה אינו בפנימי' כ"כ רק לפי ערך העלא' והזדככו' שלו למטה לבד כנ"ל, אבל ע"י המילה ניתוסף ה"א שהוא [בחי' גילוי] הפנימי' [דחסדים] העצמיי' למטה גם בבי"ע כו' לפי שעי"ז נמשך שלימו' בשם הוי' מבחי' פנימי' דא"ס. וזהו התהלך לפני דוקא להבא ולא כמו שהלך בתחלה שלא הי' לפני ממש רק לפ"ע העלא' עבודתו, ואע"פ שהי' מוסיף אור באצי' אין זה שלימו' האמיתי כנ"ל. וזהו והי' תמים להבא (ותיבת והי"ה הוא שם הוי' בהיפוך דו"ה למעלה מי"ה משום דו"ה הן מצות הנגלו' בגשמיו' ששרשם למעלה מי"ה במצו' הרוחניי' דאצי' שאז יהי' נקי כפים ת"ם י"ם דח"ע להוסיף שלימו' בתו"מ ש"מ (כמשי"ת). ומפרש אח"כ במה יהי' התהלך לפני ויהי' תמים שהוא ע"י שיהי' אב המון [גוים] כו' ע"י המילה דוקא וע"ז יהי' כח ועוז לנש"י ג"כ שיהיו מקיימים המצות בגשמיות ויעשו שלימות בשם הוי' העליון יותר (כמשי"ת). ונמצא דהילוך זה הפנימי' הי' באברהם מלמעלה למטה דוקא (ולא הי' צריך עוד לעבוד עבודה בטהרת הגוף והזדככו' החומר [מלמטה למעלה כלל כי א"צ להפוך רע לטוב מלמטה מכח עצמו כלל כי כבר הי' מזוכך וטהור בתכלית ולא יתכן בו בחי' עבודה כזאת כלל] רק הי' הילוכו בקדש [העליון] מלמעלה למטה לבד (כאלומות דשבטי' שנכללי' באלומו' דיוסף בחי' צ"ע שהי' הילוכו רק מלמעלה למטה לבד וא"צ לעבודו' הבירורי' שלמטה בביטול היש לאין כי אין הצמצום מפסיק לפניו וגם חושך כאור ע"י האור דאצי' בבי"ע כמו שהוא בלי העלם ומסך כו', וכמו לע"ל דכתי' ועמדו זרי' כו', וכמו מי שתורתו אומנתו שפטור מן התפלה כידוע).

אך א"כ אינו מובן מ"ש התהלך בבחי' רו"ש שכולל [גם] הילוך שמלמטה למעלה כנ"ל, ולפי הנ"ל אין זה רק הילוך דאו"י מלמעלה [למטה] לבד מטעם הנ"ל. הענין הוא דכמו שבבחי' החיצוניו' דאור א"ס באבי"ע כנ"ל צריך להיו' ע"י בחי' רו"ש דוקא כך גם בבחי' העבודה שבבחי' הפנימי'

כידוע . . ושמי הוי' לא נודעתי: **ראה ספר המאמרים תקס"ח [והוא משנת תקס"ט] ח"א ע' תפא.**

(ותיבת והי"ה הוא שם הוי' בהיפוך: **[בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול]. ראה לעיל ע' תשפא.**

שו"ה נקי כפים ת"ם י"ם: **בבוך 116: תמים תם. ובבוך 949: כח ועוז לנש"י ג"כ [ואולי נשתרבב מלקמן שו"ה ע"י] תמים תם.**

שו"ה (כאלומות: **בבוך 116: כאלומות.**

ועמדו זרי': **ישעי' סא, ה.**

מי שתורתו אומנתו שפטור מן התפלה: **שבת יא, א.**

ועצמו' דאא"ס ממש כנ"ל צ"ל ג"כ ע"י בחי' רו"ש דוקא, והוא ע"י ביטול מיש לאין מבריא' לאצי' כמו עבודה דאברהם קודם המילה כך לפי ערך הי' גילוי האור מאצי' לבריא' דרוח אייתי רוח כו' כנ"ל, [וכך גם בבחי' הפנימיות דאא"ס ב"ה באצי' ע"י מצוות בגשמיו' דוקא שנק' הילוך דאו"י מלמטה למעלה א"א כ"א ע"י בחי' הילוך מלמטה] למעלה בהעלא' דאו"ח, אך אין זה בעבודה דברורי' לזכך החומר בלבד כנ"ל בענין מי יעלה [בהר ה'] כו' אלא העלא' זאת היא במצות שהן בחי' העלא' דוקא דהיינו שעיקר מצותן אינו רק בחי' העלא' דוקא כמו הקרבנות והתפלות (כמו אברהם שתיקן תפלת שחרי' כידוע). ואע"פ שע"י העלא' זו נמשך ג"כ המשכות דחסדי' מאצי' לבי"ע כידוע דכל העלא' גורם המשכה כנ"ל אבל ההעלא' היא עיקר וההמשכה שיומשך ע"ז מבחי' החסדי' הוא טפל לעיקר כמו בביעור הרע בגבו' דמרירו' וכן תשוב' מלב נשבר וכה"ג וכן התפלה שההעלא' היא עיקר (וגם הקרבן לריח ניחוח להוי' הגם שהעיקר הוא המשכות החסדי' להמתיק הדין מ"מ עיקר המצוה הוא העלא'. וזהו נק' הילוך מלמטה למעלה שההעלא' עיקר והירידה טפל שנק' ירידה בשביל עלי' כו', אבל בהילוך מלמעלה למטה העיקר הוא בחי' יריד' והמשכה דוקא כמ"ע שעיקר החסד בצדקה וכה"ג ובחי' העלא' טפל ליריד' זו ונק' עלי' בשביל יריד' כו' כמ"ש במ"א. וזהו ההפרש בכלל בין הילוך [שמלמעלה למטה ובין הילוך] שמלמטה למעלה כמו בב' פ' דק"ש, שגם בפ' הא' יש העלא' באה"ר דכל מאדך, וגם בפ' והי' יש המשכ' כמ"ש ונתתי מטר ארצכם כו' כנ"ל, אך בפ' א' ההמשכה עיקר ובפ' והי' העלא' עיקר. וגם כאן מ"ש התהלך לפני כו' יש בחי' רו"ש בבחי' הפנימי' ע"ד הנ"ל וד"ל (וכמ"ש במ"א שזהו ההפרש בין מ"ב מסעו' ש[היו] במדבר שעיקרו העלא', ובין הספירה במ"ט שערי בינה כידוע שעיקרו בחי' המשכה ועלי' בשביל יריד' כו' [וד"ל]).

ומעתה יש להבין מ"ש בבנ"י אחרי ה' תלכו [כו'] בבחי' אחוריי' דשם הוי' כו' היפוך מ"ש באברהם התהלך לפני דוקא (הלא עיקר הטעם בהילוך לפני מחמת קיום המצות ברוחניו' וגם בגשמיו' במצות מילה דוקא כנ"ל, א"כ כ"ש וק"ו בבנ"י שמקיימי' כל המצות בגשמיו' שצריך לומר לפני הוי' [כו'] ולא אחרי הוי' אלקיכם [תלכו] שהילוך זה הוא רק בחיצוניו' ואחוריי' דשם הוי' לבד כו'. ועוד דמבואר למעלה שיצוה את בניו ושמרו דרך הוי' כו' שה[וא] בחי' הכנה לבד לקיום התו"מ בגשמיו', אך כשבנ"י שומרים דרך הוי' זהו עיקר הכונה הפנימי' כנ"ל שהוא מה שנתאוה כו' כנ"ל

אברהם שתיקן תפלת שחרי': ברכות כו, ב.
שו"ה (וגם: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.
שו"ה מלמעלה — כמ"ע: בבוך 949: כח"ע.
וזהו ההפרש: ראה לקוטי תורה מסעי פט, א. ד. צב, ב.
שו"ה כו' — (הלא: בבוך 949: והלא.

משום דנעוץ תב"ס דוקא כו', וכמו במ"ת שקיבלו פב"פ, [ו]איך א' אחרי הוי' תלכו הלא האיר ה' פניו לפנימי' דנש"י עד שעכ"ד כו'. אך הנה הענין הוא דזהו ממש כמו ההפרש הנ"ל [ש]בין פ' שמע לפ' והי' בב' מיני הילוך דאו"י ואו"ח כנ"ל. דבפ' שמע העיקר הוא בחי' או"י דהילוך העליונ' לגבי התחתון כדי לבררו שהולך ומתמעט הפנימי' (כמו הרצון ושכל ומדו' שממשיכי' ופועלי' כח המעשה כנ"ל), וכנ"ל בבירור דשם מ"ה לב"ן בציור קומת אדם ממוחי' שבראש במ"ת עד בחי' רגל בעקבו' משיחא כו' שכל הכח ועוז במקבלי' במוחי' ומדו' דאוי"ר עד המעשה לבד בעקב כו' זהו הכל בא מכח המשפיע דאו"י דחסדי' שמברר למקבל דנוק' (עד דמטו רגלי' ברגלי' כנ"ל), ולכך מתברר מתחלה המוחי' ואח"כ המדו' עד המעשה שהיא לבסוף הכל כו', וזהו שהקדים ת"ת בבירור המוחי' ו[ה]מדו' תחלה ואח"כ תפילי' שהוא המעשה כנ"ל באורך. וכך הי' בהילוך דאו"י הנ"ל בא"א שהי' מצוה לבניו ושמרו כו' לפי שהי' מרכבה בדומה לבחי' מוחי' ומדו' בכתר וחו"ב ומדו' דאצי' הכלולי' בפנימי' דשם הוי' להוסיף אור כנ"ל ונמשך ממנו כח ועוז בהילוך שלו הפנימי' ד[שם] הוי' מצד המילה בגשמיו' שנמשך גם לעשי' בתוס' אור רב יותר להיו' מזה כח הבירור בנוק' שהן נש"י שמקבלי' בירושתם מאבות ושבטי' (שנק' אומנים או רועים כרועה שזן ומפרנס או כאומן שמגדל היונק כו'), שזהו ושמרו דרך הוי' כו כמו בפ' שמע שהוא בא מסדר מעליון לתחתון דוקא (כמ"ש במ"א במסעו' שנסע א"א בא"י שהי' מזה כח ועוז לבנ"י בקיום המצות בא"י כו'). אבל מ"ש אחרי ה' תלכו ואותו תיראו כו' זהו מדבר בבחי' העלא' ובירור מכח המקבל מצד עצמו כמו מלמט' למעלה דוקא שזהו אחר תשלום הבירורי' דאו"י עד העקב דמעשה שאז חוזר ועולה בהעלא' ובירור מכח המקבל מצד עצמו כמו הצמיחה העולה מן הארץ אחר הזריעה כו' (כמו עצם נקודת המדו' בנש"י במצו' בפ"מ בלא כונה כלל כטבעיו' ממש כנ"ל שעולה למעלה גם מן הרצון וכונה הפנימי' כנ"ל מאחר שכל עיקר הרצון הי' למעשה זו כו' כנ"ל באורך), שאז בחי' בירור דעשי' שבעשי' בחי' מל' דמל' עולה ראשון וקודם לבירור דדיבור ומח' דתור', ולכך הקדים תפילי' לת"ת בפ' והי' כנ"ל באריכות. וכך הוא בהילוך זה דנש"י שא' אחרי ה' תלכו בבחי' בירור דמעשה החיצוניו' שהיא רק בחי' ו"ה דשם הוי' הבא אחרון בסדר דאו"י במשפיע ואמנם במקבלי' בא ראשון לפי שהן הולכי' בבחי' הילוך שעולה מלמטה למעלה

שו"ה ופועלי' — כח המעשה: בבוך 116: בחי' העלאה. בבוך 949: בחי' המעשה.

שו"ה במקבלי' — לבד: בבוך 116 לייתא.

שו"ה ושמרו — בכתר וחו"ב ומדו' : בבוך 116: דבי"ע בחו"ב. בבוך 949: בכתר וחו"ב.

במסעו' שנסע א"א בא"י: ראה תורת חיים יתרו שסו, ב.

שו"ה תיראו — מכח המקבל מצד עצמו כמו: בבוך 116: דמקבל בחי' נוק' דכנ"י בהילוך שעולה.

שו"ה העולה — המדו': בבוך 949: יהדותו.

שו"ה שהיא — ו"ה: בבוך 116: אחוריים.

שהמעשה שברגל קודם לדיבור ומדו' וחכ' שבראש (כמו ילכו מחיל [אל חיל] שעולה בהר גבוה שעיקר כח ההילוך הוא ברגל שנושא לגוף וראש וכל שיש לו כח חזק ברגל יותר יותר יוכל לעלו', משא"כ החלש בכח הרגל אע"פ שלבו ומוחו וגופו חזק לא יוכל לעלו', אבל בירידה מגבוה לנמוך העיקר הוא במוח ולב [אבל] הרגל ינהל לאט כו', וכמו שיעקב איש תם יושב אוהלים דתורה שבחכ' אתברירו בתו"מ א' ואנכי אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני לברר לבחי' ב"ן שלא יוכל לעלות ברגל יותר מכפי המדה כו', אבל עשו לאחר הבירור בתשוב' יוכל לעלו' באו"ח בלי הדרג' כלל, ולכך א"ל יעבור נא אדוני שצ"ג א"י לעמוד שם כו' וד"ל), וכמ"כ המשכות דאו"י דחכ' ומדו' שנתמעט ברגל כנ"ל), וכנ"ל בענין בצדקה תכונני כו' [מטעם זה], ואע"פ שאין זה רק בחי' חיצוניו' ואחוריי' בהילוך מלמט' למעלה אחרי הוי' שבתו"מ שנק' דרך הוי' (כמו לכתך אחרי בקבלת עמ"ש פשוטה למעשה לבד כנ"ל, מ"מ יש בה מעלה יתירה הרבה יותר מכח המשפיע שהוא הילוך הפנימי' דא"א שהי' הכנה לברר לנש"י כנ"ל, וכמ"ש למעלה בענין והארץ אזכור דכח העולה מהארץ עצמה יעלה יותר מאור הזריעה בארץ וז"ש ומעשה ידינו כוננהו למשפיע כו' וד"ל).

ובאמת אין זה מובן דלמה יהי' בו בבירור דעשי' הקודם לבא בבחי' או"ח דמל' יתרון [מעלה] ממוחי' דאו"י כנ"ל (דעולה למעלה גם ממח') כו' אחר שאחר הבירור דעשי' יבורר עוד בבירור דדיבור ומח' שזהו בבירו' עליו' יותר [כנ"ל דבירור דמשנ' ביצי' ותלמוד בבריאה כו' א"כ גם בבירור דאו"ח יבא לגידול המוחין דחב"ד שהוא פנימי' יותר] אלא שבא באחרונה כו' (וא"כ למה יגדל מעלה דבירור דעשי' יותר מכולם כו'). אך שרש הדברי' יובן ממ"ש במ"א שחידוש יש מאין ממש בעפר הארץ הוא מצד עצמה דוקא לפי שנעוץ תב"ס, וזהו וארץ קדמה כו' והארץ אזכור כו', והזריעה אינו רק סיבה להיו' התולדה מן הארץ, ולע"ל תוציא הארץ מכח עצמה גלוסקאו' וכן אשה תלד בכל יום שלא ע"י משפיע כו' ועכשיו אינו כן דעיקר הוא הזריעה וגשמי', וכמו דעיקר המוליד הוא זרע הזכר. ומ"ש אשה כי תזריע וילדה כו'

שיעקב איש תם . . דתורה: ראה תולדות כה, כז — בראשית רבא פס"ג, י. אור התורה תולדות ע' 290.
שבחכ' אתברירו: נסמן לעיל ע' תרצ.
ואנכי אתנהלה לאטי . . יעבור נא אדוני: וישלח לג, יד (ושם: ואני).
שו"ה המשכות — כנ"ל: בבוך 116: כנ"ל.
לכתך אחרי: ירמי' ב, ב.
שו"ה דמל' — ממח') כו': בבוך 116: ממ"ת כו').
(וא"כ . . כו'): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 116.
ממ"ש במ"א: ראה לעיל ע' תקצד ואילך.
תוציא הארץ . . גלוסקאו': נסמן לעיל ע' תקלח.
אשה תלד בכל יום: נסמן לעיל ע' תערב.
אשה כי תזריע וילדה: נסמן לעיל ע' תר.

זהו בחומר של הולד דוקא כאודם שממנו בשר וגידים שנק' לבוש וחומר חיצוני', [ו]כמ"ש עו"ב תלבישיני וכגבינה תקפיאני זהו הלובן שממנו [ה]עצמו' כו' דהיינו [הצורה] כי עיקר זרע המ"ד הוא ברוחניו' כמו כי רוח יזרעו כו' ובכח הרוחני של הטפה שבמוח נעשה יציר' הנפש בדומה לו והוא הקליטה כו' וגשמיו' הטפה נסרח ואין הולד נוצר רק מן הברור כו' שהוא הרוחני שנק' מאין ליש והחומר נעשה מפסולת המ"ד (וזהו כפי הדיעה דבנין הצורה קודם לחומר דזהו בנין האורו' שקדם לבנין הכלים כמ"ש בע"ח והוא מצד המשפיע דחסדי' דמ"ד שנק' או"י לעשות התולדה במקבל ע"י בירור דמ"ד במ"ן כו' (והוא עצמו הדיעה שתחלת יצירה דולד מן המוח שהוא כפי הצו"ח דמ"ד שצורה ברוחניו' קודם ע"כ גם בחומר מוח קדם ללב כו' וכמו ויפח באפיו נ"ח ואח"כ נמשך ללב ואברי' כו'), אבל מצד קבלת המקבל דנוק' אחר הקליטה דמ"ד שא' כי תזריע וילדה תולדה זו שצומח הולד בבטן הנוק' והוא בהיפוך מכח המוליד דמ"ד ברוחניו' תחלה כנ"ל, אלא אדרבה החומר קודם לצורה והוא מה שנראה בצמיח' דולד בט"ח שגידול החומר תחלה ולפ"ע גידול החומר יגדל בו הצורה יותר (והוא כדעת המקובלי' דבנין הכלי' קודם לאורו' שזהו מצד המ"ן דנוק' (וכמו ויבן הצלע שלקח מאדם שבנה לחומר תחלה וגידול הצורה הי' אח"כ (שזהו כמו מרגל לראש כו' (וכמו הדיעה הב' שתחלת יצירת הולד מן הלב תחלה ואח"כ המוח וזהו מצד החומר שהוא מאודם דנוק' החומר שהוא הלב קודם כו'. וב' הדיעות אמת והכל ענין א' [הוא] וד"ל). ובכה"ג הוא זריעה דחטה בארץ ש[י]ורקב הגשמיו' שבעפר והי' כלא [הי'] והרוחניו' נקלט וע"י גשמי' כו' קרוב לארץ יתחיל להיות הצמיחה מכח הארץ עצמה (כמ"ן דנוק') בהיפוך מן הזריעה כנ"ל [במ"ד ומ"ן] והוא שהחומר יתהווה תחלה בקטנות ויצמח מקטנו' לגדלות, וכמו בפריחה שהחיצוניו' י[ו]צא ראשון והפרי אחרון כו' עד

כאודם שממנו בשר וגידים: נסמן לעיל ע' תפט.

בחומר . . (הצורה): ראה מורה נבוכים ח"א פי"ז. ח"ב ההקדמות החמשה ועשרים. ח"ג פ"ח. פ"א משמנה פרקים (להרמב"ם) בסופו. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ב ה"ג. רפ"ד.

עו"ב תלבישני וכגבינה תקפיאני: [עור ובשר] איוב י', י'. ט.

הלובן שממנו (ה)עצמו': נדה לא, א.

כי רוח יזרעו: הושע ח, ז. וראה גם פירוש המלות פ"ל. ספר המאמרים תקס"ט ע' רכח.

ואין הולד נוצר רק מן הברור: ראה גם שערי אורה שער הפורים פח, א. פירוש המלות פפ"ה (נג, ד).

שו"ה הרוחני — (וזהו: בבוך 116: וזהו.

בנין האורו' שקדם לבנין הכלים כמ"ש בע"ח: ראה תורת חיים תצוה תפז, סע"ב. וראה לקמן בפנים. המשך תער"ב ח"ב ע' (אט ואילך) אי"ב.

ויפח באפיו נ"ח: בראשית ב, ז.

שו"ה ולפ"ע — (והוא . . (שזהו . . וד"ל): בבוך 116: והוא . . שזהו . . החצאי עיגול ניתוסף משם.

כדעת המקובלי': ראה לעיל הערה ד"ה בנין.

שו"ה הכלי' — (וכמו . . (וכמו: בהכת"י חסר סיום החצאי עיגול . . בבוך 1374: וכמו.

ויבן הצלע שלקח מאדם: ראה בראשית ב, כב.

שו"ה הגשמיו' — קרוב לארץ: בבוך 116 ליתא.

שיוגמר הצמיח' דתבואה שעולה מלמטה למעלה דוקא וכמ"ש והולידה והצמיחה כו' (כולד בבטן אמו שצומח מקטנות לגדלות ועולה מלמטה למעלה בט"ח עד שהוא במדור העליון ומתהפך ויוצא כו' (ובירור זה דנה"י קודם כמו שא' ראשו בין ברכיו כו' ויוצא בראשו תחלה כצמיח' דפרי [ו]תבוא' בגמרם כו'). ונמצא דתולדה דנוק' בגילוי החומר וצורה חידוש שנתהווה החומר יש מאין היפוך המוליד דמ"ד שהוא מאין הרוחניי ליש שהצורה קודם לחומר כו' (ו[כ]נראה בחוש שכל שהחומר מוכן יותר יומשך הצורה הרוחניו' ביותר דשרש החומר במקיף (וז"ש מי יתנני ירחי קדם שמלמדי' כו' וכמה שא' בן ט' כו' וכן חילך לאוריי' [כו'] לפי שחומר זה אינו [ב]בחי' חיצוניו' הצור' (דמהתעבו' האור נעשה כלי כידוע שזהו מצד בחי' המשפיע דאו"י דוקא כנ"ל אלא זה בחי' החומר הפשוט ההיולי שמוכן לכל צורה (כמו הלומד תור' לילד כו' והוא בחי' הטבעי' דחומר הטוב בעצם, כלב טוב שכולל שכל ומדו' דחכ' (ולכך א' בכלל דבריו דבריכם שהחומר מקור הצורה כמ"ש דכלים קודם לאור דמן הלב מתחיל כו') והצורה שרשה באין ההיולי הרוחניו' בעצם הרוחניו' דכח המוליד דנפש השכלי' שהוא בא מאין ליש באו"י וגידול הולד בנוק' בחי' או"ח מחומר לצורה כגידול התינוק בשכל ומדו' רק לפ"ע הכנת החומר כנ"ל (שהוא לפ"ע הזדככו' החומר (שנק' ביטול היש לאין (כזבל הארץ וכן דמי' שבאשה) שהוא מזכך דוקא (כעורו' עבודי' בפסולת (כשושנה בין החוחי'. וזהו היופי שבאשה מהזדככו' הפסולת דוקא דאשה חמת מלא כו' ופיה מלא דם כו'), וברוחניו' זהו התשוב' בלב נשבר ששובר הגוף החומרי בביטול הישו' וגסו' לאין שנק' טהרה (וכמו שא' אעא דלא סליק [בי' נהורא] כו' גופא דלא כו' מבטשי' לי' כו' דביטושי' אינו טוב רק לחומר להכניע הגסו' כדי שיאיר בו הצורה יותר (וז"ש מלה אבתרך

והולידה והצמיחה: ישעי' נה, י.

שו"ה והצמיחה — (כולד: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

ראשו בין ברכיו: ראה נדה ל, ב.

שו"ה שהצורה — (ו(כ)נראה . . (וז"ש . . (דמהתעבו' . . (כמו: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

מי יתנני ירחי קדם שמלמדי': [התיבות מי יתנני ניתוספו ע"פ בוך 1374 ושם נכתבו ממעל לשורה] איוב כט, ב (ושם: כירחי). נדה שם.

בן ט': נסמן לעיל ע' תפח.

חילך לאוריי': בבא מציעא פד, א.

דמהתעבו' האור נעשה הכלי: ראה עץ חיים שער (ו) העקודים פ"ג ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פל"ו. הנסמן בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב לע' תשנג.

הלומד תור' לילד: ראה אבות פ"ד מ"כ ובשינויי נוסחאות שם.

בכלל דבריו דבריכם: אבות פ"ב מ"י.

שו"ה בשכל — (שהוא . . (שנק' . . (כזבל . . שבאשה) . . (כעורו': בבוך 116 בלא חצאי עיגול.

כשושנה בין החוחי': שיר השירים ב, ב.

דאשה חמת מלא . . דם: שבת קנב, א.

אעא דלא סליק . . מבטשי' לי': ראה זהר שלח קסח, א.

מלה אבתרך רדיפנא: זהר שם.

רדיפנא כו' ולכאורה מה חידוש יש בזה אלא שמרמז בבנין החומר שמצד או"ח דמבטשי' לי' כו וסליק בי' כו' להוסיף אור בצורה מטעם הנ"ל וכבע"ת שגדולי' מצ"ג (וכקרבן חו"ד שנעשה לריח ניחוח להוי' כו' לכפר על נפש השכלי' כו') אבל הזדככו' הצורה זהו ע"י העונג ושמחה וגם יסורי' של אהב' לצ"ג ולא כמו ביטושי' בגוף כו' רק להביאו לבחי' אין בעצם יותר לעלי' המדרגו' כו' וד"ל.

וזהו היופי שבאשה שחכ' אדם תאיר פניו בהזדככו' הצורה כפני משה כו' (שזהו מאין ליש כאור הזרוע לצ"ע כי כל הנשמו' בבטן המל' כמו ואתה נפחת בי וכמו ויפח באפיו שהאור קודם לכלי כו' כנ"ל (והוא שנק' קדושה בעצם והוא כמו אבן דשהם בבחי' צ"ע וצ"ת הוא ישפה (כבנין חוה מן הצלע) וכאודם דמ"ן כו' שנזדכך החומר ונעשה הצורה מלמטה למעלה בצמיח' כנ"ל, ויש בחי' צ"ע וצ"ת שהם וישפה צ"ג ובע"ת שהן ב' אורו' דנש"י בכלי שנק' צדיקי' שהוא או"י ואו"ח (כמשי"ת). וכך הוא למעלה בתושב"כ ותושבע"פ לחם מן השמים באור הזרוע לצ"ע בחי' מ"ד מאין ליש באו"י ובחי' או"ח הוא בתושבע"פ שהוא בחי' מל' כידוע והוא מקום שמתברר כמו בירור דזריעה בארץ שעולה מלמטה למעלה כ[מו] לחם מן הארץ (וכמ"ש ותשמע הארץ כו' כידוע), וכמ"כ באור דהוי' ואלקי' שנק' צ"ע וצ"ת כידוע, כמו במע"ב דגם שא' בראשי' ברא אלקי' את השמי' כו' וכן ויאמר כו' ומסיים ביום עשו' ה' אלקי' כו' ארץ קדמ' לשמים [כו'] הרי ידוע דשמי' קדמו במח' שהוא בחי' הוי' הנ"ל שהוא [בחי'] שם הוי' סובב הכללי הנ"ל שגם שבא באותיו' הדיבור עד ויהי כן בפ"מ המעשה אחרון והמו"ד קודם והרצון וחכ' קודם לכולן כו' אך בגמר המלאכה א' ארץ ושמי' מטעם הנ"ל דבחי' או"ח הסוף דמעשה קודם לדו"מ כו' כנ"ל.

ויובן זה ג"כ ע"ד הנ"ל באו"י ואו"ח במדו"מ כו' וכמו בצמיחה מן הארץ כו' דודאי תחלה הי' בבחי' או"י דחכ' ורצון ומדו' שירדו בדיבור

שו"ה שגדולי' — חו"ד . . כו'): **חלב ודם. בבוך 655: בע"ח . . החצאי עיגול ניתוסף משם.**

יסורי' של אהבה: **ראה ברכות ה, א.**

שו"ה וזהו — שבאשה: **בבוך 949: שבאיש.**

שחכ' אדם תאיר פניו: **קהלת ח, א.**

כפני משה: **בבא בתרא עה, א.**

שו"ה (שזהו: **בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.**

ואתה נפחת בי . . (והוא: **ברכת אלקי נשמה . . בבוך 949: והוא.**

דשהם בבחי' צ"ע וצ"ת הוא ישפה: **ראה ד"ה ושמתי כדכד וביאורו בלקוטי תורה ראה כד, ד. ספר המאמרים תק"ע ע' קכו. ע' קפו.**

ותשמע הארץ: **האזינו לב, א.**

בראשית ברא . . ויאמר . . ביום עשו': **בראשית א, א. ג. ב, ד.**

שו"ה קדמו — בחי' הוי': **בבוך 655: בחי' או"י.**

בי"מ [כמו] ויא' אלקי' דאלקי' זה הוא בחי' הצמצום די"מ באותיו' וצירופי' ויש בזה צו"ח צורה שבדיבור מזה נתהווה הצורה הרוחני' דמלאכי' ברוח פיו כ"צ והחומר של הדיבור שהוא המעשה מזה נעשה החומר דצורה קודם לחומר (מהתעבו' האור כו' כנ"ל) באו"י כנ"ל אבל בדבר מלך שגזר או' בדיבור כו' צריך שיהי' נתקיים בפועל זה הי' ע"י הארץ שתוציא כל צמיח' כתדשא הארץ ותוציא הארץ נפש חי' כו' ([ש]זהו כמו שיצמח מן הארץ וכולד שצומח בבטן כנ"ל) שחומר קודם לצורה כנ"ל והוא מה שיצאו כל הברואי' מן הארץ בצביונם ובקומתן, כשור שהקריב אדה"ר כו' שיצא חומרו וצורתו כא' מן הארץ, כמ"ש תוציא הארץ נפש חי' [כו'], שזהו היפוך דאו"י ועולה למעלה יותר מן אור הזרוע כו' כנ"ל. וזהו שהארץ קדמה לשמים בגמר המעשה כנ"ל וכמו שיהי' לע"ל שא' והארץ אזכור כו' שתוציא הארץ מכח עצמה שלא ע"י זריעה [כו'] דנתב"ס דוקא שזהו מה שיש כח החידוש יש מאין בארץ דוקא מכח עצמה והזריעה אינה אלא סיבה כו', ולכך א' לע"ל א"ח עט"ב כו' וכן תושבע"פ תעלה למעלה מתושב"כ (ששורש הכלי' למעלה מן האורו' והוא במקיף דנר"נ כו'), וזהו הטעם דבירור דעשי' שעולה ראשון באו"ח גבוה מבירור דיצי' ובריא' שהוא דיבור מדו' וחו"ב כו' (כתינוק שגדל במוחי' דגדלו' כו' כנ"ל לפי שעיקר גידול הצורה דמוחי' ומדו' בא מן החומר הפשוט כמל' באו"ח כנ"ל דכלי[ם] קודם לאורו' כו' (וכתחה"מ שיהי' בנין החומר תחלה כו'), והן מצו' מעשיו' שבטבעיו' ממש דאמונה פשוט' כנ"ל, וכמ"ש זכרתי לך חסד נעורייך דוקא לכתך אחרי בחיצוניו' שהוא למעלה מן הפנימי' דמ"ת שהוא בגילוי אור דמשפיע באו"י שמברר למקבל כו', והוא מ"ש בפ' והי' תפילין קודם לתורה כנ"ל. וזהו שרש ענין אחרי ה' שגדול יותר מהתהלך לפנ"י הנ"ל וד"ל). וזהו שבמשיח שהוא בחי' או"ח דנפש דוד א' הקים עולה דתו"מ בחי' אחוריי' דשם ב"ן שלמעלה יותר מן הפנימי' עד שמחמת זה א' ישכיל עבדי ירום ונשא [כו'] כארז שצומח מקטנו' לגדלו' וגבוה ביותר, וכמ"ש בכלב יען כי מלא אחרי כו' שבחי' אחוריי' דשם

בי"מ: **ביו"ד מאמרות.**

ברוח פיו כ"צ: **[כל צבאם] ראה תהלים לג, ו.**

שו"ה כ"צ — דצורה . . כנ"ל): **בכת"י זה נכפלה תיבה זו . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 949.**

כתדשא הארץ ותוציא הארץ נפש חי': **ראה בראשית א, יא. כד.**

שו"ה וכולד — כנ"ל): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 655.**

שיצאו כל הברואי' מן הארץ בצביונם ובקומתן: **ראה ראש השנה יא, א. תורה אור בראשית ג, ד. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' טו. תורת חיים בראשית יח, ד.**

כשור שהקריב אדה"ר: **ראה שבת כח, ב.**

שו"ה מן — כו'): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 655.**

זכרתי לך חסד נעורייך: **ירמי' ב, ב.**

וזהו שבמשיח: **ראה לעיל ע' תתכח.**

ישכיל עבדי ירום ונשא: **נסמן לעיל ע' תתיז.**

יען כי מלא אחרי: **נסמן לעיל ע' תשפז.**

ב"ן בבירורי' באו"ח גבוה יותר מטעם הנ"ל (וככח הרגל שמעמיד לראש כו') ומטעם ששרש הכלי' החיצוני' [שנק'] חומר לצורה הוא בחי' חומר הפשוט ההיולי שלמעלה מן הצורה כנ"ל.

ויובן זה [ב]יותר בשרש ענין התוהו והתיקון כמ"ש במ"א דשרש בחי' התוהו בנקוד' לבד שהוא כמו עצם נקוד' הרצון שהן בחי' כתרי' דעיגולי' שלמעלה מבחי' התיקון שהן ע"ס דיושר בחכ' ומדו' דציור אדם כמו בחי' או"י הנ"ל (ועכ"ז בחי' עגולי' הוא בנפש דקטנו' ויושר בבחי' רוח דגדלות) כי עיקור העיגולי' הוא רק הסיבוב כא' בלי הדרג' שהיא המעשה כאופני' שהן בעשי' כו' (ששרשן למעלה משרפי' ונק' אופני הקודש כמ"ש במ"א). וידוע דבחי' התוהו בבחי' ס"ג שלמעלה משם מ"ה דחכ' דתיקון כו' וזהו ששרש הכלי' במקיפי' דתוהו לפי שבחי' ב"ן דכלי' לאחר הבירור עולה בשרשו בס"ג דתוהו (שהוא בחי' יש אנא אמלוך, ולכך נפלו ונשברו כו' כידוע, שז"ש ואלה המלכי' כו' בארץ אדום דוקא שהוא בחי' ב"ן, ולכך אחר הבירור דיש הגשמי הוא החומר ששרשו למעלה מן הצורה שהוא בחכ' דתיקון בשם מ"ה כו' (וזהו הטעם דבבירור דאו"ח דב"ן דמל' המעשה קודם ולמעלה מבירור דיצי' ובריאה כנ"ל לפי ששרשו הוא בחי' ס"ג דתוהו ששם בחי' דומם למעלה מצומח דמדו' וכחכ' מאין כו' וצומח למעלה מחי [דחכ'] וחי למעלה ממדבר כו' דבחי' דומם הוא בחי' העצמי' דכתר שלמעלה מהתפשטו' דחכ' ומדו' כו' כמ"ש במ"א בענין סייג לחכ' שתיקה [דוקא] כו', וזהו ג"כ טעם דבירור דעשי' שהוא דומם דחומר הפשוט באמונה הפשוטה שנק' חסד נעורייך כו' כנ"ל קודם ולמעלה מבירור דיצי' ובריא' במדו' דמשנה וחכ' [ד]תלמוד כו', וזהו שתפילי' קודם לת"ת בפ' והי' [כו'] כנ"ל. וכך הוא בענין ארץ קדמ' לשמים כנ"ל בצמיחה דארץ מכח עצמה כנ"ל דאע"פ שעכשיו מ"ה דאדם מברר לב"ן שנק' אדמה וארץ כאדם שעובד האדמה בחרישה וזריעה כו' אבל לאחר הבירור דב"ן תעלה לשרשה בס"ג

בשורש בחי' התוהו: ראה תורת חיים שמות [בלקוטי שיחות כרך ו' ע' 248 ואילך]. ולא נסמנה השנה" — ובבוך 493 הכותרת: תורה שאמר אדמו"ר שליט"א בק' באברויסק שנת תקפ"ד לפ"ק ר"ח טבת] ס, ב ואילך.

עגולי' הוא בנפש . . רוח: ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ג.

דגדלות) . . במ"א): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 655.

כאופני' שהן בעשי': ראה תקוני זהר תיז (כג, א). וראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' רצג. עטרת ראש דרוש לשבת שובה ד"ה ומעתה מא, א. לעיל בח"א ע' מד ובהנסמן שם.

כאופני . . ששרשן למעלה משרפי': ראה עטרת ראש שם (ואילך) מב, ב. אור התורה תרומה ע' א'תסח. ישעי' כרך ב ע' תשסה-ז [התיבות שחסירים באור התורה שם נמצאים בספר הליקוטים דא"ח צמח צדק מערכת אופנים ע' תקסב].

(שהוא . . (וזהו: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.

ואלה המלכי' כו' בארץ אדום: וישלח לו, לא.

דתוהו . . דומם למעלה מצומח: נסמן לקמן ע' תתסד.

סייג לחכ' שתיקה: נסמן לעיל ע' תתסז.

דתוהו שלמעלה מן המשפיע והוא היש [ש]גבוה מאין דחכ' כחומר ששרשו למעלה מן הצורה כנ"ל. וזהו שתוציא הארץ כו' ואשה תלד בכל יום כו' כנ"ל (שזהו מיש ליש שלא ע"י בחי' אין דחכ' כלל כמ"ש במ"א וד"ל (והוא מטעם שביטול היש דחומר (כמבטשי' לגופא דלא סליק בי' נהורא דנשמתא כנ"ל) לאין מגיע בשרשו בבחי' ד"ע שהוא מיש האמיתי לאין כידוע שהוא למעלה הרבה מד"ת שהיא החכ' שמאין ליש תמצא כו' וד"ל (והיינו עמל תור' שבע"פ או עול מצות שהוא רק ביטול החומר לבד) שגדול יותר מביטול עצמי' דאין דחכ', כמו בע"ת בלב נשבר בגוף גדולי' מצ"ג בביטול עצמיו' דנר"נ כו' (שזהו כדומם שלמעלה ממדבר באו"ח כנ"ל).

(וכמ"כ יובן מטעם זה שרש ענין התפלה שלמעלה מתור' אור כו' לפי ששרש התפלה בבחי' או"ח דמל'. כי הנה התפלה נק' סולם מוצב ארצה וראשו כו' שיש בו ב' מיני הילוך הנ"ל שהן מלאכי אלקי' עולי' וגם יורדי' בו כי העלא' כל תפלה עולה ע"י בחי' סולם דתפלה דמלאכי' ששומעי' תפלת כל פה ומעלי' אותה כו' והעולה הוא בחי' או"ח שהוא העיקר בתפלה והיינו לב נשבר ושפיכת [ה]נפש מקרב ולב עמוק וגם בביטול הגסות והיש[ות] בחיצוניו' כמו כריעו' והשתחוואו' כו' כרבא פכר ידי' ומצלי כו' וכן במשה ואתנפל בחיצוניו' ביטול החומר וכאד' שפתי [תפתח] בחי' דומם שהוא עולה למעלה מבחי' הפנימי' שנמשך עי"ז באו"י בחי' ברכו' בא' בא"י כו' כמ"ש מי יעלה בהר ח' נקי כפי' תחלה ואח"כ בר לבב כו' והחיצוניו' דעשי' עולה ראשון וגבוה מבירור הפנימי' [ב]בחי' העלא' דאו"ח דוקא (שגם שהש"ע הוא בחי' המשכו' דחסדי' [בירידה] מלמעלה למטה מ"מ העיקר הוא בחי' העלא' בהילוך מלמטה למעלה כמו שעולי' בסולם למעלה דוקא והירידה טפל כנ"ל במ"ב מסעו' כו') דתפלה במקום קרבן כנ"ל. וראי' לזה ממה [ד]ר"א יהיב פרוט' לעני קודם התפלה במעשה [ה]צדקה ואח"כ מצלי שנא' אני בצדק דוקא אחזה פניך שהפנימי' דבחי' פב"פ בתפלה אינו בא רק מחיצוניו' דצדקה מטעם שבאו"ח בירור דנה"י קודם מטעם הנ"ל

(שזהו . . (וההוא: בבוך 949: שזהו . . והוא.
(והיינו . . לבד): החצאי עיגול ניתוספו ע"פ בוך 655.
שו"ה (וכמ"כ: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 655.
התפלה נק' סולם: ראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ג (תוספת) שו, ב. תקוני זהר תמ"ה (פג, א).
סולם מוצב ארצה וראשו . . מלאכי אלקי': ויצא כח, יב.
העלא' כל תפלה . . דמלאכי' . . ומעלי' אותה: ראה לעיל בח"א ע' תי ושנ.
כרבא פכר ידי' ומצלי: שבת י, א.
במשה ואתנפל: עקב ט, יח.
וכאד' שפתי (תפתח): נסמן לעיל ע' תרנט.
שו"ה דוקא — כו'): החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 655.
דתפלה במקום קרבן: ברכות כו, א. וראה לעיל בח"א ע' ד.
(ד)ר"א יהיב פרוט' . . אני . . אחזה פניך: נסמן לעיל ע' תתמז.
שו"ה בא — מטעם שבאו"ח: בבוך 655: משא"כ באו"ח.

דחומר קודם לצורה במל', ולכן העיקר בתפלה כריעה בגוף יותר מביטול עצמו' הנשמה. וזהו הטעם דתפלה דרבנן שרשה למעלה מפנימי' דתור' אור באו"י כו' וכמו ח"י חוליו' דשדרה שמעמידי' לכל בנין הגוף להיות חיבור למוח דחכ' אדם דתור' אור הפנימי' עם האיברי' לפי שכח בחי' האחוריי' גדול יותר כו' (כמשי"ת) וד"ל. וזהו תשובה ותפלה וצדקה ג' אלה דוקא שהן עיקר יותר בגלו' זה האחרון ומעבירי' את גו"ד של דינין הקשי' בצרו' יותר מאו"י דתור' בצדיקי' גמורי' כנ"ל וד"ל).

ובכל זה יובן מארז"ל במס' ברכו' ע"פ וראית את אחורי כו' מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין (שהוא מאחוריו כו'). ולכאורה מא' זה פלא דלמה לא הראה למשה רק קשר ש"ת שבאחורי הראש ולא התפילין עצמם שבראשו, כי הקדב"ה מניח תפילין ותפילי' דמארי עלמא כתיב בהו ומי כעמך ישראל [גוי אחד] כו' והי' משה רואה בחי' מקיפי' דתפילי' שבראשו כו' מאחר שנא' במשה אשר ידעו ה' פא"פ כו' ומה גם שהי' משה צריך ללמד לישראל מצות תפילין כמ"ש וקשרתם לאות כו' שיותר טוב הי' כשרואה תפילין שמניח הקדב"ה בראשו כו'. אך האמת בגוף הענין של הפ' הזאת יש להבין במה שביקש משה הראיני נא את כבודך והשיבו וראית את אחורי ופני לא יראו כו', והלא במשה דבר ה' פא"פ כאשר ידבר איש אל רעהו וכתי' בי' לא כן עבדי משה כו' והי' רואה כבוד ה' בכל יום והיינו בחי' פנימי' אא"ס שבפנימי' אור הח"ע דאצי' שנק' כבוד העליון כמו מלך הכבוד (דכבוד גי' ל"ב נ"ח כידוע) ונק' כבוד נאצל כו' וגם ידוע מא' דאין כבוד אלא תור' שקיבל משה בסיני פב"פ שהוא בחי' פנימי' דח"ע דאוריי' מח"ע נפקת דהיינו מח"ע [הקדומה] שקדמה לעולם אלפים שנה כמ"ש ואהי' אצלו אמון [כו'], ומה זה שביקש הראיני נא את כבודך דמשמע שלא ראה כבוד העליון מעולם כו' ומה זה שהשיבו ופני לא יראו שסותר לכמה פסוקי'

דתפלה דרבנן: **ראה** לעיל ע' תש. בח"א ע' צג. עטרת ראש דרוש לשבת תשובה לת, א.

ח"י חוליו' דשדרה: **ברכות** כח, ב.

שו"ה למוח — אדם דתור' אור הפנימי': **בבוך** 949 **ליתא.**

תשובה ותפלה וצדקה . . ומעבירין את גז"ד: **ראה** פיוט **ונתנה תוקף.**

שו"ה גדול — ג' אלה דוקא: **בבוך** 1374 **ליתא.**

במס' ברכות ע"פ וראית את אחורי: **ז, א. תשא** לג, כג.

הקדב"ה מניח תפילין ותפילי' דמארי עלמא . . ומי כעמך ישראל: **דברי הימים א** יז, כא. **ברכות** ו, א.

אשר ידעו ה' פא"פ: **ברכה** לד, י.

הראיני נא את כבודך: **תשא** לג, יח.

כאשר ידבר איש אל רעהו . . לא כן עבדי משה: **תשא** לג, יא. **בהעלותך** יב, ז.

דכבוד גי' ל"ב: **זהר (רעיא מהימנא) צו** לג, א. **וראה** לעיל ע' **תקא.**

דאין כבוד אלא תור': **אבות** פ"ו, ג.

תור' שקבל משה בסיני: **ראה אבות** פ"א.

דאוריי' מח"ע נפקת: **נסמן** לעיל ע' **תסא.**

דאוריי' . . שקדמה לעולם אלפים שנה כמ"ש ואהי' אצלו אמון: **נסמן** לעיל ע' **תקפז.**

שמבואר שם שהי' משה רואה [את] פני הוי' דוקא תמיד. ועוד יש להבין דלכאורה לפי זה שא' למשה ופני לא יראו הי' מעלת א"א גבוה ממש' שנא' בו התהלך לפני בפנימי' דהוי' דח"ע כו' כנ"ל, והלא א' וארא אל אברהם באל שדי אך ושמי הוי' שהוא פנימי' דשם הוי' שבכבוד דתור' לא נודעתי להם ובזה הי' יתרון מעלה דמשה על האבו' כידוע, וא"כ איך א' לו ושמתיך בנקרת הצור כו' וראית אחורי לבד כו'.

אך הנה כל זה יובן עפ"י כל הנ"ל ביתרון מעלה רבה דבחי' הברורי' דאו"ח דבחי' ב"ן דמל' בהילוך שמלמטה למעלה על בחי' הברורי' דאור ישר דבחי' מ"ה דחכ' מלמעלה למטה כנ"ל באורך. ותחלה יש להבין בתוס' ביאור בטעם ענין הנ"ל במ"ש אחרי ה' תלכו שהוא בחי' בירור דאו"ח במעשה המצות בחיצוניו' בנשמו' ובעומ"ש פשוטי' יותר גבוה ממ"ש התהלך לפני בא"א לפי שלא קיים המצות [רק] בבחי' הרוחניו' רק במצות מילה לבד כו' אע"פ שהוא עיקר ומקור המשפיע לנש"י שיוכל[ו] לשמור דרך הוי' במצות בפ"מ כנ"ל, ומזה הטעם עצמו הוא שא' באבו' ושמי הוי' כו' כידוע. דהנה ידוע מארז"ל במ"ש ג' נובלו' הן נובלו' חש"מ תור' נובלו' בינה ש"מ שכינה כו' וידוע ומבוא' במ"א דלא לגנאי קא' אלא לשבח דבחי' הנובלו' דחש"מ היא התור' הנגלו' לנו בעשי' גשמיי' עולה למעלה הרבה יותר מגוף האור דחש"מ שהיא התוה"ק הפנימי' (וכן מ"ש דנובלו' בינה ש"מ שכינה זהו שרש נש"י שעלו במח' דבינה ש"מ גבוה יותר בבירורי' דנש"י בגילוי שכינה שבהם למטה מבינה ש"מ). ובכלל הן בחי' חו"ב ש"מ שהוא שרש תשב"כ ושבע"פ או תור' וישראל שלמטה בחי' מ"ה וב"ן כו'). וביאור הענין איך יקרא בחי' הנובלות דחכ' בשבח יותר מאחר שאינו אלא בחי' נובלות לבד כו'. [ה]ענין הוא כידוע דאוריי' סתים וגליא והוא מ"ש הנסתרו' לה' והנגלות לנו כו', והוא מה שיש ב' מדרגו' בתור' בחי' פנימי' התור' כמו שהיתה אצלו שעשועי' כו' כמו שהיא בעצמו' הח"ע [דא]א"ס ב"ה (והיא בחי' עה"ח כמ"ש עץ חיים היא כו'), והב' מה שירדה אור החכ' דתור' למטה בעה"ד בנגלה

ושמתיך בנקרת הצור: תשא לג, כב.

שו"ה המצות — בנשמו' ובעומ"ש: בבוך 655: בנשמיות ובמעשה.

ג' נובלו' הן נובלו' חש"מ תור': [חכמה של מעלה] ראה בראשית רבא פי"ז, ה.

נובלו' בינה ש"מ שכינה: כ"ה בכ"מ, ומהם: עץ חיים שער הכללים ספ"א: שארז"ל. לקוטי תורה תולדות כח, ב. ובספר הליקוטים שם א. ובפ' עקב ח, א. כנפי יונה ח"א פ"ד. מאורי אור מערכת נובלות ס"י. לעיל ע' תרצא. ספר המאמרים תקס"ז ע' פד [נדפס בתוס' הערות וכו' באור התורה ויקהל ר"ע ב'קו. ס"ע ב'קט]. תורת חיים לך קב, ג. חיי שרה קלא, ר"ע"ב. יתרו [והוא משנת תקפ"ז] שצ, א. דרך חיים שער התשובה כח, ג. שער התפלה נה, ר"ע"א. אמרי בינה שער הציצית פ"ט. פירוש המילות פל"ב. אור התורה לך ע' תתרעד.

דלא לגנאי קא': ראה תורה אור לך יא, ג. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' צ.

שו"ה תור' — כו') . . לה' . . כמו: בבוך 655: כו' . . כו' . . שבעצמו.

דאוריי' סתים וגליא: נסמן לעיל ע' תפא.

הנסתרו' לה' והנגלות לנו . . עץ חיים היא: נצבים כט, כח (ושם: להי"א) . . משלי ג, יח.

בחיצוניו' במ"ת שניתנה התור' בדברי' פשוטי' לברר ולהבדיל בין טו"ר שבק"נ כו' שזהו התלבשו' בעה"ד שנק' אחוריי' וחיצוניו', וכמ"ש והיא כתובה פנים ואחור שיש בחי' פנים ואחור בחכ' דתור' אור ובחי' האחוריי' שבה זהו מה שירדה למטה בהתלבשו' דעה"ד טו"ר לברר ברורי', והוא שנק' בשם נובלו' לבד לגבי פנימי' דח"ע דתוה"ק הנ"ל. וכידוע שזהו מ"ש אז ראה ויספרה במספר כו' שזהו תוה"ק הפנימי' שנק' ספר החיים העליוני' בחי' עה"ח (ונק' אילנא דחיי שכולו חיים וטוב כו') הכינה במח' ו[גם] חקר"ה בדיבור כמו במ"ת שירדה לברר לעה"ד ע"י ישראל שאז נק' תורת האדם דוקא, וכמ"ש ותורה שם בישראל כו' וזהו ויא' לאדם שהן נש"י בגופי' הן ירא' ה' [היא] במע' בפ"מ דוקא היא חש"מ שעושה שלימו' יותר בחש"מ וסומ"ר בינה ש"מ לפי שנתב"ס דוקא כנ"ל.

והנה טעם הדבר הזה למה בירידת אור דח"ע דתוה"ק למטה בלבושי' זרי' דאחוריי' דשם ב"ן דנוג' לברר לעה"ד כו' עושה שלימו' ותוס' אור גדול ורב יותר מגוף הפנימי' דח"ע דתוה"ק ולזה א' דנובלו' דחש"מ היא תור' הנגלו' שהוא חיצוניו' ואחוריי' דח"ע שבא בעה"ד לשבח דוקא. הנה ידוע לפי שהח"ע הקדומ' דפנימי' התור' הנ"ל אע"פ שנק' חכמה ברורה בעצם בפנימי' כח חכמ' העצמיי' דא"ס ב"ה שנק' חכים כו' ולתבונתו אין מספר כלל כו' וגם היתה אצלו שעשועי' עצמיי' ממש כו' עכ"ז עיקר שלימו' דח"ע זו היא כאשר באה בהתלבשו' בעה"ד טו"ר ויש ביכולתה לתקן ולברר ז"מ דתוהו שנפלו שם לאתהפכא חשוכא לנהורא כו' שזהו להבדיל בין טו"ר בין טמא לטהור וכה"ג [ש]זהו שמוסיף שלימו' ובירור יותר בחש"מ דתוה"ק להיות שבירור זה שבמקום נמוך כמו בבירור במעשה גשמיי' דק"נ דטו"ט וא"ה ובמע' בדברי' גשמיי' כטו"ת וצדקה וכה"ג זהו נק' בירור האחרון שבסוף מעשה דוקא (שהוא בירור דאו"ח הנ"ל) שעולה למעלה יותר מבירור הראשון שבעצמו' דח"ע דאו"י (כמו שמנסה דבר חכ' בתורה באיזה מעשה שיוכשר ויתוקן כפי החכ' אז מתבררת יותר כמו שאין חכם כבעל הנסיון דוקא [ו]כידוע וכמצרף לכסף שמתברר יותר וכך הבירור במעשה בפ"מ זהו

והיא כתובה פנים ואחור: **יחזקאל ב, י. ראה תורת חיים לך צג, ב.**

דתוה"ק: **דתורה הקדומה.**

או ראה ויספרה . . הכינה . . וגם) חקרה . . ויא' לאדם . . וסומ"ר בינה: **איוב כח, כז. כח. וראה הנסמן לעיל ע' תתכח.**

שו"ה ויספרה — במספר: **בשאר כת"י ליתא.**

ותורה שם בישראל: **נסמן לעיל ע' תתכה.**

דא"ס ב"ה שנק' חכים: **ראה זהר חדש יתרו לד, ד. תקוני זהר בהקדמה יז, ב.**

ולתבונתו אין מספר: **תהלים קמז, ה (לתבונתו).**

דטו"ט ואו"ה: **דטומאה וטהרה ואיסור והיתר.**

שו"ה הראשון — (כמו: **בבוך 655: וכמו.**

שאין חכם כבעל הנסיון: **נסמן לעיל ע' תמז.**

הבירור האמיתי יותר מכל הברורי' שבחכ' מצד עצמה (וראי' לזה ממה שאנו רואי' בחוש שגם האדם ישכיל בחכ' וידון בלבו להורות למעשה אחר כל העיון רב בבירור שבחו"ב כו' עכ"ז כשבא לעשות מעשה צריך לעיין מחדש ואז יעמיק בבירור הדבר יותר וכאשר בא הדבר למעשה אזי יודע בירור הדבר דחכ' שלא הי' עומד עלי' קודם (וכמו במעשה הכתב שהסופר מביא החכ' בספר דגם שידע החכ' בשכלו בבירור כבר כשצריך להביא החכ' באותיו' הכתב מתברר לאמיתתו בתכלית והוא בחי' סופר שלמעלה [גם] מספר (כמ"ש במ"א) וגם מטעם שהחכ' שלמד מכבר עמדה לו לתקן דבר מה כמו לעשו' [כלי] בכלי אומנו' שהחכ' דעשי' זו תשלום לעצם כח החכ' שלמד מכבר (וכמ"ש לעשו' לתקן לרפ"ח כו' דבחכ' אתבררו ונק' תורתו אומנתו (כמשי"ת). וזהו משל להבין גם בב' מדרגו' דתוה"ק ותורה הנגלי' דגם שכבר הוברר כנ"ל כמ"ש אז ראה ויספרה כו' העיקר הוא בבירור דחכ' זו דתוה"ק בהתלבשו' בעה"ד שיתקן דבר ויברר בין טו"ר, וזהו חקר"ה בגילוי מן ההעלם שכל ענין חקירה זהו כאשר בא לגילוי בבירור גמור מה שהי' נעלם כעדו' בדו"ח שמבררי' ומגלי' דבר הנעלם כו'. וכך א' כבוד אלקי' הסתר דבר בעלמא דאתכסיא שזהו בחי' כבוד העליון דח"ע דתוה"ק שהיא בהעלם והסתר בסדכ"ס כו' כמ"ש הנסתרות לה' כו' וכבוד מלכים חקור דבר בגילוי דוקא [ש]זהו [בחי'] כבוד תחתון דח"ת דתור' שבאה בגילוי למטה בעה"ד טו"ר באחוריי' וחיצוניו' שמתבררי' מצד הנסיון במעשה כמ"ש ויא' לאדם כו' כנ"ל וד"ל.

וזהו כי על כל כבוד חופ"ה כו' דיש ב' מיני כבוד, כבוד עליון שנק' כבוד אלקי' כו' בחי' פנימי' דאור ח"ע דתוה"ק הנ"ל, שע"ז א' מי הוא זה מלך הכבוד כו', וכבוד תחתון דח"ת דתור' שלמטה שנק' נובלו' וחיצוניו' דח"ע שנק' כבוד מלכים כו', והיינו בחי' או"י ואו"ח הנ"ל בב' מיני הילוך שבפ' שמע ופ' והי' [כו']. וכך הוא בח"ע הפנימי' שנק' כבוד עליון שהולך מלמעלה למטה להאיר באצי' ונק' תור' דאצי' כידוע ויש בה בחי' או"פ שבא בכלים ואותיו' (כאותיו' דתשב"כ שנק' לחם מן השמי' מח"ע דתוה"ק

שו"ה הבירור — (וראי' . . (וכמו . . וכמ"ש: בבוך 655: וראי' . . וכמו . . וכמ"ש.

לעשו' לתקן: בספר המאמרים תקס"ב ח"ב ע' תפ. ופאור התורה בראשית כרך ג ע' תקיד בשם הזהר [ראה זהר תרומה קנה, סע"ב]. באוה"ת בראשית כרך ו ע' תתרנב וחרגומו. בהמשך מים רבים תרל"ו ע' קל [ובע' תקצה שם שכ"ה בגוכי"ק] וח"י. ובהערה שם שצ"ל ופי'. וראה רש"י בראשית רבא פי"א, ו.

דבחכ' אחברירו: נסמן לעיל ע' תרצ.

בדו"ח: בבוך 909: בדרישה וחקירה.

כבוד אלקי' הסתר דבר . . וכבוד מלכים חקור דבר: משלי כה, ב.

כי על כל כבוד חופ"ה: ישע' ד, ה. ראה ג"כ סידור דרושים לחתונה קכח, ג. לקוטי תורה שיר השירים מז, ב. דרך חיים שער תשובה לג, סע"ג.

מי הוא זה מלך הכבוד: תהלים כד, י.

שו"ה בכלים — (כאותיו': בבוך 655: כאותיות.

שנתלבש באותיו' כמ"ש ואתא מרבבו' קדש העליון ונק' פנים מאירו' כו' אע"פ שירדה בלבושי' דעה"ד כנ"ל בי' הדברו' וכלוחו' שבכתב זהו מה שירדה או"י דח"ע ליתן כח ועוז לח"ת שהיא תשבע"פ שנק' לחם מן הארץ כמו ותשמע הארץ אמרי פי כו' לברר לעה"ד בבירור דמעשה כנ"ל, כידוע בפי' חכמו' בחוץ [תרונה] דח"ע דאו"י הנ"ל אתמשך בח"ת כו' כמ"ש תנו עוז לאלקי' וכמ"ש ה' עוז כו' ואין עוז אלא תור' שמשפיע עוז וכח לתשבע"פ כמ"ש חגרה בעוז מתניה כו', ותושבע"פ נק' בירור דאו"ח במעשה דבינה יתירה כו' למעלה מתשב"כ המשפיע כמ"ש א"ח עט"ב (כמשי"ת), ובחי' המקיף דח"ע שנק' כבוד עליון נק' מקיף דאו"י (כטעמי' ונגינות שבתשב"כ). וזהו חופה דכבוד עליון (כמו חופה דמ"ת שא' והוא כחתן יוצא מחופתו), ועל כל כבוד זהו ג"כ בחי' כבוד תחתון דמ"ת בהעלא' דאו"ח יש בה בחי' המקיף דאו"פ והוא שנק' מקיף דאו"ח שבא מלמטה [למעלה] (שהוא מן המיצר אל המרחב כידוע דאו"י הולך ומתמעט בירידתו ואו"ח הולך ומתרחב כו'), וזהו חופה ומקיף דח"ת דתשבע"פ שעולה מלמטה למעלה כו' וד"ל.

והנה לפי המבוא' למעלה ביתרון מעלה דתו' הנגלו' לנו כו' שנק' נובלו' דחש"מ לברר לעה"ד טו"ר עד שמוסיף שלימו' הרבה בחש"מ מטעם הנ"ל (אע"פ דח"ע דאו"י נמשך לח"ת ליתן לה כח לברר כנ"ל) מובן יותר טעם מ"ש באבו' ושמי הוי' לא נודעתי להם אע"פ שקיימו [כל] המצות ברוחניו' שזהו כמו שהתור' היא למעלה בח"ע בבחי' עה"ח שנמשך לחו"ב ומדו' דאצי' בבחי' או"י (שזהו ס' הישר דבראשית שנמשך מהעלם דח"ע דתוה"ק שנק' ספר החיים כו' להיו' גילוי אור [גם] באותיו' דתשב"כ ובא לידי גילוי גמור בתשבע"פ כנ"ל), לפי שזהו רק בבחי' מקיף דאו"י שנק' כ"ע שאינו רק למעלה באצי' ולא למטה בבירור דסוף מעשה עדין בעשי' דמצות בפ"מ לברר לעה"ד כו' ע"כ לא נגלה בזה בחי' פנימי' דשמי הוי' ממש ב[בחי'] פנימי' ועצמו' יותר (רק באל שדי שהוא בחי' קו המדה דתור' אור הרוחניו' כו'), אבל מה שישראל מקיימי' המצו' בפ"מ בבירור במעשה באו"ח שעי"ז נעשה או"מ דאו"ח שנק' חופה דכ"ת דח"ת שעולה מלמטה למעלה

ואתא מרבבו' קדש: ברכה לג, ב.
ותשמע הארץ אמרי פי: האזינו לב, א.
חכמו' בחו' (תרונה): משלי א, כ. ראה תורת חיים בראשית א, א.
תנו עוז לאלקי' וכמ"ש ה' עוז: תהלים סח, לה. כט, יא.
ואין עוז אלא תור': ראה ספרי ברכה לג, ב. הנסמן לעיל בח"א ע' שלח.
חגרה בעוז מתניה: משלי לא, יז. ראה אגרת הקדש ס"א.
דבינה יתירה: נדה מה, ב.
א"ח עט"ב: משלי יב, ד.
והוא כחתן יוצא מחופתו: תהלים יט, ו.
דאו"י הולך ומתמעט בירידתו ואו"ח הולך ומתרחב: ראה גם ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשפח. לעיל בח"א ע' שנד.
דכ"ת: דכבוד תחתון.

במרחב דעצמו' א"ס ממש (כמו רחבה מצותך מאד כו') (ולכך ארוכה מארץ מדה דתושבע"פ שעולה באו"ח ורחבה מני יה"ע דח"ע מטעם הנ"ל (וכמ"ש במקרא מדה ואינה מדה כו' בתלמוד אין לך מדה גדולה ממנה) עי"ז יהי' התגלו' המקיפי' העליוני' הנעלמי' בעצמו' א"ס ממש למטה דוקא כמו למעלה (והוא בחי' העדן עצמו שנק' מקיף הנעלם דשעשועי' דתוה"ק שלא בא בגילוי עדיין אפי' בתוה"ק וכמ"ש בעדן עין לא ראתה כו' וד"ל). וזהו הטעם שנובלו' חש"מ דתו' הנגלי' דלשבח קא[מר] כנ"ל שלא הי' כזה בתוה"ק כלל. ולכך גם באי"א שא' התהלך לפני ממש בפנימי' דח"ע במקיף דאו"י כו', עכ"ז א' ושמי הוי' ממש לא נודעתי להם לפי שבחי' מקיף דחופה דאו"ח דכי"ת עולה למעלה הרבה יותר [בבחי'] פנימי' ועצמו' דשם הוי' בעצמו' א"ס ב"ה מבחי' מקיף דאו"י דח"ע וכמ"ש א"ח עט"ב כו' ומטעם הנ"ל ביתרון מעלה רבה דאו"ח על או"י כו' וד"ל.

ובכל זה יובן דרך כלל מה שביקש משה הראיני [נא] את כבודך, דאין הכונה בבחי' כבוד עליון דח"ע דפנימית התורה ש[הרי] כבר הראהו במ"ת שנגלה חכ' הפנימי' בא' אנכי כו' ומשה ידבר כו' לפי ששרש משה ממ"ע דח"ע דתוה"ק הנ"ל ונמשך למטה לתקן לישראל בתו' הנגלו' לברר לעה"ד כנ"ל. אך לפי שחטאו בעגל ושבר לוחו' הראשונו' (שהיו כתובי' מב' עבריהם בלי חיצוניו' ואחוריי' כלל משום שהי' כמו לע"ל חירות ממות כו' ופסקה מהן זוהמא דנחה"ק כידוע וא"צ לבירור דעה"ד מכח דח"ת אלא ממילא מחמת גילוי אור דא"ס בפנימי' דח"ע למטה (בב' [כת]רי' דנעשה ונשמע) גם חושך דק"נ לא יחשיך כלל ולא הוצרך לי"ג מדה"ר להיו' נושא עון כו'. אך כשחטאו בעגל (שנק' חטאה גדולה שפגמו באור הכתר כו') ירדו ונפלו נש"י באחוריי' דק"נ והוצרכו לבא בבירור דעה"ד כו' ע"י תשובה להמשיך י"ג מדה"ר שזהו ענין לוחות האחרונו' (שכתובי' פנים ואחור) שירד

רחבה מצותך מאד: נסמן לעיל ע' תתיח.

(ולכך . . ארוכה מארץ מדה . . ורחבה מני ים: [בבוך 655: וכן]. איוב יא, ט.

יה"ע: בבוך 665: ים הקדומה.

במקרא מדה . . גדולה ממנה: נסמן לעיל ע' תתמג.

בעדן עין לא ראתה: ראה ישעי' סד, ג. ברכות לד, ב.

שו"ה במ"ת — חכ': בבוך 949: ח"ע.

ומשה ידבר: יתרו יט, יט.

(שהיו כתובי' מב' עבריהם: [בבוך 655: שהיו]. תשא לב, טו.

ופסקה מֵהֶן זוהמא: ראה שבת קמו, רע"א. וראה גם לקמן ע' תתעז.

בב' (כת)רי' דנעשה ונשמע: ראה שבת פח, א.

בעגל . . חטאה גדולה: תשא לב, לא.

לוחות האחרונו' . . פנים ואחור: ראה הגהות לד"ה פתח אלי' — תרנ"ח — ע' ב בשולי הגליון.

לוחות האחרונו' . . שירד עמהן ביו"כ: ראה תענית ל, ב. רש"י תשא לד, כט. הוספות לשו"ע אדה"ז חאו"ח רסתקפ"א (ע' תרפב).

עמהן ביו"כ (וכמ"ש בימים הראשוני' מה אלו ברצון כו' כמ"ש במ"א), ולזה לא הי' חפץ ה' לילך עמהם בפנימי' דהוי' כמו בענן ה' יומם אלא ע"י מלאך מט"ט שרו ש"ע בחי' חיצוניו' ואחוריי' דשם הוי' כמ"ש כי שמי בקרבו כו', וז"ש הנה מלאכי ילך לפניך כו', [ו]לכך ויתאבלו [כו'] ויתנצלו עדיים כו' (רק לפי שמשה נטה אהלו מחוץ למחנה ודבר ה' עמו פא"פ כו' וראה כל העם עמוד הענן כו' חזר להם מעט אור מבחי' פנימי' דח"ע שהי' במ"ת והי' בכחם לברר לעה"ד בתשוב' ובירור דעשי' וביקש משה הודיעני [נא] את דרכיך בבירור דאו"ח מלמטה למעלה לפי הצריך לבירור דעה"ד, כמו וא"ל פני ילכו שאין כאן רק בחי' חיצוניו' ואחוריי' דמל' דח"ע, והשיב[ו] אם אין פניך הולכים מח"ע בח"ת כנ"ל, ופעל משה בקשתו וא"ל גם את הדבר הזה שבח"ת בעלי' דאו"ח יהי' אור הפנימי' כי תור' ציוה לנו משה תושבע"פ ש[מ]קבל מתשב"כ כי מצאת חן להיו' בך כח לברר גם בח"ת כו'). ולזה ביקש [משה] עוד הראיני נא את כבודך שזהו מה שיהי' בחי' השלימו' האמיתי' בתוס' אור רב בפנימי' דח"ע מחמת או"מ דחופה דכ"ת דתשבע"פ באו"ח מטעם הנ"ל והוא ע"י י"ג מדה"ר בתשוב' להפוך גם הרע לטוב וחושך לאור כמו להיו' נושא עון כו' שאין זה בכח דח"ע כו' שהוא עפ"י קו המדה כו', וע"ז השיבו לא תוכל לראו' [פני] כי לא יראני האדם צ"ע כמו[הו] לפי שהוא בירור דאו"ח דתשוב' שצ"ג א"י לעמוד שם כלל וד"ל (אבל בבירור דאו"י כמו בלוחו' ראשונו' הרי הי' משה רואה פנימי' הוי' [וח"י]). רק הנה מקום אתי לפי שי"ג מדה"ר הללו במקיף הנעלם דתענוג דתוה"ק שבא מאו"ח מן המיצר אל המרחב דעצמו' ממש כו'. וזהו אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחנות"י כו' רק שלא יוכל לראו' והי' בעבור כבוד"י בחי' כ"ת דאו"מ דאו"ח ושמתיך כו' וראית את אחורי שזהו מה שמתברר בח"ת בחיצוניו' ואחוריי' דשם הוי' לבד כענין אחרי ה' כו' אבל ופני מה שנעשה תוס' אור פנימי' [ב]חכ' ש"מ לא יראו עכשיו [רק] לע"ל יראו גם למטה והוא בחי' העדן הנ"ל וד"ל.

מה אלו ברצון: **נסמן לעיל ע' תרצ.**

בענן ה' יומם: **ראה בשלח יד, כא.**

אלא ע"י מלאך מט"ט: **ראה בסמוך הערה ד"ה כי.**

מט"ט שרו ש"ע: **ראה יבמות טז, ב ובתוס' שם.**

כי שמי בקרבו: **משפטים כג, כא. סנהדרין לח, ב.**

הנה מלאכי ילך לפניך: **תשא לב, לד.**

ויתאבלו (כו') ויתנצלו עדיים: **תשא לג, ד. ו (בדילוג).**

לפי שמשה נטה אהלו . . עמוד הענן: **ראה תשא שם ז ואילך.**

הודיעני (נא) את דרכיך . . פני ילכו . . אם אין פניך הולכים . . גם את הדבר הזה . . כי מצאת חן: **תשא שם יג. יד. טו. טז. יז.**

שו"ה דרכיך — כמו . . דמל': **בכמה כת"י ליתא.**

תור' ציוה לנו משה: **ברכה לג, ד.**

לא תוכל לראו' . . האדם . . הנה מקום אתי . . אעביר כל טובי . . וחנות"י . . ושמתיך: **תשא שם כ. כא. יט. כב.**

ובזה יובן התמי' הנ"ל מ"ש בא"א [ע"ה] התהלך לפנ"י כנ"ל שהי' בהילוך פנימי' דשם הוי' מלמעלה למטה להוסיף אורו' באצי', [ובמשה אמר] ופני לא יראו דלפ"ז גדולה מעלת א"א ממשה והלא א' וארא אל אברהם כו' באל שדי (שהוא בחי' מל' או יסוד כו') ושמי הוי' לא נודעתי כו' שהוא פנימי' דח"ע דתור' אור (רק למשה נתגלה כמ"ש אשר ידעו הוי' פא"פ כו' וידוע דמשה נק' איש האלקי' בעלה דמטרוניתא בחי' ז"א או אור אבא שלמעלה משם אלקי' דבינה או מל' (ושרש האבו' שנגלה אליהם [ב]אל שדי הוא במל' או בינה כו') וה[ל]א ע"י משה ניתנה התור' ומצות בפ"מ שהוא שמי הוי' ממש כנ"ל. אך הענין הוא מטעם הנ"ל דמ"ש התהלך לפני להבא הגם שהוא בשביל קשר וחיבור דאצי' בבי"ע מעצמו' המאציל ע"י מצות מילה שהיא בגשמיו' כנ"ל לא הי' זה רק בבחי' הילוך דאו"י בפנימי' שם הוי' דאצי' להיו' יחו"ע בתוס' אור להמשיך למטה וגם זה לא נמשך למטה ממש להיו' גילוי רצה"ע הפנימי' בכלי ממש בעולם העשי' (אף ע"י עובדו' דא"א במס"נ בבירורי' דנוג' כחפירו' בארו' והכנסת אורחים כו'), אבל מה שישראל מקיימי' המצות בדברי' גשמיי' למטה זהו שנעשה בחי' כלי ממש למטה לשכון בו הרצה"ע שהוא ברורי' דרפ"ח כו' שנק' הילוך מלמט' למעלה באו"[ח] בחיצוניו' ואחוריי' דשם הוי' כמו אחרי ה' תלכו כנ"ל. וזהו שעולה למעלה במקיף הנעלם דתענוג העצמי' דא"ס שבעצמותו ממש שלא יתגלה למטה רק לע"ל (שהוא בחי' העדן והעוה"ב) מטעם הנ"ל. וז"ש ג"כ במשה וראית [את] אחור"י שזהו מה שיתברר במצות ה' מלמטה למעלה בהילוך אחרי ה' לבד ששרשו בפנימי' למעלה יותר (שהוא מקיף דאו"ח [מטעם] הנ"ל). ולכך הגם שעכשיו א' ופני לא יראו שבחי' פנימי' דפנימי' דשם הוי' הנעשה מבירורי' דאחוריי' בתשוב' ומע"ט בעוה"ז, אבל לעוה"ב בעדן העליון יראו פני זה גם למטה דוקא (וזהו יתרון מעלה דאו"ח בהילוך שמלמט' למעלה על הילוך דאו"י לפי שהוא עד אין שיעור למעלה כמו ילכו מחיל אל חיל שת"ח אין להם מנוחה אפי' בעוה"ב כו' וכן וקדושי' בכל יום יהללוך סלה בלי הפסק, כענין משובח ומפואר עדי עד כמ"ש במ"א). ולכך בשביל המשכו' י"ג מדה"ר בלוחו' האחרונו' א"ל ושמתיך בנקרת הצור כו' וראית את אחורי ופני לא יראו רק לע"ל כנ"ל וד"ל (וזהו יתרון מעלה דתושבע"פ לע"ל על תשב"כ שזהו שא' למחכ"ה למאן דדייק מילי' דחכ' כו' ביגיעה

שו"ה פנימי' — (רק: **בבוך 655**: רק.

דמשה נק' איש האלקי' בעלה דמטרוניתא: **ראה ברכה לג, א. זהר ויחי רלו, ב. הנסמן לעיל בח"א ע' קנא.**

שת"ח אין להם מנוחה אפי' בעוה"ב: **ראה לעיל בח"א ע' מו ושנ"ג.**

וקדושי' בכל יום יהללוך סלה: **ראה לעיל ע' תתכב ושנ"ג.**

סלה בלי הפסק: **ערובין נד, א.**

משובח ומפואר עדי עד: **ברכת ברוך שאמר. סידור שחרית שם מד, א. פירוש המלות פקכ"א.**

שו"ה את — (וזהו: **בבוך 655**: וזהו.

למחכ"ה למאן דדייק מילי' דחכ': **נסמן לעיל ע' תקעט.**

ו[ב]מיצוי הנפש שנק' עמל תורה שהן ת"ח שילכו כו' משום דבינה יתיר' ניתנה באשה כמו בצומח דתבוא' מן הארץ כנ"ל שהוא הזדככו' החומר בביטול היש לאין בפלפול דמהפך חושך לאור כו' כנ"ל (וזהו שארז"ל במשה שעלה למרום וראה ר"ע דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילי' כו' חלשא דעתי' כו' עד שא"ל זו תור' וזו שכרה והשיבו שתוק כו', לפי שר"ע מקור חכמי המשנה והתלמוד דכולהו סתימא' [אליבא ד]ר"ע והוא שרש תשבע"פ שנק' פנים מסבירו' דבינה יתירה כו' כמו לדרוש על כל קוץ כו' שזהו בירור דאו"ח בעמל תור' שיגיע למעלה הרבה יותר ממקיף דאו"י כ"ע דח"ע דתשב"כ שהוא שרש משה כנ"ל ולכך חלשה דעתי', [ו]רק ששמע שאו' כך הלל"מ שגם תושבע"פ מקבל מתשב"כ כנ"ל דח"ע אתמשך בח"ת, וכמ"ש תורה ציוה לנו משה דוקא, וזהו שביקש הראיני נא את כבודך כנ"ל, וא"ל וכי זו תור' והשיבו שתוק כו' דאין טעם ושכל אפי' שכל הנעלם מכ"ר משיג זה רק כך עלה במח' לפני לפי שזהו למעלה גם מעונג ושעשועי' דתוה"ק כנ"ל אלא במקיף הנעלם דאו"ח כו' שהוא העדן דעין לא [ראתה] כו' רק למחכה כו' שלמעלה משכר התו"מ בעוה"ב (כמ"ש במ"א).

והנה אחר כל הנ"ל יובן מה שרמזו רז"ל ע"פ וראית את אחורי כו' שהראה למשה קשר של תפילין שמאחוריו כו' דזהו פלא לכאורה כנ"ל ולמה בתפילי' דוקא. אך הנה מבוא' למעלה דבחי' החכ' דתור' הנגלות לנו לשמור ולעשו' בפ"מ באה למטה [בתחתונים] בהתלבשו' בעה"ד טו"ר לברר ולהפוך חושך לאור כו' שזהו נק' [בחי'] נובלו' ואחוריי' דח"ע דתוה"ק הפנימי' שמתברר בחכ' דתור' בבחי' או"ח בעשי' ממש מלמט למעלה כו', וכענין אחרי ה' תלכו [כו'] וכן מ"ש למשה וראית את אחורי כו' אבל פני לא יראו שזהו בחי' הפנימי' דחכ' [עילאה] דתור' זו שבאה מלמטה [למעלה] שמוסיף אור בחש"מ מפנימי' ועצמי' א"ס ב"ה ממש [ו]לא יראו רק לע"ל דוקא אחר תשלום כל הברורי' דרפ"ח כו' מלמטה למעלה בימו' המשיח כנ"ל. וזהו ענין התפילי' בכלל כנ"ל דהוקשו כל התו"מ שבבחי' מעשה בפ"מ לתפילי' דוקא שיש בה מעשה דקשירה והנחה בראש, ומה גם שנכתבו פ' קדש והי' שמע והי' א"ש בקלף גשמי שזהו ד' מוחי' דחו"ב וחו"ג והעיקר הוא פ' שמע שנכתב אחד בקלף כו' ונעשה מזה בחי' או"מ דד' מוחי' עליוני' בבחי' בליטה ע"ג הראש [דוקא וכמ"ש וראו כל עמי הארץ כי] שם הוי' [נק'] עליך [שזהו תש"ר] בבחי' מקיף דד' פ' הנ"ל ויראו ממך להיו' שמבחי' מקיפי' דאו"ח שנעשה בליטה ע"ג הראש נמשך שם הוי' עליך בבחי' מקיף העליון שיברחו

דבינה יתיר' ניתנה באשה: **נדה** מה, ב.

שו"ה בביטול — (וזהו: **בבוך** 949: וזהו.

במשה שעלה למרום: **ראה מנחות** כט, ב.

דכולהו סתימא' (אליבא דר"ע: **ראה סנהדרין** פו, א.

מכ"ר: **מכל רעיון**.

ע"ה ויראו ממך שהוא כמו שיהי' לע"ל שיהי' בירור כל הע"ש ע"י ישראל דוקא שנק' גוי אח"ד [דוקא] בארץ, וזהו שבתפילי' שהקדב"ה מניח בראשו כתי' ומי כעמך ישראל גו"י אח"ד כו' לפי שזהו בא [מ]העלא' דאו"ח מברורי' דעשי' שהוקשו לתפילין כו', ולכך הקדים תפילי' לת"ת בפ' והי' כנ"ל לפי שבבחי' או"ח דמל' מלמטה למעלה בחי' בירור דעשי' קודם לבירור דדו"מ דתורה [ומצות] כו' וכמו אחרי ה' תלכו כנ"ל. וזהו שא' דמ"ש וראית את אחורי שהראה לו קשר של תפילין שבראש שהוא בירור דעשי' דמצו' בפ"מ שהוקשו לתפילין דוקא כנ"ל להיו' שזהו ההילוך שמלמטה למעלה דוקא כנ"ל וד"ל.

(אך א"כ למה לא הראה לו התפילי' עצמן שבראשו שהן עיקר וכולל לכל בחי' הבירורי' דמעשה המצו' כנ"ל רק הראה לו קשר של תפילי' שמאחוריו שאינו עיקר התפילי' רק לקשור התפילי' סביב בראשו כו', הענין הוא כידוע בענין תש"ר ותש"י, שתש"י הוא בבחי' המל' שמקבל ממדו' שבלב והלב מקבל מן המוח, ולכך מצו' קשירה דתש"י כנגד הלב [דוקא] כידוע כדי לקבל ממוחי' הפנימי' שבראש מבחי' המקיפי' דד' בתים שע"ג הראש שמאיר עליהם (וכנ"ל במ"ש בתש"ר כי שם הוי' נקרא עלי"ך כו'). וכך הוא ג"כ בתפילי' עליוני' שהקדב"ה מניח בראשו שמאיר על [ידי] ד' מוחי' עליוני' מבחי' המקיף דאו"ח כנ"ל. ולפי שלע"ל יתגלה מבחי' הפנימי' ועצמו' דאור א"ס שבמקיפי' הללו הנעלמי', אבל עכשיו א' ע"ז ופני לא יראו מטעם הנ"ל דגם צ"ג כמשה לא יוכל לראו' (מצד יתרון מעלה דאו"ח על או"י, וראי' לזה ממה שא' כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינם רואי' אבל במיתתן רואי', שזהו מצד התשוב' ש[עכשיו] העלה לבירור דנה"ב במיתתו ונתעלה נשמתו באו"ח למעלה משרשה באו"י, כמ"ש דגם משה לא זכה לתשוב' רק קודם מותו כו'). ולזאת מפני שעכשיו לא יראו פני לכך לא הראה לו גוף התפילי' שבראשו אע"פ שהמקיף בהעלם עכשיו מ"מ למשה הי' נגלה ולא הי' מתקיים כצ"ג שא"י לעמוד במקום בע"ת כנ"ל אלא הראה לו רק קשר ש"ת שמאחוריו דוקא, כידוע דקשר ש"ת זהו בבחי' מל' דתבונה בחי' לאה שרש המל' דאצי' שנק' [רחל] והוא בחי' דלי"ת רבתי דאח"ד שיוצא ונמשך באחוריי' דמקיף דתפילי' שעל מצח הראש (כידוע דמקום התפילי' בין ציץ

שו"ה (אך: כבוד 655: אך.

שתש"י הוא בבחי' המל': ראה סידור שער התפילין (יג, ג) יד, סע"ב [נדפס ג"כ בביאורי הזהר ואתחנן (קנז, א) קנח, סע"ב].

מצו' קשירה דתש"י כנגד הלב: ראה שו"ע אדה"ז הל' תפילין סכ"ז, ה"ב.

כי לא יראני האדם וחי בחייהם . . ראו": תשא לג, כ. ראה תורת כהנים ויקרא א, א. ילקוט שמעוני ויקרא ריש רמז תלא. במדבר רבא ספי"ד. כלה רבתי פ"ג.

משה לא זכה לתשוב' רק קודם מותו: ראה לעיל ע' תתמח.

דקשר ש"ת זהו בבחי' מל' דתבונה: נסמן לעיל ע' תסח.

דמקום התפילין בין ציץ למצנפת בכה"ג: זבחים יט, סע"א.

למצנפת בכה"ג כו'), והן רצועו' דתש"ר שנמשכי' לאחורי הראש מימין ושמאל מהארת המקיפי' דד' בתים כו' כדי שיומשכו הרצועו' לבחי' המדו' שבלב להאיר בהן ג"כ, כמ"ש בזוהר בענין הרצועות דתליין על לבא כו' (ומבואר בביאורי הזוהר). וזהו ענין הברורי' [דאחוריי'] דשם הוי' באו"ח שממשיך ממקיף דתפילי' ברצועו' דקשר ש"ת (שיותר גבוה מתש"י שמקבל מתש"ר כמ"ש במ"א). ולכך א' על מ"ש וראית אחורי שהראה לו קשר של תפילי' שמאחוריו כו' שהוא שרש הברורי' דמעשה המצות באחוריי' דשם הוי', כמ"ש אחרי ה' תלכו כו', שזהו עכשיו דפני לא יראו בתש"ר עצמן דוקא עד לע"ל אחר הבירור כנ"ל ודו"ל.

והנה אחר כל הנ"ל יובן מ"ש בפ' זו והתהלכתי בתוככם כו' ומבואר למעלה כל הדקדוקי' שיש בזה כו' [וכמ"ש והתהלכתי שכולל ב' מיני] הילוך דאו"ח ואו"י הנ"ל ברו"ש (וכמו קול אלקי' מתהלך בגן לרוח היום שהולך למערב ושב למזרח כו' וכמ"ש דוד אתהלך לפני ה' ברו"ש שהוא אהוי"ר כו'). דהנה לכאורה במשמעו' הפשוט בסדר הדברי' בפ' זו דאם בחוקותי תלכו כו' עד שא' והתהלכתי בתוככם דמשמע שתלוי בתנאי זה דאם בחוקותי תלכו דוקא, וא"כ מדבר בזמן הזה שיתהלך בתוך כנ"י, והלא עיקר שכר המצות הוא בעוה"ב דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ועוד דעכשיו א' אחרי ה' תלכו מלמטה למעלה ואיך ע"ז א' והתהלכתי בתוככם דמשמעו בהילוך שמלמט' למעלה עכ"פ כו', אלא צריך לומר דמ"ש והתהלכתי בתוככם קאי לע"ל, וכל פ' זו מדבר לע"ל כמו בימו' המשיח שבחוקותי תלכו בודאי ויקויים אז כל הברכו' הללו עד והתהלכתי [בתוככם] כו' שלאחר שיקיימו ישראל כל התו"מ בזמן הגלות בבחי' ההילוך שמלמט' למעלה דוקא שז"ש אם בחוקותי [תלכו] וכמו אחרי ה' כו' אז לע"ל בימו' המשיח והתהלכתי בתוככם. והענין הוא דע"י המצות עכשיו מוסיפי' אור באצי' מהעלם דסובב הכללי שבעצמו' א"ס ב"ה (שהוא שמי הוי' ממש כנ"ל [וד"ל]) רק שהוא בהעלם למעלה באצי' עדיין ולע"ל י[היה ה]תגל[ות] דסובב הזה למטה כו' (וכמ"ש במ"א דמצוה בא"ת ב"ש הוא שם הוי' ממש ויתגלה מתוך ההעלם ולבוש דמצוה כו', וכמ"ש ולא יכנף עוד [מוריך] כו' וזהו כמשל מתן בסתר כו' כמ"ש במ"א). אך עדיין אין זה מובן דמאחר שעכשיו כל הברורי'

הרצועות דתליין על לבא: **ראה תקוני זהר תכ"ב סה, ב.**

ומבואר בביאורי הזהר: **ראה סידור שער התפילין טו, א.**

קול אלקי' מתהלך בגן לרוח היום: **בראשית ג, ח (ושם ה"א). ראה לקמן ע' תתצט.**

אתהלך לפני ה' ברו"ש: **תהלים קטז, ט. ראה ספר מאמרי אדה"ז אתהלך לאוניא ע' א. וראה ג"כ לעיל ע' תשפ.**

דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא: **קדושין לט, ב.**

דמצוה בא"ת ב"ש הוא שם הוי': **ראה תקוני זהר תכ"ט (עג, א).**

ולא יכנף עוד (מוריך): **ישעי' ל, כ.**

כמשל מתן בסתר: **ראה לעיל ע' תסה ושנ"ב.**

דמעשה המצות הוא רק בבחי' ההילוך שמלמטה למעלה כמו אחרי ה' תלכו כנ"ל ואיך יהי' ע"ז דוקא בחי' ההילוך דוהתהלכתי מלמעלה למטה לע"ל כנ"ל. ועוד דמשמעו' והתהלכתי כולל ב' מיני הילוך הנ"ל מלמעלה למטה ומלמט' למעלה [כנ"ל] ברו"ש כא' ממש כמו פי' מתהלך כנ"ל וא"כ גם בחי' העלא' מ"ן [לזה] עכשיו זה ג"כ בב' מיני הילוך דאו"ח ואו"י הנ"ל, ומבואר למעלה דעכשיו אין ההילוך בדרכי ה' רק מלמטה למעלה כו'. ועוד מ"ש והתהלכתי שכולל ב' מיני הילוך הנ"ל כא' ממש איך יכול להיו' ב' הפכי' כא' ממש שהרי העולה והיורד הן ב' הפכי' שאם עולה אינו יורד כו' (אם לא ע"י דבר ממוצע שמחבר ב' הפכי' דעלי' ויריד' כא' (כמשי"ת). וגם מ"ש בתוככם דמשמע שכל הילוך הזה שכולל ב' מיני הילוך הנ"ל יהי' הכל בתוככם דוקא שהוא כמו שהן למטה ממש דוקא דא"כ זהו רק הילוך העליון לתחתון שנק' הילוך מלמעלה למטה בלבד כו'.

אך הנה כל זה יובן בהקדים תחלה שרש ענין פרטי ההפרש אשר יש בין ב' מיני הילוך דאו"י ואו"ח הנ"ל. דהנה מבואר למעלה דלכאורה בגוף עיקר יחוד דעליון ותחתון במשל ב' בנ"א א' עומד למעלה בהר והב' בעומק למטה אין הפרש בין כשיהי' יחודם למעלה בעלי' דתחתון לעליון או שיהי' יחודם למטה ביריד' דעליון לתחתון. אך מ"מ יש הפרש בזה בשני אופנים, הא' כשהעליון יורד לגבי התחתון שא"צ להתלבש ולהתצמצם בעצמו כלל רק יורד כמו שהוא ברוממו' המעלה והערך וגם בבואו למטה יוכל להשפיע למקבל שעומד למטה כמו שהוא נמצא שיוכל המקבל לקבל כל פנימי' המשפיע העליון בלי העלם ולבוש כלל וכלל (כמו שהי' במ"ת שירד ה' על ה"ס בהארת פני' כמ"ש פב"פ כו' (משא"כ ביצי"מ דגם שנגלה עליהם מלך כו' הי' זה לפי אופן לבושי' שלהם דוקא), ואע"פ שהי' ענן כבד וקולות וברקי' הרי א' וכל העם רואי' את הקולות כו' והרי עכ"ד [פרחה] כו'), וכמ"כ בקי"ס שא' זה אלי ממש כו' וע"כ אפי' שפח' ראתה מה שלא ראה יחזקאל כו' (כמ"ש במ"א). וזהו שנק' הילוך דעליון לגבי התחתון (כמו הליכו' אלי מלכי בקדש (וכגילוי שכינה בהיכל ק"ק ובנביאי' וכה"ג) וכן הליכו' עולם לו כו'. אבל בעלי' דתחתון לגבי העליון ודאי א"א לו לעלו' למעלה כמו שהוא בפחיתות ערכו בגוף ונפש ולבוש אלא צריך להפשיט א"ע מלבושי' גסי' ובהזדככו' הגוף והנפש כו' שיהי' ראוי לעמוד שם למעלה אצל העליון ולהתייחד כו' וכמו מי יעלה בהר ה' נקי כפים דוקא ובר לבב כנ"ל, וכן עליי' התפלות צריך שיהי' נקי מכל סיג ופסולת כו' ו[כ]ן עלי' הנשמו'

שו"ה ממש — (אם . . ע"י: **בבוך 949: אם . . ניתוסף ע"פ בוך 1374.**

שנגלה עליהם מלך: **הגדה של פסח פסקא מצה.**

זה אלי . . אפי' שפח: **בשלח טו, ב. ראה לעיל בחי"א ע' ריא ושי"ג.**

(וכמו הליכו' אלי מלכי בקדש . . הליכו' עולם לו: **[בבוך 949: כמו]. ראה לעיל ע' תשפה.**

מהיכל להיכל וכ"ש מגשמיו' דעוה"ז לרוחניו' דגעה"ת שצריכה טבילה בנה"ד כו' וכה"ג (וכן בעולי רגל שיר"ש כל זכורך את פני הוי' כשם שבא לרא"ו כו', וכך הי' במ"ת שנזדכך חומר גופם בתכלית עד שפסקא מהן זוהמא דנחה"ק כידוע, ואע"פ שירד ה' על ה"ס כמו שהוא למטה כנ"ל מ"מ גם בנש"י הי' עלי' והזדככו' כמ"ש פב"פ [בפנימיות] דמקבל כו' (וכמו שיהי' לע"ל בימו' המשיח ועוה"ב (כמשי"ת). ולפ"ז ודאי טוב יותר ירידו' העליון לגבי התחתון ויהי' יחודם למטה גם שלא יהי' הזדככו' במקבל כלל מאחר שיקבל כל פנימי' שלו דמשפיע כמו שהוא כו' משא"כ בעלי' דתחתון לעליון שא"א שיפשיט א"ע כ"כ. אך אם יפשיט א"ע בתכלית ויהי' ראוי לעלו' למעלה ו[לה]תייחד עם העליון המשפיע למעלה כמו שהוא ודאי יותר טוב מיחודם למטה ע"ד הנ"ל שיש כאן תרתי למעליותא כו' וד"ל. אך האופן הב' הוא בירידת העליון לגבי התחתון שלא כמו שהוא בעצמו שא"א שיוכל המקבל שלמטה לקבל כלל שלא יתבטל ממציאותו ועוד שאין המקום שלמטה ראוי לזה ואין כלי המקבל מזוכך וראוי לזה כלל אלא צריך שילביש העליון בלבושי' שונים רק כפי אופן צמצום כלי המקבל ולפי אופן המקום שעומד שם למטה דוקא שלא יקבל כ"א ע"י לבושי' נעלמי' כמו שהוא בערך המקבל (כמו התלבשו' אורו' עליוני' בתו"מ שבדברי' גשמיי' והן באי' לפי ערך כלי המקבלי' וכמו תור' הנגלה שבי' הדברו' שקבלו בלבוש דדברי' פשוטי' לפי ערכם כו' וכן ביח"ע דזו"נ במצות בזמן הגלות שהוא בהעלם ולבוש [כו'] כידוע). אבל בעלי' דתחתון לגבי העליון שיזדכך ביותר כנ"ל אע"פ שאינו מקבל רק לפי ערכו בהזדככו' לבד (כמו דרות אייתי רות כו') עכ"ז זהו בעילוי המדרג' יותר מיחוד דעליון ותחתון למטה כשהוא בלבושי' וצמצומי' כפ"ע המקבל כנ"ל והוא כמו עליו' העולמו' שיהי' בימו' המשיח ועוה"ב וכעלי' הנשמו' למעלה מבריא' לאצי' כנ"ל (וכיחודא עילא' שעשו האבות ברוחניו' דמצות העליונים כנ"ל מצד העלאה דאור חוזר בהזדככות גופם בתכלית כנ"ל וד"ל). וכמו כן גילוי הנבואה בנביאי' כידוע וד"ל.

אך הנה באמת יש ב' טעמי' לומר בהיפוך מהנ"ל דירידו' העליון לתחתון בלבושי' והעלמו' כפי אופן המקבל לבד כמו שהוא בלי הזדככו' כלל יותר טוב מעלי' התחתון לגבי העליון בהזדככו', והוא לפי שגם בהזדככו' של

שו"ה מהיכל — דגעה"ת: בבוך 655: דעוה"ב.
שצריכה טבילה בנה"ד: נסמן לעיל ע' תתכא־ב.
שו"ה בנה"ד) — (וכן: בהכת"י לא נסמן סיום החצאי עיגול.
שיר"ש כל זכורך . . כשם שבא לראות: ראה משפטים כג, יז. תשא לד, כג. חגיגה ב, א.
שפסקה מהם זוהמא דנחה"ק: נסמן לעיל ע' תתע.
שו"ה זוהמא — כנ"ל: ע"כ נמצא בבוך 655.
שו"ה שיקבל — שלו: בבוך 1374 ליתא.
דרוח אייתי רות: נסמן לעיל ע' תסד.

התחתון בעלותו לא יוכל לקבל רק כפי ערך הזדככו' שלו וגם כשיעלה למקום גבוה יותר לא יצדק כל הזדככו' שלו וכלא חשיב עד שיוכל להיו' כחוטא כו', משא"כ בירידת העליון ל[גבי] תחתון כמו שהוא שיכול לקבל כל עילוי המדרג' שבעליון המשפיע כנ"ל וכל מעשי' הפשוטי' יצדקו והכל שוין לפניו כקטן כגדול מאחר שמתלבש בלבוש וצמצום כפי מה שבתחתון כמו שהוא כנ"ל. ויש עוד טעם [ו]מעלה יתירה בזה שמתלבש העליון בכח ערך המקבל התחתון במה שיוכל להלביש א"ע כזה כל מה שבהעלם הפנימי' בעליון ונעשה קרוב בערך לגבי המקבל כאוהבי' וריעי' פשוטי' בלי ביטול, שאהב' ותענוג בגילוי גדול יש בזה למקבלי' הרבה יותר מעליתו למעלה. ויובן זה עד"מ ממלך או שר גדול שיושב בהיכלו כולו אומר כבוד (כהוד מל' וכל גדולה ותפארת בעצם הרוממו' וכל הון יקר וכל כלי יקר כו' שלא יכניס לפנים כ"א הראוי לעמוד בהיכל מלך, ולזאת כל אשר צריך לדבר אל המלך עומד בחוץ ומביאי' בקשתו ע"י ממונים זה למעלה מזה עד שיובא לפני המלך וכך כל העם עומדי' בחוץ ורחוב ולא יראו פניו רק בעת שמחה ויום מועד יוצא המלך מהיכלו להתרא' אל העם ובכל עת יושב בשער ההיכל, שזהו ירידה והשפלה לרוממו' המלך להתגלו' לעיני [ה]המון למטה בחוץ ולצאת ממקומו והיכלו הפנימי'. אך זהו מצד הקירוב שחפץ לקרב [את העם] בחסדו משפיל א"ע כ"כ לירד אליהם. ויש בזה ב' אופנים אם שיתגלה אליהם ב[מ]לבוש[י] כבוד והוד מל' כמו שהוא ביקר תפארת גדולתו בכתר מל' כמו שהוא יושב בהיכלו שיפול יראה ופחד עליהם ויתבטלו כו' (וגם שזהו להם לתפארת וכבוד גדול שמתקרבי' לפניו כמו שהוא בעוצם הרוממו' למטה בחוץ כו', או שיתלבש בלבושי' פשוטי' וידבר עמהם בענוה יתירה ושפלות כפי ערכם שזהו מחמת אהב' רבה או שמחה יתירה מסיר הירא' ופחד והרוממו' ממנו ויתלבש ויתצמצם במדרג' כפי ערכם בענו' יתירה שזהו ודאי תענוג גדול וכבוד [ועילוי] גדול יותר מה שבמקום גדולתו ימצא להם בענוה יתירה בקירוב עוז וחדוה באה"ר כמו בעת השמחה שישמח עמהם ביחד כאיש פשוט כו' שכאו"א אפי' הפחו' ידבר עמו כמו שהוא בלבושו כריע כאח לו כו'. משא"כ באופן הב' בקרבתם אליו שיכנסו הם להיכלו' הפנימי' שיש בזה ב' תנאי', א' שצריכי' להפשיט לבושי' הגסי' ולזכך גופם ולבם ודעתם באימ' ויראה גדול ולהתלבש במלבושי כבוד כראוי לנכנסי' להיכל המלך לראו' פני מלך ברוממו' שלו וגם שעלי' גדולה היא להם אבל יתבטל ממציאותם וגם זה אינם יכולי' לבא לפני המלך כ"א בקירוב כפי ערכם בהזדככו' הלבושי' והגוף ונפש לבד ולא יותר, ויכול להיו' שגם אם יזדככו ביותר לא יצדקו לפניו כפי ערך הרוממו' עד שיחשבו חוטאי' ופושעי' ויודח[ק]ו ויורחקו כו'. משא"כ בירידת המלך למטה לחוץ שמתלבש כפי ערכם דוקא שהכל יכולים לקבל הארת פניו בלא יראה ויוכל להלביש כל מה

שו"ה ויובן — (כהוד: בבוך 1374: בהוד.

שבפנימי' שלו גם שלא לפ"ע המקבלי' כלל כנ"ל) והכל שמחי' בו ביותר ונחשב לכבוד ועילוי גדול יותר מעליותו להיכלו מטעם הנ"ל (רק שאין הפרש בין קטן לגדול שמקרב לכולם בשוה כמו שהוא בלבוש והעלם אך מי שמקורב אליו יותר יכיר ויבין יותר גם בלבושי' שלו כו' וד"ל).

והדוגמא מ[משל] זה יובן למעלה בענין ב' מיני הילוך הנ"ל שיש מעלה יתירה בירידו' והמשכו' גילוי אלקו' בלבושי' והעלמו' מעליון לתחתון כמו גילוי אור דשם הוי' העליון ממש שמתלבש במצות שלמטה בדברי' גשמיי' כמצות תפילין ששם הוי' נקרא עליך ונק' מצות הוי' ממש כו' שיוכלו הנשמות כמו שהן בגופים גשמיי' לקבל זה האור הגדול מאחר שהוא בהעלם ולבוש כערך לבושי' גשמיי' דאדם התחתון כמו שהוא אף בלא הזדככו' כלל וכמו גילוי אור הוי' דאצי' בדבר ה' שבמקרא ומשנה שמלובש בהבל וקול גשמי ובעניני' גשמיי' למטה, וזה הלבוש אינו מסתיר לגבי המשפיע כלל וגם המקבל מקבל כל בחי' הפנימי' שגנוז בלבוש וכלי זה רק שלוקחו ע"י לבוש וכלי (כמתן בסתר הגנוז בכלי כו') לפי שהמשפיע יכול להביא כל הפנימי' הנעלם בלבוש זה (כמו עומק השכל הנעלם שמעלימו במשל וחידה וכה"ג ולכך נק' התו"מ משל הקדמוני כידוע), ויכולי' הכל לקבל כקטן כגדול בעשותם מצו[ה א' כ]טו"ת וצדקה וכה"ג שיתקדשו בזה בקדש העליון הנעלם כו' כמו שאו' כאו"א כפי שהוא למטה [ממש] אשר קדשנו כו' וד"ל. וגם שמחי' בשמח' ש"מ יותר מראו' פני מלך בלבוש הוד מל' בהיכלו ששמחי' עמו בקירוב ותענוג מטעם ב' הנ"ל שיריד' והשפלה דמלך בשער ההיכל בלבושי' פשוטי' בערך העם ובענוה ושפלות כו' שהכל מדברי' עמו כו' זהו קירוב ותענוג [עליון] וכבוד ועילוי גדול שהוא בא מחמת אה"ר או שמחה יתירה כו' שאז שמחי' ביותר לעשות רצונו באה"ר יותר מקרבתם בהיכלו שלא כל איש יכול לעמוד שם כו' ולא יצדק לפניו כו'. כך בענין ההילוך באו"ח מצד הזדככו' החומר שבא מצד עומק ההשגה ברוממו' גדול' ה' בעילוי אחר עילוי כמו בהשתלשלו' דממלא וסובב עד מל' דא"ס עצמו שנק' סדכ"ס כו' שנק' ירא' הרוממו' כידוע הגם שיכול לעלו' בזה בעילוי המדרגו' זו למעלה מזו הרבה (כעלי' הנשמו' בג"ע עד למעלה באצי' ממש וכמו ילכו מחיל [אל חיל] כו' וכקדושי' בכל יום כו'), [ו]עכ"ז לא יקבלו האור רק כאו"א לפ"ע עלייתם בקדש העליון כמו באו"כ דאצי' שהוא לפ"ע הפשטת הגשמיו' ביותר כנביאי' וכאבו' כנ"ל אבל לא יגיעו ו[לא] ישיגו למהו"ע א"ס ב"ה כמו שהוא בפנימי' ממש, וגם צ"ג כדבעי למיעבד לפ"ע

שו"ה שמקורב — (ד"ל): **התצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 949.**

כמתן בסתר הגנוז בכלי: **ראה לעיל ע' תתעה.**

התו"מ משל הקדמוני: **נסמן לעיל ע' תצ.**

וגם צ"ג . . (כ)חוסאי' נחשבו: **ראה גם ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תתקח. המשך תער"ב ח"ב ע' א'שמג. לקוטי שיחות בראשית תשמ"ז.**

כדבעי למיעבד: **ראה כתובות סז, א.**

הרוממו' דא"ס [כ]חוטאי' נחשבו [כו' ו]כמו וסביביו כו', וכמו בר"ה שעולה בעצמו' הרוממו' לאין שיעור כו' לא יצדק לפניו כ"ח אפי' צ"ג כו' והיינו בחי' הפחד וירא' הרוממו' שתיפול על כל העולמו' עליוני' ותחתוני' בכאו"א לפ"ע כמו שמעתי שמעך יראתי שמיעה מרחוק כנ"ל. משא"כ כמו בירידת העליון למטה אף בלבושי' ישיגו למהו"ע א"ס ב"ה ואף כקטן כגדול שוין בזה, ואף [ע"פ] שהוא בלא ביטול ואימה כ"כ מצד בחי' הלבוש והסתר מ"מ שמחי' בו ממש, כמ"ש וישמחו בך מקדשי שמך באה"ר בעונג גדול כמו בשמח' ש"מ מצד קירוב גדול כזה שמשפיל א"ע ובמקום גדולתו כו' יש ענוה יתירה שמקרב לכל נשמ' כמו שהיא בשמח' ש"מ שישמח ה' שא' ונעשה רצונו למטה דוקא שעי"ז יש לו דירה והשרא' למטה שתענוג גדול אצלו יותר משהוא מבחי' הרוממו' בעצמותו (וכמו במועדי' לשמחה דמלכא בתרעא יתיב כו' ואינו סגור בהיכלו משא"כ בשאר הימי' א' סגור יהי' כו' [ו]ביום השבת יפתח כו'), ואע"פ שהכל שוין לקבל אור פני הוי' ביו"ט ושבת מ"מ יש הפרש בין ת"ח לע"ה ויח"ס בת"ח שיודעי' ומשיגי' יותר במצות שבת ויו"ט ושאר המצו' אע"פ שמלובשי' בגשמיו' והמעשה אחת היא לכולם כו' כמובן במשל הנ"ל במלך שמתגלה לכל העם כקטן כגדול כו' וד"ל. ועכ"ז יש מעלה יתירה באופן הא' הנ"ל ביריד' העליון כמו שהוא ברוממו' ערכו כמלך ב[כ]תר מל' שיפול אימ' ופחד כנ"ל הגם שיתבטלו ממציאותם אבל נגלה עליהם כמו שהוא בלי לבוש והעלם [כלל, וכמו שהי' במ"ת שירד ה' על ה"ס עם המרכבה שלו] כו' [וד"ל. וזהו כשהמקבל כשהוא למטה בלי הזדככות כלל כנ"ל], אבל אם גם המקבל הוא בתכלית הבירור והעילוי בנפשו וגופו ולבושיו כמו שיהי' לע"ל הזדככות החומר בתכלית (וכמו שהי' במ"ת ג"כ כנ"ל) אזי ודאי יש ביריד' העליון לתחתון כמו שהוא ג"כ בלי לבוש והעלם כ[ל]ל תרתי למעליותא כו', ויש בזה מעלות רבות הרבה יותר מעלי' הנשמו' למעלה בהזדככו' בתכלית אע"פ שיש בזה ג"כ תרתי למעליותא כנ"ל (ויש עוד אופן ג' שגם שהמקבלי' יהי' כמו שהן בלי הזדככו' כלל מ"מ יוכל[ו] לקבל כל בחי' פנימי' שבעליון כמו שהוא ממש (שנק' מיש ליש [כנ"ל] (כמשי"ת), שהוא למעלה מכל אופני' הנ"ל ביחוד דעליון ותחתון (כמשי"ת).

וסביביו כו': תהלים נ, ג.

לא יצדק לפניו כ"ח: ע"ד תהלים קמג, ב.

שמעתי שמעך יראתי: חבקוק ג, ב.

וישמחו בך מקדשי שמך: נוסח ברכת יו"ט (בדילוג).

ובמקום גדולתו כו': מגילה לא, א. לעיל בח"א ע' רלה ושנ"ב.

דמלכא בתרעא יתיב: ראה זהר אמור קב, ב.

סגור יהיה כו' (ו)ביום השבת יפתח: יחזקאל מו, א (ושם: יהי' סגור. — אבל כ"ה גם בכ"מ, ומהם: בלקוטי תורה תצא לז, א. דרך חיים שער התפלה פס"א (סח, סע"ג). פירוש המלות ספל"ח. ספקכ"ג. לקוטי לוי יצחק הערות לזהר (השמטות לוח"א) ח"ב ע' תפד. וראה ג"כ סידור שער הר"ח ריב, סע"א).

שו"ה השבת — כו': החצאי עיגול ניתוסף ע"ס בוך 1374.

ויח"ס: ויחידי סגולה.

שו"ה למעלה — (ויש . . (שנק': בבוך 116: ויש . . שנק'.

והנה ע"ד כל הנ"ל בהילוך דעליון לתחתון ותחתון לעליון בפרטי אופנים הנ"ל יובן ג"כ למעלה ביח"ע דהוי' ואלקי' סובב וממלא כידוע שנק' צ"ע וצ"ת (והוא בחי' ד"ע ודי"ת שד"ע זהו בחי' מח' הכללי' שמקיף לכללו' כל ההשתלשלו' דקו"ח בכלל שזהו מיש האמיתי לאין כו' כידוע במ"ש כי אל דיעו' ה' כו' ובחי' ד"ת זהו כמו שמצמצם א"ע ממח' הכללי' להיו' בא ונמשך בצמצום מאין ליש כמו ברצון [ל]חכ' ומח' ומדו' כו' במע"ב וגם באצי' כו'), שבודאי יש הפרש גדול בין בחי' [הילוך] העליון לתחתון שזהו גילוי אור דשם הוי' דסובב הכללי בממלא בחי' אלקי' בירידה דאו"מ הכללי [הנ"ל] בחי' ד"ע מיש לאין הנ"ל להיות בבחי' ד"ת דמאין ליש כמ"ש והי' הוי' לי לאלקי' כו' כמ"ש לע"ל ונגלה כבוד הוי' כו'), שזהו כמו ירידו' המלך ורוממו' שלו בהיכלו כולו כבוד לילך לחוץ לישב עם העם ולהתגלו' לכל אדם באופן שמתלבש [לפי ערכם כנ"ל, כך הוא בירידת אור דשם הוי' בחי' סובב דמח' הכללית הנ"ל כמו מועדי הוי' שמתגלה בכל רגל ושבת ממקיפי'] [ד]חו"ב שנק' קדש ומקרא קדש) וכן בסוכה במקיף דסכך או בתפילי' וטלית וכה"ג כל גילוי זה הוא בא בבחי' ההעלם וההתלבשו' למטה בבחי' צמצום דממלא כ"ע גם למטה מטה בעוה"ז לפי אופן ומדרגה שבעולמו' בבחי' הלבושי' דשם ובכל נשמ' כמו שהיא כו' לפי הלבושי' שלה (שיש בזה כל המעלו' הנ"ל [מה] שיוכל להתעלם בזה הלבוש כל מה שבפנימי' דמשפיע כו' וגם ענין הקירוב בענוה ושמחה כמו וישמחו בך ממש כו' כנ"ל). אבל בבחי' ההילוך שמלמט' למעלה זהו בחי' עלי' דשם אלקי' דאו"פ במקיף דסובב [הכללי] כמו עלי' דתחתון לעליון שצריך לבא תחלה בהזדככו' יתירה כנ"ל וכמו עלי' דעם להיכל המלך פנימה כנ"ל שצריך להיו' הזדככו' העולמו' בעליי' המדרגו' מזה לזה כמו מבחי' ומדרג' דעולם העשי' יעלה בעילוי המדרגו' להיו' במדרג' העליונה דעול[ם] היצי' דעכשיו וכמ"כ עולם היצי' דעכשיו יעלה יותר למעלה במדרג' העליונה [שלמעלה] ממנה שהוא עולם הבריא' דעכשיו וכן העליי' מבריא' בבחי' האצי' (כמו עליי' העולמו' בכל ע"ש עכשיו כידוע בג' פעמי' הבו כו'), וענין הפשטת הגשמיו' דעשי' להיו' בבחי' יצירה ברוחניו' דחיו' הקדש [ש]זהו כמו חנוך ואליהו שהיו בגופי' גשמיי' ונזדככו [ה]גופי' שלהם כ"כ ונתהפכו להיו' במהו' רוחניו' האלקו' ברוחניו' דחומר דהמלאכי' דיצי' ועשי' כאופנים וחיו' כו' שהרי חנוך ואליהו

כי אל דיעו' ה': **נסמן לעיל ע' תשצח.**

והי' הוי' לי לאלקי': **נסמן לעיל ע' תתז.**

ונגלה כבוד הוי': **ישעי' מ, ה.**

שו"ה לאלקי' — כו') שזהו: **בבוך 116: כו' (שזהו.**

בהיכלו כולו כבוד: **ע"ד תהלים כט, ט.**

שו"ה וגם — כנ"ל): **החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.**

עליי' העולמו' . . בג' פעמי' הבו: **תהלים כט, א־ב. ראה פרי עץ חיים שער (יח) השבת פ"ח. שער הכוונות ענין (קבלת שבת) מזמור לדוד הבו. לקוטי תורה ראה כח, א.**

עלו למרום כמו שהן בגופי' כו' כמ"ש ויעל חנוך כו' [ואיננו כו'] וכן ויעל אליהו בסערה כו' כידוע וכן בחיים חיותו בעוה"ז הי' פורח באויר העולם יותר מעוף השמי' כמ"ש לו עובדי' לאליהו רוח ה' [י]שאך כו' ואין זה רק מצד הפשטת החומריו' ביותר עד שהי' דק יותר מרוחניו' דד' יסודו' כו' (וכמו באדה"ר קודם חטא עה"ד שעקבו הי' רוחני יותר מגלגל חמה כו').

ועד"ז יובן ענין [עלי'] הכללי' דממלא דשם אלקי' המחי' כל העולמו' מאין ליש (בבחי' ד"ת הנ"ל בכללו' דקו"ח שעולה במקיף הכללי דד"ע הנ"ל) בעצמו' דסובב הכללי בדרך כלל (כמ"ש בזוהר בפי' אלקי' אל דמי לך דנה"ת דמל' קארי תדיר לנה"ע ולא שכיך, והעלא' זו בבחי' רו"ש וזהו בהילוך התחתון לעליון שמתייחדי' למעלה דוקא וזהו יחוד דזו"נ דאצי' באצי' ולמעלה יותר (וכנ"ל דזהו שילוב אד' בהוי' כו'), וכפי המובן במשל הנ"ל דהגם דאין שיעור לעליו[ת] אבל תלוי הכל לפ"ע [ה]העלא' דוקא עד שברוממו' העצמו' א"ס ממש גם אור צח כו' אוכם הוא כו' ונק' ירא בושת כמ"ש במ"א [כו'] וד"ל). משא"כ בירידו' דסובב ומקיף הכללי בממלא בכלל ובפרט כמו שיהי' לע"ל דכתי' ונגלה כבוד הוי' ממש וראו כ"ב כי פי הוי' דבר כו' הרי יבא זה האור הגדול למטה מטה כמו שהן בלי הזדככו' כלל (ולא כעכשיו שבחי' סובב בממלא הוא בהעלם (כמו שמתלבש בלבוש דמצות כנ"ל) וכמו השמי' והארץ אני מלא בהשוא' א' דלית אתר כו' אבל בהעלם כענין שאו' הקדוש בשמי' ובארץ בשוה כו') שהרי לע"ל יתגלה כבוד הוי' ממש גם בחומר גופני אפי' בהמו' וחיו' גשמיי' כמ"ש וראו כ"ב כו' כמו שהן (כמו שהי' קודם חטא עה"ד כידוע) וחמורו של רפב"י יוכיח ופרו' שנשא' הארון כו') דהיינו גם שהברואי' בהגשמה בלי הזדככו' כלל (וכמו ואשפוך רוחי על כ"ב ונבאו בניכם ובנותיכם כו' (כמו שהי' בדורו של אדה"ר בקין והבל ואחריו שנק' בני האלקי' ממש עד שא' לא ידון רוחי באדם כו')

ויעל חנוך כו': **בראשית** ה, כד (ושם: ויתהלך). **וראה** שערי תשובה שער התפלה מה, א.

ויעל אליהו בסערה: **מלכים ב** ב, יא. **ראה** לעיל ע' תקלה. וש"נ.

רוח ה' (י)שאך: **מלכים א** יח, יב (ושם: ורוח).

באדה"ר . . שעקבו הי' רוחני יותר מגלגל חמה: **ראה** לעיל ע' תרפו.

אלקי' אל דמי לך דנה"ת דמל' קארי תדיר: **תהלים** פג, ב. **ראה זהר תרומה** קמ, רע"א. וישלח קעח, ב. לך עז, ב. פו, ב.

גם אור צח כו' אוכם הוא: **ראה** תקוני זהר ת"ע (קלה, ב).

ירא בושת כמ"ש במ"א: **ראה** ספר המאמרים תקס"ב ח"ב ע' תקמט.

השמי' והארץ אני מלא . . דלית אתר כו': **נסמן** לעיל ע' תשצא.

הקדוש בשמי' ובארץ: **ראה ברכת ישתבח**.

וחמורו של רפב"י: **ראה** לעיל ע' תשסו. וש"נ.

ופרו' שנשא' הארון כו': **שמואל א** ו, י ואילך. — **בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול**.

ואשפוך רוחי על כ"ב ונבאו בניכם ובנותיכם: **יואל** ג, א (ושם: **אשפוך את**. **ראה הנסמן לעיל בח"א ע' רסט**).

שו"ה והבל — ואחריו: **בבוך** 116: **אחיו**.

בני האלקי' . . לא ידון רוחי באדם: **בראשית** ו, ב. ג.

(ובאמת יהי' הפשטת והזדככו' החומר בכל הברואי' לע"ל עד שידע כ"פ כו' ויבין כל יצור כו' [וכמ"ש] ואת רוח הטומא' אעביר מן הארץ הגשמי' הלז כי גם הארץ תטהר לגמרי בכל חלקי דצח"ם ודי' ארמ"ע שבה ותהי' כגן ה' כג"ע דעשי' כו'), וכל זה מטעם שיתגלה העליון וירד למטה ויתלבש כפי אופן ומדרג' המקבל (דאע"פ שא' ונבאו בניכם כו' מ"מ יהי' בבחי' קטנו' המדרג' כנערים ונערות דעכשיו רק שישפוך רוחו עליהם כמו וראו כ"ב כו' כענין ראתה שפחה על הים כו' (כמשי"ת). אבל כאשר המקבל שלמטה עולה לגבי המשפיע כנ"ל בעליו' העולמו' צריך הוא שיתפשט מההגשמ' והגבלה שלו בעילוי אחר עילוי כנ"ל עד שיהי' במהות ומדרג' דמשפיע כו' וכענין הנ"ל בעלי' דתפלות, וכמ"ש מי יעלה בהר ה' כו' וכעלי' הנשמו' בג"ע כו' וד"ל. (ולכאורה סותר לענין כלל [הנ"ל] דאו"ח בהילוך מלמטה למעלה עולה למעלה יותר מהילוך דאו"י מלמעלה למטה להיותו עולה מן המיצר למרחב שחוזר לקדמותו ממש משא"כ באו"י שיורד ומתצמצם כו'. הענין הוא דכאן הכונה בהילוך דאו"י שבא מבחי' המקיף הכללי דעצמו' המשפיע כנ"ל דאע"פ שמתעלם ומתצמצם בירדו' המדרגו' כפי אופן [ה]מקבלי' [הנ"ל] לבד שהן בבחי' ממלא דאו"פ דאלקי' כנ"ל אין זה מיעוט האור בעצם כלל אדרבה בלבושי' הללו דוקא הוא שממשיך כל בחי' הפנימי' ועצמיו' דמקיף הנעלם שבעצמו' שמכח הגדול דמקיף הוא שיכול להתלבש כ"כ למטה מטה (כמשי"ת), וכמו הניסי' ונפלאו' שמתלבשי' בדרך הטבע שיותר גבוהים בשרשם למעלה מן הניסי' שלמעלה מן הטבע, וכמו ההלכו' שבנגלה שבפשט הפשוט שרשו למעלה יותר מסודו' ורמזי' דאוריי' שנק' נפלאו[ת] שא"י להתגלו' בפשט והשג' כו' מטעם שית' בסמוך וד"ל (ועכ"ז בחי' מקיף דאו"ח שמגיע בעצמו' ממש כנ"ל בחופה דכבוד תחתון זהו כמו מקיף דעצמו' ממש שמתלבש למטה ממש (כמשי"ת).

והנה לכאורה יובן מכל זה שיש יתרון מעלה רבה בהילוך שמלמטה באו"ח שהוא עלי' דממלא דשם אלקי' בהוי' דסובב כנ"ל בעלי' דתחתון לעליון יותר מירידו' האור דבחי' סובב הכללי בממלא כו' והוא מטעם הזדככו' דכלי המקבל בעליו' העולמו' הנ"ל מעשי' ליצי' ומיצי' לבריא' כו' עד רום המעלות, וכעלי' דנשמו' דאצי' כנשמו' האבו' שעולין עד אין שיעור למעלה כמ"ש יהללוך סלה בלי הפסק כלל וכן ילכו מחיל כו' (והיינו בבחי'

שידע כ"פ כו' ויבין כל יצור: **ראה תפלת העמידה לר"ה.**

ואת רוח הטומא' אעביר מן הארץ: **זכרי' יג, ב.**

כגן ה': **לך יג, י.**

שו"ה אופן — (דאע"פ . . (ולכאורה: **בבוך 116: דאע"פ . . ולכאורה.**

שו"ה הפשוט — מסודו' ורמזי' . . (כמשי"ת): **בבוך 116: מחידושי רזין . . כמשי"ת).**

דנשמו' . . יהללוך סלה: **ראה לעיל ע' תתכב.**

סלה בלי הפסק: **עירובין נד, א.**

שו"ה למעלה — (והיינו: **בהכת"י לא נסמן סיום החצאי ע'גול.**

גבו' דאו"ח שבאור א"ס שעולה למעלה עד אין שיעור (וכמקיף דאו"ח הנ"ל), שזהו ענין היחוד דתחתון בתכלית העילוי להתייחד בעצמו' הרוממו' דמשפיע כמו שהוא שיש תרתי למעליותא כנ"ל (וכמשיח שא' בו וגבה מאד). משא"כ ביריד' גדולה דסובב בממלא (שזהו בבחי' חסד דא"ס שיורד למטה עד אין תכלי' כו' כידוע) אין העולמו' בהזדככו' כלל וגם אינם מקבלי' האור רק ע"י לבושי' וצמצומי' והעלמו' כנ"ל (שבודאי יותר טוב כשהמקבל עולה מהגבלתו ונעשה במהו' המשפיע ממש (כאדם אדמה לעליון ממש וכמו מ"ה שמו מ"ה שם בנו דישראל עלו במח' הכללי' כו') מירידת המשפיע למקבל שמתלבש במהו' ומדרג' המקבל לבד כו'. אך הנה באמת נהפוך הוא שבחי' יריד' דעליון למטה בחי' סובב בממלא אע"פ שמתלבש באופן המקבל לבד גדול מעלתו הרבה יותר מעליי' דממלא בסובב שזהו הילוך דתחתון לעליון אע"פ שמתפשט מהגבלתו ומהותו בתכלית ונעשה היחוד שלהם למעלה וביריד' העליון לתחתון כנ"ל נעשה היחוד שלהם למטה כו'.

וביאור טעם הדבר הנה יובן עפ"י כלל הידוע בכל מקום שכל שהאור דמשפיע למקבל בא ממקום גבוה ושרש עליון ביותר כמו מבחי' המקיף העליון הנעלם ונעלה ביותר אזי יותר יוכל לבא למטה מטה בהתלבשו' בלבושי' נמוכי' וגשמיו' יותר. ולפ"ז הכלל יובן שכל שאנו רואי' שבא האור ושפע בתחתית המדג' ביותר דודאי שרשו למעלה ממקום ומדרג' גבוה יותר (כמו הדומם שבא למטה בצמצום האחרון יותר שרשו למעלה יותר גבוה מן הצומח והצומח למעלה מן החי כו' כידוע שבבחי' התוהו דומם למעלה מצומח כו', ולכך הכל הי' מן העפר כו'). וכמו שאנו רואי' בחוש בכל דבר חכמה עמוקה ביותר שכל שהוא עמוק יותר יותר יוכל להורידו במשלי' ולבושי' וכג"א משל דשלמה כו' וכל שאינו עמוק כ"כ יוכל להביא בלא לבושי' ומשלים כ"כ כמ"ש במ"א באורך). אבל כל שאין האור והשפע הולך ויורד ממקור ושרש גבוה כ"כ לא יוכל לירד ולהתלבש למטה

וכמשיח שא' בו וגבה מאד: נסמן לעיל ע' תקלז.

שו"ה רק — (שבודאי: בבוך 116: שבודאי.

כאדם אדמה לעליון: נסמן לעיל ע' תרס.

מ"ה שמו מ"ה שם בנו: משלי ל, ד (ושם: ומה — אבל כ"ה גם לעיל בח"א ע' קצז. ע' רפז).

דישראל עלו במח . . כו'): נסמן לעיל ע' תקלט . . החצאי ע"גול ניתוסף ע"פ בוך 949.

כלל הידוע בכל מקום: נסמן לעיל ע' תפו.

שבבחי' התהו דומם למעלה מצומח: ראה גם לעיל ע' תתסג. תורת חיים ויגש צא, א. שערי אורה שער החנוכה ע' 12.

הכל הי' מן העפר: קהלת ג, כ.

וכג"א משל דשלמה: מלכים א ה, יב. ראה הנסמן בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א לע' שנ.

שו"ה להביא — באורך): בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי ע"גול.

מטה בריבוי ההשתלשלו' בגשמיו' כ"כ (וכמו מי שאינו חכם כ"כ לא יוכל להוריד השפע למטה רק לעצמו לבד כנ"ל).

והנה עד"ז יובן ג"כ בטעם ענין הנ"ל בירידו' האור דבחי' סובב הכללי למטה כנ"ל מאחר שיורד כ"כ למטה בלבושי' שוני' עד שיוכל להתלבש גם בגוף גשמי (כרוח נבואה בילדי' כנ"ל וכמו וראו כ"ב כנ"ל) כמו שהוא בלי הזדככו' ועילוי כלל מזה יש הוראה גמורה על שרש דהארה זו שבאה ממקום גבוה ושרש עליון ביותר דהיינו מבחי' מקיף וסובב הכללי הנ"ל שהוא מקור ושרש גבוה ביותר [אשר] ע"כ ביכולתו לירד מטה כ"כ, דאם אין האור בא מ[בחי'] מקור ושרש גבוה כ"כ לא יוכל לבא למטה כ"כ כנ"ל, והיינו מצד עצם הרוממו' דאור הגדול הזה כמו שהוא למעלה מעלה בשרשו מאד נעלה ע"כ יורד גם למטה בלבוש הגס ביותר כמו בגוף גשמי כמו שהוא בבהמו' וחיו' (כחמורו של רפב"י וכבהמו' בהררי אלף כו' וכפרו' שנשאו הארון שא' שירה כפני שור דמרכבה (וכמו שא' אלקי' אל הנחש ואל בלעם כו' משום דגם חשך לא יחשיך כו' וכענין ראתה שפחה על הים כו' כנ"ל דמצד עצם הגילוי הבא ממקום גבוה יותר שהוא רוממו' דגאה גאה (מקיף למקיף הכללי') ע"כ ירד למטה כ"כ עד שגם שפחה ראתה כו' יותר מראי' דנבוא' דיחזקאל (שהי' רק במרכבה דיצי' לבד), אבל במ"ת הגם שמבואר למעלה שהי' התגלו' בחי' הפנימי' דאור א"ס בשם הוי' בא' אנכי הוי' כו' ונתקבל בפנימי' דנש"י בבחי' פב"פ כו' לפי שפסקה מהן רוח הטומא' כו' כנ"ל עכ"ז לא ראה והשיג כאו"א רק כפי מדרגתו לבד וגם משה ואהרן הי' למשה מחיצה בפ"ע ולאהרן מחיצה בפ"ע כידוע, ואע"פ שהי' גילוי אור גדול ממקור ושרש גבוה דפנימי' דח"ע הקדומ' כידוע שלמעלה מהשתלשלו' דסובב וממלא כו' עכ"ז לא בא התגלו' האור רק לפ"ע המקבלי' בהכנת לבם ודעתם (בימי' הספי' כמ"ש במ"א). ואמנם בחי' הגילוי הגדול דסובב [ב]ממלא לע"ל יהי' שלא לפ"ע המקבלי' כלל שהרי א' וראו כ"ב גם חומר גופני בלי הזדככו' כלל (וכמו ונבאו בניכם [כנ"ל רק] שיהי' הזדככו' מן הרע לבד כמו קודם החטא כנ"ל).

שו"ה כמו — (כחמורו . . (וכמו: בבוך 116: וכחמורו . . וכמו.

וכבהמו' בהררי אלף: ראה לעיל ע' תשסו. הערה ד"ה מחמורו.

וכפרו' . . כפני שור דבמרכבה: ראה תורת חיים וישלח [והוא משנת תקפ"ג] מ, ג. וארא [והוא משנת תקפ"ד] קז, סע"ב ואילך.

שא' אלקי' אל הנחש ואל בלעם: בראשית ג, יג. בלק כב, ט.

דגם חשך לא יחשיך: תהלים קלט, יב.

דגאה גאה: בשלח טו, א.

דנבוא' דיחזקאל . . דיצירה: ראה ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' תנג. סה"מ תקס"ח ח"א ע' קעה.

למשה מחיצה בפ"ע: ראה רש"י יתרו יט, כד ממכילתא שם. לעיל בח"א ע' ריב.

בימי הספי': ראה לעיל בח"א שם וש"נ.

שו"ה חומר — (וכמו: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

ונמצא מובן מזה עכ"פ דמה שיוכלו המקבלי' להשיג ולהגיע למהו"ע אא"ס ב"ה וחכמתו ומדותיו העצמיי' כמו שהוא מלובש למטה בדברי' גשמיי' כמצו' גשמיו' כנ"ל שנק' הילוך העליון למטה כמו הליכו' אלי כו' הליכו' עולם זהו בחי' יחוד דסובב בממלא בכלל דיוכלו המקבל לקבל גם כמו שהן בלא הזדככו' כו' כנ"ל, דודאי זהו גבוה הרבה יותר מהשגה שישיגו ויגיעו למעלה בעלייתן בהילוך מלמט' למעלה בעילוי המדרגו' לפ"ע הזדככו' החומר והצורה אפי' כנביאי' וכאליהו שעלה למרום שנק' עליי' דממלא בסובב כנ"ל שלא יוכל[ו] לקבל האור רק לפ"ע העלא' שלהם וגם זה לא יגיע למקור ושרש גבוה כ"כ מאחר שלא יוכל אור זה המתגלה עליהם רק אחר הזדככו' שלהם דוקא, אבל אור הגדול הזה שמתגלה למטה גם בגוף גשמי בלי הזדככו' שבא מבחי' או"מ העליון דסובב בממלא כנ"ל הרי ודאי שרשו יותר עליון בעצמו' אא"ס וגבוה הרבה יותר מאחר שיוכל לירד למטה [מטה] כ"כ כנ"ל דזהו האות וההורא' על גודל מעלת אור הבא ממקום גבוה ביותר (וכענין ועברתי בא"מ כו' אני ולא כו') וא"כ ההשג' שישיגו מגילוי אור זה אע"פ שבא בלבושי' הרי הוא נמשך ובא ממקו' ושרש גבוה הרבה יותר מהשגו' אור אלקי שמשיגי' גם בעלי' דממלא בסובב בכלל אף אחר עוצם ההזדככו' מטעם הנ"ל וד"ל.

(ושרש הענין הוא דכל בחי' מקיף בעיגולי' מתלבש למטה ביותר בעיגול שמסבב למטה כמו למעלה ממש משא"כ הקו שבו הסולם שעולי' בו מלמט' למעלה במדרגה זו למעלה מזו שלפ"ע ההעלא' כן יומשך בקו זה מלמעלה כתפלה שנק' סולם כנ"ל שעולי' ויורדי' בו, וזהו בחי' ד"ת שמאין ליש שמתחיל מחכ' בראש ויורד למדו' וממדו' שבלב למעשה שהמעשה בסוף ועולה מסוף מעשה שברגל ללב ומלב למוח שבראש ולפ"ע ההעלא' כך יהי' ערך ההמשכה ממוח ללב ומלב לאיברי' כו', אבל בחי' ד"ע זהו כמו [בחי' מקיף דנר"נ שהוא כמו] שיודע אדם א"ע מראש לרגל כא' מבלי שיש ראש וסוף שמחבר תחלה וסוף כא' ולכך נמצא למטה ברגל כמו בראש. וכמ"כ בחי' מח' הכללי' דבחי' סובב הכללי' הנ"ל שיוכל לירד למטה מטה כ"כ להתחבר בתחתון כמו שהוא כנ"ל, משא"כ בעלי' דתחתון לגבי העליון שבא בהדרג' ממעשה למדו' שבלב כמו כונה שבמצו' שנק' הילוך מלמטה למעלה ולפ"ז יומשך מראש לרגל כו', שזהו כמו הקו"ח שבעיגול כנ"ל שעולי' ויורדי' בו משא"כ העיגול עצמו כנ"ל וד"ל.

והנה לכאורה לפ"ז יתורץ כל הנ"ל, דאע"פ דמ"ש אחרי ה' תלכו מדבר בזמן הגלות שהוא הילוך דאו"ח מלמטה למעלה שהוא בעליי' דממלא

ועברתי בא"מ כו' אני ולא: בא יב, יב. הגדה של פסח פסקא ויוציאנו. ראה הנסמן בהגדה עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים שם.

שו"ה (ושרש: בבוך 116: ושרש.

כתפלה שנק' סולם: נסמן לעיל ע' תתסד.

בסובב בכל המצות (דעיקר יחוד קודב"ה ושכינתי' שבהן אינו רק בחי' עליי' דאלקי' בהוי' (והיינו להוסיף אורו' באצי' דוקא, ולכך מצות צריכי' כונה ורעותא דלבא כמו במצוותיו חפץ מאד ומי שאינו עושה [ה]מצו' בכונה אין שכרו רק בגעה"ת ובכונה בגעה"ע כידוע) שזהו כהולך בסולם ממדריג' למדריג' (כמו מי יעלה נקי כפי' במעשה ואח"כ ובר לבב כנ"ל בעלי' דאו"ח). ומבואר למעלה דעלי' דאו"ח הולך ועולה עד למעלה ממש במרחב דעצמו' א"ס ב"ה למעלה הרבה מאו"י שז"ש ומעשה ידינו כוננהו כו', הנה אדרבה היא הנותנת לומר שע"י עליי' זו דוקא הוא שיהי' המשכו' וירידו' דתוס' אורו' שנעשה ע"י המצות בגילוי דאו"מ הכללי הנ"ל (שנעשה ע"י מקיף דאו"ח דוקא בזמן הגלות כנ"ל) בממלא שהוא גבוה יותר (גם מאו"מ דאו"ח) מטעם הנ"ל שיכול לירד למטה כ"כ כעיגול שמסבב למטה כו' כידוע דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח שבאתדל"ת בעלי' דאו"ח הנ"ל ממשיך ממקום שעלה שם המשכו' או"מ הנ"ל למטה כ"כ דכל שהאור עליון יותר יותר יוכל לירד למטה ומה שנעשה עליון כ"כ זהו מעלי' דאו"ח שמגיע במקיף העצמי' הנעלם הנ"ל (ואע"פ שמבואר למעלה דלפ"ע הזדככו' לא יגיע רק לאור שאינו גבוה כ"כ, זהו עלי' שמצד בחי' הזדככו' החומר לבד אבל כאן בעלי' דמעשה המצות זהו מצד מעשה המצות בעצם דסוף מעשה מצד עצמו עבמ"ת כו' כמ"ש ומעשה ידינו כו' דמטעם זה עולה למעלה מאו"י דבכח"ב שהוא הרצון עצמו כו' כנ"ל) (כי עכשיו במצו' אע"פ שנעשי' בכונה כו' אין בהם גילוי אור רק באצי' לבד כנ"ל). ונמצא מחמת ההילוך שמלמטה למעלה הוא שנמשך בחי' הילוך שמלמעלה למטה מאצי' לבי"ע שזהו כמו מה שיחוד דעליון ותחתון הוא למטה שהוא יותר מעלה מכמו שיחודם הוא למעלה (ואע"פ שיהי' בשניהם תרתי למעליותא מצד המשפיע והמקבל שהמשפיע ישפיע בלי לבוש והעלם (בימו' המשיח שיהי' גילוי סובב למטה כנ"ל) וגם המקבל יהי' בהזדככו' גמורה (כמו שהי' במ"ת כנ"ל) עכ"ז ביחוד דסובב וממלא למטה יש יותר מעלה [רבה] מיחודם למעלה (אף בעלי' דאו"ח למעלה מעלה כעליו' הנשמו' דאבו' כנ"ל) מטעם כל הנ"ל וד"ל).

אך הנה כל זה לימו' המשיח לבד שיהי' אז שלימו' הבירור דעה"ד טו"ר (כמו שהי' קודם חטא [אדה"ר ב]עה"ד כידוע) ויהי' במעשה המצות אז שלימו' הגילוי דסובב בממלא ע"ד הנ"ל שבא מאתדל"ת אתדל"ע שזהו ב' מיני הילוך באו"ח ואו"י. אבל בעוה"ב שזהו לאחר קבלת שכר המצות שבעוה"ז בימו' המשיח בגילוי מכל טוב העליון (בג"ע דעשי' קודם החטא כנ"ל) ע"ז א' והתהלכתי בתוככם. פי' והתהלכתי מעצמי שלא ע"י אתדל"ת

שו"ה בסובב — (דעיקר . . כידוע): בהכת"י לא נסמן התחלת החצאי עיגול . . החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 1374.

במצוותיו חפץ מאד . . (ד)ממצו' בכונה . . בגעה"ת . . בגעה"ע: נסמן לעיל ע' תתמו.

ומעשה ידינו כוננהו: ראה לעיל ע' תתמו.

כלל וכלל כו', והיינו לפי שאין ענין אתדל"ת ואתדל"ע שייך רק בב' מיני הילוך הנ"ל באו"ח ואו"י אבל מ"ש והתהלכתי הרי כולל ב' מיני הילוך הללו דאו"ח ואו"י כא' ממש דהיינו עליי' דממלא בסובב וירידה דסובב בממלא כא' ממש ואע"פ שהמה ב' הפכי' כמו כל עלי' וירידי' שהעולה אינו יורד כו'. והענין הוא דגם שמבואר למעלה שענין ירידת סובב בממלא זהו כמו העיגול כו' אין זה נק' רק סובב ומקיף לעליון לבד והוא בחי' מח' הכללי' הנ"ל (שנק' ד"ע שמיש האמיתי לאין כו' כידיעה כללי' שאדם יודע א"ע מראש לרגל כנ"ל), אבל בחי' מהו"ע אא"ס ב"ה ממש למעלה גם מבחי' הסובב הזה הכללי מאחר שאינו גם בחי' מקור למקור להשפעה אפי' בכלל כו' (כי הכלל גם הוא בא בערך כפי הפרט (כידיע' עצמו שמקיף עכ"פ ראש וסוף כו'), וכעיגול שמקיף לקו שממושך בתוכו מעליונו לתחתיתו דמאחר שיש בקו זה בחי' עלי' ויריד' ממש הרי גם בעיגול זה מצד עצמו הגם שהוא מעגל וסובב למטה כמו למעלה אך מ"מ יש בעיגול ג"כ בחי' מעלה ומטה מצד הקו כי גם העיגול מוגבל כפי ערך הגבלת הקו הזה (כהיקף העיר ליושבי' כידוע שברוחב טפח יש בהקיפו ג"ט כו'), ככלל לפרט שמוגבל לפ"ע הפרט דוקא כידוע). וכך הוא גם במקיף הכללי שמסבב לכל בחי' הקו"ח שבו נמשך בצמצום מאור א"ס אע"פ שמעגל למטה כמו למעלה בעליונו של קו"ח זה מ"מ גם בו יש בחי' מעלה ומטה והוא בחי' תחלה וסוף שכלולי' בו דמאחר שכולל תחלה וסוף שבקו הזה מוגבל גם שם הוי' מתחלה וסוף ולזאת גם הוא אינו רק בחי' הארה מוגבלת לבד מעצמו' אא"ס שלפני העיגול והקו כו' שהוא למעלה מהשפעה כללי' ג"כ שהוא למעלה גם מבחי' תחלה וסוף וכלל ופרט להיות שהוא האור הפשוט דאח"פ ממש שמצד עצמותו ממש כענין שהי' הוא ושמו בלבד (כמ"ש בע"ח שקודם צמצום הראשון הי' אור א"ס ממלא כל החלל כו'), הגם שא' דבאור א"ס יש ג"כ למעלה עד אין קץ כו' זהו מצד גילוי אור ההשפעה שחוץ ממהו"ע ממש שכולל עמ"ר ועמ"ת עכ"פ שהן בחי' חו"ג דאא"ס אבל במהו"ע ית' ממש אין שם בחי' מעלה ומטה תחלה וסוף כלל ולא שייך לומר שמחבר תחלה וסוף אלא מבלי שימצא ראש וסוף כלל (ולא כידיע' עצמו שמקיף לראש ורגל עכ"פ כו').

וזהו והתהלכתי בעלי' ויריד' דאו"ח ואו"י יחד ממש שזהו מצד גילוי אור העצמי' דא"ס ממש שאין בו בחי' מעלה ומטה כלל, והוא העוה"ב שיאיר למטה כמו למעלה מבלי שימצא מעלה ומטה ראש וסוף כלל כמו

שברוחב טפח יש בהקיפו ג"ט: **ראה ערובין יג, סע"ב (במשנה).**

שו"ה שכולל — גם שם הוי': **בבוך 116 ליתא.**

כמ"ש בע"ח . . אור א"ס ממלא כל החלל: **ראה שם שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב.**

דבאור א"ס . . למעלה עד אין קץ: **ראה לעיל ע' תתג.**

עמ"ר ועמ"ת: **עומק רום ועומק תחת.**

מבלי שימצא ראש וסוף: **ע"ד קהלת ג, יא.**

שהוא בעצמו ממש שאין לו תחלה כו' ולכך עלי' ויריד' כא' ממש ואינם ב' הפכי' כלל, והכל בתוככ"ם דוקא לפי שגם נש"י יכולי' לקבל ממהו"ע א"ס ית' ממש (שזהו מיש ליש שלא ע"י ממוצע דראש וסוף בקו כמו ע"י החכ' ומדו' דאו"י ואו"ח שזהו ד"ע ודת הנ"ל מיש ל[אין] ומאין ליש כו' שבא ע"י ביטול מיש לאין באו"ח כו' אלא מיש האמיתי כמו שהוא בעצמו דוקא יתקבל ביש דנש"י כמו שהן בלי ביטול היש בהזדככו' כו' (וזהו ענין אופן הג' הנ"ל שלמעלה מב' האופני' דיחוד עליון [ו]תחתון גם בתרתי למעליותא כו' כנ"ל). וזהו והייתי לכם לאלקי' דהיינו שיהי' אור של עצמו' נמשך להם בבחי' או"פ דשם אלקי' בכלי ממש וכמ"ש בתוככ"ם ממש שזהו רבותא יתירא יותר מכמו שישראל עלו במחשב' הקדומ' בעצמו' הח"ע דתוה"ק מטעם הנ"ל שע"י המצו' נעשה שלימו' גם בחש"מ להיו' לו ממש דירה כו').

וזהו ואולך אתכם קוממיות ב' קומו' דאו"י ואו"ח כא' ממש מטעם הנ"ל, כידוע במארז"ל בק' אמו' שהמעיטו לאדה"ר אחר החטא שהן י"ס שכאו"א כלול מי"ס שהן ק' ברכו', וכמו ויהיו חיי שרה מאה שנה כו', אבל [שיעור] קומה של יוצר בראשי' בבי"ע שיעור רל"ז אלפי' רבבות פרסאו' כו' שזהו כמו שהי' אדה"ר קודם החטא שהי' ראשו בבריא' כו' שזהו בכלל כמו בחי' א"ק שנק' אדם דבריא' כו' וראשו בג"ע ועקבו בעשי', וכלול מב' מדרגו' דאו"י ואו"ח שיש בקו"ח הזה וכאו"א נק' קומה, אלא שע"ס דאו"י מראש לרגל נק' קומה דאו"י וע"ס דאו"ח נק' קומה דאו"ח, ואחר המיעוט העמידו על ק' אמה שהן ג"כ ב' קומו' דבי"ע באו"ח ואו"י. ולפי שלע"ל א' והתהלכתי בעצמי דוקא שלא ע"י אתדל"ת ואתדל"ע דאו"ח ואו"י הנ"ל להיותו למעלה מבחי' מעלה ומטה קו"ח והעיגול המסבבו ע"כ א' ואולך אתכם ג"כ בהילוך אבל יהי' הילוך זה כולל ב' מיני הילוך דאו"ח ואו"י הנ"ל שהן ב' קומו' דאו"ח ואו"י [ש]בקו"ח כו' כלולי' כא' ממש לפי ש[י]הי' בדומה לעצמו' אא"ס ב"ה ממש כנ"ל. וזהו ויהי נועם כו', ומעשה ידינו כוננה עלינו קומה דאו"ח ע"י גוף המעשה בעיקבו' משיחא כנ"ל, ומעשה ידינו כוננהו קומה דאו"י דמשפיע שזהו קוממיות כו'. וזהו ולציון יאמר איש ואיש או"י ואו"ח יחד והוא יכונן שכוללם יחד וד"ל (ולכך יהי' התלבשות דעצמו' א"ס אף בגוף

שו"ה שלמעלה — כנ"ל: החצאי עיגול ניתוסף ע"פ בוך 116.

בק' אמו' שהמעיטו לאדה"ר: חגיגה יב, א (כגירסת העין יעקב). ילקוט שמעוני ואתחנן ו, לב (רמז תתכז) בסופו. תורת כהנים בחוקותי כו, יג. בבא בתרא עה, א. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ט.

ויהיו חיי שרה מאה שנה: חיי שרה כג, א.

(שיעור) קומה של יוצר בראשית: נסמן לעיל ע' תשצו.

אדה"ר . . ראשו בבריא' . . ועקבו בעשי': נסמן לעיל ע' תתב.

א"ק שנק' אדם דבריא': ראה עץ חיים שער (ג) סדר האצילות רפ"ג. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' א ובהנסמן לשם.

שו"ה מבחי' — קו"ח והעיגול: בבוך 116: שהוא בעיגול.

ולציון יאמר איש ואיש: תהלים פז, ה.

גשמי) (שנק' [מ]יש ליש כנ"ל וכתחיית המתים שיקבלו הגופי' כמו שהן ממש מעצמו' דא"ס שנק' חיי החיים ויחיו חיי עולם (וזהו העדן עצמו שאחר תחה"מ ועוה"ב כנ"ל דעין לא ראתה כו' והוא ע"י מצות מעשיו' בפ"מ דוקא ובעמל תור' דתשבע"פ כנ"ל (שזהו כניסי' מלובשי' בטבע ממש ואין הטבע מסתיר כלל כנס דאסתר וכן הלכו' עצמן כמו שהן בלא גילוי הסוד הנסתר כמ"ש במ"א). וזהו שארז"ל שיאמרו לפני הצדיקי' קדוש כמו בחי' סובב דעכשיו מאחר שמאיר בהן ממוה"ע ממש כמ"ש והתהלכתי בתוככם [והייתי] כו' ע"כ כל העולמו' יאמרו לפניהם קדוש לפי שהן בדומה לעליון ממש מטעם הנ"ל. וז"ש כל הנותר בציון כו' קדוש יאמר לו [כו'] וד"ל.

(בעזה"י ביאור לדרוש דשבת פ' ע"פ ואוליך אתכם קוממיות הנ"ל)

כתי' והתהלכתי בתוככם כו', ואו[ליך אתכם קוממיות כו', הנה כתיב כי אמרתי] עולם חסד יבנה, שכל בנין [העולמות הוא רק ע"י בחי' אור החס]דים דוקא, ולכאורה יש סתירה לדבר זה כי הלא ידוע שכל התהוות [העולמות בריבוי ההשתלשלות] כ"כ הוא מפני ש[בחי'] האור והחיות האלקי' בא בבחי' צמצומים רבים דהיינו [בחי' הגבלת האור] לחלקים מצומצמים ונעלמים בהעלם אחר העלם כו' ע"כ יומשך השפע בריבוי השתלשלות מאד, וא"כ הרי עיקר התהוות [ה]עולמות באה מצד בחי' [הגבורות והצמצומים] שהוא היפך בחי' החסד[ים] שיורד האור מגבוה לנמוך בלתי צמצום והעלם כו' ואיך אמר עולם חסד יבנה כו'. אך הענין הוא

שו"ה גשמי) — (שנק' . . (וזהר: בבוך 116: שנק' . . וזהו.

חיי החיים: נסמן לעיל ע' תקמד.

שיאמרו לפני הצדיקי' קדוש: בבא בתרא עה, ב.

כל הנותר בציון: ישעי' ד, ג (ושם: והי' הנשאר בציון והנותר בירושלים — וראה גם לעיל ע' תקסח).

כתי' והתהלכתי: נעתק מבוך 105 קצא, א (וראשי הדפים קרועים בכת"י זה. וכן סיום המאמר חסר) והושלם בין אריחיים ע"פ בוך 1748 קפח, א (צילום). הכותרת שבריש המאמר נעתק מבוך 1748. ושם לאחרי הכותרת נרשם (בתוך חצאי עיגול): שייך לעיל אחר ביאור שני לדרוש דשבועות. (בצילום הבוך שלפנינו לא נמצא ביאור הנ"ל. ולהעיר שבמפתח שבסוף הבוך נרשם: „צאינה וראינה עם ב' ביאורים" אבל נמצא רק ביאור אחד (המאמר והביאור נדפסו בסה"מ תקס"ז ע' רי)). בבוך 260 נמצא כמה מאמרים משנת תק"ע וביניהם נוסח אחר מד"ה זה. לפי"ז אולי מאמר דילן הוא הנחת כ"ק אדה"א משנה זו. אבל לקמן ע' תתקב מציין „וכמ"ש במ"א באריכות . . ע"ש באורך" משמע שהכוונה לאמ"ב ח"ג כמצויין שם. ועפ"ז מאמר דידן נאמר בין השנים תקפ"א (שבו נדפס האמ"ב) תקפ"ז.

מאמר זה כנראה מיוסד על ד"ה והתהלכתי בספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תרג. וראה אור התורה בחקתי כרך ג ע' תתקמט ואילך. וע' תתקנא ואילך (ושם ההתחלה: להבין ביאור הדברים ע"פ והתהלכתי). דרושי והתהלכתי שבספר זה. אמרי בינה שער הק"ש ספ"ד ואילך.

כתי' והתהלכתי בתוככם . . קוממיות: בחקתי כו, יב. יג.

כי אמרתי) עולם חסד יבנה: תהלים פט, ג.

דשניהם אמת דאעפ"י שהמשכות האור וחיות האלקי' באה ע"י ריבוי צמצומים והעלמות מ"מ זה הצמצום חסד גדול הוא דהיינו רק כדי שיומשך האור לבחי' גבול של המקבלים בכאו"א לפי צמצום קבלתו, ועד"מ בחיות הנפש באברי הגוף שאנו רואים ג"כ שהחיות מתחלק ומתצמצם בכל אבר ואבר רק לפי אופן מזגו ותכונתו בלבד. אך הנה מ"מ בחי' ההמשכה והתפשטות החיות בחי' המשכה א' היא רק שמתצמצמת ומתחלקת בתוך כל כלי וכלי לפי צמצומה כמו בכלי המוח יתצמצם האור והחיות להיות מתגלה שם בחי' אור וחיות השכל ובכלי העין מתצמצם בבחי' כח הראי' ועד"ז בכל האברים נמשך האור והחיות הנפש לפי אופן קבלתם, ואמנם המשכת החיות מן הנפש להחיות כל הגוף בכללות היא באה אך שמתחלקת ומתעלמת בכמה מיני לבושי' וכלי' מכלי' שונים כו' כי הלא בנפש עצמה לא ניכר בחי' התחלקות כלל בין שכל לראי' וכיוצא, ו[א]"כ הרי מובן שכללות השפע מן הנפש לגוף חסד והמשכה א' היא לירד מגבוה לנמוך רק [ש]בבוא האור והשפע להתקבל באברי' בהכרח שיתעלם ויתצמצם בכמה מיני כלים מכלים שונים כו' וד"ל. וכמו"כ יובן למשכיל למעלה בבחי' המשכת שפע ואור אלקי מאצי' לברי' (וכן מן המאציל לנאצלים כו') שכללות השפע באה בבחי' חסד והמשכה א' רק שמתצמצמת ומתעלמת אח"כ לכמה מיני מדרגות שונות לפי ערך העולמות המקבלים כו' וא"כ גם בחי' ההתחלקות הזאת הרי הוא עצם החסד דהיינו מה שירד מגבוה לנמוך ויתקבל במקבל דוקא שזהו עיקר החסד. ויובן זה בתוס' ביאור עפ"י משל אור ושפע מרב לתלמידים רבים שהשפע עצמה חסד יקרא ומה שמתצמצמת בכמה מיני לבושי' לכאו"א לפ"ע קבלתו הנה זהו ודאי עיקר החסד כו', וז"ש עולם חסד יבנה וד"ל.

ועפ"י הקדמה זאת יובן מ"ש בע"ח שיש ב' מיני צמצומים, הא' הנקרא צמצום האורות דהיינו בחי' התמעטות האור והחיות במיעוט אחר מיעוט ע"ד הנ"ל בבחי' צמצום האור להתעלם בהעלם אחר העלם כו' וזהו הצמצום בבחי' האורות. וצמצום הב' היינו בבחי' הכלי' דהיינו בבחי' התלבשות האור בכלי' כאשר מתחלקת האור ובאה בריבוי [התלבשות] בכלים מכלים רבים [ו]שונים עד בחי' לבושי' וכלים מצומצמים ביותר [וחיצונים וגסים] ביותר, ע"ד הנ"ל בהתלבשות חיות ה[נפש באברי הגוף עד האברים ה]גסים ומצומצמים ביותר כצפורן הרגל ושערות וכיוצא, הוא הנק' צמצום ריבוי התחלקות הכלי' [כו'. והנה באמת ה]גם דלכאורה אין דמיון כלל [ל]צמצום ריבוי הכלים לצמצום האורות, ואדרבא לכאורה נראין [לשני הפכים ש]הרי התמעטות האור הוא מיעוט גמור וריבוי הכלי מורה לבחי' התפשטות למטה יותר כו'. אבל באמת שניהם שרש ועניז א' הוא והא בהא תלי', דהיינו שבחי' צמצום האור גורם להיות בחי' צמצום [ריבוי] ההתלבשות בכלים רבים ובחי' ריבוי [ה]התלבשות בכלי' הנה הוא עצמו בחי' מיעוט האור, כי ריבוי הכלים הוא מיעוט האור ומיעוט האור הוא ריבוי הכלי' והכל א' כו' וד"ל.

ויובן ענין זה עד"מ בנפש האדם, דהנה אנו רואי' בחוש בנפש האדם וכוחותיו המתפשטים בגוף, שכל שהאור והחיות בא במיעוט וצמצום גדול שם יהי' בחי' הכלי רב וגס ועב וכל שהאור והחיות בא בגילוי והתרחבות יותר שם יהי' בחי' הכלי במיעוט ודקות גדול, כמו בחי' גילוי אור וחיות השכל הרוחני ביותר ששורה ומתגלה בכלי המוח הרי כלי המוח הוא במיעוט ודקות גדול כידוע וכן כח הראי' בכלי העין, אבל אור וחיות הבא בכלי הרגל והיד וכיוצא הנה מפני ש[ה]אור בא במיעוט וצמצום ע"כ בחי' הכלי בא בריבוי התפשטות ובא בבחי' לבוש גשמי ועב כמו כלי הרגל שהוא גס ועב לגבי כלי המוח כידוע, וכן בערך כל האברי' החיצו' לגבי אברים הפנימים בהיות שבאברי' ה[פנימי' כ]ריאה ולב וכבד וכיוצא שהחיות בא שם בפנימיות יותר ע"כ האברים דקים מאד אבל אברים החיצונים שהחיות והאור שם בא במיעוט וצמצום ע"כ הם גסים ועבים ובאים בהתרחבות והתפשטות כו'. וא"כ הרי מובן מזה שמיעוט האור הוא ריבוי הכלי והתלבשותו בגשמיות יותר כנ"ל. וכן יובן זה עד"מ מהשפעת שכל מרב לתלמיד, שכל ש[הרב מ]צמצם ו[מ]מעט אור [ה]שכל [ב]מיעוט אחר מיעוט ביותר [יותר] יתקבל ב[כלי ו]לבוש גשמי ביותר, כמו גם [לשכל תינוק] ופחות הערך כו'. והוא ג"כ ענין בחי' צמצום ומיעוט האור שמחמתו מתהווה ריבוי הכלים מכלים שונים עד כלי היותר אחרון [כו'] וד"ל.

ולהבין שרש [ו]טעם הדברים הללו, הנה יש להקדים תחלה ענין א' שנראה בו לכאורה סתירה גדולה, בהיות מבואר בכמה דוכתי בע"ח שהמל' נק' אחת בבחי' יחידות במספר וז"א בבחי' עשירית ואו"א במאות ואלפים ורבבות בבחי' ע"י וא"א כו'. ונמצא מובן מזה שכל הגבוה [גבוה] יותר ירבה במספר. ולפעמים [אנו] מוצאים בהיפך דכל הגבוה גבוה יותר יותר הוא בבחי' היחידות ומיעוט המספר וכל שנמשך למטה יותר יתר יתרבה המספר כמ"ש בזהר ע"פ עיניך בריכות בחשבו"ן דכל חושבנא במספר גדול הוא בבחי' המל' דוקא וז"ש והי' מספר ב"י כחול הים כו' ובחי' המדות דז"א כולל כל ריבוי המספר שבמל' וכמ"ש כי אלף שנ[ים] כיום אתמול כו' ועד"ז כל ריבוי המספר דז"א נכלל באו"א כו'. ונמצא בחי' ע"י וא"א נק' א[חד] או אחת כו' וכשמאיר בחו"ב היינו א[חת] או שתיים כו' כידוע עד שהאלפים ורבבות בבחי' מל' כו'. אך הענין הוא משום דיש הפרש גדול בין בחי' האורות לבחי' הכלים, דבבחי' האורות [הנה] כל מה שהאור יורד למטה

בכמה דוכתי בע"ח שהמל' . . ואלפים . . וא"א: ראה עץ חיים שער (יג) א"א פ"ה. מבוא שערים ש"ג ח"ב פ"ט. ביאורי הזהר חיי שרה קלא, ג. אור התורה ענינים ע' קצד.

בזהר ע"פ עיניך בריכות בחשבו"ן: שיר השירים ז, ה. זהר פינחס רכ, ב.

והי' מספר ב"י כחול הים: הושע ב, א.

כי אלף שנים) כיום אתמול: תהלים צ, ד (בדילוג).

אך הענין הוא: ראה אמרי בינה שער הק"ש פפ"ח (עד, ד).

[ב]יותר יותר הוא בא במיעוט כי הוא הולך ומתמעט במיעוט אחר מיעוט בירידתו מגבוה לנמוך כו', אבל טבע בחי' הכלי' הוא להיפך דכל שיורד ונמשך למטה ביותר יותר הוא בא בבחי' הריבוי התחלקות כו'. והטעם הוא כי טבע האור לעלות ולא לירד וטבע הכלי להיפך לירד ולא לעלות. והענין הזה יובן עד"מ בנפש וכחותי' כמו כח השכל שהוא בא בבחי' אור וכלי האור הוא בחי' כח [ההיולי] הנק' כח השכל[י] והכלי הוא כלי המוח המג[ביל ומתאר לאור השכל ההיולי להיות נמצא בהשגת דבר] מה כידוע. והנה כאשר ימצ[י]א אור כח השכל הזה איזה סב[רה חדשה מהעלם עצמות כחו הרי יורד הוא בזה] מכח עצמות תבונתו להמציא סברא ושכל פרטי ובודאי ה"ז בחי' מיעוט לגבי [עצם אורו ומוחו העצמי להשכיל עד אין] שיעור כערך צמצום כח המתפשט בפעולה פרטית לגבי עצם כח הפעולה וכיוצא, [ועד"ז יובן שכל שיורד אור] וכח השכלי למטה יותר יותר יתמעט אורו וכחו העצמי במיעוט אחר מיעוט כי בודאי ית[מעט כח השכל] יותר בירידתו להמציא סברא חדשה בדבר נמוך מאד כמו הסברא בהתפשטות מלאכה ועשי' [גשמי'] כציור ומלאכת אומנות שצריך לצמצם ולמעט אורו העצמי מאד מאד משא"כ כאשר מצמצם כחו העצמי להמציא איזה שכל עמוק בחכמה רמה ועמוקה ביותר שאין זה ירידה ומיעוט אור כ"כ. ונמצא עכ"פ מובן טבע בחי' האור ברידיתו להתמעט במיעוט אחר מיעוט וכל שאינו יורד כ"כ הוא יותר בבחי' הריבוי עד כשהוא בבחי' כח עצמותו ממש שם הוא בבחי' הריבוי והתפשטות ביותר וכל שיורד מעצמותו לפי ערך ירידתו כך יהי' [ערך] הקטנת ומיעוט אורו עד שיבא בתכלית המיעוט כשיורד למטה ביותר כו'.

אבל הנה טבע בחי' הכלי' [מפני] שהוא בחי' שהחומר המגביל ומגלה צורת אור השכל ההיולי ע"כ בירידתו לגלות יותר יותר יבא לבחי' ריבוי התחלקות, וכל שאינו יורד למטה כ"כ הוא יותר במיעוט [ה]התחלקות. וזה הענין אנו רואים בחוש בטבע בחי' הכלי שהרי בחי' השגת אור השכל ההיולי בכלי המוח נק' אותיות השכל כידוע, והרי ענין ירידה בבחי' הכלי' שנק' אותיות גילוי אור השכל ההיולי היינו ענין המשכתו למטה כמו להסביר זה השכל המושג אצלו לזולתו הקטן ממנו שישיגנו גם הוא או להתפעל באה' מחמת זה השכל וכיוצא, ואנו רואים שכאשר צריך להסביר השכל לתלמיד קטן בהכרח שיבא גילוי אור השכל הזה לבחי' ריבוי התחלקות בצרופים שונים הרבה יותר מכמ"ש אצלו בכלי השגתו דהיינו בבחי' ריבוי הסתעפות בכמה אופנים וחילוקי' שונים עד שיוכל להיות מבחי' השגה א' בסקירה א' בכלי מוחו כמו שעה או שתים במח' ודיבור לזולתו והוא לפי ערך ירידתו יותר למטה דוקא [ד]היינו לפי ערך עוצם קוטן וצמצום המקבלים כו'. וא"כ הרי כל שיורד בחי' הכלי יותר למטה יותר יתרחב ויתפשט בריבוי הסתעפות התפשטות והתחלקות וכל שהוא בכח עצמותו יותר יותר הוא במיעוט

מכמ"ש: מכמו שהוא.

התחלקות וההסתעפות שהרי לעצמו משיג אור השכל בסקירה והברקה א' [בכלי מוחו] כו' וד"ל. ונמצא אנו רואים היפך גמור מן הקצה אל הקצה בין בחי' טבע האור לבחי' טבע הכלי, שהאור עיקר כח התרחבותו הוא כאשר עולה בעצמותו ומתמעט כחו בירידת עצמותו וטבע הכלי להיפך שבירידתו דוקא שם הוא עיקר כח התרחבותו, והיינו מפני שטבע האור לעלות דהיינו שעיקר מהותו [הוא דוקא] בבחי' העלי' בעצמותו וטבע הכלי הוא לירד דהיינו שכל עיקר מהותו הוא בחי' הירידה דוקא ע"כ כל שיורד יותר יתרחב מהותו כו', וכידוע דטבע בחי' האותיות להתגלות ולירד למטה מטה דוקא כמו בחי' האותיות הכלולים בכח השכל ההיולי היינו מה שיש בכח השכל לירד ולהלביש הדבר שכל ההוא גם לתינוק קטן כו' שהוא דבר חוץ מעצמות כח השכל ההיולי, ואדרבא הוא היפוכו כ[י] טבעו להשפיל ולהוריד אור השכל מגבוה לנמוך וכל שמשפילו למטה יותר יותר יתר[ח]בו כלי האותיות, משא"כ אור השכל ההיולי שמתמעט בירידתו יותר כנ"ל וד"ל. ובזה יתורץ הסתירה הנ"ל דמה שלפעמים אנו מוצאים שבחי' [ריבוי המספר כאלפים ורבבות במל' וה]יחידות בכתר היינו מצד בחי' הכלים דע"ס שטבעם להתרבות ביותר כל שיורדים יותר למטה [מטעם הנ"ל וע"כ בבחי' ירידת] השתלשלות הכלי' דע"ס מכלי הכתר עד כלי המל' יתרבה המספר מאחד לאלף ורבבה, אבל מצד בחי' [האורות נהפוך] הוא שכל שהאור יותר גבוה כמו בכתר הוא במספר גדול יותר כאלפים ורבבות מפני שטבע האור [שב]עצמותו דוקא הוא בבחי' הריבוי וה[ה]תרחבות ביותר, וכשיורד למטה מטה דהיינו מכת"ר לחו"ב ומדות עד בחי' המל' מתמעט במיעוט אחר מיעוט עד שבחי' המל' המספר א[חת] בלבד וד"ל.

ואחר הקדמה הזאת יובן ג"כ שרש ענין הנ"ל בבחי' מיעוט האור שמחמתו יהי' בחי' ריבוי הכלים והא בהא תלי' כנ"ל דמיעוט האור הוא ריבוי הכלי וריבוי הכלי הוא מיעוט האור והכל א' כו'. דהנה מבואר עפ"י הנ"ל בהפרש שבין בחי' האורות לבחי' הכלי', דבבחי' הכתר בחי' האור בריבוי גדול והתרחבות בתכלית כחו ובמל' בחי' האור במיעוט היותר גדול, ובבחי' הכלי' הוא להיפך שבכתר בחי' הכלי במיעוט גדול ובמל' בחי' הכלי בריבוי ובהתרחבות גדולה. ונמצא הרי אנו רואים שבכ"מ שיש ריבוי האור שם הוא מיעוט הכלי ובכ"מ שהאור במיעוט שם [הוא] בבחי' ריבוי הכלי, שהרי בכתר האור בריבוי הרי הכלי במיעוט ובמל' שהאור במיעוט הרי הכלי בריבוי, וא"כ הרי נראה לעין שריבוי הכלי תלוי במיעוט האור כי מיעוט האור עושה ריבוי הכלי והא בהא תלי' ושניהם כא' באים כו'. וטעם הדברים הרי מובן מתוך כל הנ"ל בהפרש שבין בחי' טבע האור לטבע הכלי, דהנה מהות טבע האור לעלות [דהיינו] כמו"ש בבחי' עצמותו וטבע הכלי לירד ולהתפשט למטה דוקא, וכל שיורד יותר הוא יותר בא לבחי' התרחבות עצמותו. ונמצא

כמו"ש: כמו שהוא.

שהאור והכלי הם ב' הפכים ממש כנ"ל, וא"כ כ"ז שהא' מאיר בתקפו יותר [הרי] יותר יתמעט [השני] המנגדו ויוכלל בו כדרך כל ב' מנגדים כשאחד גובר הב' נכנע תחתו ונכלל בו, שהרי כשהמים גוברים על האש ילחלחו חמימות היבישות של האש והי' למים, וכן במעשה דאליהו ואלישע שיצק מים והאש ליחך המים הי' להיפך, וכן בטבע כל היסודות המנגדים כשא' גובר מהפך לחבירו והי' כמוהו, כשאדם שמנצח ומכניע למנגדו. וכמו"כ בבחי' כלי' ואור כשבחי' טבע כח האור גובר הרבה אז בחי' הכלי מתמעטת כחה ונכללת בכח טבע האור, ולהיפך כשבחי' כח הכלי גובר אזי כח האור מתמעט ונכלל בכח הכלי המנגדו. וזה הדבר מובן ונראה בבחי' אותיות שבשכל שנק' בשם כלי אור השכל כנ"ל. דהנה כאשר יש בחי' התגב' באור השכל [דהיינו] כמו"ש בהארת כח עצמותו דוקא כמו כאשר האדם טרוד מאד בעומק של השכל המושג שנק' ריבוי האור כנ"ל אזי בחי' הכלי הוא במיעוט ההתפשטות מאד דהיינו שלא יוכל להשפיל השכל ההוא לזולתו בהסבר דברים כלל וכלל (וכמו במשה שנק' כבד פ"ה לפי שהי' מבחי' פנימיות אור אבא כו' כמ"ש במ"א), ומלבד שהכלי היא בהעדר [ה]התפשטות לגמרי הנה נתמעט כחה כ"כ עד שנכללת בכח ואור העומק השכל ההוא כטפל לגבי העיקר עד שלא ניכר כלל במציאות איזה כח מה (וכמ"ש במ"א בפי' א' זעירא דויקרא כו'). ולהיפך כאשר יגבר כח הכלי של אור השכל דהיינו להסביר בריבוי אופנים שונים שהוא להשפיל השכל ולהלבישו בכמה לבושים כו', אזי בהכרח שבחי' העומק של האור השכל הוא שם במיעוט גדול ואינו מאיר בתוקף כלל ואדרבא הוא בטל ונכלל בכח הכלי המנגדו להיות מתפשט ומתצמצם בחלקי צרופי אותיות הכלי' המלבישים השכל בלבושים גסים ועבים כמו הסבר הדברים במשלים וכיוצא. והנה ערך ריבוי התגברות כח הכלי להלביש במשל היותר גס ועב תלוי לפי ערך צמצום ומיעוט כח אור השכל שהוא לפ"ע עוצם ירידתו למטה מטה כנ"ל, ולהיפך ערך מיעוט הכלי ביותר תלוי לפ"ע התגברות אור השכל בעצמותו יותר כנ"ל. וא"כ הרי מובן ונראה לעין דמיעוט האור הוא עושה ריבוי הכלי וריבוי הכלים הוא מיעוט האור ממש לפ"ע מדה וקצבה וד"ל.

ובכ"ז הרי מובן בתוס' ביאור שרש ענין הנ"ל [הנז' בע"ח שיש ב' מיני צמצומים הא' צמצום האור והב'] צמצום ריבוי הכלים וריבוי הכלים הוא מיעוט האור ומיעוט האור הוא רי[בוי הכלים כו'. והמופת לזה הוא מה

כ"ז: כל זמן.

במעשה דאליהו . . הי' להיפך: מלכים א יח, לח.

דאליהו ואלישע: תנא דבי אליהו רבא פי"ז. ילקוט שמעוני מלכים שם. הובא ברש"י מלכים שם. רש"י ורד"ק מלכים ב ג, יא.

במשה שנק' כבד פ"ה . . פנימיות אור אבא: שמות ד, י. ראה אמרי בינה שער הק"ש פפ"ט (עד, ד). סידור שחרית סג, ד. תורה אור ויצא כג, א. תורת חיים שמות לז, א. לעיל ע' תרלו.

ש]אנו רואים בנפש המאירה בכלים ואיברי הגוף דהאור הגבוה ורב יותר כמו [אור השכל שוכן בכלי קטן ש]הוא המוח ודק יותר כו' והחיות והכח הנמוך כמו כח ההילוך שוכן ברגל שהוא כלי גדול וגס [יותר לפי שכל] שהאור בא במיעוט הערך יותר אז הכלי נעשה בהתפשטות ירידה יותר והוא בחי' כלים ולבושים גסים ביותר וכל שהאור למע' בעצמותו יותר שם הכלי במיעוט [ה]התפשטות ודקות יותר כו'. וכן מובן מהשפעת שכל הרב לתלמיד, שכל שמצמצם שכלו העצמי יותר לתלמיד הקטן הוא הגורם שיעשה כלי ולבוש גס ביותר כמו משל גשמי יותר כו' כנ"ל וד"ל. והנמשל מכ"ז יובן למשכיל למעלה בד[רך כללות] ההשתלשלות דאבי"ע דבבחי' האצי' בכלל דשם אמרו דאיהו וחיוהי חד בבחי' הארת אא"ס עדיין שם הוא בחי' ריבוי האור ומיעוט הכלי דהיינו שהכלי נכלל ובטל בבחי' האור והוא בהעדר ירידה למטה ע"כ בחי' הכלים דאצי' ג"כ בדקות גדול וכמ"ש דאיהו וחיוהי חד ג"כ כו'. אבל בעולם הבריאה שאא"ס בא שם במיעוט יותר מבאצי' לפי שיש מסך ופרגוד המפסיק בין אצי' לבריאה, וכידוע דאור האצי' בוקע בבריאה דרך מסך כו', ע"כ בברי' האור במיעוט והכלי בריבוי התפשטות יותר והיינו בחי' התגשמות הכלים ביותר, כמו בחי' כלים ולבושים והיכלות דבריאה שהם גסים ועבים הרבה מכלים ולבושים והיכלות דאצי' כידוע, שהרי מלבושים דאצי' מנהון פרחין נשמתין בברי' משא"כ מלבושין דברי' כו', וגם באים הכלים בריבוי יותר. וכמ"כ מבריאה ליצי' שמתמעט האור יותר ביצי' ע"י מסך שבין ברי' ליצי' ע"כ ביצי' בחי' ריבוי הכלים יותר ויותר בגסות והגשמה מפני מיעוט האור ביותר, כפי הכלל הנ"ל דלפי ערך מיעוט האור נעשה ריבוי והגשמת הכלי יותר. ועד"מ מיצי' לעשי' שנתמעט האור בעשיה יותר מביצי' ע"י מסך ש[בין] יצי' לעשי' ע"כ בחי' הכלים והיכלות דע"ס דעשי' הם היותר מצומצמים מכל ההיכלות דהעולמו' העליונים, עד שמשם מתפשט למטה מטה להיות מקור לד' יסודות גשמיי' כמו מבחי' כלים דמל' דמל' דעשי' הרי מהם נעשה בחי' מקור לע' שרים שמקבלים [משמרי האופנים] והן המזלות המשפיעים לדצח"ם וארמ"ע גשמיי' כמ"ש בע"ח בסופו שהוא בחי' ההסתר והלבוש היותר גס מכולם וכמ"ש ושק אשים כסותם כו' כידוע. אך ע"י עמוד א' שבג"ע התחתון יש עליות לכל הלבושים והיכלות החיצונים דעשי' שלא יסתירו ויעלימו האור כ"כ וע"ז עולין הנשמות לג"ע

דאיהו וחיוהי חד: נסמן לקמן ע' תתקיח.

מסך ופרגוד המפסיק בין אצי' לבריאה: נסמן לעיל ע' תשסט.

וכידוע דאור האצי' בוקע בבריאה דרך מסך: ראה אגרת הקדש ס"כ.

כלים ולבושים והיכלות דבריאה: ראה ספר המאמרים תקס"ג ע' רסא ואילך הנחת כ"ק אדה"א. ושם ע' רמח ואילך הנחת הר"מ בן כ"ק אדה"ז. ובתוס' הגהו' וכו' באור התורה שיר השירים ע' תתקעג ואילך.

ושק אשים כסותם: ישעי' נ, ג. ראה תורת חיים נח, ס, א. תורה אור וישלח כד, ג. תו"ח וישלח מב, סע"א ורע"ב. וארא [והוא משנת תקפ"ב? תקפ"ד?] נד, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תרנד-ה. ספר מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' קמט.

ע"י עמוד . . עולין הנשמות: נסמן לעיל ע' תרעו.

העליון בכל ע"ש, וכן מג"ע העליון דיצי' לבריאה ומברי' לאצי' עד רום המעלות, ועיקר העליות הללו היינו [ב]בחי' האור שהאור עולה מירידתו להיות כמו שהוא בעצמותו מברי' לאצי' ומאצי' למעלה כו'. וזהו כללות ענין השבת שנק' נייחא דרוחא כמ"ש במ"א כו' וד"ל.

והנה כל מיני צמצומים שנעשה בבחי' האורות שעי"ז ממילא נעשה בחי' ריבוי הכלים ביותר כנ"ל הוא נק' בחי' חסד דאברהם שיורד מגבוה לגמוך כנ"ל באריכות שזהו מה שכתוב עולם חסד יבנה כו'. והנה באברהם נאמר התהל[ך לפני והי' תמים ובישראל] נאמר אחרי ה' תלכו כו'. ויש להבין למה באברהם נאמר לפני לשון פנימי' ובישראל [נאמר אחרי ה' כו' לשון] אחוריים וחיצוניות כו'. אך הנה הענין הוא כידוע שיש ב' מיני הילוך, הא' מלמע' למטה [והוא הנק' בחי'] המשכה והב' [הוא] ההילוך ממטה למע' הנק' בחי' העלאה וכמו מלאכי אלקי' עולים ויורדים בסולם [שהיורדים] נק' הולכים מלמע' למטה והעולים נק' הולכים מלמטה למע', ושניהם נק' מהלכים רק שזה הולך בירידה וזה הולך בעלי' כו'. ויובן זה ג"כ למע' ב' מיני הילוך הללו, כי הנה ידוע שיש ב' מיני אורות או"מ ואו"פ והפנימי נק' עלול והמקיף נק' עילה והעלול מקבל מן העילה רק מבחי' ומדריגה התחתונה שבעילה דהיינו שבחי' חיצוניות שבעליון נעשה בחי' או"פ בתחתון אבל בחי' פנימי' שבעליון נעשה בחי' מקיף חופף על התחתון בהעלם ומרחוק, עד"מ שפע אור השכל הנמשך ונשפע מרב לתלמיד שלא נתפס בכלי התלמיד רק בחי' חיצו' השכל אבל בחי' פנימיות ועומקו כמו"ש אצל הרב נשאר עלי' בבחי' מקיף להאיר מרחוק ולכך אמרו דעד מ' שנין לא קאים אינש אדעתי' דרבי' כו'. אך הנה לפעמים יומשך גם מבחי' פנימי' שבעליון ומתלבש בתוך התחתון בבחי' או"פ ממש, והוא ענין המשכת אוה"מ הנעלם כשנמשך ובא בעצמו לידי גילוי בבחי' או"פ בתחתון העלול ממנו ונמצא הרי נעשה מבחי' מקיף פנימי כדוגמא דקאים אינש אדעתי' דרבי' כו' שמתגלה מה שהי' בהעלם תחילה כו'. וזהו הנק' הילוך שמלמע' למטה דהיינו שהעילה נמשכת ויורדת והולכת למטה ומתלבשת בתוך העלול ממנה להיות שם בחי' או"פ בגילוי כו'. ובחי' הילוך הב' מלמטה למע' הנק' בחי' העלאה היינו כאשר האו"פ שבתחתון מתעלה למע' ונכלל בבחי' או"מ הנעלם שנעשה מבחי' או"פ [בחי'] או"מ. והענין הוא עד"מ כאשר לאחר מ' שנין

כללות ענין השבת שנק' נייחא דרוחא: **ראה הנסמן לעיל ע' תשצז הערה ד"ה ענין.**

התהלך לפני והי' תמים: **לך יז, א. ראה הנסמן בריש המאמר.**

אחרי הוי' תלכו: **ראה יג, ה (ושם: ה"א).**

מלאכי אלק' עולים ויורדים: **ויצא כח, יב.**

חיצוניות שבעליון נעשה בחי' או"פ בתחתון: **ראה עץ חיים שער (יד) או"א פ"ט.**

דעד מ' שנין לא קאים אינש אדעתי' דרבי': **נסמן לעיל ע' תמד.**

לפעמים יומשך . . ומתלבש בתוך התחתון: **ראה לעיל ע' תפא.**

מתעלה שכל התלמיד לעמוד על שכל דעת הרב שהי' נעלם ממנו בתחילה כי לא הי' ביכולתו להשיגו כי כל עלול לא ישיג עילתו אבל העילה ישיג העלול ותקיפנו מכל צד כמו שכל גדול שמקיף לשכל קטן כו'. ונמצא מובן ממשל זה דקאי' אינש אדעתי' דרבי' לאחר מ' שנין ב' ענינים הילוך הנ"ל שהוא בחי' המשכת המקיף [שמתלבש] להיות או"פ או להיפך ש[בחי'] האו"פ נתעלה להיות בבחי' או"מ, כי הרי מה שמתגלה העלם עומק שכל הרב בכלי התלמיד ה"ז בחי' ירידת אור הנעלם כשבא בעצמו לידי גילוי או"פ בבחי' כלי המקבל ומה שנתעלה כח שכל התלמיד להשיג את עומק שכל הרב ה"ז בחי' עלי' של או"פ דכלי המקבל שנתעלה ועמד במעמד ומדריגות העילה עצמו לעמוד על דעתו ממש א"כ מבחי' או"פ נעשה או"מ וד"ל. ולפי"ז עכ"פ מובן ממשל זה דקאי' איש אדעתי' דרבי' כו' ששרש ב' ענינ' הילוך הנ"ל ממקיף לפנימי ומפנימי למקיף הכל ענין א', כי מה הפרש יש בין כשהמקבל עומד ע"ד המשפיע מצד עליתו למדריגת המשפיע או מצד ירידת המשפיע אליו בשניהם אין כאן אלא ענין א' בלבד שהמקבל עומד במדריגת המשפיע יהי' מאיזה צד שיהי'. וה"ז דומה לב' בנ"א הא' עומד בגג למע' והב' עומד על הארץ למטה, שיש ב' אופנים בהתחברותם או שיעלה התחתון לגבי העליון ויהי' החיבור שלהם למע' או שירד העליון למטה לגבי התחתון ויהי' חיבורם למטה, שאין כאן אלא שינוי מקום בלבד אבל לא יש שינוי בעצם ענין חיבורם, כי בין כשמתחברים למע' בין כשמתחברים למטה הכל חיבור א' הוא וד"ל.

ואחר הקדמה זאת הנה יובן מ"ש באבר[הם התהלך לפני ובישראל נאמר אחרי ה' תלכו כו'] כנ"ל. דהנה בחי' פנים ואחוריים למע' היינו בחי' פנימי' [וחיצוניות שבכל פרצוף וכל ספי' בפרט כידוע], דהיינו כל בחי' המשכה שנמשך מכל עילה לעלול הוא הנק' בחי' [חיצוניות ואחוריים דעילה כנ"ל ד]בחי' חיצו' שבעליון נעשה בחי' או"פ בתחתון ובחי' הפנימי' שבעליון הוא [הנק' כביכול פנים, וז"ש התהל]ך לפני היינו דוקא בבחי' הפנימי' שבכל פרצוף וכל ספי' שלא נמשך עדיין משם [בחי' המשכה לתחתון] העלול הימנו, כמו מבחי' פנימי' פרצוף ע"י וא"א לאו"א כי או"א מלבישים רק לבחי' חיצו' דא"א וע"י כידוע, ועד"ז מאו"א לז"א כו'. ועד"ז גם בפרטי פרטיות מכל ספי' לספי' העלולה ממנה כמו מחכ' לבינה ומבינה למדות כידוע הרי יש בחי' פנים בכל ספי' שנק' עילה לגבי התחתונה העלולה ממנה שלא מאיר עדיין בעלול רק בהעלם ומקיף, וכאשר המקיף יבא לידי גילוי בעלול הוא הנק' בחי' הארת פנים שבעליון לתחתון דהיינו שהמקיף נעשה בחי' פנימי' כנ"ל. וזהו פי' התהלך לפני שיהי' המשכת המקיף שנק' פנ"י שיבא לידי גילוי למטה בכל עולם ועולם לפ"ע בהשתלשלות כו' וד"ל. והנה זהו עבודת

או"א מלבישים . . חיצו' דא"א: **ראה עץ חיים שער (יד) או"א פ"א.**

אברהם איש החסד שבאתעדל"ת אתעדל"ע כידוע ואברהם הי' מרכבה לבחי' חס"ע של המאציל עצמו שהוא בחי' רב חסד שלפני האצילות שיורד מגבוה לנמוך דהיינו שירד כל בחי' או"מ הנעלם ויבא לידי גילוי בתחתון יותר מכפי המדה הקצובה בסדר השתלשלות דעילה ועלול בכללות ע"ס שאצילות. וזהו התהלך לפני שע"י הליכה דאברהם ממטה למע' באתעדל"ת נמשכה בחי' הליכה עליונה שמלמע' למטה הנק' בחי' המשכת המקיף כנ"ל, והוא הנק' לפנ"י שהוא בחי' פנימי' של כל פרצוף וספי' כנ"ל. כי הנה פי' התהלך הוא ההולך וחוזר והולך כמו מתהלך בגן כו', כי פי' מהלך שהולך להלאה ואינו חוזר לאחוריו כלל אלא רק הולך ומתקרב יותר אל מחוז מקום חפצו, אבל פי' מתהלך הוא ההולך וחוזר והולך לאחורי' וחוזר להלוך כמו הולך ממזרח למערב וכשבא למערב חוזר אל המזרח. ונמצא מובן מפי' מתהלך למע' שהוא ענין ב' הליכות הנ"ל, הליכה מלמטה למע' וחוזר והולך מלמע' למטה וחוזר ועולה מלמטה למע' וכן חוזר חלילה בעליות וירידת ירידה אחר עלי' ועלי' אחר ירידה. והיינו כמ"ש והחיות רצוא ושוב, פי' אחר הרצוא שוב ואחר השוב רצוא וכן חוזר חלילה תמיד כו'. וכך ע"י הליכה דאברהם מלמטה [למעלה מאו"פ לאו"מ ונמשך בחי' הליכה מלמעלמ"ט שהוא בחי' המשכת המקיף להיות או"פ ו]חוזר ועולה האו"פ להיות או"מ וחוזר ונמשך האו"מ להיות או"פ וכך הוא תמיד. וזהו פי' התהלך לפני בבחי' עליות וירידות תמיד כדי להמשיך כל בחי' פנימי' שבעליון לתחתון בכל פרצוף וספי' כו' וד"ל.

(וביאור שרש הענין דהתהלך שהוא בבחי' רו"ש דוקא כי א"א להיות שום המשכה מלמעלה למטה בלתי העלאה בתחילה כידוע דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח, וא"כ בחי' חסד דאברהם שהמשיך מלמעלה למטה בהכרח שהי' בחי' העלאה בתחילה, וא"כ מהו ההפרש שבין אברהם לישראל כי בישראל יש ג"כ ירידה כמשי"ת. אך הענין הוא כך דבאברהם עיקר העליה היא בשביל הירידה בלבד ע"כ לא נחשב עיקר במדרגת אברהם רק בחי' החסד והמשכה מלמעלה למטה, משא"כ בישראל שמעלין מ"ן במעשה המצות מלמטה למעלה כמשי"ת עיקר עבודת מדרגתם היא בחי' העליה. ואעפ"י שגם ע"י מצות נמשך בחי' המשכה עליונה [מלמעלמ"ט אבל אי"ז] עיקר כי העיקר הוא העליה ואין הירידה אלא בשביל העלי' כדי [שיוכלו לברר

שבאתעדל"ת אתעדל"ע: ראה זהר לך פח, א. ויצא קסד, א. ויחי רלה, א. רמד, א. סידור שער הק"ש פא, סע"ד. שער בהמ"ז קיא, ג. ערב שבת קסג, ד. שערי אורה שער הפורים צז, סע"א. אמרי בינה שער התפילין פ"ל.

ואברהם הי' מרכבה לבחי' חס"ע: [חסד עליון] נסמן לעיל ע' תפו.

מתהלך בגן: בראשית ג, ח. ראה לעיל ע' תתעה.

והחיות רצוא ושוב: יחזקאל א, יד.

דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח: נסמן לעיל ע' תסד.

ולעלות] רפ"ח ניצוצין וכמשי"ת. ונמצא שני הפכים הם דבזה העליה בשביל הירידה וא"כ העלי' טפל והירידה עיקר ובזה הירידה בשביל העלי' וא"כ העלי' עיקר והירידה טפל [אחר] שהוא רק בשביל העלי' כו'. וזהו עיקר ההפרש שבין קיום התו' ברוחני' דאברהם שהעיקר הוא ההמשכה דמקיף לפני' שנק' ירידה והעליה דרצוא טפל כו' ובישראל הוא להיפך שהעליה והבירור דמצות שמאו"פ מתעלה באו"מ הוא העיקר והירידה אינו אלא לצורך העליה. ולכך לא נאמר פנים בישראל אלא רק אחרי ה' כו' מאחר שעיקר עבודתם עליות החיצו' ואחורי' שבתחתון בבחי' או"פ שיתעלה בעליון. וזהו אחרי בחי' אחוריי' דהוי' שבעליון תלכו מלמטה למעלה לכלל בפנימי' שם הוי' דעליון כו', והגם שירד מעליון לתחתון אינו אלא בשביל עלי' זאת כנ"ל. אבל באברהם שקיים כל התו' ברוחני' דוקא באצי' שכבר נברר א"כ לא הי' העיקר בעליות הבירורים דאחורי' רק המשכת הפנימי' שבעליון לתחתון והעלי' בתחילה אינו אלא בשביל הירידה כנ"ל ע"כ לא הזכיר כאן לפני' כו' וד"ל).

וזהו שאמרז"ל קיים אאע"ה אפי' ע"ת, כי קיים כל התו' ברוחני', ופי' ברוחני' היינו שהמשיך בבחי' האורות עליונים דאצי' תוס' אור מעצמות המאציל שלפני ההשתלשלות, והוא ענין המשכת המקיף בפנימי' כנ"ל באריכות. וזהו ענין ושורש כל המצות למעלה באצי' שהן רק להוסיף אור באצי' כמ"ש בע"ח, כי שורש המצות למעלה הן הנק' רמ"ח אברים דמלכא כידוע והן בחי' הכלים דע"ס דז"א וע"י בחי' המצות שלמעלה כמ"ש הקב"ה מניח תפילין ומתעטף בציצית וכיוצא וז"ש מצות"י דוקא הנה ע"י מצות עליונים דז"א שנק' הקב"ה נמשך תוס' אור בכלים כידוע. וז"ש דאברהם קיים כל המצות אפי' ע"ת שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצות"י וכו' דבאמת א"א לומר שקיים כל המצות בגשמיות דאיך קיים מצות מצה ופסח שתלוי דיצי"מ וכן כמה מצות שתלויות בא"י כתרומות ומעשרות וקרבנות שתלויות בבנין בהמ"ק וכיוצא, אלא בהכרח צריך לומר שקיים כל המצות ברוחני' ולא בגשמיות והיינו [כמו שהמצות הן למעלה באצי' שנק'] מצות"י כו' שהן בחי' רוחני' של מצות הגשמיות [ועיקר ענין שלהם באצי'] הוא להוסיף אור באצי'. וז"ש באברהם וישמור משמרתי מצותי כו'. ובזה יובן ג"כ מש"כ באברהם התהלך לפני דוקא, פי' להמשיך

קיום התו' ברוחני' דאברהם: **ראה** לקמן הערה ד"ה א"א לומר.

קיים אאע"ה אפי' ע"ת: **ראה יומא כח, ב.**

המצות . . אור באצי' כמ"ש בע"ח: **ראה** לעיל ע' תתיט.

המצות . . רמ"ח אברים דמלכא: **נסמן** לעיל ע' תקפז.

הקב"ה מניח תפילין ומתעטף בציצית: **נסמן** לעיל ע' תסז.

עקב אשר שמע אברהם . . מצות"י: **תולדות** כו, ה.

א"א לומר שקיים כל המצות: **ראה** לעיל ע' תשסג. **בח"א** ע' נח וש"נ.

בחי' פנימי' אור העליון שבכל ההשתלשלות מעילה לעלול כנ"ל שהוא הנק' הליכה מלמעלה למטה כנ"ל וד"ל.

אך הנה מ"ש בע"ח בשורש ענין המצות שהוא רק להוסיף אור באצי' כמו שקיים אברהם ברוחני' כנ"ל אינו מדבר במצות הגשמיות שלמטה בזה העולם אלא רק במצות הרוחני' שבאצי' כנ"ל, אבל במצות שלמטה שמתלבשים בגשמיות דדצח"ם א"א לומר שעיקרם להוסיף אור באצי' אחר שעיקר הוא המעשה הגשמיות שרחוק מאד מערך האצי', אלא עיקר ענין מצות הגשמיות הוא בחי' הבירורים דרפ"ח כו' שנק' העלאה מלמטה למעלה כידוע שהוא [היפך] עבודת אברהם במצות הרוחני' דאצי' שהוא להמשיך מלמעלה למטה כנ"ל. והענין הוא לפי שכל עיקר המצות [הנ]עשות בגשמיות הוא רק לאהפכא חשוכא לנהורא כו' בסו"מ בשס"ת ל"ת וגם במ"ע המלובשים בדברים גשמים ה"ז רק בחי' העלאה ובירור רפ"ח ניצוצין דנוגה שיתעלו למעלה, כמו מצות סוכה בסכך גשמי הנה יתעלה צומח הגשמי' דסכך להיות כלי להשראת אור האלקי [הנק' צילא דמהימנותא בחי' מקיף העליון כידוע, ועד"ז ל"ב חוטין דציצית גשמיים] וד' בתים שבתפילין הן נעשי' בחי' כלים להשראת אור אלקי שהוא ל"ב נתיבות חכ' וד' מוחין כו' כידוע, ועד"ז כל המצות מעשיות שנעשו בגשמיות כמו קרבנות ותרומות ומעשרות וכיוצא הכל בחי' העלאה ובירור דנוגה. [וזהו] שנאמ' בישראל אחרי ד' תלכו שהוא קיום מ"ע ובסו"מ כו' בגשמיות הוא בחי' בירורים דנוג"ה דהיינו לברר בחי' אחורים דב"ן דבקדושה שירד ונפל בנוגה (כידוע בענין בא נחש על חוה כו', ולכך נק' [אלקים אחרים כו'), וע"י] בחי' הבירורים [דמעשה המצות לא]הפכא חשוכא כו' מתברר ועולה כל בחי' אחוריי' ד[שם] ב"ן דבקדושה [הנ]ק' אחרי ד' (כמ"ש בכלב יען כי מלא אחרי שבירר לבחי' אחוריי' לכלל בפנימי' כו', וז"ש לכתך אחרי במדבר כו'). וזהו אחרי ה' תלכו בהליכה מלמטה למעלה והיינו בבחי' עליה דאו"פ שבתחתון שעולה להיות במדרג' בבחי' או"מ הנק' פנימי' שבעליון כנ"ל. שנמצא בחי' אחוריים והחיצוני' שבעליון נתעלה להיות בבחי' פנימי' כו'. אבל באברהם שהמשיך אור ברוחני' דאצי' מלמעלה למטה כנ"ל נאמ' התהלך לפני דוקא

סוכה . . הנק' צילא דמהימנותא: זהר אמר קג, א.

ל"ב חוטין דציצית . . ל"ב נתיבות חכ': ראה ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תקטז ובהנסמן במראי מקומות לשם.

ל"ב נתיבות חכ': ספר יצירה פ"א, מ"א ובמפרשים שם. הראב"ד בהקדמה שם ב, א. י, א. פרדס שער (יב) הנתיבות. שיעור קומה [להרמ"ק] סצ"ב (צ, סע"א).

וד' בתים שבתפילין . . מוחין: ראה לקמן ע' תתקב. ספר מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשח ובהנסמן במראי מקומות לשם.

בא נחש על חוה: שבת קמו, ר"ע. ספר המאמרים תקס"ו ע' ר-רא.

יען כי מלא אחרי: נסמן לעיל ע' תשפז.

לכתך אחרי במדבר: ירמי' ב, ב.

כנ"ל ודי"ל. והנה מבואר למעלה בהליכה דאברהם שכלולה מבחי' רו"ש דוקא מטעם הנ"ל דכל המשכה א"א להיות בלתי העלאה, כך הנה בבחי' הליכה דישראל בקיום המצות מלמטה למעלה כלולה [מבחי'] רו"ש, אך שצריך להיות [בחי'] ההמשכה בתחילה כדי שיוכל להיות בחי' העלאה היפך ההליכה דאברהם שצ"ל העלאה תחילה, לפי שבאברהם הירידה עיקר והעליה טפל ובישראל הוא להיפך שהעלאה דבירורים דמצות עיקר והמשכה הוא בשביל העלאה כו' כנ"ל ודי"ל. וענין בחי' ההמשכה למצות לצורך העלאה דהיינו בחי' המשכת רצון העליון שבכל מצוה ומצוה דהיינו ע"י מה שעלה ברצון המאצי' שיהא דבר זה מצוה הרי מתעלה אותו דבר להיות בחי' כלי לאור אלקי ע"י אור רצון העליון ששורה ונמשך בדבר זה, כמו סכך דסוכה כדי שיהיה כלי להשראת המקיף אינו אלא מפני שנתלבש ונמשך בו רצון העליון שיוכשר למצות סכך וכיוצא בזה בכל המצות, א"כ עיקר בחי' המשכת רצון לכל מצוה אינו אלא כדי שיוכשר למצוה דהיינו שיוכל להתעלות ולהתברר מנוג"ה שזהו עיקר ענין המצות הגשמיות כנ"ל. ולפ"ז ההמשכה אינה אלא בשביל העלאה דהיינו [ירידה] שלצורך עלי' כנ"ל. ולכך נאמר בקיום המצות אחרי ד' תלכו ולא הזכיר בהם בחי' פנים כנ"ל ודי"ל.

ובכל זה מובן מאמרז"ל ע"פ וראית את אחורי ופני לא יראו מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קש"ת [כו']. דהנה אמרו רז"ל שהוקשה כל התורה לתפילין שנאמר וקשרתם כו'. ויש להבין למה הוקשה כל התורה למצות תפילין דוקא ולא למצוה אחרת. אך תחילה יש להבין שרש ענין התפילין, דהנה ידוע ששו[רש ע]נין ד' פרשיות דתפילין שהן [בחי'] ד' מוחין דז"א שנחלקו מצד בחי' הדעת כמ"ש [ו]בדע"ת חדרים ימלאו, פי' ד' חדרים דד' [בתים שנתמלאו מד' מוחין חו"ב הן פ' קדש והי' ובחי'] הדעת נחלק לחו"ג והן שמע והי' אם שמוע, ובחי' הד' בתים דתפילין הן בחי' [ד' כלים לד' מוחין עד"מ מוח החכמה שבאדם] שהוא בחי' כלי לאור החכ' ומוח הבינה [בחי'] כלי לבחי' אור הבינה כו', והן ג' חללי [גלגלתא שהן בחי' כלי בית קיבול לג'] אורות חב"ד אך שנחלקים לד' ע"י הדעת שמתחלק לחו"ג וכמו כלי בית קיבול המוחין שהוא חלל ריק[ן כך הד' פרשיות נמשלים ל]בחי' המוחין שבהם גנוז בחי' האורות, והבתים הן כמו חללי המוחין לקבל הד' פרשיות בתוכן וכמ"ש במ"א באריכות (על מא' הזהר פ' ואתחנן בענין אתוון דרשימין בחללי גלגלתא כו' ע"ש באורך).

וראית את אחורי . . קשת: [קשר של תפילין] תשא לג, כג. ברכות ז, סע"א.

שהוקשה כל התורה לתפילין שנאמר וקשרתם: ואתחנן ו, ח. עקב יא, יח. קדושין לה, א עה"פ (בא יג, ט) והי' לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהי' תורת ה' בפיך. וראה לקו"ש בא כרך ו ע' 277 בהערה.

(ו)בדע"ת חדרי"ם ימלאו: משלי כד, ד.

הדעת נחלק לחו"ג: ראה עטרת ראש שער יוה"כ לד, ב.

מא' הזהר פ' ואתחנן בענין אתוון דרשימין: רסב, א. סידור שער התפילין ו, ג [נדפס ג"כ בביאוה"ז קנ, א]. וראה מאמרי אדה"ז-מארז"ל ע' רצד-שכג ובהנסמן לשם. אמ"ב ח"ג שער התפילין ע' קט ואילך.

ויובן כ"ז דרך כללות עד"מ אור השכל הממוזג לפי מזג חומר המוחין אם חם ויבש או קר ולח, כך למע' הרי אמר חכ' מוחא פי' חכ' היא האור ומוחא היא בחי' הכלי. וכך הד' פרשיות שנק' בחי' כלי המוחין לבחי' האורות דמקיפים דאו"א אחר שהם בבחי' בליטה על הראש כמ"ש במ"א שזהו כללות ענין התפילין כמ"ש בהם כי שם הוי' נק' עליך בבחי' מקיף כו'. ובחי' בית קיבול הד' פרשיות שהן הד' בתים שהן כדוגמת חללי הג' מוחין כו' ה"ז כמו בחי' אותיות המח' כאשר צריך להלביש אור השכל המתקבל כבר בכלי המוח להיות מובן ומושג גם לזולתו בדיבור אזי מוכרח שיבא השכל המתקבל ונתפס במוחו להיות בבחי' מח' ממש בעיון והרהור דברים הנק' מחשבת שכל, אבל השכל [ב]עצמו כמו שנתפס בכלי המוח לעצמו לא יוכל לבא לגילוי לזולתו כידוע דלא קאים אינש אדעתי' דרבי' ממש כו' וכמ"ש במ"א וד"ל.

והנה כמו בחי' התלבשות המוחין דחב"ד באותיות המח' שזהו ענין הד' בתים דתפילין כ"ז הוא בבחי' האצילות עדיין מאחר שנק' תפילין דמארי' עלמא שנק' ז"א שמונחים על ראשו בבחי' בליטה כנ"ל. אך הנה הרצועות דתפילין היינו שיוצאים מן התש"ר לחוץ לימין ולשמאל ואח"כ באחורי העורף כנגד המצח ששם הד' בתים שם עושים קשר מן ב' הרצועות כידוע, והקשר ההוא עיקר ענינו לעשות התכללות וחילוף הרבה פעמים מרצועה ימנית לשמאלית ומשמאלית לימנית כידוע, ואחר שנעשה הקשר שהוא היחוד והתכללות מרצועה ימנית בשמאלית ומשמאלית בימנית חוזר להיות הרצועה הא' הולכת לצד ימין והשני לצד השמאל שהרי לשני צדדי הפנים הרצועות יוצאין ונמשכים מן הקשר שבאחורי הראש כידוע. ושרש הדברים היינו להיות כי שרש בחי' הרצועות מורה [ע]ל בחי' [ה]המשכה מאצילות לבי"ע, ולכך הרצועות לימין יוצאין לחוץ מן הד' בתים שנק' כלי המוחין שהן בבחי' האור ממש, אך כאשר יוצאין לחוץ להאיר למטה הרי מתפשטין לימין ולשמאל שהן בחי' ב' מדות חו"ג שנמשך מכללות הד' מוחין, עד"מ שכל המחייב לטוב וחסד ושכל המחייב לדין ולעונש וכה"ג (ושמע והי' א"ש שנק' חו"ג ג"כ עדיין הן בבחי' המוחין ממש כמו שכל המטה בטבעו כלפי חסד כו', אבל המדה הגנוזה במח' ובאה בפועל או בדיבור הוא ענין הרצועות שהן לבוש של עור גשמי שבו מתלבשי' הד' מוחין שבד' הבתים וכמ"ש במ"א עד"מ התלבשות השכל במשלים וכה"ג כו'). והנה באחורי הראש דוקא הוא שמתכללים ומתחלפים ב' הרצועות יחד, והוא הנק' קש"ת כידוע. והענין הוא כי כל המשכה שנמשכה ובאה לידי גילוי

הרי אמר חכ' מוחא: **ראה תקוני זהר בהקדמה י"ז, א.**

כי שם הוי' נק' עליך: **תבא כח, י'.**

תפילין דמארי עלמא: **ברכות ו, א.**

שו"ה המוחין — האור: **בבוך 1748: האצי'.**

אלא בלב דוקא, וא"כ בהכרח שזהו בחי' הגבלת אור המקיף להיות מוגבל בבחי' א"פ בכלי הרי מן המקיף נעשה פנימי, שזהו ענין ההילוך מלמעלה למטה בפ' ראשונה כדי שיוכל להיות בחי' העלאת א"פ להיות בבחי' מקיף בפ' שני' בקבלת עול מצות, אבל בפ' שני' לא הזכיר בכל מאד"ך לפי שאין הכונה בפ' זו להמשיך לבחי' מקיף בפנימי אלא להיפוך שיעלה בחי' הא"פ למעלה להיות במדרגת המקיף כנ"ל א"כ לא יתכן לקרות את האהבה הזאת הבלתי מוגבלת בשם מאד בלי גבול אחר שהוא נק' א"פ המוגבל בכלי ממש רק שנתעלה הא"פ כמו שהוא מוגבל למעלה להיות במדרגת המקיף הבלתי מוגבל כו' אבל הוא מוגבל בכלי כמו שהי' כו', משא"כ בחי' אור המקיף כאשר נעשה בחי' א"פ נק' מא"ד כי הגם שנעשה א"פ אינו מוגבל אלא כמו שהוא בלתי מוגבל מתיישב ומאיר בכלי אבל לא שנעשה מוגבל בעצם מציאותו כי אם הי' נעשה מוגבל כמו אור פנימי המוגבל ממש א"כ לא יקרא זה בשם המשכת המקיף להיות נעשה א"פ כי כל א"פ נמשך כן מא"מ כנ"ל אלא כמו שהמקיף בעצם מהותו נמשך ונעשה א"פ להיות מאיר בכלי ע"כ נק' מאד"ך, וכמ"כ להיפוך כאשר בחי' א"פ המוגבל בעצם מציאותו עולה ונעשה במדרגת בחי' המקיף להיות בלתי מוגבל אין הכונה שמשתנה למציאת אחר להיות בלתי מוגבל אלא כמו שהוא בעצם הראשון נתעלה להיות בחי' א"מ אבל הוא מוגבל בכלי כמו שהי' וע"כ לא נאמ' בכל מאד"ך כו'. ויובן כ"ז עד"מ שכל של הגדול שמקיף לשכל של הקטן וכשיגדל הקטן נעשה המקיף פנימי אצלו והמקיף הוא שכל של גדול ביותר, ואמנם מה שעכשיו אצלו בבחי' א"פ נעשה מקיף לשכל של הקטן הימנו וכשיגדל בשנים יותר נעשה גם המקיף הזה שהוא שכל של הגדול יותר ג"כ בבחי' א"פ וא"כ הא"פ הזה נעשה בחי' מקיף, וכמו תלמיד דקאים אדעתי' דרבי' ממש להשיג בבחי' א"פ מה שהי' נעלם מהשגתו תחלה כנ"ל באריכות. וא"כ לא שהא"פ בעלייתו נשתנה להיות בהעלם או בלתי מוגבל אלא עלייתו הוא להשיג בהגבלה דוקא אותו דבר שהוא בלתי מוגבל בכלי אחר זולתו כו' וד"ל.

ובכ"ז יובן מ"ש בפ' ראשונה וקשרתם אחר ושננתם ובפ' שני' אמר וקשרתם ואח"כ ולמדתם כו'. דהנה ענין ההפרש הנ"ל בין המשכת המקיף לפנימי הנק' הילוך מלמעלה למטה ובין העלאת הא"פ למקיף שנק' הילוך מלמטה למעלה הוא ג"כ שרש ההפרש בין תורה למצות. דהנה שרש המצות למעלה בבחי' הרוחניות כמו שנא' באברהם התהל"ך לפנ"י עקב אשר שמע אברהם בקולי כו' שקיים כל המצות ברוחניות כנ"ל ה"ז בחי' המשכת המקיף בפנימי כנ"ל, כי שרש המצות הרוחניות למעלה הוא בחי' פנימיות הרצון והעונג העליון שנק' בחי' חיוורתי דע"י וארחין דגלגלתא דא"א כמ"ש באדר"ז, אך שרש המצות הגשמיות שלמטה שנעשו בדברים גשמיים דנוגה הוא בחי' העלאת רפ"ח כו' הנק' ברודי"ם, ולמעלה מעלה הוא בחי' העלאות או"פ שנעשה מבחי' חיצוניות ואחוריים שבעליון שיתעלו להיות בבחי' מקיף, והוא שרש ענין קבלת עול מצות בפ' שני' והי' א"ש (שלא נא' בה ובכל

מאד"ך מטעם זה כנ"ל), וע"כ אמר בה וקשרתם קודם ולמדתם כי הוקשו כל המצות לתפילין מפני שהעיקר בפ' זו קבלת המצות שהוא בחי' ההעלאת או"פ למקיף. אבל הנה שרש התורה הוא בחי' המשכת המקיף בפנימי כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור שהתורה נק' אור המאיר מבחי' ההעלם המקיף, כי אורייתא מחי"ע נפקת וכתיב והחכמ"ה מאי"ן דכת"ר הנעלם תמצא בבחי' גילוי וכמ"ש בתורה ה' קנני ראשית דרכו כו' ואהי' אצלו אמון אצל"ו ממש, ונק' משל הקדמוני בבחי' חכמה הקדומה שבעצמות אור א"ס ב"ה כמאמר הוא המדע כו', אך היא באה לידי גילוי בבחי' או"פ וכמ"ש למען תהי' תורת ה' בפי"ך ואשים דברי' בפי"ך, ונק' הלכ"ה כמ"ש הליכו"ת עולם לו והיינו דוקא בקריאה בדיבור, ונמצא המקיף בא לידי גילוי בבחי' או"פ כו'. וז"ש בפ' ראשונה ושננתם קוד"ם וקשרת"ם כי עיקר פ' זו הוא בחי' המשכת המקיף בפנימי כנ"ל בפי' המאמר שבמשנה למה קדמה פ' שמע כו' שהוא בשביל העלאת הבירורים דמעשה המצות בפ' שניי' כי ירידה זו לצורך עלי' היא כנ"ל וד"ל (ונמצא מובן שבבחי' ההמשכה מלמעלה למטה התורה קדמה למצות כמו בפ' ראשונה שנא' בה ושננתם קודם וקשרתם ובבחי' ההעלאה מלמטה למעלה המצות קודמים לתורה כמו בפ' שני' שנאמר וקשרתם קודם ולמדתם כו'. ובזה מתורץ מה שמצינו לפעמים שהתורה גבוה מן המצות כמ"ש תלמוד גדול ות"ת כנגד כולן וכיוצא שהוא בחי' ההמשכה כמ"ש התהל"ך לפנ"י, ומה שמצינו לפעמים שהמצות גבוהים כמ"ש לא המדרש עיקר והלומד שלא לעשות כו' וכיוצא היינו בבחי' ההעלאה כו'. אמנם בבחי' המצות שעשה א"א ע"ה ברוחניות הוא כמו בחי' ממוצע ביניהם, כי הגם שהמשיך מקיפי בפנימי' מ"מ ה"ז ע"י אתעדל"ת במס"נ דאברהם כמ"ש עקב אשר שמ"ע אברה"ם בקול"י כו' רק שאין זה כמו בחי' בירורים דמצות גשמיות כו' וד"ל. ומ"מ יש הפרש בין מצות הרוחניות דאברהם שעיקרם בחי' ירידה וההעלאה הי' לצורך ירידה כנ"ל, ובין ענין פ' ראשונה שעיקר ההמשכה הוא בשביל ההעלאה דמעשה המצות כו' וד"ל).

כי נר מצוה ותורה אור: משלי ו, כג.

אורייתא מחי"ע נפקת: נסמן לעיל ע' תסא.

והחכמ"ה מאי"ן . . תמצא: איוב כח, יב.

ה' קנני ראשית דרכו כו' ואהי' אצלו אמון: משלי ח, כב. ל.

בחורה . . משל הקדמוני: נסמן לעיל ע' תצ.

הוא המדע: ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ב, ה"י. ספ"ח משמונה פרקים. מורה נבוכים ח"א פס"ח. תניא פ"ב. פמ"ח. שער היחוד והאמונה פ"ט בהגהה.

למען תהי' תורת ה' בפי"ך: נסמן לעיל ע' תתקב הערה ד"ה שהוקשה.

ואשים דברי' בפי"ך: ישעי' נא, טז.

הליכו"ת עולם לו: חבקוק ג, ו.

תלמוד גדול ות"ת כנגד כולן: קדושין מ, ב. פאה רפ"א.

לא המדרש עיקר והלומד שלא לעשות: אבות פ"א מי"ז. ירושלמי ברכות פ"א ה"ב.

ובכ"ז יובן מה שרמזו רז"ל באמרם על מ"ש בפ' שני' ואספת דגנך ולא נאמר בפ' ראשונה לפי שבפ' שני' מדבר כשאין ישראל עושין רצונו של מקום ובפ' ראשונה מדבר כשישראל עושין רצונו של מקום, ולכאורה זה פלאי דהא בפ' שני' הוא אומר והי' א"ש תשמעו אל מצותי שהוא ודאי קיום רצונו של מקום וכמאמרם ז"ל במשנה דבפ' שני' הוא קבלת עול מצות כו'. אך הענין דקיום רצונו של מקום היינו למעלה דוקא הנק' הילוך מלמעלה למטה והיינו בחי' המשכת המקיף בפנימי כנ"ל שקיים א"א ע"ה כל המצות ברוחניות שנא' בו התהל"ך לפנ"י כו' וכמ"כ ע"י ת"ת שנאמ' בה הליכו"ת אלי מלכי כו' שהולך ואור מלמעלה למטה בדבר ה' זו הלכ"ה כנ"ל. וזהו פי' דעושי"ן רצונ"ו של מקו"ם, כי הנה בחי' הרצון העליון הוא הנק' בחי' כת"ר עליון שהוא בחי' ממוצע בין המאציל לנאצלים, ודרך כללות הוא בחי' המשכת סובב ומקיף בבחי' או"פ דקו וחוט כו' שנק' מקום בחי' מעלה ומטה כו' וכשאו' ברוך המקו"ם היינו שיתברך בחי' הקו והחוט כו' משרשו ומקורו שלמעלה מבחי' הקו, והוא בחי' סובב ומקיף הכללי שנק' מל' דא"ס שנוגע לכל ההשתלשלות דאבי"ע בשוה, ודרך פרט יש בכל עולם בחי' סובב וממלא שנק' רצונ"ו של מקום כי גם ז"א נק' מקום לגבי או"א ואו"א לגבי א"א כו' כידוע. וז"ש ישראל עושי"ן רצונ"ו של מקו"ם בפ' ראשונה דוקא שנא' בכל מאד"ך שהוא המשכת המקיף בפנימי וע"כ נאמר בה ושננתם קודם וקשרת"ם, אבל בפ' שני' שעיקרה אינו אלא מעשה המצות שנעשו בגשמיות שאין זה רק בחי' העלאה מלמטה למעלה הנק' בחי' בירורי' דנוג"ה הגם שמתלבש רצון העליון בכל מצוה כנ"ל הרי ירידה זו לצורך ההעלאה בלבד כנ"ל א"כ אין זה נק' עושי"ן רצונ"ו של מקו"ם בהמשכת המקיף לפנימי, אלא שעי"ז עתיד להיות המשכות המקיף לעתיד לאחר תשלום כל הבירורים דרפ"ח כו' דכתיב והיו עיני"ך רואות כו', וע"כ נא' בפ' זו ואספ"ת דגנ"ך שהוא בחי' הבירורי' שע"י המצות כידוע שהאסיפה הזאת היינו בחי' העלאת הניצוצות מלחם לאכול ובגד ללבוש שנמשך ע"י המזלות וע"כ מצות צדקה מיגיע כפו כוללת כל הבירורי' דכל המצות, וע"כ לא נא' ואספת דגנ"ך בפ' ראשונה כו' וד"ל.

ואספת דגנך . . כשאין ישראל: עקב יא, יד. ברכות לה, ב.
הליכו"ת אלי מלכי: תהלים סח, כה.
בדבר ה' זו הלכ"ה: ראה עמוס ח, יב. שבת קלח, ב.
הרצון . . כח"ד: נסמן לעיל ע' תקל.
כח"ר . . ממוצע: נסמן לעיל ע' תס.
ברוך המקו"ם: נסמן לעיל ע' תשצ.
כי גם ז"א נק' מקום: ראה ג"כ לקוטי תורה בחוקותי מה, ב.
והיו עיני"ך רואות: ישעי' ל, כ.
מלחם לאכול ובגד ללבוש: ע"ד ויצא כח, כ.
מצות צדקה מיגיע כפו: ראה תניא פל"ז.

ואחר כ"ז יובן שרש ענין והתהלכתי בתוככם כו'. דהנה ענין ההפרש הנ"ל בין המשכת המקיף לפנימי להעלאת או"פ למקיף הוא ההפרש בין העוה"ז להעוה"ב. דהנה בעוה"ז עדיין קודם הבירור ועולם הבא נק' עולם ברו"ר לאחר שנברר שאז עולה כל העלאות דרפ"ח למעלה כו'. והנה לזה הטעם מובן שבעוה"ז העיקר הוא בחי' המשכת מקיף וסובב בממלא כדי לברו"ר כנ"ל בפ' ראשונה דק"ש ועוה"ב הוא העיקר בהעלאה כו'. והמופת לזה הוא מה שאנו מוצאים שבעוה"ז האור הולך שלא בהדרגה כלל בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה, מלמטה למעלה היינו מה שיש קונה עולמו בשעה אחת בעוה"ז כמו ר"א בן דורדייא ע"י תשובה במס"נ יעלה למעלה מעלה הגם שעשה כל העבירות ולא קיים שום מצוה, ומלמעלה למטה הוא בחי' המשכת כל טוב גם לרשעים ומאריך אף לעוברי רצונו כמו לעושי רצונו ממש כו'. וכ"ז הוראה על בחי' גילוי אור המקיף בפנימי משום דלגבי המקיף העליון תחתון והתחתון עליון וכמ"ש קמ"י כחשיכ"ה כאור"ה, וע"כ גם לעוברי רצונו יאיר לקבלם בתשובה ולהפוך הזדונות כזכיות לשלם לשונאיו כל טוב וכה"ג כו'. אבל העוה"ב עיקרו בחי' ההעלאה שלאחר הבירור והוא בחי' העלאת או"פ לגבי המקיף עד רום המעלות כמ"ש למעלה בפי' אחרי ה' תלכ"ו כו' שנק' הילוך מלמטה למעלה, ע"כ לא יש שיקנה עולמו בשעה אחת בעוה"ב אלא צריך לבא בדין הגיהינם ובכמה דינים ודקדוקים עד שראוי לעלות וכמ"ש מי יעלה בהר ה' כו' וכמ"ש ואלה לחרפות ולדראון עולם כו', וכרמז רז"ל שיוציא חמ"ה מנרתיק"ה וידוע שהוא גילוי הסובב בממלא צדיקים מתרפאי' בה רשעים ניזונין"ן בה כי דוקא בכל עלי' יש דקדוק ודין למי שאינו ראוי, לפי ששרש העוה"ב הוא בחי' העלאת האו"פ ואין הכל יכולים לעלות, כמ"ש למעלה שזהו כמשל ב' בנ"א א' למעלה וא' למטה כו', והגם שבעצם חיבורם אין שינוי אבל מ"מ זהו ההפרש שבעליית התחתון למעלה לא יעלה שמה איש זר אבל בירידות העליון הכל יכולין לקבל אורו כו' וד"ל. וזהו הטעם שבעוה"ב יש דינים גדולים כמו בטבילה בנהר דינור וכו' ואין התשובה מועלת כו'. ונמצא עוה"ז הוא מבחי' או"י הוא מבחי' אור החסד שיורד מגבוה לנמוך מסובב לממלא, ובעוה"ב הוא בחי' גבורות בבחי' או"ח כו', ודרך כללות הוא ההפרש בין המשכת העילה בעלול להעלאת העלול בעילה וד"ל.

וזהו והתהלכת"י בתוככ"ם כו'. פי' והתהלכת"י הוא בחי' רו"ש כנ"ל בפי' התהל"ך לפנ"י כו'. והענין דקאי לע"ל דוקא שלאחר עוה"ב כי

בעוה"ז . . ועולם הבא נק' עולם ברו"ר: **ראה לעיל ע' תתכג.**

שיש קונה . . ר"א בן דורדייא: **ראה עבודה זרה יז, א.**

מי יעלה בהר ה': **תהלים כד, ג.**

ואלה לחרפות ולדראון עולם: **דניאל יב, ב (ושם: לדראון).**

שיוציא חמ"ה מנרתיק"ה . . צדיקים מתרפאי' בה: **נדרים ח, ב.**

בטבילה בנהר דינור: **נסמן לעיל ע' תתכא.**

העוה"ב הגם שאין בו אכילה ושתי' מ"מ קיום המצות יהי' בגשמיות כי הגוף יהי' גשמי כמו עכשיו רק שיקבל חיות מזיו השכינה לפי שזהו ענין קבלת השכר בעוה"ב ממעשה המצות כמ"ש היו"ם לעשותם בבחי' הברורי' ולמחר לקבל שכר"ם בבחי' גילוי אור הכת"ר אחרי בחי' ההעלאה הנ"ל. ונמצא יש בחי' העלאה והמשכ"ה בעוה"ב, וזהו שארז"ל צדיקי' אין להם מנוחה אפי' בעוה"ב שנא' ילכו מחיל כו' דהיינו בחי' רו"ש תמיד, ואמנם לפי ערך ההעלאה יהי' ערך ההמשכה, אך בחי' ההמשכה הזאת נמשך מעצם מהות הכת"ר ולא מבחי' הארתו וזיוו בלבד כמו בג"ע דעכשיו שמאיר רק בבינה שבמל', וע"כ גם הגופים יוכלו לקבל האור בעוה"ב משא"כ בג"ע וכמ"ש במ"א באריכות וד"ל. אך לעתיד אחר העוה"ב (כי העוה"ב ותחה"מ הכל הוא בסוף אלף הששי ואלף הז' הוא יום שכולו ארוך כו') אמר והתהלכת"י בתוככ"ם, פי' העליות והירידות יהי' כא' בלי קדימה לעלי' לפני הירידה כלל ולא ליריה לפני העלי' כי לא תהי' הירידה בשביל העלי' והעלי' בשביל הירידה עד שיהי' זא"ז אלא יהיו כלולים כא' ממש כי יתגלה אור א"ס למטה כמו למעלה ממש, כמשל העיגול שבו הקו עולה ויורד כא' דלגבי עליונו ותחתיתו של קו נק' עלי' וירידה זא"ז אבל לגבי הקו העיגולי אין העליון של הקו נק' למעלה ולא התחתון של קו נק' למטה רק כשיסובב מלמעלה למטה יהי' זה עליון וזה תחתון וכשיסובב מלמטה למעלה יהי' להיפך א"כ יכול להיות עלי' וירידה כא' כשלא יומשך בקו אלא יאיר בהשוואה למטה כמו למעלה שאז הקו הנמשך באמצעות העיגול עולה ויורד כא' דלגבי ב' צדדי העיגול למעלה ולמטה נחשב עולה ויורד כא' אשר לפעמים עליון תחתון ולפעמים תחתון עליון כנ"ל וד"ל.

וזהו ואוליך אתכ"ם קוממיו"ת, פי' קוממיו"ת ב' קומו"ת א' בבחי' ע"ס דאו"ר ישי"ר דא"ק מראשית הקו עד סופו והב' בבחי' ע"ס דאו"ח מלמטה למעלה הכולל ב' מיני הילוך הנ"ל בהמשכת המקיף לפנימי ובהעלאת האו"פ למקיף כו'. והענין הוא כי הנה ארז"ל באדם הראשון שהי' קומתו קודם החטא כשיעור קומה של יוצר בראשית אך אחר החטא מיעטו והעמידו על מא"ה אמ"ה בלבד כו', ובע"ח מבואר זה דאדה"ר הוא בחי' אדם דבריאה א"ק והוא שיעור קומ"ה של יוצ"ר בראשי"ת בכללות ההשתלשלות,

---

העוה"ב הגם שאין בו אכילה ושתי': ברכות יז, א.

היו"ם לעשותם . . ולמחר לקבל שכר"ם: ואתחנן ז, יא. ערובין כב, א.

צדיקי' אין להם מנוחה . . ילכו מחיל: תהלים פד, ח. ראה תרגום שם. ברכות ומועד קטן בסופן. הנסמן לעיל בחי"א ע' מו.

יום שכולו ארוך: ראה לעיל ע' תשיח. סידור ערב שבת קסג, א: בלשון רז"ל [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ה ע' תש]. תורה אור תולדות יח, ד. ספר המאמרים תקס"ט ע' יב. המשך יו"ט של ראש השנה תרס"ו ע' מו.

באדם הראשון . . יוצר בראשית: ראה אמרי בינה פפ"ט.

אחר החטא . . מא"ה אמ"ה: נסמן לעיל ע' תתפט.

ובע"ח מבואר: ראה לעיל בחי"א ע' טו.

ובפרטות היינו בחי' אדם דיצי' וזהו שאמרו דראשו דאדה"ר בבריאה כו' ורגליו בעשי' אבל בכללות ראש"ו בחי' א"ק שנמשך מראשית הקו ורגליו בנה"י דז"א דאצי' שמסתיים בסוף העשי' וכמ"ש במ"א ע"פ ותחת רגליו כו' דנה"י דא"ק מסתיים בעשי', ולאחר החטא העמידו על מא"ה אמ"ה היינו בחי' אדם דיצי' בכלל ובפרט שהוא כאשר כל ספי' דע"ס כלולה מי' בלבד. דהנה ע"ס דקטנות הוא עצם הספי' כמו שנאצלו בתחלה, כמו מדת החסד בטבעו ובחי' מוחי' דיניקה כאשר כלולה מדת החסד מי' בלבד כמו חכמה שבחסד רק טעמו של האהבה כו', אבל בחי' מוחין דגדלות הוא בחי' העלם הכת"ר דכל ספי' שאז מתחלק המאה לאלף והאלף לרבבה, והוא בחי' אדם דבריאה בכלל ובפרט בבחי' בי"ע שלפני האצילות כו' וד"ל. והנה גם על בחי' אדם דבריאה שהוא כללות כל הקו מראשו לסופו שנק' שיעור קומ"ה של י"ב בכלל אמר ואולך אתכם קוממיו"ת ב' קומו"ת, לפי שמבואר למעלה בפי' והתהלכת"י שבקו ההולך ביושר בתוך העיגול יש עלי' וירידה כו' והוא בחי' ב' קומו"ת, א' ע"ס דאו"י מלמעלה למטה דרך ירידה מראשית הקו עד סופו והוא בחי' המשכת המקיף בפנימי עד שנמצא היותר למעלה למטה כי הקו מתעגל וחוזר ומתעגל ומכל מקיף נעשה פנימי כו', וקומה הב' מלמטה למעלה בע"ס דאו"ח דאו"פ נעשה מקיף נמצא היותר תחתון בקו עולה עד עליונו של קו כו', אך כאשר העליון יורד למטה אז אין התחתון עולה וכאשר התחתון עולה אין העליון יורד. אבל על כללות נ"י אמר ואול"ך אתכם ב' הליכו"ת הנ"ל דאו"י ואו"ח שנק' קוממיו"ת שניהם כא' מטעם הנ"ל וד"ל.

ושרש הדברים מובן עפ"י הנ"ל בבחי' מיעוט האור שנעשה ע"ז ריבוי הכלים, א"כ א"א שיהי' ריבוי האור וריבוי הכלי כאחד אחר שאין ריבוי הכלי אלא מפני מיעוט האור כו'. אך זהו דוקא בהיות בחי' עליות וירידות דאו"ח ואו"י מובדלים דהיינו כאשר העליון מובדל מן הכלי שהאור בבחי' או"ח כנ"ל והכלי בבחי' או"י לירד למטה מטה א"כ א"א להיות ריבוי הכלי בלתי מיעוט האור כנ"ל, אבל כאשר ישתוו יחדיו האו"י ואו"ח מטעם הנ"ל שיאיר מבחי' העיגול עצמו שאין בו מעלה ומטה כלל ואין האו"ח מובדל מאו"י שם כלל מפני שהוא למעלה לגמרי מבחי' השפעה לחוץ מן העצמות שלא יתכן שם לומר בחי' העלי' בעצמות או הירידה מן העצמות כו', א"כ אדרבה אז בחי' ריבוי האור ומיעוט הכלי בא כא' דהיינו שלא יהי' בבחי' ריבוי הכלים מצד מיעוט האור אלא אדרבה כל מה שיתרבה האור יתרבה הכלי לפי שהאור לא יתמעט בירידתו אלא אדרבה מתרבה יותר

דראשו דאדה"ר בבריאה כו' ורגליו בעשי': לעיל בחי"א ע' טו בשם העץ חיים ושנ"ג.

ע"פ ותחת רגליו: ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' עב.

י"ב: יוצר בראשית.

הקו מתעגל וחוזר ומתעגל: ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים וישר ענף ב.

בירידתו כי לא יומשך האור דרך שפע בקו אלא בחי' העצמות שהוא מתגלה למטה כמו למעלה ולא נק' בחי' עלי' וירידה כלל, וא"כ הרי בחי' הכלי אינו נק' ירידה ואין בחי' האור נק' עלי' וע"כ הכלי יגדל בקומה בשוה לאור כי יתקבל בו כל בחי' העצמות. וז"ש לעתיד כי תהיו אתם ארי"ץ חפ"ץ כי לא יקבל הכלי דכנ"י מבחי' משפיע אור אלא מבחי' העצמות דאור א"ס וא"כ הכלי ישתווה לאור והיינו ריבוי האור וריבוי הכלי כא'. וז"ש למען ירב"ו ימיכ"ם כו' כימ"י השמי"ם שהוא מקיף הכללי על הארי"ץ שהמקבל יקבל כל המרחב שבעצמות ואז נק' המל' ארץ טובה ורחב"ה בלי שיעור כמו שאין שיעור להעצמות כו'. וזהו ואול"ך אתכ"ם קוממיו"ת וד"ל (ובמ"א מבואר בענין אחר דהיינו שהמקבל יהי' בכפליים בקומת המשפיע דאין טיפה כו' שאין טפיי"ם עולין כו', וכמ"ש נקב"ה תסוב"ב גבר כו', והכל עולה אל שרש וענין אחד מטעם הנ"ל דהמל' תקבל מבחי' העצמות וד"ל).

כי תהיו אתם ארי"ץ חפ"ץ: **מלאכי ג, יב.**
למען ירב"ו ימיכ"ם כו' כימ"י השמי"ם: **עקב יא, כא.**
דאין טיפה כו' שאין טפיי"ם עולין: **נסמן לעיל ע' תה.**
נקב"ה תסוב"ב גבר: **ירמי' לא, כא.**

המשך למאמר ד"ה אם בחוקותי לעיל ע' תשסד

ונתתי גשמיכם בעתם, הנה פסוק זה מדבר בחכ' שבתורה שנמשל לגשם ומטר כמ"ש יערוף כמטר לקחי וכתיב כאשר יצא הגשם מן השמים ושמה לא ישוב כו' כן דברי אשר יצא מפי, ר"ל שהן דבר הוי' מקרא ומשנה כו' וכתיב הוא כל צמא לכו למים שהן מים דאורייתא שמרוין נפש הצומאה אל יוצרה בתפלה כו' כידוע, והנה כמו שהגשמים יורדים טיפין טיפין שמתחלקים מן העבים שיורדים בהתחלקות דייקא ונק' גבורות גשמים שיורדים בגבורות ע"כ יורדים בהתחלקות טיפין טיפין כך הוא בחי' ..ם דאורייתא שנמשל למטר כמ"ש יערוף כמטר לקחי, הנה יורדין ג"כ בבחי' התחלקות כמ"ש קול ה' על המים מים דאורייתא אל הכבוד הרעים כו' ברעם ורעש כרעש העבים שמורידין המטר והוא בחי' קול של הדיבור בד"ת שמחלק ההבל בה' מוצאות הפה לחלקים קטנים שהן צירופי אותיות התורה הבאה בדיבור שע"ז אמר הקול קול יעקב קלא דאורייתא כו', וכן מ"ש השמיעני את קולך קלא דאורייתא שיותר עליון מקול דתפילה כידוע בזוהר ובכתבי האריז"ל וז"ש כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם עשה את אשר חפצתי והרוה את הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזורע ולחם לאכול כן דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כו' כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח את אשר שלחתיו, דהנה אנו רואים בטבע ירידת הגשמים שגם שמרוין את הארץ בלחלוחית מ"מ אין עיקר סיבת הצמיחה מן הארץ מאין

ונתתי גשמיכם: **נמצא בבוך** 2221 (פה, ב) **ושם נכתב זה בהמשך לביאור ד"ה אם בחוקתי שנדפס לעיל בסופי ע' תשסד.**

ונתתי גשמיכם בעתם: **בחוקותי כו, ד. ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו כאן ע' קסח.**

יערוף כמטר לקחי: **האזינו לב, ב.**

כאשר יצא הגשם: **ישעי' נה, י** [**ושם: יורד — וכ"ה בסמוך בפנים —. בדילוג**].

כן דברי אשר יצא מפי: **ישעי' שם, יא** [**בדילוג**].

הוא [**כנצ"ל: הוי**] כל צמא לכו למים: **ישעי' שם, א. ראה שהש"ר שבהערה דבסמוך ד"ה קול.**

נפש הצומאה אל יוצרה: **ראה רש"י סנהדרין עו, ב ד"ה רוה.**

גבורות גשמים: **תענית ב, א. ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ו (כאן, בהביאור) ע' קפז.**

. . ם: **אוצ"ל: מים.**

קול ה' על המים: **תהלים כט, ג. ראה שהש"ר פ"א ב (עה"פ כי טובים) ג. שוחט"ט א, ב (ד"א כי אם). ילקוט המכירי תהלים א אות כה.**

הקול קול יעקב: **תולדות כז, כב. ראה ב"ר פס"ה, כ. זהר ויצא קנא, סע"א.**

השמיעני את קולך: **שה"ש ב, ד. ראה זהר אחרי סא, א. פינחס ריג, א. ביאוה"ז שמיני סה, ב. תו"ח בא ח"א קח, ג. ושי"נ.**

בזוהר ובכתבי האריז"ל: **במאמרי אדה"ז תקס"ו כאן: בדברי רז"ל ובזוהר.**

סיבת הצמיחה מן הארץ: **ראה בארוכה לעיל ע' תקצד ואילך.**

ליש להוסיף תבואת על זרע הזורע מן הגשמים מצד עצמן ואין הענין שמבלעדי הגשם אין בכוח הארץ להצמיח כל צמח הארץ הזרע תבואה כלל שהרי דבר הנראה לעינים הוא שיש כוח הצמיחה בכוח הארץ מצד עצמה להצמיח כל דבר הנזרע בארץ גם בלעדי הגשם וא"כ ירידת הגשמים אינם פועלים עצם כוח הצמיחה בכוח עצמן אך מה שאנו רואים שמבלעדי הגשם לא יצמיח מן הארץ בטוב ויש שאינו צומח כלל בלא גשם כגן הירק והדשאים משדה זרוע זה רק שהסיבה מן לחלוחית הגשמים שירוה את הארץ שע"ז תוצא צמחה מכוח הצומח שבארץ מן ההעלם לגילוי דהיינו מה שיפעל כוח הצמיחה פעילות להצמיח בתוספת ולהגדיל ברכה ובתוספת מרובה על עיקר הזריעה זהו הוא בא מברכת הגשמים שהן אשר פעלו בארץ במה שהרוה את הארץ שתתן כוחה ולהצמיח כל צמח שהי' במדבר שאין שם גשם והארץ יבשה לא תצמיח כלל כי מבלעדי הגשמים לא תוציא הארץ צמחה כלל כנראה בחוש הטבע והיינו שלא תתן הארץ כוחה בכוח הצומח שבה כ"א כאשר תקבל תחילה לחלוחית הגשמים ומ"ש והרוה את ארץ תחילה ואח"כ והולידה דווקא והצמיחה.

שמבלעדי הגשם . . להצמיח: ראה גם הגהת כ"ק אדמו"ר הצ"צ במאמרי אדה"ז תקס"ו כאן ע' קעז.

שלא תתן הארץ כוחה: ע"פ **בראשית** ד, יב.

והצמיחה: ע"כ נמצא בהכת"י.

הוספה

להבין מ״ש בס׳ עמה״מ בענין רל״א שערים פנים ואחור כו׳ שנשאר אחר הצמצום הראשון הנק׳ מקו״פ שנק׳ ג״כ טה״ע כו׳. וגם להבין מ״ש בהקדמת אוצ״ח בענין הצמצום דאו״ס שנעשה מקום חלל וריקן שנתצמצם האור לכל צד כו׳ ע״ש, האיך יתכן תואר צמצום האור בהגשמה כזו על בחי׳ אור דא״ס שהוא פשוט בתכלי׳ האחדות הפשוטה כו׳. והנה יש להבין עוד מ״ש בע״ח דבחי׳ מל׳ דא״ס מקור למקור לבחי׳ מקור כל התענוגים שנק׳ עתיקא דעתיקין כו׳, האיך יתכן לומר ג״כ בחי׳ מקור למציאות מקור התענוג למעלה. אך הנה אנו רואים ממהות [ה]תענוג הגשמי שבעוה״ז שהוא עיקר ומקור לקיום כל המציאות בכל הענינ[ם] שבעוה״ז, כמו ראי׳ שמיעה ריח דיבור וכל חושי הגוף כולם מקבלים קיום מציאותם מבחי׳ התענוג, כמו התענוג שבראי׳ הוא קיום מציאותו וכן [ה]תענוג שבשמיעת קול וכן בדיבור הפה יש בו תענוג והוא עיקר קיום מציאותו, וכך הוא בכל הנמצאים כמו בטעם וריח המאכלים, וגם הצומח והחי כולם עיקר קיומם מבחי׳ התענוג כי גם חיות שלהם מֵז המאכל הוא מה שמתענג מן הטעם הזה שבמזון ואם לא הי׳ מתענג ממנו לא הי׳ מקבל חיותו ממנו כלל, וכן כל עמלו שיעמול האדם הוא רק למלאות חפצו ורצונו בתענוגי׳ להתענג מרוב כל כי כל מה שיעמול [ל]הרויח במו״מ אינו רק בחי׳ התענוג שבו ואם לאו לא הי׳ עמל כלל, ולהיפוך כשאינו ממלא רצונו וחפצו בתענוג מקבל צער שהוא היפוך העונג. וזהו כל עיקר ענין העשירות והעניות שהעשירות הוא בחי׳ התענוג במלואו והעני[ות] והדלות הוא בחי׳ הצער במלואו, וכיוצא בזה כל עניני העולם [הכל] נכלל רק בב׳ דברים הללו בלבד שהוא התענוג או הצער היפוך התענוג, וכמו גם חכם וגבור אל יתהלל החכם בחכמתו והגבור בגבורתו רק על אודות בחי׳ התענוג שמתענג מחכמתו או מגבורתו וכן העשיר בעשרו שזה כל האדם בכל עניניו הפרטי׳. ונמצא כל מציאות שבעולם מרכ״ד שהוא

להבין מ״ש בס׳ עמה״מ: נעתק מבוך 695 מט, א. והניתן בין אריחיים ניתוסף ע״פ בוך 330 מז, א. 1208 רד, א. נמצא גם בבוך 51 קכז, א. 113 רג, ב. 181 סד, א. 298 רל, א (חלק). 449 תכה, א. 456 א, א. 549 קנה, ב. 629 צא, א. 672 צא, א. 947 נה, א. 960 א, א. 1119 רד, א [ושם: לה״ע רל״א שערים פנים ואחור כו׳ מ״ש בס׳ עמ״ה שנשאר].

מאמר זה מיוסד על ד״ה להבין מ״ש באוצ״ח הנדפס בלקוטי תורה ויקרא (בהוספות) נא, ב (ובשינויים והוספות באור התורה ויקרא כרך ב ע׳ חצרת). ד״ה להבין ענין הצמצום באור א״ס בס׳ מאמרי אדה״ז-ענינים ע׳ שית. וראה דרך מצותיך שרש מצות התפלה פל״ד-ה.

בס׳ עמה״מ: ראה שם שער א שעשועי המלך ספ״ב ואילך.

רל״א שערים פנים ואחור: ראה ספר יצירה פ״ב, מ״ד. מ״ה ובמפרשים שם. עמק המלך שם פ״ה.

בהקדמת אוצ״ח: בבוך 1208: באוצ״ח. ובלקו״ת כאן: באוצ״ח בתחלתו.

מל׳ דא״ס . . מקור כל התענוגים: ראה עץ חיים שער (ט) שבירת הכלים רפ״ו. לקוטי תורה כאן נא, ד.

עו״ה הי׳ — האדם: בבוך 337: תחת השמש — קהלת ה, יז.

אל יתהלל החכם בחכמתו: ראה ירמי׳ ט, כב.

בחי' החכ' שבאדם עד בחי' [ה]אחרונה שבצומח ודומם הכל עיקר קיומם הוא מבחי' התענוג בלבד אלא שמתחלק לרבבות מדרי' שונות כפי חלקי מדרי' הנמצאי' בכ"א לפי ערכו.

והענין הוא דכל בחי' התענוג שהוא מקור קיום כל חלקי דצח"ם דנוגה נפל בשבה"כ כו', והוא בחי' פסולת התענוג העליון האלקי שבמלאכי' דעשי' שמקבלי' מבחי' התענוג העליון האלקי שבגעה"ת שנק' ג"ע הארץ שעומד באמצע כדור הארץ בקו השוה ששם בחי' רוחני' הארץ נעשה בחי' קרקע לגן זה כמ"ש במ"א, והיינו בחי' מל' דמל' דעשי' מבחי' בינה שבמל' שמאיר שם העונג האלקי' לנשמות דג"ע דעשי'. ועד"ז יובן עילוי [ה]מדרי' בזה [למעלה מזה] עד רום המעלות, דהיינו שבחי' מקור התענוג האלקי שבגעה"ת להתענג על הוי' מבחי' בינה שבמל' דעשי' מקבל מבחי' ז"א דעשי' ע"י הארת אבא דעשי' מבחי' ע"י דעשי', וידוע ד[מ]בחי' מל' דיצירה נעשה ע"י דעשי', ועד"ז מיצירה לבריאה כידוע שבחי' מל' דבריאה נעשה ע"י ליצי', ומבחי' מל' דאצי' נעשה ע"י לבריאה, ועד"ז עד רום המעלות מן המאציל לנאצלים והוא בחי' מל' דא"ס שנק' מקור למקור כל התענוגי' דבחי' ע"י דאצי' שנק' עתי[קא] דעתיקין כו'. וזהו כי עמך מקו"ח פי' מקור כל התענוגי' האלקי' עמך בטל כי שרשו ממל' דא"ס.

ולהבין זה למעלה בבחי' אחדות הפשוטה דאא"ס כו', הנה ילה"ק שרש ענין אוא"ס ולמה נק' בשם אור דוקא. דהנה כל מה שדברו חכמי הקבלה והגאונים המקובלי' הראשונים בענין ע"ס וכן בס"י וס' הזהר אין הכוונה על אורות הספי' מצ"ע רק על בחי' הארת אא"ס שמאיר בהם דוקא כמ"ש אליו ולא למדותיו כו', וגם מה שקוראי' חכמי הגמרא בלשון שכינה שהוא בחי' המל' מדרי' התחתונה שבאצי' הכוונה על אוא"ס שבמדה זו מדת המל' דאיהו וחיוהי חד שהאורות כולן מיוחדי' בעצמותו בתכלי' היחוד כו', רק המקובלי' שמדברים בפרטי הספי' קוראי' למדה זו בשם מל' או בינה ש[ב]מל' כמו בג"ע כו', אבל מצד הארת א"ס ב"ה קוראי' חכמי הגמרא

שבגעה"ת . . באמצע כדור הארץ בקו השוה: ראה לעיל ע' תשג. ושי"נ.

שו"ה (ה)מדרי' . . דהיינו: בבור 1119 ליתא.

ד(מ)בחי' מל' דיצירה . . ע"י לבריאה: ראה עץ חיים שער (מו) כסא הכבוד פ"ב. פ"ה. שער (ו) עקודים פ"ב.

כי עמך מקו"ח: תהלים לו, י. ראה לקוטי תורה כאן נא, ד ואילך. בשלח א, ג-ד. לעיל בחי"א ע' שיו. ושי"נ. לעיל ע' תקמד.

אין הכוונה על אורות הספי' מצ"ע: ראה זהר (רע"א מהימנא) בא מב, ב. לקוטי תורה כאן נא, ג.

אליו ולא למדותיו: נסמן לעיל ע' תקפב.

מה שקוראי' חכמי הגמרא בלשון שכינה: בברכות ה, סע"ב. ו, א. ועוד.

שכינה שהוא בחי' המל': ראה אגרת הקדש סכ"ה. לעיל בחי"א ע' לה.

דאיהו וחיוהי חד: נסמן לקמן ע' תתקיח.

שכינה שהוא בחי׳ הארת א״ס בכל העולמות בכלל שהוא בחי׳ מל׳ דא״ס מקור הקו כו׳, ו[מ]זה הטעם שאין הספי׳ ענין נבדל מעצמו׳ א״ס, ע״כ הסתירו שמות הספי׳ ולא קראו רק בשם הכוללם יחד כמו שכינה או הקב״ה שכולל כל הע״ס מכתר עד מל׳ כידוע (ובכלל הרי שם זה הקב״ה הוא בחי׳ סובב הכללי למע׳ מבחי׳ הקו ושכינה הוא בחי׳ ממלא דקו כו׳), וכ״ז מפני שאא״ס [הוא] מקור כל ספי׳ ומדה וכמאמר אנת הוא ממלא כל שמהן כו׳ ובעצמו׳ אוא״ס אין בו שינוי כלל מקודם השתל׳ דע״ס באו״כ לאח״כ כי בחי׳ מל׳ דא״ס מקיף לכל העולמות גם עכשיו אחר הצמצום הראשון כמו קודם הצמצום כי אין ענין הצמצום בחי׳ שינוי כלל לגבי עצמו׳ ית׳ כמשי״ת בעזר״ה ודי״ל.

ויובן זה בתוס׳ ביאור עפ״י משל מלך ב״ו שמשפיע מרב טובו הגדול לעמו ועבדיו לכאו״א כפי מדריגתו שבודאי יש התחלקו׳ רבוי מדריגו[ת שונות בהשפעה זו, אך זהו מצד מקבלי השפע בלבד אבל מצד עצם רב טוב של המלך אין בו התחלקות מדריגות] כלל כי הוא כח היולי להיטיב לכל מבקש טוב וחסד וברב טוב זה נמצא ונכלל כל מה שעתיד להסתעף ריבוי מדרי׳ הטובה לכמה רבבות אנשים עד אין שיעור, וגם שיש מקבל השפע בעילוי המדרי׳ ויש מקבל בפחות המדרי׳ לגבי בחי׳ הטוב העצמי שבמלך אין הפרש כלל ביניהם, וכמו שא״א לומר שיש הפרש בחסד שמשפיע המלך בעצמו בין כשמשפיע בידו הימנית או בידו השמאלית או ברגלו וכיוצא מאחר שכל האברים כלולים בנפשו ומתאחדים בו אין בו חילוק מדרי׳ כלל אחר שהוא הכל השפעת המלך עצמו מפנימי׳ נפשו שכוללת כל הכחות והאברים מראשן לסופן בהשוואה א׳ ממש כו׳. וכמו״כ יובן הנמשל בהיות ידוע שבחי׳ תחילת התעורר[ו]ת הרצון הפשוט שבעצמו׳ א״ס הוא מצד כי חפץ חסד הוא ע״ד טבע הטוב להיטיב כמ״ש בע״ח. ואמנם בחי׳ הטוב הזה הוא בבחי׳ א״ס ממש וכולל כל מה שיסתעף ויתחלק ממנו ריבוי רבבות מדרי׳ התחלקו׳ שונות למטה ע״י הארת אוא״ס מבחי׳ רב טוב זה בבחי׳ קו״ח ביריד׳ המדרי׳ בריבוי המדרי׳ דאו״כ דפרצופי׳ העליוני׳ א״ק וע״י ואי״א ואו״א עד בחי׳ מל׳ דעשי׳ שבעוה״ז. וגם שבודאי בחי׳ הארת הטוב והחסד להאציל לבחי׳ החכ׳ דא״ק או חכ׳ דאריך וכיוצא יותר גבוה מבחי׳ [הארת] הטוב וחסד זה לברוא בע״ג יש מאין בתחתי׳ המדרי׳ דעולם העשי׳, מ״מ

קראו . . הקב״ה: **ברכות ג, א. ועוד.**

אנת הוא ממלא כל שמהן: **[תיבת הוא ניתוספה ע״פ בוך 113]. ראה תקוני זהר בהקדמה יז, ב.**

שו״ה בעילוי — שבמלך: **בבוך 330 ליתא. ובבוך 1119: של המלך.**

שאי״א לומר שיש הפרש בחסד . . ברגלו: **השוה לקוטי תורה כאן נא, סע״ג.**

תחילת התעורר(ו)ת הרצון . . בע״ח: **ראה שם שער (ח) דרושי הנקודות ספ״ו.**

כי חפץ חסד הוא: **מיכה ז, יח.**

טבע הטוב להיטיב: **נסמן לעיל ע׳ תקכט.**

לגבי עצמו' רב טובו אין הפרש בזה מאחר שכל הע"ס דקו זה בכל פרטי התחלקות הפרצופים כולם כלולים במל' דא"ס שרש הקו הזה כמשל הנ"ל דכל אברי נפשו כלולים בה כו'. ולפ"ז יובן ג"כ בפרטי ההמשכות דע"ס דאצי' אין הפרש בין שיכוין להמשיך השפע ע"י אור החסד דאצי' או ע"י אור הגבו' או ע"י מדת הנצח וכה"ג, שהרי זו כמו ענין השפעת המלך בידו הימני' שלמע' הוא ספי' החסד דרועא ימינא כו' או ע"י ספי' הגבו' דרועא שמאלא מאחר שהכל הוא השפעת עצמו' אוא"ס שכלולים בו כל בחי' האורות העליוני' וכל פרטיהם מראשית הקו עד סופו כו' וד"ל.

ונמצא מובן מכ"ז דגם אחר בחי' הצמצום הראשון שנמשך בחי' קו בבחי' מעומ"ט וכללותן ענין התחלקו' ע"ס בבחי' קוין ימין ושמאל כו' כ"ז אינו בחי' ענין נבדל מן עצמו' אא"ס [ב"ה] המאיר בקו הזה מרישו לסופו כלל וכלל כמו קודם הצמצום ממש. ובזה יתורץ הקושי' דפלסופים שהביא הפרד"ס איך ימצא התחלקו' ע"ס מאחדות הפשוטה כו', משום דגם לאחר ההתחלקו' דע"ס מיוחדי' בא"ס בתכלי' היחוד כמא' דאיהו וחיוהי חד ממש ו[זהו] עד"מ הנ"ל במלך וכיוצא בזה (והיינו שתירץ הרמב"ם בענין השגחה פרטי' שהוא ג"כ הקושי' דלעיל איך ישגיח אח"פ בריבוי כו' משום דבידיעת עצמו יודע את כל הנבראים ולא בידיעה שחוץ ממנו מאחר שממנו הכל כו' וכמ"ש במ"א באריכות). ומזה הטעם לא הזכירו בעלי התלמוד שום זכרון בשמות הספי' ואורות עליוני' משום דאליו כתי' ולא למדותיו ומשום דאיהו וחיוהי חד כמובן מכל הנ"ל וד"ל.

והנה מעתה י"ל בענין קריאת שם שקוראי' המקובלי' לא"ס בשם אור א"ס דוקא. הנה פי' אור בכ"מ הוא רק ענין הגילוי מן העצם כמו האור של השמש [שהשמש] הוא עצם המאור והזיו שלו שהוא רק גילוי עצם השמש שנק' מאור נק' אור כידוע. ויובן זה בתוס' ביאור ע"פ משל מבחי' אור וחיות הנפש שמאיר ומחי' את הגוף כידוע ג"כ ש[הוא] נק' בשם אור הנפש שהיא רק בחי' הארת התפשטות החיות מעצם הנפש להחיות חיים גשמיי' ובשריים שהוא חיות הנפש המלובש באברי הגוף אבל עצם הנפש הוא כח וחיות רוחני בעצם למע' מבחי' חיות גשמי ובשרי הזה, ואמנם מבחי' זיו והארת עצם רוחני' חיות הנפש מאיר ומתפשט באברי הגוף להחיות חיי

הקושי' דפלסופים שהביא הפרד"ס: ראה סידור שער המילה קמב, ג. תורת חיים שנסמן בסמוך בהערה ד"ה שתירץ. דרך מצותיך מצות האמנת אלקות פ"ג ואילך. וראה גם ספר הערכים חב"ד כרך ד מערכת אורות דספירות פשיטותם וציורם ע' פב ואילך.

כמא' דאיהו וחיוהי חד: תקוני זהר בהקדמה ג, ב. — בבוך 300: וכמא' אלי'. וראה לעיל ע' תנג בהערה ד"ה הוא.

שתירץ הרמב"ם: ראה הל' יסודי התורה פ"ב ה"ט-י. תורת חיים וירא צז, ב.

אור וחיות הנפש: ראה תניא פנ"א.

הגוף הגשמי, וה״ז ממש כערך זיו השמש לגבי השמש כידוע. אך אם נא׳ לדמות ממשלי׳ הללו להבין בדוגמא כזאת למע׳ בענין בחי׳ אוא״ס [ב״ה] ג״כ שהוא ג״כ עד״ז בחי׳ גילוי העצמו׳ דא״ס, כי הנה באמת אין הנמשל דומה עם המשל בהיות ידוע שאעפ״י שאור וחיות הנפש באברי הגוף אינו רק בחי׳ זיו ואור המתגלה מן עצם הנפש ממש, מ״מ הרי בחי׳ האור הזה בא בבחי׳ השפעה והמשכה מעצם הנפש להחיות כלי הגוף ובכל בחי׳ השפעה והמשכה יש בחי׳ שינוי באופן השפעתו אם במיעוט או בריבוי אם בתוקף ובכח או בחלישות ומיעוט הכח ח״ו בהתפשטות או בצמצום, כנראה לעין שבהארת והשפעת אור וחיות הנפש באברי הגוף יש שינוים רבים באופן הארה זו לפעמים תאיר בכלי הגוף במיעוט מאד כמו בשינה וכה״ג שהחיות מאיר במיעוט ובצמצום רק קיסטא דחיותא שדופק בלב וכן בתענית או בחולה וכה״ג שהחיות מסתלק ואינו מאיר בריבוי והתפשטות כלל גם לא בכח ותוקף רק בחלישות כו׳ משא״כ בהקיץ ששכלו מאיר בתוקף ובהתפשטות וריבוי וגם העין רואה ואוזן שומעת וחושב ומהרהר וחוש[ק] בלבו בשכל ודעת שלימה וגם כל אברים החיצוני׳ מאיר חיותם בתוקף ועוז הרבה יותר מבשינה ותענית וכה״ג, והטעם הוא כי הזיו והאור הזה של הנפש יש בו מיעוט וריבוי צמצום והתפשטות (מלבד סיבת גרעון הכלים של הגוף כו׳), לפי שהוא דומה לעצם הנפש שבנפש עצמה יש בחי׳ מיעוט וריבוי צמצום והתפשטות כו׳ להיותה בחי׳ בריאה מאין ליש, אבל איך נדמה מזה למע׳ בנמשל ממשל זה בבחי׳ אוא״ס שהוא ג״כ בבחי׳ אור ושפע המשכה שנמשך מעצמו׳ האור להיות מקור כל חיי העולמות כו׳ כפי הנראה לכאו׳ בס׳ המקובלי׳ הראשוני׳, [ד]א״כ הרי יש בהכרח בבחי׳ אור זה דא״ס בחי׳ צמצום והתפשטות מיעוט וריבוי כו׳, וזה א״א לומר כלל גם בבחי׳ אור המאיר מעצמו׳ הא״ס משום שנא׳ אני הוי׳ לא שניתי שאין באוא״ס בחי׳ שינויי׳ כלל וכלל להיותו בבחי׳ האח״פ בתכלי׳ לפי שהאור והגילוי דומה אל העצמו׳ וכמו שבחי׳ עצמו׳ דא״ס הוא בבחי׳ האח״פ כך בבחי׳ הארתו וזיוו, ואעפ״י שאין ערך לזיו לגבי העצם מ״מ בחי׳ גילוי העצמו׳ הוא כידוע, וא״כ איך נזכר בע״ח בכמה דוכתי שיש בחי׳ צמצום והתפשטות גם בבחי׳ אוא״ס מלבד צמצום הראשון הנק׳ מקו״פ כו׳.

אך באמת הנה יש הפרש בין ב׳ משלים הנ״ל בין משל זיו השמש לגבי השמש ובין זיו ואור חיות הנפש בכל הגוף, דבחי׳ אור זה של הנפש

שו״ה זיו — ממש: בכמה כת״י ליתא.

שו״ה בחלישות — ח״ו: בכמה כת״י ליתא ובמקומו באה תיבת או; אם. אבל בכת״י זה בא לאחרי תיבה זו תיבת או ונמחקת.

בשינה . . קיסטא דחיותא: זהר לך פג, א.

שו״ה מעצמות — האור: בבוך 300: הא״ס.

אני הוי׳ לא שניתי: מלאכי ג, ו.

בגופו נק' בחי' השפעת והמשכת החיות עכ"פ אעפ"י שאינו רק בחי' הארה והתפשטו' הנפש ולא בחי' עצמותו מ"מ הרי הוא בחי' השפעה והמשכה עכ"פ להחיות הגוף וכיוצא ובכל בחי' השפעה יפול בה בחי' שינוי בהכרח כנ"ל, אבל בחי' אור וזיו השמש אינו נק' בחי' השפעה והמשכה כלל שהרי נראה לעין שאין אור וזיו זה בא [ב]דרך השפעה והמשכה כי לא נמשך דבר מה מן השמש כלל רק שהאור הזה בא ממילא בבוא עצם השמש ואינו מערך ומהות השמש כלל שיפול בו [לומר] לשון המשכה והשפעה, כי כל השפעה תדמה בערך ויחס אל עצם המשפיע גם שאינו רק הארת והתפשטות המשפיע כמו אור חיות הנפש בגופה שיש לה ערך ויחס אל העצמו' של הנפש קצת אעפ"י שאינו רק זיוו ואורו שהרי תוליד בדומה לה דוקא ותתפעל ממאורעות הכחות שלה בגוף כו', משא"כ אור השמש אין לו ערך ויחס אל עצם השמש כי הרי עצם השמש הוא מאור עצמי ממש ובזיו השמש אין בו ממהות עצמיות השמש כלל. ויובן זה יותר באור הנר המאיר בבית שבודאי אין ערוך להארה שבבית מאור הנר לגבי עצם האש שדולק בפתילה שהוא מהות ממש[י] ויש בו חום טבעי לשרוף ולכלות מה שאין כ"ז בהארה המאירה מן האש ע"פ חלל הבית, ולא כמו חום של אש שלהבת שמתפשטת למרחוק שיש בה מעין חום העצמי שבגוף השלהבת שזה נק' ג"כ המשכה והשפעה כמו בחיות הנפש בגוף אעפ"י שחום זה המתפשט אינו בא דרך המשכה והתפשטות אלא מאיליו יבא בבוא החום של השלהבת מ"מ בחי' התפשטות מן העצם הוא ויש לו ערך ויחס בענין החום עכ"פ, וכן הארת חיות הנפש יש לו ערך לעצם הנפש בענין ובחי' החיות עכ"פ ואעפ"י שגם הוא בא ממילא כשיבא עצם הנפש לשכון בחומר הגוף ממילא יתפשט הארת חיות הנפש ויחי' גם הגוף כמ"ש במ"א, משא"כ זיו השמש מהשמש אינו נק' בשם בחי' השפעה כלל ואין לו יחס וערך עם עצם השמש. וע"כ המשל הזה דזיו השמש לגבי השמש הוא אמיתי יותר לדמות מזה הנמשל למע' בבחי' אור דא"ס כמ"ש כי שמש ומגן כו' שבחי' אור זה אינו נק' בחי' השפעה כלל ואין לו ערך לגבי בחי' העצמו' דא"ס, אך להיותו בחי' גילוי העצמו' גם הוא בבחי' אח"פ כמו העצמו' דא"ס אעפ"י שבחי' עצמו' דא"ס קדוש ומובדל בערך מבחי' גילוי זה שנק' אא"ס כמובן ממשל זיו השמש ואור הנר מ"מ גם הוא מאיר בבחי' א"ס ולא יתכן בו בחי' שינוי כלל כנ"ל כי אין שינוי נופל רק בבחי' השפע כנ"ל, ומ"ש בע"ח בחי' צמצום והתפשטות באוא"ס אין זה מדבר בבחי' עצמו' אא"ס אלא רק בבחי' הארה המתפשטת מזיו זה הנשאר אחר בחי' צמצום הראשון הנק' מקו"פ וחלל כו' כמשי"ת בע"ה וד"ל.

והנה בבחי' אור זה דא"ס עצמו עדיין א"א לומר בו שממנו יומשך מקור כל התענוגים העליונים שנק' עתי[קא] דעתיקין כו', רק מבחי'

כמ"ש במ"א: ראה גם סידור ערב שבת קסד, ג.

כי שמש ומגן: תהלים פד, יב.

אחרונה שבו הנק׳ בחי׳ מל׳ דא״ס שהוא בחי׳ אותיו׳ שבטה״ע שנשאר בהם רק רשימו מעצמו׳ אור דא״ס כמשי״ת בסמוך משם נמשך בחי׳ מקור למקור כל התענוגים עד שיש מקור לבחי׳ התענוג שבחכ׳ שנק׳ ראשית שבה בחי׳ ראשית גילוי התענוג הע׳ שבעצמותו, ומבחי׳ תענוג שבחכ׳ נמשך עד למטמ״ט עד פסולת התענוג שבג״ע דעשי׳ שהוא שרש [ל]תענוג[י ה]עוה״ז כו׳ וכנ״ל באריכות. אבל גם מבחי׳ מל׳ דא״ס עצמ׳ אין [אנו] רשאים לדבר בו כמ״ש בע״ח ודי״ל (ובעה״מ מדבר בפרטיות שבטה״ע שלפני הקו [כו׳] ומה שנק׳ בשם שעשועי המלך בעצמותו כו׳ הוא בבחי׳ מל׳ דא״ס כו׳).

ומעתה הנה י״ל במ״ש בס׳ עמה״מ ובס׳ מבו״ש ואוצ״ח בענין אוא״ס שהי׳ ממלא כל החלל כו׳ ואח״כ צמצם את אורו ונעשה מקו״פ לכל צד כו׳ ע״ש, וגם מ״ש עוד שם שאחר בחי׳ הצמצום הזה נשאר בחי׳ רשימו והו״ע האותי׳ דרל״א שערים פנים ואחור כו׳. דהנה להבין בחי׳ הצמצום הראשון ובחי׳ הרשימו שאחר הצמצום יש להקדים תחלה ב׳ הקדמות בב׳ עניני משלים. הא׳ מענין ומשל כמו אדם העוסק בלימוד איזה מסכתא כמו מס׳ יבמות עם כל המפרשים ראשונים ואחרונים בעיון גדול מאד עד שיודע אותה היטב גם מה שחדשו כל הסברות [שבכל המסכ׳] ועומק הפלפולים עם מה שחידש הוא בעצמו ובקי בכ״ז היטב דהיינו שכל החידושים ועומקו הסברות שבכל המס׳ ההיא נחקקה בשכלו ושגורה בפיו להשיב לשואלו מיד כל פרטי׳. והנה לאחר שגמר לימוד מס׳ זו והתחיל לעסוק ללמוד במס׳ אחרת כמו מס׳ ברכות שכל שכלו ומחשבתו בעיון גדול במס׳ ברכות או שעוסק בעניני מו״מ וכה״ג או שיושב בטל לגמרי, הנה ודאי א״א לומר שכל השכלו׳ והסברות דכל מס׳ יבמות נעלמו ונסתלקו לגמרי משכלו שבמוחו והי׳ כלא הי׳, שהרי אם ישאלוהו בהם גם בעסקו בענין אחר ישיב מיד כל פרטי פרטיהן ממש כמו בשעת שעסק בלימודו, וא״כ הרי בודאי בהברח לומר שכל השכלות והסברות שיודע במס׳ יבמות לא נעדר א׳ מהם גם בעסקו בענין ומס׳ אחרת אלא כולו נחקקו בשכלו תמיד. ולפי״ז י״ל מהו ההפרש בזה בין הידיעה שיודע כל חידושי מס׳ יבמות בשעת הלימוד שלומדה ובין הידיעה שיודע אותה בעת עסקו במס׳ וענין אחר, וצ״ל דודאי יש הפרש ביניהם רק שאין ההפרש בעצם הידיעה שהוא הבקיאות בה היטב שבזה אין הפרש כלל משעת הלימוד לאח״כ רק ההפרש הוא בבחי׳ הגילוי

שו״ה ראשית — הע׳: בבוך 1119 ליתא. ובבוך 330: העליון.

למטמ״ט: למטה מטה.

מל׳ דא״ס עצמ׳ אין (אנו) רשאים לדבר בו: ראה גם לעיל ע׳ תפו. ושנ״ב.

שו״ה שנק׳ — כו׳: ע״כ נמצא בבוך 298 (ושם: כנ״ל וד״ל).

ובס׳ מבו״ש: שער א פ״א.

כמו מס׳ יבמות: באור התורה (שנסמן בריש המאמר) ע׳ תשו: חייב אדם לומר בלשון רבו שהזכיר מסכת זו.

וההעלם בלבד, שבשעת הלימוד היתה הידיעה בה בבחי' הגילוי דהיינו שאור שכלו השכיל בכל פרטי ידיעתה בגילוי אותיו' השכל ואותיו' המח' שהן אותיו' ההשגה ממש, ולאחר הלימוד בעת טרדתו בשכלו בענין ומס' אחרת אין הידיעה שבשכלו במס' יבמות באה בבחי' ההארה בגילוי אותיו' השכל ואותיו' המח' מפני שאותיו' השכל והמח' טרודים בענין ומס' אחרת אלא נשארה הידיעה הזאת בבחי' ההעלם בשכלו, כמו דבר מה המונח בקופסא שאין העלם זה ענין הסתלקו' וביטול לגמרי אלא שנעלם מן העין בלבד אבל הוא יש במציאות בקופסא ובכל רגע יכול לפותחה ולגלותה, כך נשאר כל ידיעת מס' יבמות בשכלו כמו דבר מה המונח בקופסא שבכל רגע יכול לגלותה מן ההעלם הזה כמו להשיב לשואלו דבר בכל פרטי' גם בעת עסקו בענין ומס' האחרת וכמש"א [חז"ל] תנא מיני' ארבעין זימנין ודמי לי' כמונח בקופסא כו'. ונמצא מובן מבחי' ההעלם הזה עכ"פ שאינו רק בחי' העדר אור הגילוי של השכל לבא בבחי' אותיו' ההשגה והמח' בלבד ולא יותר אבל לא צמצום והעלם אמיתי לגמרי כמו השוכח מה שלומד שנעלם משכלו לגמרי כו' וד"ל.

ולהבין זה בתוס' ביאור איך שאין זה נק' צמצום והעלם אמיתי, יל"ק תחלה בשרש ענין מהו[ת] האותיו'. דהנה מבואר במ"א באריכות שענין האותיו' המתהווים בה' מוצאות הפה כמו גיכ"ק מהחיך ודטלנ"ת מן הלשון ובומ"פ מהשפתיים אין עיקר התהוותם מן ה' מוצאות הללו כמו התהוות הקולות מחללי הכינור ע"י הכאה ונענועי הנימין, שא"כ הי' מן ההכרח להיות בחי' פעולות ותנועות המוצא עד שמוצא ומתהווה ממנו האות[יות] כמו בכלי הכינור שבנענוע הנימין יוצא הקול, וזהו בהיפך ממש במוצאות הפה שהרי אנו רואים שכאשר יצטרך האדם לדבר אות הבי"ת או הפ"א הנה השפתיים ייקמצו ויתנענעו אחר שיוצא הברת אות הבי"ת והפ"א שהברה זו היא המתנענע וקומצת השפתיים, ואם הי' יציאות אות הב' מן השפתיים מצ"ע הי' מהראוי שיוקדם תחילה קמיצת השפתיים והוא להיפוך שהבי"ת והפ"א כבר הוכנו בדברו בפה והוא המניע והקומץ השפתים להוציא אותיו' הב' והפ"א לידי גילוי, וכן דטלנ"ת מהלשון הרי הד' והט' והל' המה מניעים את הלשון ולא שע"י נענוע הלשון יתהווה, וכן גיכ"ק מהחיך ואהח"ע מהגרון האותיו' הללו מניעים למוצאו' ופועלים פעולתן ע"י כמו ע"י הגרזן ביד החוצב או ע"י הקולמוס ביד הכותב וכיוצא, מפני שאין מציאות ומהות טבע בשר הלשון להוציא אותיו' דטלנ"ת דוקא או בטבע השפתיים להוציא אותיו' בומ"פ שהרי אינם כמו חומר מוכן לקבל צורת רוחני' האותיו' הללו כחומר כלי העין לגבי כח הראי' שהרי נראה לעין השכל שאינו כן. וראי'

תנא מיני' ארבעין זימנין: ראה פסחים עב, א.

שענין האותיו' המתהווים בה' מוצאות הפה: ראה אגרת הקדש ס"ה ובליקוט פירושים שם. לקוטי תורה כאן נג, א. ס' מאמרי אדה"ז-ענינים ע' פב. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע' רה. ע' שי.

עוד לדבר שאם הי׳ מהות האותיו׳ מתהווים מהמוצאו׳ עצמן כמו בכלי הכינור [הרי] הי׳ צריך לחשוב איך שינענע הלשון שמוציא אות ד׳ ול׳ ואיך לכוונ השפתיים להוציא אות ב׳ כמו במנגן בכלי כינור שיש ידיעה במלאכת מחשבת עיון המחשבה וגם בתנועו׳ האברים ע״פ עיון המח׳ לקמוץ ולפתוח ידו כו׳, אבל בהתהוות תנועות בה׳ מוצאות בסדר צירופיהן בפרטי פרטיהן הן בלי מח׳ תחלה כלל וכלל שהרי הקטן ודאי אינו יודע כלל ציור ומהות אותיו׳ דא״ב ויכול לדבר בה׳ מוצאות כל עניני העולם וגם אינו מכוין כלל להוציא אות [א׳] ב׳ ג׳ ד׳ שיהי׳ פועל במוצאו׳ בשביל זה שא״כ הי׳ מכוין לקמוץ השפתיים להוציא אות ב׳ דוקא והוא אינו יודע כלל שאותיות בומ״פ מהשפתיים וגם אינו מכוין כלל לפעול במוצאו׳ להוציא לפי אופן האות שרוצה לדבר, וגם הגדול אינו מכוין כלל בכ״ז כידוע אלא ידבר הכל בלי שום כוונה ומח׳ כלל והאותיו׳ יוצאים ממילא ומאליהם בה׳ מוצאות הפה בכל פרטי צירופים כידוע. וא״כ מכ״ז ראי׳ ברורה שאין המוצאו׳ מהווים לגוף האותיות (ועוד ראי׳ מן הבהמה ותינוק קודם שיכול לדבר שיש לו ה׳ מוצאות ואינו יכול לדבר כלל מה ניתוסף דבר במוצאו׳ בזמן קצר כזה כו׳), אלא מוכרח לומר בשרש מציאות האותיו׳ בעיקר מקור התהוותם שאינן מן המוצאו׳ כלל אלא הן נמשכים ויוצאים מעצמו׳ הנפש הרוחני׳ בבחי׳ הרוחני׳, כי הנפש מלאה מאותיו׳ הקבועים בה בבחי׳ הרוחני׳ ונק׳ רוח ממללא או נפש המדברת גם בהיותה בלי גוף בלא ה׳ מוצאות (וכמו ששמע אותו חסיד שתי רוחות מספרות כו׳), וכ״ב אותיו׳ הללו קבועים בנפש בתולדתה בכל אומה ולשון מע׳ ל[שון] להיות כל עם ועם מדבר בהם כלשונו כו׳, רק שהמה נמשכים ומתלבשים בה׳ מוצאו׳ הפה בבחי׳ הלבשה ותפיסא בלבד ולא כמו צורה לחומר והיינו כדי לפעול ע״י ה׳ מוצאות בבחי׳ ההברה והמבטא הגשמי׳ שהוא יציאת קול גשמי באות ההברה הנשמע לזולתו כמו אות הב׳ שבנפש הוא רוחני ומתלבש בשפתיים מקומצים לפעול [הברת] אות ב׳ בקול גשמי, ונמצא האותיו׳ הרוחני׳ שבנפש הם מניעות לה׳ מוצאות הפה לפעול מבטא [גשמי ולא שהן מנענעות כו׳. ובזה מתורץ הכל שמה שאין התינוק יכול לדבר בה׳ מוצאות מצד עצם עד שיומשך הארת אותי׳ הנפש בהם ויפעלו על ידם] גשמי׳ המבטא, וזהו לאחר שנשלם הנפש בבחי׳ כח החכ׳ שבה דוקא שהאותיו׳ נמשכים בגילוי מבחי׳ החכ׳ שבה דוקא וכמ״ש לנפש חי׳ ותרגומו לרוח ממללא וחי׳ הוא בחי׳ החכ׳ שנק׳ בחי׳ מדבר כו׳ וכמש״ת. וגם בזה יתכן מה שאין האדם צריך לכוין האיך לפעול ע״י המוצאו׳ כנ״ל כי ממילא ומאליו יומשך בחי׳ תנועות האותיו׳ בה׳ מוצאו׳ להוציא האותיו׳ בהברה מבטא גשמי׳ מטעם שאותיות הנפש הוא עיקר המדברת כו׳ והה׳

הנפש מלאה מאותיו׳: ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז-פרשיות התורה ח״ב לע׳ תרלט.

ונק׳ רוח ממללא: נסמן לקמן הערה ד״ה לנפש.

ששמע אותו חסיד שתי רוחות מספרות: ברכות יח, ב.

לנפש חי׳ ותרגומו לרוח ממללא: בראשית ב, ז ובתרגום אונקלוס שם.

מוצאות המה רק כגרזן ביד החוצב לגביהן ע"כ ממילא ומאיליו נעשה הברת הה' מוצאו' בלי מח' וכוונה כלל כנ"ל וד"ל.

אך הנה עדיין י"ל למה הברת האותיו' באה בצירופי' מכוונים עפ"י אופנים שבשכל דוקא וג"ז בלתי כוונה ומח' [בתחילה] כלל כידוע, ולכאו' לפי הנ"ל אין האותיו' שייכים להשכל אלא לעצם הנפש להיותה נק' בשם נפש המדברת בטבע תולדתה כנ"ל. אמנם הנה ענין זה יובן בהקדים תחילה מה שאנו רואים לכאורה אשר שרש התהוות האותיו' הוא מבחי' השכל דוקא, שהרי אנו רואים כאשר ישכיל אדם איזה שכל וסברא מושגת בכלי המוח עדיין אין בו בחי' אותיות כלל רק השגת מושכל בלבד אך מיד הרי מתהווה בחי' אותיו' מח' לאותו השכל דהיינו לחשוב אותו במחשבת עיון שהוא בחי' אותיו' דוקא, ע"ד דוגמא כשחושב השכל של ענין האדנות והממשלה שהוא רק ענין עיון שכלו באיכות ענין האדנות, ואמנם מיד כשיתבונן בשכל והשגה זו מתהווה אותיו' המח' לחשוב ענין זה באותיו' שהוא אותיו' האדנות כמו אדון עולם וכה"ג, ונמצא עצם ההשכלה בתחלתה אינו רק השכלה וסברא בלבד וסופה הוא בחי' אותיו' דהיינו מפני שמבחי' סוף ותמצית האחרון של השכל מתהווה בחי' אותיו' המח' וכמ"ש בע"ח דמבחי' אחוריים דאימא שהיא בחי' מל' דתבונה נתהווה בחי' לא"ה אותיו' המח' כידוע. ועכ"פ ג"ז אנו רואים שאעפ"י שהאותיו' מתהווים מבחי' אחרונה שבשכל עצמו מ"מ אין מציאו' השכל בא לידי גילוי להיות נתפס היטב בהשגה בכלי המוח בלתי האותיו' של המח' כאשר בא השכל לידי המח' שנתפס אז במציאו' השגה גמורה אבל קודם בואו במח' עדיין הרי הוא בחי' היולי עדיין שלא נודע ומושג במציאו' איזה שכל וסברא כו'. והנה מבחי' אותיו' המח' מתפשטים באותיו' הדבור מן ההעלם לגילוי כידוע ובה' מוצאות הפה שהן בחי' המבטא הגשמי' שהם דוקא עיקר התגלות השכל שבמח' ודוקא לפי אופן התגלו' השכל שבמח' כך הוא בא ממש בדבור לא יוסיף ולא יגרע אפי' אות א' כו'. ונמצא ה' מוצה"פ מתנענעים רק עפ"י אופן גילוי אור היולי של השכל באותיו' המח' וכפי אופן צירוף"א המח' באופני הגבלתם את אור השכל ההיולי כך הוא בא בצירופים הללו ממש בצירופי אותיו' הדבור בתנועת המוצאו' לא יוסיף ולא יגרע אפי' אות א' כו' וד"ל.

ומעתה י"ל הלא השרש של אותיו' הדבור שנק' רוח ממללא הוא בעצם הנפש וכנ"ל שנק' נפש המדברת מפני שהנפש מליאה אותיו', וא"כ הרי אותיו' המח' שמתהווים מן השכל כנ"ל מהיכן יתחברו וישתוו עם

וכמ"ש בע"ח דמבחי' אחוריים דאימא: ראה שם שער (לז) יעקב ולאה פ"ד. לקוטי תורה להאריז"ל ס"פ תולדות.

לא"ה אותיו' המח': נסמן לעיל ע' תרמה.

שו"ה ונמצא — מוצה"פ . . צירופ"או: מוצאות הפה . . צירופי אותיות.

צירופ״א הדבור מאחר שלא ממקור א׳ הם נובעים ומה גם שממילא ומאליו נעשה אופן צירופ״א המח׳ והדבור כא׳ ממש בלי כוונה ומח׳ מתחלה כלל כנ״ל. אך שרש הדברים דכמו שהנפש מליאה אותיו׳ הדבור ונק׳ רוח ממללא כך היא מליאה מבחי׳ אותיו׳ המח׳, ושני מיני אותיו׳ הללו קבועי׳ בה בבחי׳ העלם היוצאים לידי גילוי אח״כ, אך אותיו׳ המח׳ יוצאי׳ לידי גילוי ע״י השכל מבחי׳ אחרונה שבו והן קודמין לבא באדם כי גם בתינוק בן שנה שאינו יכול לדבר כלל הרי כבר יש לו אותיו׳ המח׳ לשכלו הקטן להרהר ולעיין באותיו׳ המח׳ להבין ולהבחין בין דבר לדבר שהרי מיד כשיחשוב על דבר מה יחפוץ או לא יחפוץ ולא יוכל להביא מחשבתו ורצונו בדבור וזה אינו אלא לפי שאותיו׳ המח׳ כבר יצאו לידי גילוי בפרטי צירופיהן בכל אשר יחשוב דבר מה, אבל אותיו׳ הדבור לא יצאו עדיין לידי גילוי מהעלם בנפש בבחי׳ הרוחני׳ כו׳, לפי שאותיו׳ המח׳ יוצאי׳ בגילוי ע״י בחי׳ בינה דוקא כנ״ל דממל׳ דתבונה נמשך אותיו׳ המח׳ ואותיו׳ הדבור יוצאי׳ בגילוי ע״י בחי׳ החכ׳ דוקא וכמ״ש לנפש חי׳ לרוח ממללא וכל עליון בא לידי גילוי בהמשך הזמן יותר, ולפי שבחי׳ בינה קדמה לבא באדם ע״כ אותיו׳ המח׳ קודמים לבא ואותיו׳ של הדבור ששרשם בחכ׳ כאשר יבא אור החכ׳ אז זמן גילוי אותיו׳ הדבור משום דאבא יסד ברתא כו׳ וד״ל. והנה זמן אמיתי לשלימות צירופ״א הדבור הוא לאחר תשלום זמן היניקה של הולד שהוא לאחר היותו בן ב׳ שנים ע״פ הרוב, והטעם הוא לפי שאז נשלמו בחי׳ מוחין דיניקה שהוא בחי׳ התלבשות חב״ד בחג״ת כו׳ שהוא [ענין] הארת השכל במדו׳ להגדילם כידוע, וזהו דומה לענף הגדל מן האילן שהאילן מגדלו ומצמיחו עד שנשלם הענף ונעשה אילן ג״כ, וכך יובן בבחי׳ המדות שגדלי׳ מן השכל דבינה כמו החסד שנק׳ ענף החכ׳ ובחי׳ בינה הוא המגדל את המדה שנק׳ ענף, והוא בחי׳ היניקה שהוא המשכת מוחין דחב״ד בחג״ת עד שנשלמו המדות שנק׳ ענפים ונעשה אילן כמ״ש כי האדם עץ השדה כו׳, ואז הוא דוקא זמן גילוי אותיו׳ הדבור להיות ידוע דאבא יסד ברתא שצירופ״א הדבור מתהווים מן החכ׳ (שלמע׳ מבחי׳ בינה שמגדלת המדה בהמשכת מוחין דיניקה וע״כ קדם גידול המדות ביניקה לאותיו׳ הדבור מטעם הנ״ל במח׳ שקדמה לדבור שכל עליון בא יותר בהמשך הזמן כו׳), לפי שכל הגבוה גבוה ביותר הוא משפיל א״ע למקום נמוך (כמ״ש במ״א בענין יסו״א ארוך כו׳), וע״כ ע״י הארת עצם החכ׳ מתחלקי׳ אותיו׳ הדבור ומצטרפי׳ וע״י בחי׳ בינה מצטרפי׳ אותיו׳ המח׳ והוא ע״י בחי׳ ה״ג מנצפ״ך דאימא כידוע, וב׳

דאבא יסד ברתא: זהר (רע״א מהימנא) פינחס רמח, א. רנו, ב. רנח, א. תקוני זהר תכ״א (סא, ב). תס״ט (קה, ב).

זמן היניקה . . ב׳ שנים: ראה כתובות ס, א.

כי האדם עץ השדה: שופטים כ, יט.

שכל הגבוה . . למקום נמוך: נסמן לעיל ע׳ תפו.

ה״ג מנצפ״ך דאימא: ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תפח.

מיני צירופים שבמח' ודבור באין ממילא דוקא בלי מח' וכוונה תחלה כלל מאחר ששרש ב' מיני האותיו' הללו קבועי' בעצמי' הנפש רק גילוי צירופיהן נמשכים ע"י חו"ב שבנפש ע"כ מתחברים צירופ"א המח' עם צירופי אותיו' הדבור כי ממקור א' [הם] נובעי' בשרשם רק שינוי צירופיהן תחלה מאיר מן השגה דבינה באותיו' המח' תחלה ואח"כ באין אותיו' הדבור מכוונים עפ"י הצירופי' שבמח' כו'. ובזה מתורץ הקושי' דלעיל ג"כ למה בא הברת אותיות הדבור מכוונים עפ"י השכל ובלי מח' וכוונה תחלה כו' וד"ל.

והנה ב' מיני אותיו' דמח' ודבור הן באים בהשתל' מעולם לעולם דהיינו בחי' הדבור שבעולם העליון נעשה בחי' מח' בעולם התחתון הימנו כמו וקרא זא"ז וא' קדו"ש שקריאה זו היא בחי' המשכה מעילה לעלול כתרגומו ומקבלין דמ"ד כו', ובחי' המשכה זו היינו מבחי' גילוי דבור שבעליון נעשה בחי' העלם המח' בתחתון עד שמבחי' דיבור שבמלאכים היותר תחתונים נמשך בחי' המח' שלנו כי גם בחי' העלם המח' שלנו גשמי' בערך לגבי הדבור של המלאכים, ועליות העולמות היינו שבחי' מח' שבתחתון נכלל בדיבור שבעליון ועד"ז מח' שבעליון נכלל ועולה בדבור שבעליון הימנו ועד"ז גבוה מעל גבוה כו' עד רום המעלות בעא"ע ברוחני' האותיו' דמח' ודבור, עד שיש עילוי כזה גם בבחי' האותיו' שלמע' גם מבחי' החכ' שבכל עולם בפרט ובכלל למע' גם מבחי' חכ' דא"ק כו', וגם למע' בבחי' עצמי' אוא"ס שלפני הצמצום הראשון הנ"ל יש עילוי מדרי' דהעלם [וגילוי מחשבה ודיבור וכמו שאמר בריש הורמנא כו' גליף גליפו בטה"ע שהוא בחי' חקיקות האותיות בעצמות אא"ס ויש שם ב' מיני אותי' דהעלם] המח' וגילוי הדבור אלא שהן למע' מן הקו"ח מקור כל האורות העליוני' כו' (וכ"ז ראי' לענין הנ"ל דשרש ב' מיני אותיו' דמחו"ד כלולי' וקבועי' בעצמו' הנפש רק בחי' גילוי שלהם נמשך למע' ע"י חו"ב כו' ולא שעיקר וראשית התהוותן הוא מחו"ב כו', וכך הוא למע' מע' בעצמות אוא"ס שכלולי' שם ב' מיני אותיו' הללו ויוצאי' לידי גילוי ע"י בחי' חו"ב שבעצמו' כו' וד"ל).

ואחר כ"ז יובן ענין ובחי' צמצום הראשון הנ"ל שהוא הצמצום בעצמו' אוא"ס שלפני הקו לכל צד ונעשה כמו מקו"פ וחלל ריקן כו'. דהנה ודאי אא"ל בו בחי' צמצום אמיתי שהוא בחי' הסתלקות האור וביטולו לגמרי להיותו עולה ונכלל במאור כו', שהרי מבואר למע' שבחי' עצמו' אוא"ס לא יפול בו בחי' שינויים דצמצום והתפשטות כו' להיות שאינו בגדר בחי'

וקרא זא"ז וא' קדוש . . דמ"ד: [זה אל זה . . דין מן דין]. ישעי' ו, ג ובתרגום יונתן שם. ראה גם לעיל בח"א ע' טז ובהנסמן שם.

בעא"ע: בעילוי אחר עילוי.

שו"ה הנפש — למע': בבוך 330: למטה.

השפעה [כו'] רק כמו זיו השמש כו', וא״כ בהכרח לומר שבחי' צמצום זה הנק' מקו״פ כו' אינו צמצום אמיתי רק ע״ד הנ״ל במשל העוסק בלימוד מסכתא ובקי בה בתכלי' ופוסק מלימוד זה ולומד מס' אחרת שלא נעלם [ממנו] כלל כל מה שלמד במס' הראשונה רק מפני לימוד מס' השנית אין שכלו מאיר באותיו' המח' בענין מס' הא' מפני שטירדו בענין אחר אבל נשארה בשכלו בהעלם כמו דבר המונח בקופסא שאין זה העלם אמיתי רק שאינו נגלה לעין בלבד כנ״ל באריכות. וכך יובן בענין צמצום למקורו בעצמו' שהוא רק בחי' העדר גילוי האור בבחי' האותיו' דמחו״ד שבעצמו' כו' אבל לא שנסתלק באמת כי אין בו שום שינוי בעצם כלל מטעם הנ״ל רק שאין האור בא בגילוי אותיו' וזה אינו נקרא שינוי בעצם כמו שא״א לומר שיש שינוי בעצם השכלה של מס' א' כשאינו מאיר באותיו' המח' מפני טרדתו [בענין] מס' הב' כנ״ל כי זה שאין האור שבשכל מאיר באותיו' אעפ״י שאז אין מציאו' אותיו' כלל אין הענין הזה נוגע לעצם השכל, רק בדבר הזה יש שינוי והוא במה שנשאר האור בהעלם עצמותו ואינו מאיר בגילוי אותיו' בלבד כו' וד״ל. ואמנם עכ״פ הרי מובן דגם שאין שינוי כלל בעצם האור כי לא נתצמצם ונסתלק כלל רק שאינו מאיר באותיו' אבל מ״מ בחי' אותיו' של האור נסתלקו כמו עד״מ הפוסק מלעסוק באותיו' השכל דמס' הא' כנ״ל. אך ג״ז אין בו שינוי כלל כפי הקדמה הנ״ל בשרש ומקור התהוות האותיו' שהוא בבחי' העצמו' ממש כו', א״כ הרי גם בצמצום והסתלקות האותיו' אינו צמצום והסתלקות אמיתי רק שנשארו כלולים בהעלם בעצמו' וחוזרין לבא לידי גילוי אח״כ עד״מ כשחוזר ומעיין באותיו' השכל דמס' שפסק ללמוד כו' וד״ל.

ומעתה הנה י״ל ענין בחי' הרשימו שנשאר אחר הצמצום [הראשון] הנ״ל והוא [ענין] האותיו' שבטה[״ע בבחי'] רל״א שערים פנים ואחור כו' כמ״ש בס' עמה״מ. דהנה מבואר למע' בבחי' צמצום הראשון שנק' מקו״פ כו' שהוא כדמיון האותיות דמחו״ד שנסתלקו כשפוסק ללמוד ועוסק בלימוד ענין אחר כו', וזהו״ע צמצום והסתלקות עכ״פ במה שאינו מאיר בגילוי עכ״פ גם שאין שינוי כלל בעצם ידיעת מס' שפסק כו'. אבל עוד אחת הוא שיש אופן צמצום והסתלקות בענין אחר שאינו גם כמו צמצום הנ״ל שנשאר בשכל בהעלם ואינו מאיר בגילוי כלל וכלל אלא הארתו מאיר למטה בבחי' העלם, והוא הנק' [בחי'] אור רשימו שענינו שיש בו הארה מלובשת ממש שנשאר מאור שנסתלק ונתעלם רק שאינו נראה ונגלה ממש מאחר שנק' הרשימו בשם אור עכ״פ רק שהוא רושם העצם של האור בלבד והוא שאין עצם האור בא בגילוי ממש רק בבחי' רושם בעלמא והוא בחי' ההעלם שבגילוי או גילוי שבהעלם. ויובן זה עד״מ אחר כמו אדם שהוא בקי היטיב במס' אחת עם כל פרטי הסברות של כל הפירושים שבה ובכל עומקי הפלפולים שבה בתכלי' העיון הדק והוא זוכר בזכרון היטיב הדק כל פרטי הענינים ופרטי הדקדוקים [שבה] לא נעדר א' מהם בכח שכלו ואינו פוסק מללמוד אותה להטריד שכלו

ומח' בע"א כלל רק עוסק בה בלבד, אמנם העסק בה הוא בפעם הב' והג' והד' כמו כאשר חוזר על לימודו כמה פעמים שאז מתעצל להעמיק עיונו בכל פרטי הפלפולים והסברות במח' אלא לומדה בבחי' גירסא בלבד בלי עיון כלל, והיינו כידוע בענין הגירסא שלומד ההלכות רק כמו שהן באותיו' השנויין במס' ומסודרין באופני צירופיהן כו' וחוזר עליהן לגורסן בפה בדבור בלבד מבלתי ישים עיון מחשבתו כלל בעומקי השכליי' שבאותיו' ההלכות השגורות ונאמרים בפיו אשר כבר יודעם הדק היטיב כו', והרי מיד שישאל האדם אותו בדבר הלכה שגורס בפה מה טעמה ונמוקו בעומקי הפלפולי' שבה ודאי יוכל להשיב מיד כל פרטיהן בלי גמגום כלל וכלל כי בקי היטב בזה רק בשעה שגורס את ההלכה בדבור אינו משים עיונו בה כלל כאלו אינו יודע מאומה מכל העיוני[ם] והפלפולי' שיש בה עד שלעין זולתו הרואה והשומע גרסתו נדמה לו שאינו יודע רק דברים כפשוטן ואינו מבין מתוך דבריו שום עיון ופלפול כלל רק פשט הדברים בלבד כו' וד"ל.

והנה אעפ"י שגם בענין משל זה דגרסא הרי כל השכלי' והסברות נשארים בהעלם בשכלו ולא נגלה מהן אפי' אפס קצהו רק בחי' אותיו' שגורס בפה מ"מ אין משל זה דומה למשל הראשון בעסקו במס' אחרת או בע"א, כי בעסקו בע"א נתעלם לגמרי כל ענין מס' הראשונה ונכללת בהעלם גמור, אבל בנידון זה שגורס בפה בדבור כל דבר ההלכות אא"ל בחי' העלם גמור בזה כי לא נעלם מאתו בשעה שגורס כל פרטי העיוני' שבה כנ"ל, ואעפ"י שאינו משים עיונו בדברי ההלכה שמדבר וגורס כלל מ"מ נשאר בחי' רשימו מכל הענין שבה בתוך הדברים הללו שגורס ממש דהיינו שמלובש באותיו' הגירסא ממש מאותו העיון והפלפול שבהן בבחי' ההארה והתפשטו' ממש רק שהוא בהעלם ולא בגילוי גמור כמו אם הי' משים עיונו בדבר הגירסא כי עכ"פ הרי יש אותיו' וכלים להשראת גילוי העיון בכל רגע וגם שאינו מעיין במחשבתו רק האותיות כמו שהם [ואינו] מאיר באותיו' הללו בבחי' אותיו' העיון בגילוי רק [שהוא] בהעלם [מ"מ] לגבי ענין ההעלם הגמור שבענין משל הראשון כאשר עוסק במס' אחרת נק' זה בחי' גילוי שהרי בעסקו בע"א אין אותיו' וכלי' כלל לעיון של מס' שלמד כבר ע"כ הוא בהעלם גמור (כלומר בלי אותיו' כלל אלא שלא נתעלם לגמרי רק כמו שמונח בקופסא כנ"ל). ואעפ"י שלגבי המקבל השומע גרסתו זאת הרי כל העיון שבההלכה בבחי' העלם גמור כי אין מבין כלל [וכלל] מתוך דברי הגרסא רק דברי' כפשוטן בלבד וכנ"ל, מ"מ לגבי עצמו אין זה הסתר והעלם כלל שהרי בהשקפה וסקירה א' כשמשים עיונו סוקר כל העיון והפלפול עם כל פרטי הדקדוקי' שבה גם בהיותו גורס בדברי' קצרים ואז הנה המה מכילים בתוכם

בע"א: בענין אחר.

שו"ה מכל — הענין: בבוך 330: העיון.

כל העיון בגילוי וע״כ גם כשאינו משים עיונו בשעה שגורס יש בה בחי׳ רשימו עכ״פ כו׳, משא״כ במשל הראשון כנ״ל וד״ל.

והנמשל ממשל הזה בענין הגירסא יובן בבחי׳ אותיו׳ דרל״א שערי׳ פנים ואחור כו׳ שנשארו אחר הצמצום הראשון הנ״ל, [דהנה בחי׳ צמצום הראשון כנ״ל] הוא כמשל ודמיון הנ״ל בעסקו מיד בענין ומס׳ אחרת שנשאר כל מה שלמד בהעלם והעדר האור לגמרי מלבו באותיו׳ כנ״ל, אבל בחי׳ הצמצום הב׳ שהוא בחי׳ הרשימו מאותו האור שנתעלם היינו כדמיון ומשל הב׳ בענין הגירסא שיש עכ״פ בחי׳ הארה בהעלם באותיו׳ כנ״ל, והו״ע האותיו׳ המתגלגלת ברל״א שערים בחילופיהן ותמורתן כמו ציפו״א דאלב״ם כו׳ וכיוצא כמ״ש בס׳ עמה״מ והוא מ״ש [בזהר] גליף גליפו בטה״ע כו׳ [וכידוע] וד״ל.

והנה י״ל עוד בבחי׳ הארת והמשכת הקוה״ח שנמשך מבחי׳ אותיו׳ אור הרשימו הנ״ל שנשאר אחר הצמצום הא׳ הנק׳ מקו״פ וחלל כו׳. דהנה בבחי׳ רשימו הנ״ל כלול מב׳ דברים הפכים, והוא בחי׳ הצמצום ובחי׳ התפשטות בחי׳ הצמצום היינו אשר עצם האור [דא״ס] בהעלם באותיו׳ הללו כפי משל הראשון ובחי׳ ההתפשטו׳ היינו אשר עכ״פ יש הארת האור דא״ס בתוך אותיו׳ הללו ויכול לבא לידי גילוי גמור כפי משל הב׳ בעיון הגירסא כו׳. והנה בחי׳ הקו הוא בחי׳ ההמשכה שנמשך בהארה בגילוי ולא בבחי׳ העלם והוא כדי להיות בחי׳ מעומ״ט כמ״ש בע״ח בהקדמה, והוא כלול ג״כ מבחי׳ צמצום והתפשטות אבל הוא הכל בבחי׳ הגילוי כי הקו מורה בחי׳ המשכה בגילוי, אמנם הוא כמו דרך ארוכה וקצרה דהיינו שהקו נמשך באורך מגבוה לנמוך עד למטמ״ט מאד כמו קו ארוך שראשו למע׳ וסופו למטה מטה אבל הוא מצומצם וקצר בעצם בלתי מתרחב לצדדים כלל וכלל, כמו ציור הקו הגשמי שאינו רק כמו חוט השערה דק מאד וכמו אות הוי״ו שגם שנמשך מלמע׳ למט׳ אבל מתקצר בעצם דהיינו שהוא בדקות כל שנמשך למטה ביותר כו׳. ויש דרך אחרת שהוא כמו דרך קצרה וארוכה, והוא בחי׳ התפשטות ההמשכה לרוחב גדול שנק׳ התפשטות לכל צד במרחב אבל אינו נמשך מלמעלמ״ט כלל וכלל כו׳. ובין בחי׳ האורך הנ״ל ובין בחי׳ הרוחב נק׳ התפשטות [רק שבאורך נק׳ התפשטות] זו בשם המשכה כמו שהנהר נמשך והולך כו׳ אבל לרוחב אינו נק׳ המשכה כלל רק בחי׳ התפשטות במקומה בלבד, אמנם זהו מעלתה שיש בבחי׳ התפשטו׳ הרוחב ימין ושמאל ואמצע כו׳ משא״כ בהמשכות דקות הקו לאורך שאין בו ימין ושמאל ואמצע כלל מאחר שהוא מצומצם בדקות מאד כנ״ל, ולא ראי זה

גליף גליפו בטה״ע: זהר בראשית טו, א.

כמ״ש בע״ח בהקדמה: ראה שם שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב. לעיל ע׳ תשסב. ע׳ תתג.

ולא ראי זה כראי זה: ל׳ חז״ל — ברכות לה, א.

כראי זה [אבל] כאשר נמשך באו"ר יש מעלת שניהם בחי' ההמשכה למטה מטה ובחי' ההתפשטות לימין ושמאל כו' וכמ"ש במ"א בענין נקוד"ה ק"ו שט"ח כו' וד"ל. ועפי"ז יובן ג"כ למע' שבחי' הרשימו הנ"ל נק' נקודה שממנו נמשך הקו בבחי' האורך ותחלתו הוא בחי' אור דא"ק ונמשך עד למטה בסוף עשי', ואמנם הוא רק בלתי התפשטות כלל רק יורד ומתצמצם ומתעלם בהעלם אחר העלם עד צמצום והעלם האחרון דסוף העשי' כידוע, וכ"ז מפני כח הצמצום שברשימו הנ"ל. אך מה שבחי' הקו הזה נמשך בהתפשטו' [ג'] קוי' ימין ושמאל ואמצע באצי' היינו בחי' הרוחב שנק' התפשטות לכל צד כנ"ל. ונמצא כלול מב' דברים בחי' צמצום והתפשטות או המשכה והתפשטות מפני כח הצמצום וההתפשטות שברשימו הנ"ל וד"ל.

ולהבין הענין האו"ר הנ"ל בתוס' ביאור הנה המשל הזה ידוע ומבואר במ"א (בענין אורך היריעה כו' ובענין שיעור קומה כו') כמו חכם גדול ביותר שמתוך עומק שכלו יכול להוריד שכל וחכ' בכמה מיני משלים להלבישו שהיא ירידה ממהות למהות ממש עד שיתקבל גם בהשגת התינוק קטן הדעת, וכמו משלי שלמה וג' מאות משלים דר"מ וכיוצא בזה, וכל שאינו שכל עמ[ו]ק כ"כ או מי שאינו חכם כ"כ לא יוכל לירד ולצמצם כ"כ בכמה ריבוי משלים עד שיומשך כ"כ ג"כ למטה מטה בפחות ערך כו'. וזהו נק' אורך שהוא ירידת השכל והמשכתו להשתנות ממהות למהות עד למטמ"ט מאד. כמו"כ הקו הנ"ל שתחילתו מאיר בחכ' דא"ק ונמשך ויורד בשינוי מהות למט' מאד עד שכל החכ' שבשכל הנשמה שנתהוו מיחוד זו"נ דעשי' כו', וע"כ יש בכח בכל הנשמה להשכיל ולהבין גם בעצמו' אוא"ס מקור הקו הזה כו' ולפי שנא' ויצר ה' אלקי' את האדם והוא בחי' א"ק ראשית הקו כו' וד"ל, אמנם הוא קצר בלתי התרחבות כלל דהיינו שמתצמצם בעצם ביותר כל שנמשך למטה ביותר כנ"ל. אבל בחי' הרוחב הוא כמו אדם שמשיג השכל לעומקו כמ"ש [ממש] טרם ירידתו והתלבשותו בלתי שינוי מהות כלל במשלי' וכה"ג ואינו נמשך ויורד למטה ביותר כלל וכלל אבל הוא משיגו בהתרחבות גדולה בכמה התחלקו' האופני' שונים וכולל יחד ימין ושמאל ואמצע בחי' חג"ת כו', והוא דמיון לבחי' התפשטו' דרוחב שבקוין כנ"ל וד"ל. והיינו ג"כ ענין ההפרש דרך כלל בין בחי' עגולי' לבחי' היושר שבחי' העגולים דקו הוא בחי' הרוחב להתפשט לכל צד ובלתי נמשך למטה רק כאשר יהי' האופן כו' שאין העיגול שבתוכו משיגו כלל וכמו דלא קאים איניש אדעתי' דרבי' כו' כמ"ש במ"א, אבל בחי' היושר הוא להיפוך שהעליון מתלבש בתחתון כמו הרצון בשכל ושכל במדות כו' אבל הוא בא בבחי'

באו"ר: **באורך ורוחב**.

ויצר ה' אלקי' את האדם: **בראשית ב, ז**.

כאשר יהי' האופן: **יחזקאל א, טז**.

דלא קאים איניש אדעתי' דרבי': **נסמן לעיל ע' תמד**.

ירידה ממהות למהות הנק׳ בחי׳ אורך כנ״ל, והוא כמו ציור אדם שהרגל אין בו הארת המוחין כלל כנ״ל, וכך למע׳ בבחי׳ עקביים דא״ק שמסתיימים בסוף העשי׳ והוא בחי׳ צמצום היותר אחרון כו׳ ותחלתו בראשית הקו כנ״ל וד״ל (וכמ״ש במ״א בשיעור קומה כו׳, אך בציור קומה יש ג״כ מרחב ימין ושמאל ובעגולין אין בהם התחלקות דימין ושמאל כנ״ל וד״ל).

עקביים דא״ק שמסתיימים בסוף העשי׳: **נסמן לעיל ע׳ תתב.**

(כמ״ש . . וד״ל): **החצאי עיגול ניתוספו ע״ס בוך 51.**

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ״ק אדמו״ר זי״ע

❁

ולזכות

הרה״ח ר׳ **אברהם אליעזר הלוי** וזוגתו מרת **פעשע לאה** שיחיו

קליין

הרה״ת ר׳ **שמעון** וזוגתו מרת **אסתר** שיחיו

גאָלדמאַן

הרה״ת ר׳ **משה הלוי** וזוגתו מרת **מנוחה קריינדל**

בניהם ובנותיהם

שלמה הלוי וב״ג **חנה**,

זיסי ובעלה הרה״ת **אהרן משה גראָסבוים**,

ובתם **חי׳ מושקא**

חנה ובעלה הרה״ת **שניאור זלמן שפירא**,

יוחנן הלוי, חי׳, שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין